

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Ind L 11.148 d. Aug. 1895.

Harvard College Library

THE GIFT OF

GEORGE W. WALES,

OF BOSTON.

3 Feb. 1892.

CATALOGUE

IV 2912 box

OF THE

SANSKRIT MANUSCRIPTS

IN THE

LIBRARY OF THE INDIA OFFICE.

PART III.

SANSKRIT LITERATURE:

A. SCIENTIFIC AND TECHNICAL LITERATURE.

II. RHETORIC AND LAW.

CATALOGUE

OF THE

SANSKRIT MANUSCRIPTS

IN THE
Great Britain —
LIBRARY OF THE INDIA OFFICE. —

PART III.

Sanskrit Literature :

A. SCIENTIFIC AND TECHNICAL LITERATURE.

II. RHETORIC AND LAW.

BY
JULIUS EGGELING, Ph.D.

PROFESSOR OF SANSKRIT AND COMPARATIVE PHILOLOGY IN THE UNIVERSITY OF EDINBURGH.

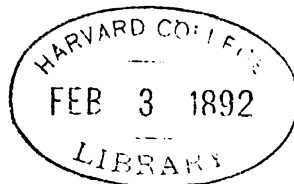
ॐ
 London :

PRINTED BY ORDER OF THE SECRETARY OF STATE FOR INDIA IN COUNCIL.

1891.

~~IV 29/2~~
Incl 11.142
199 ⁴/₃

Wals Fund.
III

LONDON:
PRINTED BY GILBERT AND RIVINGTON, LIMITED,
ST. JOHN'S HOUSE, CLERKENWELL ROAD.

CONTENTS OF PART III.

SANSKRIT LITERATURE :—

<i>A. Scientific and Technical Literature.</i>	PAGE
V. Rhetoric and Poetics (Alaṃkāraśāstra) . . .	321
VI. Religious and Civil Law (Dharma) :	
A. Original Institutes of Law . . .	366
B. General Digests of Law . . .	404
C. Works on Civil Law (Vyavahāra) . . .	454
D. Works on Sacred Law (Ācāra) . . .	468
E. Treatises on Worship (Devapūjā) . . .	480

V. Rhetoric and Poetics
(*Alaṃkāraśāstra*).

1128.

1497. Foll. 118; size 16½ in. by 5 in.; fair Bengali writing (generally without the diacritic *r*-point), of 1782 A.D.; eight lines in a page.

Kāvyaḍarśavivṛiti, with the special title *Kāvyatattvarivecakakāumudī*, a commentary on *Daṇḍin's Kāvyaḍarśa*, by *Kṛishṇakimkara Tarkavāgiśa*, of *Gopālapura* in Bengal.

It begins:

स पायाद्यस्याङ्गे स्फुरति गिरिजा प्रेमतरला
जटाजूटाद्यस्य स्फुरति निभृता केलिकलया ।
दुरापा चैलोन्मत्तिदिवतटिनी यस्य नयनं
रुचा कामं देवं प्रकृतिमपुर्न भूतिमनयत् ॥
छ मन्दमतिरस्मि दयालो छ दक्षिमतमतिगभीरं ।
भारमुज्झहीषुरस्मि तस्य यत्केवलं त्वमिह शरस्य ॥
आत्मा रसः शरीरं च काव्यं प्राणा गुणा मताः ।
अलङ्काराश्च काव्यानां शोभासंपादका मताः ॥
यथात्मनो उपकथ्यस्य हेतवो विविधा मताः ।
दोषाः काव्यत्वसञ्ज्ञकृत्तत्त्वप्रमुखास्तथा ॥
रसात्मनः काव्यदोषा हेया यत्नेन सर्वथा ।
अन्यथा रसहानिः स्यात् प्रतिभाभावितात्मनां ॥
कृतिनो दक्षिणः काव्यादर्शव्याख्या यथामति ।
क्रियते तर्कवागीशकृष्णकिङ्करश्मैया ॥

अथ ग्रन्थारम्भे निखिलावगीतशिष्टाचारपरम्परानुमितञ्चु-
तिप्रतिपादितप्रारिखितग्रन्थपरिसमाप्तिपरिपन्थिबूद्धसंसाधन-
सरसमुत्कीर्तनरूपं मङ्गलमाचरति चतुर्मुखेति ०

Pariccheda II. beg. fol. 29b; III., fol. 85b.

It ends:

महात्मनः कतिपये विरला एव ते भुवि ।
स्वत्यैरप्यन्यविज्ञानैर्निर्भरानन्दनेदुराः ॥

गौडदेशीयगोपालपुरनिवासिना श्रीकृष्णकिङ्करतर्कवागी-
शेन रचितायां काव्यतत्त्वविवेचककीमुखां काव्यादर्शविवृती
तृतीयः परिच्छेदः समाप्तः ॥ ० सागरगगननगोवीनितशकचर्चं
लिलेख नभसि मा ० श्रीरघुनाथसनाथो भोलानाथो द्विजः
पुत्तर् ॥ शकाब्दाः ११०४ ॥

An edition of the *Kāvyaḍarśa*, with a com-
mentary, has been published, in the *Bibliotheca*
Indica, by *Premacandra Tarkavāgiśa* (1863).

[H. T. COLEBROOKE.]

1129.

396c. Foll. 70; size 12½ in. by 4½ in.;
careless Devanāgarī writing of the beginning
of the present century; eleven lines in a page.

Daśarūpāvaloka, a commentary, by *Dhanika*,
on *Dhanamjaya's Daśarūpa*, or compendium of
dramaturgy, the text of which is embodied in
the comment. A very indifferent copy.

Edited, by Dr. Fitz-Edward Hall, in the
Bibliotheca Indica, 1865. [H. T. COLEBROOKE.]

1130.

566. Foll. 79; size 12½ in. by 4½ in.;
modern Bengali handwriting; eight lines in a
page.

Sāhityasarvasva, a commentary, by *Mahe-
śvara Subuddhi-Misra*, on *Vāmanācārya's* manual
of poetics, entitled *Kāvyaḍalāṃkāravṛitti*. In-
complete. The MS. breaks off in the 3rd
adhyāya of the 4th *adhikaraṇa*.

It begins:

प्रथम्य परमात्मानं जगज्जन्मादिकारणं ।
साधुवामनसूत्राणां व्याख्या प्रास्त्यायते मया ॥

For another MS. of the first four *adhikaraṇas*
see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 488.

The *Kāvyaḍalāṃkāravṛitti* has been edited by
Dr. C. Cappeller, 1875. [H. T. COLEBROOKE.]

1131.

290b. Foll. 24; size 10 in. by 4½ in.; well
written, in Devanāgarī; nine lines in a page.

Śṛīṅgārātilaka, a treatise, by *Rudrabhaṭṭa*
(or *Rudraṭṭa*), on that part of poetics (*kāvya-
lāṃkāra*) dealing with the sentiments of love;
with the author's own poetic illustrations.

Edited by R. Pischel (1886). The author's personality has been discussed by Profs. Pischel and Jacobi, in the Vienna 'Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes,' II., p. 151 seq. (J.); and 'Zeitsch. der Deutschen Morgenl. Ges.,' XLII., p. 296 seq. (P.); ib. p. 425 seq. (J.).

The present MS. calls the author *Rudraṭa*. Dated: संवत् १६३० वर्षे आषाढसुदि ७ रवौ महं पुरुषोत्तमसुतरामलिखितं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1132.

1365a. Foll. 34; size 10 in. by 2½ in.; clear Devanāgarī writing of c. 1700 A.D.; seven lines in a page.

Śringārātilaka. The author's name is spelled *Rudrabhaṭṭa*.

The last leaf, containing the last word or two of the colophon, has been supplied at the beginning of the present century.

[H. T. COLEBROOKE.]

1133.

49. Foll. 211; size 9½ in. by 5 in.; well written, in the Devanāgarī character; eleven lines in a page.

Sarasvatīkaṇṭhābharana, a treatise on poetics, in five chapters (*pariccheda*), attributed to King *Bhojadeva* of *Dhārā*.

It begins:

ध्वनिर्वर्णीः पदे वाक्यमित्यास्पदचतुष्टयं ।

यस्याः सूत्रादिभेदेन वाग्देवीं तामुपास्महे ॥

For an analysis of the work (including a list of the authorities whence the author drew his poetic illustrations) see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 489.

I. *Doshagūṇavivecana* ends fol. 28; II. *śabdālamkāra*, fol. 70b; III. *arthālamkāra*, fol. 97; IV. *ubhayālamkāravivecana*, fol. 140b; V. *rasavivecana*, fol. 211.

Another MS. is noticed in Burnell's Index of Tanjore MSS., p. 58a.

The MS. ends: लेखक लक्ष्मणमाधव गुजरगोडदेश-वालीय श्रीमकारहनेवालाज्योतीः ॥ संवत् १८५३ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1134.

2876a. Foll. 3; size 12½ in. by 6½ in.; small, modern, Telugu handwriting; 16-21 lines in a page.

A fragment of the same work, comprising the first 28 *śloka*s of chapter II., with a commentary, entitled *Ratnadarpaṇa*, by *Ratneśvara* (? or *Rāmasiṃhadeva*).

The text begins: शब्दार्थोभयसंज्ञाभिर् ०

The comment begins:

स्वप्नमध्यं विशालाक्षी यस्याधिवसति प्रिया ।

अविमुक्तप्रतिष्ठाय तस्मै कामदुहे नमः ॥ १ ॥

अथ स्फुरतु वाग्देव्याः कंठाभरणकौतुकं ।

मयि प्रहृमनोवृत्ती तन्वाने रत्नदर्पणे ॥ २ ॥

एवं दोषगुणेषु निनीतिष्वलंकाराः प्रामाण्यसरास्तत्रालंकार-सामान्यलक्षणमाद्यपरिच्छेदे तद्विभागं दर्शयन् परिच्छेदत्रयं संगमयति । शब्दार्थोभयसंज्ञाभिरिति । इत्यभूतलक्षणे तृतीयामध्यमपदलोपी समासः ०

For the same commentary see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 490; Peterson, Report 1884-6, p. 350. [MACK. COLL.]

1135.

1008b. Foll. 145; size 12 in. by 4½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Sahridayāloka (also called *Kāvya-loka*, or *Dhvanyāloka*), a treatise, in four chapters (*ud-dyota*), on the figure of speech, called *dhvani* ('implied meaning'), with a brief exposition (*vr̥tti*), by *Ānandavardhana*, son of *Jonopādhyāya* (*Nonopādhyāya*, fol. 139a); and a fuller com-

mentary, entitled *Sahridayālokalocana* (or *Kāvyālaṃkāralocana*), on the first three chapters, by *Abhinavaguptācārya*.

Abhinavagupta is quoted by *Mammaṭa*; and *Maheśacandra Nyāyaratna*, in the preface to the *Kāvyaṣaṅkṣa*, calls his work simply *Ālocana-grantha*; whilst *Burnell*, in the Index to the Tanjore MSS., p. 55, gives its title as *Kāvya-lokalocana*.

The MS. which unfortunately is far from correct, and written in bad style, though apparently copied from a good original, begins:

[*Abhinavagupta*.]

उपासहे स्तानुभवेकवेष्टं स्वच्छन्दमानंदसमुद्रमोक्षं ।
व्याप्तं जगच्छक्तिरत्नतरंगैरदृष्टपारं परमेष्ठिनापि ॥ [१] ॥
अपूर्वं यद्वस्तु प्रथयति विना कारणकलां
जगद्भावप्रस्थं निजरसभरात्सारयति च ।
क्रमात्मस्थोपाख्याप्रसरसुभगं भावयति तत्
सरस्वत्यास्तस्त्वं कविस्त्वद्व्याख्यं विजयते ॥ [२] ॥
भट्टेदुराजचरणाजकृताधिवास-
द्वयस्ततोऽभिनवगुणपदाभिधो हम् ।
यत्किंचिदप्यनुरणत्स्फुटयामि काव्य(रि)-
लोकं सलोचननियोजनया (I. खलो) जनस्य ॥ [३] ॥

स्वयमविच्छिन्नपरमेष्ठरनमस्कारसंपत्तिचरितार्थोऽपि व्याख्या-
तृश्रोतृणामविघ्नेनाभीष्टव्याख्याश्रवणलक्षणसंपन्नये समुचिताशी-
प्र(क)टनद्वारेण परमेष्ठरसामुख्यं व्यनक्ति वृत्तिकारः (*Ānanda-*
vardhana) । स्वेच्छेति । अतो विप्रहर्षे नमः । अतो ।

[*Ānandavardhana*.]

स्वेच्छाकेशरिणः स्वच्छस्वच्छायायासितेदवः ।

त्रायतां वो मधुरिपोः प्रपन्नास्त्रिंशदो नखाः ॥ [१] ॥

मधुरिपोः नखाः वो युष्मान् व्याख्यातृश्रोतृन् त्रायतां तेषामेव
संबोधनयोग्यत्वात् संबोधनसारो हि युष्मदर्थः त्राणं चाभीष्टलाभं
प्रति साहायकाचरणं तच्च तत्प्रसिद्धं ० । किं गुणाः (नखाः) ।
स्वच्छेन स्वच्छतागुणेन नैर्मल्येन स्वच्छमृदुप्रभृतयो हि मुख्यतया
भाववृत्तय एव स्वच्छायाया च वक्रदृष्टरूपया आकृत्या आयासितः
स्तेदितः इदुयैः ०

[*Dhvanikāra*.]

काव्यस्यात्मा ध्वनिरिति कुप्यैः समाज्ञातपूर्वैस्
तस्याभावं जगदुरपरे भाक्ताहुस्तम्ये ।

केचिद्वाचा स्थितमविषये तत्समूहस्तदीयं

तेन ब्रूमः सद्व्ययमनस्तुष्टये तत्स्वरूपम् ॥ [१] ॥

कुप्यैः काव्यतत्त्वविभिः काव्यस्यात्मा ध्वनिरिति संज्ञितः
परंपरया यः समाज्ञातः समाख्यातः तस्य सद्व्ययजनमनःप्रका-
शमानस्याप्यभावमन्ये जगदुः । तदभाववादिनां चामी विकल्पाः
संभवति केचिदाचक्षीरन् शब्दार्थेशरीरं तावत्काव्यं तस्य शब्द-
गताश्चास्तुहेतवो अनुप्रासादयः प्रसिद्धा एव अर्थगताश्चोपमादयः
वर्णसंघटनाधर्माश्च माधुटदयः (? माधुर्योदयः) तेषां प्रतीयते
तदनतिरिक्तवृत्तयोऽपि याः कैश्चिदुपनागरिकाद्याः प्रकाशिताः
ता अपि गता अवगणोचरं रीतयश्च वैदर्भीप्रभृतयः तद्व्यतिरिक्तः
कोऽयं ध्वनिनीमेति ॥

अ(च) टी(का) ॥ काव्यात्मशब्दसंविधानाद् बुधशब्दोऽत्र
काव्यात्मा वचोर्ध्वनि(नि)मित्तक इत्यभिप्रायेण विवृणोति का-
व्यतत्त्वविभिरिति । आत्मशब्दस्य तत्त्वशब्देन विवृण्वानः सार-
त्वमपरशब्दवैलक्षण्यकारित्वं च दर्शयति । ० ॥

मूलं ॥ अन्त्ये ब्रूयुनीत्येव ध्वनिः प्रसिद्धप्रस्थानव्यतिरेकिणः
काव्यप्रकारस्य काव्यत्वहानेः सद्व्ययाङ्गादि शब्दार्थमयत्वमेव
काव्यलक्षणं न चोक्तप्रस्थानातिरेकिणो मार्गस्य तत्संभवति ।
न च तत्समयांतःपातिनः सद्व्ययाङ्गाद्व्यतिरेकस्य तत्प्रसिद्ध-
ध्वनौ काव्यव्यपदेशः प्रवर्तितोऽपि सकलविद्वन्मनोपाहिता-
मवलंबते (?) ॥

अथ टीका ॥ ०

Ch. I. ends fol. 37 : इति श्री(म)दभि(न)व(गु)प्तो-
(म्नी)लि(त)सद्व्ययलोकलोचने (ध्व)नि(सं)के(ते) प्र(च)-
नो(ष्ट्रो)तः ॥

Ch. II. begins : एवमविषयविक्षितवाच्यविविक्षितान्यपरवा-
च्यत्वेन ध्वनिद्विप्रकारः प्रकाशितः । तत्राविषयविक्षितवाच्यस्य
ध्वनेर्वाच्यं (*lacuna*) द्विधा मतं (*half-sloka*) । तत्रावि-
धाभ्यां च वाच्याभ्यां व्यंग्यस्यैव विशेष इति व्यंग्यप्रकाश-
परस्य ध्वनेरेवार्थप्रकारः । तत्रार्थतिरसंक्रमितवाच्यो यथा ।
स्निग्धश्यामलकांतिलिप्रधियतो वल्लहलाकाधना वाताः
शीकरिणः पयोदसुदुदामानंदकेकाः कलाः कामं संतु
दृढं कठोरद्वयो रामोऽस्मि सर्वे सहे वैदेही तु कथं
भविष्यति ह हा हा देवि धीरा भव । अत्र रामशब्देन
व्यंग्यधर्मातिरस्य परिणयतः संज्ञी प्रत्याव्यते न संज्ञिमात्रं ॥

अथ टीका ॥

या स्मर्यमाणा श्रेयांसि सूते ध्वंसयते रुजः ।

तामभीष्टफलोदारकत्ववृक्षां स्तुवे शिवां ॥

U U 2

वृत्तिकारः संगतिमुद्योतस्य कुर्वीण उपक्रमते । एवमिति ।
प्रदर्शित (!) इति । मया वृत्तिकारेण सतेति भावः न
चेतन्योत्सन्नमुक्तं (!) अपि तु कारिकाकाराभिप्रायेणेत्याह
तत्रेति द्विप्रकारप्रकाशने वृत्तिकारकृते यन्निमित्तं वीजभू-
तमिति संबंधः । ०

Ch. II. ends fol. 67b: इति श्रीमदभिनवगुप्ताचार्य-
विरचिते सहृदयालोकाध्वनिलोचने द्वितीय उद्योतः ॥

Ch. III. ends fol. 139a: इति शारदाचरणरजः-
कणपवित्रितस्थलवास्तव्यनोपाध्यायात्मजविद्वत्कविसह-
ृदयचक्रवर्तिश्रीमदानंदवर्धनाचार्यविरचिते काव्यालंकारे
ध्वनी नानाविधध्वनिप्रभेददर्शने नाम तृतीय उद्योतः ॥
इति श्रीमहामहेश्वरश्रीमदभिनवगुप्ताचार्यविरचिते का-
व्यालंकारलोचने ध्वनिसंकेते तृतीय उद्योतः ॥ अतः परं
टीका नास्ति प्रतिरूपकं न लभे ॥

Ch. IV. begins: एवं ध्वनिं समर्पयं विप्र(ति)पत्ति-
निरासार्थं व्युत्पाद्य तद्व्युत्पादने प्रयोजनान्तरमुच्यते । ध्वनेयैः
सगुणीभूतवर्ग्यस्य च मार्गः प्रकाशितस्याफलांतरं (?)
कविप्रतिभानंत्यम् । कथमिति चेत् ततो अन्यतमेनापि
प्रकारेण विभूषिता वाणी नवत्वमायाति । पूर्वोक्तान्वय-
त्यपि ततो हि ध्वनेरुक्तप्रभेदमध्यादन्यतमेनापि प्रकारेण
विभूषिता सती वाणी पुरातनकविनिबद्धार्थसंस्पृश्वत्यपि
नवत्वमायाति । तथा हि । अविवक्षितवाच्यस्य ध्वनेः
प्रकारद्वयसमाश्रयेण नवविलासोक्तिसरसः गतीनामारभः ।
किसलयितलीलापरिमलः सृष्टंश्लास्तारुण्यं किमिव हिर-
ण्यमृगदूशः । इत्यस्य

सविध्र(माः) स्मितोद्ग्रेदा लोकः(r. विद्वोके)प्रसरन्निरः
मिहमालसगामिन्यः कामिन्यः कस्य न प्रियाः ॥

इत्येवमादिषु श्लोकेषु सत्सपि तिरस्कृतवाच्यध्वनिसमाश्रयेण
अपूर्वत्वं प्रतिभासते ०

It ends:

सत्काव्यतत्त्वविषयं स्फुरितप्रसुप्त-
कल्यं मनसु परिपक्वधियां यदासीत् ।
तद् व्याकरोत्सहृदयोदयलाभहेतोर्
आनंदवर्धनेन इति प्रथिताभिधानः ॥

इति श्रीशारदाचरणसरोजरजःकणपवित्रितस्थलवास्तव्यवि-
पश्चरश्रीजोनापाध्यायात्मजविद्वत्कविसहृदयचक्रवर्तिश्री-
मदानंदवर्धनाचार्यविरचिते सहृदयालोके काव्यालंकारे ध्वनी
चतुर्थ उद्योतः ॥ ० समाप्तो ध्वन्यालोचनः ॥

Cf. Dr. G. Bühler's Report on Sanskrit MSS.
in Kashmir, etc. (1877), pp. 65; cxxxi.

[H. T. COLEBROOKE.]

1136.

1419a. Foll. 71 (and a *buddhipattrā* after
39); size 12½ in. by 4½ in.; well written, in
Devanāgarī; nine or ten lines in a page.

Kāvyaṣṭakāśa, the well-known work on
rhetoric, by the Kāshmirian *Mammaṭa* (? 12th
century), whose name however is not mentioned
in this MS.

Editions of the work have been published at
Calc. in 1829 and 1866; the latter with an in-
teresting critical essay, in which the editor,
Maheśa Candra Nyāyaratna, treats of *Mammaṭa's*
age and place in rhetorical literature. The
relations between *Mammaṭa* and *Rājānaka*
Ananda (who is supposed to have completed
the work) are discussed in Prof. Peterson's Re-
ports, I. (1882-3), p. 21 seq.; II. (1883-4),
p. 10 seq.; and by Prof. G. Bühler, Ind. Ant.,
vol. xiii. p. 30.

The present MS. was transcribed by one
Kāśinātha, in Samvat 1791 (A.D. 1734).

[H. T. COLEBROOKE.]

1137.

2098e. Foll. 6; size 8 in. by 4 in.; legibly
written, in Devanāgarī, about 1750 A.D.; 14-17
lines in a page.

Kāvyaṣṭakāśakārikā, the text of the versified
rules of the *Kāvyaṣṭakāśa*, without the author's
commentary.

It begins: नियतिकृतनियमरहिता ० The *śloka*s
(142) are numbered consecutively.

It ends: उक्तेष्वंतःपतंतीति न पुणक् प्रतिपादिताः ॥४१॥
(ed. p. 360).

इत्येव मार्गो विदुषा विभिन्नो
व्यभिचरूपः प्रतिभासते यत् ।

न तद्विचित्रं यदमुष सम्यक्
चिनिर्मिता सचटनैव हेतुः ॥ ४२ ॥
इति दशम उक्ताः ॥ एता मूलकारिकाः ॥

[GAIKAWAR.]

1138.

1927. Foll. 71 (the first 6 of which are lost, the matter having been supplied on 5 leaves by a later hand); size 10 in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, c. 1780 A.D.; 12-14 lines in a page.

Kāvyaṣaṣṭakārikā. [DR. J. TAYLOR.]

1139.

1604. Foll. 204; two of which (42 and 43) are lost, and replaced by one leaf in a more modern hand; between foll. 96 and 97 three *buddhipattras* have been inserted by a third hand; size 11½ in. by 3 in.; good Devanāgarī writing, but much faded in places; eight lines in a page.

Kāvyaṣaṣṭakārikā, a commentary on *Mam-maṣa's Kāvyaṣaṣṭakā*, compiled, at Benares, by *Sarasvatī-Tīrtha Yati*, whose original name was *Narahari*—born in A.D. 1242, at the town of *Tribhuvanagiri* in the Telugu (*Andhra*) country—
younger brother of *Nārāyaṇa*, son of *Mallinātha* and *Nāgammā*, grandson (?) of *Narasimha Bhaṭṭa*, and great-grandson of *Rāmeśvara*, of the *Vatsagotra*.

It begins:

कुटिसंज्ञमभिनीमि सिद्धिं विप्रराजमिभुंदराननं ।
यस्य संस्मरणलेशतो ऽस्त्रिलो विप्रराशिरपयाति दूरतः ॥ १ ॥
इसगा सितदुकूलभूषणा श्रीक्षणा कुचनता चतुर्भुजा ।
देववंशचरणा भुविस्मिता भारती वसतु वाचि मे सदा ॥ २ ॥
अयंति (जयंति B) गिरिजापतेस्वरयरेणो ये ऽन्वहं
वहंस्त्रिलोकमंगलव्रततिसंततोपीजता ।
धृता हरिसुरेश्वरप्रभृतिभिः समीलिस्थले
सता कतकवत्तया विमलयति ये मानसे ॥ ३ ॥

अपि पंचबाणमिव गीरीमुखसाम्यलेशलोभेन ।
मौली सदा मृगांके कलयत्कल्याणकेलये ऽस्तु शिवः ॥ ४ ॥
विधातुकामः सुकृतं गरीयः क्षमातले स्वर्गे इवावतीर्षीः ।
आलंबनं सर्वविशेषणानां जयत्यसंदिग्धतिराग्नेदेशः ॥ ५ * ॥

फलमिव सुकृतानां लोकधायाः समर्थ
विगलितमिव भूमी नाकलोकस्य संह ।
नगरमतिगरीयः सर्वसंसारसारं
त्रिभुवनगिरिनाम्ना तत्र विख्यातमास्ते ॥ ६ ॥
तत्राभवत्सकलशास्त्रविचित्रपार्थ (विचारपार्थ B)
अथैतत्सुखसुरकाननपारिजातः ।
अन्यद्विधातुरवलंबनमात्रवाचां
रामेश्वरः कलिकलंककथांतरायः ॥ ७ ॥

आसीत्प्रमाणपदवाक्मविचारशीलः
साहित्यसूक्तिविनिनीकलराजहंसः ।
ब्रह्मावृत्तयह्यनाटितलोभवृत्तिस्
तस्यात्मजो निपुणधीर्नैरसिंहभट्टः ॥ ८ ॥
तस्मादधिपत्यमहिमा महनीयकीर्तिः
अमीनस्त्रिनाथ इति मान्यगुणो बभूव ।
यः सोमयागविधिना कलिसंहनाभिरु
अष्टैतसिद्धमिव सत्ययुगे चकार ॥ ९ ॥

लक्ष्मीरिव मुरारातेः पुरारातेरिवाचिका ।
तस्य धर्मवधूरासीत्तागमेति गुणोऽञ्जला ॥ १० ॥
ज्येष्ठस्तदीयतनयो विनयोदितप्रीः
नारायणो ऽभवदशेषनरेद्रमान्यः ।
वाग्देवताकमलयोरपि यस्य गात्रे
सीमाविभागकलहो न कदापि जातः ॥ ११ ॥
विरिचेः पर्यायो भुवि सद्वतारः कथिपतेस्
विदोषो दोषाणां सकलगुणमाशिकमलधिः ।
अवाचां प्राचां वा सकलविदुषां मौलिकुसुमं
कनीयांस्तस्मिन्नुजयति नयशाली नरहरिः ॥ १२ ॥
सचसुयहस्तेन ब्रह्मणा समलंकृते ।

काले नरहरैर्जन्म कस्य नासीत्मनोरमं ॥ १३ ॥
तत्काले सह मंगलेन गुरुणा मित्रेण लेभे वशिष्
राक्षिस्तु प्रमदाश्रयेण समभूदुच्चैः सकाचो युधः ।
सक्तेतुः शुभहेतवे द्विजपतिर्जातिः (० पतिर्जातः B) कुली-
रागतो
मेवं शांतिमयं दधार कलशं जन्मोत्सवावधरे ॥ १४ ॥

* This stanza, together with the preceding *Āryā*, is numbered 8 in both MSS.

विचार्य सर्वं सुखमेव दुःखं सुधामये ब्रह्मणि लोलुपस्य ।
संन्यस्यतस्तस्य बभूव सार्धं सरस्वतीतीर्थे इति प्रसिद्धिः ॥ १५ ॥

तर्के कर्कशकेलिना चलवता दानेन विद्यारसे (चलवता
वेदांतविद्यारसे B)

मीमांसागुणमांसलेन परितः सांख्ये ऽप्यसांख्योक्तिना ।
साहित्यामृतसागरेण फणिनो व्याख्यासु विख्यावता
काश्यां तेन महाशयेन किमपि ब्रह्मामृतं पीयते ॥ १६ ॥
काश्यां सरस्वतीतीर्थेयतिना तेन रच्यते ।

टीका काव्यप्रकाशस्य चालचिन्तानुरंजिनी ॥ १७ ॥

ननु नियतीत्यादिरादिमन्त्रोक्तो ऽनुपपन्नः प्रारिप्सितकाव्य-
मीमांसाशास्त्रे ऽनुपपुक्तत्वादित्याशङ्क्य प्रारिप्सितग्रंथपरिसमाप्ति-
परिपंथिविघ्ननिरासहेतुनमस्कारलक्षणमंगलाचरणप्रतिपादकत्वा-
दुपपन्न एवेत्याह । ग्रंथारंभ इत्यादि । ०

It ends :

एवं सरस्वतीतीर्थेयतिनामिणेन निर्मिता ।

टीका काव्यप्रकाशस्य मुदे स्याद्विदुषो चिरं ॥ १ ॥

पंच ज्ञेयानजैर्बुजगति सुकृतिनो दुश्चरैर्ये तपोभिर्
येषां चेतोऽरविदे स किल पुरहरो वासमंगीचकार ।
येषां पादारविंदस्मृतिरपि जडताहारिणी देहभाजां
तेहीकेयं सरस्वत्युपपदविलसतीर्थसंज्ञैरकारि ॥ २ ॥

साहित्यकुमुदकानननिद्राविद्राणयामिनीनाथाः ।

काव्यप्रकाशटीकां व्यरीरचस्ते सरस्वतीतीर्थीः ॥ ३ ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीसरस्वतीतीर्थश्रीच-
रणविरचितायां काव्यप्रकाशटीकायां दशम उल्लासः समाप्तः ॥
संवत् १५७० सयये पुसवदि ५ एतवारवारे (!) ॥

On this work see Prof. Peterson's Report, I.
(1882-3), p. 25. [H. T. COLEBROOKE.]

1140.

189. Foll. 261; size 10½ in. by 4½ in.;
fairly written, in Devanāgarī; nine lines in a
page.

Sarasvatī-Tīrtha's Kāvya-prakāśaṭīkā.

Dated : संवत् १७४६ माहकृष्णपक्षे २ बुद्धवासरे लिखितं
मया रामसाः (!) ॥ after which by a different hand :
पुस्तकमेतत्काशीस्थदिवाकराप्रदीक्षितेन श्रीतं तुंगारुणक्षेत्रे
निवसता ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1141.

491. Foll. 161; size 12½ in. by 4½ in.; on
the whole well written, in the Bengali character,
A.D. 1806; eight lines in a page.

Kāvya-prakāśa-dīpikā, a commentary on
Mammata's manual, composed by *Caṇḍīdāsa*,
at the instance of his friend *Lakshmaṇa Bhaṭṭa*.

It begins :

सुरारिवक्षोर्विज्ञोभप्रारम्भस्फारडस्वरः ।

श्रीडासिंहस्वरूपस्य हरे हाडो विभूतये ॥

श्रीचण्डीदासकविवाक्कौमुदीसारनिर्मिता ।

भूयात् काव्यप्रकाशस्य दीपिका कृतिनां मुदे ॥

श्रीमल्लक्ष्मणभट्टानां सुहृदामनुशासनात् ।

अनिप्रकरणस्यास्य रहस्यं वर्णयामहे ॥

प्रारिप्सितनिर्विघ्नपरिसमाप्तिहेतुभूताविगीतशिष्टाचारपरम्प-
रापरिग्रामस्वाभीष्टदेवताप्रसादेन परत्वं प्रथमकारिकायाः प्रका-
शयन्नवतारणिकामाह वृत्तिकृत् ग्रन्थेति ०

Vācaspati Mitra seems to be referred to as a
commentator on the same work, at p. 7a: रन्तु-
मिति (*Kāvyaapr.* p. 5, l. 13) तु फलं व्यज्यत इति संबन्धः [ ]
प्राचीनानां श्रीमद्वाचस्पतिमिश्रप्रभृतीनां व्याख्यातृणां मतं ।

It ends :

काव्यप्रकाशतरुरेव कुसुमप्रदाय-

व्याख्याविलोलमरुदाकुलितप्रतानः ।

सिक्कः पुनश्च प्रतिपन्नवतानुपेत

श्रीचण्डीदासकविवागमृतप्रवाहैः ॥ १७२८ ॥

सायं सूर्यात्मजायाः पुलिनपरिसरे वालकैरावृतः सन्
धावन्धावन् (!) कृतविविधवरो गोसमूहं विचिन्वन् ।

खैरं गोपाङ्गनाभिः कृतविविधवनश्रीडनो दैत्यवंश-

ध्वंशी वंशी विलाशी व्रजकुलतिलकः पातु वो गो-
पवेशः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1142.

1514. Foll. 264 (numbered 262; no. 76
having been missed, and nos. 69, 79 and 173
used twice); size 11½ in. by 3½ in.; good,
modern Devanāgarī writing; nine lines in a
page.

Kāvya-prakāśa-tilaka, a philosophical com-

mentary on the *Kāvyaṣaṣā*, by Jayarāma Nyāyapañcānana Bhaṭṭācārya. It begins:

श्रीजयरामः सुकृती नत्वा शोभोः पदीभोजं ।

काव्यप्रकाशटीकां तनुते चिह्निकनोदाय ॥

समीहितकर्मीरंभे कार्ये शिष्टाचारपरम्परायात् मंगलं ग्रंथकृ-
दाचरितवानुपनिषद्वाच्यं व्याख्यातृश्रोतृश्रामनुर्गतो ऽपि मंग-
लसंपन्नये तथा कृतमपि हि मंगलं विद्मः विनाशयति हरिहरति
पापाणि दुष्टचिह्नैरपि स्मृत इत्यादिस्मृतेः । अत एव च वृत्ति-
कृदपि तन्निषद्वाच्यं व्याख्यातुमवतारयति । ग्रंथेति ०

It ends:

बद्धः श्रीजयरामेण रामेश्वर महोदयेः ।

अलंकारानुधौ सेतुः संचरंतु बुधाः सुखं ॥

अलंकारनिबंधो ऽयं रचितो न्यायवित्तरेः ।

न्यायालंकारनिपुणैः कृपया परिगृह्यतां ॥

इति महामहोपाध्यायश्रीजयरामन्यायपरिचयाननभट्टाचार्यरचितं
काव्यप्रकाशतिलकं संपूर्णं ॥ संवत् १८५४ ॥

Cf. Peterson, Report, II. (1883-4), pp. 21, 107.

[H. T. COLEBROOKE.]

- 1143.

361. Foll. 219; size 10½ in. by 3½ in.; on the whole well written, in Devanāgarī, by three different hands; from fol. 61 about 1780 A.D.; foll. 1-60 at the beginning of the present century; 9-12 lines in a page.

Kāvyaṣaṣā-vyākhyā, by Kamalākara Bhaṭṭa, son of Rāmakṛṣṇa Bhaṭṭa and Umā; grandson of Nārāyaṇa Bhaṭṭa; and great-grandson of Rāmeśvara Bhaṭṭa. It begins:

नत्वा गणेशं चाग्देवीं सोमं शंभुं च राघवं ।

श्रीरामकृष्णं पितरं नत्वोमाख्यां च मातरं ॥

नारायणात्मजश्रीमद्रामकृष्णात्मजः कृती ।

काव्यप्रकाशं व्याख्यां तनोति कमलाकरः ॥

काव्यप्रकाशे टिप्पण्यः सहस्रं संति यद्यपि ।

ताभ्यस्त्वस्या विशेषो यः पंडितैः सो ऽवधार्यतां ॥

सकृतकारिका व्याख्यासुराष्ट्रस्योक्तस्यावतारिकामाह ।
ग्रंथेति ०

It ends: ननु पूर्वग्रंथेषु सत्सु किमनेनात आह इतीति ।
विदुषां ध्वनिकृद्वाचनादीनां भिन्नो ऽपि मार्गः अवशिरोधेन

संगृहीतो यत् प्रतिभासते तत्र चित्रं । यत् यस्मादमुच्यते
संघटना संग्रहेण संदर्भे एव हेतुः कृता सर्वसंग्रहार्थो ऽयं ग्रंथः ।
अतो न तैः सिद्धिरिति भावः ॥

गुणिनो जनतपुत्रस्य विनोदाय सती मुदे ।

कमलाकरसंज्ञेन अत्र एव विनिर्मितः ॥

तर्के दुस्तकेभ्यः फलिपतिभयिनिः पाणिनीये प्रपंचे
न्याये प्रायः प्रगल्भः प्रकटितपटिना भाट्टशास्त्रप्रयुटे ।

प्राभः प्राभाकरीये यपि मथितदुरुहांतवेदीतसिंधुः

श्रीते साहित्यकाव्ये प्रसरतरगतिर्धर्मशास्त्रेषु यच्च ॥

येनाकारि प्रोद्भूता वाञ्छिकस्य

टीका चान्या विंशतिग्रंथमाला ।

श्रीरामाध्वोरपिता निर्णयेषु

सिंधुः शास्त्रे तत्त्वकीर्तूहले च ॥

श्रीमन्नारायणाख्यात्मजनि विबुधो रामकृष्णाभिधानस्

तत्सूनुः सर्वविद्याबुधनिजचुलकीकारतः कुंभजम्बा ।

टीकां काव्यप्रकाशे कमलपदपरस्त्वाकरोऽरीरचच्च

श्रीपित्रोः पादयुग्मे रघुपतिपदयोः स्वधर्मं प्रापयच्च ॥

रामकृष्णतनूजेन कमलाकरशर्मेणा ।

यो ऽत्र अमः कृतस्तेन प्रीयतां रावण्यांतकः ॥

इति श्रीमत्पद्माव्यप्रमाणपारावारपारीणजगद्गुरुश्रीमद्रामे-
श्वरभट्टसूरिसूनुनारायणभट्टसुतविद्वत्सुकुटुहीराकरश्रीरामकृष्ण-
भट्टसुतमहामहोपाध्यायश्रीकमलाकरभट्टकृतायां काव्यप्रकाश-
व्याख्यायां दशमोऽङ्काः समाप्तः ॥

The author's *Nirṇayasindhu* was composed in Samvat 1668 (A.D. 1611).

This commentary was printed with the text at Benares in 1866. [H. T. COLEBROOKE.]

1144.

3073. Foll. 23; size 10½ in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; 9-12 lines in a page.

Madhumatī, a commentary on the *Kāvyaṣaṣā*, [by Ravi, son of Ratnapāṇi].

This MS. only contains the first two *ullāsas*, and the beginning of the third on the last page.

It begins: शिष्टाचारपरिप्राप्तया मंगलं प्रेक्षावत्प्रवृत्त्यं-
तयाभिधेयं वा प्रथममभिधातुमुचितं न तु देवताकीर्तनमिति
शंकां निराकर्तुमाह । संपारंभ इति । ०

1149.

3078. Foll. 41; size 10 in. by 3½ in.; small, legible, modern Devanāgarī writing; 12-14 lines in a page.

The first six chapters of the *Kāvya-pradīpa*.

[J. R. BALLANTYNE.]

1150.

176c. Foll. 76; size 12 in. by 3½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Kāvya-pradīpa-ṭīkā, by an unknown author.

It begins: प्रारिखितत्वेनेति केचित् प्रकाशे संचारमे इति अस्य करिष्यमाणे इति शेषः ०

See Aufrecht, Cat. Bodl., no. 504.

It ends: संपूर्णे काव्यलक्षणमिति सव्यक्लेशतो अपि न्यूनताविरहादिति भावः काव्यं लक्ष्यते स्वरूपतो विशेषतश्च ज्ञाप्यते स्मेनेति काव्यलक्षणं प्रकटयत्यर्थः ॥ इति प्रदीप दशन उक्ताः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1151.

943b. Foll. 114; size 12½ in. by 4½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Kāvya-prakāśodāharanavivṛiti, or *Udāharanacandrikā*, a commentary, by *Vaidyanātha*—son of *Rāma(candra) Bhaṭṭa Sūri*, and grandson of *Viṭṭhala Bhaṭṭa*—on the poetic examples adduced by *Mammata*, for the purpose of illustrating the rules laid down in his *Kāvya-prakāśa*. The work was completed in Samvat 1740 (A.D. 1683).

It begins:

निजभक्तपुरीयस्य गिरं कर्तुं गरीयसीन् ।
संभादाविष्कृताकारं नमामि कुलदेवतम् ॥ १ ॥
मंगोद्भासितमौलिचंद्रकलाललितशेखरैः सततम् ।
चंगीकृतगलगरलो जयति जयतीपतिजैगति ॥ २ ॥ ...
आधाय हृदि बाणदेवीचरणांजुमादरात् ।
कुर्वे प्रकाशसंबन्धानुदाहरणचंद्रिकाम् ॥ ५ ॥

चिरंतनकृता व्याख्याः समालोच्य येयामिति ।

रचिता वेदनायेन रामचंद्रात्मजम्भना ॥ ६ ॥

कृतिरेषा कृपावन्निः साधुभिर्जैनियमितेः ।

गुणदोषविभागज्ञैर्निपुणं परिशोभ्यताम् ॥

साधोनयति(का) काचिदसकृदुपयुक्तेष्वपि वरोपकरणादि-
युक्तोऽस्या(?) हा) तेयामत्यंतोपादेयतां सूचयतीं सखीमाह । यः
कीनारेति । ०

Caṇḍīdāsa's Dipikā is quoted on fol. 2a, l. 4 (cf. MS. 491, fol. 6a, l. 5).

It ends:

गोपीनयननिपीतं वासो मृदुलं वसानमतिपीतं ।

नवचनकांतिकलापं नमत मुकुंदं कलालापः ॥ १ ॥

जनस्य कविकल्पिताखिलसद्वैयर्थिका(?) जोषिका)

सद्व्ययविबोधिकां विबुधसंज्ञयोक्तेदिका ।

उदाहरणयोजनाजननसंज्ञनाम्नादिकाम्

उदाहरणचंद्रिकां भजत वेदनापोषतां ॥ २ ॥

वियद्वेदमुनिस्त्वाभिर्मिते ऽव्ये कार्तिके सिते ।

बुधाष्टम्यामिनं ग्रंथं वेदनापो ऽभ्यपूरयत् ॥ ३ ॥

इति श्रीमत्पद्मवाक्यप्रमाणाभिज्ञधर्मशास्त्रपारावारीयतत्स-
द्भिदुलभद्वात्मजश्रीरामभट्टसूरिसूनुना वेदनायेन रचितायां
काव्यप्रकाशोदाहरणविवृताउदाहरणचंद्रिकाव्याख्यायां दशन
उक्ताः संपूर्णैः ॥ संवत् १६९९ मितिकार्तिकसुदिचतुषीशनि-
वासरे शुभदिने पुस्तकं लिखितं मया ॥ This date pro-
bably belongs to the MS. from which this one
was transcribed. Cf. Peterson, Rep. II. (1883-4),
p. 108.

[H. T. COLEBROOKE.]

1152.

3079. Foll. 239; size 9½ in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī; 8-14 lines in a page.

Udāharanavivaraṇa, a similar commentary on the poetic illustrations of the *Kāvya-prakāśa*; by an unknown author. *Ullāsa* V.-X.

The text of the examples is given in full. Each chapter is pagged separately: viz. VI. foll. 7; [VI. no example]; VII. foll. 6; VIII. foll. 82; IX. foll. 17; X. foll. 127.

x x

It ends : इवमन्ये ऽप्येवविधा यथासंभवमलंकारदोषा
उक्तरीत्या पूर्वोक्तदोषेष्वेवामर्भवन्तीति पूर्वोक्तमुदाहरणविवरणं
विष्टांसो विदां कुर्वन्तु शमस्तु ॥ संवत् १८५९ श्रीमुखनामसंव-
त्सरे ज्येष्ठे मासि शुक्लपक्षे सप्तम्यां सोमवासरे काश्यां ०

[J. R. BALLANTYNE.]

1153.

2020. Foll. 13; size 9½ in. by 4 in.; fair,
modern Devanāgarī writing; eleven lines in a
page.

Vāgbhaṭālaṃkāra, a treatise on rhetoric, by
Vāgbhaṭa (or *Vāgbhaṭṭa*), son of *Nemikumāra*
and *Mahādevī* or *Vasundharā*.

It begins :

अियं दिशन्तु वो देवः श्रीनाभेयजिनः सदा ।
मोक्षमार्गं सतां ब्रूते यदागमपदावली ॥

For an analysis of the work see Aufrecht,
Cat. Bodl., no. 509, where the author is shown
to have lived under King *Jayasimha*, son of
Karṇadeva. According to Lassen, Ind. Alt.
III., pp. 562 seqq., *Jayasimha* reigned in Gu-
zerat from 1093 till 1154 A.D. As in the
Oxford MS., the treatise consists, in these
MSS., of five chapters, to which a MS., de-
scribed by Weber, Cat. Berl., no. 1718, adds,
however, a sixth chapter. See also Burnell,
Tanjore MSS., p. 57b.

Chapter V. ends :

दोषैरुन्मिक्तमाश्रितं गुणगणैश्चेतश्चमत्कारणं
नानालं कृतिभिः परीतमभितो रीत्या स्फुरत्या सतां ।
तैस्तेल्लम्बयतां गतं नवरसेराकल्पकालं कविः
सहारो षटयन्तु काव्यपुरुषं सारस्वतध्यायिनः ॥ ३२ ॥
इति वाग्भट्टालंकारे पंचमः परिच्छेदः ॥

[Dr. J. TAYLOR.]

1154.

2531a. Foll. 19; size 9½ in. by 4 in.;
legibly written, in Devanāgarī, about 1650 A.D.;
ten lines in a page.

Vāgbhaṭālaṃkāra. A more ancient, but less
correct copy. Foll. 16 and 17 had changed
places before being numbered. [GAIKAWAR.]

1155.

702b. Foll. 87; size 9½ in. by 4½ in.;
fairly written, in Devanāgarī, A.D. 1713; ten
lines in a page.

Vāgbhaṭālaṃkāravivaraṇa, a commentary on
the preceding work, by *Gaṇeśa*, son of *Bhaṭ-
tānanta*, and disciple of *Bhāskara*.

It begins :

श्रीवाचास्वामिचरणसरसीरुहाभ्यां नमः । श्रीशंभुर्जयति ॥
कौशल्यायां दशरथनृपाद्रामचंद्रो यदासीत्
वैकुण्ठस्थो निखिलभवनायस्तदा शून्य आसीत् ।
पूर्वोक्तस्मादयमिहावतारेषु कृष्णादिकेषु
मन्त्रैर्वै रघुपतिमहं मुक्तये संश्रितो ऽस्मि ॥ १ ॥
अध्यादध्यागभध्यामरनरहितकृत् यत्कवेकुंठ ईशो
ऽप्युर्वीमासास्त्रमास्त्रद्रिपुमयनपरो देहिनां नायको ऽहो ।
रामः भृंगारमूर्तिः करुणरसनधिधीर एवाद्भुतो ऽपि
भस्मै नः [?क्रोध]मूर्तिः प्रज्ञानविषमो ज्ञानकीर्ता-
निरस्मान् ॥ २ ॥

श्रीरामं पितरं वंदे ज्ञानकीं मातरं ततः ।

वाग्भट्टालं कृतिव्याख्यां कर्तुं किंचिद्विरचितः ॥ ३ ॥

भट्टानंततनूजेन गुरुं श्रीभास्कराभिधं ।

नत्वा टीकां गणेशेन वाम्य[तिना विरच्यते?] ॥

With वाम्य ends fol. 1, while fol. 2 begins
in the middle of a dissertation on general
topics connected with verse 2 of the original
text, a leaf having apparently been lost here.

It ends : संयमुपसंहरति । दोषैरिति० स्वस्यापि सार-
स्वतोपास्तिसामर्थ्यादेव तादृशसंयसामर्थ्ये न स्वतो व्युत्पत्ति-
लादेति सूचितवान् मूलकृदिति शिवं ॥ ३२ ॥

इति वाग्भट्टालंकारविवरणे पंचमः परिच्छेदः ॥ शके १६३५ ॥
रविवासरे आषाढे मासि शुक्लपक्षे पंचम्यां त्रिंशो काशीधरो-
पनासा निवदेवसुतभवानीशंकरेण पुस्तकं लिखितं स्वाधे
परोपकारार्थमस्तु ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1156.

2656c. Foll. 43; size 9½ in. by 5½ in.;

legibly written, in Devanāgarī, about 1700 A.D.; eight lines in a page.

Vāgbhaṭālaṃkāraṭīkā, another commentary on *Vāgbhaṭa's* treatise, by *Jinavardhana-sūri*, son of *Jinarāja* (? or *Jinendra*). Incomplete.

It begins :

अमान् अचादिनायः अयमिह दिशतु अयेसो भूयसो वो

विभ्रायः सौरभेयं हृदयमतशिवः शंकरः शंकराभः ।

सेव्यो भूतेर्विभूत्या परिकलिततनुर्वर्णनीयो सहीनैर्

विभङ्ग्यो सुवर्णं तुहिनशिरिणो भाति यः कामजेता ॥ १ ॥

प्रभावविभवासां प्रतिभादानदक्षिणं ।

स्पृशामि शिरसा सौरं गुरुपादरजःकणं ॥ २ ॥

बालानामवबोधाय स्वस्यार्थस्फुरणाय च ।

वाग्भट्टालं कृतेः कुर्वे व्याख्यां संक्षेपयुक्तिः ॥ ३ ॥

ततः शास्त्रस्याविघ्नेन परिसमाप्त्यर्थं बाह्यदेवो (अर्वाग्भट्टदेवो Rāj. M.; but see Weber, Cat. Berl., ii., p. 275, note.) विशिष्टदेवनमस्कारमाह । अयमिति ०

According to Dr. Klatt, Indian Antiquary, xi., p. 249, and Prof. Bhandarkar, Report 1882-3, p. 25, this *Jinavardhana* acted as *Sūri* of the *Kharataragacha* (see first colophon below) from *Samvat* 1461 to 1475 (A.D. 1404-1418) when he was removed from the office.

The colophons of the chapters read thus :

I. इति श्रीखरतरगच्छे श्रीजिनराजसूरि[सूनु] भट्टाजीनवर्धनसूरिचरित्तायां वाग्भट्टालंकारटीकायां प्रथमः परिच्छेदः ॥ fol. 9a.

II. इति श्रीजिनराजसूनुचरित्तायां (!) वाग्भट्टालंकारटीकायां द्वितीयः परिच्छेदः ॥ fol. 15a.

III. इति श्रीजिनेन्द्रे (!) चरित्तायां ० तृतीयः परिच्छेदः ॥ fol. 18a.

The comment breaks off in the 151st verse of the 4th chapter ; a leaf has been lost before the last leaf ; the gap extending from verse 145 to 149 of the chapter.

For other MSS. of this commentary see Rāj. Mitra, Notices, viii., p. 257 (where the author's name is, however, set down as *Adinātha*), and Weber, Cat. Berl., nos. 1719, 1720.

[GAIKAWAR.]

1157.

2543a. Foll. 31; size 10½ in. by 4½ in.; good Jaina Devanāgarī writing of 1458 A.D.; seventeen lines in a page.

Kāvyaṇuśāsana-vṛitti, or *Alaṃkāraṭilaka*, another treatise on rhetoric by *Vāgbhaṭa*, son of *Nemikumāra* and *Vasundharā*.

The work is founded on the same plan, and travels over the same ground, as the author's *Vāgbhaṭālaṃkāra*. He even quotes from it every now and then a rule or an example in the same, or very similar, terms. He also keeps up in this work the division into five chapters (*adhyāya*), and very nearly the succession of topics within this frame. But there the similarity ends, and the difference of conception shows itself in the preponderance of the *vṛitti* over the *mūla*. The earlier treatise is written in *śloka*s and rests on itself, while in the present work the rules are couched in terse prose depending on the accompanying commentary for the full development of particulars, and of kindred topics not strictly embraced by the text of the rules. Thus the first *adhyāya*, which treats of the *kāvya*, and its different kinds generally, is especially characterized by its wide digressions on the whole field of Hindu literature and learning.

It begins : नमः सर्वेशाय ॥

प्रणिपत्य प्रभुं नाभिसेभवं भक्तिनिभेरः ।

विवृणोमि स्वयमहं निजं काव्यानुशासनं ॥

संपारभे शिष्टसमयपरिपालनाय अभिधेयसंबन्धप्रयोजनप्रतिपादनाय च कौतयेकुलकमलविकाशनैकभास्करस्य ० - - वसुंधरावधूतदयहारस्य श्रीमन्नेमिकुमारस्य नंदनो विनिर्निता-नेकनव्यभयनाटकहृदोलंकारमहाकाव्यप्रमुखमहाप्रबंधबंधुरो ० महाकविश्रीवाग्भटो ऽभीष्टदेवतानमस्कारपूर्वकमुपक्रमते । यथा ।

सर्वोधिमागधीं सर्वभाषासु परिणामिनीं ।

सर्वीयां सर्वतोवाचं सर्वज्ञीं प्रणिदम्भहे ॥

विलोक्यानेकशास्त्राणि निजबुद्धिप्रकवेतः ।

विदुषां हर्षपोषाय वप्सि काव्यानुशासनं ॥ २ ॥

x x 2

तद्यथा । कार्यं मनोदाय जनयेपरिहाराय व्यवहारज्ञानाय
विचर्गकललाभाय कांतातुल्यतयोपदेशाय कीर्तये च । ०

The author, having declared 'kīrti' to be the only legitimate purpose of poetry—because surer to perpetuate the glory of heroes than any monument of stone (अमरसदनादि, explained as चेत्तादि in the margin),—he goes on to define the cause and origin of poetry in the human mind, as अत्युत्पत्त्यसंस्कृता प्रतिभा यस्य [काव्यस्य] हेतुः । i. e., 'the perceptive faculty cultivated by extensive reading and constant practice.' This leads him into a long review of what he understands by śāstras, and curiously enough into a geographical survey of India, merely because he wishes to comment on the word 'loka.'

Towards the end of the first chapter, in speaking of some minor kinds of dramas, he remarks (fol. 9a) : एवं प्रकरणभेदात् प्रकरशिकापि विज्ञेया । सट्टको ऽपि कैश्चिदुक्तः । तद्यथा । विष्णुभक्तप्रवेश-करहितो यस्मैव भाषया भवति । अप्राकृतसंस्कृतया न सट्टको नाटिकाप्रतिभः । गेयं विभजते । उर्विका-भाण-प्रस्थान-भाषिका-प्रेरण-सिंगक-रामाक्रीड-हस्तीसक-अगदिन-रासक-गोष्ठीप्रभृतीनि गेयानि । ० This chapter concludes with an account of tales; the *Kādambarī*, *Līlāvatī*, *Vāsavadattā* and *Damayantī* being referred to as examples (see Weber's account of the Berlin MS., Cat. no. 1717).

In the *Mahākāvya* the author only admits four dialects, and mentions representative works in each. The *Raghuvamśa* and others (he says, fol. 7b) are composed in Sanskrit, and divided into *sargas*; the *Setubandha* and others are in Prākṛit, and divided into *āśvāsakas*; in the *Apabhraṃśabhāṣā* we have the *Abdhima-thana* and others, divided into *sandhis*; while in the *Grāmyabhāṣā* we have the *Bhīmakāvya*, divided into *avaskandhaka*. He afterwards (fol. 11b, 13-13b, 10) defines 'grāmyam' as the low language, faulty in words and ideas, and put in the mouth of the *Vidūshaka* and silly

people generally with the view of producing a comic effect (cf. *Vāgbhaṭālaṃkāra* II., v. 8), and gives instances for it in Sanskrit and Prākṛit.

The following additional works and authorities have been found mentioned: *Rishabha-devacarita*, by the author, fol. 8a; *Karpūra-mañjarī*, fol. 31a, ll. 7, 13; *Kāvya-prakāśa* often; *Kirātārjunīya*, fol. 8a, l. 14; *Kumārasambhava*, fol. 8a, ll. 14, 17; *Candraprabhamahākāvya* or *Candraprabhacarita*, a Sanskrit poem, fol. 8a, ll. 5, 15; *Oṇakyanitiśāstra*, fol. 1b, l. 6; *Damayantikāvya*, foll. 9b etc.; *Neminirvāṇa*, fol. 8a, etc.; *Bāṇa*, fol. 1b, l. 2; *Bālarāmāyaṇa*, fol. 31a, l. 6; *Bharatamuni* (a. of *Bharataśāstra*), fol. 8b, l. 5; *Mayūra*, fol. 1b, l. 2; *Meghadūta*, fol. 7a, l. 14; *Ratnāvalī*, fol. 31a, l. 12; *Rājimatiparityāga*, fol. 8a, ll. 16, 17; *Vishṇuvijaya*, ib.; *Śiśupālavadha*, fol. 8a, etc.; *Hari-vamśa*, fol. 8a, l. 15; *Harshacarita*, fol. 8b, l. 3.

His native town of *Rāhaḍapura*, famous, it appears, as a shrine of the god *Rāhaḍa*, and referred to in the introduction (cf. Weber's extracts, where he reads *Rahaḍapura*), is celebrated in a verse by the author himself, fol. 5b, l. 9 : अस्माभिरुक्तं ।

सजलजलदनीला भाति यस्मिन् वनाली

मकरतमशिकृष्णो यत्र नेमिर्जिनेन्द्रः ।

विकचकुचलयालिश्यामलं यत्सरौभः

प्रमदयति न कांस्तान् तत्पुरं राहडस्य ॥

It ends : प्रधानं आगिनो अनुषधे संमननुसंधानं यथा ।
रत्नाचल्यां चतुर्थे ऽंके वाभ - गमनेन सारिकाया विलुप्तिः ॥
अनुम - : सानुपकारकस्य वर्येन अनगाभिधानं यथा । कपूर-
मंजरी नायिकाया स्वात्मने च वसंतवर्षेनमनादृत्य - दिवर्षे तस्य
तस्य राज्ञः प्रशंसनं ॥ इति महाकविश्रीवाग्भटवरिचितायां खोप-
शकाभ्यानुशासनवृत्तौ रसादिविवेचनो नाम पंचमो अध्यायः ॥
अलंकारतिलकाभिधानो अलंकारः समाप्तः ॥ संय १६३० ॥

तद्वानेकमहाप्र (lacuna) विसर्जितः स्फारो ० ययः ।

श्रीमद्भक्तिकुमारसुन्दरसिलप्रशालचूडामणिः

[काव्या supplied] नामनुशासनं परमिदं चक्रे
कविर्वाग्भटः ॥

इति अलंकारलिङ्गनामालंकारः समाप्तः ॥ संवत् १५१५
वर्षे अश्विनपक्षे ६ शनी तिथिर्नामिति ॥

The MS., which on the whole is very correct, seems to have been derived from the same source as the Berlin one. [GAIKAWAR.]

1158.

2656b. Foll. 9; size 10½ in. by 4½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Candrāloka (or *Alaṃkāra-nirūpaṇa*), a treatise on poetic ornaments, by Jayadeva Piṅgavaraṣa.

It begins : अर्थालंकारः लिख्यते ॥

परस्परतपःसंपत्कलापितपरस्पररी ।

प्रपञ्चमातापितरी प्राची मायापती मुनः ॥ १ ॥

उपमा यत्र सादृश्यलक्ष्मीरुत्पत्तिरिति द्वयोः ।

इतीव कृष्ण ते कीर्तिः स्वर्गं गामवगाहते ॥ २ ॥

वक्ष्योपमानधर्मीणामुपमावाचकस्य च ।

एकद्विचानुपादानेभिर्ज्ञा लुप्तोपमा यथा ॥ ३ ॥

It ends :

हेतुहेतुमतोरेक्यं हेतुं केषितप्रचक्षते ।

लक्ष्मीविलासा विदुषी कटाक्षा वैकटप्रभोः ॥ १६१ ॥

हेतुलंकारः ॥

इत्थं शतमलंकारा लक्षयित्वा निदर्शिताः ।

प्राचामाधुनिकानां च मत्तान्मालोच्य सर्वतः ॥ १६२ ॥

इति चंद्रालोके अर्थालंकारा संपूर्णं (!) । समाप्तमगन्तुं
पंडितजीदामोदरस्येदं पुस्तकं ॥

This is the work which *Apyadīkshita* avows having used extensively for the composition of his *Kuvalayānanda* (cf. Aufrecht, Cat. Bodl., no. 505); and in comparing the two side by side, one will find the whole of the *Candrāloka* embodied in the *Kuvalayānanda* in regular succession, so much so that the one looks like an enlargement and continuation of the other rather than like an independent work. According to Dr. Burnell (Tanjore MSS., p. 55b) the *Candrāloka* is sometimes attributed to Ap-

pyadīkshita (see the next two MSS.), and identity of authorship would certainly best account for the peculiar relationship between the two works—the *Kuvalayānanda* serving as a kind of *vṛitti* to the former work.

As a matter of fact, however, this work forms a section of *Jayadeva's Candrāloka*, a general compendium of rhetoric, in ten chapters (*mayūkha*). An edition of this larger work (beg. उच्चैरस्यति मन्दतानरसता^०) was published by Jivānanda, Calc. 1874, the fifth chapter of which (*alaṃkāranirūpaṇa*) consists of two parts, *śabdālaṃkāra* and *arthālaṃkāra*—this latter portion coinciding with the present treatise.

Probably owing to the fact that this section became a favourite manual of poetics, and was specially adapted as such through *Apyadīkshita's Kuvalayānanda*, the title of *Jayadeva's* complete work (*Candrāloka*) is also commonly applied to this section on poetic ornaments. Hence a certain confusion prevails,—see, f. i., Weber, Cat. Berl., no. 1721, where three different texts of this title seem to be recognized. The present treatise (or chapter) has been printed at Madras, 1861, and, with a commentary, 1863. Both editions contain no indications regarding the authorship; nor is the author mentioned in this and other MSS., viz. Cat. Berl., no. 1721; Burnell, Tanjore MSS., p. 55b; Rāj. Mitra, Notices, ii., p. 52 (168 ślokas, the first of which, परस्परतपःसंपत्^०, as above, is wanting in the Berlin MS.; while the second, अलंकारेषु चालानामवगाहनसिद्धये । ललितः क्रियते तेषां लक्ष्यलक्षणसंग्रहः ॥ is neither given by the present, nor by the Berlin MS., though it is found in the Calc. edition as well as in *Kuvalayānanda*, śl. 4).—MSS. of the complete text of *Jayadeva's Candrāloka* are described, Not. ii., p. 177; v., p. 103; Peterson, Rep. II., p. 109.

The several chapters of the *Candrāloka* are thus named in the Calcutta edition :

I. *Vāgnicāra* (16 ślokas); II. *doṣhanirūpaṇa* (44½); III. *lakṣhaṇanirūpaṇa* (11); IV. *guṇanirūpaṇa* (12); V. *alaṃkāranirūpaṇa* (a. *śabdālaṃkāranirūpaṇa*, śl. 10; b. *alaṃkāranukramanīkā*, śl. 15½; c. *arthālaṃkāranirūpaṇa*, śl. 174); VI. *rasādinirūpaṇa* (24); VII. *dhvaninirūpaṇa* (18); VIII. *guṇibhūtavyaṅgyanirūpaṇa* (10); IX. *lakṣhaṇanirūpaṇa* (15); and *abhidhānirūpaṇa* (4).

At the beginning of the work the author calls himself *Pīyūshavarsha*; at the end (acc. to MS. Peterson, Rep. II., p. 109) *Pīyūshavarsha Jayadevakavi*. *Vaidyanātha* also calls him *Jayadeva*.

At the end of the fifth chapter, the Calcutta edition has the following additional *śloka* (after that beginning इत्यं ° above):

चन्द्रालोकाभिधानो जयदेवविनिर्मितः ।

विपश्चिता मुदे भूयादलंकारस्य संग्रहः ॥

In the final *ślokas* of the work the edition does not agree with the description of the two MSS. in Rāj. Mitra's Notices. Not. ii., p. 177, the author is said to be *Jayadeva*, son of *Ma-hādeva* (? and author of *Prasannarāghava*); ib. v. 103, *Jayadeva*, the author of the *Gītagovinda*.
[GAIKAWAR.]

1159.

2185. Foll. 35; size 11½ in. by 5½ in.; good, recent Devanāgarī writing; thirteen lines in a page.

Candrāloka, here called *Kuvalayānandakārikās* (and ascribed to *Aparyadīkṣhita*); with a commentary (*dīpikā* or *vyākhyā*) by *Āśādhara*, son of *Rāmaji Bhaṭṭa*, and pupil of *Dharaṇīdhara*. The commentary begins :

शिवयोस्तनयं नत्वा गुरुं च धरणीधरं ।

कुर्वे कुवलयानन्दकारिकादीपिकां मुदे ॥ १ ॥

आज्ञाधरेण कविना रामजिभट्टसूनुना ।

क्रि(य)ते (का)रिकालोका बालानामुपकारिणी ॥ २ ॥

अपावाकवानप्यव्य(दी)क्षितनामा कविः सहृदयहृदयानन्दार्थमर्षालं(का)राणां लक्ष्यलक्ष्योपेताः कारिकाः कृत्वा तस्याख्यानरूपं कुवलयानन्दस्यसंग्रहं कृतवान् ॥ कारिकाश्च तत् उद्धृत्य क्रमेण लिखितवान् ॥ तच्च निम्नतूहार्थं मंगलमाचरति स्म । परस्परं ॥ °

The text consists here of 172 *ślokas*—*ślokas* 169 and 172 of which correspond to 161 and 162 in the preceding MS., while between them are inserted the two couplets चत्वारो रसवत्त्रये ° and अहो प्रमाणालंकाराः ° (see Kuvalay. ed. Calc. 1874, p. 321), which however are only just referred to in the comment.

The commentary ends : किंच कार्यं यज्ञसे ऽर्थकृते इत्यादिकप्रमाणिकपंडितोक्तं राजप्रसादादिकमभिहितं । एवं हि श्रूयते । अप्यव्यदीक्षितो नाम (च)न्द्रालोकं नाम संग्रहं चउः (? चिकीर्षुः) पंडितो रंगराजसूनुः स पितुराज्ञया वैकटाद्रिराजमुपजगाम । स च राजाभ्यर्थितश्चन्द्रालोकं नाम संग्रहं चकार । राज्ञा वर्षाशनं दत्त्वा ग्रहितो ष्लंकारविषेचनाय प्रार्थितश्चेमाः कारिकाः(ः) कुवलयानन्दं च कृत्वा व्यंकटेशं प्रसादयामासेति । धरणीधरगुरुचरणशरणीकरणात् कुवलयानन्दस्फूर्तिर्मेम सानुबन्धा । सूचयितुं प्रयत्नो ऽयं । अर्पोद्दिशमात्रेणावशिष्टान् पंचदशालंकारानाह । यद्यपि तेषां लक्ष्यलक्ष्ययोरपि वचनाहैत्वमस्ति शास्त्रांतरसाक्षात्त्वेन चालेर्दुर्ग्रहत्वादुद्देशमात्रेणाभिधानं युक्तं । तथाहि । चत्वार इति । एवं क्रमादन्यानपि च दशालंकारान् बुधाः पंडिता विदुः । लक्षणा(नि) कथयतीत्यर्थः । ते च रसवत्त्रये ° । अहो प्रमाणालंकाराः ॥ प्रमाणान्वेषालंकारा इति ॥ १७२ ॥

इति पदवाक्यप्रमाणपारावारीशरामजीभट्टात्मजाज्ञाधरभट्टविरचितायां कुवलयानन्दकारिकाव्याख्यामलंकारसमाख्यायां प्रथमं लक्ष्यलक्ष्यप्रकरणं समाप्तं ॥

[GAIKAWAR.]

1160.

2656a. Foll. 10; size 10½ in. by 4½ in.; well written, in Devanāgarī, about 1700 A.D.; 11-13 lines in a page.

The same treatise.

It consists here of 205 *ślokas*, the first 169 of which correspond to the text as contained in MS. 2656b. Then follow the two couplets, inserted before the last *śloka* of MS. 2185; and thereupon the *kārikās* of the last portion of the *Kuvalayānanda*, viz. मुनिर्जयति °, अयं स रत्ननोक्तव्य ° etc., ending with चंद्रालोको विजयते ° (see next no.), and the colophon: इति श्रीम(द)द्वैतविद्याचार्य-श्रीभरद्वाजकुलनिधिकौस्तुभश्रीरंगराजाभ्यरिचवद(!) सूनोर-पदीक्षितस्य कृतिः कुवलयानंदः क्रमः संपूर्ण ॥

[GAIKAWAR.]

1161.

843. Foll. 45; size 12 in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, in 1729 A.D.; twelve lines in a page.

Kuvalayānanda, the well-known manual of poetic figures, by *Apyadīkshita* (or *Appaya-dīkshita*, *Appayyadīkshita*), son of *Raṅgarāja*.

Frequently printed in India. It begins:

अमरीकबरीभारभ्रमरीमुखरीकृतं ।

दूरीकरोतु दुरितं गौरीचरणपंकजं ॥ १ ॥

परस्परतपःसंपत् ° see preceding MS.

The work was composed at the instance of prince *Veṅkaṭa* (of *Vijayanagara*, towards the end of the 16th century, as Prof. Aufrecht, Cat. Bodl., no. 505, supposes). The title 'The delight of the lotuses' was evidently chosen with special reference to the *Candrāloka* ('the sight, or light, of the moon'). It ends:

अमुं कुवलयानंदमकरोदपदीक्षितः ।

निबोगाद्वैकटपतेर्निरुपाधिकृपानिधेः ॥ १ ॥

चंद्रालोके विजयते शरदागमसंभवः ।

इत्यः कुवलयानंदो यत्प्रसादाद्भूदयं ॥ २ ॥

इति श्रीमद्वैतविद्याचार्यश्रीभरद्वाजकुलनिधिकौस्तुभश्रीरंगराजा(° राज 2764, राद् 931)श्रीरौद्रवरदसूनोरपदी-क्षीतस्य कृतिः कुवलयानंदः समाप्तः ॥ संवत् १७६६ पौष-वदि १३ रविवार तद्दिने इदं ग्रंथं उद्भवजीनागेशयथाप्रति संपूर्ण ।

[H. T. COLEBROOKE.]

1162.

2050. Foll. 76; size 11½ in. by 5½ in.; good Devanāgarī writing, of 1792 A.D.; eleven or twelve lines in a page.

Kuvalayānanda.

Dated: संवत् १८३९ नावर्षे पौषमासे कृष्णपक्षे पंचमी-तिथौ बुधवासरे लिखापितं भैतानीश्रीकुबेरजीशिरजीवि-पठनाथं ॥

[GAIKAWAR.]

1163.

931. Foll. 51; size 12½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing, of 1797 A.D.; ten or eleven lines in a page.

Kuvalayānanda.

[H. T. COLEBROOKE.]

1164.

601. Foll. 119; size 9½ in. by 4 in.; written, in Devanāgarī, by three different hands, in 1804 A.D.; seven or eight lines in a page.

Kuvalayānanda.

[H. T. COLEBROOKE.]

1165.

2764b. Foll. 52; size 13½ in. by 5½ in.; good Devanāgarī writing, of 1820 A.D.; eleven lines in a page.

Kuvalayānanda.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

1166.

1832. Foll. 50; size 12 in. by 5½ in.; good, recent Devanāgarī writing; thirteen or fourteen lines in a page.

Kuvalayānanda.

[DR. JOHN TAYLOR.]

1167.

2233. Foll. 45; size 9 in. by 5½ in.; legible, modern Devanāgarī writing; seventeen or eighteen lines in a page.

Kuvalayānanda.

[R. JOHNSON.]

1168.

276. Foll. 85; size 11½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī; eleven or twelve lines in a page.

Alamkāracandrikā, a commentary on the *Kuvalayananda*; by *Vaidyanātha*, son of *Rāmacandra* (or *Rāmabhaṭṭa*).

It begins :

अनुचितं महालक्ष्मीं हरिलोचनचंद्रिकां ।

कुर्वे कुवलयांनंदसदलंकारचंद्रिकां ॥

चिकीर्षिताविप्रसिद्धये इहदेवतां स्तूतिं अमरीति ।

This commentary has been printed, along with the text, in most editions.

Dated :

चैत्रशुद्धितीयायां सौम्यवारे निशागमे ।

भोलानाथो लिलेखाद्ये रससाहेदुत्तमैर्विहिते ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1169.

2660. Foll. 49; size 10 in. by 6 in.; fair, modern Devanāgarī writing; 19-23 lines in a page.

Alamkāracandrikā.

[R. JOHNSON.]

1170.

533. Foll. 123; size 9½ in. by 4 in.; clear Devanāgarī writing; nine lines in a page.

The same work.

Dated Samvat 1861 (A.D. 1804).

[H. T. COLEBROOKE.]

1171.

957a. Foll. 91; size 10½ in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī, by two different, modern hands; 10-13 lines in a page.

Alamkāracandrikā.

[H. T. COLEBROOKE.]

1172.

784a. Foll. 74, one of which (58) is wanting; size 10½ in. by 3½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about the middle of the seventeenth century. Nine lines in a page.

Citramīmāṃsā, a manual of rhetoric, by an unknown author.

It begins :

अभिव्यक्तं चंद्रशेखरमाहं गौरीसखं परं ज्योतिः ।

वितनोमि विपुलविषयां विशदार्थमर्थचित्रमीमांसां ॥

त्रिविधं तावत्कार्यं । अग्निगुणीभूतव्यंग्यचित्रभेदात् । यत्र वाच्यातिशयि व्यंग्यं स अग्निः । यथा । ° स्थिताः स्वर्गं ° चिंदवः (*Kumāras*. 5, 24) । अत्र तपस्यां देव्या देहोपरि निपततां प्रथमवृद्धिर्विदूनां क्रियास्वभाववर्णनेन देव्याः समाध्युचितावस्था नाभिव्यक्तिद्वारा चिरनिदायतमदेहोपरि निपतनेन सुखपारवश्यसंभनहेतौ प्रथमवृद्धावप्यविहता समाध्यवस्था व्यज्यते । तथा हि । नासाग्रन्यस्तनयनः संवृतास्यः सुनिश्चलः । °

Fol. 4. इति चित्रमीमांसायां यथारंभप्रकरणम् ॥

उपमेका शैलूषी संप्राप्ता चित्रभूमिकाभेदात् ।

रंजयति काव्यरंगे नृत्यंती तद्विदां चेतः ॥

चंद्र इव मुखमिति सादृश्यवर्णेन तावदुपमा । सैवोक्तिर्भंगी-भेदेनानेकालंकारभावं भजते । तथा हि । चंद्र इव मुखं मुखमिव चंद्र इत्युपमेयोपमा । °

इति ° उपमाप्रकरणम् fol. 26b; इत्युपमेयोपमाप्रकरणम् fol. 30; इत्यनन्वयप्रकरणम् fol. 32; इति स्मरणालंकार-प्रकरणम् fol. 32b; इति ° रूपकप्रकरणम् fol. 39; इति ° परिणामप्रकरणम् fol. 43; इति ससंदेहालंकारप्रकरणम् fol. 46b; इति भातिमत्प्रकरणम् fol. 47; इत्युत्प्रेषप्रकरणम् fol. 50b; इत्यपहृतिप्रकरणम् fol. 52b; इत्युत्प्रेषाप्रकरणम् ॥ अथातिशयोक्तिः । fol. 72.

It ends :

उपमा सहोपमेयोपमयाधानन्वयः स्मर्यं ।

रूपकपरिणतिसंज्ञयभातिमदुत्प्रेषनिहुतिप्रेषाः ॥

अप्यर्थं चित्रमीमांसा न मुदे कस्य मांसला ।

अनूकरिव तीक्ष्णांशोरर्धेदुरिव धूर्जटेः ॥

इति श्रीचित्रमीमांसा समाप्ता ॥ लिखितमिदं विष्णुनाथेन स्वार्थं परार्थं च ॥ संवत्संख्या १५०० ॥

For other MSS. of this treatise (labelled as composed by *Appayadikshita*) see Burnell, Tanjore MSS., p. 56a. [H. T. COLEBROOKE.]

1173.

1716. Foll. 251 (fol. 2 of which is lost, while foll. 57-61 have been replaced by three

leaves in a more modern hand); size 9½ in. by 3 in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1550 A.D. (foll. 57-59, 124-7, 164-5, 167, 183, 188-9, 194-5, 212, 229, 251 supplied by three more recent hands); six lines in a page.

Sāhityadarpaṇa, the favourite manual of *Alaṃkāra*, and literary criticism, composed—in the 15th century, on the banks of the *Brahmaputra*—by *Viśvanātha Kavirāja*, son of *Candraśekhara Mahākavicaandra*.

Of this work there are several editions, esp. one in the Bibliotheca Indica, in which series a complete translation, by Dr. Ballantyne and Bābū Pramādādāsa Mitra, has also been published (1875).

It begins: *संसारभे निर्विघ्नेन °*

Colophon (after the two *śloka*s *श्रीचंद्रशेखर °* and *यावत्प्रसन्नोदु °*): *इत्यालंकारिकचक्रवर्तिध्वनिप्रस्थानपरमाचार्यशिक्षाविलासिनीभुजंगसाहित्याख्यवर्णधारमहापात्रश्रीविष्णुनाथकविराजकृते साहित्यदर्पणे दशमः परिच्छेदः ॥*

[H. T. COLEBROOKE.]

1174.

313. Foll. 214+13; size 16½ in. by 5½ in.; good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Sāhityadarpaṇavivṛiti, a commentary on the preceding work, composed in Śaka 1622 (1700 A.D.), by *Rāmacaraṇa Tarkavāgīśa Bhaṭṭācārya*, a Brāhman of the *Rāḍha* country (in Western Bengal). It begins:

वागीश्वरीसरसगीतगुणप्रवादं
सारसतीसततसेवितपादपदं ।
हेमाद्रिमारकतशेखरकांतमीशं
वदे सगेद्रुभुजमौलिकतं मुकुंदं ॥
श्रीविष्णुनाथकविराजकृतिप्रणीतं
साहित्यदर्पणमतिस्वगितप्रमेयं ।
श्रीमद्विधाय चरणं शरणं गुरुणां
यत्नेन रामचरणो विवृणोति विप्रः ॥

यः परः परगुणप्रकाशने लज्जवर्धनिकरो जयत्यसौ ।
दोषगानरचितावसंभया यात्वयः पिप्पुनरागिरञ्जसा ॥

It ends (after the colophon):

अक्षिपक्षरसचन्द्रसंमिते हायने शक्यसुम्भरापतेः ।

श्रीलरामचरणासज्जम्ना दर्पणस्य विवृतिः प्रकाशिता ॥

दोषं कंचन ° see Rāj. Mitra, Notices, vii., p. 255; Aufrecht, Cat. Bodl., nos. 511-513.

The last 13 leaves of this volume contain a careful index of reference, and a list of 26 writers and books occasionally used by the author. [H. T. COLEBROOKE.]

1175.

1616. Foll. 66 (two of which, 33 and 34, are wanting); size 9½ in. by 3½ in.; indifferent Devanāgarī writing, by two different hands, of about A.D. 1730; 11-14 lines in a page.

Sāhityakautūhala, a versified manual of poetic composition, by *Yaśasvin Kavi*, son of *Gopāla* and *Kāśī*; with a commentary, entitled *Ujjvalapadā*, by the same author.

The first chapter only.

It begins:

यस्तुलं विमलं वदति विबुधाः कृष्णं तथा निगुणं
यन्मूलं जगताममूलमिति तत्तत्तन्मयं व्यापकं ।
यद्वाचा मनसो ज्योतिरनभिध्यात्माश्रयं सर्वदा [॥१॥
कस्मै चिन्महसे नमो ऽस्तु तमसः सोमोऽपिचिच्छिन्नये
ये साहित्यकलाकलापकुशला ये चिचचिचोक्त-
स्तांता ये च विमलसराः परगुणासादेव चक्षुःस्पृहाः ।
तेषां साधुमुदे धरीकृतसुधां साहित्यकीर्तूल- [॥२॥
यास्यां व्यातनुते स उज्ज्वलपदां धोमान् यशस्वी कविः
मूलपदं ।

भद्रात्मा चनमालिनो मय जगतो भूरिभिये सो ऽस्ति यः
संपन्नस्तुवरीपद्मतिरलं श्रीवत्सलक्ष्मेति च ।
यानास्यादिपदं हि कश्च न रतो ज्यायाश्चिदानंदवान्
यच्च श्रीविधिस्तंमुखा इव सुराक्षिचोक्ता ज्ञासते ॥१॥

This chapter is mainly devoted to directions for the composition of enigmas and other artificial poetry (*citrakāvya*, fol. 9b, l. 10 seq.). The different modes of constructing them

(*bandhāḥ*) are specified by name in three verses on fol. 21a, ll. 9-21b, l. 2a (e.g. *padmabandha*, *cakrabandha*, *sarvatobhadra*, *mardala*, etc.), and then defined and exemplified in the subsequent pages. Illustrations of verses, the syllables of which have to be arranged in a peculiar way in writing so as to represent the shape of lotuses, etc., are found on fol. 23b, and on an extra leaf facing fol. 47.

Colophon: इति श्रीमत्पद्मवाक्यप्रमाणपारावारीणस्य यशस्विकवेः कृती साहित्यकौतूहलटीकायां सद्गुणलपदायां (? from misreading *śloka* 2, above) प्रथमः परिच्छेदः समाप्तिमगमत् ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1176.

1833. Foll. 96; size 11½ in. by 5½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Pratāparudrayaśobhūṣhaṇa, a manual of rhetoric, in 9 chapters (*prakaraṇa*) by *Vidyānātha*.

It begins:

विद्याकैरवकौमुदीं क्षुतिशिरःसीर्नतमुक्तामणिं
दारान्यसमुपस्थितलोकजननीं वंदे गिरां देवता ।

यत्पादाञ्जनमस्त्रियाः सुकृतिनां सारस्वतप्रक्रिया-

बीजन्यासमुपो भवति कविता नाट्यैकजीवातवः॥१॥०

See Burnell, Tanjore MSS., p. 56.

I. *Nāyakaprakaraṇa* ends fol. 6b; II. *kāvyaapr.*, fol. 16b; III. *nāṭakapr.*, fol. 44a; IV. *rasapr.*, fol. 55a; V. *doshapr.*, fol. 62; VI. *guṇapr.*, fol. 65a; VII. *śabdālaṃkārapr.*, fol. 68a; VIII. *arthālaṃkārapr.*, fol. 95a; IX. *miśrālaṃkāraprakaraṇa*, fol. 96b.

The peculiarity of this work consists in the poetic illustrations, by which the author exemplifies his rules, being throughout composed with the view of glorifying *Pratāparudradeva Kākatīya*; in ch. III. a complete drama, in five acts, being even introduced, with *Pratāparudra* (otherwise *Vīradeva*) as the hero. The king, who is referred to (and during whose

reign the author may be supposed to have written his work) is doubtless the one who for fifty years (1268-1319 A.D.) ruled at *Ekāṣīlānagara* (fol. 22a, l. 3), a city called Orangallu (touchstone) in Telugu, Warangole in English, about 80 miles N.N.E. from Hyderabad. This prince seems to have been a great patron of literature, and it was in his days that the *Rāmāyaṇa* was translated into Telugu. Towards the end of his reign the Muhammadans overran the southern peninsula, and conquered the Telugu country.

It ends: एवं यथासंभवमन्येषामप्यलंकाराणां संमृष्टिसंकरौ चोद्धयी तत्र तत्रालंकारेषु ॥

इति श्रीपद्मवाक्यप्रमाणपारावारीणश्रीविद्वानाचकृती प्रतापरुद्रयशोभूषणनामालंकारशास्त्रं समाप्तम् ॥

An edition of this work was published at Poonah in 1849; another, with a commentary (*Ratnārpaṇa*, by *Kumārasvāmin*, son of *Kolācala Mallinātha*, and younger brother of *Peḍḍārya*, for which see Burnell, Tanjore MSS., p. 56b), Madras 1869. [DR. JOHN TAYLOR.]

1177.

612. Foll. 41 + 56; size 9½ in. by 4 in.; fair, modern Devanāgarī writing, by two different hands; 12 and 9 lines resp.

Pratāparudrayaśobhūṣhaṇa. Chapters I.-III., and VII.-IX. [H. T. COLEBROOKE.]

1178.

295b. Foll. 57; size 10½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1750 A.D.; ten lines in a page.

Kavikalpalatā, a manual of rules for composition, by *Deveśvara* (*Devendra*) *Kaviśvara*, son of *Vāgbhaṭa* (minister of some prince of *Mālava*).

It begins: गंगावारिभिरुक्षिताः ० १ ॥

मालवेन्द्रमहामात्यश्रीमङ्गाभट्टनन्दनः * ।

देवेश्वरः प्रतनुते कविकल्पलतामिना ॥ २ ॥

See Aufrecht, Cat. Bodl., no. 498; Weber, Cat. Berl., no. 822;—also *Kavikalpalatikā* (without author's name), Burnell, Tanjore MSS., p. 54b.

The treatise (which is divided into four *stavakas* of 4, 5, 6, 8 *kusumas* resp.), has been printed in the *Pratnakamranandini*, nos. 1-31.

It ends:

सर्वे चिन्तयन्ति विहाय कवित्वमेकं

कायेन साकर्मणि कस्य न हि प्रसिद्धं ।

एतद्विमुक्त्य कविकल्पलतामुकाच-

संपन्नये सुमतिभिः सततं निषेध्या ॥

आविष्कृता वसुमती सुमतीश्वरेण

देवेश्वरेण कविना कविनायकेन ।

काव्यज्ञानसमुदे समुदेतु भूमा-

वाक्यमेव कविकल्पलतावतारः ॥

इति श्रीमङ्गाभट्टनन्दनश्रीदेवेश्वरकवीश्वरविरचिता कविकल्पलता समाप्ता ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1179.

290c. Foll. 49; size 10 in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing, of 1735 A.D.; ten lines in a page.

Kavikalpalatā.

Colophon: इति श्रीवाग्भट्टसूनुमहाकविश्रीदेवेश्वरविरचिता कविकल्पलता संपूर्णा ॥ संवत् १७९१ समये जेष्ठमासे कृष्णपक्षे दशम्यां भठवासरे ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1180.

2598. Foll. 57; size 12½ in. by 5½ in.; legibly written, in Devanāgarī, in 1769 A.D.; 9-11 lines in a page.

The same work.

Colophon: श्रीवाग्भट्टसूनुमहाकविदेवेश्वरविरचिता कविकल्पलता समाप्ता ॥ संवत् १७२६ मिति अग्रहणवदि ६ चतुर्थी रविवार ॥ [MACKENZIE COLL.]

[* Thus all MSS., except the Bengali one which reads *Vābhaja*.]

1181.

811. Foll. 53; size 15½ in. by 5½ in.; in-different Bengali handwriting of 1806 A.D.; eight lines in a page.

The same work.

Colophon: इति श्रीमङ्गाभट्टसूनुमहाकविदेवेश्वरविरचिता कविकल्पलतायां चतुर्थस्तवके सप्तमं कुसुमं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1182.

2684c. Foll. 11; small 4to; size 8 in. by 6 in.; small Telugu writing; 30-32 lines in a page; European paper (watermark 1810).

Another copy of *Devesvara's Kavikalpalatā*; incomplete. It breaks off abruptly shortly before the end of II. 2. [MACKENZIE COLL.]

1183.

848. Foll. 43; size 12 in. by 4½ in.; good Devanāgarī writing of the Jaina type, dated 1418 A.D.; nineteen lines in a page.

Kāvyaikalpalatā(vṛitti), a practical course of poetic composition (*kaviśikṣhā*), by *Amaracandra Yatindra*, a Jaina (*viratīrthamkaraprahvātma*) and disciple of *Jinadatta Sūri*, of the *Vāyaṭa-gaccha*. It consists of a series of rules in *ślokas*, embedded in a great mass of illustrative examples (*vṛitti*).

It begins:

विमृश्य वाङ्मयं ज्योतिरमरेण यतीन्दुना ।

काव्यकल्पलताख्ये कविशिक्षा प्रतन्यते ॥ १ ॥

सारस्वतामृतमहाशैवपूणिमंदोर

मन्वारिसिंहसुकवेः कवितारहस्यं ।

किंचिच्च तद्रचितमात्मकृतं च किंचिद्

व्याख्यास्यते त्वरितकाव्यकृते ऽत्र सूचं ॥ २ ॥

शास्त्रारम्भे शास्त्रकारः समुचितेऽवतानमस्कारपूर्वं शास्त्रस्याख्यां प्रेष्यावत्प्रपृच्छंगप्रयोजनयुक्तमभिधेयं चाह ॥

वाचं नत्वा महानन्दकरसत्काव्यसंपदे ।

कविशिक्षामिमां वधि काव्यकल्पलताहयां ॥ १ ॥

Y Y 2

वाचं नत्वेति ज्ञेयोहेतुः ० - - शास्त्रसंग्रहमाह ॥

चत्वारो ऽत्र छंदःशब्दछेवार्थसिद्धिनामानः ।

क्रमशस्तताः प्रतानाः पंचचतुःपंचसप्तभिः स्तवकैः ॥ २ ॥

सिद्धिशब्दः प्रत्येकं योज्यः स्तवकसंख्या यथासंख्यं चत्र
काव्यकल्पलतायां छंदःसिद्धिप्रतानः पंचभिः स्तवकैः । शब्द-
सिद्धिप्रतानश्चतुर्भिः ० - - क्रमेण स्तवकानां नामान्याह ।

अनुष्टुप्ज्ञासनं छंदो ऽभ्यासः सामान्यशब्दकः ।

वादी वक्ष्यस्थितिः पूर्वप्रताने स्तवका मताः ॥ ३ ॥

रुढयोगिकमित्राख्या योगिकाज्ञानमालिका ।

अनुष्टुपो लाक्षणिको द्वितीये स्तवकाः स्मृताः ॥ ४ ॥

छेवश्रुत्यादनं सर्ववर्णनोद्दिष्टवर्णने ।

अद्भुतं चित्रमित्येते तृतीये स्तवका मताः ॥ ५ ॥

तुर्ये पुनरलंकाराभ्यासवर्णनकृतिक्रियाः ।

प्रकीर्णकाभिः संख्यासमस्ये स्तवकाः स्थिताः ॥ ६ ॥

इति शास्त्रसंग्रहः ॥ काव्यस्य छंदोमूलत्वात् प्रथमं छंदःसि-
द्धिप्रतानस्तत्र पूर्वमनुष्टुप्ज्ञासनं । यथा । वादी साध्यपदं स्यात् ।
वादी प्रथमं साध्यमवश्यमयोज्यं पदं कार्यं ०

Fol. 2b, l. 12 : अन्यछंदो मत्कृतछंदोरलावल्यां ज्ञेयं ॥

Fol. 6a, l. 5 : एते शब्दा मत्कृतकाव्यकल्पलतापरिम-
लात् ज्ञेयाः ॥

Fol. 18a, l. 7 : ० शब्दाश्च बहवः काव्यकल्पलतामर्जयं
(- परिमले gloss) ज्ञेयाः ॥ also fol. 19a, l. 3.

Fol. 32a, l. 18 : शेषानलंकारान् मत्कृतादलंकारप्रचो-
धादवबुध्याम्यस्येत् ॥

The authorship of the *Kāvya-kalpalatā* is expressly claimed by *Amaracandra* (fol. 29b, l. 18, B. p. 55a, l. 10), in a *śloka* which is to be read on the fellow of a wheel, and which is interwoven with another verse constructed as an 'ashṭāraca-kṛabandha' on its spokes. This 'paridhiśloka' runs thus :

वाचं स्मृत्वा यतोद्वेयं काव्यकल्पलता कृता ।

तारक्षीरमरेण्ये भावनीया सतां गण्ये ॥

The author seems purposely to avoid every-
thing specifically Jain (except mentioning
Jina, *Jinendra* or *Jineśvara* in some half a dozen
places). Nor does he name his sources, save
in one or two instances, as when he quotes

Śākaṭāyana as an authority on etymology
(fol. 8a, l. 3), or when he refers to the *Vaiśe-
shika* philosophy, in describing 'saṃkhyā' as a
'guṇa' (fol. 8a, l. 6).

As regards the general plan of the work,
little need be added here to the account given
by Prof. Aufrecht, Cat. Bodl., no. 497, and
Dr. Rāj. Mitra, Notices, vii., p. 282 :—

Pratāna I. (*chandasiddhi*) consists of five
sections; viz. (1) circumlocutions for the
requirements of metre; (2) enumeration
of the principal metres; shifts in gram-
matical forms of the verb; on *Prākṛit* loan-
words (where *Hemacandra* seems to be
quoted superficially from memory); trans-
mutation of one's own or another poet's
ideas into the same or a different metre;
conversion of one metre into another;
cæsura (*yati*); (3) use of expletive particles
and words for filling up the verse, such as
śrī, *saṃ*, *sat*, *drāk*, *vi*, *pra*, etc.; (4) argu-
mentation, pointed sayings, subjects of
laudation and vituperation (e.g. *kulaśā-
strādi*, *svaśāstrādhyayanaprathā*); (5) sub-
jects for descriptive poetry.

Pratāna II. (*śabdāsiddhi*) treats (1) of ety-
mology; (2) derived meanings of com-
pounds; (3) alliteration and rhyme in the
middle of a verse (*anuprāsa*); (4) direct,
indirect, and double meaning (*mukhya*,
lākṣaṇika, *vyāñjaka*).

Pratāna III. (*ślehasiddhi*) deals with *jeux
de mots* of various kinds: (1) composing
of words in such a way that they can be
read differently according as they are
divided; (2) a kind of *ślesha* occurring in
the description of an object by analogies
in each of which the same quality or con-
dition has to be traced in the same words
or in synonyms; (3) cases of *double entente*,

produced by homonyms capable of widely different interpretations; (4) ambiguity produced by similarity of inflexions of different origins; (5) surprises of different kinds, such as verses in which the same consonant or vowel is repeated in each syllable; verses spread out in diagrams, to be read according to the move of the knight in chess or otherwise.

Pratāna IV. (*arthasiddhi*) treats of the construction of similes; the parallelism of members in them arising from the observation of like conditions in the objects compared; with ellipsis and other such-like figures.

It ends: ० चंद्राद् गुणाधिकं यशः ।

सद्भाभीर्यगुणस्याये समुद्रो गोष्पदायते ।

सन्मानससरोजोतर्गगनं धनरायते ॥ ६३ ॥

एवमीचित्तेन तद्गुणाधिकमारोप्य ॥

इति श्रीमिनदत्तसूरिशिष्यमहाकविश्रीमदमरचंद्रविरचित -
तायां काव्यकल्पलताकविशिष्यावृत्ती अर्थसिद्धिप्रदाने चतुर्थे
समस्यास्तवकः सप्तमः ॥ संपूर्णश्रायमर्थसिद्धिप्रदानचतुर्थः ॥

श्रीमद्वायटगच्छवारिविधयोः पादारविंदद्वये

येन श्रीमिनदत्तसूरिसुगुरोः नृंगारभृगायितं ।

स श्वेतांबरमौलिरत्नसमरः श्रीवीरतीर्थैकर-

प्रह्लादाऽकृत काव्यकल्पलतिकावृत्तिं सतां संमतां ॥ १ ॥

सिक्तेयमुद्भूतेः शास्त्राग्निभ्यः सारसुधारसेः ।

काव्यकल्पलताकल्पं तनोतु सुमनोमुदं ॥ २ ॥

काव्यमेव परब्रह्मास्वादोदरशर्मेदं ।

आलोकं पालयामास कालिदासकवेर्यशः ॥ ३ ॥

वाल्मीकिव्यासयोर्विष्णे विष्णुदिङ्मूलकूलगा ।

कल्याणोत्तमिनी कीर्तिः काव्यादेव विजृम्भते ॥ ४ ॥

काव्यकल्पलतावृत्ती ससूत्रायामनुभूता ।

विसहस्री त्रिशती च सप्तपञ्चाशदुत्तरा ॥ ५ ॥

यं १५१ । एवं सर्वसंख्यासंयोगं ३३५७ । एवं परिपूर्णेः
स्वस्ति श्रीसंवत् १८७५ वर्षे श्रीमत्तपागच्छनायकभट्टारकश्रीमय-
तिलकसूरीश्वरपट्टोदयदिनकरभट्टा[रक]श्रीरत्नसिंहसूरिचरण-
कमलोपसेविना यं ० देवदत्तनगणिना(? १. देव ०) स्वपरोप-
काराय सुश्राद्धवरेः कविशिष्यावृत्तिलेखयामास ॥ श्रीअमणसंघस्य

शुभं भवतु कल्याणं भवतु ॥ On the *Tapāgaccha*
(? *Ratnasimha* = *Ratnasekhara*) see Dr. Klatt,
Indian Antiq., xi. p. (251-)256.

The handwriting, though decidedly Jaina, is singularly free from those intricacies so common in the *Prākṛit* MSS. even of later periods (and described by Prof. Weber in the introduction to his memoir on the *Bhagavati*). Indeed these perplexing characters are scarcely a safe criterion for determining the age of MSS.

[H. T. COLEBROOKE.]

1184.

667a. Foll. 80; size 11 in. by 4½ in.; excellent Devanāgarī writing resembling the Jaina type; thirteen lines in a page.

Kāvyaakalpalatā(vṛitti).

Dated: संवत् १६६३ वर्षे नाचसुदिचारसिदिने भुमचारे । ०
श्रीपटननगरे इदं पुस्तकं स्यामदासभट्ट । आत्मपठनार्थं ० ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1185.

2456. Foll. 120; size 10½ in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī writing; thirteen lines in a page.

The same work.

It ends:

संवति सत्समुनिचंद्रेः समन्विते १७०० आषाढस्य श्रितपक्षे ।

भूतेष्टायां सुरगुरुवारे पुष्यस्थिते चंद्रे ॥ १ ॥

राज्ये विजयानंदभाषिधानसूरीश्रुतिप्रज्ञे ।

श्रीगुणविजयगणीनामनंतगुणरत्नसिंधूनां ॥ २ ॥

वृत्तिरियमलेखि (! orig. प्रतिरि ०) शिष्युना

हर्षवशात्संघविजयविषुधेन ।

निजशिष्यस्य दीप्तिविजया-

भिधानस्य (!) पठनार्थमिति भद्रम् ॥ ३ ॥

श्रीराजनगरसमीपे स्ति प्रेमापुरवरे मंडण (? ० लं) श्रीशंभ-
वनाथ । तथा श्रीसंघेसरपाश्विनाथप्रसादात् शुभं भवतु कल्या-
णमस्तु ॥

This date (A.D. 1643) cannot be that of the

present MSS., which seems to have been written at least 100 years later. It is, however, generally correct, and its value is, moreover, enhanced by marginal and interlinear glosses, added up to fol. 70, which help to make the meaning of the text clearer. [GAIKAWAR.]

1186.

1740b. Foll. 65; size 9½ in. by 4 in.; indifferent Devanāgarī writing; seventeen lines in a page.

The same work.

Copied, at Akbarābād, in Samvat 1757 (A.D. 1700). [H. T. COLEBROOKE.]

1187.

879. Foll. 83 (numbered 85; nos. 50 and 63 being passed over); size 9½ (partly 9) in. by 4 in.; written, in Devanāgarī, by different hands, in the last century; 12-15 lines in a page.

Kāvyakalpalatā(vṛitti). An imperfect MS., made up of two different copies (foll. 1-49, and 51-85) with a considerable gap between them. Occasional gaps in the first part have been supplemented by a third hand.

A leaf has been lost at the end, the MS. breaking off in the second concluding stanza, at तनोतु. [H. T. COLEBROOKE.]

1188.

1723. Foll. 71; size 8½ in. by 4½ in.; clear Devanāgarī writing, of about 1550 A.D.; twelve lines in a page.

Kāvyaparīkshā, a short, versified treatise on poetics, in five chapters (*ullāsa*), with a commentary, by Śrīvatsulāñchana Bhaṭṭācārya.

It begins:

पद्मापसादवीभास्तपसाभपदष्टपदः ।
वागीशः काव्यमधुनः परीक्षायै प्रवर्तते ॥

इह तावत्परीक्षितमेव काव्यं फलाय भवतीति तत्परीक्षा-
यामुद्यमः । तत्रादौ काव्यस्वरूपमाह ।

काव्यमासादजीवातुः पदसंदर्भे उच्यते ।

सालंकारगुणादौषौ शब्दार्थविति कैश्चन ॥

काव्यं करोति काव्यं पठति काव्यं शृणोतीत्यादिव्यवहारा-
च्छब्द एव काव्यमिति प्राञ्चः । केचित्तु आसादर्थ्यजकत्वमेव
काव्यत्वप्रयोजकत्वं तत्र शब्दे चार्थे चाविशिष्टमिति शब्दवदर्थे
ऽपि काव्यत्वं काव्यं करोतीत्यादौ काव्यपदस्य शब्दमात्रपरत्व-
मित्याहुः । अदोषाविति किं । यत्किञ्चिद्दोषाभावो यावद्दोषा-
भावो वा । नाहः । अप्यावर्तकत्वात् । यत्किञ्चिद्दोषाभावस्य
सर्वत्र सुलभत्वात् । नाहः । तथा सति काव्यलक्षणे निर्विषयं
विरलविषयं वा स्यादिति चेदुच्यते । दुहेष्वपि रसोद्बोधात्का-
व्यत्वदर्शनाददोषाविति काव्यलक्षणे न देयमेव किंतु यत्नतो
दोषाभावः काव्ये कर्तव्य इति एतावन्मात्रपरमिति टीकाकृतः ।
तदुक्तं । “टीकानुविद्धरत्नादिसाधारस्ये न काव्यता । दुहेष्वपि
मता यत्र रसाद्यनुगमः स्फुटः” इति ॥ अन्ये तु । एकस्मिन्नेव
पद्ये यदंशे दोषाभावस्तदंशे काव्यत्वं यदंशे दोषस्तदंशे ऽकाव्यत्वं ।
तथा चैकमेव पद्यं काव्यमकाव्यं च । यथैकमेव ज्ञानं प्रमा
चाप्रमा चेति । दोषसामान्याभाव एव लक्षणे प्रवेश्य इत्याहुः ।
अत्र विशेषालंकारविरहे ऽपि सामान्यालंकारसम्पन्न काव्यत्व-
हानिरिति स्मर्तव्यं । यथा । यः कौमारहर इत्यत्र वक्रोक्तिना-
मकसामान्यालंकारसम्पत्तादेव काव्यत्वं । तदुक्तं । “सैवा सर्वत्र
वक्रोक्तिरनयार्थो विभाव्यते । यत्नो ऽस्यां कविना कार्यः को
ऽलंकारो ऽनया विना ॥” तथा च वक्रोक्तिः काव्यजीवितमिति ।
वक्रोक्तिश्चमत्कारकारिष्युक्तिरित्यर्थः । अत्र रसस्य हि प्राधान्या-
च्चालंकारता ॥ इदानीं शब्दार्थयोः स्वरूपमभिधातुं तयोर्विभा-
गमाह ।

स्याद्वाचको लाक्षणिकः शब्दो ऽत्र व्यञ्जकस्तिथा (*Kā-
vyapr.* 2, 1) ।

अत्रेति काव्ये ।

एवमनर्थस्तथा वाच्यलक्ष्यव्यंग्या इति त्रयः ॥

अथ वाचकादीनां स्वरूपमाह ।

शक्तिमत्त्वं वाचकत्वं शक्तिर्जातो परं मता ।

ईश्वरेच्छा विशेषो ऽथ पदार्थांतरमेव सा ॥

यत्र यस्य शक्तिस्तत्र तस्य वाचकत्वमित्यर्थः । ०

I. *Śabdārthanirṇaya* ends fol. 9a; II. *kāvyu-
bheda*, fol. 29a; III. *doshanirūpaṇa*, fol. 47b;
IV. *guṇanirṇaya*, fol. 53a; V. *alaṅkārah*.

It ends :

उदंचत्तर्कैर्विजयितमतिरेकांतसुभगं
न विष्णोः श्रीविष्णोश्चरयमधुलुंटाकमधुयः ।
प्रबंधं निर्बंधादिमतितरां युक्तिलहरी-
परीरंभारं जडभरतनामा भणितवान् ॥ १ ॥
प्रत्यक्षरप्रचलककेशतर्कचर्चा
रत्नछटाविधिविधमगुंफितश्रीः ।
कठे सतां लुठतु [चिन्ते सतां यस्तु B] हार इवैव हारी
श्रीवत्सलांजनकवेर्वेषसां विलासः ॥ २ ॥
येनामिडि कणादगीतममतां सांख्यं च संख्योभितं
मीमांसा पुलकीकृतैव सकलं पीतं च पातंजलं ।
वेदांताथैविचारपारगमतेर्ब्रह्मैकलज्जस्थितेः
श्रीवत्सस्य कृतिः सुभापरिणतिसस्येयमुक्तीलति ॥ ३ ॥
इति श्रीवत्सलांजनभट्टाचार्यकृतायां काव्यपरीक्षायां पंचम
उल्लासः ॥ समाप्ते इयं यंयः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1189.

436c. Foll. 40; size 10½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1600 A.D.; thirteen or fourteen lines in a page.

Kāvya-parīkṣhā. [H. T. COLEBROOKE.]

1190.

607b. Foll. 71; size 10 in. by 3½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1790 A.D.; nine lines in a page.

Kāvya-parīkṣhā. Apparently copied from the preceding MS. [H. T. COLEBROOKE.]

1191.

1627b. Foll. 41; size 8½ in. by 4 in.; fairly good Devanāgarī writing, of A.D. 1757; rough European paper; eleven lines in a page.

Kāvya-vilāsa, a treatise on rhetoric, by *Ciraṃ-jīva Bhatta*, son of *Ācāryaśatāvadhāna*.

It consists of two chapters, treating of poetic sentiments and rhetorical figures respectively, in brief explanations, illustrated by stanzas composed by the author.

It begins :

तमोगणविनाशिनी सकलकालमुद्योतिनी
धरातलविहारिणी जडसमाजविद्वेषिणी ।
कलानिधिसहायिनी लसदलोलसौदामिनी
मंदतरविलंबिनी भवतु कापि कादंबिनी ॥ १ ॥
कृतिभिः कतिभिर्विलसन्मतिभिः
कति वा न कृताः कृतयः कविभिः ।
इति सत्कविताभिरुचिः शिषिली-
भविता जगतामिति चेत् कथये ॥ २ ॥
कथयतु नाम तरतानो नो दुनोति चेतः । यतः ।
मयि कलितनीलिमंकमपि काचबोधा मुहुस्
त्यजति यदि पामराः कथय कैव हानिस्तदा ।
यतो जगति कश्च न स्फुरितमुज्ज्वला जगत्-
परीक्ष्यविचक्ष्यः क्षणमपि क्षयं भास्यति ॥ ३ ॥
अलंकाररसानेकवृत्त्यादिषु गुणेषु च ।
लक्ष्यते स्वीयपद्यानि प्राचीनकृतलक्षणैः ॥ ४ ॥
तथादौ काव्यस्वरूपं निरूप्यते । तथा च काव्यप्रकाशे । ० ॥
अतिनवीनास्तु गंगाधरप्रभृतयः वैदर्भिलाटादिविलक्षणचमत्कार-
कारित्वमेव काव्यत्वमामर्शति । ०
तत्र रसानाहुः ।
मृगारहास्यकरुणरीद्वीरभयानकाः ।
रसा नच समुद्रिहा बीभत्साहुतशांतयः ॥ ०
Iti śṛiṅgāraraśaḥ, fol. 4; *hāśya-*, *karuṇaraśaḥ*, fol. 4b; *raudraraśaḥ*, fol. 5; *vīraraśaḥ*, fol. 5b; *bhayaṇakāḥ*, *bībhatsāraśaḥ*, fol. 6; *śāntaraśaḥ*, fol. 6b; इति ० रसमयी प्रथमा भेदिः ॥ अचालंकारा नि-
रूप्यते ॥ ते चापीलंकारश्चालंकारभेदेन द्विधा । ० *prati-*
popamālaṃkāra, fol. 11; *ullikhitālaṃkāra*, fol. 12;
paryastāpahnuti, fol. 13; *kaitavāpahnuti*, fol. 13b;
utprekṣhā, fol. 14; *bhrānti*, fol. 14b; *sandeha*,
mīlītāl., fol. 15; *unmīlītāl.*, *anumāna*, fol. 15b;
āpattyāl., fol. 16; *parikarāl.*, *parikarāṅkural.*, fol. 16b; *kāvyaṅgāl.*, fol. 17; *praharṣaṅāl.*,
vishādanāl., fol. 17b; *sāmānyāl.*, fol. 18; five
kinds of *atiśayoktyāl.*, fol. 19b; *tulyayogitāl.*,
sambhāvanāl., fol. 20; *dīpakāl.*, *prativastūpamāl.*, fol. 20b; *bimbapratibimbabhāva*, fol. 21; *vya-*
tīrekāl., fol. 21b; *sahoktyāl.*, *vinoktyāl.*, fol. 22;
samāśoktyāl., fol. 22b; *śleshāl.*, fol. 23; *apra-*

stutaprasāṃsāl., *sāmānyaviśeṣhāl.*, *nyāyāl.* fol. 23b; *paryāyoktyāl.*, *stutinindāl.*, fol. 24; *nindāstutyāl.*, *ākshepāl.*, fol. 24b; *virodhāl.*, fol. 25; *virodhābhāṣāl.*, fol. 25b; *viśeshoktyāl.*, *vibhāvanāl.*, fol. 26; *saṃgatyaāl.*, fol. 26b; *viśhamāl.*, *saṃmāl.*, fol. 27; *vicitrāl.*, *adhikāl.*, fol. 27b; *anyonyāl.*, *viśeṣhāl.*, *vyāghātāl.*, fol. 28; *gumphaāl.*, fol. 28b; *ekāvalyaāl.*, fol. 29; *sārāl.*, fol. 29b; *yathāsaṅkhyāl.*, fol. 30; *parivṛityāl.*, *parisaṅkhyāl.*, fol. 31; *vikalpāl.*, fol. 31b; *saṃādhyāl.*, *saṃuccayāl.*, fol. 32; *pratyānīkāl.*, fol. 32b; *ullāṣāl.*, fol. 33; *pūrvārūpāl.*, fol. 33b; *tadguṇāl.*, fol. 34; *avaññāl.*, *anugūṇāl.*, fol. 34b; *uttarāl.*, fol. 35; *pīhītāl.*, fol. 35b; *vyājoktyāl.*, *vakroktyāl.*, fol. 36; *svabhāvoktyāl.*, fol. 36b; *bhāvīkāl.*, *bhāvīkachavīrāl.*, fol. 37; *udāttāl.*, *atyuktyāl.*, fol. 37b; *atha śabdālāṅkāra nirūpyante*, fol. 38; *sphuṭānuprāṣāl.*, fol. 39; *yamakāl.*, fol. 40; *punaruktipratīkāśāl.*, fol. 41. No other quotations, besides those in the beginning have been met with.

It ends :

वीक्षणाय सदसद्विवेकिनां

शिष्याय लघुबुद्धिशालिनां ।

लक्ष्यैरिह चिरंतनैर्मेया

लक्षिता स्वकृतपद्यपद्धतिः ॥ १०२ ॥ (१०० B.)

द्वैताद्वैतमतादिनिर्णयविधिप्रोद्भुतबुद्धिश्रुतो

भट्टाचार्यशतावधान इति यो गौडोद्भवो भूतकविः ।

ग्रंथे काव्यविलाससंक्षिप्ति चिरंजीवेन तस्मिन्मना-

लंकारैरियमादितो (० मपरादितो B) हृदि सतां

संगाय भंगिः कृता ॥ १०३ ॥

इति श्रीचिरंजीवभट्टाचार्यकृतकाव्यविलासे अलंकारमयी द्वितीया भंगिः परिसमाप्ता । समाप्तश्चायं ग्रंथः श्रीरस्तु संवत् १८१४ शक १६७९ ईश्वरनामसंवत्सरे कार्तिके मासि शुक्लपक्षे ६ गुरुवासरे षष्ठ्यां तिथौ कानौटकदेशे मुदविहाडास्थयामे लिखितमिदं पुस्तकं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1192.

1570A. Foll. 27; size 9½ in. by 3½ in.; in-different, small Bengali handwriting; 10-12 lines in a page.

Kāvyaṭīkā. [B.]

Dated : Samvat 1760 (1703 A.D.).

[H. T. COLEBROOKE.]

1193.

413. Foll. 74; size 12½ in. by 4½ in.; fair, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Kāvyaṭīkā, an elementary treatise on rhetoric, in fifteen chapters (*prakāśa*), by *Kavī-candra-datta* (of *Dirghāṅkagrāma*), son of *Kavī-karṇapūra* and *Kauśalyā*.

It begins : कृष्णाक्षिपद्ममपद्मजनस्य ° see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 499, A.

The subjects treated in the chapters are as follows :—I., *kāvyaalakṣhaṇa* ends fol. 4b; II., *vṛttāni*, fol. 6b; III., *śabdaśaktiḥ*, fol. 11; IV., *rasanirūpaṇam*, fol. 13b; V., *bhāvabhedāḥ*, fol. 18; VI., *rasasya bhedaḥ*, fol. 22b; VII., *rasābhāṣaḥ*, fol. 23; VIII., *kāvyaabhedāḥ*, fol. 28b; IX., *pramāṇanirūpaṇam*, fol. 37b; X., *rītiḥ*, fol. 38; XI., *guṇāḥ*, fol. 40b; XII., *śabdālaṃkārah*, fol. 53b; XIII., *arthālaṃkārah*, fol. 62b; XIV., *doshāḥ*, fol. 68b; XV., *kavitvopāyāḥ*, fol. 71; XVI., *nāṭyam*.

The author quotes very frequently verses composed by himself (यथा मम °), especially in the *alaṃkāra* chapters (45 times in the *śabdālaṃkāra*); besides his own grammar, *Sāralaharī*, fol. 48b, and his *Dhātucandrikā*, fol. 50; as also one verse from each of his two sons, viz. *śrī-Kavivallabha*, fol. 51b, and *śrī-Kavibhūṣaṇa*, fol. 52. For the author's quotations from poems composed by himself (viz. *Ratnāvalī*, *Rāmacandra-campū*, *Śānticandrikā*, *Stavāvalī*) in the earlier portion of the treatise, see Aufrecht's Catalogue, p. 212a, where also the final *śloka* and colophon are given from this MS.

[H. T. COLEBROOKE.]

1194.

1392c. Foll. 7; size 13½ in. by 3½ in.; fair, modern Bengali handwriting; six or seven lines in a page.

Kāvyaacandrikā, directions on poetical composition, by *Nyāyavāgīśa Bhaṭṭācārya*, son of *Vidyānidhi*.

It begins: सगुणा सालङ्कारा ० ॥

विद्वानिधितनूजेन न्यायवागीशधीमता ।

गुणालङ्कारा दोषास्या क्रियते काव्यचन्द्रिका ॥ ०

See Aufrecht, Cat. Bodl., no. 499B.

It ends :

इति चतुर्दश दोषाः क्रमेणोक्ताः समासतः ।

अन्ये ऽप्युपेक्षिता ग्रन्थगीरवादेव ते मया ॥

अलङ्कारमहाशास्त्रसमुद् रससागरं ।

बालकानां प्रबोधाय रचितं कतिचित्पदैः ॥

इति महोपाध्यायन्यायवागीशभट्टाचार्यविरचिता काव्यचन्द्रिका समाप्ता ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1195.

240. Foll. 249 (numbered 2-150; no. 3 occurring twice, and 195 having been passed over); size 12½ in. by 4½ in.; good, modern Bengali handwriting; six lines in a page.

Alaṃkāra-kaustubha-dīdhiti-prakāśikā, a commentary on *Kavi-Karṇapūra's Alaṃkāra-kaustubha*, by *Vṛindāvanacandra Tarkālaṃkara-cakravartin*, son of *Rādhācaraṇa Kavindra-cakravartin*.

The MS. is imperfect, the last (10th) chapter, with the exception of the first leaf of it (fol. 250) being wanting. Fol. 1 is likewise missing; and there seems to be a gap between foll. 246 and 247, where the end of the 8th chapter should occur.

On the original work—which is of a *Vaiṣṇava* tendency, the rules being illustrated by verses relating to *Kṛishṇa* (and *Rādhā*)—see Aufrecht, Cat. Bodl., nos. 492-494; Rāj. Mitra,

Notices, iv., p. 237. According to Dr. Rāj. Mitra (introduction to the *Caitanyacandrodaya*, p. vi.) *Kavi-Karṇapūra* was born in the year 1524. In this MS. he is twice mentioned at the end of chapters, viz. fol. 38a, l. 3, and fol. 158a, l. 1:

अमीतः कर्णपूरस्य चरणावनिर्गमने ।

निर्मितः कृष्णकण्ठार्हो येनालङ्कारकौस्तुभः ॥

The chapters (*kiraṇa*) end:—I., fol. 18a; II., fol. 38a; III., fol. 52b; IV., fol. 56a; V., fol. 158a; VI., fol. 167b; VII., fol. 205a; [VIII. ?]; IX., fol. 250a.

[H. T. COLEBROOKE.]

1196.

1654. Foll. 202; size 9½ in. by 4 in.; in-different Devanāgarī writing (by two different hands) of 1801 A.D.; 9-11 lines in a page.

Alaṃkāra-kaustubha, by *Viśveśvara Paṇḍita*, son of *Lakṣmīdhara Sūri*.

Apparently a modern compilation, professing to give the essence of many books on *alaṃkāra*.

It begins :

दत्तस्तत्परसंकराग्निभुषा वक्त्रांतरेभ्यादराद्
दोषविशेषनिषिद्धकुम्भविचरन्मसिद्धिरेषोत्तरम् ।

अज्ञाया धयतोः पयोधरयुगं तिर्यैक्ष्ण्यः पश्यतोर्
बाल्यज्ञेहविजृम्भितं विजयते द्वैमानुरक्तन्दयोः ॥ १ ॥

लोकस्नानघनान्धकारपटलध्वंसप्रदीपाङ्कुरा
विद्याकल्पलताप्रतानजनने बीजं निजासंगिनां ।
मध्येमौलि ममासतां सुविमला मालोपमानाश्चिदं
अलङ्करीधरविह्वदंघ्रिनलिनोदीताः परागाणवः ॥ २ ॥

अर्पीलंकाराणां भूरिग्रंथस्थितं सारम् ।
संगृह्णाति सुलेन शृण्वै विभ्वे(च)रो ऽन्येषाम् ॥ ३ ॥

धिया वैधेयानां भवति विषयो सारविषयो
बुधानां साधनं न च कुतुकमेतादृशकृतेः ।
तथापीदं पारिव्रजयति मनो मे सुमहतां
निबंधानामेकीभवितुमभिबंधाननिवहः ॥ ४ ॥

अथ तेषामुद्देशः । उपमानान्वय उक्तः ०

The MS. is in the worst style of modern *Kāśī* writing. It concludes with a *Prākṛit*

z z

verse : पंचाः भाषासिन्धो ० चिरं दिष्टाः । followed by the colophon :

इति श्रीलक्ष्मीधरसूरिसूनुश्रीविष्णुधरपंडितकृतो श्लोकार-
कौस्तुभः संपूर्णः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1197.

5b. Foll. 31 (foll. 60-90 of vol.); folio; size 13 in. by 8 in.; modern Bengali handwriting; ten lines in a page; English paper.

Alaṃkāraśekhara, a compendium of rhetoric, compiled by *Keśava Miśra*, under orders of *Mahārāja Māṇikyacandra*, of *Tirabhukti* (*Tirhut*). Incomplete.

It begins :

प्राच्यान् कृशोदरीणां राधानयनानसर्वैस्त्वं ।
तेजस्तमालनीलं शरणागतवक्षस्पन्नं वन्दे ॥ १ ॥
संप्रकाशचिदानन्दमयाय परमात्मने ।
अविद्यानिविडध्यानभास्कराय नमाम्यहं ॥ २ ॥
मन्याः काव्यकृतां हिताय विहिता ये सप्त पूर्व मया
ते तत्कौशेयसंप्रवक्ष्यसन्निभिः शक्याः परं वेदिषु ।
इत्यालोक्य हृदा मदालसवधूपादारविन्दच्छान्-
मञ्जीरध्वनिकोमलोऽयमधुना प्रस्तूयते प्रक्रमः ॥ ३ ॥

आसीत्प्रत्यर्षिपृथ्वीरमकमलिनीवृन्दहेमनमासः
कीर्तिभाजस्वशमीनयकुमुदवनीयामिनीजीवनाथः ।
राजद्राजान्यराजीनुकुटमणिगणप्रोक्तसत्यादपीठः [न्दः ॥ ४ ॥
प्रोक्षात्वावाज्यलक्ष्मीशिषिलितनहुषो रामचन्द्रोऽवनी-
निवाशि प्रतिपालयन् विजगतीं कीर्तीन्दुनाह्लादयन्
शङ्क्यां हृदयं प्रतापदहनै रात्रिन्दिवं ज्वालयन् ।
सर्वस्वेन कृतार्थयन् द्विजगणान् देवान् मल्लोत्थयन्
एव प्रौढमनाश्वराय पुभुजे सप्तायैवां मेदिनीं ॥ ५ ॥
सुखामोहामदिस्त्रीपरिवृढविलसत्कालवि(र. काविल)द्योति-
[भर्त्ता]

प्रक्रमे प्रौढयुगे समदलयदसौ कोटिशो वैरिवीरान् ।
पञ्चाम्नासास्त्रिमेदः कलुषितवसुधां प्रोक्ष्य तांश्चाकलय्य
छां यातान्नेरिवर्गान् दिवमपि सहसा जेतुकामो जगामाह ॥
श्रीरामोभेः शङ्गीव क्षुतिरिव वदनाद्भेदसो रामचन्द्रात्
तस्मादुद्धाततापः समजनि सुमना धर्मचन्द्रो नरेन्द्रः ।
यस्याद्यापि प्रसन्नस्मितसुभगमुखाः सिद्धदं चकपोला ॥ ७ ॥
रोमाञ्चस्तम्भभ्यास्त्रिदशयुवतयो हन्त गायन्ति कीर्तीः

निष्क्रान्तं भवनादुदैक्ष भगवानम्भोजिनीवल्लभम्
ते वाताः परिशीलिताः कमलिनीसौरभ्यमेदस्त्रिनः ।
विश्रान्तं गिरिकाननेषु निविडच्छायेषु भाग्योदयाद्
इत्थं स्नेमुखाः क्षुब्धानि विषदं यद्वैरिवामभुवः ॥ ८ ॥

प्रत्यर्षिभूषतिपरिमहराज्यलक्ष्मी-

धम्मिल्लमात्यसुरभीकृतपाणिपत्रः ।

तस्मादज्ञायत समस्तगुणाभिरामो

माशिक्यचन्द्र इति राजकचक्रशक्रः ॥ ९ ॥

काव्यालङ्कारपाटञ्जलमतिरसिलक्ष्माभृतां चक्रवर्ती

सर्वेषामस्तु काव्ये मतिरतिनिपुणोदयाशये सन्निवेश्य ।

वेदान्तन्यायविद्यापरिचयचतुरं केशवं सन्निपुञ्जम् ॥ १० ॥

श्रीमन्माशिक्यचन्द्रः क्षितिपतितिलकोऽयमेतं विषये

बहुदोषोऽपि विदोषः क्रियते सुजनेन वाद्य इव हरित्या ।

गुणवदपि निर्गुणीयति तुर्जेनतो मूषिकात् इव पुच्छं ॥

परोद्वेगे परानन्दे सलसज्जनयोर्द्वयोः ।

स्वभाव एव शरणं विषयीयवयोरिव ॥

अलङ्कारविद्यासूत्रकारो भगवान् श्रीहोदनिः (सौ ० MS.)
परमकारुणिकः स्वशास्त्रे प्रवर्तयिष्यन् प्रथमं काव्यस्वरूपमाह ।

काव्यं रसादिमहात्म्यं श्रुतं सुसविशेषकृतं ।

आदिशब्देनालङ्कारपरिग्रहः । तथा च तदुभयान्यतरवत्त्वं
लक्षणं । ०

The matter contained in this MS. is divided into five *ratna* (jewels), and these again into (generally three) *marici* (rays), viz.:—

I. *Upakramaratna*: (1) *kāvyaśvarūpaphalakāraṇamarici* ends fol. 64a; (2) *rītyādiḥaḥ-
raṅgatrāyamar.*, fol. 66b; (3) *vr̥ttimarici*,
fol. 68a.

II. *Dosharatna*: (4) *padadoshamar.*, fol. 69b;
(5) *vākyaadoshamar.*, fol. 72a; (6) *kāvya-
doshamar.*, fol. 74a.

III. *Guṇaratna*: (7) *śabdaguṇamar.*, fol. 75a;
(8) *arthaguṇamar.*, fol. 76a; (9) *vaiśeṣhi-
kaguṇamar.*, fol. 79a.

IV. *Alaṃkāraratna*: (10) *śabdālaṃkāramar.*,
fol. 81a; (11) *arthālaṃkāra-upakramamar.*,
fol. 83a; (12) *rūpakamar.*, fol. 84a; (13)
ity alaṃkāraratnam., fol. 87b.

V. [*Varṇakaratna*:] (14) *upamānānilaratna-marīci*.

It ends :

चकार सा मत्तचकोरनेत्रा विलोलनेत्रधमरैर्गवाहान् ।
पूर्वान्दलैः काञ्चनकेतकीनामहो वधूनां पृथगेव दृष्टिः ॥
इति श्रीमहाराजाधिराजश्रीमन्माधिकाचन्द्रकारिते श्लङ्का-
रज्ञेयरे उपमाननीलरत्नमरीचिः ॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥

According to a MS. described in Dr. Bühler's Detailed Report of a Tour in Kāśmir, p. cxxviii., the complete work consists of eight *ratna*, the last four of which are: V. *Varṇakaratna* (3 *marīcis*); VI. *Kavisampradāyaratna* (4 *mar.*); VII. *Kavisāmarthyaratna* (2 *mar.*); VIII. *Viśrāntaratna* (3 *mar.*).

The present MS. was transcribed by *Vrajanandana*, in 1795 A.D., for Colebrooke, who has annotated the text in several places, and who quotes a passage from the work in his Misc. Ess. II. p. 1.

[H. T. COLEBROOKE.]

1198.

235d. Foll. 85; size 12½ in. by 4½ in.; careless Devanāgarī writing of 1790 A.D.; eleven lines in a page.

Alaṃkāracandrodaya, a work on rhetoric in six chapters (*ullāsa*), by *Veṇīdatta Śarman Tarkavāgīśa-bhaṭṭācārya*, son of *budha-Vireśvara-śrīvara*, and grandson of *śrīvara-Lakshmana*. In the concluding śloka the author's pedigree is traced still further back; *Lakshmana* and his elder brother *Rāma* being the sons of *Kalyāṇa*, and grandsons of *Mahādhara-budha*, a *māntrika* of *Kāśīpurī*, belonging to the *Nāgachatradharadvijottamakula*.

The MS. is very incorrect.

It begins :

जयतीह रमालोलदृग्पांगतरंगिणी ।
रदंतः संवरमोदभरः स्नेहमुखो हरिः ॥ १ ॥

दुर्जनोक्तिकदुष्कांतसमुत्सारणधुरः ।

सम्पन्नः कैरवाह्लाद(क)च्छंद्रोदयो [जय]त्ययं ॥ २ ॥

दुरुक्लिष्टांतमुद्गास्य काव्यकांतार्थसम्पत्तिं ।

संप्रकाश्यं चिरं जीयात्काव्यच्छंद्रोदयः परः ॥ ३ ॥

नियतिनियमहीनानंदपूर्णा स्तर्तवा

नवरसरुचिरांगीं निर्मितिं या तनोति ।

दुरितदलनदक्षा सर्वसंपत्तिदात्री

जयति कविचराणां देवता भारती सा ॥ ४ ॥

The subjects of the chapters are: I. *Kāvya-svarūpa* ends fol. 12b; II. *Kāvyaśya vibhāga-viśeṣa lakṣhaṇāni*, fol. 31b; III. *Doshasvarūpa*, fol. 49b; IV. and V. *Guṇālaṃkārayor viveka*, fol. 55a, 61b; VI. *Upamā*, etc.

It ends (somewhat corrected):

नागच्छचरद्विजोत्तमकुले विख्यातकीर्तिचरः

संजातो हि महोदराभिधुधुः काशीपुरीमांशिकः ।

तनुचः सकलास्मिन्मदनकरः कल्याणनामाभवत्

तस्मादंनरामलक्ष्मणवरी जातो धराधीश्वरी ॥ १ ॥

तत्र श्रीवरलक्ष्मणांगजबुधोवीरेचरः (वा० MS.) श्रीवरो

येन स्नेहमयिः सदाशिवपरब्रह्मापरोक्षीकृतं (!) ।

तज्जेनासिलतर्कवारिधिपरंपारंगमो ज्यं बुधो

वेदिदत्त इति प्रभासमुदयाच्छंद्रोदयो श्लोकतः ॥ २ ॥ ०

सुहृदयकैरवमदनः कुहृदयकंजमुदितकीकरणः ।

सुमतिप्रकाशरचनो कृतो जलंकारच्छंद्रो ज्यं ॥ ३ ॥ ०

माधुर्यमारमगभितकाव्यवर्चा

माधिकायमौक्तिकमनोहरगुणितधीः ।

श्रीकृष्णकंजकृतहार इवोपहारी

श्रीवेदिदत्तसुकवेवैचसा विलासः ॥ ६ ॥

इति श्रीतर्कवागीशभट्टाचार्यवेणीदत्तशर्मणा विरचितालं-
कारच्छंद्रोदये च उल्लासः समाप्तो ज्यं ग्रंथः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1199.

1148d. Foll. 52; size 9 in. by 4 in.; good, clear Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Nāṭyapradīpa, a manual of the scenic art, composed in 1613 A.D., by *Sundaramiśra* (*Aujāgarī*). Perhaps the author's original manuscript.

z z 2

It begins :

स्फुरत्स्वरतरंगिणि प्रवलदक्षिकोणादुत-

प्रविष्टनगर्नदिनि प्रलवर्दगिनिर्वाह्यं ।

नटवटवरस्थितिस्थगिततालकालस्थिरं

दिगंबरपुरंदरं नमत सुंदरं तन्महः ॥ १ ॥

सालसानलसशीलशालिनीं दक्षतातिजडताशुषां कृते ।

नाटकप्रकृतिरूपलक्षणं संक्षिपामि निजलसरक्षणं ॥ २ ॥

अथ प्रकृतोपयोगी क्रमेणैव नाट्यादिविचारः क्रियते । तत्र
भरतः ।

आशीर्वचनसंयुक्ता नित्यं यस्मात्प्रयुज्यते ।

देवद्विजनृपादीनां तस्मात्तादीति संक्षिता ॥

सूत्रधारः पठेन्न मध्यमं स्वरमाश्रितः ।

नादौ पदैर्द्वादशभिरहाभिर्वाप्यलंकृतां ॥

अस्य व्याख्याने मातृगुप्ताचार्यैः षोडशाक्षिपदान्वितापीयमु-
दाहता । अत्र ओकपादं पदै केचित्सुनिर्दिष्टमपापरे ०

The author refers continually to his play *Abhirāmamañināṭaka* (Aufrecht, Cat. Bodl., nos. 269, 270; composed 1599 A.D.), first under the designation निजकृते प्रकृते अभिराममणिनाटके, and afterwards under that of प्रकृते simply. *Bharata*, the *Daśarūpa* and (*Sāhitya*-) *Darpaṇa* are also occasionally referred to.

इति नाटकलक्षणं fol. 48; इति दशरूपकलक्षणानि ॥

अथ प्रसिद्धानि कानिचिदुपलक्षणानि fol. 51b; अथ तोटकं ०

अथ सट्टकं । ० fol. 52a.

It ends: लक्ष्यमत्र कर्पूरमंजरी ॥ एवं शेषाणि यंचदशो-
परूपकाणि यंयातरादनुसन्नेत्यानीति ॥

शाके शरयामशरैर्दुतुल्ये १५३५

ग्रामे वरिहाश्रमतः प्रसिद्धे ।

तदेतदीजागरिणा निषङ्गं

मुदे कवीनां कविसुंदरेण ॥ १ ॥

बुधैकबोधाः सविज्ञेयलेखाः

स्थले स्थले सन्निहिताविज्ञेया ।

रम्यातिरम्यं न हि तारतम्यं

पुष्पेषु पुष्पंधयभिन्नगम्यं ॥ २ ॥

इति श्रीसुंदरमिश्रविरचितो नाट्यप्रदीपः समाप्तः ॥

A later hand has added: गणेशोपायात्क्रमेण गृही-
तमिदं पुस्तकं (it seems to have previously belonged
to one *Maṭhakara Gaṅgādhara*) दिवाकरेण संवत्
१७६८ वैशाख सु १. [H. T. COLEBROOKE.]

1200.

843A. Foll. 35; size 12 in. by 4½ in.;
careless, modern Devanāgarī writing; eleven
lines in a page.

Another copy of the same work. Very in-
correct. [H. T. COLEBROOKE.]

1201.

3029. Foll. 16; size 13½ in. by 8½ in.; folio;
recently written half-margin, in the Telugu
character; thin European paper; 21-26 lines
in a page.

Nāṭakaparibhāṣā, the principles of drama-
turgy, in śloka, by *śrī-Śiṅga Dharaṇīśa*.

It begins :

अथ रूपकनिर्माणपरिज्ञानोपयोगिनी ।

श्रीशिङ्गधरणीशेन परिभाषा निरूप्यते ॥ १ ॥

परिभाषा तु मर्यादा पूर्वोक्तार्थोपकल्पिता ।

सा हि नोनति(? नीरति)गंभीरे विषयो (!) नाट्य-
[सागरं ॥ २ ॥

एषा च भाषानिर्देशनामपि स्त्रियधर्मता (!) ।

तत्र दोषादि - - - विभाषा चेति भेदतः ॥ ३ ॥

चतुर्दश विभाषाः स्युः प्राच्याष्टवाक्यवृत्तयः ।

आसी संस्कारराहित्याद्विनियोगो न कथ्यते ॥ ४ ॥

उक्तमादिषु यद्वैशेष्यवहारात्मनीयते ।

भाषा द्विधा संस्कृता च प्राकृती चेति भेदतः ॥ ५ ॥

कीमारपाणिनीयादिसंस्कृता संस्कृता मता ।

तत्र तु प्राकृतं स्त्रीणां सर्वासां नियतं भवेत् ॥ ६ ॥ ०

It ends :

आज्ञाशिवारयित्रोस्तु संयामं भीक्षणं मतं ।

अन्योदाहरणं ज्ञेयं प्राज्ञैर्नोयाकुतूहलं ॥

नाटकपरिभाषा समाप्ता ॥ [A. BUENELL.]

1202.

3088. Foll. 11; small quarto; size 9 in.
by 7½ in.; Devanāgarī writing; twenty lines
in a page; European paper (watermark 1862).

Another copy of the same work; apparently
transcribed from the preceding MS.

The *anusvāra* is everywhere written as ँ; the author's name thus appearing as श्रीशिवग-
धरणीश. [A. BURNELL.]

1203.

280. Foll. 223; size 10½ in. by 4 in.; careless Devanāgarī writing of 1796 A.D. by two or three different hands; 11 or 12 lines in a page.

Rasagaṅgādhara, a somewhat diffuse treatise on rhetoric, by *Jagannātha Bhaṭṭa Paṇḍitarāja*, son of *Peru Bhaṭṭa Sūri*.

The work is now in progress of publication, together with *Nāgeśa Bhaṭṭa's* commentary *Gurumarmaparakāśa*, in the Benares Sanskrit Series, by Paṇḍit Gaṅgādhara Śāstrī Mānavalli.

The present MS. is perhaps one of the worst specimens of modern Kāśī writing, being full of blunders in every line, and the constant confounding of similar letters and conjunctions with one another showing the utter ignorance of the copyists.

It begins:

स्मृतापि तद्व्यासपं कथयया हरती ० ॥ १ ॥

श्रीमच्छानेन्द्रभिक्षोर ० । the second half-*śloka* of *śl.* 2, and the first of *śl.* 3 have been omitted;

तं वंदे पेरुभट्टाख्यं लक्ष्मीकांतं महागुरु ॥ ३ ॥ ० ६ ॥

मननरतितीर्थविद्यायैव जगन्नाथपंडितनरेंद्रः ।

रसगंगाधरनाम्नी करोति कुतुकेन काव्यमीमांसा ॥ ७ ॥

The first chapter (or 'face') ends fol. 42a with the following colophon (ed. p. 170):

इति महोपाध्यायपदवाक्यप्रमाणपारावारीयश्रीपेरामभट्टस्य
(! श्रीपेरुभट्टस्य ed.) सूरैः सुनुना पंडितराजजगन्नाथेन निर्मिते
रसगंगाधरे रसनिरूपणात्मके पूर्वमानने ॥

How many more chapters there are does not appear from this copy.

The end of the last published fasc. (6th, pp. 576) coincides with fol. 148a of this MS.

The last few sections of the MS. are: *athol-lūsah*, fol. 215b; *athāvajñātaviparyayah*, fol. 216;

atha mīlitam, fol. 219a; *athottarōlankārah*, fol. 221a; *atha pariparopakārah*, fol. 221b.

It ends: किं कुर्वते दरिद्राः का सा[र]सती भरा मनो-
झतरा कः पावनस्त्रिलोक्यां शुभमस्तु ॥

See Rāj. Mitra, Notices, ix., p. 115.

According to the second introductory *śloka*, and the comment thereon, the author's father studied philosophy and grammar, at Benares, under *Jñānendra Bhikṣhu*, *Deva* (*Khaṇḍadeva*) and *Vireśvara Paṇḍita*. His name (? for *Peru-māl*) would seem to point to Tamil origin.

[H. T. COLEBROOKE.]

1204.

1713a. Foll. 61 (and a *suddhapattra* to fol. 49); size 9 in. by 3½ in.; careless, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Rasagaṅgādhara-vyākhyā. This is the title of the work, inscribed by another hand on the first and last pages; and it seems indeed to be a portion of *Nāgeśa's* commentary on *Jagannātha's* work.

The MS., however, is so hopelessly incorrect, that it looks more like a gloss on that commentary, than that work itself. The original MS. from which this was transcribed, seems to have been incomplete at the beginning.

It begins (cf. Ben. ed., p. 6, text and commentary): श्रीगणेशाय नमः । रमणीयाद्यैर्मतिपाद इति । घटमानयेति वाक्यवारणाय रमणीयेति कटाक्षादिवारणाय शब्द इति श्रृंग्यादिसंग्रहाय वाचक इति नोक्तं रमणीयशब्दप्रति-
पादकशब्दे व्याकरणादिरूपे ऽतिव्याप्तिवारणायार्थेति । लोकोत्तरे निर्विषेयज्ञात् (? निर्विशेषज्ञात्) संग्रहपुत्राज्ञे (!) इति यत्किंचि-
चमत्कारजनकज्ञाने समूहालंबनविधया ० (ed. p. 7, l. 13).

० इति परिकरः fol. 49b; इति स्तेवः fol. 50b; इत्यप्र-
स्तुतप्रशंसा fol. 52; इति व्याघातः fol. 60a.

It ends: न च केन्येन सिद्धिरपि तद्रेद दवास्तु प्राचा-
मनुरोधेन भिन्नतयोक्तिरिति ॥ समाप्तः शुभं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1205.

235e. Foll. 29; size 12½ in. by 4½ in.; careless, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Rasapradīpa, a treatise on rhetorical subjects, in three chapters (*āloka*) by *Bhaṭṭāraka Prabhākara*, son of *Bhaṭṭa Mādhava*, and grandson of *Bhaṭṭa Rāmeśvara*.

The MS., like the one that precedes it (no. 1198, above), by the same hand, is extremely incorrect.

It begins: **पुरतः प्रविष्टोऽयं भगवांश्च** ° see Weber, Cat. Berl., no. 823.

I. *Kāvyalakṣhaṇapariccheda* ends fol. 9b; II. *rasaviveka*, fol. 22b; III. *vyañjanānirūpaṇa*, fol. 29a.

From a *śloka* at the end (which, however, is very corrupt in the present MS.), it appears that the treatise was composed in the *Khara-vatsara* 1640. On the outer page of this MS. it is wrongly called *Udāharaṇacandrikā*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1206.

176a. Foll. 24; size 12 in. by 3½ in.; small, clear, modern Devanāgarī writing; 5-9 lines in a page.

Rasamīmāṃsā, a treatise, in 114 verses, on poetic sentiments, by *Gaṅgārāma*, surnamed *Jaḍin*, son of *Nārāyaṇa*; with a commentary entitled *Chāyā*, by the same author, written above and below the text.

The text begins:

बलरामेणाकाशं कल्लिंदकन्या यथानायि ।

गंगारामेण तथा रसमीमांसायि बालमनः ॥ १ ॥

कविभिः काव्यैः सुददा मानं सदनं समानीतैः ।

अनुभावेऽथ विभावैर्वैभिचारिभिरपि च संभूय ॥ २ ॥

The commentary begins:

आ[ल]बलात्करभूतकृतिनिरस्तपूर्वोपरप्रचुरविद्वः ।

सव्यापसव्यलक्ष्यो गद्याधिपो जयति सार्वभौम इव ॥ १ ॥

नाभीसरोरुहोच्चैवेदनसरोजासनोपरि स्थित्वा ।
विभुवनमपूर्वमिष या प्रदर्शयति सा सरस्वती जयति ॥ २ ॥
पदकीलुभभूषणं सदाचरणाक्रान्तप्रणौद्रमंडनं ।
कवितावदनालयोद्भवं हृदि नारायणतातमाश्रये ॥ ३ ॥
अभिनवकीतुककारी गिरिवरधारी भवाम्बिसंहारी ।
कुंदनकुंजविहारी मानसहारी हरिर्जयति ॥ ४ ॥
नत्वा राधादेवीं गंगारामो जडीति यः स्यातः ।
सो ऽहं रसमीमांसा विपुलाम्यधैप्रबोधसिद्धयै ॥ ५ ॥

The MS. ends:

गंगारामोक्तीतां रसमीमांसां विज्ञानानः ।

पुरुषोत्तमो ऽस्तु तुष्टः सर्वज्ञः सोऽपि गोविंदः ॥ ११४ ॥

गंगारामोक्तीतामिति रसमीमांसां विज्ञानानः पुरुषोत्तमस्तुष्टो
ऽस्तु स गोविंदः सर्वज्ञोऽप्यस्तिवत्यन्वयः शेषं पूर्ववदिति ॥

गंगारामेण कृता रसमीमांसा स्वनिर्मिता टीका ।

पुस्तकलालसमनसो विदुषो मनसो ऽस्तु तोषाय ॥ १ ॥

नीकाया भानुतरंगिस्त्रायाश्चायामिनां समास्थाय ।

नवरसपात्रीभूता विहरतः के न रामकृष्णंति ॥ २ ॥

इति श्रीजम्बुपनामकगंगारामविरचिता छायाभिधा रसमी-
मांसाध्याख्या संपूर्णा ॥

This is followed by a fragment, inscribed *Gaurikasūtravṛitti*, on a separate leaf numbered 25, and written in the same hand as the preceding leaves; commencing: इति सर्वत्र १ इति
शब्दात्तरसत्या इत्यादि १ प्रतीकस्यार्धतयोरन्यतरत्र २ । °

It ends: न ज्योतिष्शास्त्रगोचरता ९ समूलमपि निर्मूलं
यदहं प्रललाप तत् । विम्वचक्रं भ्रामयितुर्धनुर्विलसितं भवेत् १ ॥
इति गौरिकसूत्रवृत्तिः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1207.

290a. Foll. 25; size 10 in. by 4½ in.; in-different, modern Devanāgarī writing; twelve lines to the full page.

Rasamīmāṃsā, with the author's commentary (beg. आवलात्कर °). [H. T. COLEBROOKE.]

1208.

436b. Foll. 6; size 10½ in. by 4 in.; legible, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Rasamīmāṃsā, without the commentary.

[H. T. COLEBROOKE.]

1209.

2526b. Foll. 24; size 10 in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī writing of c. 1700 A.D.; thirteen lines in a page.

Rasavilāsa, a treatise on poetic sentiments, by *Śuklabhūdeva*. Three chapters (*śabaka*) and the beginning of a fourth (?).

It begins:

काव्यवाक्यसमुत्पन्ननोवृत्त्या विनाशिते ।

अज्ञानांशे स्फुरन्त्यादात्मा [- - २ torn] सार्वकः ॥ १ ॥

इह तावत्कालिदासादीनामिव यशोविस्माराद्यनेकश्रेयःसाधनीभूतकाव्यस्य शब्दार्थौ शरीरपदे अभिविस्ती ॥ यमकादयः शब्दशोभाभायकत्वेन न उपमादयश्चाद्यशोभाभायकत्वेनालंकारा हारादिस्थानीयाः ॥ वस्तुलंकाररसादिरूपं व्यंगं चात्मा ॥ ओजः प्रसादमाधुर्योऽस्यास्त्रयो गुणाः श्रौयौदिवदात्मविशेषरसास्त्राधिता इति व्यवस्थिते ॥ प्रायशो सार्वमेव काव्यप्रवृत्तेः ध्वनिषु परमरमणीयत्वाच्च रसध्वनेस्तदात्मा रसस्तावदभिधीयते ॥ तदुक्तं दंडिना ॥

सादुपाके ध्वनास्त्राद्यं भोज्यं निलेख्यं यथा ।

तथैव नीरसं काव्यं स्यादो रसिकतुष्टये ॥ इति ॥ १ ॥

ध्वनिकारो ऽपि ॥

नीरसो हि निर्वंधो यः सो ऽप्यशब्दो महाकवेः ।

स तेनाकविरेव स्यादन्येनास्मृतलक्ष्यः ॥ इति ॥ २ ॥

तत्र रसस्वरूपमाहुः काव्यप्रकाशकृतः । ०

Fol. 6: इति ० रसविषेको नाम प्रथम स्तवकः ॥ शृंगारादीनां लक्षणं रसादिप्रकृतिकत्वं ॥ तत्र ॥

मनोनुकूलेष्वर्थेषु सुखसंवेदनं रतिः ।

रसो यस्तत्प्रकृतिकः स शृंगारो द्विधा मतः ॥ ०

Fol. 12b: इति ० द्वितीयः स्तवकः ॥ अथ रसवद्भाषस्यापि काव्यात्मरूपतया स्मृतत्वेनोपेक्षानर्हतया प्रसंगात् । ०

It ends: विभावानुभावा चोत्र व्यञ्जकौ ॥ न त्वेकस्मिन् व्यभिचारिणि ध्वन्यमाने व्यभिचार्यतरं व्यञ्जकतयावश्यमपेक्ष्यते तस्यैव प्राधान्यापत्तेरित्यास्तां विस्तरः ॥

इति श्रीमच्छुभ्रदेवविरचिते रसविलासे भावनिरूपणो नाम तृतीय स्तवकः ॥

अथैवामुक्तार्थाभायकत्वेन स्मृता गुणास्तावन्निरूप्यते ।

For a *Śuklabhūdeva* who wrote the drama *Dharmavijaya*, see Raj. Mitra, Notices, i., p. 37.

[GAIKAWAR.]

1210.

295a. Foll. 51; size 10½ in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, about 1730 A.D.; 8-10 lines in a page.

Rasacandra, a versified treatise on the poetic *rasas* in four chapters, composed, in 1696 A.D., by *Ghāsīrāma Kavi*, of the *Gautama-vamśa*.

It begins:

आलुच्यलमयूरसिंहवृषभा गंगाभवान्यौ तथा

काकोलश्च विधुश्च वैरिश्च इमे हंतैकवासं गताः ।

यत्सासाहवने शिवस्य कलहं विभ्रं प्रकुर्वीति नो

विघ्नानां पटलौ विनाशयतु स श्रीमान्मर्जेद्राननः ॥ १ ॥

कति नो कृतयः कृताः कृतार्द्रैः

कविभिः शास्त्रविचारपारगैः

निजचितविनोदनाय चात्या-

द्रुसर्चद्रुस्तु मया निरूप्यते ।

कृदिति नवरसस्य ज्ञानहेतोः शिशूनां

सरससुगमपद्येर्गच्छदुद्यानवद्यैः ।

अथरचि सरलभावो दीर्घसाहित्यसिंधु-

प्रगटितरसचंद्रो चासिरामद्विजेन ॥ ३ ॥

अथ रसनामानि ।

नृंगारहास्यौ करुणा च रौद्रः

प्रोक्ती तथा वीरभयानकी च ।

वीभत्सकश्चाद्भुतशार्तसंज्ञी

चास्तत्यनामा कथितश्च कैश्चित् ॥ ४ ॥

अथ सर्वरसलक्षणं ।

विभावानुभावाः समं साहित्यकाव्यैः

स संचारिभिः संयुतः स्याद्विभावः ।

रसस्य सम्यग् मनोभावनातो

रसत्वं समायाति सर्वत्र काव्ये ॥ ५ ॥

आलंबनोद्दीपनसंज्ञया यो

द्विधानुभावः कथितो रसज्ञैः ।

स नायिकानायकरम्यभेदाद्

द्विर्नैकधा तत्र तु नायिका* स्यात् ॥ ६ ॥

नृंगारस्तु महाराजः सर्वेषां रसभूभृता ।

शिष्टाचारेण तन्नेदास्तस्मादादौ निरूपिताः ॥ ७ ॥

* The MS. reads almost always नायका.

तत्र नायिका निरूप्यते ।

यासां वशत्वमायाति ज्ञानिनो ऽपि महर्षयः ।

वेदशास्त्रार्थतत्त्वज्ञा भव्यास्तास्तु मृगीदृशः ॥ ८ ॥

रससंघेषु कथितैल्लेख्यैर्नायिका युता ।

स्त्रीया च परकीया च सामान्या चेति सा त्रिधा ॥ ९ ॥

तत्र स्त्रीयालक्षणं ।

लज्जाशीलपतिप्रेमसंयुता धर्मतत्परा ।

स्वामिन्येवानुरक्ता या सा स्त्रीया कृतिनां गृहे ॥ १० ॥

सा यथा ।

अपांगवनभूतले नयनसंजनक्रीडनं

वचः कृपणवित्तवस्त्रियतमैककर्णोत्तिथि ।

मनागधरपद्मवे मृगदृशः स्मितस्य स्थितिर्

जले जलतरंगवन्मनसि याति कोपः शर्म ॥ ११ ॥

स्त्रीया तु त्रिविधा तत्र मुग्धा मध्या प्रगल्भिका ।

तत्रांकुरिततारुण्या मुग्धा सा च द्विधा मता ॥ १२ ॥

अज्ञातयीवना रम्या द्वितीया ज्ञातयीवना ॥ १३ (!) ॥

लज्जाभयपराधीनरतिश्च क्रमशस्तु वा ।

सैव प्रोक्ता नवोदयेति नायिका रसवेदिभिः ॥ १४ ॥

विश्रम्भनूतनोटा सप्रश्रया सैव च क्रमात् ।

ह्रिया मनोहरा कोपे मृदुला भूषणप्रिया ॥ १५ ॥

मुग्धा यथा ।

कांतगे राजधान्यां मदननरपतेराज्ञया स्त्रीयवासे

कर्तुं तारुण्यमारादिह शुभसमये शीघ्रमायास्यति ।

पद्मा हंसस्य दास्यं वदनगतरुचा चंद्रसीर्यभावो

दृग्भ्यामामंत्रितं किं विजितमृगदृशो संजनक्रीडनं च

अथाज्ञातयीवना ।

[॥ १६ ॥

आगतं यौवनं स्वांगे या न जानाति बालिज्ञा ।

अज्ञातयीवनानेकविधभ्रमभयान्विता ॥ १७ ॥

यथा पद्ममुक्तावल्यां ।

ममोरसि दिने दिने ऽपि शितवृद्धिरेका कुतस्

तथेयमुदरे मनागसितसूक्ष्मरेखा कुतः ।

अहो ध्वनि पदक्रमः कथमतीव मंदायतः

शर्म नयचिकित्सितैर्दृष्टिर्दीर्घरोगं सखि ॥ १८ ॥

आगतं यौवनं स्वांगे या जानाति वरांगना ।

सा ज्ञातयीवना प्रोक्ता स्वांगवीक्षणतत्परा ॥ १९ ॥

यथा तत्रैव ।

कुचयोः सदृशं भवेन्न वेदं

सरसं हेमसरोजकोरकं ।

उरसीति निधाय भाति बाला

मुकुरे दत्तविलोललोचना ॥ २० ॥

नवोदालक्ष्यं पूर्वोक्तं । यथा तत्रैव ।

संप्रापितापि रमणी रमणीयतल्ये

गंतुं वहिष्य यतते परिकल्पमेति ।

तत्कालजालधृतवालभुकांगनेव

संवेशिता कनकपंजरगर्भवासं ॥ २१ ॥

विश्रम्भनवोटा यथा ।

वाससा समभिवेक्ष्य सर्वतः

स्वां तनुं कनकवस्त्रिसन्निभां ।

अर्धमुद्रितनिमीललोचना

स्वापमेति सह केन कामिना ॥ २२ ॥

In this way poetic illustrations are throughout introduced either by a simple यथा or (less commonly) by यथा पद्ममुक्तावल्यां (or तत्रैव). Here follow a few more from the latter source:

गत्वा कियंत्वापि पदानि सखीसमूहाद्

अग्रे निवृत्त्य किमपि नृपतां सहासं ।

मां वीक्ष्य चंचलकटाक्षमनोजवाद्य-

विश्लेषैरिह करोति सुविश्रुतांगे ॥ fol. 6b.

विंबोहं भ्रमरा द्विजानपि भुक्ता नेत्रे वकाणां गणा

वेणीं केकिगणा मरालनिचया मुक्तावलीनां लताः

आदातुं परितो धर्मत्युपवने ज्ञातुं सरो वामलं

गच्छत्या मम विप्रियं वत मया तेषां कृतं किं सखि ॥

वियोगिनीं पंकजकोमलांगीं

[fol. 9a.

मूर्च्छांगतां प्राणसखीं कृशांगीं ।

जलाद्रैवस्त्रांतरिता प्रतीतुं

प्रिया सखी गच्छति साहसेन ॥ fol. 11a.

संकेतस्यलतल्यमेव परितो व्यापारयित्वा दृशं

भीतिव्याकुलितां स्वकंकणरत्नारस्य हंत ध्रुतेः ।

गाढालिंगनपूर्वकं सचकितं पीताधरीयां मुधां

कांतेशः परिपुंष्य गंडमभितः साद्रं प्रमोदं गतः ॥ fol.

हा प्राणेश गतः किमन्यवनितां कांतेन चाहं गतः [19b.

क्षिप्रं मंदमते विशेहि शपथं तस्मै ममाये ऽधुना ।

कांतां वाचमिमां निशम्य चतुरः प्रोवाच मंदस्मितं

त्वद्वक्षोरुहहेमशंकरशिरः पश्यालपामि प्रिये ॥ fol.

दहति देहमयं मलयानिलो

[20b.

व्रजति केकिरवो हृदि शल्यतां ।

हरति जीवनदो मम जीवनं

वद कथं विपरीतमिदं सखि ॥ fol. 23a.

Not unfrequently, however, the examples are given without even these introductory indi-

cations, as in one of the following stanzas (fol. 7a):

अनेकपुरुषैः सार्धमवतंसुरतस्य च ।
यस्याश्चित्ते सदा वाञ्छा कुलटा नायिका नृ सा ॥ यथा ॥
यं यं युवानं रमणीयरूपं
महोत्सवे पश्यति कातराक्षी ।
रतिं विधातुं खलु तेन तेन
कामातुरा वाञ्छति निःश्वसंती ॥
निर्भयास्त्रीयसंकेतस्यलनाशस्य शंकया ।
नायिकानुशयानास्या कविभिः परिकीर्तिता ॥
मित्राणां सदसि स्वकुञ्जकदलीच्छेदं विधातुं प्रिये
दासेभ्यस्तु समादिशत्यपि सदा सत्यप्रतिश्रुते ।
काश्यं पीतरुचिं मदभ्रमभया नाधिं दुरंतं गता
वामाक्षी पृथपाकदारुणतरं संतापमेवाचति ॥
भविष्यनिजसंकेतस्यलाभायस्य शंकया ।
मनसा दुःखिता चेत्सानुशयाना द्वितीयका ॥

Perhaps all the poetic examples (including those of the *Padyamuktāvalī*) are by the author himself.

I. *Nāyikāgaṇabheda* (198 śloka) ends fol. 19a;
II. *nāyakasaṃghavarṇana* (85 śl.), fol. 26b;
III. *anubhāvādīmoghasthāyivyabhicārisāttvika - gaṇa* (150 śl.), fol. 40; IV. *rasadaśaka* (162 śl.) ends:

सौधः संप्रति बोधो वा प्राप्ताद्योऽपि मनीषिणा ।
कामं न शोभते नूनं रसचंद्रं विना क्वचित् ॥ १६१ ॥
शाके वेदनगाद्रिशीतगुमिने ज्येष्ठस्य पक्षे सिते
द्वादश्यामधिकस्य चासरमणेश्वरे च सौख्यप्रदं ।
सङ्घर्षमलकीमलाद्भुतपदः प्राकट्यापनुधान्
यं योऽयं रसचंद्रकः सुखयतासाहित्यसिंधूदतः ॥ १६२ ॥
वंशे योऽजनि गीतमस्य विदिते षट्शास्त्रपारंगमे
वासीरामकविः कवीन्द्रचरणप्राप्तप्रबोधोदयः ।
रम्यार्थं रसचंद्रके सुमतिना तेन स्वयं निमिते
पूर्वतः दशकं च भावसहितं सर्वं रसानां गतं ॥
समाप्तोऽयं रसचंद्रः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1211.

2238b. Foll. 48; size 6½ in. by 4½ in.; fair

Devanāgarī writing of 1723 A.D.; 11 or 12 lines in a page.

Rasaturāṅginī, an exposition of the theory of poetic sentiment, in eight chapters (*taraṅga*); by *Bhānudatta Mīśra*, of Mithilā, son of *Gaṇanātha* (*Gaṇapati*, *Gaṇeśvara*).

It begins:

लक्ष्मीमालोक्य लुभ्यन्निगममुपहसन्शोचयन्मृगं तून्
क्षयं शोकाक्षि पश्यन्समिति दशमुखं वीक्ष्य रोमांचमंचन् ।
दृष्ट्वा हैयंगवीनं चकितमपसरन्मेच्छरक्तेर्दिगंतान्
सिंचन्दतेन भूमिं तिलमिव तुलयन्त्यातु मां पीतवासः ॥ १ ॥
भारवाः शास्त्रकांतारम्भातायाः शैत्यकारिणी ।
क्रियते भानुना भूरिरक्षा रसतरंगिणी ॥ २ ॥
वाणीकमलिनी भानोरेषा रसतरंगिणी ।
इंसाः कृतधियस्तत्र युक्तमत्र प्रतीयतां ॥ ३ ॥
गिरां देवि तरंगिण्यां वारय क्रूरवारणान् ।
यद्भवति लोकानामाविलो विरहो रसः ॥ ४ ॥

हेतोः पूर्ववर्तित्वनियमात् अतः पूर्वमेव तस्योपन्यासः समुचितो रसस्य हेतवो भावादयस्तेन रसेभ्यः पूर्वं भावादय एव निरुच्यन्ते । °

I. *Sthāyibhāvanirūpaṇam*, fol. 6a; II. *vibhāvanirūpaṇam*, fol. 10a; III. *anubhāvanirūpaṇam*, fol. 13b; IV. *sāttvikabhāvanirūpaṇam*, foll. 16b; V. *vyabhicāri(bhāva)nirūpaṇam*, fol. 28b; VI. *śṛṅgārarasānirūpaṇam*, fol. 35b; VII. (*hāsyāli*-)*rasānirūpaṇam*, fol. 41b; VIII. *rasa(bheda)nirūpaṇam* ends:

अवगाहस्य वाग्देवि दिव्यां रसतरंगिणीं ।
अस्मत्पक्षेन पक्षेन रचय क्षुतिभूषणी ॥
यावद्भानोः कृता [1. सुता] कापि कालिंदी भुवि नंदति ।
तावत्सिद्धु मे भानोरेषा रसतरंगिणी ॥

इति श्रीमैथिलश्रीमत्कलासनायश्रीगणनायसम्मिश्रतनय - भानुदत्तमिश्रविरचितायां रसतरंगिण्यामष्टमस्तरेगः ॥ लिखितं भट्टगोपीधेन पंचनदान्वयदामोदरभट्टसुतेन संवत् १७६० वर्षे भाद्रपदमासि कृष्णपक्षे षड्मां शुनिवासरान्वितायां ॥ मुकास सज्जमेर ॥

Cf. Weber, Cat. Berl., no. 824; Aufrecht, Cat. Bodl., no. 506; Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 311; Burnell, Tanjore MSS., p. 57a.

According to a note, by Colebrooke, in MS. 699a, the author was a descendant of *Maṇḍana Miśra*, usually called *Sureśvarācārya*, the *Ve-dānta* critic (*vārttikakāra*). [GAIKAWAR.]

1212.

3198. Foll. 32; size 8½ in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1700 A.D.; ten lines in a page.

The same work. A less correct MS.

[J. F. FLEET.]

1213.

2021. Foll. 27; size 9½ in. by 4 in.; good, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

The same work. [DR. JOHN TAYLOR.]

1214.

699a. Foll. 37; size 9½ in. by 4 in.; clear, modern Devanāgarī writing; eight lines in a page.

Rasatarāṅgiṇī. [H. T. COLEBROOKE.]

1215.

120. Foll. 161, of which foll. 58 and 59 are wanting, while five *buddhipattras* have been inserted after foll. 61, 107, 158 (two), 159; size 10 in. by 3½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; seven lines in a page.

Naukā, a commentary on the preceding work, by *Gaṅgārāma Jaḍin* (son of *Nārāyaṇa*).

It begins:

लीलागृहीतगार्भं नवरसपार्श्वं सुतं यशोदायाः ।

श्रीभानुतरंगिण्या नीकायाः कर्षधारमहमीडे ॥ १ ॥

गंगारामेश मया यत्नात्कोपादिव बलरामेश ।

प्राक्प्रवणायवोक्प्रवणायौ क्रियते तरंगिणी भानोः ॥ २ ॥

It concludes with five ślokas, the last of which runs thus:

यत्ता स्वर्गमुखाभिमुख्यपदवीं यातुं समुत्तमया

यस्य स्वात्मनि राधया दिनकरो जीवानुरालक्षितः ।

आत्माकीनकृतिद्विदर्वि(वि)गलच्छास्त्रामृताप्यायितं

यं चामस्त सुतेन सो अस्य फलितं शार्दूलविम्वीडितं ॥ ५ ॥

इति श्रीजङ्गुपनामकगंगारामविरचितायां नीकास्यायां रसतरंगिणीव्याख्यायामहमस्तारंगः ॥

For the same author's commentary on the *Rasamīmāṃsā* see no. 1206.

1216.

1703a. Foll. 68; size 9½ in. by 4 in.; legible, Devanāgarī writing of 1715 A.D.; thirteen lines in a page.

Rasikarāṅjanī, another commentary on *Bhānudatta's Rasatarāṅgiṇī*, composed (? in 1552 A.D.) by *Veṇīdatta-śarman Tarkavāgīśa Bhāṭṭācārya*.

It begins:

नमो जनपदमस्तोमतोमरोत्तमकांतये ।

कलिताशेषकल्याणकलिकल्पवसंनुषे ॥ १ ॥

रुचिरतमालललामं वह्निं [यवर ?] वह्निशेखरं मुसदं ।

राधाहृदयनिवासं राधाहरमाश्रये नित्यं ॥ २ ॥

प्रथम्य लक्ष्मीनृहरिं प्रत्यूहयूहनाशनं ।

कुर्वे रसतरंगिण्या व्याख्यां रसिकरंजनौ ॥ ३ ॥

तत्राभिमतस्यसमानिप्रतिबंधकविप्रविधाताय ०

It ends:

वाग्देवतावरकृपास्फुरितं हृदये

विज्ञेन तस्मिन्निमित्तमत्र मया समयं ।

ईर्ष्यां विहाय मयि दोषमिहीर्षयाज्ञा

संशोध्य साधु विबुधैः परिशीलनीयं ॥ १ ॥

तरङ्गी रचितेयं मे तथा रसतरंगिणी ।

रसपारगतीच्छन्निः समुत्तं परितोष्यते ॥ २ ॥

श्रीमन्नगप्रकाशतपवननृहरेर्भक्तो धरामंडनो

विख्यातो महिदासभट्ट इति यस्तत्तमृज्ज्यात्मनः(?) ।

वेणीदत्तकवर्षोदुशेखरवरः सत्तर्कवागीश्वरश्च

तस्येयं कृतिरुज्ज्वला वितनुता मोदं सतां सर्वदा ॥ ३ ॥

वेदार्थार्थी(?) 1. ज्योतीर्दुगणिते वास्तरे स्तुनमासके ।

अयोदश्यां रवी पूषा टीका रसिकरंजनी ॥ ४ ॥

इति श्रीतर्कवागीशभट्टाचार्यवेणीदत्तकृता रसमंजरीश्रीया-
स्या रसिकरंजनी समाप्ता ॥ संवत् १७७२ । ०

[H. T. COLEBROOKE.]

1217.

2097b. Foll. 26; size 9½ in. by 4½ in.; good, large Devanāgarī writing, of 1696 A.D.; nine lines in a page.

Rasamañjarī, a description of the characteristics of lovers and their mistresses, in erotic poetry; by *Bhānudatta Miśra* (son of *Gaṇanātha*). The author lived in Videha (Mithilā), on the borders of the Ganges (*surasari*).

The work begins:

आत्मोयं चरयं दधाति पुरतो निस्त्रोक्ततायां भुवि
स्त्रीयेनैव करेण कर्षति ततोः पुण्यं अनाशंकया ।
तस्यै किंच मृगतत्वा विरचिते निद्राति भागेनिर्जैर्
जंतः प्रेमभरालसां प्रियतमामंगे दधानो हरः ॥ १ ॥

विद्वत्कुलमनोभृंगरसव्यासंगहेतवे ।

एषा प्रकाशयते श्रीमद्भानुना रसमंजरी ॥ २ ॥

तत्र रसेषु भृंगारस्याभ्यर्हितत्वेन तदालंबनविभावत्वेन ना-
यिका तावन्निरूप्यते । सा च विविधा । स्वकीया परकीया
सामन्येति । तत्र सामान्येवानुरक्ता स्वकीया । ०

It ends:

माध्वीकल्पदंसदोहसुंदरी रसमंजरी ।

कुर्वंतु कवयः कर्णभूषणं कृपया मम ॥

तातो यस्य गणेश्वरः कविकुलालंकारचूडामणिर
देशो यस्य विदेहः* सुरसरिकुलोत्किर्गीरिता ।

पञ्चेन स्वकृतेन तेन कविना श्रीभानुना योजिता
वाग्देवीश्रुतिपारिजातकुसुमस्यधौकरी मंजरी ॥

इति श्रीमद्भानुदत्तमित्रप्रकाशिता रसमंजरी समाप्ता ॥
संवत् १७५३ ॥

Cf. Weber, Cat. Berl., nos. 597-9; Aufrecht,
Cat. Bodl., no. 507; Burnell, Tanjore MSS.,
p. 57a. [GAIKAWAR.]

1218.

2079b. Foll. 21; size 9 in. by 4 in.; good

* Thus all MSS., instead of विदेहः of the Oxford MS., and of the Madras print of 1872.

Devanāgarī writing, of about 1650 A.D.; ten lines in a page.

The same work.

[GAIKAWAR.]

1219.

1942. Foll. 20; size 10 in. by 3½ in.; excellent Devanāgarī writing, of 1797 A.D.; eight lines in a page.

The same work. Transcribed by *Bhāskara*.

[DR. J. TAYLOR.]

1220.

2699. Foll. 18; size 10 in. by 3½ in.; in-different Devanāgarī writing, of 1797 A.D.; eight lines in a page.

Another copy of *Bhānudatta's Rasamañjarī*, transcribed by *Bhavānīprasāda Miśra*.

[MACKENZIE COLL.]

1221.

2602b. Foll. 9; size 12 in. by 4½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; 11-13 lines in a page.

The same work.

[MACKENZIE COLL.]

1222.

2602a. Foll. 33; the first of which is wanting; size 9½ in. by 4½ in.; good Devanāgarī writing of 1712 A.D.; eleven lines in a page.

Rasamañjarīprakāśa, a commentary on the preceding work, by *Nāgeśa Bhaṭṭa*, son of *Śiva Bhaṭṭa*, surnamed *Kāla*.

It begins (next MS.):

इयामनीलोत्पलश्यामं वपुर्धस्य विभाति सः ।

यामिनीदयितस्त्रोतमस्तको ऽस्तु शिवाय नः ॥ १ ॥

नागेशभट्टनामा शिवभट्टसुधीसुतः मुदे विदुषी ।

रसमंजरीप्रकाशं रचयामि मितैर्वचोभिरर्यधनैः ॥ २ ॥

अनाशंकयेति सर्वत्र करत्वेनान्वयेति ०

3 A 2

It ends : ३६ । पञ्चनेत्रेकनमचि विवक्षितं यं १९९ ।
इति श्रीकालोपनामशिवभट्टसुतनागेशभट्टकृतो रसमंजरीप्रकाशः
समाप्तः ॥ संवत् १७६९ सने माघसुदी सप्तमीवार बुधवारके
पोषी समाप्तकीहा भोजाकायथ लीपते काशीपुरामो । ०
ककुलितीर्षडितस्येदं पुस्तकं पठनार्थं ० ॥

Cf. Aufrecht, Cat. Bodl., no. 508.

[MACK. COLL.]

1223.

119a. Foll. 41; size 10 in. by 4 in.; fair
Devanāgarī writing, of about 1750 A.D. (foll. 29
-33 by a different, somewhat later hand); nine
lines in a page.

Rasamañjarīprakāśa. [H. T. COLEBROOKE.]

1224.

19. Foll. 99; size 9½ in. by 4½ in.; fair
Devanāgarī writing, of 1743 A.D.; twelve lines
in a page.

Rasamañjarī-vyāṅgyārthakaumudī, a com-
mentary on *Bhānūdatta's* work, composed, in
Samvat 1692 (1635 A.D.), by *Ananta-śarman*
Paṇḍita—a resident of *Puṇyastambha* on the
Gautamī (*Godāvarī*)—the son of *Tryambaka*
(or *Timāji*) *Paṇḍita*, grandson of *Bālo Paṇḍita*,
and great-grandson of *Nilakaṇṭha Paṇḍita*.

It begins:

सर्वे साधुजनाः सदायतदः सत्संप्रदायादलं
यज्ञानाय कणादगीतममतात्यालोच्य तस्मादेदं ।
वेदांतापरिशील्यैतं रहसि सानंदकंदाकरं
वदे तं जगदीश्वरं दयितया सानंदमालिङ्गितं ॥ १ ॥

The introduction, consisting of 34 stanzas,
is mainly devoted (from *śl.* 6 to 30) to the
glorification of the family of *Kāśirāja*, whose
descendants ruled in succession at Benares,
and who are said to have greatly distinguished
themselves by their valour and liberality. From
Kāśirāja was descended *Pratāpavara Rudra*,
who was followed by his son *Madhukara Śāhu*;
he, again, by his son *Śrīvara Virasīṃhadeva*;
and he, last, not least, by his son *Candrabhānu*,

surnamed *Svabhākhin*, to whom our author was
under great obligations all through his life.

This personal introduction ends:

अंजनामग्नचिन्नेन मीतमीतीरवासिना ।
अश्विचक्रतनूजेन पंडितानंतशमेणा ॥ २९ ॥
रसिकचुतिभूषास्ति भुवि या रसमंजरी ।
अंम्यार्थकीमुदी तस्यास्तन्यते तत्कुतूहलात् ॥ ३० ॥

The date of the composition is specified in
the last of four concluding *ślokas*, as follows:

अन्ये लोचनरंघ्रवद्विषयुलसप्रस्तारसंलक्षिते *
मासे माघवसंशके हरिदिने पक्षे शुक्लपक्षे भृगौ ।
मुन्य(ल. पुष्य)स्तंभनिवासिना बुधमुदे स्मृताभिधेनादरात्
काश्यामिष्टकृपावशाद्विरचिता अंम्यार्थसत्कीमुदी ॥

इति श्रीगीतमीतीरपुष्यस्तंभस्थितिमतिविलासशालिनीलकं-
ठपंडिततनूजवालोपंडितांगमश्रीअश्वचक्रपंडितात्मजानंतपंडितवि-
रचिता श्रीमहाराजाधिराजप्रभुकुलतिलकायमानश्रीवीरसिंहदे-
वतनूजप्रौढप्रतापबुधमणिमरीचिनिरस्तसकलजनदुःखौषध्यांत-
श्रीचंद्रभानुकुतूहलकुमुदवनविकासिनी रसमंजरीअंम्यार्थकीमु-
दी संपूरीतामगमत् ॥ संवत् १७०० मीति अशाढवदी १२
वारबुध ॥

Ananta also wrote a commentary on the
Āryāsaptasatī, in 1645 A.D.

A lithographed edition of the present work,
together with the text of the *Rasamañjarī*, has
been published at Benares.

For another commentary, with a very similar
title, viz. (*Rasamañjarī*-) *Vyāṅgyārthakaumudī*,
by *Viśveśvara Paṇḍita*, son of *Lakshmīdhara*,
see Rāj. Mitra, Notices, ix., p. 122.

[H. T. COLEBROOKE.]

1225.

1120a. Foll. 85; size 12 in. by 4½ in.; fair,
modern Devanāgarī writing; eleven lines in a
page.

The same work. Slavishly transcribed from
the preceding MS., which was frequently mis-
read by the scribe. [H. T. COLEBROOKE.]

* Cf. Hindustani उलटाप्रस्तार 'in inverse order.'

1226.

119b. Foll. 41; size 10 in. by 4 in.; small, cursive Devanāgarī writing of 1786 A.D.; 12-14 lines in a page.

Rasamañjarī-parimala, a commentary, by Śeṣha Cintāmaṇi, son of Śeṣha Nṛsiṃha of Bradhnapura, on Bhānudatta's (or, as the commentator calls him, Bhānukara's) *Rasamañjarī*.

It begins:

प्रेमाद्रीर्धनिरौघादनुदिनं यक्षुवनारिगनाद्
यो दंतव्रतसीकृताक्षस्यदोक्षेसाद्वियोगाच्च यः ।
यूनोः को ऽपि परस्परगतसखीसंभाषणाश्रायते
नृगारः स विभूतये भवतु मे लक्ष्मीनृसिंहाख्योः ॥ १ ॥

दरौघिषपृषीविनिर्गन्तव्यौ-

द्रुस्युद्रानकांती नखिस्तंभयुक्ता ।
पितृभ्यां हि सस्मेरमालोकिता मी
कपोली विषयेन गच्छेत् पुनरु ॥ २ ॥

इन्द्रादिदेवपरिसेवितपादपत्रां

यस्मासनी विकचपद्मदलायताक्षौ ।

यस्मिन् विमलपद्मनिभाननी तां

वागीश्वरीमनुदिनं शरणं प्रपद्ये ॥ ३ ॥

अज्ञानहिरण्यक[शि]पोदेलने साक्षात्सिंह इवापरः ।

तमहं शेषमुपासे [मत्]पितरं श्रीनृसिंहाख्यं ॥ ४ ॥

(अति)विषमरसमंजसां व्याख्यामेतां परोपकाराय ।

तनुते नृसिंहतनयः श्रीमान् चिंतामणिः शेषः ॥ ५ ॥

यद्यपि दुर्जनतोषायैवा न स्यान्मया कृता टीका ।

तर्क्षेपि मन्मतिशुद्धिं सज्जनपादार्पिता करिष्यति ॥ ६ ॥

इह खलु सकलकविकुलमुकुटमणिमरीचिमंजरीनीराजित-
चरणकमलो हरचरणपरिचरणपरायणीतःकरणः श्रीभानुकर-
नामा कविः ० नृगाररसप्रधानं रसमंजरीनामकं ग्रंथं विदधानो ०

It ends:

यन्मया जल्पितं बाल्याद् व्यक्तमव्यक्तमेव वा ।

कृपयैतदनुयासं साधुभिर्दीनवत्सलेः ॥ १ ॥

शेषावतंसस्यशेषनृसिंहतनयः सुधीः ।

यूनां मनोविनोदाय मंजरीव्याकृतिं व्यधात् ॥ २ ॥

इति श्रीसकलपंडितचटायणीयश्रीमच्छेषशालंकारभूतवि-
द्वज्जनवृद्धचूडामणिमरीचिपंजिरितचरणयुगलककलिशेषावता-
रश्रीमच्छेषनृसिंहतनयेन श्रीनृसिंहचरणोपासिना ब्रह्मपुरनिवा-

सिना श्रीशेषचिंतामणिना निर्मितो रसमंजरीपरिमलः समाप्तः ॥

भट्टभट्टस्य पुत्रेण पंचग्रामनिवासिना ।

श्रीधरेणोपकारिणा (marg.)

आचार्यैस्तुपनाम्ना वै लिखिता सारमंजरी ॥

शके १७०८ संवत् १८३३ पराभवसंवत्सरे चैत्रीपौर्णमास्यां
गुरुवारयुक्तायां तिथौ श्रीधराचार्येण लिखितं पुस्तकं ॥

The available space on the last leaf has been utilized by the same hand having added an explanation of two tantric verses, the *Gan-dharvarājamantra* (कन्याप्रदश्रीगंधर्वराजो^०) and *Svap-navārāhimantra* (विष्णवसुनीम गंधर्वः कन्यानाम्^०).

[H. T. COLEBROOKE.]

1227.

2058. Foll. 116 (numbered 117, no. 79 having been passed over); size 10½ in. by 5½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 7-11 lines in a page.

Rasamañjarī-parimala, with the text of the *Rasamañjarī* written in the middle of the page. A less correct copy. [GAIKAWAR.]

1228.

1941. Foll. 47; size 10 in. by 3½ in.; good, clear Devanāgarī writing of 1789 A.D.; nine or ten lines in a page.

Rasikarāñjanī, another commentary on Bhānukara's *Rasamañjarī*; by Gopāla Bhaṭṭa, son of Harivaṃśa Bhaṭṭa, and grandson of Nṛsiṃha Bhaṭṭa, a native of the Drāviḍa country.

It begins:

सानंदानंदवक्त्रे स्फुराभिदुरसमा मल्लवर्गे सरोवाः

कंसे स्वप्नातरि रुप्रियसखसरसीजम्भभास्वस्वरूपाः ।

रज्यंतः स्त्रीसभे भासदतुलमहिमश्रीभारंगभूमी

कल्याणं कल्पयतां हरिहलधरयोर्नैकलक्ष्याः कटाक्षाः

श्रीमन्नोपालभट्टेन द्रविडक्ष्मासुपवैद्या । [॥ १ ॥

क्रियते रसमंजरीटीका रसिकरंजनी ॥ २ ॥

प्रारिखितरसमंजरीग्रंथनिर्विघ्नपरिसमाप्तये स्नेहदेवते भवौ

चस्तुनिर्देशत्वेन दर्शयन् भानुकरनामा कविर्निगलमाचरति ।
आत्मीयमिति । °

It ends :

अमद्द्राविडनीवृद्धबुधिविधुः श्रीमान् नृसिंहो भवद्
भट्टः श्रीहरिवंश उक्तमगुणयानैकभूतास्तुतः ।
तत्पुत्रस्य कृतिस्त्रियं वितनुतां गोपालनाम्नो मुदं
गोपीनायपदार्थदमकरदानंदचेतोऽलिनः ॥ १ ॥
मत्सरपरिहृतमनसा सुधियां पुरतः परिस्फुरत्वेवा ।
रसिकललाटतटस्या रम्या रसमंजरीटीका ॥ २ ॥

इति श्रीहरिवंशैकभट्टचरणशरणगोपालभट्टकृतरसिकरंजनी
टीका समाप्ता ॥

सौम्यशाके शिवाद्रिचंद्रे इन्द्रे सौम्ये नाथवे मुक्तसंज्ञके ।
वसंतगीरीतिपायैकजंजर्जे (!) महीसुते ॥ १ ॥ °

The copyist was one *Vitthala gaṇaka*.

For another MS. of this commentary see
Rāj. Mitra, Notices, iv., p. 294.

[DR. JOHN TAYLOR.]

1229.

114b. Foll. 60; size 10 in. by 4½ in.; fairly
good, modern Devanāgarī writing; 7-13 lines
in a page.

Rasikarañjanī; with the text of the *Rasa-*
mañjarī. Rather incorrect.

The final *śloka* (181: तातो यस्य गणेश्वरः °) has
been added by a different hand, in Bengali
characters, and is not explained. It is, how-
ever, commented upon in the preceding MS.

[H. T. COLEBROOKE.]

1230.

543c. Foll. 2; size 16½ in. by 10½ in.;
modern Bengali handwriting; 20-30 lines in
a page.

Rasamañjarī-sthūlatātparyārtha, an abstract
of *Bhānudatta's Rasamañjarī*.

It begins: अथ रसमञ्जरीनामासी ग्रन्थः । अस्य कर्ता
श्रीभानुदत्तमिष्वनामा कविः । अस्मिन् ग्रन्थे नायिकानां नाय-
कानां च विशेषलक्षणानि तदुदाहरणश्लोकाश्च ॥ अथ नाना-
जातीयचन्द्रसा श्लोका गद्यानि च । आत्मीयमित्यादिनां । °

[H. T. COLEBROOKE.]

1231.

1446a. Foll. 140 (paged 141, no. 33 having
been passed over); size 11½ in. by 4½ in.; good,
clear Devanāgarī writing of about 1650 A.D.;
seven lines in a page.

Ujjvalanīlamanī, a *Vaiṣṇava* work of the na-
ture of the *Rasamañjarī*; by *Rūpa Gosvāmin* (?).

The author expounds the theory of the
madhurarasa or *ujjvalarasa*—both synonymous
terms for the *śṛīṅgārarasa*—and defines the
nature of the *nāyaka* and *nāyikā* in lyric poetry,
and the effects to which they give utterance
in different situations, by adducing examples
from the leading poems which treat on the
love stories of *Kṛishṇa* and *Rādhā*, and their
companions and playmates.

The MS. begins: मनो । गोपीजननाथाय ॥

नामाकृष्टरसः शीलेनोद्दीपयन् सदानंदं ।

निजकपोलवदायी सनातनात्मा प्रभुर्नैयति ॥ १ ॥

मुख्यरसेषु पुरा यः संक्षेपेणोदितो रहस्यत्वात् ।

पृथगेव भक्तिरसराट् स विसरेणोप्यते च मधुरः ॥ २ ॥

वक्ष्यमाद्यैर्विभावाद्यैः स्वाद्यातां मधुरा रतिः ।

नीताभक्तिरसः प्रोक्तः मृगाराख्यो मनोविभिः ॥ ३ ॥

तत्र विभावेष्वालंभनाः ।

अस्मिन्नालंभनाः प्रोक्ताः कृष्णस्तस्य च वक्ष्यमाः ।

तत्र कृष्णः । यथा ।

पदद्युतिविनिर्भूतस्तरपराधेरुपोद्धतिर्

दृगंलकला नटी पटिमभिर्नोमोहिनी ।

स्फुरन्नवचनाकृतिः परमदिव्यलीलानिधिः

क्रियास्तव जगत्त्रयीयुवतिभाम्यासिद्धिर्नृदं ॥ ४ ॥

अयं सुरम्यो मधुरः सर्वसङ्गख्यानितः ।

बलीयास्तवतारुख्यो बावदूकः प्रियंवदः ॥ °

The following works are quoted again and
again:—*Uddhavasandēśa*, *Gītagovinda*, *Dāna-*
kelikaumudī, *Padyāvalī*, *Pādma* (i.e. *Padma-*
purāṇa), *Bhāgavatapurāṇa*, book x., *Lalitāmā-*
dhava, *Vidagdhamādhava*, *Vishṇupurāṇa*, *Ham-*
sadūta;—and once each: *Kramadīpikā* (fol.
102a, l. 7), and *Chandomañjarī* (fol. 71a, l. 7).

It ends :

अतलत्वादपारत्वादो ऽसौ दुर्बिगाहता ।

स्वहः परं तदस्येन रसाग्निर्धुरो मया ॥ २३ ॥

अयमुज्ज्वलनीलमणिर्गहनमहाशोबसागरप्रभवः ।

भजतु तव मकरकुंडलपरिसरसेवीचितीं देव ॥ २४ ॥

संपूर्णो ऽयमुज्ज्वलनीलमणिनामा ग्रंथः ॥ श्रीराधाकृष्णाभ्यां
नमः ॥ श्रीगोवर्धननाथस्यः ॥

Though *Rūpa Gosvāmin's* authorship of the work is neither endorsed by the present MS., nor expressly stated in the commentary, the *Ujjvalanīlamani* appears in the list of works traditionally ascribed to the famous *Gosāin* (Wilson, Works I., p. 167). It is worthy of notice, however, that the author, in quoting from such works as the *Hamsadūta* etc., never once alludes to their being his own productions. In Rāj. Mitra's Notices, ii., p. 36, the *Ujjvalanīlamani* is ascribed to *Jīva Gosvāmin*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1232.

474a & b. Foll. 70+69; size 16 in. by 5 in.; fair, modern Bengali handwriting (without the r-point); nine lines in a page.

I. *Ujjvalanīlamani*.

This MS. ends: सनातो ऽयं श्रीमदुज्ज्वलनीलमणि-
नामा ग्रन्थः ॥

आददानस्य दनैरिदं याचे पुनः पुनः ।

श्रीमदूषपदाम्भोजे धूलिः स्या जन्मजन्मनि ॥

निर्णीय साध्यं बहुसाधनानि कुर्वन्नि विद्वाः परमादरेण ।

श्रीरूपपादाङ्गरजोभिषेके व्रतं च मे तन्मम साधनानि ॥

इति श्रीमद्रूपगोस्वामिविरचित उज्ज्वलनीलमणिनामा
ग्रन्थः संपूर्णः ॥

II. *Locanarocanī*, a commentary on the preceding work (? by *Sanātana Gosvāmin*).

It begins : अयोज्ज्वलनीलमण्येलोचनरोचनी टीका ।

सनातनसमो यस्य ज्ञेयान् श्रीमान् सनातनः ।

श्रीवक्त्रभो ऽनुजः सो ऽयं श्रीरूपो श्रीवसन्तः ॥

श्रीहरिभक्तिरसामृतसिन्धोर्जाते पुरा दुरालोके ।

उज्ज्वलनीलमणी मम लोचनरोचन्यसौ विवृतिः ॥

तथा हि । अथ स एव श्रीरसामृतसिन्धुप्रकाशकः पूर्वं

सर्वस्मादप्यपूर्वं उज्ज्वलाख्यं रसं किंचिदेव विवृत्य कृतकृत्या-
मन्यमानः संप्रति पिबत भागवतं रसमिति न्यायेन व्यङ्ग्यव्यञ्ज-
कयोरभेदं अत्रमुज्ज्वलनीलमणिनामग्रन्थं विधाय तं रसमतीव
विवृत्यन् श्रीमद्विजयदेवतमपि श्रीमन् निजगुरुमपि तन्नेष्ट
स्तुवन् प्रार्थयते । नामाकृत इति । °

The introductory *śloka* सनातनसमो यस्य ° is repeated at the end; followed by the colophon: पूर्वेयं श्रीमदुज्ज्वलनीलमणिनाम्नो ग्रन्थस्य लोचनरोचनीनाम्नी टीका ॥ श्रीकृष्णचेतन्यनित्यानन्दी जयतां ॥ श्रीचण्डेयचन्द्राय नमः ॥

On the margin of the last page another hand has added the title, in Devanāgarī: सनातनगोस्वामिकृत उज्ज्वलनीलमणिटीका ° खो २३०० ॥

In the second introductory *śloka*, the commentator apparently refers to a commentary (? *Durāloka*), by himself, on the *Bhaktirasāmṛtasindhu* (ascribed variously to *Sanātana*, *Jīva* or *Caranādāsa*; cf. MS. 820). MSS. 806b, and 1489b, contain a commentary on the latter work, by an unknown author, entitled *Durgamasamgamani*, which begins with the same *śloka* सनातनसमो यस्य ° (? a standing formula or *versus memorialis* of the *Caitanya-Sampradāyins*). At the end of MS. 806b, after the colophon, that commentary is ascribed to *Sanātana Gosvāmin* himself.

[H. T. COLEBROOKE.]

1233.

1257b. Foll. 17; size 8½ in. by 3½ in.; good, clear Devanāgarī writing of 1646 A.D.; eight or nine lines in a page.

Rasaratnāvalī, by Paṇḍita Vireśvara.

It begins :

उदधितनयार्जवासप्रख्यंख्यमंगुली-

युगलचटनाजीवीर्षिप्रमोचनहेतवे ।

प्रसिंहितमिदं भूयो भूयः श्रिया लघुवारितं

पुलककलितं कंसारातेः स्वरामि पदांशुजं ॥ १ ॥

इयं नैव्यायिकोत्तसवीरेचरकवेः कृतिः ।
 रसरत्नावली कंठे कृता चिंतामणीयता ॥ २ ॥
 अथ संसारचक्रे अस्मिन्नभारतेन महर्षिणा ।
 भृंगार एव प्रणयादभ्यधापि रसेषु यत् ॥ ३ ॥
 मनोविनोदहेतुनादेनं सद्ब्रह्मया अपि ।
 यत्प्रशंसन्ति बहुधा तेन सो ऽत्र विविच्यते ॥ ४ ॥
 असी रतिस्थापिभावः संभोगधिरहात्मकः ।

तत्र संभोगो यथा ।

नाद्यायं तव वार्त्ता यास्यति कुरु स्थापं सुखेनेति सा
 सख्योक्तापि परीक्षितुं मम कृतिं दंभेन निद्रां व्यधात् ।
 उक्तं गतरत्नस्य सावित्रलनस्पृशं कपोलस्यले
 मोनाद्याः पुलकं निरीक्ष्य पुरतः स्थातुं भवेत्कः क्षमः
 विरहो यथा । [॥ ५ ॥

आख्येदुस्तथ चंद्रिका नयनयोरासीत्तदा भारती-
 पोयूषं अवसोः प्रिये यत् तनुस्पर्शो ऽपि हृदयप्रदः ।
 इत्थं त्वद्विषयेषु श्रमेजनकीभावस्य विद्यासतो
 नाचरिता स्मृतिः पुनरभूद् वज्राभिषातोपमा ॥ ६ ॥

The subject matter thus is limited to *śringāra*, and to an enumeration of the different classes of *nāyikās*, as in the first chapter of (the *Śringāratilaka* of) *Rudrabhaṭṭa*, who is quoted once on fol. 14b. It ends :

कुलटा खैरिणी गूढबहुपूरुषरागिणी ।
 यं यमालोके कान्ता पथि आतमपि क्लृप्तम् ॥ ८५ ॥
 कटाक्षयति तं सर्वं पुंस्त्वमात्रावलंबिनी ।
 पुनस्त्रिधा भवेयुक्ता उत्तमामध्यमाधमाः ॥ ८६ ॥

इत्थं चतुरशीतिः सुस्त्रिंशतं सकला मिताः ॥

इति श्रीनैव्यायिकर्षडितवीरेचरकृतरसरत्नावल्या नायि-
 कानिरूपणं ॥ शके १५६६ फाल्गुनशुद्धप्रतिपदि पुरीकरगोपी-
 नाथेन लिखिता रसरत्नावली ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1234.

396b. Foll. 43; size 12½ in. by 4½ in.; fairly written in Devanāgarī, in 1800 A.D.; eleven lines in a page.

Kāmasūtra, by *Vātsyāyana*. In seven adhyāyas. It begins :

नमो धर्मार्थकामेभ्यस्तत्कामेभ्यो नमो नमः ।
 त्रिर्नमो मुक्तिकामेभ्यो ऽकामेभ्यस्तत्तमिह नमः ॥
 प्रजापतिर्हि प्रजाः सृष्ट्वा °

For the text of the first three adhyāyas, printed from the present MS., see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 517, which MS. contains a commentary on the work, by *Bhāskara Nṛsiṃha* (composed 1788 A.D.). For another commentary (*Jaya-maṅgalā*), by *Yaśodhara* (*Gurudattendrapāda*), see Rāj. Mitra, Notices, vi., p. 166.

[H. T. COLEBROOKE.]

1235.

2097a. Foll. 50; size 9 in. by 4½ in.; good, modern Devanāgarī writing; seven lines in a page.

Anaṅgarāṅga, a treatise on the *ars amandi*, composed by *Kalyāṇamalla* (*bhūpamuni*), for the amusement of *Lāḍa Khān*, son of *Aḥmad* (*Lodī*).

It begins :

अतिललितविलासं ° श्रमेदं नीमि विलासं ॥ १ ॥
 लोदीवंशावतंसो हतरिपुवनितानेचवारिम्रपूरं
 प्रादुर्भूतां बुवाहिन्यमलवरयशोलया* आधितथ ।
 तत्पुत्रस्यातकीर्तेरहमदनूपतेः कामसिद्धान्तविद्वान्
 नीयाच्छीलालसानः क्षितिपतिमुकुटैर्दृष्टपादारविंदः ॥
 अस्त्येव कीर्तुकनिमित्तमनंगरंगं [२ ॥
 यं यं विलासिजनवस्त्रभमातनोति ।
 श्रीमाम्महाकविरशेषकलाविदग्धः
 कल्याणमल्ल इति भूपमुनिर्वैशखी ॥ ३ ॥

It ends (in both MSS.):

यावच्छंकरभीलगा सुरनदी गौरी तदर्धंगना
 यावत्प्रेमवती पयोधितनया वैकुण्ठनाथे हरी ।
 वेदाभ्यासरतो विरिंचिरपि भूयावद्दिनेशः शशी
 भूयास्त्वावदनंगरंगक इति प्रीत्यै सदा कामिनाम् ॥ १० ॥
 इति श्रीमल्लाडनवस्त्रविनोदाय (thus both MSS.)
 महाकविकल्याणमल्लविरचिते अनंगरंगे संभोगनिरूपणं नाम
 दशमः स्थलः ॥

For other MSS. see Weber, Cat. Berl., no. 395; Aufrecht, Cat. Bodl., nos. 518, 519; Burnell, Tanjore MSS., p. 58b. [GAIKAWAR.]

* ° म्रपूरः प्रादुर्भूतो बुवाशिः शमितवरपज्ञा लीलया
 MS. 1801.

1236.

1801. Foll. 25; size 12½ in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī; nine lines in a page; European paper (watermark 1810).

Anaṅgarāga.

This MS. has the following additional śloka at the beginning:

दस्वा लाक्षा नक्षत्रे तदनु सुरधुनीधीतहस्ताग्रभागे
भङ्गा भालस्थलाग्रे तदनु नयनयोः कञ्जले संनिवेश्य ।
कंठे संग्रोह्य नीले तदनु च विजयादत्तमादर्शभङ्गे
शंभोर्भस्मानुलिप्तेः पुलकनिमिश्रतो पार्वती च पुनातु ॥ १ ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

1237.

2526a. Foll. 31; size 10½ in. by 4½ in.; careless Devanāgarī writing of c. 1700 A.D.; 9-11 lines in a page.

Pañcasūyaka, a treatise on women and love, in five chapters (*sūyaka*), by *Jyotirīśvara*.

It begins:

रतिपरिमलसिंधुः कामिनीकेलिचंचुर्
विहितभुवनमोदः सेव्यमानप्रमोदः ।
जयति मकरकेतुर्मोहनस्यैकहेतुर्
विरचितबहुसेवः कामिभिः कामदेवः ॥ १ ॥
अस्ति प्रत्यहमर्चितापहरणः क्षिप्रैकदीक्षागुरुः (?)
श्रीकंदार्चनतत्परो भुवि च तुल्यमेः कलानां निधिः ।
संगीतागममात्मयोनिरवनाचातुर्यैचूडामणिर (1. ० माम्मथो-
[किरचना ०])

आस्थातः कविशेखराचितपदः श्रीज्योतिरीशः कृती ॥ २ ॥
दृष्ट्वा मन्मथतन्त्रमीश्वरमतं वात्स्यायनीयं मतं
गोष्ठीपुत्रकमूलदेवभणितं बाधय्यवाक्यामृतं ।
श्रीनंदीश्वररतिदेवरचितं खेमेन्द्रविद्यागमं
तेनाकल्प्यत पंचसायक इति प्रीतिप्रदः कामिनां ॥ ३ ॥
साधारः करुणामयः कृतमतिदीप्तावदाताशयः
काम्यः कामकलानिधिः सुवचनः स्त्रीणां मतः सुंदरः ।
आद्यो नीतिपटुः क्षमी च कुतुकी शूरः कुलीनो युवा
प्रक्षेपादिह नायको नयोदितः (?) सुगतिशिखान्वितः
(1. संगीत ०) ॥ ४ ॥

Iti jātisamuddeśaḥ, fol. 2b; *sāmānyacandra-*
kalāsamuddeśa, fol. 2; *padmīcandra-*

citriṇīcandrakalā, fol. 3b; *śaṅkhiṇīcandrakalā*, fol. 4; *hastinīcandrakalā*, ib.;—इति ० जात्यादिस-
मुद्देशो नाम प्रथमः सायकः fol. 4b;

Iti suratasamuddeśaḥ, fol. 5b; *purushajāti*, fol. 6; *prakṛtilakṣhaṇa*, fol. 7; *deśaviśiṣṭa-śrīvarṇana*, fol. 8; *yonisamuddeśa*, ib.; *dharma-*
sam., fol. 9; *rāgavināśa*, ib.; *durgandhikaraṇa*, fol. 9b; *snānīyasam.*, fol. 10; *sāmānyarāga*, ib.; *mukhavāsasamuddeśa*; इति ० द्वितीयः सायकः ॥ fol. 11;

Vājīkāraṇa, fol. 12; *gāḍhīkāraṇa*, fol. 12b; *drāvaṇasam.*, fol. 13; *sthūlikaraṇa*, fol. 13b; *drīḍhīkāraṇa*, ib.; *virya-*
stambha, fol. 14; *tilaka-*
sam., fol. 14b; *añjanasam.*, fol. 15; *cūrṇasam.*, ib.; *lepanasam.*, fol. 16; *dhūpasam.*, fol. 16b; *kāmamantra*, ib.; *cāmūṇḍāmantra*, fol. 17; *kā-*
meśvaramantra, fol. 17b; *padmīnīvaśīkāraṇam.* ib.; *citriṇīvaśīkāraṇam.*, fol. 18, etc.; *stanot-*
thāpana, fol. 18b; *saṁskārasam.*, ib.; *lomanū-*
śana, *nashṭapushpa*, *prakṛtipushpaharaṇa*, fol. 19; *garbhadhāraṇa*, fol. 20; *sukhaprasava*, fol. 20b; *bandhyātvasam.*, fol. 21; *indralupta*, ib.; *śvetīkāraṇa*, *mukhakaṇṭhakaharaṇa*, *nīlikaraṇa*, fol. 21b; इति ० मंत्रजीवधिकारवर्णनस्तृतीयः सायकः fol. 22;

Kanyādūṣhaṇa, fol. 22b; *jāmāṭṛilakṣhaṇa*, fol. 23; *varadūṣhaṇa*, ib.; *vivāhasam.*, fol. 23b; *paradārāgamana*, fol. 24; *svalpasādhīyāsam.*, fol. 24b; *tyāgyāsam.*, *sambhogavīhitasthāna*, fol. 25; *cumbanasam.*, fol. 26; *nakhasam.*, *daśana-*
sam., fol. 27; *keśasam.*; इति ० बाह्यसंयोगसमुद्दि-
ष्टतुर्यः सायकः] fol. 27b;

Uttānabandha, *pārśvabandha*, *upaviṣṭabandha*, fol. 29; *adhomukhabandha*, *ūrdhva-*
sthitabandha, fol. 29b; *purushāyītabandha*, *lāḍītādisamuddeśa*, fol. 30. It ends:

यावत्तेसां वहति शिरसा शंकरः शीतरश्मेर्
यावद्देदा वदनकमले ब्रह्मणः संति सांगाः ।
यावद्गंगा भवति भुवने यावदाभाति भानुस्
तावन्नोक्तं सुखयतु कृतं ज्योतिरीशस्य कार्यं ॥ ४९ ॥

४ B

इति कविशेखरश्रीज्योतीश्वरविरचिते पंचसायके संभोगव-
र्णनो नाम पंचमः सायकः ॥

For other MSS. of this work see Rāj. Mitra,
Notices, i., p. 211; Burnell, Tanjore MSS.,
p. 59a. [GAIKAWAR.]

1238.

2118b. Foll. 41 (two of which, viz. 31 and
41, are missing); size 9½ in. by 2½ in.; fairly
good Devanāgarī writing, of about 1550 A.D.;
much injured by rubbing; eight lines in a page.

Ratirahasya, a treatise on the *ars amandi*,
in ten *paricchedas*, composed by *Kokkoka* for
the delectation of one *Vainyadatta*. [A.]

It begins:

येनाकारि प्रसभमभिरादर्धनारीश्वरत्वं
दग्धेनापि त्रिपुरजयिनो ज्योतिषा चाक्षुषेण ।
इंदोमित्रं स जयति मुदा धाम वामप्रचारो
देवः श्रीमान् भवरसभुजां देवतं चित्रजम्बा ॥ १ ॥
परिजनपदे भृंगश्रेणी पिकाः पदुर्वदिनो
हिमकरसितछत्रं मल्लद्विपो मलयानिलः ।
कृशतनुधनुर्वेज्जलीलाकटाक्षशरावली
मनसिजमहावीरस्योच्चैर्जयति जगज्जितः ॥ २ ॥

कोक्कोकनाम्ना* कविना कृतो ज्यं

श्रीवैद्यदत्तस्य† कुतूहलेन ।

विलोक्यतां कामकलामु धीराः

प्रदीपकल्पो वचसो निर्गुणः (निर्गुणः=समूहः C.)

यद्वात्स्यायनसूत्रसंग्रहवर्हिर्भूतं किमप्यागमे ॥ ३ ॥ ०

दृष्टं वाच्यमिदं मया मुनिगिरां श्रद्धा हि साधारणी ।

भावव्यंजितमन्यभंगिकर्षितं तत्रैव चेदस्ति तन्

मंदानामुपयुज्यते तदपि हि स्पष्टाभिधेयाकृति ॥ ४ ॥

तत्र प्रथमं नैदिकेश्वरगोणिकापुत्रयोर्मतमाद्यतया संग्रही-
ष्यामः । परतो वात्स्यायनीयं ॥

* कुक्कोकनाम्ना i.e. (कुक्कोक ०) B. The above form
seems however the correct one, being probably a *nom
de plume*. On the designation '*Kok-shāstar*' applied
to this class of writings in Hindustani, see Garcin de
Tassy, '*Histoire de la Littérature Hindoue et Hindou-
stanie*,' second edition, I., p. 188.

† Thus also C. (राज्ञः comm.); वेणुदत्तस्य B.; *Vain-
yadatta*, Burnell, Tanj. MSS., p. 58b.

पद्मिनीं तदनु चित्रिणीं ततः

शंखिनीं तदनु हस्तिनीं विदुः ।

उत्तमा प्रथमभाषिता ततो

हीयते युवतिरुत्तरोत्तरं ॥ ५ ॥

In the 10th chapter (the last leaf of which
is lost), treating of magic practices, *Nāgārjuna*
is quoted as an authority on fol. 34a, l. 3.

The MS. breaks off in the middle of the
last verse. [GAIKAWAR.]

1239.

1834. Foll. 24; size 12 in. by 5½ in.; good
Devanāgarī writing, of 1812 A.D.; thirteen lines
in a page.

Ratirahasya. [B]. It ends:

सुरतरुतगरवचागरुमृगमदमलयजगंधरस[?] ज[?] धूपः ।

वेश्म[नि] विहितस्तेषां परस्परं(० रे C.) प्रीतिमातनुते

॥ ३० ॥

इति सिद्धपटीयपंडितकुक्कोकविरचिते [इति शिल्पाविकी-
येपंडित ० in the other chapters; सिद्धपाटीय ० C.
(? ० पीटीय); सिद्धपटलीय (? 'known under a cover,
or assumed name,') Burnell, Tanj. MSS., p. 58b]
रतिरहस्ये योगाध्यायो नाम दशमः परिच्छेदः ॥ ० शके ११३४
संगिरानामसंवत्सरे पीयूषकृष्णचतुर्था भृगुवासरे तद्विने पुस्तकं
समाप्तं ॥ [DR. JOHN TAYLOR.]

1240.

3250. Foll. 83; 4to; size 9½ in. by 7½ in.;
good, recent Devanāgarī writing (watermark of
paper 1875); twenty lines in a page.

Ratirahasya-dīpikā, the same work, with a com-
mentary, by *Kāñcīnātha*, on chapters I.-IX. (C.)

It begins (cf. Aufrecht, Cat., p. 215b):

नत्वा महागणपतिं कोक्कोककृतस्य रतिरहस्यस्य ।

क्रियते दक्षितभावा कांचीनाथेन दीपिका मुधिया ॥

इह हि काव्यनाटकाळकारप्रभृतिसकलकलाकलापनिपुणो
वाग्विलासविजितबृहस्पतिः कोक्कोकनामा कविर्नैदिकेश्वर-
श्चेतकेतुपांचालदत्तकपारायणसुवर्षेनाभिगोनर्तकघोटकमुखगो-
शिकापुत्रकूचीमारवात्स्यायनप्रभृतिकृतेभ्यः शास्त्रेभ्यः सारमादाय
रतिरहस्यस्यादिमं ग्रंथमारभमाणः प्रस्तुतदेवतापूजया निर्विघ्नता-

मिच्छन् मकरध्वजं प्रसीति ॥ प्रजापतिः प्रजा सृष्टा तासां
स्थितिनिर्बन्धनं त्रिवर्गसाधनं शास्त्रमध्यायानां च लक्षकं प्रजा-
पतिः शतसहस्रेणाये प्रावोचत् । तस्यैकदेशः स्वार्यभुवो मनुधेर्मा-
धिकारिकं पृथक् चकार । बृहस्पतिर्योधिकारिकं । भगवतः
सुरासुरमौलिषटितकिरीटमणिप्रभादीपितपादारविन्दस्य पार्श्व-
तीपतेरनुचरेण नंदिना सहस्रेणाध्यायानां पृथक्ज्ञानशास्त्रं प्रोक्तं ।
तदेव तु पञ्चभिरध्यायशतैरौद्दालिकः श्लोकैः सं[वि]क्षेप ।
तदेव तु पुनरर्धेनाध्यायशतेन साधारणसामप्रयोगिकभार्याधिका-
रिकवैशिकपा[रदा]रिकीपनिषदादिकैः सप्तभिरधिकरणैर्बोधयः
पांचालः[संविक्षेप] । तस्य वैशिकमधिकरणं षष्ठं पाटलिपुत्र-
कायां गणिकानां नियोगाद् दत्तकः पृथक् चकार । तत्सम्प्र-
योगात् पारायणः (? 1. चारायणः) साधारणमधिकरणं प्रोवाच ।
सुवर्णोद्गः (!) सामप्रयोगिकं घोटकमुत्तः कन्यासंप्रयुक्तं गोनदीयो
भार्याधिकारिकं गोणिकापुत्रः पारदारिकं कूचीमार (? 1. कुचुमार)
श्रीपनिषदादिकं । वात्स्यायनस्तु सप्तभिरधिकरणैः सर्वं प्रोवाच ।
एवमनेकैराचार्यैस्तच्छास्त्रं बाधयोरुक्तं संदशः प्रणीतमुक्त्यमभवत्
(!) । एवमेते लोकहिताय कृतवन्तः । तथा हि महतां प्रवृत्ति-
लोकहितायैव यथापन्नानां भूतानां प्रवृत्तिः प्रसूतिभाजो विश्वस्य
स्त्रीपुंसाभ्यामेव निष्पन्नत्वात् कामस्य पुरुषार्थत्वेन पितृपुत्रयो-
चनहेतुभूतसंततिप्राशस्त्याच्च महापुरुषप्रणीतत्वाच्च शास्त्रमिदं
सर्वहितमिति कोककोको नाम कविः स्वमतिविभावेन रतिरह-
स्याख्यं कृतवान् । तर्हि नंदिकेश्वरादिप्रणीतेषु शास्त्रेषु विद्यमानेषु
किमनेकेनेति चेत्तत्र महत्त्वादीदिकेश्वरश्चेतकेतुबाधयप्रणीतानां
शास्त्राणां दुराधेयत्वाद् दत्तकादिभिः प्रणीतानां शास्त्रावयवादी-
नामेकदेशत्वाच्च वात्स्यायनप्रणीतस्य महत्त्वाद् गूढार्थत्वात्तर्कबाहु-
ल्याद्दालानां दुराधेयत्वेन च तेभ्यः सारमादाय सुप्रकाशितार्थं
सुबोधमुपयुक्तांशमल्पमिदमित्यादरणीयं ॥ येनाकारि ०

It ends : सुरतरु ० प्रीतिमातनुते ॥

उद्भूतः पारिभट्टामरनरफलभृत्प्रेयसीगीतकीर्तिः

नमा तेजोकराक्षः (!) सदसि बहुमतः पंडितानां कवीनां ।

एतत्तत्परोराज्यविद्याधररुचिजनयः कामकेलीरहस्यं

कुक्कोकः कामुकानां किमपि रतिकरं व्याकरोकीतुकेन ॥

इति श्रीसिद्धपाठेयकविनिर्वहणविद्याधररुचिजनयकोकक-
वीन्द्रविरचिते रतिरहस्ये योगाधिकारो नाम दशमः परिच्छेदः
समाप्तोऽयं संघः ॥

See Burnell, Tanjore MSS., p. 59a.

[A. BURNELL.]

1241.

176b. Foll. 26; size 12 in. by 3½ in.; fairly

good Devanāgarī writing, of 1763 A.D.; eleven lines in a page.

Śrīngārasūriṇī, a monograph on amorous sentiments, and the usual subjects of *nāyikās* and *nāyakas* connected therewith, by *Citrādhara*.

It begins :

जगज्जलधितारकः कृतिकुले मुदी धारकः

पराभवविदारकः सुकृतीति संचारकः ।

द्विषद्वनकुठारकः सकलखेदसंहारकः

सदैव सुखकारकः स्फुरन्तु शूलिनो दारकः ॥ १ ॥

कूले मोदानुकूले दिनकरदुहितुर्मोदयन्मानवीर्यं

चेतश्चामीकराच्छब्दविनवलतयालिंगितो लोलयैव ।

छायाभिनीयमानः परमरुचिरतां पीयमानः फलीचैस्

तीव्रं तार्यं तनोर्नैस्तिरयतु ललितः को ऽपि बालस्त-

भृंगारैकरसप्रचाररुचिरा चेतश्चमत्कारिणी [मालः ॥ २ ॥

सखीलाललिता विलासवलिता भूयः अनोत्सारिणी ।

यानाञ्चित्रधरेण चारुरचिता तापावलीदारिणी

सखः संमदकारिणी सुकृतिनां भूयादसौ सारिणी ॥ ३ ॥

रसं समर्पयतेषां तापमुत्सारयत्यपि ।

भृंगारसारिणीमेनामतः शीलयतास्तुधीः ॥ ४ ॥ ० ६ ॥

लोकोत्तरानंदमकरन्दरसालेषु रसेषु प्रायम्याद्विषयिणां
प्रचुरप्रमोदप्रापकत्वाच्च भृंगारो ऽयं निरूप्यते ॥ तत्र रतिस्थायि-
भावको रसः भृंगारः । ०

The *Sāhityadarpaṇa* is constantly quoted ; while *Bhojarāja* is mentioned once, fol. 2b, l. 6. .

It ends : एवमन्ये ऽपि भृंगाराभासाः सुधीभिरुदाहर-
णीया इति संक्षेपः ॥

भृंगारसारिणी नूनमपि दोषगणाविला ।

सतां सदयबुद्धीनां मानसं मोदयिष्याति ॥

इति महामहोपाध्यायश्रीमच्चित्रधररचितेयं भृंगारसारिणी
परिपूर्णी ॥ कृष्णजन्ममाससिताष्टम्या दिने बुध इषुद्विषभूयेः
कृष्णातुष्टिविधये ऽलिलसनां ब्राह्मणोः मितके रसपूर्णा १ वंशीधर-
प्रसादाय पतन्नामनुमोदिनी वंशीधरो ऽलिलस्त ० ॥ संघसंख्या
१००० ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1242.

396a. Foll. 37; size 12½ in. by 4½ in.;
Devanāgarī writing of 1800 A.D.; eleven lines
in a page.

3 B 2

Kāmasamūha, verses illustrative of amatory sentiments, by *Ananta*, son of *bhishagvara* *Hīra mantrimanḍana*.

The date of the composition (? Samvat 1541) is expressed as follows :

संवत् पंचदशम्रात्रे चंद्रवेदप्रवत्सरे (!) ।
चैत्रशुक्ले चतुर्दश्यां तिथौ चारे च भार्गवे ॥
सर्वाणि कामशास्त्राणि विलोक्यानुक्रमैर्युतं ।
अनन्तेन कृतं काव्यं मुनीनामपि कामदं ॥
सरस्वत्याः प्रसादेन गुरुशामुपदेशतः ।
नागराभ्यंतरेणोदमनन्तेन समुद्धृतं ॥

कामशास्त्रसुधाभोधं मंचयित्वा रसामृतं । ०

The MS. is very incorrect, and full of blunders, apparently owing to the copyist having misread an original which probably came from the Gujarat country. A note at the end, which must have been transcribed from a previous MS., reads thus : संवत् १७५६ वर्षे वैशाखवदे (i.e. *vaiśākha-badi*) १८ नेवडनगरमध्ये मोरदेवजी लखीत ।

The MS. begins with v. 6 of the introduction. [H. T. COLEBROOKE.]

1243.

2542g. Foll. 32; size 10 in. by 4 in.; clear Devanāgarī writing, of about 1700 A.D.; fifteen lines in a page.

Vidagdhamukhamanḍana, four books (*paricheda*) of stanzas containing various kinds of riddles and puzzles, and being at the same time descriptive of the feelings of separation from, and longing for, a lover, by the Jain *Dharmadāsa*; with a commentary by an unknown writer.

It begins :

सिद्धीषधानि भवदुःखमहागदानां
पुण्यात्मनां परमकर्णरसायनानि
प्रक्षालनैकसलिलानि मनोमलानां
श्रीहोदनेः प्रवचनानि चिरं जयति ॥ १ ॥

श्रीहोदनेः श्रीहस्य प्रवचनानि आगमवचनानि निष्पत्ती-
वधानि गदानां रोगाणां ॥ १ ॥

जयति संतः सुकृतैकभाजनं

परार्थसंपादनसङ्गतस्थिताः ।

करस्थनीरोपमविश्वदर्शिनो

जयति वैदग्ध्यभुवः कवेर्गिरः ॥ २ ॥

सुकृतस्य एकं भाजनं स्थानं । अत्र आविष्टलिंगं । परार्थस्य
संपादनं करणं तदेव सत् प्रधानं व्रतं । तत्र स्थिताः । विदग्धस्य
भावो वैदग्ध्यः । तस्य भुवः । विद्वत्ता स्थानं कवेः कवीश्वरस्य ॥ २ ॥ ०

It ends :

पूर्णचंद्रमुखी रम्या कामिनी निर्मलांबरा ।

करोति कस्य न स्नातमेकात्मदनोत्तरं ॥ ७१ ॥

नामिनी स्त्री कस्य नरस्य स्नातं चित्तं एकात्मदनोत्तरं
कामविह्वलं न करोति । अपि च करोति । अतदस्तावर २
पक्षे यामिनी पूर्णिमारात्रिः २ पूर्णचंद्रमुखी १ पूर्णचंद्र एव
मुखं यस्याः सा २ मलचर्चितवस्त्रा १ निर्मलः चंबरः आकाशो
यस्याः सा ॥ ७१ ॥

अतदस्तावरजातिः ॥ ८ ॥ इति धर्मदासकविकृते विदग्धमु-
खमंडनमहाकाव्ये चतुर्थपरिच्छेदः समाप्तः ॥

The *Vidagdhamukhamanḍana* has been printed repeatedly in India, e.g. in Hæberlin's *Anthology*, p. 269 seq. [GAIKAWAR.]

1244.

1574. Foll. 80 (the first of which is wanting); size 10½ in. by 4 in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; 6-14 lines in a page.

Vidagdhamukhamanḍana, with *Tārācandra's* commentary, entitled *Vidvanmanoharā*.

A MS. of the commentary described in *Rāj. Mitra's Notices*, iv., p. 294, commences :

अंगिकुलेशपदपद्मभुवनेन

ताराभिधेन कविना शिवराजधान्यां ।

विद्वत्कुलोपकृतये क्रियते स्फुटार्पा

टीका विदग्धमुखमंडनसंज्ञकस्य ॥

विमत्सराणां विदुषां [नृणां?] टीका कृता मया ।

मुदं वितनुतां नित्यमेवा विद्वन्मनोहरा ॥

The title *Vidvanmanoharā* occurs again in the colophon of the first three chapters; whilst

at the end of the MS. the commentary is called
Vidvanmanoramā :

ताराचन्द्रेण कविना कृता विद्वन्मनोरमा ।
टीकेयमस्या पूर्णं अयं परिच्छेदस्तुर्थकः ॥ १ ॥
कोशाननेकानवलोक्य टीका
कायस्थचूडामणिना कृतैवा ।
ताराभिधेयेन सतां कवीनाम्
आचन्द्रतारं रमतां मनस्तु ॥ २ ॥
इति टीका विद्वन्मनोरमा समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1245.

2458a. Foll. 22; size 10½ in. by 4½ in.;
good Devanāgarī writing of about 1700 A.D.;
nine lines in a page; fol. 1 supplied by a more
recent hand.

Vidagdhamukhamanḍana, without commen-
tary. [GAIKAWAR.]

1246.

584a. Foll. 12; size 10½ in. by 4½ in.;
fairly written, in Devanāgarī, about 1730 A.D.;
14-16 lines in a page.

Vidagdhamukhamanḍana.

[H. T. COLEBROOKE.]

1247.

3084. Foll. 31; size 9½ in. by 6 in.; fair
Devanāgarī writing of 1796 A.D.; eight lines
in a page; European paper.

Vidagdhamukhamanḍana.

[J. R. BALLANTYNE.]

1248.

3090. Foll. 17 (paged 1-34); quarto; size
9 in. by 7½ in.; carelessly written, in Devanā-
garī; twenty lines in a page; European paper.

Abhinayadarpaṇa, a treatise on the gestures
and motions of the hands, as practised by
dancers, for the purpose of mimic representation.

It begins (cf. Aufrecht, Cat., p. 87a; 202):

पताकस्त्रिपताको ऽर्धपताकः कर्तरीमुखः ।
मयूरचार्धचन्द्रश्च अरालः शुकतुण्डकः ॥

मुष्टिकः शिखरश्चैव कपित्थः कटकामुसः (right) ।

सूचीमुखः पद्मकोशो बाणः सर्पेशिरस्तथा ॥

मृगशीर्षः सिंहमुखो लाङ्गूलश्चालपद्मवः ।

चतुरो ध्रुवरश्चैव हंसास्यो हंसपद्मकः ॥

संदंशो मुकुलश्चैव तासचूडोर्ध्वनाभकी ।

इत्यसंयुतहस्तानामष्टाविंशतिसंख्यया ॥

नामान्युक्तानि कविभिर्भेरतार्थवपारगैः ॥

चतुरो चतुर्विधः शुद्धचतुरः खड्गचतुरः सर्पचतुरः चलस-
र्पेनिश्चिरः (!) ॥ अथ संयुतहस्ताः ॥

आदी पुष्पपुटी ज्ञेयो अञ्जलिचतुरश्रकः ।

खस्तिकाभिधहस्तश्च कर्तरीखस्तिकः करः ॥

डोलाव्यवहित्यका चैव वर्धमानस्ततः परम् ।

पताकखस्तिकश्चैव कर उन्नतवर्धितः ॥

कलशाभिधहस्तश्च पद्मवर्धित एव च ।

उत्सङ्गखस्तिलको हस्तो नागबन्धश्च वैद्यवः (? 1. नैवधः) ॥

इत्येते संयुता हस्ताः कविभिः षोडश स्मृताः ॥

अथ नृत्तहस्ता उच्यन्ते ।

उद्धृताख्यस्तलमुखो विप्रकीर्णस्ततः परम् ।

गजदन्ताविद्धवङ्गी सूचीविद्धकरस्तथा ॥

रेचिताख्यः करः प्रोक्ता (!) अर्धरेचित एव च ।

पद्मवक्ष नितम्बश्च केशबन्धस्तथा लता ॥

करहस्तो दक्षपद्म ऊर्ध्वमण्डलसंज्ञिकः ।

पार्श्वमण्डलिहस्तश्च पुरोमण्डलिनामकः ॥

नलिनी पद्मकश्चैव कपोतो मकरस्तथा ।

ज्ञानहस्तो ऽथ विज्ञेयो वरदाभयहस्तकः ॥

मुद्राहस्तस्त्रयीर्विशङ्खुहस्ताः प्रकीर्तिताः ॥

पताकहस्तलक्षणमुच्यते । °; p. 3, त्रिपताकहस्तलक्षणम् °
etc. [A. BURNELL.]

1249.

3028. Foll. 65; thin paper; folio; size
13½ in. by 8½ in.; recently written, in half-
column, in the Telugu character; 20-22 lines
in a page.

Abhinayadarpaṇa, with a brief Telugu ex-
planation.

The comment begins: पताकः पताकहस्तमुक्तु । °

Cf. Burnell, Index of Tanjore MSS., p. 60.

[A. BURNELL.]

VI. Religious and Civil Law (Dharma).

A. ORIGINAL INSTITUTES OF LAW.

1250.

723k. Foll. 18; size 12½ in. by 5½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Gautamīya-Dharmaśāstra, in twenty-nine adhyāyas.

Edited, for the Sanskrit Text Society, by Prof. A. F. Stenzler (1876).

Translated by Prof. G. Bühler, *Sacred Books of the East*, vol. ii. (1879).

[H. T. COLEBROOKE.]

1251.

2489c. Foll. 21; size 11 in. by 5 in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

The same work, in twenty-eight adhyāyas; the 20th chapter of the preceding MS., not commented upon by *Haradatta*, being omitted, as it also is in the above-mentioned edition and translation.

[GAIKAWAR.]

1252.

1787. Foll. 101; size 17 in. by 11 in.; folio; large, clear Devanāgarī writing; 22-24 lines in a page.

Gautamīya-Dharmaśāstra, with *Haradatta-mīśra's* commentary, called *Mitāksharā*.

The commentary begins:

पुत्रावरधरं विष्णुं शशिवर्यं चतुर्भुजं ।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये ॥ १ ॥
निश्चित्य सर्वशास्त्राणि मूलं गौतमनिर्मितं ।
क्रियते हरदत्तेन तस्य वृत्तिर्मिताक्षरा ॥ २ ॥
वेदो धर्ममूलं । कर्मजन्यो ऽभ्युदयो निः[?]श्रेयसहेतुः । ०

Colophon: इति गौतमीये [धर्मशास्त्रे some chapters] वृत्ती हरदत्तविरचितायां मिताक्षरायां अष्टाविंशोऽध्यायः ॥ सम्वत् १८६२ शाके १७२७ ॥

[?]

1253.

913b. Foll. 20; size 13½ in. by 6 in.; large, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Vāsishṭha-Dharmaśāstra, in 21 adhyāyas.

It begins: अथातः पुरुषनिःश्रेयसार्थं धर्मेजिज्ञासा । ०

Printed in the *Calcutta Dharmaśāstrasamgraha* II., pp. 456-496. A critical edition has been published by A. A. Führer, Bombay, 1883; an English translation by G. Bühler, *Sacred Books of the East*, XIV. (1882).

For a *Vasishṭha-smṛiti* see further on, no. 1339. [H. T. COLEBROOKE.]

1254.

3247c. Foll. 9a-14b; size 10 in. by 7½ in.; 4to.; Telugu character; 21-24 lines in a page.

The same work. Adhyāyas I.-VI.

Colophon: इति श्रीवसिष्ठे धर्मप्रसंगो नाम षष्ठोऽध्यायः ॥ [MACK. COLL.]

1255.

3248c. Foll. 11b-18b; size 9½ in. by 7½ in.; 4to.; Telugu character; eighteen lines in a page.

The same work. [MACK. COLL.]

1256.

3249c. Foll. 10a-16a; size 10 in. by 7½ in.; 4to.; Telugu character; twenty-one lines in a page.

The same work.

The last three MSS. were probably derived from the same original. [MACK. COLL.]

1257.

2337. Foll. 257; size 10 in. by 5½ in.; good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Mānava-Dharmaśāstra.

Numerous editions of this work have been published in India; as also in Europe those of G. C. Haughton, with an English translation (1825), and of L. Deslongchamps, with a French translation (1830-33). English translations have further been published by A. Burnell (1884), and G. Bühler (1886).

Kullūka Bhaṭṭa's commentary has also been printed repeatedly in India. An edition of the text, with the commentaries of *Medhātithi*, *Sarvajña-Nārāyaṇa*, *Kullūka*, *Rāghavānanda*, *Nandana*, *Rāmacandra* and *Govindarāja*, has been brought out by Viśvanāth Nārāyan Mandlik (1886); and Prof. Jolly, in the Bibliotheca Indica, is publishing a series of extracts from six commentaries. [GAIKAWAR.]

1258.

1786a. Foll. 158; size 14½ in. by 9½ in.; clearly written, in Devanāgarī, on European paper; 9-13 lines in a page.

Mānava-Dharmaśāstra, transcribed, according to a note of Colebrooke's on the fly-leaf, from a very correct copy.

The first page also contains an interlineary Latin translation, by Colebrooke.

[H. T. COLEBROOKE.]

1259.

3235. Foll. 182; size 8½ in. by 7 in.; 4to.; well written, in Devanāgarī, by *Lālā Mahtāb Rāy*; on European paper; fifteen lines in a page.

The same work, written out in half-śloka lines, with occasional English pencil notes.

[SIR. C. WILKINS.]

1260, 1261.

1551, 1552. Foll. 270 and 220 resp.; size 11½ in. by 6½ in.; well written, in Devanāgarī; fourteen lines in a page.

Mānava-Dharmaśāstra, with the commentary (*Manubhāṣya*) of *Bhaṭṭa Medhātithi*, son of *Bhaṭṭa Virasvāmin*.

Vol. I. contains adhyāyas 1-5; vol. II. adhyāyas 6-12; each adhyāya having a separate pagination.

The 8th adhyāya is incomplete, the MS. breaking off in the middle of the comment on śl. 194 (as प्रकारोपसंहारो ज्ञेन क्रियते । प्रीत्या उप).

Dated, at the end of adhyāyas 9 and 12, Śaṃvat 1648 (A.D. 1591).

[H. T. COLEBROOKE.]

1262, 1263.

934, 935. Foll. 330 and 272 resp.; size 12½ in. by 4½ in.; on the whole fairly written, in Devanāgarī, by different modern hands; 10-12 lines in a page.

The same work.

Each volume contains six adhyāyas, paged separately. Vol. II., foll. 258-272 contain a *sūcīpattra*.

The title-page has the following note, in Colebrooke's handwriting: 'This copy is evidently taken from the same copy at Benares, which was transcribed for Sir Wm. Jones.'

[H. T. COLEBROOKE.]

1264-1267.

1407-1410. Foll. 253, 190, 186, and 55 resp.; size 12½ in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī, ten lines in a page.

The same work. Books 1-11, paged separately.

Vol. I. contains Books 1-3; II., 4-7; III., 8, 10 and 11; IV., 9.

The first three volumes were copied in Samvat 1845-6 (A.D. 1789-90), the fourth in Samvat 1865 (A.D. 1809). [H. T. COLEBROOKE.]

1268.

1170. Foll. 236; size 13 in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī; nine (sometimes 10-13) lines in a page.

The same work. Books 7, 8, 10-12.

The seventh book is dated Samvat 1865 (A.D. 1809). [H. T. COLEBROOKE.]

1269.

2155. Foll. 67; size 11 in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī, by three different, modern hands; ten or nine lines in a page.

Mānava-Dharmaśāstra, with a commentary (*Manuṭīkā*) by Govindarāja, son of Bhaṭṭa Mādhava. Rather incorrect.

Adhyāyas I. and II.; of foll. 21 and 46 resp.

It begins: मानवधर्मशास्त्रस्य गोविंदराजसंस्कृतं भाष्यं ॥

संसाराभ्यगतागतकृतमनुष्यः पीयूषमीशं ज्ञाने-

धीत्वानर्गलसंप्रदायगुरुतः प्राप्ते मनोः शासने ।

दृष्ट्वा संयत्कृदाशयाननुसृतिं व्याख्यातराणामिमां

टीकां शास्त्रकृदाशयानुसरणीं गोविंदराजो व्यधात् ॥१॥

इह भृगुशिष्यः कश्चिद्विच्छिन्नविधिपारंपर्यात् स्मृत्यर्थप्रबंध-
निदमाह । स्वयंभवे ०

Colophon: इति श्रीभट्टमाधवात्मजगोविंदराजविरचि-
तायां मनुटीकायां मन्वसूत्रस्यां ब्रह्मचर्याश्रमविधानं नाम
द्वितीयोऽध्यायः ॥ [GAIKAWAR.]

1270.

236. Foll. 336 (and two *buddhipattras*, inserted after foll. 179 and 205); size 12½ in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī, by two or three different hands; 8-16 lines in a page.

Mānava-Dharmaśāstra, with a commentary, entitled *Manvarthamuktāvalī* (or *Manumuktāvalī*), by Kullūka Bhaṭṭa, son of Bhaṭṭa Divākara.

Colophon: इति श्रीवारेन्द्रनंद[ना]वासीयभट्टदिवाकरात्मजभट्टश्रीकुल्लूकविरचितायां मन्वर्थमुक्तावल्यां मनुवृत्ती

द्वादशोऽध्यायः समाप्तः ॥ संवत् १८५१ आषाढशुद्धि अमावस्यावार
सनिवारं लखन्यदेसवालाकासिमध्ये ॥

At the end of the third chapter *Kullūka's* native place is likewise spelt *Vārendrananda* (with *na* suppl. in the margin); but at the end of the seventh chapter, it is spelt *Vārendranandanā*. In V. N. Mandlik's edition the name is spelt *Vāendrinandanā*; in the Calcutta edition *Vārendranandana*. According to the *Śabdakalpadrūma* and *Vācaspatya*, *Vārendrī* is the modern *Rājshāhi* in Bengal.

At the end, twenty leaves containing a list of contents have been added.

[H. T. COLEBROOKE.]

1271.

2167. Foll. 39; size 13½ in. by 4 in.; good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Yājñavalkya-Dharmaśāstra.

Edited, with a German translation, by A. F. Stenzler, 1849; and, with an English translation by V. N. Mandlik, Bombay 1880.

[F. BUCHANAN.]

1272.

2823. Foll. 71; size 9 in. by 7½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; fifteen lines in a page.

The same work. Written in half-śloka lines, as if for press. [SIR C. WILKINS.]

1273.

1786b. Foll. 78; size 14½ in. by 9½ in. clear, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Another copy of the same work. Transcribed, according to a note in Colebrooke's handwriting, from an incorrect MS.

[H. T. COLEBROOKE.]

1274.

2047b. Foll. 57; size 11 in. by 5½ in.; well written, in Devanāgarī, by three different modern hands; nine or ten lines in a page.

Yājñavalkya - Dharmasūtra. Rather incorrect. [GAIKAWAR.]

1275.

2035. Foll. 421; size 12 in. by 8 in.; good, modern Devanāgarī writing; 10-18 lines in a page.

Yājñavalkya's Institutes, with the commentary, called *Mitāksharā* (or *Rijumitāksharā*), by *Vijñāneśvara*, son of *Padmanābha Bhaṭṭa*.

The three books are paged separately; the *ācāra* consisting of 86, the *vyavahāra* of 153, the *prāyaścitta* of 182 leaves.

There are several Indian editions of this important work which marks the beginning of a new era in Indian jurisprudence (probably c. 1100 A.D.). The section on the Law of Inheritance was translated by Colebrooke in 1810. [GAIKAWAR.]

1276, 1277.

2059, 2060. Foll. 229 each; size 11½ in. by 5½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 8-14 lines in a page.

Yājñavalkya-Dharmasūtra, with the *Mitāksharā*.

The *ācāra* on 100, the *vyavahāra* on 165, the *prāyaścitta* on 196 leaves.

[H. T. COLEBROOKE.]

1278.

2170. Foll. 270; size 12½ in. by 6½ in.; legibly written, in Devanāgarī, in 1778 A.D.; fourteen or fifteen lines in a page.

The same works; on 57, 84 and 138 leaves respectively. [W. HASTINGS.]

1279.

1079. Foll. 350; size 13 in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing; eight lines in a page.

The sections on *ācāra* (foll. 123) and *prāyaścitta* (foll. 227) of the same works.

Transcribed, in 1808 A.D., by the Kāshmirian Paṇḍit Nānak Chanda.

At the end a *sūcīpattra* on four leaves has been added. [H. T. COLEBROOKE.]

1280.

1105. Foll. 191; size 12½ in. by 5 in.; clear Devanāgarī writing of 1795 A.D.; 8-10 lines in a page.

The *vyavahāra* section of the same works.

At the end there is a *sūcīpattra* of three leaves; and an English list of contents on the fly-leaf, in Colebrooke's handwriting.

[H. T. COLEBROOKE.]

1281.

868b. Fol. 1; size 11 in. by 4 in.; well written, in Devanāgarī, about 1500 A.D.; thirteen lines in a page.

The first leaf of a MS. of the *vyavahāra* section of the *Mitāksharā*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1282.

845. Foll. 414; size 12½ in. by 4½ in.; excellent Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Lakṣmīvyākhyāna, also called *Bālabhaṭṭa-ṭīkā*, a commentary on the *vyavahāra* section of the *Mitāksharā*; by *Lakṣmīdevī Pāyagunde* (the wife of *Bālakṛishṇa Vaidyanātha*, son of *Mahādeva*), who also wrote under the name of (? her son) *Bālabhaṭṭa*.

It begins : पूर्वजाते दुष्टदंडस्य शिष्टरक्षणस्य विधाना-
दन्वयव्यतिरेकाभ्यां पालनाधिकारिणाहरह्येवहारदर्शनं कर्त-
व्यमित्युक्तं ०

Colophon : इति श्रीमन्मिताक्षराव्याख्याने महादेवभट्टा-
त्मजोमांजवैद्यनाथाङ्गीभूतनाल(वाल B)कृष्णजननिपायगुंडो-
पाख्यश्रीलक्ष्मीदेवीविरचिते लक्ष्म्यभिधे व्यवहारप्रकरणे संवत्
१८६५ ॥

Cf. Hall, Index of Bibliography, p. 175 ;
West and Bühler, Digest, 3rd ed., I., p. 17 ;
J. Jolly, Tagore Lectures, p. 15.

For another MS. (which seems to have been
derived from the same source as the present
one) see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 632.

For an older commentary on the *Mitāksharā*,
the *Subodhinī* by *Viśveśvara*, see Aufrecht,
Cat. Bodl., nos. 633, 634 ; Burnell, Index
Tanj. MSS., p. 127a.

[H. T. COLEBROOKE.]

1283.

1104. Foll. 257 ; size 12½ in. by 4½ in. ;
legibly written, in Devanāgarī, by three dif-
ferent, modern hands ; 10-12 lines in a page.

The same work (B).

Three leaves inserted at the end contain a
sūcīpattra of chapters.

[H. T. COLEBROOKE.]

1284, 1285.

3021, 3022. Foll. 266 and 326 resp. ; size
12½ in. by 6 in. ; fairly written, in Devanāgarī,
by different hands, at the beginning of the
present century ; 11-13 lines in a page.

Yājñavalkya's Institutes, with a commentary
—the *Yājñavalkyīyadharmasāstranibandha*—by
Aparāditya (or *Aparārka*) *Deva*.

According to Prof. Bühler (Report on Kāś-
mīr, p. 52 ; West and Bühler, Digest, 3rd ed.,
I., p. 18) *Aparāditya* belonged to the *Koṅkara*

branch of the princely house of the *Śilāras*, or
Śilāhāras, residing at Puri, and reigned and
wrote between 1140 and 1186 A.D. His for-
merly assumed descent from *Jimūtavāhana* (the
author of the *Dāyabhāga* etc.) is now very
doubtful ; see no. 1496.

The commentary begins :

संसिद्धयेनिलसुरासुरनमन्मौलिस्थितप्रोक्तसत्
सद्रूपप्रभवप्रकृष्टविधिमैत्रसम्पत्सोऽम्बल ।
श्रेयोविग्रहमहामयप्रशमने दिव्यं यदेकौषधं
भूयादो द्विरदाननीचिकमलहृदं तदिष्टामये ॥

विश्वानुभूतिसंभूतिस्थितिसंहतिमुक्तयः ।
प्रभवति यत्तस्मै परस्मै ब्रह्मणे नमः ॥

यो विश्वसर्गपरिपालनसंहर्ताहे (!)
ब्रह्मा हरिस्त्रिनयनश्च भवत्यमेयः ।

संशुद्धबोधमभयं सुखसम्पत्भावम्
आत्मानमद्वयमनंतमुपास्महे तं ॥

विश्वआत्मनः शुक्लयजूंषि भानोर्
अथाप यो योगिगणायगम्यः ।

तं याज्ञवल्क्यमुनिवृद्धवर्धं
नमामि तत्कीर्तितधर्मेशुद्धे ॥

भक्त्या यस्य सविस्मयः स्मरतिपुनैत्या च वाचस्पतिर्
विक्रान्त्या द्विषतां गणः शुचिताया भास्वान्धमित्वेन भूः ।
जीमूतान्वयभूषणं सविलेपे(?) सविनयं योगीश्वरोदीरिते
शास्त्रे वाक्यनयानुगां वितनुते वाचं सतां संमतान् ॥
धर्मसंहितामारभमाणस्तस्याः पौरुषत्वे सामान्याज्जायमाना-
प्रमाख्यशंकां महाजनस्य तदध्ययनधारणादिविषये परिधिनिनी-
मयनेतुमाह योगी संयमवान् ०

Vol. I. contains the 1st adhyāya (इति ० राज-
नीतिप्रकरणं) and a *sūcīpattra* (foll. 263b-266) ;
Vol. II., the 2nd and 3rd adhyāyas.

The *Vyavahāra* (foll. 1-136 and one leaf of
index) begins : प्रथमाध्याये नानावर्णानां नानाविधा धर्मा
उक्ताः । तत्र राजधर्मेण वक्ष्यमाणं व्यवहारदर्शनोपदेशमाश्रित्य
व्यवहारान्तरं पश्येत् सन्धैः परिवृत्तो ऽब्रह्मिण्यत्र धर्मो विहितः ।
This portion is dated Samvat 1859.

The *Prāyaścitta* (foll. 199, numbered sepa-
rately) begins : पूर्वशाध्यायद्वयेन वर्णानामाश्रमिणोश्च
ब्रह्मचारिगृहस्थयोर्धर्मा उक्ताः । संप्रति गृहस्थस्य स्वेण धर्मेण येन

निमित्तेनानधिकारस्तस्मिन् सति येषु धर्मेभ्यधिकारस्तदुभयपरिच्छेदार्थमध्यायांतरमारभ्यते । ०

Colophon: इति श्रीविद्याधरवंशप्रभवश्रीशिलाहारनरेंद्र-
[जीमूतवाहनाम्न्यग्रसूत Adhy. I. II.]-श्रीमदपरादित्यदेव-
विरचितायाज्ञवल्क्यीयधर्मशास्त्रनिबन्धे तृतीयो अध्यायो समाप्तः ॥

For other MSS. of this commentary see Rāj. Mitra, Notices, iv., p. 260 ; Cat. of MSS. of the Mahār. of Bikāner, p. 506.

[H. T. COLEBROOKE.]

1286.

1175B. Foll. 34; size 13 in. by 4½ in.; legibly written, in the Bengali character, at the beginning of this century; eight lines in a page.

The *Dāyabhāgaprakaraṇa*, or section on the law of inheritance, of the same work.

It begins: अथेदानीं विभागाख्यं व्यवहारपदमारभते ।
विभागं चेत् ०

[H. T. COLEBROOKE.]

1287.

1278a. Foll. 86; size 13 in. by 5 in.; legibly written, in Devanāgarī; 10 or 11 lines in a page.

Dīpakalikā, a succinct commentary on *Yājñavalkya's* Code, by *Śūlapāṇi*.

It begins:

अशेषकलुषध्वंसि नत्वा कृष्णपदीषुर्ज ।

याज्ञवल्क्यस्मृतेष्टीकां शूलपाणिः समातनोत् ॥

अज्ञानतिमिरमस्तशास्त्रार्थप्रतिपत्तये ।

कृतेयं दीपकलिका कलिकालमलापहा ॥

योगीश्वरमित्यादि । योगिनां सनकादीनामीश्वरमाराध्यं
याज्ञवल्क्यनामानमृषिं संपूज्य ०

Adhyāya II. begins fol. 31: व्यवहारानित्यादि ।
अज्ञानादानादिनानाविवादपदविषयः संशयो ह्यनेनेति
व्यवहारः । तथा च कात्यायनः । वि नानार्थे एव संदेहे हरणं
हार उच्यते । नानासंदेहहरणाद् व्यवहार इति स्मृतः ॥

Adhyāya III. begins fol. 57: अनेत्यादि । असंपूर्ण-
द्विषधं बालमकृतचूडं मृतं मात्यादिभिरलंकृत्य ग्रामाह्वयः शुची
भूमौ निस्त्राय स्थापयेत् ०

It ends: इति साहुडिया[ल]महोपाध्यायश्रीमूलपाणि-
विरचितायां याज्ञवल्क्यटीकायां तृतीयो अध्यायः ॥

० । शकान्दा: १७११ ॥

Acc. to Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 104, the author was a judge at the court of *Lakshmaṇa Sena* of Bengal, in the early part of the 12th century; but he was probably considerably later; cf. Jolly, *Tajore Lect.*, p. 14. For a chapter (*Prāyaścittaviveka*) of the author's *Smṛitiviveka* see further on, no. 1726.

[H. T. COLEBROOKE.]

1288.

1176. Foll. 348; size 13½ in. by 5 in.; well written, in the Devanāgarī character; nine lines in a page.

Yājñavalkya's Institutes, with a commentary by *Mitrāmīśra*, son of *Paraśurāma Mīśra*, and grandson of *Haṃsa Paṇḍita*.

The commentary was written by order of king *Virasiṃha Deva* (of *Kāśī*, the son of *Madhukara Shah*, of the *Bundelā* family), and forms part of a series of legal works by this author, bearing the title of *Vīramitrodaya* (see further on, nos. 1407-10).

According to Prof. Bühler (West and Bühler, Digest, 3rd ed., I., p. 22) this *Virasiṃha* is identical with the well-known *Bīrsinh Deo* of Orchā, who murdered *Abul Fazl*, the minister of Akbar, and author of the *Āyīn-i-Akbarī*; whence the *Vīramitrodaya* would have been written in the first half of the seventeenth century.

The commentary begins (slightly corrected from the beginnings of the other chapters):

निःसाम्यं स्वस्य शंसन्निव विदधदिव द्वैतवाक्तामिहात्मैम्

अद्वैतं शीलपिप्पलिव च निजपदं शीलताड्डम्भावः ।

अध्यात्मा मुहुसत्तांकुर इव विशदो विष्णुभृत्तोडभर्तुर्

दशैवोच्चैरनाशी हरमुकुटशशीवैकदंतस्य दंतः ॥ १ ॥ ० ॥

3 c 2

अरिकुलकरिकुम्भकूटपाटी

शिसारितटीमिव या प्रभापटीयान् ।

अधिवसति महौदुधोरसंहो

मधुकरसाहिमहीशसिंधुजम्बा ॥ २ ॥ ० ॥

मगोला भूगोलाद्विहिरभिययासंति भवितुं

पठानाः पाठीना इव जलविलीनाधिपमधुः ।

मधोमोक्षारंभे(भो MSS.) उपसरति पुदेलाकुलपाटी

रणार्थं दुधारे रणति रणसारे रणभुवि ॥ ७ ॥

विधायो बुधमित्रतां कविगुरु राजा धरानंदनः

शोभाभिर्विलसन्नमो दिवि लसन्तेषु भास्वसुतः ।

इत्थं जन्मजनुर्नवग्रहतनुः किंत्वस्ति तुंगः सदा

सोद्रेकः किल वीरसिंहधरणीधीरेयचूडामणिः ॥ ८ ॥ ० ॥

आरोहो गीर्लतायाः सदुपकृतिपदं धर्मभूमोरुहाणाम्

उद्यानं शुद्धकीर्त्तुरपचयभवनं श्रीमृगीवागुरैव ।

आकारो विप्रताया निधिरपि महसः सर्वविद्यानवद्यो

यद्वाहि छोटते श्रीछुमणिरिव मूर्च्छयन्मित्रमित्रः ॥ १४ ॥

स्वाचक्रं चारु चक्रे समुचितनयतो रक्षितुं भूमिदेवान्

देवांश्च प्राप्तसेवान्मिलमपि यशो वीरसिंहो नरेन्द्रः ।

विश्वं मत्वाप्यसारं वितरदविरतं याज्ञवल्क्योक्तिमुक्त्वा

वारं स्मृत्यर्थसारं रचयितुमथ स प्रादिशन्मित्रमित्रं ॥ १५ ॥

उत्तमस्तीरभुक्तेरिल्लिखुधगुरुः श्रीसदानंदधीमान्

श्रीभाजो मित्रमित्राज्जगदुपकृतये विधदादेशदीपं ।

ज्ञानानां दैन्यदोषापहमकलिमयं याज्ञवल्क्योक्तिकोशाद्

दृष्ट्वा स्मृत्यर्थसारं समचितुत यशोधर्मलक्ष्मीविहारं ॥ १६ ॥

इह भगवता महर्षिणा याज्ञवल्क्येन लोकहिताय प्रणीतं

धर्मशास्त्रं तच्छिष्यप्रवरो मानवं भृगुरिव प्रस्रोत्तरप्रबंधेन संक्षिप्य
वक्तुं प्रसीति । योगीश्वरं ०

Adhyāya I. (rājadharmaprakaraṇa) occupies 171; II. (prakīrṇaprakaraṇa), 103; III., 74 leaves; each being paged separately.

Colophon : इति श्रीसकलसामंतचक्रचूडामणिमरीचिनं-
जरीनीराजितचरणकमलश्रीमन्महाराजाधिराजमधुकरसाहिसू-
नुश्रीमन्महाराजाधिराजचतुरु[दधिवलयवसुंधरा]हृदयपुंडरीक-
विकासदिनकरश्रीवीरसिंहदेवोद्योजितश्रीहंसपंडितात्मजश्रीप-
रशुराममिश्रसूरिसुसकलविद्यापारावारपारीणधुरीणश्रीमन्मि-
[त्रम]श्रकृते श्रीवीर(सिंह not in adhy. 1 and 2)मित्रो-
दयाख्याने श्रीयाज्ञवल्क्यव्याख्याने प्रायश्चित्तप्रकरणं नाम तृतीयो
ध्यायः ॥ संवत् १८६७ ॥ Two leaves appended at the
end contain an index to the third adhyāya.

[H. T. COLEBROOKE.]

1289

2193. Foll. 135; size 11½ in. by 5 in.;
Fairly written, in Devanāgarī, about the end
of the 17th century; eleven lines in a page.

Bṛihat-Pārāśara-Dharmaśāstra, complete in
twelve adhyāyas. The work is said to contain
3300 ślokas; but there seem to be only 2980
in these copies.

The work begins (cf. Calc. Dh., II., pp. 53-
309; Weber, Cat. Berl., II., no. 1756):

अक्लाप्यक्लाय देवाय वेधसे अननतेजसे ।

नमस्कृत्य प्रवक्ष्यामि धर्मान् पाराशरोदितान् * ॥ १ ॥

अथातो हिमशैलाग्रे देवदारुचनाश्रये ।

व्यासमेकाग्रमासीनं द्विजाः पृच्छन्ति धार्मिकाः ॥ २ ॥

मनुष्याणां हितं धर्मं वर्तमाने कलौ युगे ।

वर्णानामाश्रमाणां च किञ्चित्साधारणं वद ॥ ३ ॥

युगेषु त्रिषु ये प्रोक्ता धर्मो मन्वादिभिर्भुने ।

शक्यते नैव ते कर्तुं वर्णैराश्रमवासिभिः ॥ ४ ॥

स पृष्ठो मुनिभिर्व्यासो बहुभिः परिवेष्टितः ।

ग्रहं जगाम पितरं धर्मान् पाराशरं ततः ॥ ५ ॥

सर्वेषामाश्रमाणां च वरे वदरिकाश्रमे ।

संविवेशाश्रमे तस्मिन् योगीव वेधसस्तनुम् ॥ ६ ॥

नानापुष्पलताकीर्णं फलेः पुष्पैरलंकृतं ।

नदीप्रसवणानेकैः पुष्पतीर्थोपशोभितं ॥ ७ ॥

मृगपक्षिभिराकीर्णं देवतायतनावृतं ।

यक्षगन्धर्वसिद्धानां नृत्यगीतसमाकुले ॥ ८ ॥

तस्मिन्वृषसभामध्ये शक्तिपुत्रः पराशरः ।

सुखासीनो महातेजा मुनिमुख्यगणावृतः ॥ ९ ॥

कृताञ्जलिपुटो भूत्वा व्यासस्तु मुनिभिः सह ।

प्रदक्षिणाभिवाद्यैश्च मुनिभिः परिपूजितः ॥ १० ॥

ततः संतुष्टमनसा पराशरमहामुनिः ।

व्यासस्य स्वागतं ब्रूयादासीनो मुनिपुंगवः ॥ ११ ॥

वत्साह्य स्वागतं ते अस्तु महर्षीणां समनतः ।

कुशलं कुशलेत्युक्त्वा व्यासः पृच्छततः परम् ॥ १२ ॥

यदि जानासि मां भक्तुं केहो अस्ति यदि वा मयि ।

धर्मं ब्रूष्य मे तात सनुयासो अस्म्यहं यदि ॥ १३ ॥

* This MS. writes पारासर, परासर throughout.

श्रुतास्ते मानवा धर्मा गागीया गौतमास्तथा ।
 वासिष्ठाः काश्यपाश्चैव तथा गोपालकस्य च ॥ १३ ॥
 अथर्विष्णोश्च सांख्येया दाक्षायज्ञिरसास्तथा ।
 शातातपाश्च हारीता याज्ञवल्क्यकृतास्तथा ॥ १४ ॥
 आपस्तम्बकृता धर्माः शङ्खस्य लिखितस्य च ।
 कात्यायनकृताश्चैव प्रचेत्तोगदितास्तथा ॥ १५ ॥
 श्रुतिरात्मोद्भवा तात श्रुत्यर्था मानवास्तथा ।
 मन्वर्यः सर्वधर्माणां कृतादित्रियुगेषु च ॥ १७ ॥
 धर्मं नु त्रियुगाचारं न शक्यं हि कलौ युगे ।
 वर्णानामाश्रमाणां च किञ्चित्साधारणं वद ॥ १८ ॥
 व्यासवाक्यावसाने नु मुनिमुख्यः पराशरः ।
 मुखासीनो महातेजा इदं वचनमब्रवीत् ॥ १७ ॥
 क्रियन्ते नैव वेदाश्च न चापि प्रभवन्ति ते ।
 न कश्चिद्वेदकर्तास्ति वेदकर्ता चतुर्मुखः ॥ २० ॥
 तथा स्मरन्ति ते धर्मं कल्ये कल्याणरानरे ।
 अन्ये कृतयुगे धर्मास्तेतायां द्वापरे परे ॥ २१ ॥
 अन्ये कलियुगे नृणां युगहासानुरुपतः ।
 तपः परं कृतयुगे त्रेतायां ज्ञानमुत्तमम् ॥ २२ ॥
 द्वापरे यज्ञमेवाहुर्दीनमेकं कलौ युगे ।
 कृते तु मानवा धर्मास्तेतायां गौतमस्य च ॥ २३ ॥
 द्वापरे शाङ्गलिखिताः कलौ पाराशराः स्मृताः ।
 तज्जेशं कृतयुगे त्रेतायां ग्राममुत्तमेत ॥ २४ ॥
 द्वापरे कुलमेकं तु कर्तारं च कलौ युगे ।
 कृते तु लिप्यते देशस्तेतायां ग्राम एव च ॥ २५ ॥
 पराशरश्च यस्माद् शास्त्रं पुत्रस्य वत्सलम् ।
 अथ तत्संप्रवक्ष्यामि द्विजकर्मोदिकं द्विजाः ॥ ४८ ॥
 षट्कर्मे वशीधर्माश्च प्रशंसा गोवृषस्य च ।
 अदोऽसवाक्षी यौ ती तु सीरं सीरप्रयोगिणां ॥ ४९ ॥
 अमावास्यानिषिद्धानि ततश्च पशुपालनम् ।
 अन्नतोयप्रशंसा च वाह्या वाह्या वसुंधरा ॥ ५० ॥
 प्रोक्तवान् व्यासमुत्थानां शेषं मुनिविभाषितम् ।
 नियुक्तः सुव्रतः शेषस्थापनाय द्विजमनाम् ॥ ६१ ॥
 पराशरो व्यासवचो ज्वगम्य
 यदाह शास्त्रं चतुराश्रमार्थम् ।
 युगानुरूपं च समस्तवर्ण-
 हिताय वक्ष्याम्य सुव्रतस्तत् ॥ ६२ ॥
 शङ्कितसूनोरनुज्ञातः सुतपाः सुव्रतस्त्विदम् ।
 चतुर्णामाश्रमाणां च हितं शास्त्रमथाब्रवीत् ॥ ६३ ॥

इति बृहत्पाराशरीये धर्मशास्त्रे व्यासप्रश्ने सुव्रतप्रोक्तसंहितायां
 शास्त्रसंग्रहो देशकथनं नाम प्रथमो अध्यायः ॥ fol. 4.

पराशरमतं पुंस्यं पवित्रं पापनाशनम् ।
 विहितं ब्राह्मणार्थाय धर्मसंस्थापनाय च ॥ १ ॥
 चतुर्णामपि वर्णानामाचारो धर्मपालनम् ।
 आचारहीनदेहानां भवेद्धर्मः पराङ्मुखः ॥ २ ॥
 षट्कर्माभिरतो नित्यं देवतातिथिपूजकः ।
 हुतशेषं तु भुञ्जानो ब्राह्मणो नावसीदति ॥ ३ ॥
 उद्देशतो मया प्रोक्तः ज्ञानस्य परमो विधिः ।
 द्विजमनां हितार्थं च जपस्यास्य परो विधिः ॥ २२३ ॥

इति बृहत्पाराशरीये धर्मशास्त्रे सुव्रतप्रोक्तसंहितायां षट्कर्मेणि
 ज्ञानविधिः ॥ fol. 14.

Follow *pranavasvarūpakathanam*, 33 ślokas, fol. 25b; *japavidhi*, 109 ślokas, fol. 20b; *deva-pūjāvidhi*, 44 ślokas, fol. 22b; *vaiśvadevavidhi*, 38 ślokas, fol. 24b; *atithipūjā*, 28 ślokas, fol. 25; (*varṇadharmāḥ*), 14 ślokas;

इति ० द्वितीयो अध्यायः ॥ fol. 26.

जतः परं गृहस्थस्य धर्माचारं कलौ युगे ।
 धर्मं साधारणं साक्षाच्चतुर्वर्त्यक्रमगतम् ॥ १ ॥
 युष्माकं संप्रवक्ष्यामि पाराशरमुत्साह्युतम् ।
 षट्कर्मेसहितो विप्रः कृषिवृत्तिं समाश्रयेत् ॥ २ ॥

Iti --- *gomatimā*, 43 ślokas, fol. 27b; *vṛisha-bhāṣṇaprasaṃsā*, 26 ślokas, fol. 28b; 136 ślokas;
 इति ० कृषिकर्मसंज्ञाधर्मो यज्ञोपधर्मो नाम तृतीयो अध्यायः ॥
 fol. 34b.

स्वयं च वाहितेः खेत्रेः धान्यैश्च स्वयमर्जितैः ।
 कुर्याद्विवाहयागादि पञ्चयज्ञांश्च नित्यशः ॥ १ ॥
 अष्टौ विवाहा नारीणां संस्कारार्थं प्रकीर्तिताः ।
 ब्राह्मादिकान् क्रमेणैतान् संप्रवक्ष्याम्यतः पृथक् ॥ २ ॥
 [371 ślokas.]

इति ० चतुर्थो अध्यायः ॥ fol. 51.

आहुं वृद्धावचन्द्रे भक्ष्यायामहणसंक्रमे ।
 अतीपातविधुकृष्णपक्षे पाश्चात्तलम्बिषु ॥ १ ॥
 [392 ślokas.]

इति ० आहुधिकारे पञ्चमो अध्यायः ॥ fol. 69.

अपातः संप्रवक्ष्यामि श्रुद्धिं पाराशरोदिताम् ।
 सूतके ज्येष्ठवाशीचे यथावत्तां निबोधत ॥ १ ॥
 [334 ślokas.]

इति ° प्रायश्चित्तनिर्णयो नाम षष्ठो अध्यायः ॥ fol. 83b.

व्रतान्यथ प्रवक्ष्यामि ह्येन्वादिक्रमेण तु ।

पापक्षयकृतेर्यैः स्याद्वर्मायै तु महोदयः ॥ १ ॥

चन्द्रवृद्धा चरेद् यासांशुक्ले कृष्णे खर्यं नयेत् ।

चन्द्रक्षये न भोक्तव्यं यवमध्ये शशिव्रतम् ॥ २ ॥

[42 ślokas.

इति ° ऐन्दवादिब्रतनिर्णयो नाम सप्तमो अध्यायः ॥ fol. 85b.

दानानि विधिना सार्धं जगौ यानि पराशरः ।

आसस्य तानि वक्ष्यामि श्रूयतां द्विजसत्तमाः ॥ १ ॥

दानेन प्राप्यते स्वर्गं सुखं दानेन लभ्यते ।

इहामुत्र च दानेन पूज्यो भवति मानवः ॥ २ ॥ °

[382 ślokas.

इति ° दानधर्मेष्टापूर्तनिर्णयो नामाष्टमो अध्यायः ॥ fol. 102b.

त्रिभिः श्लोकसहस्रेस्तु त्रिभिर्वृत्तशतैरपि ।

पराशरमुखाच्छ्रुत्वा शास्त्रं प्रोवाच सुव्रतः ॥ १ ॥ *

शान्तीनामथ सर्वासां ग्रहशान्तिः परा स्मृता ।

ग्रहेभ्यो ऽपि गणेशस्तु तस्य शान्तिरयोच्यते ॥ २ ॥ °

इति धिनायकशान्तिः after śloka 34 ; ग्रहशान्तिः 85 ;

अद्भुतशान्तिः 107 ; रुद्रपूजाविधिः 152 ;—रुद्रशान्तिः 45

ślokas ; तडागादिप्रतिष्ठा 36 ślokas ; लक्षहोमविधिः 22

ślokas ; कोटिहोमविधिः 34 ślokas ; पुत्रार्थपुरुषसूक्त-

विधानं 26 ślokas.

इति ° शान्तिविधाननिर्णयो नाम नवमो अध्यायः ॥ fol. 118.

अथातो नृपतेर्वर्धं वक्ष्यामि हितकाम्यया ।

पराशराच्छ्रुतं विप्रा वक्ष्यमाणं निबोधत ॥ १ ॥

भूभृह्मी परो देवः पूज्यो ऽस्त्री परदेववत् ।

संविधाता हि सर्वस्य रक्षिता शासिता च सः ॥ २ ॥ °

इति राजधर्मेः 95 ślokas ; वानप्रस्थधर्मेः 50 ślokas ;

30 more ślokas, after which इति ° ब्रह्मचारिगृहस्थवा-

नप्रस्थयतिप्रभृत्याश्रमचतुष्टयभेदो नाम दशमो अध्यायः ॥ fol. 126.

मुमुक्षवो ऽपि रज्यन्ते देहाद्देहादितो यथा ।

शरीरज्ञास्तथा प्राहुः परब्रह्मलयेगमाः ॥ १ ॥

खवाय्यम्यधुधानीभिरारब्धमाप्नुनानि (? ° शुचीनि) च ।

तन्मुख्यगुणसंयुक्तं तत्पञ्चाक्षालयं तज्जेत् ॥ २ ॥

[82 ślokas.

इति ° आश्रमविवेचनं नाम एकादशो अध्यायः ॥ fol. 130.

तच्छानं निर्मलं शुद्धं ध्यातव्यं हृत्सरोरुहे ।

तच्छेयं तद्वरेण्यं च बीजं मुक्तेस्तदुच्यते ॥ १ ॥

संविन्य व्याहृतीः सप्त प्रणवाद्यास्तदन्तिकाः ।

सम्यगुक्तमिदं ध्यात्वा परब्रह्मणि योजयेत् ॥ २ ॥

इति प्रणवध्यानविधिः 28 ślokas ; then follow 102 more ślokas :

य इदं शृणुयाद्वापि आचयेत्पठयेदपि ।

स प्रश्नस्ततमस्तोमो ब्रह्मलोकमवाप्नुयात् ॥ १०० ॥

त्रिभिः श्लोकसहस्रेस्तु त्रिभिर्वृत्तशतैरपि ।

पराशरोदितं धर्मेशास्त्रं प्रोवाच सुव्रतः ॥ १०१ ॥

नमो ऽस्तु याज्ञवल्क्याय मनवे विष्णवे नमः ।

गीतमाय वसिष्ठाय नमः पराशराय च ॥ १०२ ॥ †

इति श्रीबृहत्पाराशरे धर्मेशास्त्रे सुव्रतप्रोक्तसंहितायां योगो-
पदेशो नाम द्वादशो अध्यायः समाप्तः ॥ [GAIKAWAR.]

1290.

1672. Foll. 205 ; size 9 in. by 3½ in.; written indifferently, in Devanāgarī, by two or three different hands, in Samvat 1654 (1597 A.D.); eight lines in a page.

Bṛihat-Pārāśara.

[H. T. COLEBROOKE.]

1291.

2335. Foll. 139 ; size 11½ in. by 5 in.; legibly written, in Devanāgarī, about 1700 A.D.; ten lines in a page.

The same work.

[GAIKAWAR.]

1292.

2467. Foll. 153 ; size 10½ in. by 5 in.; indifferent Devanāgarī writing of about the end of the 17th century ; ten lines in a page.

The same work.

[GAIKAWAR.]

1293.

283. Foll. 118 ; size 10½ in. by 3½ in.; fairly written, in Devanāgarī, towards the end of last century ; ten or eleven lines in a page.

The same work.

[H. T. COLEBROOKE.]

* Some MSS. omit this śloka here, see the end.

† MS. 1672 omits the last two ślokas.

1294.

1814. Foll. 147; size 12½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Bṛihat-Pārāśara.

Dated: संवत् १८१६ वर्षे भाद्रपदमासे शुक्लपक्षे पंचम्यां सोमवासरे लिखितेयं ° [DR. JOHN TAYLOR.]

1295.

2324b. Foll. 29; size 11 in. by 5 in.; on the whole well written, about the beginning of last century; Devanāgarī character; ten lines in a page.

Laghu - Pārāśariya - Dharmaśāstra (A). In twelve adhyāyas.

It begins:

अथातो हिमशैलाये देवदारुवनाश्रये ।

आसमेकाग्रमासीनमृषयः पर्यपृच्छन्ति (!) ॥ १ ॥

मनुष्याणां हितार्थाय वर्तमाने कलियुगे ।

श्रीचाचारी यथाशक्त्वा वद सत्यवतीसुत ॥ २ ॥

There are considerable discrepancies between this (A) and the next MS. (B), as well as the text printed in the Calcutta Collection of *Smṛitis* (C), and that commented on by *Mādhavācārya* (M., ed. and transl. Bibl. Ind.), and by *Nanda Paṇḍita*, as will appear from the following synopsis of the numbers of couplets in the several adhyāyas:

I. A 62; B 65; C 64; M. 73; N. 67.

II. A 65; B 81; C 16; M. 15; N. 15.

III. A 39; B 38; C 54; M. 41; N. 48.

IV. A 23; B 24; C 29; M. 31; N. 33.

V. A 40; B 42; C 24; M. 25; N. 25.

VI. A 56; B 45; C 71; M. 75; N. 75.

VII. A 61; B 42; C 42; M. 37; N. 38.

VIII. A 59; B 32; C 48; M. 42; N. 41.

IX. A 46; B 46; C 62; M. 60; N. 60.

X. A 45; B 49; C 41; M. 37; N. 41.

XI. A 20; B 23; C 53; M. 55; N. 55.

XII. A 13; B 13; C 74; M. 82; N. 82.

Total: A 529; B 500; C 578; M. 573; N. 580.

Colophon: इति लघुपाराशरीये धर्मशास्त्रे समुद्रजानम-
हापातकनाशनं नाम द्वादशोऽध्यायः ॥ [GAIKAWAR.]

1296.

1009A. Foll. 19; size 12 in. by 4½ in.; indifferently written, in Devanāgarī, towards the end of last century; eleven lines in a page.

The same work (B). This MS. begins:

अथयो हिमशैलाये देवदारुवनाश्रये ।

आसमेकाग्रमासीनमृषिं पृच्छन्ति धार्मिकम् ॥ १ ॥

मानुषाणां हितार्थाय धर्मं वद कली युगे ।

श्रीचाचारी यथाशक्त्वा वद सत्यवतीसुत ॥ २ ॥ °

Colophon: इति पाराशरे धर्मशास्त्रे द्वादशोऽध्यायः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1297.

2586. Foll. 438; size 11½ in. by 3½ in.; fairly written, in Devanāgarī; nine lines in a page. One of the oldest MSS. in the collection.

Parāśarasamṛitivyākhyā Mādhaviyā, commonly called *Pārāśara-Mādhaviyā*.

b. Foll. 255, of which are missing 174-199 (partially supplied by twelve leaves in modern handwriting); 237-247 (supplied by twelve leaves); 249-250 (supplied by six leaves).

Adhyāyas I.-III.; the first of which ends fol. 119, the second should end at fol. 174, which is lost.

Dated: संवत् १४६८ समये आषाढसुदि २ शनी श्री-
काश्या ॥

Two old leaves at the beginning contain a table of contents of this portion of the work. There have also been inserted there four leaves of different sizes and by different modern hands.

a. Foll. 181. Adhyāyas IV.-XII. This portion begins with the first eight introductory stanzas with which the first book is prefaced.

Adhy. IV. ends fol. 16b; V., fol. 20; VI., fol. 37b; VII., fol. 50b; VIII., fol. 66b; IX., fol. 77b; X., fol. 95; XI., fol. 117b.

The work is being published in the Bibliotheca Indica, by Pandit Candrakānta Tarkā-lāṅkāra. For a full analysis of it see Aufrecht's Catalogue, nos. 636, 637.

The colophon runs thus: इति श्रीमहाराजाधिराज-परमेश्वरवैदिकमार्गप्रवर्तकश्रीवीरबुक्कभूपालसायन्यधुरंधरस्य माधवामात्यस्य कृतौ पराशरस्मृत्याख्यायां माधवीयायां द्वादशोऽध्यायः समाप्तश्च प्रायश्चित्तकांडः ॥ संवत् १[४]६६ समये ज्येष्ठवदि १ प्रतिपदा बुधवासरे ॥ [MACK. COLL.]

1298.

402. Foll. 291; size 12½ in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī; 12-20 lines in a page. One leaf is missing between foll. 146 and 147.

The same work.

Adhyāya I. ends fol. 100b (dated Samvat 1856=A.D. 1799); II., fol. 136b; III., fol. 184b (dated Samvat 1842=A.D. 1785 which is rather too early for this copy); IV., fol. 194b; V., fol. 196b; VI., 207; VII., fol. 214b; VIII., fol. 223b; IX., fol. 229b; X., fol. 239b; XI., fol. 253.

The date of the MS. from which this copy was transcribed is given at the end: संवत् अवर-साहिसरबाणराज्ये संवत्सर नृपतिविक्रमादित्यराज्ये संवत् १६५३ वर्षे भाद्रपदवदि ६ बुधवासरे लिखितमिदं ०

[H. T. COLEBROOKE.]

1299.

1168. Foll. 227; size 13 in. by 4½ in.; well written, in the Devanāgarī character; seven lines in a page.

Vyavahāra-Mādhava, being the Vyavahāra-kāṇḍa—or supplementary (third) chapter on jurisprudence—of the Pārāśara-mādhaviya.

It begins:

वागीशाद्याः सुमनसः सर्वार्थानामुपक्रमे ।

ये नत्वा कृतकृत्याः स्युस्तं नमामि गजाननम् ॥

सो ऽहं प्राप्य विवेकतीर्थपदवीमाप्नायतीर्थं परं
मञ्जन् सञ्जनसञ्जतीर्थेनिपुणः सङ्गृहीतीर्थं अयन् ।
लज्जामाकलयन् [प्र]भावलहरौ श्रीभारतीतीर्थतो
विद्यातीर्थमुपाश्रयन् हृदि भजे श्रीकण्ठमभ्याहृतम् ॥ ०

Eight ślokas, ending ० पराशरस्मृतिविवृती प्रवर्तते ॥ (see Aufrecht, Cat. Oxf., nos. 636, 637); after which the MS. proceeds:

आख्याते आचारप्रायश्चित्ते ॥ अथ व्यवहारः प्रस्तूयते ॥
यद्यप्युपादानादीनामष्टादशपदानां व्यवहाराणां मध्ये कमपि
व्यवहारं पराशरो न व्युत्पादितवान् । तथाप्याचारकाख्ये चतुर्णां
वर्णानां क्रमेष्वप्युपादानं व्युत्पादितवान् । अत्रियस्तु प्रजापतौ द्वितीये धर्मेश
पालयेदित्यस्मिन्वचने अत्रियविशेषस्य राजाचारविशेषमवोचत् ०

इति व्यवहारपरिच्छेदः fol. 9b; सभानिरूपणं fol. 15;
व्यवहारदर्शनीविधिः fol. 19; आसेधादिविधिः fol. 21;
दर्शनीोपक्रमः fol. 23b; प्रतिज्ञापादः fol. 27; उत्तरपादः
fol. 35b; क्रियाभेदाः fol. 37b; साक्षिनिरूपणं fol. 48;
लेख्यप्रकरणं fol. 56; भुक्तिप्रकरणं fol. 61; धटविधिः
fol. 71b; अग्निविधिः fol. 74; जलविधिः fol. 76b;
विषविधिः fol. 78b; कोशविधिः fol. 79b; तण्डुलविधिः
fol. 80; तन्ममावविधिः fol. 81; सालविधिः ib.; इति
धर्मस्य विधिः ॥ इति क्रियापादः ॥ fol. 81b;

इति निर्णयपादः fol. 90; अष्टादशपदनिरूपणं fol. 94b;
आधिविधिः fol. 102; व्युत्पादानप्रकरणं fol. 113b;
निष्पेक्षप्रकरणं fol. 117b; अस्वामिविक्रयाख्यं पदं fol. 121;
दत्तादत्तप्रदानिकं fol. 128; अभ्युपेयानुश्रवणं विवादपदं
fol. 137b; संविज्ञातिप्रमाणं विवादपदं fol. 142; क्री-
तानुशयः fol. 144; क्रयविक्रयानुशयाख्यं विवादपदं fol.
146b; स्वामिपालाख्यं विवादपदं fol. 150b; सीमाविवा-
दनिर्ययः fol. 159; दण्डपारुष्यं fol. 165b; वाक्यपारुष्यं
fol. 167b; स्तेयप्रकरणं fol. 172b; साहसप्रकरणं fol.
178b; स्त्रीसंग्रहः fol. 184b;—

अथ दायभागख्यं व्यवहारपदं कथ्यते ॥ दायभाग इति प्रोक्तं
व्यवहारपदं बुधैरिति । ० this chapter has been trans-
lated by Dr. Burnell (Madras 1868); ० इति
दायविभागः ॥ fol. 222b; इति द्यूतसमाह्वयाख्ये विवादपदे ॥
अथ वृहस्पतिना निरूपितं प्रकीर्णकाख्यं विवादपदमभिधीयते ।
fol. 225b.

It ends: इति श्रीमहाराजाधिराजराजपरमेश्वरवैदिक-
मार्गप्रवर्तकश्रीवीरबुक्कभूपालसायन्यधुरंधरस्य माधवामात्यस्य

कृतौ पराशरस्मृतिव्याख्यायां व्यवहारमाधवः समाप्तः ॥ ० संवत्
१८६६ शाके १७३१ वैशाखसुक्ल ८ चहम्यां जनिवासरे ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1300.

2883c & c. Foll. 23 and 66 resp.; size 9½ in. by 6 in.; modern Telugu handwriting; 20-30 lines in a page.

The same work.

MS. c., the leaves of which have been bound in inverted order, contains from shortly after the commencement of the chapter on *vākṣārūshya* to the end.

It ends: इति ० (as above) माधवानामाधवस्य कृतौ पराशरस्मृतिव्याख्यायां माधवीयायां तृतीयोऽध्यायस्समाप्तः ॥

The leaves have the marginal title *vyavahāra-mādhavam*.

[MACK. COLL.]

1301.

1699. Foll. 279; size 9½ in. by 4½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; 10-12 lines in a page.

[Laghu-] *Parāśara-smṛiti*, with a commentary entitled *Vidvanmanoharā*, chiefly abridged from that of *Mādhava*, by *Nanda Paṇḍita*, also called *Vināyaka Paṇḍita*, son of *Rāma Paṇḍita*.

The MS. is very incorrect.

Adhy. I. begins (somewhat corrected):

अविस्तीकृतवक्षसः प्रणयिनो नित्यार्चने संविधाम्
आधातुं निहितं गिरौद्रमुत्तयोत्संगे स्वयं धूर्जटेः* ।
चूडाभुषिकलं कर्पकिलकलं चंद्रं मृणालध्रमाद्
आदातुं करमुत्थिपतमसकृदुदितं चिरं भाषये ॥ १ ॥
यं साक्षात्कर्तुमाद्यं पुरुषमविकृतिं योगिनः शुद्धचिन्ता
मैश्याद्यैः श्लेशकर्मोद्भवविधिविपाकाशयैरप्रमृष्टं ।
भेदस्यातिं प्रपद्य प्रकृतिपुरुषयोराश्रयते सवीजं
योगं तं श्रीसहायं हरिमनिश्चमहं सच्चिदानंदमाहे ॥ २ ॥

* गिरौद्रमुत्तयोत्संगेऽप्यवयवधूर्जटेः MS.

धर्मोधिकारिकुलकैरवकाननेदु-
अरीरामपंडितसुतेन विनायकेन ।

व्याख्यायते कलियुगोचितवर्षधर्मे-
शास्त्रं पराशरमुत्तमोद्गतमस्यशब्देः ॥ ३ ॥

तरतः सततं विनेत्येन स्मृतिसिंधौ ददतकनक्रवंधी ।
स मृकंडुजनेरिवावलंबो मधुपादभपायकेशवोऽयं (!) ॥ ४ ॥

माधवाचार्यनिर्दिष्टव्याख्यामागौनुसारिणः ।

स्मलन्नपि (1. तो अपि) न मे दोषः परप्रत्ययगामिनः ॥ ५ ॥

इह स्मलु कलिकवलितानुभावावर्णाश्रमानुगृह्णानैः परमका-
रुशिकैर्नैहामुनिभिर्वेदव्यासपुरःसरैस्त्वजिज्ञासया पृथक्कलिका-
लानुशेयान्वाणीश्रमधर्मोन्मराशरमुनिमुत्साद ० अथातो ० १ ॥ The
number of *ślokas* commented upon is 67.

II. begins fol. 58:

द्विजाकधरमेकतो विधृतकीस्तुभं मध्यतो

रमाचरणपंकजस्त्रलितयावकं चान्यतः ।

सुरोदितमुरो निजं सततमीक्षमाद्यं मुदा

सदाभिमतसिद्धये नमत माधवं साधवः ॥ १ ॥

धर्मोधिकारि ० ।

शास्त्रे पराशरकृते विवृतिद्वितीया-

ध्याये विधीयत इहोदितवृत्तिसिद्धे ॥ २ ॥

प्रथमाध्याये चतुर्णामपि वर्णानामेहिकामुष्मिकफलहेतू सा-
धारणासाधारणौ धर्मौ निरूपितौ । इदानीं सर्ववर्णानां
जीवनहेतुं साधारणधर्मं निरूपयितुं द्वितीयाध्यायमारभते ।
तत्राध्यायायै प्रतिजानीते । अतः परं गृह्यस्य ० १ ॥
15 *ślokas*.

III., beg. fol. 65:

विष्णुस्यालंकरिष्णुस्त्रिभुवनजठरस्याप्यस्त्रिषुः सहिष्णुर्

वारं वारं भविष्णुर्निजभजनकृतानर्थसिद्धौ चरिष्णुः ।

भक्तानां ह्यसु जिष्णुर्दितितनयभुषां संपदामाहरिष्णुर्

देवानां संवरिष्णुः सद्दयद्वयेष्टाविराज्ञास(?) ० येष्वा-

[विराज्ञां स) विष्णुः ॥ १ ॥

धर्मोधिकारिकुलकैरव ० । विवृतिद्वितीयाध्याये विधीयत

इहोदितवृत्तिसिद्धे ॥ २ ॥ ०

अतः परं प्रवक्ष्यामि जनने मरणे तथा ० १ ॥ 48 *ślokas*.

IV., beg. fol. 85:

सुरालयनिवासिनां मरकतप्ररोह ० १ ॥

धर्मोधिकारि ० । क्रियते चतुर्थ्याध्यायप्रकारणकसुतादि-

विनिर्णयो (!) ३ ॥ २ ॥ ०

अतिमानादतिक्रोधात् ० १ ॥ 33 *ślokas*.

3 D

V., fol. 105 :

वानेनोत्तिष्ठ गोवर्धनमर्तसुरतिन्यस्तदृष्टिः ० १ ॥
 धर्मोधिकारि ० । संस्कारसिद्धिमभिधातुमिहाहिताग्नेरार-
 भ्यते विवरशाकिलपंचमे (!) अपि ॥ २ ॥ ०
 वृक्षानमृगालाद्यैर्देहो यन्नु द्विजोत्तमः ।
 कात्वा जयेत्स गायत्रीं पवित्रां वेदमातरं ॥ १ ॥ ०
 25 ślokas.

VI., fol. 113 :

संवर्त्ताद्विलुप्यधु ० १ ॥
 धर्मोधिकारि ० । व्याख्यायते हिमालिनिकरणादिमुद्धोर्वैकुं-
 पराशरवृत्ताविह षष्ठे (!) ॥ २ ॥ ०
 अतः परं प्रवक्ष्यामि प्राणिहत्यासु निष्कृतिं ० १ ॥ ० 75
 ślokas.

VII., fol. 134 :

दम्भा वज्राति कस्याप्यभिलम्भनयनं (?) ० १ ॥
 धर्मोधिकारि ० । द्रव्येषु मुद्दिनभिधातुमिहाखिलेषु
 व्याख्यायते मनुविधामपि सप्तमोऽयं ॥ २ ॥ ०
 अथातो द्रव्यमुद्दिस्तु पराशरवचो यथा । ० १ ॥ 38
 ślokas.

VIII., fol. 149 :

साधाय प्रेमसाधारणामिव लगवान्पूर्वमस्मासु ० १ ॥
 धर्मोधिकारि ० । शास्त्रे पराशरकृते क्रियते विचारो
 ऽध्यायेऽहमे निखिलगोवधमुद्दिशिक्षे ॥ २ ॥
 गवां वधनयोक्तेषु भवेत्सुतुरकामतः । ० १ ॥ 41 ślokas.

IX., fol. 167 :

यद्यत्कापुरुषादनुव्रजनतस्तर्षितसंरक्षणात्तत्तद्वा ० १ ॥
 धर्मोधिकारि ० । शास्त्रे पराशरकृते क्रियते सवस्था-
 ध्याये ऽहमे ऽत्र नवमे विहितव्रतानां ॥ २ ॥ ० ।
 गवां संरक्षणार्थाय ० १ ॥ 60 ślokas.

X, fol. 183 :

प्रह्लादाह्लादहेतुः सकलसुरगणानंदकेतुः श्रुतीनां ० १ ॥
 धर्मोधिकारि ० । क्रियते सगमार्गनविमुद्दिवचनं दशमे
 विचारः ॥ २ ॥ ० ॥ चतुर्विध्यो ० १ ॥ 41 ślokas.

XI., fol. 206 :

पिंचतमसकृद्गं च सपुटेमुत्तं योः सुधां श्रियः (!) ० १ ॥
 धर्मोधिकारि ० । एकादशो विवरणं क्रियते ऽधुनात्रा-
 ध्यायेपरशरकृतावपनस्यैव (!) ॥ २ ॥ ०
 अनेध्वरेतो ० १ ॥ 55 ślokas.

XII., fol. 227 :

समाने शब्दार्थे तदनुगतवर्णे अपि च समे
 स्वरूपे सामर्थ्ये सकलपुरुषादी दाहरणे (!) । ० १ ॥
 धर्मोधिकारि ० । तद्वादशे विवरणं क्रियते ऽधुनात्रा-
 ध्याये महाखवयमुद्दिविचारार्थं ॥ २ ॥ ०
 दुःखं यदि पश्येत् ० १ ॥ 82 ślokas ; the last
 being, as in the Calcutta edition :
 यथाध्ययनकर्माणि धर्मशास्त्रमिदं तथा ।
 अध्येतव्यं प्रयत्नेन नियतं स्वर्गकामिना ॥ ८२ ॥ ०

The commentary concludes with five mostly
 very corrupt couplets, the last of which runs thus :

पराशरस्मृतेः व्याख्या जाताभिव्या प्रकाशिता ।
 येषां नांतरात्मा नाशो यमनया प्रीयतां हरिः ॥ ५ ॥

इति श्रीधर्मोधिकारिरामपण्डितात्मजननन्दापण्डितापरनामधे-
 यविनायकपण्डितकृती पराशरस्मृतिविवृती विद्वन्मनोहरायां
 द्वादशोऽध्यायः ॥ संवत् १८५९ वैशाखमासे शुक्लपक्षे नवमि ९
 वारमंगलवारे ॥

The present commentary is referred to by
 Nanda Paṇḍita himself, in his *Keśava-Vaija-
 yantī* on the *Vishṇusmṛiti*, which was written
 in 1622 A.D. For further particulars see
 no. 1342.

Another writer of the same name, the son of
 Paṇḍita śrī Deva Mahāmahopādhyāya, wrote the
Smārtasamuccaya (Rāj. Mitra, Notices, vi.,
 p. 165) and *Jyotiḥśāstrasamuccaya* (ib. v., p. 80).

For another MS. of Nanda Paṇḍita's com-
 mentary, see Rāj. Mitra, Notices, v., p. 111.

[H. T. COLEBROOKE.]

1302.

2042d. Foll. 9; size 11 in. by 5 in.; legibly
 written, in Devanāgarī, in the latter part of
 the last century; ten lines in a page.

Āṅgīrasa-Dharmaśāstra, a treatise on defile-
 ment and expiation, in 168 ślokas; differing
 greatly from the *Āṅgīrasa-smṛiti* of the Calc.
 Collection I., p. 554 (72 ślokas). Rather in-
 correct.

It begins :

धर्मज्ञानासुभिः सम्यगभिज्ञौजा महाद्युतिः ।
भारद्वाजादिभिः पृष्टः प्रात्रवीदेतदंगिराः ॥ १ ॥
आश्रमेषु [च] सर्वेषु वर्णानामनुपूर्वशः ।
प्रायश्चित्तविधिं कृच्छ्रं वक्ष्यमाणं निबोधत ॥ २ ॥
अन्यानामविज्ञेयेण जगद्भानं (Pl. जगद्भावं हि) द्विज-
[जनानां] ।

चाद्रं कृच्छ्रं तदर्थं च ब्रह्मक्षत्रविज्ञां स्मृतं ॥ ३ ॥
चांडालकूपभांडेषु यः त्वपः पिबते द्विजः ।
प्रायश्चित्तं कथं तेषां वर्णं वर्णं विनिर्दिशेत् ॥ ४ ॥
चरेत्सातपनं विप्रः प्राजापत्यं तु भूमिपः ।
तदर्थं तु चरेद्द्वैजः पादं भूद्रुः समाचरेत् ॥ ५ ॥
चांडालोदकभांडेषु यः पिबेन्नृषितो जलं ।
तत्क्षयं तत्समुच्चाये प्राजापत्यं समाचरेत् ॥ ६ ॥
यदि चानुद्धृतं तोयं शरीरे तस्य जीर्यति ।
तदा विप्रः सप्तुद्धर्थे कृच्छ्रं सातपनं चरेत् ॥ ७ ॥
चांडालभांडसंस्पृष्टं पिबेन्नृषितो जलं ।
गोमूत्रयावकाहारस्त्रिरात्रेण विमुष्यति ॥ ८ ॥
यस्तु चांडालसंस्पृष्टं पिबेन्नोयं च कामतः ।
मनुसंतापनं (तनु ०) कृच्छ्रं चरेत् शुद्धार्थमात्मनः ॥ ९ ॥
अत ऊर्ध्वं प्रवक्ष्यामि नीलीशीचस्य यो विधिः ।
स्त्रीणां क्रीडार्थसंभोगे शयनीये न दुष्यति ॥ १० ॥

[(Calc. ed., śl. 12).]

संध्या ज्ञानं जपो होमः स्वाध्यायः पितृतर्पणं ।
वृथा तस्य महायज्ञा नीलीरक्तस्य धारणात् ॥ ११ ॥
पालनाद्विक्रयाच्चैव नीलीवृक्षपत्रीवनात् ।
पतितस्तु भवेद्विप्रस्त्रिभिः कृच्छ्रैर्विमुष्यति ॥ १२ ॥
नीलीरक्तं यदा वस्त्रं विप्रो दोषु (!) धारयेत् ।
अहोरात्रोषितो ज्ञात्वा पंचगव्येन शुष्यति ॥ १३ ॥
ज्ञानं रजसलायास्तु चतुर्थे ऽहनि शुष्यति ।
कुर्याद्रजसि निर्वृत्ते नानिर्वृत्ते कदाचन ॥ १४ ॥
रजसलायाः प्रेतायाः संस्कारादीनि नाचरेत् ।
ऊर्ध्वं त्रिरात्रं ज्ञाताया शये धर्मेण दाहयेत् ॥ १५ ॥
रोगेण यद्रजः स्त्रीणामत्यंतं संप्रवर्तते ।
अनुद्धास्तु न तेन स्युस्तासां वैकारिको मदः ॥ १६ ॥
भस्मना शुष्यते कांस्यं सुरया यश्च लिप्यते ।
सुराविशमूत्रसंस्पृष्टं शुष्यते तापलेखनैः ॥ १७ ॥
गवाग्रातानि कांस्यानि भूद्रोच्छिष्टानि यानि च ।
शुष्यते दशभिः क्षारैः श्वाकाकोपहतानि च ॥ १८ ॥

मुष्टिः सुवर्णरूप्याणां मारुताकंदुरश्मिभिः ।
गंडूवपादशीर्षं च कुर्यात्कांस्यस्य भाजने ॥ १९ ॥
भूमौ निक्षिप्य चरमासान्पुनराकारमादिशेत् ।
निर्लेपकाचनं भांडमग्नौ विमुष्यति ॥ २० ॥

This section, as will be seen, shows considerable resemblance to the 6th, 7th and 8th adhyāyas of the *Āpastambīya-Dharmaśāstra*, Calc. Dh. I., p. 574-78; and below, no. 1313; see also next MS.

It ends :

अनुच्छिद्येन संस्पृष्टो येन वाचमनं चरेत् । [śl. 11] ॥
तेनैवोच्छिद्यसंस्पृष्टस्त्रिरात्रेण विमुष्यति ॥ १६४ (Calc.,
शवसूते समुत्पन्ने सूतकं तु भवेच्छदि ।
शवेन शुष्यते सूतिर्न सूता शुष्यते शव ॥ १६५ ॥
सूतकेन तु जातेन उभाभ्यां सूतकं यदि ।
पातकेन तु लिप्येत सूतकेनैव गच्छति ॥ १६६ ॥
सर्वव्रतेषु निर्दिष्टं पश्चात्सूतकिनो भवेत् ।
चौर्व्रतेन निर्दिष्टं पश्चाद् ब्राह्मणभोजनं ॥ १६७ ॥
अधीते य इदं शास्त्रमुक्तमंगिरसा स्वयं ।
शुचीणां सन्निधौ विप्रः सर्वपापैः प्रमुष्यते ॥ १६८ ॥

इति श्रीअंगिराप्रोक्तं धर्मशास्त्रं समाप्तं ॥

Cf. Burnell, Index Tanj. MSS., p. 124a.

[GAIKAWAR.]

1303.

2042c. Foll. 2; size and writing as above.
Āngirah-smṛiti (?), in 32 śloka. Very incorrect.

It begins :

गृहाश्रमादिधर्मेषु वर्णानामनुपूर्वशः ।
प्रायश्चित्तविधिं दृष्ट्वा त्वंगिरोवचनं यथा ॥ १ ॥
अत ऊर्ध्वं प्रवक्ष्यामि नीलीशीचस्य यो विधिः ।
स्त्रीणां क्रीडार्थं संयोजने तथा (!) ॥ २ ॥
बालानां विक्रयी चैव लाक्षायाश्च विशेषतः ।
पतितस्तु भवेद्विप्रस्त्रिभिः कृच्छ्रैर्विमुष्यति ॥ ३ ॥
ज्ञानं दानं जपो होमः ० see above, śl. 33.

It ends :

अवासकीर्तिता वारी पुत्रभर्तृविषमिता ।
भोक्तुं प्रतिग्रहीतुं वा न तस्याः स्यात्कदाचन ॥ ३१ ॥

3 D 2

स्त्रीधनानि तु ये मोहादुपजीवन्ति बाधवाः ।
नारीयानानि वस्त्राणि तेषां पापमधोगतिः ॥ ३२ ॥
इति अंगिरोमोक्तं स्मृतिधर्मशास्त्रं समाप्तम् ॥

[GAIKAWAR.]

1304.

3245b. Foll. 2a-6b; size 15½ in. by 9½ in.;
folio; European paper; Telugu character; 34-
37 lines in a page.

Āṅgīrasa-Dharmaśāstra, in twelve adhyāyas.

I. *Upodghāta*, begins (the first line partly
rubbed out):

..... त्रिभुवनेश्वर ।
धर्मस्य दर्शनात्माय (?) 1. चौथे) अंगिरा च्युतिनम्रवीत् ॥
अथ त्रयाणां वक्ष्यामि प्रमाणं विद्विमादितः ।
धर्मस्य पार्थदस्यैव प्रायश्चित्तक्रमस्य च ॥
प्रायश्चित्तं चतुष्पादं विहितं कर्मकर्तृभिः ।
परिषद्दशधा प्रोक्ता विविधा हि समासतः ॥
प्रमाणाभिहितं यन्नु तत्सर्वं गिरये सुखं ।
अग्रमेवप्रमाणस्य दुःखेनाभिगमोद्भवे ॥

II. *Parishadupasthānavidhi*:

अथ ऊर्ध्वं प्रवक्ष्यामि उपस्थानस्य लक्षणं ।
उपस्थितेनभिन्नाये (!) न व्रतादेशमर्हति ॥
सद्यो निःसंशयः पापो न भुञ्जीतानुपस्थितः । ०

III. *Prāyaścittavidhāna*:

सत्त्वेन द्योतते राजा सत्त्वेन द्योतते रविः ।
सत्त्वेन द्योतते वह्निः सर्वं सत्त्वे प्रतिष्ठितं ॥

IV. *Parishallakṣaṇakathana*:

प्रायो नाम तपः प्रोक्ता (!) तपोनिश्चय उच्यते ।
तपोनिश्चयसंयोगात् प्रायश्चित्तमिति स्मृतं ॥

V. *Prāyaścittanimmottārakathana*:

चतुर्वेदो विकल्पी च अंगविधर्मपाठकैः ।
यत्र चाश्रमिणो मुल्याः परिदे (!) षोडशावराः ॥

VI. *Prāyaścittājananakathana*:

पणसु परिषत्कल्पस्य पत्न्यस्य (!) परिवहलं ।
कारिणं चाप्युपस्थानं बलं संभगवेदितं (!) ॥

VII. *Pāpaparigaṇana*:

आर्तानां मार्गमाणां प्रायश्चित्तानि ये विज्ञाः ।
ज्ञान (!) प्रगच्छति ते च याति समततः ॥

VIII. *Sūdrānnādinīshadhakathana*:

आहिताग्निस्तु यो विप्र[र] प्रतिगृह्णाति गोव्रतः ।
भोक्तृणां समतां याति तिर्यग्योनिं च गच्छति ॥

IX. *Abhakshyaprāyaścittavidhi*:

अंतर्देशाहे भुक्त्वा सूरके मृतके ऽपि वा ।
दशरात्रं पिबेद्वज्रं ब्राह्मणो ब्राह्मणस्य तु ॥

X. *Himsāprāyaścittakathana*:

दंडादूर्ध्वं तु यद्येना (!) प्रहारेण निपातयेत् ।
द्विगुणं गोव्रतं तस्य प्रायश्चित्तं विधीयते ॥

XI. *Govadhaprāyaścittavidhi*:

उपपातकसंयुक्तो गोघ्नो भुञ्जीत यावत् ।
अक्षारलवणं रुद्धं षष्ठे काले ऽस्य भोजनं ॥

XII. *Kricchrādisvarūpakathana*:

अत ऊर्ध्वं प्रवक्ष्यामि प्रायश्चित्तविधिं शुभं ।
यमधीत्य विमुच्यते श्रुत्या स्मृत्या च वै विज्ञाः ॥
सदा त्रिषवणं ज्ञायात् सकृत्कृत्वा पयः पिबेत् ।
प्रातः समारंभं कुर्यान्नप्यस्तु नित्यशः (!) ॥

Colophon: इत्यंगिरसधर्मशास्त्रे कुश्मादिसंस्कृतकथनं (!)

नाम द्वादशोऽध्यायः ॥

[MACK. COLL.]

1305.

2489i. Foll. 7; size 11 in. by 5 in.; clear,
modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Ātreya-Dharmaśāstra, in nine adhyāyas [A.]

I. हुताग्निहोत्रमासीनमग्निं वेदविदां वरं ।

पृच्छति ज्ञातसंदेहा च्युयः संशितव्रताः ॥ १ ॥

भगवन् केन दानेन जप्येन तपसैव च ।

मुच्यते पातकैर्युक्तास्तत्रो ब्रूहि महामुने ॥ २ ॥

अत्रिरुवाच ।

अविस्थापितदोषाणां पापानां महतां तथा ।

सर्वेषां चोपपापानां (A. B.) शुद्धिं वक्ष्यामि तत्त्वतः ॥ ३ ॥

प्राणायामैः पवित्रैश्च व्याहृतप्रणवेस्तथा । [śloka.

पवित्रपाणिं रासीनो ब्रह्मविन्यस्तमभ्यसेत् ॥ 10 (B 12)

II. प्राणायामाश्चरेत् शीतुं (प्राणायामं चरेत् शीतुं B) यथा-
[कालमर्तद्वितः ।

अहोरात्रकृतं पापं तत्त्वयादेव नश्यति ॥ 13 śloka.

III. अथ कार्येण सायं कृतं वेदश्च धार्यते ।

सर्वं तत्त्वस्य वेदाग्निर्देह्यग्निरिवेधनं ॥ 15 śloka.

IV. अथीरीप्रायश्चित्तानां यमविषयनरकपातनानि अघाति-
तानां यदि कदाचिन्मानुषं भवति तदैतच्चिह्नोक्तिशरीरा
जायते । तद्व्या । अनृतवादी खलो ब्रह्मा कुडी न्यासा-
पहारी वानपत्यो अपि रत्नापहारी चातंतदरिद्रः । ° prose.

V. न स्त्री दुष्यति जारेण न विप्रो वेदपारगः ।
नापो मूत्रपुरीषेण नाग्निदैहनकर्मणा ॥
बलात्कारोपभुक्ता वा चौरहस्तगतापि वा । [ślokas.
खरं चापि विषया वा यदि वा विप्रवादिता ॥ 16

VI. सर्ववेदपवित्राणि तानि वक्ष्याम्यशेषतः ।
येषां जप्येष्ट होम्येष्ट पूर्यते कल्लवावृताः ॥
followed by prose.

VII. अघातो रहस्यानि व्याख्यास्यामः । नटनर्तकगायनगी-
-धर्विकण्वपाककारुक्वीशोक्तद(विधोक्त B)वीणाशास्त्रशक-
-यवनकोजवाह्रीकलशशुद्धविडवंगपारशवीत्यातदीनां(पारश-
-यविद्यातातादीनां B) भुक्ता प्रतिगृह्य च स्त्रीगमने सहभोजने
रहस्ये रहस्यातिप्रकाशे प्रकाश्यानि चरेत् ° mixed prose
and verse.

VIII. त अश्वयः पुनरविनाहुः । भगवन् किमेतानि प्रायश्चि-
-त्तानि भवंत्याहो सिद्धान्ति संति रहस्यानि व्याख्यास्यामः ° ।
mixed prose and verse.

IX. यो ध्याता यच्च तत्तानं यद्येयं यत्प्रयोजनं ।
सर्वोप्येतानि यो वेत्ति स योगे योक्तुमर्हति ॥ १ ॥ °
प्रत्याहारस्तथा ध्यानं प्राणायामो ऽथ धारणा ।
तर्कश्चैव समाधिश्च बहंगो योग उच्यते ॥ ६ ॥
यस्मिन् पठते शास्त्रं विप्रेभ्यश्च प्रयच्छति ।
मुच्यते सर्वपापेभ्यो ब्रह्मलोकं स गच्छति ॥ ७ ॥
इत्याचीये धर्मशास्त्रे नवमोऽध्यायः ॥ समाप्तं चाग्निप्रणी-
-तस्मृतिधर्मशास्त्रं ॥

See Burnell, Index Tanjore MSS., p. 124a.
[GAIKAWAR.]

1306.

2096a. Foll. 6; size 9 in. by 6½ in.; legibly
written, in Devanāgarī; 15-18 lines in a page.

The same work [B.]

Colophon : इत्याचीये धर्मशास्त्रे नवमोऽध्यायः संपूर्णो-
-गमत् । संवत् १८५७ आषाढकृष्ण ३० सोमे राजनगरे लिखिता ॥
[GAIKAWAR.]

1307.

913d. Foll. 20; size 13½ in. by 6 in.; large,
modern Devanāgarī writing; ten lines in a
page.

Atreya-smṛiti, in 369 ślokas.

It begins :

हुताग्निहोत्रमासीनमग्निं वेदविदो वरं ।
सर्वशास्त्रविधिज्ञानमृषिभिश्च नमस्कृतं ॥
नमस्कृत्य च ते सर्वे इदं वचनमब्रुवन् ।
हितार्थं सर्वलोकानां भगवन् कथयस्व नः ॥

It agrees on the whole with the second of
the three treatises printed in the Calc. Dharm.,
as ascribed to *Atre* (I. 13-46).

It ends :

विद्यायी लभते विद्या धनार्थी लभते धनं ।
आयुष्कामस्तथैवायुः श्रीकामो महर्तौ श्रियं ॥
इत्यग्निहर्षिस्मृतिः समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1308.

3245d. Foll. 10b-15a; size 15½ in. by
9½ in.; folio; European paper; Telugu cha-
racter; 34-38 lines in a page.

Atreya-Dharmaśāstra, in six adhyāyas.

I. भुक्ताग्निहोत्रमासीनमग्निं व्रतवर्ता वरं ।
उपागता स्म पृच्छति अश्वयः संशितव्रताः ॥
भगवन् केन दानेन जप्येन नियमेन च ।
शुध्यते पातकैर्युक्तास्तान् ब्रवीष्व महामुने ॥

II. *Rahasyaprāyaścittakathana* :
प्राणायामास्तु यः कुर्याद् यथाविधिरतद्रितः । °

III. *Dānaprakaranakathana* :
अस्य कार्यशतं सामं कृतं वेदश्च साध्यते । °

IV. *Rahasyaprāyaścittakathana* :
अघातो रहस्यप्रायश्चित्तविधिं व्याख्यास्यामः । अगमनस्त्री-
-गमने भोजने रहस्ये पाषमानमनुतिष्ठेत् । अथाप्सु निम-
-ज्जैत्वातरसमंदीधत्रिराचमामृतम् (1) °

V. *Pitṛimedhaprakaranā* :
उदकानरण्ये प्राप्तं सूतिकावरणे तथा । °

VI. *Ācāraprakaraṇa* :

अज्ञाताशी मलं भुङ्क्ते अज्ञपिपूयशोणितं ।

अहुत्वाशी क्रमो (!) भुङ्क्ते अज्ञाता विषमुच्यते ॥

Colophon : इत्यात्रेयधर्मशास्त्रे आचारप्रकरणं नाम षष्ठो
स्मृतेरध्यायः ॥ इति आत्रेयस्मृतिः समाप्तं ॥

Cf. Calc. Dh. I. 1-12 ; 47-59.

[MACK. COLL.]

1309.

3246a. Foll. 1a-3a; size 8½ in. by 7½ in.;
4to; coarse country paper; Telugu character;
19 or 20 lines in a page.

Atri-smṛiti; corresponding to the fifth
adhyāya of the (*Vṛiddha*-)*Atri-saṃhitā*, Calc.
Dh. I. 53.

It begins :

चतुष्कोणं ब्राह्मणस्य त्रिकोणं क्षत्रियस्य च ।

वर्तुलं चैव वैश्यस्य शूद्रस्याभ्युक्ष्यं तदा ॥

ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च श्रीहृताशन एव च ।

मंडलान्युपजीवति तस्मात्कुर्वीत मंडलं ॥

It ends :

सर्वं गंगासमं तोयं राहुग्रस्ते दिवाकरे ।

सोमे उप्येवं न संदिग्धं तस्मात्त्वानं समाचरेत् ॥

इत्यधिकृतं धर्मशास्त्रं समाप्तं ॥

[MACK. COLL.]

1310.

3247c. Foll. 5a-6b; size 10 in. by 7½ in.;
4to; Telugu character; 21-24 lines in a page.

The same section.

Beginning and end as above.

[MACK. COLL.]

1311.

3248c. Foll. 6b-8b; size 9½ in. by 7½ in.;
4to; Telugu character; 18-20 lines in a page.

The same section.

[MACK. COLL.]

1312.

3249c. Foll. 5b-7b; size 10 in. by 7½ in.;

Telugu character; 20 lines in a page.

The same section of the *Atri-smṛiti*.

The last three MSS. were probably derived
from the same original.

[MACK. COLL.]

1313.

723h. Foll. 8; size 12½ in. by 5½ in.; clear,
modern Devanāgarī writing; ten lines in a
page.

Āpastambīya-Dharmaśāstra, a treatise on ex-
piations, in ten adhyāyas [A.]

It begins :

आपस्तम्बं प्रवक्ष्यामि प्रायश्चित्तविनिर्णयं ।

दूषितानां हितार्थीयं यज्ञानामनुपूर्वशः ॥

परेषां परिषादेषु निवृत्तमृषिसत्तमं ।

विविक्तदेश आसीनमात्मविद्यापरायणं ॥

अनन्यमनसं शान्तं सस्वस्थं योगवित्तमं ।

आपस्तम्बमृषिं सर्वे समेत्य मुनयो ऽब्रुवन् ॥

The text, as printed in the Calc. Dh. I.,
pp. 567-584 agrees with that of these MSS.
as to the number of *śloka*s, the only discrepancy
in this respect being in the fifth adhyāya, where
after śl. 2 these two MSS. insert the following
half-śloka :

अहोरात्रेण वैश्यस्तु (अहोरात्रं तु वैश्यस्य B) पंचगव्येन
[पुष्यति ।

These MSS. offer however numerous (and
many better) various readings.

It ends :

देवद्रोक्षां विवाहेषु यज्ञेषु प्रततेषु च ।

कल्पितं सिद्धमन्त्राद्यं नाशीर्चं मृतसूतके ॥

इत्यापस्तम्बीये [धर्मशास्त्रे B] दशमो अध्यायः ॥

For the *Āpastambīya-Dharmaśāstra*, see above,
nos. 313-316.

[H. T. COLEBROOKE.]

1314.

69f. Foll. 41; size 10½ in. by 3 in.; large, indifferent Devanāgarī writing; 4-6 lines in a page.

Āpastambīya-Dharmaśāstra. [B.].

Dated (for the whole volume): संवत् १८३८ भाद्रे मास्यसिते पक्षे नवम्यां भीमवासरे लिखितं देवराजेश्वर भर्तृशास्त्रसमुच्चय ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1315.

723a. Foll. 3; size 12½ in. by 5½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Auśanasa-Dharmaśāstra, in 51 couplets on mixed castes.

It begins:

अतः परं प्रवक्ष्यामि जातिवृत्तिविधानकं ।

अनुलोमविधानं च प्रतिलोमविधिं तथा ॥

It ends:

एतत्संक्षेपतः प्रोक्तं जातिवृत्तं विभागशः ।

जात्यंतराणि दृश्यन्ते संकल्पादित एव तु ॥

इति श्री[उ marg.]शनसं धर्मशास्त्रं समाप्तम् ॥

This is the first and smaller of the two treatises (*Auśanasa-dharmaśāstra* I., pp. 497-501) printed in the Calc. Dh., under the name of *Uśanas*; while the second (*Auśanasa-smṛiti* I., pp. 501-554) consists of nine adhyāyas (of together 628 ślokas). For a third treatise, ascribed to *Uśanas*, see next MS.

[H. T. COLEBROOKE.]

1316.

2489g. Foll. 8; size 11 in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1780 A.D.; ten lines in a page.

Auśanasa-Dharmaśāstra, a treatise on the duties of castes, in seven adhyāyas of mixed prose and verse.

The MS. is very incorrect, and there are several lacunæ, especially one in the 4th chapter, for which two pages have been left blank.

I. beg.: तत्र जन्ममरणयोः काले देशांतरयोः शैवं दशरात्रं मातापितृभ्यः सूतकं मातुरित्येके उपस्पृश्य - - - प्रतुरा-ह्वाले (? प्रातरहःकाले) देशांतरस्ते वानग्निं चोराह्वाते अजाशके (!) अग्निप्रवेशे युद्धे च सद्यः सौचानवपतिता-निस्त्रिनिदिताचारैर्न सह संवसेत् । कृतलक्ष्यैर्देशैर्न भाषणा-न्निवर्जयेत् । दर्शने ज्योतिर्दर्शने । स्पृशने हृदयालम्भनं । संभावणे ब्राह्मणसंभावणे ब्रह्मेण संभावणं पुनरुपस्पृशने च ।

ध्यायः (!) शुद्धा भूमिगता यत्रयौवातृषी (!) भवेत् ।

अप्रामात्येदमध्यायं गंधर्वैरुत्सामिकाः ॥ १ ॥

[II. ?] रहःसु स्त्रीमुखं शुचिं शुचयः फलपातने पक्षिणः प्रसवे वत्सः शृंगग्रहणे च ऊर्ध्वं नाभेः पुरुषः गौर्मेढ्या पृष्ठतः पुरस्तादङ्गः ° perhaps the beginning of this adhy. is wanting.

III. fol. 2a: अत ऊर्ध्वं वर्षीविषेकं व्याख्यास्यामः । ब्राह्मणाः क्षत्रिया वैश्याः शूद्रा इति चत्वारो वर्णा मुखबाहूरुपाद-प्रसवाः (? प्रभवाः) । तेषां ब्राह्मणः श्रेष्ठो वर्षीः । °

IV. fol. 2b: न ब्राह्मणस्यापदं कुपौष रुधिरं जनयेत् । यावन्तो हि पांसवस्तेन रुधिरं मुता भवन्ति तावन्ति वर्षेस-हस्राणि दाह्यापातनानरुके (?) तु भवन्ति °

V. fol. 5b: अतः परं आह्नकत्वं व्याख्यास्यामः । तत्रा-दित एव पात्रपरीक्षा कार्या । पात्रमिति शोभनस्याख्या भवति । °

VI. fol. 6a: अथैतान्मन्त्रवद्भ्यो जपेन्नोपहसेत् ।

VII. fol. 7b:

ब्राह्मणस्यापराधेषु चतुर्गुणे विधीयते ।

गुरुतल्ये सुरापाने स्तेन्यब्राह्मणहिंसयोः ॥

It ends:

यस्य पुत्रः शुचिर्देहः पूर्वं वयसि धार्मिकः ।

नियता वा स दोषाणां स तारयति चाध्वं ॥

यथा हि वेदाध्ययनं धर्मशास्त्रमिदं तथा ।

अध्येतव्यं ब्राह्मणेन मूर्धः (? सूर्ये) पुण्यमभीष्टता ॥

इतीशनसे धर्मशास्त्रे सप्तमोऽध्यायः ॥ समाप्तं चेदमीशनसस्मृ-तिर्धर्मशास्त्रं ॥

[GAIKAWAR.]

1317.

723g. Foll. 3; size 12½ in. by 5½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Kāśyapa-Dharmaśāstra; on the duties of householders.

It begins: अथातः काश्यपीयान् गृहस्थधर्मान् व्याख्यास्यामः । आहिताग्निसेवानिरतो हुताग्निहोत्री ज्ञानचतुःकालगामी देवपितृमनुष्यभूतब्रह्मयज्ञान् सेवमान एकद्वित्रिचतुर्थी ब्राह्मणानी [भोजनं] कुर्वीषो व्रतनियमहोमजपपरो मानृषितृभक्तो दारापत्यपोषकः शेषाक्षभोजी उपवासी चैवशैकभेदकसूचकान् परिहरमाणो लंगलवृत्तिः । तत्र च भूम्याः पाटने वृक्षछेदने नास्याधर्मो भवति । कूपसेतु[त]डागविप्रदेवतायत्नभेदने प्रायश्चित्तं ब्राह्मणेभ्यो निवेद्य चतस्र आन्याहुतीर्जुहुयात् । इदं विष्णुरिति प्रथमा मा नस्तोक इति द्वितीया । युवा सुवासा इति तृतीया । दंष्ट्राभ्यामिति चतुर्थी । यं वनस्पतिमुत्पादयेत् तस्यै च देवतायै पूर्वोहुतिं जुहुयात् । °

अथाकालिकानि व्याख्यास्यामहे fol. 2b; अथ नैमित्तिकानि ° ib.; अथातः पात्राणां शीचविधि ° fol. 3a.

It ends :

पिता वा यदि वा माता भ्राता वा यदि चेतः ।
नरश्च कृतपापानां गतिं यां याति तां ऋणु ॥
अनिवर्ती यथा ज्येनो गच्छत्येव यमालयं ।
एवं च नरकं याति कन्यास्वनृतकारकाः ॥
पुनः संपद्यते नारी गतमात्मानमात्मनि ।
अस्थिमात्रं त्वचं भिक्षां युक्ते तेनो वले तथा ॥
शुक्लेन ये प्रयच्छन्ति दुहितां लोभमोहिताः ।
ते याति नरके घोरे यावदाभूतसंभवं ॥
गमनागमनायोगादेवं शुक्ले विधीयते ।
एवं ज्ञात्वा च युक्तां तां कन्यां विदेत सकुलात् ॥
तस्माद्वै च पित्र्ये च दासी स्यादथ सेविता (!) ।
क्रयक्रीता तु सा दासी न सा पत्नी विधीयते ॥
अग्निहोमातिरात्राणां शतं शतगुणीकृतं ।
प्राप्नोति पुरुषो दत्त्वा होममंत्रैरलंकृतं ॥
यस्तु सत्येन धर्मेण पिता समर्पयेत्सुतां ।
स प्रेत्य लभते स्थानं यथा दक्षः प्रजापतिः ॥

इति श्रीकाश्यपप्रोक्तं धर्मशास्त्रं समाप्तं ॥

For the same, or a similar treatise (*Upakāśyapasmṛiti*), see Burnell, Index Tanj. MSS., p. 124b. [H. T. COLEBROOKE.]

1318.

723e. Foll. 9; size and writing as in preceding MS.

Dākṣha-Dharmaśāstra, in seven adhyāyas.

It begins :

सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञः सर्ववेदविदां वरः ।
पारगः सर्वविद्यानां दक्षो नाम प्रजापतिः ॥ १ ॥
उत्पत्तिः प्रलयश्चैव स्थितिः संहार एव च ।
आत्मा चात्मनि तिष्ठेत् आत्मा ब्रह्मस्यवस्थितः ॥ २ ॥
ब्रह्मचारी गृहस्थश्च वानप्रस्थो यतिस्तथा ।
एतेषां तु हिताधीय दक्षः शास्त्रमकल्पयत् ॥ ३ ॥ °

For the same treatise see Calc. Dh. I., pp. 383-402; Burnell, Index Tanj. MSS., p. 125a.

A. I. consists of 15 ślokas; II., of 43; III., of 31; IV., of 14½; V., of 14 (the last five ślokas of the Calc. Dh. being omitted);

VI., of 15; beg.:

अशीर्षं तु प्रवक्ष्यामि जन्ममृत्युनिमित्तिकं ।
यावज्जीवं तृतीयं तु यथावदनुपूर्वशः ॥ १ ॥

It ends :

यज्ञकाले विवाहे च देवयागे तथैव च ।
हूयमाने तथा चाग्नी नाशीर्षं नापि सूतकं ॥

VII., 53½ ślokas, ends :

आवयित्वा त्विदं शास्त्रं आह्निककाले अपि यो द्विजः ।
अक्षयं भवति आह्नं पितृष्वेवोपतिष्ठते ॥

इति दक्षे धर्मशास्त्रे सप्तोऽध्यायः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1319.

3245f. Foll. 16b-22a; size 15½ in. by 9½ in.; folio; European paper; Telugu character; 36-38 lines in a page.

Dakṣha-smṛiti. In part different from the text of the Calc. Dh.

It begins as above. After the *sūtaka* chapter (5th), here ending :

न सूतकं यमुच्यं (!) स्याद् यावज्जीवं तु सूतकं ।
त्रिविधं सूत[कं] प्रोक्तं मरणं च तथाविधं ॥

It proceeds :

अतः परं प्रवक्ष्यामि योगशास्त्रस्य निर्णयं । ०

It ends : आत्मसंस्थापनं कृत्वा न किञ्चिदपि चिंतयेत् ॥
इति दक्षस्मृतिः समाप्ता ॥

[MACKENZIE COLL.]

1320.

2489e. Foll. 10; size 11 in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1780 A.D.; ten lines in a page.

Dakṣha-smṛiti. This text again differs considerably from that of the Calc. Dh., especially as regards arrangement of the matter. It consists of 197 ślokas, not divided into chapters.

The beginning is the same; śloka 79b coincides with the beginning of Adhy. III. सुधा ०; śl. 98-110 correspond to Adhy. V.; śl. 111-121 to the last 12 ślokas of Adhy. III.; śl. 122-133 to Adhy. IV., 1-15; śl. 135-148 to Adhy. VI. Then it proceeds :

अतः परं प्रवक्ष्यामि योगस्य विधिमुत्तमं ।

लोको वशीकृतो यस्तु येरात्मा च वशीकृतः ॥ ०

śl. 149-194 corresponding on the whole to Adhy. VII., 1-51.

For the last four verses of the edition, the MS. has the following :

अत्रात्मव्यतिरेकेण द्वितीयं नैव पश्यति ।

अतः शास्त्राख्यधीयते अयं यं यवित्तरात् ॥ ९४ ॥

योगमभ्यस्यमानस्य भुवं कश्चिदुपद्रवः ।

विद्या वा यदि चाविद्या रश्मरतु (!) जनादेनः ॥ ९५ ॥

कृत्वा पर्येकवर्धं करकमलपुटे न्यस्य हस्तश्लेष्मणे [यः ।

नासाग्रे स्थाप्य दृष्टिं स्थिरनिभृतपदं निश्चलं स्वस्थका-
इच्छार्थकारमेकं स भवति सुकृती योगमार्गानुकारी

तत्त्वज्ञानेन सर्वं भुवि भुवनमिदं मंडलं याति भिक्षा ॥ ९६ ॥

य इदं पठेत् (r. पठते) शास्त्रं विप्रेभ्यश्च प्र[य]च्छति ।

सर्वपापविभुजात्मा ब्रह्मलोके न हीयते ॥ ९७ ॥

इति श्रीदक्षप्रजापतिप्रणीतं धर्मशास्त्रं समाप्तं ॥ दक्षस्मृतिः
समाप्ता ॥

[GAIKAWAR.]

1321.

69d. Foll. 11 (51-61 of vol.); size 10½ in. by 3 in.; large, indifferent Devanāgarī writing of 1791 A.D.; five lines in a page.

Devala-smṛiti, consisting of 79 ślokas on defilement and purification.

It begins : अथ देवलस्मृतिः ॥

सिंधुतीरे समासीनं देवलं मुनिसत्तमं ।

समेत्य मुनयः सर्वे इदं वचनमब्रुवन् ॥ १ ॥

भगवन् ब्रह्मज्ञानीता हि कथं शुद्धिमवाप्नुयुः ।

ब्राह्मणाः क्षत्रिया वैश्याः शूद्राश्चैवानुपूर्वशः ॥ २ ॥

कथं ज्ञानं कथं शौचं प्रायश्चित्तं कथं भवेत् ।

किमाचारा भवेयुस्ते तदाचक्ष सविस्तरं ॥ ३ ॥

देवल उवाच । त्रिशंकुं वर्जयेद्देशं सर्वं द्वादशयोजनं ।

उत्तरेण महानद्या दक्षिणेन तु कीटकं (!) ॥ ४ ॥

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि विस्तरेण महर्षयः ।

मृतं सूते (!) तु दासीनां पत्नीनां चानुलोमिनां ॥ ५ ॥

स्वामितुल्यं भवेच्छीर्षं मृते स्वामिनि यौनिकं ।

अपेयं येन संपीतम[भ]क्ष्यं चापि भक्षितं ॥ ६ ॥

ब्रह्मज्ञानीतेन विप्रेण अगम्यागमनं कृतं ।

तस्य शुद्धिं प्रवक्ष्यामि यावदेकं तु वासरं ॥ ७ ॥ ०

It ends :

उदरं प्रविशेद्यस्य पंचगव्यं विधानतः ।

यत्किञ्चिद् दुष्कृतं तस्य सर्वं नश्यति देहिनः ॥ ७८ ॥

पंच समाह दश वा द्वादशोहोषि (!) विंशतिः ।

ब्रह्मज्ञानीतस्य विप्रस्य पंचगव्यं विशोधनं ॥ ७९ ॥

इति श्रीदेवलविप्रोक्तं धर्मशास्त्रं ॥

See Burnell, Index Tanj. MSS., p. 125a
(96 ślokas).

[H. T. COLEBROOKE.]

1322.

1300. Foll. 45; size 13½ in. by 6 in.; good, large Devanāgarī writing of 1800 A.D.; ten lines in a page.

Nārādīya-Dharmaśāstra.

Dr. J. Jolly has published the text, with extracts from commentaries, in the Bibliotheca Indica (1886); as well as an English translation of the work (1876).

[H. T. COLEBROOKE.]

1323.

69a. Foll. 4; size and writing as last MS.
Budha-smṛiti. A set of rules on the duties of castes.

It runs as follows: अथ बुधस्मृतिः ॥ अथातो बुध-धर्मशास्त्रं व्याख्यास्यामः ॥

श्रेयोऽभ्युदयसाधनो धर्मः ॥ गर्भाहने ब्राह्मणो वसंत आत्मानमुपनयेत् ॥ एकादशे क्षत्रियो ग्रीष्मे ॥ द्वादशे वैश्यो वर्षासु ॥ मेखलाजिनदंडकर्मंडलूपवीतानि धारयेत् ॥ वेदानधीय शुश्रूषां कुर्वन्नुद्यार्थस्तनुयात् ॥ सावित्रीवेदप्रतीकोपनिषद्गोदानत्रिषुव- (1. सुष)र्णिकव्रतानि चरेत् ॥ गुरुशानुज्ञातः आयात् ॥ सवर्णां भा-योमुद्वहेत् ॥ मातुः पितुः पंचमीं दशमीमन्यगोवजां ॥ ब्राह्मदे-वार्धप्राजापत्यगांधर्वासुरपैशाचराक्षसाः ॥ अतावुपेयात् ॥ युग्मासु पुत्रमुत्पादेत् ॥ गर्भाधानपुंसवनसीमंतोन्नयनसोम्यतीर्कमेनाम-करणनिष्क्रमणाक्षप्राशनचूडाकरणोपनयनं यावदग्न्याधानं ॥ तस्मिन् गृह्याणि देवपितृमनुष्यभूतपक्षकर्मोणि कुर्यात् ॥ अतिथी-न्यूजयेद् भृत्यान्बंधून् पोष्यवर्गांश्च ॥ अवायसादिभ्यो भूमौ दक्ष्वा ब्राह्मणान्नोजयेत् ॥ पित्रहकापार्थेयश्चाह्वावस्थाग्रह[त्य]शीचै-श्याभ्युज्जीं च पाकयज्ञं कुर्यात् ॥ अग्नीनाधायाग्निहोत्रं दर्शपूर्ण-मासी चातुर्मास्यानि निरुदपशुरनूबंध्यः सौत्रामणीति हविर्ये-ज्ञांकुर्यात् ॥ अग्निहोमो ज्यग्निहोम उक्थ्यः षोडशी वाजपेयो ऋतुरात्रो ज्योरीम इति सोमयागाननुतिष्ठेत् ॥ दया सर्वभूतेषु क्षान्तिरनुसूया शौर्ये(?)मनायासेन मंगलमकार्षेयमस्पृहेति कुर्यात् ॥ न्यायागतधनेन कर्मोणि ॥ अध्यापनं याजनं प्रतिग्रहः सर्वक्रयविक्रयसंविभागपरिग्रहाधिगमशिलोन्नमयाचितकथेय-वाणिज्यानि वृत्तयः ॥ तदसंभवे क्षत्रियवृत्त्या ॥ आपत्काले असाधु[भ्यः?] प्रतिगृह्णीयात् ॥ वृत्तिसंकरं न कुर्यात् ॥ कर्म-वृत्तिसंकरौ रक्षेत्कुलमुद्धयेत् ॥ कृषिः पशुपाल्यं वाणिज्यं वैश्य-कर्म ॥ शूद्रस्य विद्धि कर्म ब्राह्मणादीनां त्रयाणां भर्तृशुश्रूषाम- [?] न भिचरतस्तस्य गुरुभक्तिः प्रणामश्चेति धर्मः ॥ कृतकृतस्य वानप्रस्थ्यं ॥ विरक्तस्य पारिव्राज्यं ॥ स्वधर्मानुष्ठानं वशीनामा-श्रमाणां च ॥ विहिताकरणे प्रतिषिद्धसेवने यावत्तदकुर्वतो नर-कप्राप्तिः ॥ विहितमकुर्वतो राजा कारयितव्याः ॥ कंटका-च्छोधयेत् ॥ व्यवहारानेकार्थिनां निर्णयेत् ॥ बलवत्तैतान्- (?) 1. बलवत्तैतान्) स्वधर्मे स्थापयेत् ॥ तेषु परस्ते दंडं दापयेत् ॥ तथा कुर्वतः कारयतश्चोभयोर्धर्मसिद्धिः ॥ तस्य धर्मो विनातो (1. धर्मेविनीतो) ऽव्यसनी निरूपितमंडलाध्यक्षः प्रक्षिपेत् संधिवयहासन(ने Berl.) यानसंश्रयद्वैधीभावाक्कामार्थे(?) 1. क-र्मार्थे) कारयेत् ॥ बलीयांसं (० या MS. & Berl.) प्रणमयेत् ॥ अनिच्छति पलायनं ॥ उपरुध्य परदुर्गं गृह्णीयात् ॥ मंत्री-

बधिप्रयोगेण परं निःसंहं (निःसंगं Berl.) कृत्वा राज्यं गृह्णीयात् ॥ गृहीत्वा देवब्राह्म[ण]पूजनं ॥ एवं कुर्वन्नुद्वमद्वं फलं [ल]भेतेति ॥ इति बुधप्रोक्तं धर्मशास्त्रं समाप्तं ॥

For other MSS., see Rāj. Mitra, Notices, viii., p. 130 (? the original of the present copy); Burnell, Index Tanj. MSS., p. 125b; Weber, Cat. Berl. II., no. 1753.

[H. T. COLEBROOKE.]

1324.

69b. Foll. 9; size and writing as last MS.
Bṛihaspati-smṛiti, in 65 ślokas.

It begins: अथ बृहस्पतिस्मृतिः ॥

इहा क्रतुशतं राजा समानवरदक्षिणं ।

भगवंतं गुरुं श्रेष्ठं पर्यपृच्छद् बृहस्पतिं ॥ १ ॥

भगवन् केन दानेन सर्वतः सुखमेधते ।

यदक्षयं महार्थं च तन्मे ब्रूहि महातपः[ः] ॥ २ ॥

एवमिद्रेण पृष्ठो ऽसौ देवदेवपुरोहितः ।

वाचस्पतिर्नैहाप्राप्तो बृहस्पतिरुवाच ह ॥ ३ ॥

It ends:

बृहस्पतिमतं पुण्यं ये पठन्ति द्विजातयः ।

अन्वारि तेषां वर्धते आयुर्विद्या यशो बलं ॥

इति बृहस्पतिप्रणीतं धर्मशास्त्रं ॥

The MS. follows the same order of ślokas as the Calc. Dh. I., pp. 644-651; omitting, however, the following lines:—p. 646, ll. 13-20, 24; p. 647, ll. 1, 4, 5, 10-16; p. 648, ll. 2, 3, 20, 21; p. 649, ll. 3, 4, 23; p. 650, ll. 1, 3, 14-17.

[H. T. COLEBROOKE.]

1325.

2096b. Foll. 4; size 9 in. by 6½ in.; in- different Devanāgarī writing of the latter part of last century; 14-16 lines in a page.

Bṛihaspati-smṛiti, in 76 ślokas.

It begins:

दृष्ट्वा शतक्रतुं राजा समानवरदक्षिणा (!) ।

भगवान्महायशः श्रेष्ठः समपृच्छद्बृहस्पतिं ॥ १ ॥

भगवन् ० २ ॥ एवमिद्रेण ० ३ ॥

स्वागतेनाग्नयः प्रीता आसनेन शतक्रतुः ।
पितरः पादशीचेन शोषयः परमां गतिं ॥ ४ ॥
हिरण्यदानं गोदानं ० ४ ॥

This copy inserts the following lines :

After p. 645, l. 4 :

धनुर्विघ्नमते यत्र आपूर्तैर्यस्य धारणैः ।
तं गोचर्मे जानियाद् (!) दत्ता पापैः प्रमुच्यते ॥ ९ ॥

After ib. l. 8 :

निःशंकं चरते यत्र गवामेकोत्तरं शतं ।
गोचर्मेमिति तद्व्याद् दृश्यते शास्त्रनिश्चयः ॥ १२ ॥

After ib. l. 14 :

यथा बीजानि रोहति प्रकीर्णानि महीतले ।
एवं कामाः प्ररोहति भूमिदानसमन्विताः ॥ १५ ॥
इक्षुभिः संस्थिता भूमिं ब्रीहीभिर्यवशादुलैः ।
यो ददाति सुरध्रेष्ठ न स प्रच्यवते पुनः ॥ १६ ॥
सौवर्ण्यो यत्र प्रासादा वासोद्गाराश्च मंडपाः ।
गंधर्वाप्सरसो यत्र तत्र गच्छति भूमिदः ॥ १७ ॥

After p. 646, l. 22 :

वष्टिबधैसहस्राणि स्वर्गे तिष्ठति भूमिदः ।

It omits p. 647, ll. 8-11, 20, 21; p. 649, ll. 2-5, 14-16; p. 650, ll. 8, 9; and varies considerably in order, and otherwise, as regards p. 648, l. 9—p. 649, l. 1. [GAIKAWAR.]

1326.

3245a. Foll. 1a-2a; size 15½ in. by 9½ in.; folio; European paper; Telugu character; 38 and 41 lines in a page.

Bārhaspatya-smṛiti.

It begins:

इष्टा क्रतुशतं राजा समानवरदक्षिणः ।
मत्सवान् वाग्विदां श्रेष्ठं पर्यपृच्छद् बृहस्पतिं ॥
भगवन् केन दानेन स्वर्गतः सुखमेधते ।
तदक्षय्यं महाधैर्यं च त्वं ब्रूहि भवतां वर ॥
एवं पृष्ठः स इंद्रेण देवदेवपुरोहितः ।
वाचस्पतिर्महातेजाः शतक्रतुमुवाच ह ॥
सुवर्णदानं भूदानं गोदानं चैव वासव ।
एतत्प्रयच्छमानो हि स्वर्गतः सुखमेधते ॥

सुवर्णं रजतं वस्त्रं मणिरत्नवसूनि च ।
सर्वमेतद्भवेत्सं वसुधां यत्प्रयच्छति ॥
फालकृष्टां महौ दद्यात् सवीजां सस्यमालिनीं ।
यावत् सूर्यकरा लोकास्तावत्सर्गे महीयते ॥
यत्किञ्चित् ० । अपि गोचर्मेमात्रेण ० ॥
सप्तहस्तेन (!) दंडेन त्रिशदंडनिवर्तेन ।
दश तान्येष गोचर्मे इति वेदविदो विप्रः (? विदुः) ॥
विप्राय दद्यात्सुगुणान्विताय ० । यावन्मही तिष्ठति ० ॥
यथा गौर्भरते वासं स्त्रीरिणी स्त्रीरमुत्सृजेत् ।
एवं दत्ता सहस्राश्च भूमिर्भरति भूमिदं ॥
इक्षुभिः सहितां भूमिं ब्रीहीभिर्यवशादुलैः ।
यो ददाति सुरध्रेष्ठ न स प्रच्यवते दिवः ॥
शंखभद्रासनच्छत्रं वराश्या (l. चरस्या) वरयोधितः ।
भूमिदानस्य चिह्नानि फलमेतत्पुरंदर ॥
गामेकां रत्नमेकं वा भूमेरप्येकमंगुलं ।
हरश्चरकमाप्नोति यावदाभूतसंप्रभं ॥
बहुभिर्वसुधा दत्ता ० । यस्य यस्य यदा भूमिः ० ॥
भूमिं यः प्रतिगृह्णाति ० । तावुभौ पुण्यकर्मणी ० ॥
स्वदत्तां परदत्तां वा यो हरेत् वसुंधरां ।
वष्टिबधैसहस्राणि विहायां जायते कृमिः ॥
अन्यायेन हुता भूमिरन्यायेन न (? च) हारिता ।
हरतो हारकस्यैव दहत्यासन्नं कुलं ॥ ०
यंचतन्माचते इति साक्षी साक्ष्यं मृषा वदन् ०

There is, throughout, a similar difference from the printed text both as regards arrangement and matter; but even the readings of these S. Indian MSS. are of some interest, as many of these verses are constantly quoted in grants of land.

This MS. has altogether 56 ślokas, ending thus:

निष्कत्रयमिदं रूप्यदशदानप्रमाणिकं ।
अष्टगुणासनं प्रश्निः (!) प्रश्नी वद्विस्तुला स्मृताः (!) ॥
तुलाद्वयं तु निष्कं स्यात् चतुर्निष्कं सुवर्णिकं ।
अष्टमुष्टि भवेत् किञ्चित् किञ्चिदष्टौ च पुष्कलं* ॥
पुष्कलानि च चत्वारि आढकः परिकीर्तितः ।
आढकश्चतुरो द्रोण इत्येवं मानलक्षणं ॥
इति बार्हस्पत्यस्मृतिः समाप्ता ॥

* अष्टमुष्टिभवेत्कुचिः कुचयो ऽष्टौ च पुष्कलम् । Kull. on M. 7, 126.

3 E 2

1327.

3246d. Foll. 10a-13b; size 8½ in. by 7½ in.;
4to; Telugu character; 18-20 lines in a page.

Bṛihaspati-smṛiti. It begins :

इडा क्रतुशतं राजा समग्रवरदक्षिणं ।
मघवान् वाग्मिनां श्रेष्ठः पर्येषु बृहस्पतिं ॥ ०
भगवन् केन दानेन स्वर्गतः सुखमेधते ।
यदक्षयं महार्थं च तद्गृहि वरतां (!) वर ॥
एवं पृष्ठः स देवेन देवदेवपुरोहितः ।
वाचस्पतिर्नैहातेजाः पुरुहूतमुवाच ह ॥
गुरुरग्निद्विजातीनां वयूनां ब्राह्मणो गुरुः ।
पतिरेव गुरुः स्त्रीणां सर्वस्याप्यागतो गुरुः ॥
मुक्ततसुष्ट आदित्यः संभाषेण सरस्वती ।
स्वागतेनाग्नयः प्रीता आसनेन शतक्रतुः ॥
पितरः पादशीचेन अन्नाद्येन प्रजापतिः ।
वैश्वदेवे स्वयं ब्रह्म भुजते हि ते त्रयः (!) ॥
अतिथिं चागतं दृष्ट्वा देशकालं (l. ले) पटाङ्कुलः ।
षष्ठिवर्षसहस्राणि विष्टायां जायते क्रिमिः ॥
सुवर्णदानं गोदानं भूमिदानं च वासव ।
एतत्प्रयच्छमानोऽपि स्वर्गतः सुखमेधते ॥
सुवर्णं रजतं वस्त्रं मण्यं रत्नं वसुधरां । ०

This text consists of 79 ślokas.

It ends :

न्यायाजितस्य द्रव्यस्य द्वावनयोः प्रकीर्तितौ ।
अपात्रे प्रतिपत्तिश्च पात्रे च प्रतिपालनं ॥
दानपालनयोर्मध्ये दानाग्रेयोऽनुपालनं ।
दानात्स्वर्गमवाप्नोति पालनादप्युतं परं ॥
एकैव भगिनी लोके (? लोके) सर्वेषामेव भूभुजा ।
न भोज्या न करग्राह्या विप्रदत्ता वसुधरा ॥

इति बृहस्पतिकृतं धर्मशास्त्रं संपूर्णं ॥

[MACK. COLL.]

1328.

2047c. Foll. 4; size 11 in. by 5 in.;
good, modern Devanāgarī writing; ten lines
in a page.

Laghu-Bṛihaspati-smṛiti, in 49 ślokas.

It begins :

बृहस्पतिकृतं पुण्यं प्रवक्ष्यामि विशेषतः ।
यच्छुत्वा तु नलो राजा सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ १ ॥
इडा [क्र]तुशतं राजा ० २ ॥ भगवन्केन ० ३ ॥
एवमिदं ० ४ ॥
स्वागतेनाग्नयः प्रीता आसनेन शतक्रतुः ।
विष्णुस्तु पादशीचेन अन्नाद्येन प्रजापतिः ॥ ५ ॥
पादशीचं तथाभ्यंगं दीपमक्षं प्रतिश्रवं ।
ये ददाति सहस्राक्षं नोपसर्षति ते यमं ॥ ६ ॥
सुवर्णदानं ० ७ ॥
अग्नेरपत्यं प्रथमं सुवर्णं
भूवैष्णवी सूर्यसुताश्च गावः ।
लोकास्त्रयस्तेन भवति दत्ता
यः काचनं गां च मह्यं च दद्यात् ॥ ८ ॥
सर्वेषामेव दानानामेकं जन्मानुगं फलं ।
हाटकक्षितिगीरीणां सप्तजन्मानुगं फलं ॥ ९ ॥
यः कश्चित्कुरुते पापं ० १० ॥
निःशंकं चरते यत्र गवामेकोत्तरं शतं ।
गोचमे इति तद्भूयात् क्षुधिभिः परिकीर्तितं ॥ ११ ॥
दशहस्तेन ० १२ ॥
धेनुमिश्रमते यत्र आकषोदरपूरितं ।
तं च हस्तं विजानीयात् राजहस्तः स उच्यते ॥ १३ ॥
विप्राय दद्यात्स्वगुणान्विताय ० १४ ॥
यथाप्यु पतितं तैलं तैलचिंदु विसर्पति ।
एवं भूमिकृतं दानं सस्ये सस्ये प्ररोहति ॥ १५ ॥
फालकृष्टं मह्यं दद्यात् सचीजां सस्यमालिनीं ।
यावत्सूर्यकृतान् लोकान् तावत्स्वर्गे महीयते ॥ १६ ॥
इक्षुभिः संततां भूमिं त्रीहिभिर्यवश्रादुलैः ।
यो ददाति सहस्राक्षं न स प्रच्यवते दिवः ॥ १७ ॥
यथा गीर्भरते वत्सं क्षीरिणी क्षीरमुत्सृजेत् ।
एवं दत्ता सहस्राक्षं भूमिर्भरति भूमिदं ॥ १८ ॥
शंसं भद्रासनं ० १९ ॥
आदित्यो वरुणो विष्णुर्ब्रह्मा ० २० ॥
सौवर्णा यत्र प्रासादा वासोद्वाराश्च कामदाः ।
गंधर्वाश्चरसो यत्र तत्र तिष्ठति भूमिदाः ॥ २१ ॥
आस्फोटयति ० २२ ॥
सगरस्य दिलीपस्य ययातेर्नहुषस्य च ।
अन्येषां च नरेन्द्राणां तज्ज्ञा भूमिं दिवं गताः ॥ २३ ॥

बहुभिर्वसुधा भुक्ता राजभिः सगरादिभिः ।
यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलं ॥ २४ ॥ ०

It ends :

आमपात्रे यथा न्यस्तं क्षीरं दधि घृतं मधु ।
विनाशं (!) पात्रदीर्घत्वात् न तत्पात्रं विधीयते ॥ ४५ ॥
[(Dh., p. 649, l. 10).]

एवं गावो हिरण्यं च वस्त्रमन्नं महर्षिं तिलान् ।
अविद्वान्प्रतिगृह्णीयात् भस्मीभवति काष्ठवत् ॥ ४६ ॥
अन्नोन्नयस्य विप्रस्य क्रियाहीनस्य पार्थिव ।
प्रतिग्रहो न दातव्यो न जले तारयेत् शिला ॥ ४७ ॥
ओन्नयाय कुलीनाय दरिद्राय पुरंदर ।
शांताय चैव गृहस्थाय दत्तं भवति चाक्षयं ॥ ४८ ॥
एतेषु चैव यज्ञं दानं प्रेषेयुः (?) १. पात्रेषु शक्तिः ।
कुलान्युद्धरते पुंसि दशपूर्वाद्दशावरान् ॥ ४९ ॥

इति श्रीबृहस्पतिप्रोक्तं धर्मशास्त्रं लघु समाप्तं ॥ लघुबृहस्प-
तिसूतिः ॥ [GAIKAWAR.]

1329.

2489a. Foll. 5; size 11 in. by 5½ in.; well written, in Devanāgarī, about 1780 A.D.; ten lines in a page.

Yama-smṛiti [A], a treatise on purification, different from the one printed in the Calc. Dh. I., pp. 560-567, but agreeing with that described in Burnell's Index of Tanj. MSS., p. 126a. It begins :

श्रुतिसूनुदिनं धर्मं वर्णानामनुपूर्वशः ।
प्राग्ब्रवीदृषिभिः पृष्ठो मुनीनामग्रणीयैः ॥ १ ॥
यो भुञ्जानो ऽनुषिर्वापि चंडालं पतितं स्पृशेत् ।
क्रोधादज्ञानतो वापि तस्य वक्ष्यामि नियुक्तिं ॥ २ ॥
चंडालं वा विरात्रं वा यथासंख्यं समाचरेत् ।
जात्वा विप्रवर्यं विप्रः पंचगव्येन शुध्यति ॥ ३ ॥
भुञ्जानस्य तु विप्रस्य कदाचित् सवतो गुदं ।
उच्छिद्यते ऽनुषित्वे च तस्य शौचं विनिर्दिशेत् ॥ ४ ॥
पूर्वं कृत्वा द्विजः शौचं पश्चादप्युपस्पृशेत् ।
अहोरात्रोषितो भूत्वा पंचगव्येन शुध्यति ॥ ५ ॥
निगिरन्यादि मेहेत (मेहेत्तत् B) भुक्त्वा वा मेहने कृते ।
अहोरात्रोषितो भूत्वा शुद्ध्यात्स्पर्षिवाहुतिं ॥ ६ ॥

यदा भोजनकाले स्यादनुषिर्वाग्रहः स्मृतिः ।
भूमौ निधाय तद् ग्रासं जात्वा शुद्धिमवाप्नुयात् ॥ ७ ॥
अक्षयित्वा तु तद् ग्रासमुपवासेन शुध्यति ।
अशित्वा चैव तत्सर्वं विरात्रमनुषिर्भवेत् ॥ ८ ॥

Up to śloka 13, this treatise is very similar to the *Vṛiddha-Śātātapasmṛiti*, no. 1360, below.

It consists of 99 ślokas, the last but one of which is wanting in this MS.:

आपो देवगणाः प्रोक्ताः आपः पितृगणास्तथा ।
तस्मादप्यु जलं देयं पितॄणां हितमिच्छता ॥ ९६ ॥
[दिवा संख्यासु सततं (दिवा सूर्यानुभिस्तत्र B) रात्रौ
[नक्षत्रमारुतैः ।
संध्योरनुभाभ्यां (० रपुभाभ्यां B) च पवित्रं सर्वदा
[जलं ॥ other MSS.]

स्वभावयुक्तमध्यात्ममन्त्रेण सदा शुचि ।
भांडस्य धरणीस्य वा पवित्रं सर्वदा जलं ॥ ९७ ॥
[देवतानां पितॄणां च जले दद्याच्छलांजलीन् ।
असंस्कृतप्रणीतानां स्थले दद्याच्छलांजलीन् ॥ ९८ ॥]
आह्ने हवनकाले तु दद्यादेकेन पाणिना ।
उभाभ्यां तर्पणे दद्यादिति धर्मो व्यवस्थितः ॥ ९९ ॥
इति श्रीयमप्रणीतधर्मशास्त्रं समाप्तं ॥ यमसूतिः समाप्ता ॥

[GAIKAWAR.]

1330.

2096c. Foll. 5; size 9½ in. by 6½ in.; legibly written, in Devanāgarī, towards the end of last century; 13-19 lines in a page.

Yama-smṛiti. [B]. [GAIKAWAR.]

1331.

3247a. Foll. 1a-4a; size 10 in. by 7½ in.; 4to.; Telugu character; 21 or 22 lines in a page.

The same work [C].

Colophon : इति श्रीयमश्रुविद्या विरचितधर्मशास्त्रे सर्वधर्मप्रसंगो नाम प्रथमोऽध्यायः ॥

[MACK. COLL.]

1332.

3248a. Foll. 1a-5a; size 9½ in. by 7½ in.; 4to.; Telugu character; 19-21 lines in a page.

The same work [D].

Colophon as in last MS.

[MACK. COLL.]

1333.

3249a. Foll. 1a-4a; size 10 in. by 7½ in.; 4to.; Telugu character; 19-21 lines in a page.

Another copy of the *Yama-smṛiti* [E]; with the same colophon as in last MSS. These three copies are probably derived from the same original.

[MACK. COLL.]

1334.

3245e. Foll. 15a-16b; size 15½ in. by 9½ in.; folio; European paper; Telugu character; 39 or 40 lines in a page.

Yama-Dharmaśāstra, different from the preceding treatise.

It begins :

आम्रमस्य सुखासीनं वेदशास्त्रविशारदं ।

अपृच्छृषयो गत्वा यमं यतमानसं (? यतित° or संय°) ॥

श्रुयः । महापात[क]संयुक्ता उपपातकिनस्तथा ।

येर्विवेतेर्विमुर्धति (? येर्विहिते °) तन्नो ब्रूहि महामुने ॥

यमः । दिवा चातार्कसंसृष्टं रात्रौ नक्षत्रमारुतेः ।

संध्याद्ययोर्वै संध्याभ्यां पवित्रं सर्वदा जलं ॥

स्वभाषयुक्तमव्यामममेधेन सदा शुचिः ।

अपादोद्ग्रहयाद्यैश्च मानुषैश्चरितं विना ॥

दृष्ट (? इष्टा) ज्ञात्वा शुचिः सद्यो नरः संध्यादिरात्रिषु ।

अपादज्ञानते (? अद्यादज्ञानतो) भुक्त्वा चंडालाश्रमयापि

[वा ॥

It consists of 57 ślokas (śl. 38-57 in the *indravajrā* metre) ending thus :

केचिद्दत्तेष्वमिनं प्रमाणं

नित्यं तज्जीवो धियते कदाचित् ।

वेदैश्च पृथग्मृषिभिश्च गीतं

चांद्रायणादीनीह पावनानि ॥

पापा यदिच्छति हिताय कर्तुं

संसारमिच्छति हिताय कर्तुं ।

संसारमिच्छति फलं तदा स्यात्

ज्ञानप्रदीपेन तमोधकारे ॥

इति यमकृतधर्मशास्त्रं समाप्तं ॥

[MACK. COLL.]

1335.

723b. Foll. 4; size 12½ in. by 5½ in.; good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Likhita-Dharmaśāstra [A].

It begins :

इहापूर्ते तु कर्तव्ये ब्राह्मणेन प्रयत्नतः ।

इहेन लभते स्वर्गं पूर्ते मोक्षमवाप्नुयात् ॥

It consists of 97 ślokas (not numbered), which follow the order of the text in the Calc. Dh. II., pp. 375-382 (92 ślokas), with the following five additional verses :—after p. 377, l. 19, it inserts :

अग्नौ करणशेषं तु विष्णुदेवादि हूयते ।

अग्न्यभावे तु विप्रस्य पाशावेवोपपादयेत् ॥

यो अग्निः स द्विजो विप्रेर्मैत्रदक्षिभिरुच्यते ।

अजस्य दक्षिणे कर्णे पाशौ विप्रस्य दक्षिणे ॥

रजते च सुवर्णे च नित्यं वसति पावकः ।

यत्र यत्र प्रदातव्यं आहुं कुर्वीत पावकं ॥

p. 380, last line, it reads :

उद्यताः सह धार्यते सर्वे ये शस्त्रपाणयः ॥

and then inserts :

यद्येकोऽपि हनेत्तत्र सर्वे ते ब्रह्मपातकाः ।

बहूनां शस्त्रघातानां यद्येको कर्मेपातकः ॥

after p. 381, l. 4, it inserts :

स तस्यैव व्रतं कुर्यात् तत्संसर्गविमुक्तये ।

महापातकसंस्पर्शं ज्ञानमेव विधीयते ॥

It ends :

यत्र यत्र च संकीर्णमात्मानं मन्यते द्विजः ।

तत्र तत्र तिलैर्होमो गायत्र्यष्टशतं जपेत् ॥

इति श्रीलिखितप्रोक्तं धर्मशास्त्रं संपूर्णं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1336.

2047e. Foll. 5; size 11 in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1780 A.D.; ten lines in a page.

Likhita-Dharmaśāstra, in 94 ślokas (numbered) [B].

Rather incorrect.

This MS. has the same additional five ślokas as A; but omits p. 377, ll. 5, 8, 14, 15, 17-19.

[GAIKAWAR.]

1337.

2096d. Foll. 3; size 9½ in. by 6½ in.; legibly written, in Devanāgarī, about 1750 A.D.; 13-16 lines in a page.

A shorter recension of the same treatise, but ascribed to *Śaṅkha*. It consists of only 71 ślokas (numbered), and otherwise also differs very considerably in its readings from the foregoing MSS.

It begins:

इहापूर्तौ तु कर्तव्यौ ब्राह्मणेन विशेषतः ।
इहेन लभते स्वर्गं मोक्षं पूर्तौ विदति ॥ १ ॥
एकाहमपि कर्तव्यं भूमिस्थमुदकं कुरु ।
कुलानि तारयेत्तत्र यत्र गौर्वितृषी भवेत् ॥ २ ॥ ०

On p. 376 (Calc. Dh. II.), ll. 4-9, 18-21 are omitted in this MS. In the first part of this version there is more agreement with the larger treatise than in the latter part.

It ends:

बालस्त्वे तद्वशाहे तु प्रेतत्वं यदि गच्छति ।
सद्य एव विभुभिः स्यात् नाशीर्चं नैव सूतकं ॥
[Dh. II., p. 382, ll. 8, 9.]
अहस्त्वदसकन्यासु बालेषु च विशेषतः ।
कुर्वन्नेवाशिनीयातमानुलब्धोऽपि तथा (!) ॥ ६४ ॥
आ दंतजन्मनः सद्यः आ चौडाक्षेशिकी स्मृता ।
त्रिराचं तु व्रतादेशाद्दशरात्रमतः परं ॥ ६५ ॥
ज्येष्ठो भ्राता यदा तिष्ठेदाधानं नैव कारयेत् ।
अनुज्ञातस्तु कुर्वीत शंसस्य वचनं यथा ॥ ६६ ॥

आमर्मांसं घृतं घौदं जेह्वं फलसंभवाः ।
मेज्जभांडस्थिता स्ते निष्क्रान्ताः शुचयः स्मृताः ॥ ६७ ॥
दिवा कपित्थह्यापासु रात्रौ दधिफलेषु वा ।
धात्रीफलेषु सप्तम्यां (!) अलक्ष्मीर्वसते सदा ॥ ६८ ॥
शूर्पवातनसायांतकेशबंधधटोदकं ।
माज्जनीरेणुसंस्पर्शं हतिं पुष्पं दिवा कृतं ॥ ६९ ॥
अर्धवासस्तु यः कुर्यात्प्रपहोमक्रिया द्विजः ।
तत्सर्वं राक्षसं विद्या (? विद्याद्) बहिर्जानु च यत्कृतं ॥ ७० ॥
यत्र यत्र च संकीर्णं पश्यत्यात्मं न संशयं (!) ।
तत्र तत्र तिलैर्होमं (l. ० मो) गायत्र्यावर्तनं तथा ॥ ७१ ॥
इति शंसकृते शंसस्मृतिः संपूर्णा ॥

[GAIKAWAR.]

1338.

3246e. Foll. 13b-16b; size 8½ in. by 7½ in.; 4to; coarse Indian paper; Telugu character; 13-24 lines in a page.

Another similar shorter recension of the *Likhita-smṛiti*, likewise ascribed to *Śaṅkha*. Though agreeing in many respects with the preceding version, it yet differs from it considerably, both in regard to matter and various readings. It also has a special introduction (whence it might be called *Dalbhya-smṛiti*); viz.:

कृताभिषेकं तु दास्यमाश्रमे समुपस्थितं ।
पर्यपृच्छंस्तु धर्मोऽथ शुचयो वेदपारगाः ॥
धर्मोऽर्थमैविवेकं च शुद्धिं जातमृतस्य च ।
अव्यङ्ग्यानि च वस्तूनि मासशुद्धिं तथैव च ॥
आह्वकष्टं च [?] ब्राह्मणं गोमं चंडालसंकरं ।
परिविचित्रविशेषा च कथये इह यथातथं ॥

दास्य उवाच ।

स्मृतिसारं प्रवक्ष्यामि यथा शंखेन भाषितं ।
इहापूर्तविधींश्चैव प्रायश्चित्तविधिं तथा ॥
इहापूर्तं च कर्तव्ये ब्राह्मणेन प्रयत्नतः ।
इहेन लभते मोक्षं पूर्तौ स्वर्गं विधीयते ॥
भूमिदानेन ये लोका गोदानेन च कीर्तिताः ।
तान् लोकान् प्राप्नुयात्सर्वान् पादपानां प्ररोपणे ॥ ०

There are altogether 74 *ślokas*, ending thus:

बालकौतदेशाहे तु ° । सद्य एव विष्णुस्य स्याद ° ॥
आ दंतजन्मनः ° । आविवाहचिरात् स्याद्दशराचमतः परं ॥
अहसदक्षकन्यासु ° ।
कुर्वन्नेवाप्यनूचाने मातुलघ्नोत्रियेषु च ॥
आदावारभ्य चाशीर्च संयो[गो] यस्य नाग्निभिः ।
दहनाद्येव कर्तव्यं यस्य वैतानिको विधिः ॥
ज्ञावाशीर्चे समुत्पत्ते सूतकं तु यथा भवेत् ।
ज्ञावेन शुष्यते सूतिर्न सूया [ज्ञाव]शोधनं ॥
दाराग्निहोत्रसंयोगं यः करोत्यग्रे स्थिते ।
परिवेत्ताशी विज्ञेयः परिविक्तस्तु पूर्वजः ॥
परिविक्तिः परिवेत्ता यथा च परिविदति ।
सर्वे ते नरकं याति दातृयाजकर्षणमाः ॥

[(Manu III. 171-2).]

कुष्ठे वामनर्धेभ्यु गन्धेषु जडेभ्यु च ।
जातये भद्रे मूके न दोषः परिवेदने ॥
पितृव्यपुत्राः स्नापय्याः परनारीसुताश्च ये ।
दाराग्निहोत्रसंयोगाच्च दोषः परिवेदने ॥

[The preceding six *ślokas* do not occur in the other version].

न्येष्टो भ्राता यदा ° । अनुज्ञातस्तु कुर्वीत ° ॥
आममांस ° ।
भूद्रभांडस्थिता दृष्टा शुद्धाः पात्रांतरं गताः ॥
दिवा कपित्थस्त्रायायां रात्री दधिशमीषु च ।
भात्रीफलेषु सन्नम्यां दुर्लक्ष्मीं वसते सदा ॥
यत्र यत्र तु संकीर्णमात्मानं मन्यते द्विजः ।
तत्र तत्रैति वै होमो गायत्र्यावर्तनं तदा ॥
य इदं धर्मशास्त्रं तु शंसप्रोक्तं पठेद् द्विजः ।
अर्धधानो ऽनसूयश्च पुण्यालोकानवाप्नुयात् ॥
इति शंसकृतं धर्मशास्त्रं संपूर्णं ॥

[MACK. COLL.]

1339.

1749a. Foll. 78; size 8½ in. by 3 in.; legibly written in Devanāgarī, about the end of the 17th century; eight or nine lines in a page.

Vasishṭhasmṛiti, a compendium in ten *adhyaṃyāyas*, of religious duties enjoined on the votaries of *Vishṇu*, ascribed to *Vasishṭha*.

The work begins:

गुरुमिच्छाकुर्वंशस्य वसिष्ठं ब्रह्मसंभवं ।
पप्रच्छुर्मुनयः सर्वे पराशरपुरोगमाः ॥
भगवन् भवता प्रोक्ता यज्ञदानव्रतादयः ।
वर्णाश्रमाणां कर्तव्यास्तथा राज्ञी महोभृता ॥
अधुना श्रोतुमिच्छामो विप्राणां विष्णुसेविना ।
कीदृग्विधाः प्रकर्तव्या नित्यनैमित्तिकाः क्रियाः ॥
वैष्णवानां मुनिश्रेष्ठ ब्रूहि सर्वमज्ञेयतः ।

श्रीवसिष्ठ उवाच ।

भृशुष्यं मुनयः सर्वे सर्वधर्मं सनातनं ॥
वैष्णवानां च विप्राणां यज्ञदाचरणं शुभं ॥
सर्गादौ ब्राह्मणाः सृष्टाः वैष्णवत्वेन चोदिताः ।
इतरे च त्रयो वर्णा ब्रह्मणा विष्णुसेविना ॥
तस्माच्च वैष्णवा विप्राः प्रकटा द्विजसत्तमाः ।
अवैष्णवत्वं विप्राणां महापातकसंमतं ॥
अवैष्णवाश्च ये विप्राः सर्वकर्मसु गर्हिताः ।
रीरवं नरकं प्राप्य चाख्डालीयोनिमामुयुः ° ॥
वैष्णवत्वेन संसिद्धिं लभते नात्र संशयः ।
नारायणं परं ब्रह्म ब्राह्मणानां हि दैवतं ॥
सोमसूर्यादयो देवाः क्षत्रियाणां विशामपि ।
शूद्रादीनां तु रुद्राद्या अर्चनीयाः प्रयत्नतः ॥
यत्र रुद्रार्चनं प्रोक्तं पुराणेषु स्मृतिष्वपि ।
तदब्रह्मस्यविषयमेवमाह प्रजापतिः ॥

Adhyāyas II.-IV. treat of the *saṃskāras* ordained for *Vaiṣṇava brāhmaṇas*; A. V., of the duties of women; A. VI. and VII., of the propitiation (*ārādhana*) of *Vishṇu*; A. VIII., of *śrāddha*; A. IX., of *āśauca*; A. X., of the setting up and inauguration of statues of *Vishṇu*.

It ends:

प्रतिष्ठासु च कर्तव्यो विधिरेव उदाहृतः ।
गृहार्चनं च कर्तव्यं विधिं वक्ष्यामि सत्तमाः ॥
आपयेत्यक्षगव्येन मन्त्रपूतजलेन च ।
मन्त्रेणावाहयेद्देवं परो (? l. परे) व्योमि स्थितं विभुं ॥

महाभागवतः स्यूता मन्तरानं जपेत्तुषीः ।
 दद्यात्पुण्याज्जलिं पञ्चाशेनेव शतसंख्यया ॥
 चाज्यं तेनेव होतव्यमष्टोत्तरशतं ततः ।
 उपचारैः सम्यग्धर्मं नमस्कुर्याच्च भक्तिः ॥
 वेद्यावान् भोजयेत्पञ्चाह्निकयाभिः प्रतोषयेत् ॥
 इति वसिष्ठस्मृती दशमो अध्यायः समाप्तः ॥

This is one of the spurious sectarian codes. There are several other versified *smṛitis*, ascribed to *Vasishṭha*, for which cf. West and Bühler, Digest 3rd ed., pp. 28, 52; Burnell, Tanjore Cat., p. 127a. For the older *Vā-sishṭha-Dharmaśāstra* see above, nos. 1251-54.

[H. T. COLEBROOKE.]

1340.

913a. Foll. 65; size 13½ in. by 6 in.; large, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Vaiṣṇava - Dharmaśāstra (*Vishṇu - smṛiti*); Institutes of Law in 100 adhyāyas, which profess to have been taught by *Vishṇu* to his consort *Lakshmī*.

It begins:

ब्रह्मरानी (° राक्षी other MSS.) अतीतायां विबुद्धे
 [(प्रबुद्धे v. l.) पद्मसंभवे ।

विष्णुः सिद्धयुर्भूतानि ज्ञाना भूमिं जलानुगां ॥

Prof. J. Jolly has published a critical edition of this work in the Bibliotheca Indica (1881), and an English translation, in the Sacred Books of the East, vol. vii. [H. T. COLEBROOKE.]

1341.

540. Foll. 72; size 9½ in. by 2½ in.; fairly written, in Devanāgarī, c. 1750 A.D.; seven lines in a page.

The same work.

One or two leaves have been lost at the end, the MS. breaking off shortly after the beginning of the 97th adhyāya.

[H. T. COLEBROOKE.]

1342.

915. Foll. 299; size 12½ in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī, in the latter part of last century; fifteen lines in a page.

Vishṇu-smṛiti, with a commentary, entitled *Keśava-Vaijayantī*, composed, at Benares, in Samvat 1679 (1622 A.D.), by *Nanda Paṇḍita*, son of *Rāma Paṇḍita*.

The commentary begins:

श्रीवत्सोक्तवचसः प्रणयिनो नित्यार्चने संविधान्
 आधातुं निहितं गिरौद्रसुतयोत्सवे ऋ (?) मणिं धूम्रैः ।
 ब्रह्मचुषिकलंकर्षकिलकलं चंद्रं मृणालधमाद्
 आदातुं करमुत्थिपतमसकुंडुलिं चिरं भावये ॥ १ ॥ °

Ninety-three introductory verses, the last but one of which runs thus:

काश्याः[.] कर्माधिकारिप्रथितकुलमणिधर्मेशास्त्रैकनिष्ठः
 श्रीमा[श्रीम]ल्लहीपत्यविधुषसुतानंतसूरेस्तनूजः ।
 श्रीरामस्तस्य सूनुः प्रथितबहुकृतिधर्मेशास्त्रेषु नंदो
 व्याचष्टे केशवीयप्रणयपरवशो वेद्यावर्धमेशास्त्रं ॥ ९३ ॥

It ends:

वर्धे विष्णुमहास्वरस्य गणिते नंदाद्रिबहुभिभिः १६७९
 पूर्वो कार्तिकमासि वृश्चिकगते भानी वृषस्ये विधी ।
 काश्यां केशवनायकस्य नृपतेराज्ञामवाप्य स्मृतेर्
 विष्णोर्बोद्धितामचकार विमलां श्रीनंदश्रीं सुधीः ॥ ९४ ॥
 इति श्रीमल्लहाराजाधिरामश्रीवशिष्ठवंशावतंसश्रीकोट्यना-
 यकालम्बजश्रीतन्मसानायकापरनामधेयश्रीकेशवनायकप्रोत्साहि-
 तश्रीवाराणशीवासिधनीधिकारिश्रीरामपंडितात्मजश्रीनंदपंडि-
 तकृती विष्णुस्मृतिविवृतिः श्रीमती केशववैजयंती समाप्ता ॥

According to V. N. Mandlik, *Vyavahāra Mayūkha*, p. lxii., *Nanda Paṇḍita* of Benares was descended from *Śrī Lakshmīdhara*, who originally resided at Bidar in Southern India, but subsequently went to live at Benares: 'from him *Nanda Paṇḍita* was sixth in descent (viz. *Śrī L.—Śrī Kṛishṇa—Mahāpati—Ananta—Rāma—Nanda P.*); and persons belonging to the ninth generation after *N. P.* are still flourishing in Upper India' (see complete genealogical chart). Thirteen works are there

attributed to *Nanda*, viz. 1. *Dattakamīmāṃsā* (no. 1589); 2. *Navarātrapradīpa*; 3. *Smṛitisindhu*; 4. *Harivaṃśavilāsa* (three sections: *dānakautuka*, *āhnikak.* and *samśkarak.*); 5. *Bālabhūṣhā* (this comm. on 6., is by *Bālakrishṇa*, acc. to *Bik. Cat.*, p. 476); 6. *Tattvamuktāvalī*; 7. *Mādhavānanda-nāṭaka* (rather *kāvya*); 8. *Keśava-Vaijayantī*; 9. *Vidvanmanoharā* (on *Parāśarasamṛiti*, see no. 1301); 10. *Śrāddhakalpalatā* (no. 1730); 11. *Tīrthakalpalatā*; 12. *Kālanirṇayakautuka* (part of 3.); 13. *Kāśīprakāśa*.—*Govinda*, author of the *Jyotiṣa-Ratnasamgraha*, is said to have been *Nanda's* eldest brother.

[H. T. COLEBROOKE.]

1343-1345.

1543-1545. Foll. 219, 98 and 282 resp.; size 11 in. by 5 in.; good, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Nanda Paṇḍita's Keśava-Vaijayantī.

Vol. I. contains adhyāyas 1-18; II., adhy. 19-32; III., adhy. 33-100.

[H. T. COLEBROOKE.]

1346, 1347.

1246, 1247. Foll. 1-187, 188-337 resp.; size 9½ in. by 4 in.; legibly written, in Devanāgarī, about 1750 A.D.; 10-12 lines in a page.

The same work.

Vol. I. terminates in the middle of the comment on adhy. 16, *sūtra* 3.

[H. T. COLEBROOKE.]

1348.

723d. Foll. 5; size 12½ in. by 5½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

[*Laghu-*] *Vaiṣṇava-Dharmaśāstra*, or [*Laghu-*] *Vishṇu-smṛiti*; a treatise on *ācāra*, in 107-109 ślokas, here divided into five chapters.

- I.

शुद्धिमेकाग्रमासीनं विष्णुं प्रतिमतां वरं ।
 पप्रक्षुर्मुनयः सर्वे कलापयामवाचिनः ॥ १ ॥
 कृतयुगे ह्यपक्षीये नष्टो धर्मः सनातनः ।
 तेन वै शीर्यमाणेन धर्मेण परमार्थतः ॥ २ ॥
 त्रेतायुगे तु संप्राप्ते कर्तव्यस्यास्य संग्रहः ।
 यथा संप्राप्यते स्माभिलक्ष्यं नो वक्तुमर्हसि ॥ ३ ॥
 वर्णाश्रमाणां यो धर्मो विशेषश्चैव यः कृतः ।
 भेदस्तथैव तेषां यस्तन्नो ब्रूहि द्विजोत्तम ॥ ४ ॥
 शुचीणां समचित्तानां त्वमेव परमोत्तमः ।
 धर्मस्येह समस्तस्य नाभ्यो वक्तास्ति सुव्रत ॥ ५ ॥
 श्रुत्वा धर्मं च हृष्यामो यथावत्परिभाषितं ।
 तस्माद्विद्वि द्विजश्रेष्ठ सर्वकामा इमे द्विजाः ॥ ६ ॥
 इत्युक्तं शुद्धिभित्तैस्तु मुनिस्तु प्रीतिमानसः ।
 अनाद्यः क्षूयतां धर्मो वक्ष्यमाणो यथाक्रमात् ॥ ७ ॥
 ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः शूद्रश्चेति तथापरः ।
 एतेषां धर्मसारं यद्वक्ष्यमाणं निबोधत ॥ ८ ॥
 श्रुतावृत्तो तु संयोगाद् ब्राह्मणो जायते स्वयं ।
 तस्माद्विप्रस्तु संस्कारं गर्भोदी तु नियोजयेत् ॥ ९ ॥
 जातकं कर्म कुर्यात्तु पुत्रे जाते तु वैदिकं ।
 वह्निर्निष्क्रमणं कुर्यान्नामकर्म दशोद्धेतः ॥ १० ॥
 षष्ठे मासे तु संप्राप्ते अन्नप्राशनमाचरेत् ।
 तृतीये ऽग्रे तु संप्राप्ते केशकर्म च कारयेत् ॥ ११ ॥
 सोमं तोलयनं कर्म न स्त्रीसंस्कार इष्यते ।
 गर्भस्यैव तु संस्कारो गर्भे चैव प्रयोजयेत् ॥ १२ ॥
 II.

अथातः संप्रवक्ष्यामि गृहिण्यां धर्ममुत्तमं ॥ १३ ॥
 प्राजापत्यं पदस्थानं सम्यक्स्थानं निबोधत ।
 सर्ववर्गैः समुत्थाय कृतशीघ्रः समाहितः ॥ १४ ॥
 III.

गृहस्थो ब्रह्मचारी वा वनवासं यदा व्रजेत् ।
 चौरवस्त्रलुधारी स्यादकृष्टं चाशयेन्मुनिः ॥ १५ ॥
 IV.

ब्रह्मचारी गृहस्थो वा वानप्रस्थो ऽथ वा मुनिः ।
 विरक्तः सर्वकामेभ्यः पारिव्रज्यं (A. B.) समाश्रयेत् ॥ १६ ॥
 V.

राज्ञां पुण्यवतामाज्ञा त्रिवर्गपरिरक्षणं ।
 रक्षमाणस्तु यो धर्मस्तत्त्वतस्तन्निबोधत ॥ १७ ॥
 तेनः सत्त्वं व्रते दीक्षा संयामेभ्यः पलायिता ।
 दानमीधरभावश्च क्षात्रधर्मः प्रकीर्तितः ॥ १८ ॥
 कुर्याच्छूद्रश्च शुश्रूषां विप्रश्च त्रिवर्षां क्रमात् ।
 कुर्यादितरयोर्वैश्यः क्षत्रियो ब्राह्मणस्य तु ॥ १९ ॥

परिव्राजिष्यु (?) ० ज्या तु or ० जिस्तु) संप्राप्तिब्रौह्मणस्य
[विधीयते ।

आश्रमाख्यानं धर्मो मया प्रोक्तः सनातनः ॥ १०७ ॥

यद्यत्र विदितं किंचित्तदन्येभ्यो विनिश्चयेत् ॥ १०८ ॥

इति वैष्णवे धर्मशास्त्रे पंचमो अध्यायः ॥ इति विष्णुस्मृतिः
समाप्ता ॥

For yet a third *Vishnusmṛiti* see Calc. Dh. I.,
pp. 60-69; Burnell, Index Tanj. MSS., p. 127a.
[H. T. COLEBROOKE.]

1349.

2489k. Foll. 6; size 11 in. by 5½ in.;
fairly good, modern Devanāgarī writing; ten
lines in a page.

The same work.

This rather incorrect MS. has 109 *ślokas*,
not divided into chapters; and it differs con-
siderably in its readings from the other MS.

It begins:

विष्णुनेकाग्रमासीनं श्रुतिस्मृतिविदां वर ।

पप्रच्छुर्मुनयः सर्वे कलापग्रामवासिनः ॥ १ ॥

कृतयुगे सपक्षीये तु प्रोक्त धर्मो (!) सनातनः ।

तेन वैष्णवेनोद्देन (!) धर्मो न प्रतिपादितः ॥ २ ॥ ०

It ends:

कुर्याच्छूद्रस्तु शुश्रूषां ब्रह्मक्षत्रविशां क्रमात् ।

कुर्यादुत्तरयोर्वैश्यः क्षत्रियो ब्राह्मणस्य तु ॥ १०७ ॥

आश्रमास्तु त्रयः प्रोक्ता वैश्यराजन्ययोस्तथा ।

परिव्रज्याश्रमप्रति (!) ब्राह्मणस्यैव चोदिता ॥ १०८ ॥

आश्रमाख्यानं धर्मो मया प्रोक्तः सनातनः ।

यदत्राविदितं किंचित् तदन्येभ्यो गमिष्यथः ॥ १०९ ॥

इति श्रीविष्णुप्रोक्तं लघुविष्णुधर्मशास्त्रं समाप्तं ॥ इति लघु-
विष्णुस्मृतिः समाप्ता ॥ [GAIKAWAR.]

1350.

69c. Foll. 37; size 10½ in. by 3 in.; large,
indifferent Devanāgarī writing of 1791 A.D.;
four or five lines in a page.

Vyāsa-smṛiti, in four *adhyāyas*.

I. चाराणस्यां सुखासीनं वेदव्यासं तपोनिधिं ।
पप्रच्छुर्मुनयो ऽभ्येत धर्मान्वरीव्यवस्थितान् ॥ १ ॥
[43 *ślokas*.

II. एवं ज्ञातकतां प्राप्तो द्वितीयाश्रमकांक्षया ।
प्रतीक्षेत विवाहार्थमर्निश्चान्वयसंभवां ॥ १ ॥
[56 *ślokas*.

III. नित्यं नैमित्तिकं काम्यं नैमित्तिकमतः परं ।
त्रिविधं कर्म वक्ष्यामि गृहस्थस्यावधारितां ॥ १ ॥
[75 *ślokas*.

IV. इति व्यासकृतं शास्त्रं धर्मसारसमुच्चयं ।
आश्रमे यानि पुण्यानि मोक्षधर्मोच्चितानि च ॥ १ ॥
[72 *ślokas*.

The MS. follows closely the order of verses
of the text in the Calc. Dh. II., pp. 321-342;
but it has the following additional lines:

After p. 322, line 3 (० कुटुंबिनः ।) it reads:

एते चान्ये च बहवः शूद्रा भिक्षाः स्वकर्मभिः ॥ ११ ॥

अमैकारो भटो भिक्षो रजकः पुच्छसो नटः ।

After p. 325, l. 17 (० दूषिताम् ।) it inserts:

तावन्न दुष्टं दुष्टं च स्वार्थेभ्यो भेदयन् यत् ॥ ९ ॥

After p. 330, l. 4:

अहोत्पनुदिते (!) भानावित्येक उदिते रवौ ।

अपेदादित्यदेवत्याल्लंभान्नं न्नियोगवित् ॥ ४ ॥

After ib. l. 19 (० फलमाप्नुयात्):

वेदेभ्यो ऽन्यत्र संतुष्टः स विप्रः शूद्रतामियात् ॥ १२ ॥

Before p. 338, l. 1:

क्रिमयः किं न जीवति भक्षयति परस्परं ।

परशोकाविरोधेन यो जीवति स जीवति ॥ २२ ॥

It ends:

पंक्तिभेदी वृथापाकी नित्यं ब्राह्मणनिन्दकः ।

आदेशी वेदविक्रता पंचैते ब्रह्मघातकाः ॥ ७१ ॥

इदं व्यासमतं नित्यमध्येतव्यं प्रयत्नतः ।

एतदुक्ताचारवतः पतनं नैव विद्यते ॥ ७२ ॥

इति वेदव्यासप्रोक्तं धर्मशास्त्रं चतुर्थो अध्यायः ॥ व्यासस्मृतिः
समाप्ता ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1351.

2489f. Foll. 5; size 11 in. by 5½ in.; good,
modern Devanāgarī writing; nine lines in a
page.

Vyāsa-smṛiti. Adhyāya IV.

It begins:

इदं व्यासकृतं शास्त्रं धर्मसारसमुच्चयं ।

आश्रमे यानि धर्माणि मोक्षधर्मे ऋगुष्य मे ॥ १ ॥ ०

The MS., which is rather incorrect, counts 69 ślokas, but there is a lacuna extending from within śloka 32 to śloka 38.

It ends:

यस्मिन्नेदी वृषापाको नित्यं ब्राह्मणनिन्दकः ।

आदेशो वेदविक्री च घटेने (1) ब्रह्मघातकाः ॥ ६१ ॥

सुवर्णहारको हतो दाता हतो च ते त्रयः ।

नरकाच्च निवर्तते यावदाहुतसंभव ॥ ६२ ॥

इति श्रीवेदव्यासमुनिप्रणीतं धर्मशास्त्रं ॥ इति व्यासस्मृतिः ॥

[GAIKAWAR.]

1352.

3246b. Foll. 3a-6a; size 8½ in. by 7½ in.; 4to.; coarse Indian paper; Telugu character; 18-21 lines in a page.

The same section of the *Vyāsa-smṛiti*.

It begins:

इदं व्यासकृतं शास्त्रं धर्मसारसमुच्चयं ।

आश्रमे यानि पुण्यानि मोक्षधर्मेऽप्यशेषतः ॥

It ends:

स्युग्रहर्ता भूमिहर्ता धान्यहर्ता च ते त्रयः ।

नरकाच्च निवर्तते यावदाहुतसंभव ॥

इति व्यासकृतं धर्मशास्त्रं संपूर्णं ॥

[MACK. COLL.]

1353.

3247d. Foll. 6b-8b; size 10 in. by 7 in.; 4to; Telugu character; twenty-three lines in a page.

The same chapter of the *Vyāsa-smṛiti*; consisting of 64 ślokas.

Beginning and end as in no. 1352.

[MACK. COLL.]

1354.

3248d. Foll. 8b-11a; size 9½ in. by 7½ in.; Telugu character; eighteen lines in a page.

The same portion of the *Vyāsa-smṛiti*.

Beginning and end as in no. 1352.

[MACK. COLL.]

1355.

3249d. Foll. 8b-11a; size 10 in. by 7½ in.; Telugu character; twenty lines in a page.

Another copy of the same chapter of the *Vyāsa-smṛiti*.

Beginning and end as in no. 1352.

This and the two preceding MSS. were probably derived from the same original.

[MACK. COLL.]

1356.

3245c. Foll. 7a-10b; size 15½ in. by 9½ in.; folio; European paper; Telugu character; thirty-six lines in a page.

Vyāsa-smṛiti, in three adhyāyas.

This treatise corresponds to the *Laghu-Vyāsasamhitā* of the Calc. Dh. II., pp. 310-320, where, however, only two chapters are counted.

I. begins: सुवय ऊचुः ।

अहन्यहनि कर्तव्यं ब्राह्मणानां (क्रमान्वितं) महामुने ।

तदाचक्षासिलं कर्म येन मुच्येत बंधनात् ॥

व्यास उवाच । विप्राः समाहितास्तुष्टा ऋगुष्यं वदतो

अहन्यहनि कर्तव्यं ब्राह्मणानां क्रमान्वितं ॥ [मन ।

ब्राह्मे मुहूर्ते बुध्येत धर्मापीननुचिंतयेत् ।

कार्यज्ञेशाच्च तन्मूला[न्] वेदतत्त्वार्थमेव च ॥

उच्यते काले तु संग्रामे कृत्वा चावश्यं युधः ।

आयासदीप्तु मुञ्जासु शीघ्रं कृत्वा यथाविधि ॥

II. अयागत्य गृहं विप्रः समाचम्य यथाविधि ।

प्रज्ञात्य बहिं विधिवन्मुहुयाज्जातवेदसं ॥ ०

III. ततः संध्यामुपासीत पूर्वोक्तविधिना ततः (? द्विजः) ।

आसीनस्तु जपेद् देवीं गायत्रीं पश्चिमां प्रति ॥ ०

The last seven ślokas of the Calc. text.

Cf. Burnell, Tanjore Cat., p. 127a.

[MACK. COLL.]

1357.

913c. Foll. 15; size 13½ in. by 6 in.; large, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

[*Vṛiddha-Śaṅkha-Dharmaśāstra*, in eighteen adhyāyas. It begins:

स्वयंभूवे नमस्कृत्य सृष्टिसंहारकारिणे ।
चातुर्वर्ण्येहितायीयं शंखः शास्त्रमयाकरोत् ॥

This MS. has the same matter, in exactly the same order, as the text in the Calc. Dh. II., pp. 343-374; except that it makes the 10th adhyāya begin with X., §l. 2 of the ed. (§l. 1 being taken along with the 9th); and the 14th adhyāya with the 4th line of the chapter as edited (नर्मेदायां); and that it has the following additional lines:

After p. 347, l. 13:

सपिण्डीकरणं कार्यं कुलमस्य तथा ध्रुवं ।
आहं द्वादशकं कृत्वा आहं प्राप्ते त्रयोदशे ॥

After p. 348, l. 16 (पतिपूजनात् 1):

न व्रतैर्नोपवासेन न यज्ञैश्च पृथग्विधैः ।
राजा स्वर्गमवाप्नोति प्रजानां परिपालनात् ॥

After adhy. viii., l. 4:

समागारान् चरेद्भैक्ष्यं भिक्षितास्त्रान्निभक्षयेत् ।

After p. 354, l. 3 (° सर्वज्ञः 1):

इत्येवमुक्त्वा कर्तव्यं ततः समाजिनं जले ।
आपो हि वेति तिसृभिर्यथावदनुपूर्वशः ॥

After p. 360, l. 4 (° तिलोदकं 1):

हेष्ठा तु सह यद्दत्तं स्त्रीरेण मधुना सह ।
तदप्यक्षयतां याति पितृणां तु तिलोदकं ॥

After p. 361, l. 12 (° विनिवेदयेत् 1):

अन्यत्र वृष्यमूलैः पाचकेभ्यश्च पश्चितः ।

After p. 370, l. 17 (° रज्जावतारिणः 1):

चिकित्स[क]स्य भूद्रस्य तथा स्त्रीमृगजोविनः ।
वंडस्य कुलजायाश्च तथा बन्धनचारिणः ॥

There is also considerable difference of reading at the beginning of adhy. III., where the MS. reads:

उपनीय गुरुः शिष्यं शिक्षयेच्छीर्षमादितः ।
आचारमग्निकार्यं च संभोषासनमेव च ॥

स गुरुर्यैः क्रियां कृत्वा वेदमस्मै प्रयच्छति ।
भृतकाध्यापको यस्तु उपाध्यायः स उच्यते ॥
माता पिता गुरुश्चैव पूजनीयाः सदा नृणां ।
क्रियास्तस्याफलाः सर्वे यस्त्येते नादृतास्तयः ॥
प्रयतः कल्पमुत्पाय ०

The MS. ends:

शंखप्रोक्तमिदं शास्त्रं यो ऽधीते प्रयतः सुधीः ।
सर्वपापविनिर्मुक्तः स्वर्गलोके महीयते ॥

इति श्रीमन्महर्षिशिरोरत्नायमानवयोनितन्त्रांज्जेगीयमानमहा-
विद्यान्यकृतासंडलोपदेशविषय-शंखविरचितं धर्मशास्त्रं समाप्तम् ॥
[H. T. COLEBROOKE.]

1358.

84c. Foll. 19; size 10½ in. by 4½ in.; good, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

The same work, marked on fol. 1a *Vṛihat-Śaṅkhasmṛiti-dharmaśāstra*.

It begins: स्वयंभूवे ० शास्त्रमकल्पयत् ॥

It ends:

शंखप्रोक्तमिदं शास्त्रं योधीते द्विजपुंगवः ।
सर्वपापविनिर्मुक्तः स्वर्गलोके महीयते ॥ १५ ॥

इति शंखप्रोक्ते धर्मशास्त्रे अष्टादशोऽध्यायः ॥

Cf. Burnell, Index Tanj. MSS., p. 127b (*Vṛiddha-Śaṅkhasmṛiti*).

For a short recension of the *Likhita-smṛiti*, ascribed to *Śaṅkha* see above, nos. 1337, 1338.

[H. T. COLEBROOKE.]

1359.

2047d. Foll. 2; size 11 in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1780 A.D.; ten lines in a page.

Śaṅkha-Likhita-smṛiti, in 30 ślokas.

It begins:

वासुदेवं नमस्कृत्य शंखस्य लिखितस्य च ।
धर्मशास्त्रं प्रवक्ष्यामि दधि चैव घृतं यथा ॥ १ ॥
वैश्वदेवेन ये हीना आतिथ्येन विवर्जिताः । ॥ २ ॥
ते सर्वे वृषभावे (r. वृषला) ज्ञेयाः प्राप्तवेदा अपि द्विजाः
अकृते वैश्वदेवे तु ये भुञ्जति द्विजातयः ।
वृथा ते तेन पाकेन काकयोनिं व्रजति वै ॥ ३ ॥ ०

It ends :

मनुप्रहरणा विमोक्षप्रह[र]णो हरिः ।

चक्राक्षीकृतरो मनुस्मृत्यादिप्रोक्त कोपयेत् ॥ २९ ॥

अग्निदग्धं प्ररोहेत सूर्यदग्धं तथैव च ।

दग्धस्तु संपरो[हे]त ब्रह्मशापहतो हतः ॥

इति शंखलिखितप्रोक्तं धर्मशास्त्रं ॥ शंखलिखितस्मृतिः समाप्ता ॥

See Burnell, Index Tanj. MSS., p. 127b
(*Śaṅkhasmṛiti*). [GAIKAWAR.]

1360.

69e. Foll. 11; size 10½ in. by 3 in.; fair Devanāgarī writing of 1791 A.D.; 5-7 lines in a page.

Vṛiddha-Śātātapa-smṛiti, a treatise on defilement and purification, in 97 ślokas.

It begins :

वृद्धशातातपप्रोक्तं स्मृतिर्नृपिनिश्चयः ।

संक्षेपेण प्रवक्ष्यामि यावदर्थोपलभ्ये ॥ १ ॥

मूचरेतःसमुत्सर्गे यो भुंजीत पिबेत् वा ।

चिरात् तत्र कुर्वीत प्रायश्चित्तं विमुच्ये ॥ २ ॥

मूत्रं कृत्वा व्रजन् यस्तु स्मृतिर्भ्रंशाच्छलं पिबेत् ।

अहोरात्रोषितः ज्ञात्वा पंचगव्येन मुच्यति ॥ ३ ॥

भुंजानस्य तु विप्रस्य कदाचित्पिबते गुदं ।

उच्छिष्टममुचिष्यं च तस्य शीघ्रं कथं भवेत् ॥ ४ ॥

पूर्वं कृत्वा तु तज्जीर्णं पश्चात्कानं समाचरेत् ।

अहोरात्रोषितः ज्ञात्वा पंचगव्येन मुच्यति ॥ ५ ॥

निगिरन्यदि मेहेत भुंक्ते वा मेहने कृते ।

अहोरात्रोषितः ज्ञात्वा पंचगव्येन मुच्यति ॥ ६ ॥

यदा भोजनकाले तु अमुचिर्भवेति द्विजः ।

भूमौ निक्षिप्य ते यासं ज्ञात्वा मुचिमवाप्नुयात् ॥ ७ ॥

अशित्वा सर्वेषां चिरात्रेण विमुच्यति ।

अज्ञानान्पिबते तोयं ब्राह्मणः शूद्रजातिषु ॥ ८ ॥

Up to śloka 12 this treatise shows great similarity to the *Yamasmṛiti* above, no. 1329.

It ends :

धात्रा विश्वं निर्मितं तु भूतयामानिमास्तथा ।

कालः समस्तान्पचति कुर्यान्नोच्छे मनस्ततः ॥ ९५ ॥

विमुक्तविषयासंगः प्राणो हृदि निरुध्यते ।

यदायायमनोभावः तदा निर्वाणमिच्छति ॥ ९६ ॥

वृद्धशातातपो स्तेतदुरुक्तानृपिसत्तमः ।

अध्येतव्यं प्रयत्नेन ब्राह्मणैः श्रेयईप्सुभिः ॥ ९७ ॥

इति वृद्धशातातपप्रोक्तं धर्मशास्त्रं समाप्तम् ॥

For another MS. (100 ślokas), see Burnell, Index Tanj. MSS., p. 127b; Rāj. Mitra, Notices, viii., p. 25.

[H. T. COLEBROOKE.]

1361.

2047a. Foll. 9; size 11 in. by 5 in.; fair Devanāgarī writing of about 1780 A.D.; ten lines in a page.

Śātātapa-smṛiti, a treatise on expiations and ācāra, in mixed prose and verse.

It begins: शातातपस्य महर्षेर्धर्मशास्त्रं व्याख्यानः ॥
ब्राह्मणं हत्वा शिरःकपालमादाय तीर्थीतरं संचरेदात्मनः पाप-
कीर्तनं कुर्वन् द्वाद[शा]र्देर्विमुच्यति ॥ अथाश्वमेधं पश्यति
तद्वर्जनाच्छुद्धो भवति ॥ सुरापस्य सुरापाने मुचिः स्यात् ॥
ब्राह्मणमुवर्ष्यहरणे राजसंनिधानात् सोमपानेन मुचिः स्यात् ॥
गुरुदाराभिगाभिनस्रस्त्रायासीपरिष्वजनेनैव मुचिः ॥ एषां यो येन
संचय्यते तस्य तदेव प्रायश्चित्तं भवति ॥ पावकीयं चतुर्थकालं
संविशेत् ॥ ?

Twenty precepts of this kind, followed by three ślokas :

अजाताश्री अयाजी च विप्रकीर्षो भवेद् द्विजः ।

न तारयति दातारं नात्मानं न परियहं ॥ ०

After which a few more rules: अथोपपातकान्याहुः ॥ अग्न्युत्सादी कन्यादूषी स्त्रीघाती गोघ्नः शूद्रघाती कुमाराघाती यमितव्यवहारी ये तेषां प्रायश्चित्तानि ॥ अग्न्युत्सादने कृच्छं ॥ कन्यादूषणे अर्धपादं ॥ स्त्रीघाती वयनासान्कृच्छेण ॥ वृषणाभिघाते प्राजापत्यं ॥ गोघ्नस्त्रीन्मासान्प्राजापत्यं कुर्यात् ॥ गोमर्तं च जपेद्विष्टां ॥ शूद्रघने तप्तकृच्छेण मुच्यति ॥ आहस्यश्च दातारिवधे शूद्रवदकामकृते (1) प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ followed by 139 ślokas :

प्राणायामास्त्रयस्तस्य व्रतं प्राश्य विमुच्यति ।

विवाहयेत् सगोत्रां समानप्रवरां तथा ॥

तस्याः संबंधे ऋतिकृच्छे चरेद् द्विजः ।

य उद्धहेत्सगोत्रां दुहितरं चैव मातुलीं ।

पितृभिः सह तुल्यः स्यात् स तु चांद्रायणं चरेत् ॥

नोद्धहेत्कपिलां कन्यां नाधिकार्गीं न रोगिणीं ।
नातिलोमां नालोमिकां न वा चाटां न पिंगलां ॥

[(Manu. 3, 8).]

यस्यास्तु न भवेद् भ्राता ° ib. 11.

असर्विडा तु या नातुरसगोषा च या पितुः ।

सा विवासा द्विजातीनां दारकर्मणि मैयुने ॥ (ib. 5).

हंसस्वनां मेघवर्णी मधुपिंगललोचनां ।

तादृशीमुद्धहेत्कन्यां स चैल(r. चैव) सुसमृद्धति ॥

दाराग्निहोत्रसंयोगे ° ib. 171.

It ends :

अजिद्रुमिति यद्वाक्यं वदति क्षितिदेवताः ।

प्रणम्य शिरसा ग्राह्यमग्निहोमफलैः सह ॥ १३८ ॥

ज्ञातातपमिति स्यात् भमेशास्त्रोक्तमोक्तम् ।

इतत् ज्ञात्वा द्विजः सम्यग्याति ब्रह्म सनातनं ॥ १३९ ॥

इति श्रीज्ञातातपमहर्विप्रोक्तं भमेशास्त्रं संपूर्णं ॥ इति ज्ञाता-
तपमहर्विप्रोक्तस्मृतिः ॥ [GAIKAWAR.]

1362.

3245g. Foll. 22a-27b; size 15½ in. by 9½ in.; folio; European paper; Telugu character; 36 or 37 lines in a page.

Śātātapa-smṛiti, in twelve adhyāyas. A different treatise from the last, with which, however, it shows a few coincidences.

The MS. is extremely incorrect.

The chapters begin as follows:

I. *Mahā(pātaka)prāyaścitta*: ब्राह्मणो ब्राह्मणं हत्वा शिरःकपालमादाय तीर्थीत्यनुचरेत् । आत्मनः पापसंकीर्णं कृत्वा द्वादशवर्षोत्तमोहयति (!) । अथवा अश्वमेधं यज्यति इति तस्य दर्शनात्पूतो भवति ।

ब्राह्मणस्तु मुरापश्चात् (1. ° शेत्) कथंचिन्नानुमोहितः ।

अग्निवर्णी सुरां पीत्वा मृतः शुद्धिमवाप्नुयात् ॥

उपहत्य सुवर्णी तु ब्राह्मणस्य तु तत्सर्वं ।

कश्चित् मुसलमादाय राजानं स विधाय तु ॥ °

II. *Abhakshyabhakṣaṇakathana*: अथातो ष्वकी-
र्णिप्रायश्चित्तं व्याख्यास्यामः ॥ ब्रह्मचारी यद्यवकीर्णं चतुर्थे-
कालापगमे नक्तं भेक्षं (!) चरेदेव संवत्सरात् पूतो भवति । °

III. *Upapātakaprāyaścittakathana*: अथ वृषपा-
तकानि न्युत्पादको [r. अग्न्यु °] [क]न्यादूषी स्त्रीयाती

शूद्रयाती वृषलयाती गोमः केन मारादारापय । यागी
यति । सव्यापहारियत्वेवां (sic) प्रायश्चित्तमन्युपादने (!) ।
कृच्छ्रशब्देन स्त्रीयाती यस्यासं शूद्रवधे सातपथकृच्छ्र °

IV. *Himsāprāyaścittakathana*: अथ मूत्रपुरीषकरणे
सचेलक्षानं महाव्यादृतिभिश्च होमो रजस्वलाभिश्चनैर्दर्शने °

V. *Vivāhaprakaraṇa*:

यो हि हित्वा विवाहाग्निं ग्रहस्तयति (? गृहस्य इति)
[मन्यते ।

अन्नं तस्य न भोक्तव्यं वृषपापाको ससंस्कृतः ॥

वृषपाकस्य भुजानः प्रायश्चित्तं चरेद् द्विजः ।

प्राणायामास्त्रिरभ्यस्य घृतं प्राश्य विभुभ्यति ॥ °

VI. *Vaiśvadevakathana*:

लौकिकैर्वेदकैर्वीपि भुक्ते ऋद्धे जले क्षितं (!) ।

वैश्वदेवं तु कर्तव्यं यंचसु (सू MS.) नाचपश्ये (?) ॥

VII. *Śrāddhakathana*:

नाष्टं (!) तु पितृछाडं कर्मे वैदिकमाचरेत् । °

VIII. (? *Pitṛitarpaṇa*):

दर्शछाडं तु यत्प्रोक्तं पार्वणं तु प्रकीर्तितं ।

अपराद्धं पितृणां तु यच्च दानं प्रशस्यते ॥

IX. *Bhojanavidhi*:

अतिथिर्यत्र नाम्नाति न तत् छाडं प्रशस्यते ।

सुतविश्वविहीनेषु भुक्तमशोचियैस्तु वा ॥

X. *Śunādashṭaprayāścitta*:

गवां शृगोदकक्षानं महानद्युपसंगमात् ।

समुद्रदर्शनाद्वापि शुना दष्टः शुचिर्भवेत् ॥

XI. *Āsaucakathana*: अथाशीचं ब्राह्मणस्य दशाहं
द्वादशाहं क्षत्रियस्य अर्धमासं वैश्यस्य । °

XII. *Ācārakathana*:

अब्राह्मणस्तु षट् प्रोक्ता इति ज्ञातातपो ऽब्रवीत् ।

आद्यस्तु राजभृत्यः स्यात् द्वितीयः क्र[य]विक्रयी ॥

It ends:

अग्निकार्यस्तु कुर्वीत वाग्यतो नान्यमानसः ।

भूतयज्ञं तथा छाडं नित्यकृदिति तथैवं ॥

इति ज्ञातातपभमेशास्त्रे आचारकथनं नाम द्वादशोऽध्यायः ॥

इति ज्ञातातपभमेशास्त्रं समाप्तं ॥

For other MSS. see Burnell, Index Tanjore
MSS., p. 127b.

[MACK. COLL.]

1363.

3246c. Foll. 6a-10a; size 8½ in. by 7½ in.; coarse Indian paper; Telugu character; 17-20 lines in a page.

Śātātapa-Dharmaśāstra, another treatise assigned to the same sage.

It begins :

परमाह्लादरूपाय ब्रह्मविष्णुशैशमूर्तये ।
निनाय [च] नमस्तस्मै जगदुत्पत्तिहेतवे ॥
अपातः संप्रवक्ष्यामि शाश्वतं श्रुतमव्ययं ।
धर्मस्वरूपं संक्षेपाच्छातातपमनामयं ॥
ब्राह्मणस्तु कदाचिद्वै ज्ञात्वा पापं करोति चेत् ।
उपपातकं यदि भवेत्तस्य चांद्रायणं चरेत् ॥
अत्रियस्त्रिककुक्षेण वैश्यश्च नवभिर्दिनैः ।
शूद्रो ब्राह्मणभक्ष्या वै विष्णुद्वो नात्र संशयः ॥
पतिव्रता यदि स्त्री स्याद् दोषावेशोऽपि नास्ति वै ।
तस्याः संपोषणात्मनां पुण्यं वृद्धिश्च जायते ॥
ब्राह्मणो ब्राह्मणं हत्वा तत्कपालधरः स्वयं ।
सर्वतीर्थेषु च आपात्कपयन्दोषमात्मनः ॥

The treatise consists of 85 *ślokas*, ending thus :

वैश्यः पंचशतेनैव अत्रियस्त्रिशतेन च ।
सन्निधां दीक्षितानां च यतीनां ब्रह्मचारिणां ॥
सूतकं तावदेतेषां नैशिकस्य स चैव हि ।
दाने विवाहे यज्ञे च संयामे देशविभवे ॥
आपछापि च कष्टायां सद्यः शौचं विधीयते ।
अभोज्यादपि तद्वाह्यं यच्च गोहिगतं (!) पयः ॥
अनास्रातेषु धर्मेषु कथं स्यादिति चेन्नवेत् ।
यं शिष्टा ब्राह्मणा ब्रूयुः स धर्मं स्यादशक्तितः ॥
इति शातातपकृतं धर्मशास्त्रं संपूर्णं ॥

[MACK. COLL.]

1364.

723c. Foll. 11; size 12½ in. by 5½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Karmavipāka, another treatise on expiations, in six adhyāyas, likewise assigned to the *Śātātapa-smṛiti*.

It begins :

प्रायश्चित्तविहीनानां महापातकानां नृणां ।
नरकात्ते भवेज्जन्म चिह्नांकितशरीरिणां ॥

The text of this treatise is included in the Calc. Dh. II., pp. 435-455. The present MS. contains (with considerable variations of reading) the entire matter contained in the edition—in the same order (except as regards the last ten *ślokas*, where the order is somewhat different)—omitting only fourteen lines; viz.: p. 440, l. 22; p. 441, ll. 4, 5, 19; p. 442, ll. 6, 7; p. 454, ll. 10, 20-22; p. 455, ll. 4, 5, 12, 13. On the other hand, it has a considerable amount of matter, not contained in the edition, scattered over the whole work (but esp. in the 2nd chapter), and amounting altogether to 93 lines.

A. I. consists of 34 *ślokas*;—II., of 80, ending :

तदर्धार्धप्रमाणेन अत्रियादिभ्यनुक्रमात् ।
अत्रियो मृगयायां च मृगाश्लिष्य दुष्यति ॥ ७७ ॥
तस्य युद्धांगणगतानायुष्मास्तान् प्रमापयेत् ।
गजादिकांस्त्रयदश समसप्तोत्तरान् क्रमात् ॥ ७८ ॥
गर्भपातकरी नारी स्वदेहे भोगलुब्धये ।
सप्तजन्मावधिं यावन्नरकात्ते हंसंति का (!) ॥ ७९ ॥
तत्पातकविनाशाय बालं कुर्याद्विरचयम् ।
विधाय बालं वस्त्रेण प्रदेयं हेमसंयुतं ॥ ८० ॥

III., of 25 *ślokas*;—IV., of 36, beg.:

कुनसी नरकस्यात्ते ° चांद्रायणं चरेत् ॥ १ ॥

It ends: ° देयं च शक्तिः ॥ ३५ ॥

मावतिललोहहारी गजधर्मा प्रजायते ।

मावद्वयमयं दद्याज्जेन वै द्विपलान्वितं ॥ ३६ ॥

V., 49 *śl.*, ends: ° तत्तत्पुरुषसंगमात् ॥ ३७ ॥

आसुरी असती दासी चर्मकारी च नर्तकी ।

रजकीभिः समं भोगात् पतंति पितृभिः सह ॥ ३५ ॥

उपोष्यैकादशीं शुद्धां जागरं कारयेन्निशि ।

तस्य पापविशुद्धिं दद्यादेकां पर्यासिनीं ॥ ३९ ॥

VI., 49 *śl.*, beg.: अष्टमूकरकृनिदुममृगिशकटाहताः ।°

It ends:

मृते चापत्यरहिते कृष्णायां नवति चरेत् ।

एवं कृते विधाने तु विदध्यादूर्ध्वदेहिकं ॥ ३८ ॥

ततः प्रेतत्वनिर्मुक्ताः पितरस्तर्पितास्तथा ।

दक्षः पुत्रांश्च पौत्रांश्च आयुरारोग्यसंपदः ॥ ३९ ॥

इति श्रीकर्मविपाके जगतिप्रायश्चित्तं नाम षष्ठोऽध्यायः ॥
इति ज्ञातातपस्मृतिः समाप्ता ॥

For another MS. of this treatise, see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 641. According to a MS. described by Dr. Rāj. Mitra, Notices, ii., p. 4 (containing 87 adhyāyas, estimated at 2376 *ślokas*), these six chapters would seem to be only a small fragment (273 *ślokas* in this MS.) of an extensive work entitled *Karmavipākā*, and ascribed to *Śātātapa*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1365.

723i. Foll. 10; size 12½ in. by 5½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Samvarta-smṛiti, in 227 *ślokas* (wrongly numbered 212). [A.]

It begins:

संवर्तमेकमासीनमात्मविद्यापरायणं ।

श्रुत्वास्तु समागम्य परब्रह्मैकैर्वाक्षयः (पृच्छति ° B) ॥

Calc. Dh. I., pp. 584-603.

It ends:

धर्मशास्त्रमिदं पुण्यं संवर्तेन तु भाषितं ।

अपीत्य ब्राह्मणो गच्छेद् ब्रह्मणः सप्त शाश्वतं ॥

इति श्रीसंवर्तेन [प्रोक्तं] धर्मशास्त्रं ॥ इदं लिखितं संपूर्णमस्तु ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1366.

2489b. Foll. 10; size 11 in. by 5½ in.; good, clear Devanāgarī writing of about 1780 A.D.; ten lines in a page.

Samvarta-smṛiti, in 210 *ślokas*. [B.]

Beginning and end as above. This MS. omits *ślokas* 9, 12, 34, 35a (of the three lines),

47a (do), 57, 61b, 62, 63, 64a, 74, 77-79, 90, 93, 95a, 104b, 105a, 114b, 117a, 119a, 122b, 123a (of three), 124, 154, 155, 200b, 201a, 206b, 215b of the Calc. Dh.; but it inserts two *ślokas* of its own after 197 and 204 resp., viz.:

पतिता[द्] द्रव्यमादत्ते भुङ्क्ते वा ब्राह्मणो यदि ।

कृत्या तस्य समुत्सर्गे अतिकृष्टं समाचरेत् ॥

अयने विपुले चैव अतिपाते दिनक्षये ।

चंद्रसूर्यगृहे चैव दत्तं भवति चाक्षयं ॥

Colophon: इति श्रीसंवर्तप्रोक्तं धर्मशास्त्रं समाप्तं ॥
संवर्तस्मृतिः समाप्ता ॥ [GAIKAWAR.]

1367.

3245h. Foll. 27b-29b; size 15½ in. by 9½ in.; folio; European paper; Telugu character; thirty-four lines in a page.

Samvarta-smṛiti. [C.]

Beginning as above. This text differs considerably from the printed text.

It consists of at least two adhyāyas, only the first of which (*brahmacārikathanam*) is however complete, the MS. terminating abruptly at the bottom of the last page. The MS. is very far from being correct.

The first seven *ślokas* are on the whole the same as in the Calc. Dh. It then proceeds:

पीबोत्तराभिमुखं (!) वा क्षपरोत्तरदिक्षु मुखः ।

साक्षसूत्राञ्जलिः (?) संध्याद्योरुदितधिष्यत्ययोः ॥

अग्निकार्यं च कुर्यात् ° । ततोऽधीयीत वेदं च ° ॥

उपसंग्रहणं कुर्याद् गुरोः पूर्वं तु पादयोः ।

श्रुत्वा वा यदि वार्षेयं पादं वा यदि वाक्षरं ॥

सकाशाद्यस्य गृह्णाति नियतं तस्य गौरवं ।

प्रणवं प्राक् प्रयुज्जीत व्याहृतीस्तदनंतरं ॥

सावित्रीं जानुपूर्वेण ततो वृक्षांतमारभेत् ।

न पादावेव कर्तव्यं किंचन प्राकृतं वचः ॥

भाष्ये तु गुणः (l. पुनः) कुर्यात् प्राणायामं विचक्षणः ।

हस्ती तु संयुती भार्यौ जानुभ्यामुपरि स्थिता ॥ °

[39 *ślokas*.

3 G

A. II. begins (cf. Dh., *śl.* 35 seq.):

अतः परं समावृत्तः सर्वनामुहे (I. सवर्णमुद्गहेत्) स्त्रियं ।
कुले महति संभूतां लक्ष्म्यैश्च समन्वितां ॥
ब्राह्मणेन विवाहेन शीलपुरुषसमन्वितां ।
पंचयज्ञविधानं च कुर्यादहरहर्द्विजः ॥ ०

34½ *śloka*s, ending thus (Dh., *śl.* 66):

अष्टवर्षा भवेत्कन्या (!) नववर्षा तु रोहिणी ।
दशवर्षा भवेत्कन्या अत ऊर्ध्वं रजस्वला ॥

प्राप्ते तु द्वादशे वर्षे यः कन्यां न प्रयच्छति ।

मासि -

[MACK. COLL.]

1368.

3249b. Foll. 4b-5b; size 10 in. by 7½ in.;
Telugu character; 19 or 20 lines in a page.

Saptarshisammata-smṛiti, in 36 *śloka*s [A].

The three MSS. of this treatise were probably derived from the same original, or perhaps the other two were copied from the present MS.

It runs as follows:

प्रभाते मैथुने चैव प्रसावे दंतधावने ।
आने भोजनकाले च मीनं वदसु विधीयते ॥ १ ॥
छर्दिते ऽभ्युदिते सूर्ये श्मश्रुकर्मणि मैथुने ।
दुःस्वप्ने दुर्जनस्पर्शे आनं वदसु विधीयते ॥ २ ॥
गंगायां भास्करस्त्रेने मातापित्रोर्भूते ऽहनि ।
आधाने यज्ञकाले च पापं (? मीनं) वदसु विधीयते ॥ ३ ॥
आने तु वरुणः शक्तिं जुहोती ऽग्निः श्रियं हरेत् ।
भुंजतो मृत्युरायुष्यं तस्मान्मीनं समाचरेत् ॥ ४ ॥
ब्राह्मणं आतमायांतं सह गच्छति देवताः ।
पितरस्तत्र गच्छति वायुर्भूता जलाधिपिनः ॥ ५ ॥
अवगाहेऽजले नग्नो वस्त्रं यन् परोद्धतं ।
क्रुद्धाः आनाशिवर्तते देवता ऋषिभिः सह ॥ ६ ॥
आनकाले तु यो मूढो भक्षयेद्दंतधावनं ।
पितृयज्ञेषु यच्छ्राद्धं निराशाः पितरो गताः ॥ ७ ॥
देवतविपितृणां च तर्पयेज्जलमध्यतः ।
प्रयतः संस्थितानां च भूमौ दद्याज्जलांजलिं ॥ ८ ॥
हस्ती तु युग्मं कृत्वा तु पूरयेदुदकांजलिं ।
गोः नृगमात्रमुद्धृत्य जलमध्ये तु निक्षिपेत् ॥ ९ ॥

जलस्थस्य जले मुद्गिर्वेदिःस्थस्य वहिः मुषिः ।
वहिरंतस्य आचम्य सुभयत्र मुषिर्भवेत् ॥ १० ॥
वस्त्रोदकमुपेक्षते ये नपत्यात्मवर्गिणः । [॥ ११ ॥
तस्मात्पूर्वं प्रयत्नेन (० ना MSS.) कौपीनं पीठयेद्द्विजः
उपस्युषसि याजानं संध्यायामुदिते ऽपि वा ।
प्राजापत्येन तत्तुल्यं महापातकनाशनं ॥ १२ ॥
उषोदयजानफलस्य विद्धि (? सिद्धी)
रूपं च तेजश्च बलं च शीघ्रं ।
आयुष्यमारोग्यमलोलुपनं
दुःस्वप्नघातश्च भवति मेधा ॥ १३ ॥
माघे मासे रट्वायः किंचिदभ्युदिते रवी ।
ब्रह्मर्षे वा सुरायं वा कर्पतं तं* पुनीमहे ॥ १४ ॥
ददाति विपुलान्भोगान् भृशभार्याधनादिकान् ।
प्रातःआनं त्यजन् विप्रः सप्ताहं भूद्रतामियात् ॥ १५ ॥
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन सूतके ऽपि हि न त्यजेत् ।
युक्तकच्छसु यः कुर्याद्वैकार्यं क्लृप्तिनरः ॥ १६ ॥
वृथा भवति तत्सर्वं गुह्यस्थानस्य दर्शनात् ।
देवविपितृमनुष्ययज्ञकार्ये सदा भवेत् ॥ १७ ॥
अपवित्रकरेज्जैमं दत्तं भुक्तं हुतं च यत् ।
देवा हव्यं न गृह्णन्ति कथं च पितरस्तथा ॥ १८ ॥
पवित्रं धारयेन्नित्यं कौशेयं दक्षिणे करे ।
भुंजानस्तु विशेषेण दुष्कृतानि व्यपोहति ॥ १९ ॥
गोवाले दर्भसारं च पवित्रं यथिसंयुतं† ।
करे च धारयेन्नित्यं न स पापेन लिप्यते ॥ २० ॥
कुशपूतं पिबेत्तोयं कुशपूतमुपस्पृशेत् ।
कुशाग्रमिच्छितं तोयं सोमपानेन तत्सर्वं ॥ २१ ॥
रोमकूपे तिलान् स्थाप्य यः कुर्यात्पितृतर्पणं‡ ।
ते तिलाः क्रिमिभिस्तुल्यास्ततोयं रुधिरं स्मृतं ॥ २२ ॥
गवां वालिपवित्रेषु (? बाल ०) यस्तु संध्यामुपासयेत् ।
स वै द्वादश वर्षाणि कृतसंघो भवेद् द्विजः ॥ २३ ॥
कुशहस्तेन यद्दत्तं कुशहस्तेन यद्भुतं ।
कुशहस्तेन यज्जन्ममध्यं फलमश्नुते ॥ २४ ॥

* ? ब्रह्ममपि चाखालं कं पतनं Wilson, Select Works, II., p. 183.

† करसंयुतं B. C. and orig. A.

‡ तिलतर्पणं A; कुर्यात्तिल ० B.

दक्षिणेन कुशान्दस्त्रा दक्षिणोत्तरपाणिना ।
आचमेन (l. आचामेन) शुचिः पाणिर्यथा पाणिस्तथा
[कुशः ॥ २५ ॥

पवित्रोदकहस्तस्तु कुर्यादाचमनक्रिया ।
नोच्छिष्टः स भवेद्दर्भो भुक्तोच्छिष्टं (भुक्तो B. C. orig.
[A.] तु वर्जयेत् ॥ २६ ॥

यंयिर्यस्य पवित्रस्य न तेनाचमनक्रिया ।
आचामेनस्तु मोहात्मा यथा भोक्ता तथा भवेत् ॥ २७ ॥
चामहस्ते कुशान् कृत्वा आचम्य प्रयतो भवेत् ।
तान्कुशान्तु परित्यज्य पुनराचम्य शुध्यति ॥ २८ ॥
पिंडाण्यौ ये कुशा दर्भौ येः कुशैः पितृतर्पणं ।
मूत्रोत्सर्गेषु ये दर्भोच्छेपां त्यागो विधीयते ॥ २९ ॥
पवित्रचंद्रिमुत्सृज्य प्रक्षिपेत् क्षितिर्महले ।
पात्रे तु निक्षिपेद्यस्तु तदा चांद्रायणं चरेत् ॥ ३० ॥
कुशमूले भवेद् ब्रह्मा कुशमध्ये तु केशवः ।
कुशाग्रे तु सत्यं रुद्र एव धर्मः सनातनः ॥ ३१ ॥
जपेच्छतुर्गुणं (जपे B. MSS.) चैव चरितेष्टकं तथा ।
शंखानां च शतं श्रेयं प्रवालैस्तु सहस्रकं ॥ ३२ ॥
मुक्ताभिर्देशसाहस्रं मणिभिर्लज्जमुच्यते । [३३ ॥
कुशयन्त्रा च पद्माक्षौ (l. प्रयुतं) रुद्राक्षैः कोटिरुच्यते ॥
गृहे दशगुणं जप्यं गोष्ठे शतगुणं भवेत् ।
नदीतीरे सहस्रं स्यादनंतं च शिवालये ॥ ३४ ॥
वज्रं यथा सुरेन्द्रस्य मूलं हस्ते हरस्य च ।
चक्रायुधं यथा विष्णोरेवं विप्रकरे कुशः ॥ ३५ ॥
नारदेन वसिष्ठेन कश्यपनरकौशिकेः* ।
पेंगळेन च गार्गेण दृढो धर्म इति स्मृतः ॥ ३६ ॥
इति सप्तचंद्रिसंमतधर्मशास्त्रं संपूर्णं ॥

[MACK. COLL.]

1369.

3247b. Foll. 4a-5a; size 10 in. by 7½ in.;
4to.; coarse Indian paper; Telugu character;
21-24 lines in a page.

Saptarshisammata-smṛiti. [B.]

[MACK. COLL.]

* ? B. C. read कश्यपेन च कौशिकेः and also corrected in A, for something like the above; the orig. र of नर being doubtful, and इय being a correction for some other original conjunction (? यय).

1370.

3248b. Foll. 5a-6b; size 9½ in. by 7½ in.;
4to.; same paper and writing; 18-20 lines in
a page.

The same treatise. [C.]

[MACK. COLL.]

1371.

723f. Foll. 8; size 12½ in. by 5½ in.;
good, modern Devanāgarī writing; ten lines
in a page.

Hārīta-smṛiti, in seven adhyāyas.

It begins:

ये वर्णाश्रमधर्मस्यास्ते भक्ताः केशवं प्रति ।
इति पूर्वं त्वया प्रोक्तं भूर्भुवःस्वर्दिजोत्तमाः ॥ १ ॥
वर्णानामाश्रमाणां च धर्मं नो ब्रूहि सत्तम ।
येन संतुष्यते देवो नारसिंहः सनातनः ॥ २ ॥
मार्कंडेयः । अत्राहं कथयिष्यामि पुरावृत्तमनुत्तमं ।
शुचिभिः सह संवादं हारीतस्य महात्मनः ॥ ३ ॥
हारीतं सर्वधर्मज्ञमासीनमिव पावकं ।
प्रणिपत्यानुवन् सर्वे मुनयो धर्मकांक्षिणः ॥ ४ ॥

This is the *Laghu-Hārīta-smṛiti* of the Calc. Dh. I., pp. 177-198. The present MS. has exactly the same verses (with, of course, various readings) as the printed text, with the single exception that at the bottom of p. 192 of the Dh. (where a line is required to make up a complete *śloka*), the MS. not improperly repeats the line before last एवं तपश्च विद्या च °

It ends:

अतः कुर्वन् निजं कर्म यथाकालमंतर्हितः ।
सहस्रान्नोक्तदेवेशं नारसिंहं च सालय ॥
उत्पन्नवैराग्यबलेन योगी
ध्यायेत्परं ब्रह्म सदा क्रियावान् ।
सत्यं सुखं रूपमनंतमाद्यं
विहाय देहं यदमेति विष्णोः ॥

इति हारीतधर्मशास्त्रे सप्तमो अध्यायः ॥ इति हारीतस्मृतिः

समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

3 G 2

1372.

2489h. Foll. 7; size 11 in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1780 A.D.; ten lines in a page.

Hārīta-smṛiti, another treatise, on defilement and purification, ascribed to the same sage; different from both the *Laghu-* and *Vṛiddha-Hārītas-mṛiti* of the Calc. Dh.; but corresponding to the third treatise (*Hārīta-Dharmasūtra*, 112 ślokas) described by Burnell, Index Tanj. MSS., p. 128a, no. xxxiiiib.

It consists of 103 ślokas, beginning thus:

हारीतेनैवमाख्यातं लोकानां हितकाम्यया ।
प्रायश्चित्तं चिकित्सार्थमेतत्प्राहुर्मनीषिणः ॥ १ ॥
अविष्टां काकविष्टां वा कंकगृध्नरस्य च ।
अर्धोच्छिष्टं तु संस्पृश्य सचैलो जलमाविशेत् ॥ २ ॥
अर्धोच्छिष्टं (l. अर्धो^०) तु संस्पृश्य प्रायश्चित्तं पिनि-
उपोष्य रजनीनेकां संलग्नयेन शुष्यति ॥ ३ ॥ [दिशेत् ।
रजसला तु या नारी स्नानं काकमथ स्पृशेत् ।
प्रायश्चित्तं कथं तस्या येन सिद्धिमवाप्नुयात् ॥ ४ ॥
अतिक्रान्तिं विरात्रे तु स्नानं कृतार्थवाससा ।
विरात्रं क्षपयेदूर्ध्वनेकराचमथः क्षिपेत् ॥ ५ ॥
नियमस्या व्रतस्या रजःस्त्री पश्येत्कथंचन ।
विरात्रं तु क्षिपेदूर्ध्वं व्रतशेषं समाचरेत् ॥ ६ ॥
उच्छिष्टस्तु द्विजातिस्तु रजःस्त्री यदि संस्पृशेत् ।
उपवासस्तर्धोच्छिष्टं अर्धोच्छिष्टे ष्यहं क्षिपेत् ॥ ७ ॥

It ends:

अविभज्य सगोत्राणामा सहस्राहनादपि ।
यज्ञं क्षेत्रं च पथं च कृतानुमुदकं स्त्रियः ॥ १०० ॥
ये ज्ञाता ये ऽपि जानाता ये च गर्भे व्यवस्थिताः ।
वृत्तिं ते ऽपि हि कौञ्चति वृत्तिदानं न विद्यते ॥ १०१ ॥
पितृप्रसादाद्भुजंते (!) धनानि निर्धनानि च ।
स्यावरं तु न भुज्येत प्रसादे सति पेतुके ॥ १०२ ॥
स्यावरं द्विपदं चैव यद्यपि स्वयमर्जितं ।
असंभूय युतास्त्वयान् न दानं न च विक्रयः ॥ १०३ ॥
इति हारीतप्रणीतं धर्मशास्त्रं समाप्तम् ॥ समाप्ता हारी-
तस्मृतिः ॥ [GAIKAWAR.]

B. GENERAL DIGESTS OF LAW.

1373.

850. Foll. 270; size 12½ in. by 4½ in.; modern, careless Devanāgarī writing; generally ten lines in a page. Very incorrect.

Smṛiticandrikā, a digest of Hindū law, by *Devanṇa* (*Devana*, *Devāṇḍa*, *Devagaṇa*) *Bhaṭṭa*, son of *Keśavāditya Bhaṭṭa*.

The sections on *ācāra* and *prāyaścitta*.

I. *Ācārakāṇḍa* (foll. 148).

a. *Samśkārāḥ* beg.:

स्त्रीमते शकलज्ञानसाक्षान्यपदमापुवे ।
गणेशाय नमो विघ्नं विघ्नते सर्वदा नृणां ॥ १ ॥
जयति गणपतेः परमुः सदोद्यतो विघ्नकटकच्छेदे ।
प्रणतानामभिलषितार्थसाधनकृतप्रसंगस्य ॥ २ ॥
जगत्संसृतिसंरक्षासंहारैकविनोदिने ।
नमो भगवते तस्मै चिदानंदाय विष्णवे ॥ ३ ॥
मन्मनःसारसे नित्यं वसतास्ता सरस्वती ।
मातरःसूक्तिकुसुमविकासो यत्प्रसादतः ॥ ४ ॥
वागीश्वर्यं गणेशं च नत्वा विघ्नदनुग्रहात् ।
सर्वलोकहितायैव क्रियते स्मृतिर्चन्द्रिका ॥ ५ ॥
स्मृतिप्रायेण (l. स्वाभि^०) किंचिच्च नास्माभिरिह लिख्यते ।
किंतु वाचनिकं सर्वमतो याज्ञेय निर्भयेः ॥ ६ ॥
मन्वादिप्रणीतानामेव धर्मशास्त्राणां वेदमूलत्वान्वाग्येव
धर्मं प्रमाणातीति तदधिगमोपयोगिकतया तज्ज्ञास्त्रप्रणेतारः
प्रथमं प्रदर्शयते । तत्र वेदीनसिः ।
तेषां मन्वेगिरोप्यासगीतमाच्युशनोयमाः ।
वशिष्टदक्षसंवर्तेशातातपपराशराः ॥
विष्णुपापस्तवहारीताः शंखः कात्यायनो भृगुः ।
प्रचेता नारदो योगी बौधायनपितामही ॥
सुर्मनुः काश्यपो बभुः वेदीनो व्यास एव च ।
सत्यव्रतो भरद्वाजो गार्ग्यः काष्ठीय (l. नि)नित्यवा ॥
जाबालिर्जैनदग्निश्च लौगाक्षिश्चैकसंभवः ।
इति धर्मप्रणेतारः षट्त्रिंशद्वयः स्मृताः ॥

इति । ननु चेयं (?) किं परिसंख्या । मैवं तथा here
a lacuna of nearly two full pages (fol. 1b,
l. 10 to fol. 2b, l. 7), after which it proceeds
[च]तुर्दशविद्यानां धर्मज्ञानानां स्थानानि निमित्तानि प्रमा-
णानि ०

इति ° धर्मं प्रमाणाणि fol. 5a; इति ° देशनिर्णयः fol. 8a; इति ° देशधर्माः fol. 8b; इति ° युगधर्माः fol. 9a; इति ° परिभाषा ॥ अधुना लेशतः संस्कारका-
दभ्युप्यते fol. 9b; इति ° संस्कारपरिभाषा fol. 10b; इति गभीराननिर्णयः fol. 12a, etc.; इति ° विवाहप्र-
करणं ॥ उक्ताः संस्काराः ॥ fol. 53b.

b. *Ahnika*, beg. fol. 53b:

अयेदानीमवसरप्रामाण्यमाहिकं प्रस्तूयते । तत्र मनुः । °

इति ° मूत्रपुरीषोत्सर्गविधिः fol. 55b; इति ° शौच-
विधिः fol. 58b; इति ° आचमनविधिः fol. 61b;
इति ° कुशोत्पादनविधिः fol. 67b; अथ ज्ञानप्रज्ञा ॥ etc.

Near the end of this section on daily observances, a passage from the *Śrāddha-prakarana* has found its way into it, extending from fol. 126b, l. 4 to fol. 147b, l. 3, corresponding to fol. 71a, l. 10—fol. 97a, l. 7 of the MS. of the *Śrāddha-prakarana* in Burnell's Collection (B. 325). No indication whatever is given here of the insertion beyond several colophons occurring in the passage; viz. इति ° आह्निकदिनप्राचीनकृतं fol. 130a (Burn. MS. 325, fol. 76b); इति ° आह्निकदिनपूर्वोक्तकृतं fol. 133a (Burn., fol. 80a); इति ° आह्निकनैष्ठिकं द्रव्याणि fol. 138a (Burn., fol. 85b); इति नित्यभोजने मांसव्यतिरिक्तवर्ज्यद्रव्यविष-
याणि fol. 146a (Burn., fol. 94b).

The *ahnika* section ends with the *śayana-vidhi*: तस्मात्कर्माणि कुर्वीत तुष्टये परमेष्ठिन इति ॥

आह्निकं अदधाहेवः केशवार्थसुतः सुधीः ।

सर्वेषां च निरुद्धैर्युतः प्रीयतामिति ॥

इति ° स्मृतिचंद्रिकायामाहिकं ॥ then the headings of chapters, with the date Samvat 1859.

II. *Prāyaścittādhya*, foll. 122; begins:

दंतजाते पकृते पीले बाहोरात्रेण मुञ्चिरिति । अत उर्ध्वं
प्रागुपनान्यहः (!) यत्तु मनुवचनं । नृणामकृतपीलानां °
इत्यत इति तस्याप्ययमेव विषयः । °

इति महापातकप्रायश्चित्तप्रकरणं ॥ महापातकादिवचनमध्ये
महापातकादिपातकानुपपातकप्रायश्चित्तानुष्ठापानुपपातक-
प्रायश्चित्तानि ° fol. 85b.

Of this section there is no MS. in the Burnell collection, and without other MSS. this copy can be of but little use. It ends:

मनुनाप्यभोज्यभोजनशंकायामुक्तं । संवत्सरस्यैकमपि °
(v. 21) विशेषतः ॥ इति श्रीसकलपिशाचिशारदश्री-
केशवादिभट्टोपाध्यायहवनयाज्ञिकदेवश्रुतभट्टोपाध्यायविरचि-
तायां स्मृतिचंद्रिकायां प्रायश्चित्ताध्यायः समाप्तः ॥

As the *Smṛiticandrikā* is quoted repeatedly in *Hemādri's* Digest—e.g. *Parīśeshakh.*, Bibl. Ind. I., pp. 145, 149, 182, 194, 212 (where *Śaṅkha* and *Hari* mentioned as later)—it cannot have been composed later than about the middle of the 13th century.

Of authorities found referred to in the *Smṛiticandrikā* may be mentioned (besides *Smṛitis*, *Purāṇas* and *Sūtrakāras*): *Caturvīṃśati(mata)*, *Shatvīṃśanmata*, *Samgrahakāra* (śloka, ? *Smṛiti-saṃg.*), *Bhāṣyārthasamgraha* (śloka), *Devasvāmin* (comm.), *Āpastambabhāṣya*, *Vishṇurahasya*.

Cf. Burnell, Index of Tanjore MSS., p. 133b.

[H. T. COLEBROOKE.]

1374.

929. Foll. 194; size 12½ in. by 3½ in.; fair Devanāgarī writing of the 16th century; ten lines in a page. Many leaves are more or less injured, esp. foll. 20–32; damaged places have been pasted over with transparent paper; but in many cases part of the original leaf was already gone. Foll. 176 and part of 69 have been supplied by a modern hand.

Vyavahārakāṇḍa of *Devanna Bhaṭṭa's Smṛiticandrikā*.

It begins:

सरस्वतीपतिं वंदे श्रियः पतिमुमापतिं ।

निर्वापतिं गणपतिं बृहस्पतिमुत्तमानुनीन् ॥

यदे यदे प्रकृतं प्रतिवादिस्थितावपि ।

दृष्टानां दृष्टिविषये चन्द्रिका प्रथितव्यते ॥

अयेदानीं व्यवहारकांडमारभ्यते । तत्रादी व्यवहारसरूपं
निरूप्यते । तत्र बृहस्पतिः । °

The work consists of two chapters, the first of which, treating of general rules of procedure, evidence, ordeals, punishments etc., ends fol. 76b : इति स्मृतिचंद्रिकायां बालादिधनविषयाणि ॥

श्रीकेशवादिप्रसंगसमुच्चयस्य देवस्य शान्तिद्विजराजमूर्तेः ।

तच्चंद्रिकां प्राप्य सुखेन लोकाः कुर्वन्तु सर्वे व्यवहारसिद्धिं ॥

इति सकलविद्याविशारदश्रीकेशवादिप्रसंगसमुच्चयस्य भट्टोपाध्यायसूनुया-
हिकदेवगणभट्टोपाध्यायसोनयाजिविरचितायां स्मृतिचंद्रिकायां
व्यवहारकांडे प्रथमः परिच्छेदः ॥ then follows a list of
contents (*prakaraṇānupūrvī*).

Chapter II., treating of deposits, bail, interest, debt, adoption, etc., begins :

वृहस्पतिमुत्तानेकमुनिवाग्वागुरांतरं ।

प्रविष्टो देवशाचार्यः कुरुते षट्संगं ॥

The section on Inheritance, contained on foll. 153b-178a of this MS., has been printed at Calcutta (*Dāyabhāgaprakaraṇam* 1870), and a translation of it has been published at Madras, by T. Kristnasawmy Iyer (1867).

That section is followed by another on acts of violence. Three leaves at the end contain an index of contents by a modern hand.

Another Devanāgarī MS. of the *Vyavahārakāṇḍa* is available in the Burnell collection, no. 326.

See also Burnell, Ind. of Tanjore MSS., p. 134a. [H. T. COLEBROOKE.]

1375.

1780. Foll. 303; 4to.; size 11½ in. by 9 in.; good, modern Devanāgarī writing, on European paper; nineteen lines in a page.

The same work.

For a different *Smṛticandrikā*, by Govindarāja, see no. 1535. [?]

1376, 1377.

2518, 2519. Foll. 1-394; 395-765 resp.; size 10½ in. by 5 in.; legibly written, in Devanāgarī, by several hands, in the 16th century; 10-16 lines in a page.

Īaturvargacintāmaṇi, a digest of (mainly religious) law, by Hemādri, son of Kāmadeva, grandson of Vāsudeva, and great-grandson of Vāmana.

Chapter I. or *Vratakhanda*.

The entire digest consists of four chapters—*Vrata*-, *Dāna*-, *Tirtha*-, and *Moksha-khanda*—and a supplementary fifth or *Parīśeshakhanda*. Little (if any*) attention is paid by the author to civil law.

The work is now in progress of publication in the Bibliotheca Indica; the first, second and part of the fifth chapters having already appeared.

The author (a Brāhman of the *Vatsa-gotra*) occupied some such post as keeper of the records (*samastakaraṇādhipati* or *karaṇādhyaksha*) under the Yādava princes Mahādeva (1260-1271 A.D.), and his nephew and successor Rāmacandra (*Rāmadeva*, *Rāmarāja* 1271-1309) of *Devagiri* (the modern *Doulatabād*).

The present MS. of the *Vratakhanda* contains at the beginning the genealogical account (*rājaprasasti*) of the Yādava dynasty, published by Prof. Bhandarkar, in the appendix to his 'Early History of the Dekhan.' It is given here in much the same form as in his MS. G., the two introductory stanzas being followed by *ślokas* 1-17 of the shorter account (beginning with the reign of *Bhillima*); whereupon follows the longer *prasasti*, and finally the five concluding stanzas of the introduction. The two MSS. seem, indeed, to be closely related to each other, being either directly derived one from the other, or both of them from the same

* Cp. Prof. Jolly's Tagore Lectures, p. 17, where it is stated that the section on civil law is far less copious than the other portions of the work. Prof. Bhandarkar, *Early History of the Dekhan*, p. 89, makes no mention of any subdivision on *vyavahāra*.

original. The present MS. has the same two lacunæ as MS. G. (sl. 42 and 45 of the larger *prāśasti*).

The MS. begins :

अगीपालमपारवैभववस्यच्छंदलीलोदयं
सांद्रिचिन्मलकोमलदलश्यामाभिरामाकृति ।
कूजकोकिलकमिनीकलरवप्रोह्लासिगोपांगना-
गीतस्कोतपविचचित्रचरित्रजातं नमस्तुभे ॥ १ ॥
उम्मीलकमनीयकान्तिसरसीमध्ये विबुद्धप्रभं
सारासारविचारचारुमनसा हंसेन संसेवितं ।
नित्यानंदपरागसंगसुभगं वंदारुचंदारक-
श्रेणीभंगमनंगवैरिचरणांभोजद्वयं पातु वः ॥ २ ॥
वंशो हिमांशोर्जयति प्रसिद्धो यस्मिन् राजा यदुराचिरा-
[सीत् ।
बभूव यस्मिन्पुरावतारभारापहाराय पुरा मुरारिः ॥ ३ ॥
सा संपन्नदिदं यशो बलमिदं सोयं प्रतापो महान् [त्तर] ।
हेकेकं पृथिवीभृतो भुवि महादेवस्य लाक्येतरं (? लोको-
तस्य श्रीकरणाधिपः स्वयमहं हेमाद्रिखीरिः (!) यः
प्रीडप्रान्तिभयस्यमार्गीविलसद्गङ्गो भृङ्गं शोभते ॥ ७५ ॥
इति रामप्रशस्तिः ॥ अथ ग्रंथकर्तुः प्रशस्तिः ॥
पादप्रान्तविनिःसृतसुसरितो देवस्य ०

Vol. I. ends shortly after the conclusion of the *trayodaśivratāni*.

The colophon runs thus : इति श्रीमहाराजाधिराजश्रीमहादेवस्य समस्तकरणाधीश्वरसकलविद्याविशारदश्रीहेमाद्रिविरचिते चतुर्विंशितामयी व्रतसंज्ञे समाप्तं ॥

Seven leaves at the end contain an index (*anukramanikā*) written by one *Rāmacandra*, in Samvat 1656 (A.D. 1599). Some portions of these volumes are, however, apparently somewhat older than this date.

Cf. Weber, Cat. Berl., no. 1173.

[GAIKAWAR.]

1378.

2572. Foll. 511, the first 23 of which are wanting; size 13 in. by 5½ in.; good Devanāgarī writing of the 16th century; twelve lines in a page. Foll. 24-40, and some leaves at the end are more or less injured in the margin;

and almost throughout the MS. the ink has spread, rendering the writing illegible in many places.

Vratākhaṇḍa; incomplete at the beginning and end.

The *pratipadvratāni* end fol. 25b.

[MACK. COLL.]

1379.

2633. Foll. 207, one of which (fol. 184) is wanting; and two *suddhipatras* after foll. 126 and 138; size 9½ in. by 4½ in.; Devanāgarī character; foll. 1-29 well written, c. 1550 A.D.; eight lines in a page; the remainder fairly written, c. 1650 A.D.; eleven lines in a page; foll. 185 and 186 supplied by a third hand.

Śāntika-paushtikāni, the section of *Hemādri's* Digest, on propitiatory rites. *Vratākhaṇḍa*, Vol. II., pp. 1003 seq.

It begins: अथ शान्तिकपीठिकानि ।

नीतः शान्तमनंतदानं ०

The text of this MS. differs very considerably from that printed in the Bibliotheca Indica edition.

The *vināyakaśnapanam* ends fol. 5a (ed. II., p. 1008), when the MS. proceeds: नारद उवाच ॥

अथवाच्यप्रवक्ष्यामि गर्भोत्पत्तौ च कारणं ।

सिद्धये च महाद्री वा नदीनां संगमेषु वा ॥ ०

Iti tattvasāgarasaṃhitoktagaṇādhyaśhasna-panam, fol. 7a; सनत्कुमार उवाच ।

तृतीयाया महाभागकर्तव्यं च व्रतं शृणु ।

येनानंतभवेनसमेनः क्षपयति द्विजः ॥

iti garuḍapurāṇoktam śāntivratam, fol. 11a; पुष्कर उवाच । ज्ञानमन्यप्रवक्ष्यामि ० (ed. II., p. 1009); *iti viṣṇudharmottaroktam māheśvarasnanam*, fol. 12a (ed. II., p. 1010); *viṣṇudh.-nānāsna-nāni*, fol. 13a (ed. II., p. 1012); *bhavishyottaroktam rudrasnanam*, fol. 15a (ed., fol. 1015);

अथापरं प्रवक्ष्यामि फवर्नं धर्मनुत्तमं ।

मोक्षदं च तथा ज्ञेयाहूनिभोगदमेव च ॥ ०

iti kālīkāpurāṇoktaḥ kalāśasnānavidhiḥ, fol. 16a;

अष्टोत्तरशतं वक्ष्ये अयनं भुक्तिमुक्तिदं ।

अयने विद्युवे चैव ग्रहणे चंद्रसूर्ययोः ॥ ०

iti kārāṇāgamoktam aṣṭottaraśatakalāśasnānavidhiḥ, fol. 19b; *iti kārāṇāgamokta ekonapañcāśatkalāśasnānavidhiḥ*, fol. 20b; *iti pañcaviṃśatikalāśasnāpanavidhiḥ*, fol. 22a; *iti bhaviśhyatpurāṇāṇokto ghaṭikābhishekaḥ*, fol. 23a (ed. II., p. 1016); *iti bhaviśhyottaroktam bandhyābhishekaḥ*, fol. 26a (ed. II., p. 1021); *iti viśṇudharmottare rāhuvaradānam* (3½ ślokaḥ), fol. 26a; मनुस्मृत्या । चंद्रादित्योपरागे च ० *iti matsyapurāṇoktam candrasūryoparāgasnānam*, fol. 27b (ed. II., p. 1028); नारद उवाच ।

किमुद्वेगे हुते कृते सलक्ष्मीकेन हन्यते ।

मृतवत्साभिषेकादिकार्ये किं नु विधीयते ॥ ०

iti matsyapurāṇoktam saptamīśnāpanam, fol. 30a; *iti viśṇudharmottaroktā sadantotpattiśāntiḥ*, fol. 30b (ed. II., p. 1025); *iti garbhoktā janamāraśāntiḥ*, fol. 31b (ed. II., p. 1027); *iti gośāntiḥ*, fol. 36a (ed. II., p. 1031); अथाष्टशान्तिः । विष्णुधर्मोत्तरात् ॥ पुष्कर उवाच ।

नित्यं नैमित्तिकं काम्यं शान्तिकर्मे निबोध मे ।

पंचमीनु च सर्वासु श्रीधरं पूजयेद्भिर्भु ॥ ०

iti nityāśvaśāntiḥ; atha naimittiki, fol. 53b; *hayamārādhyāyaḥ*, fol. 59a; *iti śālīhotroktāśvaśāntiḥ*, fol. 61a (ed. II., p. 1036); *iti śrīvaradhanam nāma hayānām karmakīrtanam*, fol. 62b; *atha gajaśāntiḥ*, fol. 64b (ed. II., p. 1036); *atha mahāvasthānimittaśāntiḥ*, fol. 70a; *iti parvatayajñavidhiḥ*, fol. 76a; *iti nīrōjanayajñah*, fol. 84a; *iti pālakapyasaṃhitāyām pushyagajaśāntiḥ*, fol. 95b; *iti bhaviśhyatpurāṇoktā mahāśāntiḥ*, fol. 109b; *iti matsyapurāṇoktāny adbhutaśāntikāni samāptāni*, fol. 119a; *iti nānotpātaśāntiḥ*, fol. 124b, etc.; *matsyapurāṇokto gurubhūkrapūjavidhiḥ*, fol. 133b; *ekagrahapūjavidhiḥ*, fol. 152a; *ayutahomah*, ib.; *lakshahomānushthānapaddatiḥ*, fol. 165a; *koṭīhomānushthānapaddhatiḥ*, fol. 178b; *viśṇudharmottare āvāhanādhyāyaḥ*, fol.

199a; ib. *anulepanādhyāyaḥ*, fol. 200a; ib. *pushyādhyāyaḥ*, fol. 201a; ib. *dhūpādhyāyaḥ*, fol. 201b; ib. *naivedyādhyāyaḥ*, fol. 203a; ib. *dakṣiṇādhyāyaḥ*, fol. 207a; ib. *pratiśarabandhādhyāyaḥ*, fol. 207b; a few lines further on the MS. breaks off abruptly at the end of the leaf. According to a rough list of contents on fol. 1a, only one leaf seems to be lost at the end. [MACK. COLL.]

1380.

2039. Foll. 337; size 12 in. by 5½ in.; legibly written, in Devanāgarī, by different hands; 11-15 lines in a page.

Dānakhaṇḍa, the second division of the *Caturvargacintāmaṇi*.

The scribe of the last 31 leaves (except foll. 317, 318, 328, 329, 331, 332, which are by a later hand) gives the following date: संवत् १५१०१ वर्षे वैशाखशुक्लपौर्णमासी तिथौ रविदिने अष्टमे श्रीलक्ष्मी-तीर्थे वाल्म्यनोदशातीर्थविवाहोद्दिश्यगर्भसुतविवाहोत्सवपेन सहस्रागृणां पुत्रपौत्राणां पठनार्थं दानसंघं पुस्तकमिदमलेखि ॥

Cf. Weber, Cat. Berl., no. 1218.

[GAIKAWAR.]

1381.

2327. Foll. 395; size 11 in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1750 A.D.; eleven lines in a page.

The same section of *Hemādri's* work.

[GAIKAWAR.]

1382.

2584. Foll. 473, the first of which is missing; size 12 in. by 5 in.; good Devanāgarī writing of about the end of the 16th century; ten lines in a page.

Another copy of the *Dānakhaṇḍa*, slightly incomplete at the beginning and end.

The *vrikshapratishṭhāvidhi* ends fol. 472a.

[MACK. COLL.]

1383.

247. Foll. 457; size 12½ in. by 6 in.; fairly written, in Devanāgarī; 11-17 lines in a page.

Śrāddhakalpa, the first of the four sections of the *Parīśeṣha-khaṇḍa*, or supplementary chapter of *Hemādri's Caturvargacintāmaṇi*.

It begins:

श्रीरोदायससारसंमहकलालीलासमालिङ्गितो ०

Colophon: इति महाराजाधिराजश्रीमहादेवीयसकलश्री-
करणाधिपतिपंडितश्रीहेमाद्रिविरचिते चतुर्वर्ग-
वितामयी परिशेषसंज्ञे आश्वकस्य जीवच्छात्रप्रयोगः ॥ आश्वकस्यप्रज्ञासा मत्स्य-
पुराणे । etc. two stanzas ॥ इति श्रीआश्वकस्यः समाप्तः ॥
संवत् १५५६ ज्येष्ठमासे कृष्णपक्षे बुधवासरे दसमी ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1384.

2153. Foll. 360, twelve of which (1; 238-248) are wanting; while fol. 2 is much injured through damp and insects; size 11 in. by 5 in.; good Devanāgarī writing of 1524 A.D.; 11-13 lines in a page.

Kālanirṇaya, the second section of the *Parīśeṣhakhaṇḍa*, treating of the proper times and seasons for the performance of religious ceremonies.

It commences with 28 introductory verses, as in the Calc. edition.

Colophon: इति महाराजाधिराजश्रीमहादेवीयसमस्त-
करणाधीश्वरसकलविद्याविशारदश्रीहेमाद्रिविरचिते चतुर्वर्ग-
वितामयी परिशेषसंज्ञे कालनिर्णयः समाप्तः ॥ संवत् १५
आषाढादि ६१ वर्षे ५ आश्विनशुद्धिपंचमी अर्धरात्रिपुष्ये अष्टमे
श्रीमहेन्द्रोपनिषद्कृतकछिनवासिनि देवयामास्ये षड्दशपाठके वा-
स्तव्यमेदपाठनाय व्या. राजरिषिसुतव्या. विष्णुदत्तेन श्रीविद्या-
धरस्याध्ययनाथे परोपकारार्थं पुस्तकं लिखितं ॥ --- ॥ पंडित-
श्रीजनार्जनसुतपंडितश्रीविद्याधरपठनार्थं कालनिर्णयः समाप्तः ॥

For another, even older MS. of this section (1478 A.D.), see Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 349.

[GAIKAWAR.]

1385.

1461. Foll. 101; size 8½ in. by 3½ in.; Bengali handwriting of Śaka 1510 (1588 A.D.); rather difficult to read; ten or eleven lines in a page; foll. 1-4 by a somewhat later hand.

Kṛityakalpataru, a general digest of religious (and civil) duties, by *Lakṣmīdhara Bhaṭṭa*, son of *Bhaṭṭa Hṛidaya(dhara)*, and foreign minister to *Mahārāja Govindacandra* (of Kanauj or Kāśī, cf. Colebrooke, Misc. Ess. 2nd, II., p. 253).

This MS. contains the *Dānakāṇḍa* (*Dāna-kalpataru*), or chapter on gifts.

It begins: ननु किञ्चामसंज्ञयत् तद्धि न तावत्सन्देहो-
त्तनुभवसिद्धो जातिविशेषः चाक्षुषत्वादिना ०

इति कृत्यकल्पतरौ दानकाण्डे पात्रापात्रनिरूपणपूर्वे fol.
17a; इति ० बौद्ध महादानानि fol. 34b; इति श्री-
लक्ष्मीधरविरचिते ० प्रकीर्णकदानानि fol. 89b.

It ends: इति श्रीभट्टहृदयात्मजमहासाध्विविद्यहिकभट्ट-
श्रीलक्ष्मीधरविरचिते कृत्यकल्पतरौ दानकाण्डे समाप्तः ॥

सर्वेषां श्रीलिरालानां भट्टाचार्यमहात्मनां ।

इति विद्यानिवासानां दानकाण्डाख्यपुस्तकं ॥

श्रीमेन्द्रशरणीतांशुमित्रशाके विशेषतः ।

भूद्रेण कविचन्द्रेण विलिख्य परिशोधितं ॥

According to a MS. described by Prof. Peterson, Report I. (1882-3), p. 108, the entire work consists of the following twelve chapters:

1. <i>Brahmacāri-kāṇḍa</i> .	7. <i>Tirtha-kāṇḍa</i> .
2. <i>Grihastha-kāṇḍa</i> .	8. <i>Śuddhi-kāṇḍa</i> .
3. <i>Naiyatakāla-kāṇḍa</i> .	9. <i>Rājadharmā-kāṇḍa</i> .
4. <i>Śrāddha-kāṇḍa</i> .	10. <i>Vyavahāra-kāṇḍa</i> .
5. <i>Dāna-kāṇḍa</i> .	11. <i>Śānti-kāṇḍa</i> .
6. <i>Pratishṭhā-kāṇḍa</i> .	12. <i>Moksha-kāṇḍa</i> .

But, if this is a complete list of the chapters, their order must be somewhat different, as the *Rājadharmā-kāṇḍa* is called the 11th in its introductory verse.

As the *Kalpataru* is quoted in *Caṇḍeśvara's Ratnākara*, it cannot be later than the beginning of the 14th century. [H. T. COLEBROOKE.]

3 H

1386.

852. Foll. 46; size 12½ in. by 4 in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Rājadharmakāṇḍa, the chapter on the duties of kings, of *Lakṣmīdhara Bhaṭṭa's Kṛitya-kalpataru*. It begins:

न्याये वर्त्तन्ति यस्मिन्गुणवती गेहेषु वर्त्तन्ति नो
राज्ञो मूर्धेनि यत्पदं चरन्त्यस्मिन्निदं च द्रो नृपः ।
तत्सर्वं सलु यस्य मन्त्रमहिमाश्चर्यं स लक्ष्मीधरः
काङ्क्षे शंसति राजधर्मे निचयानेकादशे पुण्यधीः ॥ १ ॥

राजप्रज्ञसा प्रथममभिषेको गुणास्ततः ।
अमात्या अप्य दुर्गाणि वास्तुकर्मेविधिस्ततः ॥
राष्ट्रसंयहणं कोशो दंडो मित्रं ततः पुनः ।
राजपुत्राभिरक्षा च मंत्रः वास्तुस्यमेव च ॥
यात्राभिषिक्तकृत्यानि देवयात्राविधिस्ततः ।
महोत्सवश्च कौमुद्या ध्वजोष्णायविधिस्ततः ॥
महानवम्या पूजा च विधिश्चिह्नस्य चाप्यय ।
गवोत्सर्गो वसोधारा पर्वोत्सवेकादश क्रमात् ॥

अथ राजप्रज्ञसा । तत्र मनुः । ०

इति राजप्रज्ञसा fol. 3a; इत्यभिषेकविधिः fol. 5a;
इति राजगुणाः । अथामात्याः fol. 6a; अथ दुर्गाणि fol. 10a;
अथ वास्तुकर्मेविधिः fol. 14a; इति वास्तुशक्तिः । fol. 20b;
इति राष्ट्रं । अथ कोशः fol. 21b; अथ राजपुत्ररक्षा fol.
23a; अथ मंत्रः ib.; अथ वास्तुस्य fol. 25a; अथ यात्रा
fol. 26a; अथभिषिक्तस्य कृत्यानि fol. 31b; अथ देव-
यात्राविधिः fol. 38a; अथ कौमुदीमहोत्सवः fol. 39a;
अथेद्वज्रोष्णायविधिः fol. 39b.

It ends (? from *Bhaviṣhyapurāṇa*):

एवं यो वाहयेद्भारां शास्त्रदृष्टेन कर्मेणा ।
तस्य भूः सिध्यते सर्वा सनगा सहसगरा ॥
अश्वमेधसमं पुण्यं दिनहोमात्मजायते ।
वाजपेयशतं रात्रावग्निहोमशतं तथा ॥
आधयो व्याधयस्तस्य न भवति कदा चन ।
आयुरारोग्यमैश्वर्यं तदंते च सुखी भवेत् ॥

इति श्रीमन्नोर्वि[द्वं]द्रमहराजसाधिविग्रहिकश्रीलक्ष्मीधर-
भट्टविरचिते कृत्यकल्पतरौ राजधर्मेकादशः संपूर्णः ॥

No quotations other than from *Purāṇas* and *Smṛitis* have been met with.

[H. T. COLEBROOKE.]

1387.

989. Foll. 258; size 14 in. by 5 in.; fairly good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Kṛityaratnākara, the first section of a general digest of Hindu law, compiled under the direction of *Caṇḍeśvara*, son of *Vireśvara* (son of *Devāditya*), and minister of King *Harasiṃhadeva* of *Mithilā* (or *Nepāla*).

According to a *śloka* at the end of the section on Civil law, *Caṇḍeśvara* was living in Śaka 1236 (A.D. 1314, cf. no. 1390) when he gave away his weight in gold, on the river *Vāgvatī*.

Another *śloka* at the end of the same section states that the complete digest consists of the following seven sections: 1. *Kṛitya*; 2. *Dāna*; 3. *Vyavahāra*; 4. *Śuddhi*; 5. *Pūjā*; 6. *Vivāda*; 7. *Gṛihastha-ratnākara*.

The work begins (with the numbers of *ślokas* supplied):

हर्षेष्वालोलमौलिद्रुवदमरधुनीवारिधाराभिषेकाद्
विश्रान्ते लोचनान्गो विगलितगिरिजा संभ्रमादस्तविभ्रा ।
देयादधेन्दुरोचिर्विरचितकवरीकुन्दमालानुकारा
वासः श्रेयांसि गौरी वदनसरसिजे शांकरौ भृङ्गलीना ॥ १ ॥
वेददुर्म सुकृतसम्पलमुचशासनम्
उल्लासयन्नधिपयोनिधिनीलमूर्तिः ।
भूमस्तलोद्भरणकर्मे च कूर्मरूपो
देवः शिवं दिशतु विश्वजनीनमूर्तिः ॥ २ ॥ ० ३ ॥
अस्ति श्रीहरसिंहदेवनृपतिर्निःशेषविद्वेषिणा [वंशोद्भवः ।
निर्मोषी मिथिलां प्रसाददस्त्रिलां (I. प्रसाद ०) कार्याट-
आशाः सिञ्चति यो यशोभिरमणैः पीयूषधाराद्रवैर्
देवः शारदशर्वरीपतिरिवाज्ञेवस्त्रियं भावुकः ॥ ३ ॥
अस्मिन् दिग्विजयोद्धते बलभरात् कुञ्जीभवन्निः फणैर्
अन्योन्यं निविडं मिलद्भिरभितः शेषं सहस्रशसः ।
गच्छत्युज्ज्वलान्धवे दिनपती प्रत्यक्षयोधेरथः
सद्यः संकुचदन्तकोरकवपुःसादृश्यमालस्यते ॥ ४ ॥
सामाख्ये भजन्त्यं जलधिमुपगते चान्धवे पङ्कजानाम्
अनतः पद्मेधुरोषव्यसनभयमुख (I. च) अक्षकाका वराकाः ।
श्रीमत्कार्याटभूपतिमुकुटमण्यः प्रीणयन्नस्य लोकान्
एव प्रौढप्रतापद्युमणिरुदयिनीं संयदं संतनोति ॥ ५ ॥

एतस्याहुतसन्धिविग्रहधुरा पात्रं पवित्रीकृत-
 स्नालोकः शरदिन्दुसुन्दरयज्ञःसंदोहगङ्गासुभिः ।
 आसीन्मन्त्रमयकुतिप्रतिहतामित्रान्धकारोदयो
 देवादित्य इति प्रसन्नहृदयो देवदुमो जङ्गमः ॥ ७ ॥
 महादानैस्तेस्तेष्विभयमहितैर्नैन्दितमभूत्
 कुलं भूदेवानां बहुविधमस्तेस्तेष्वभुजां ।
 तडागैरावासेः कमलमधुप्रानोम्बदन-
 द्विरेफलेष्वीनानुपकृतमनेन क्षितिर्लहं ॥ ८ ॥
 गुणाम्भोधेरस्मादजनि रजनीजानिरुदधेर
 इषाम्भोजाद् देवो द्रविण इव मन्त्रोऽक्षितिलकः ।
 नवं पीयूषांशोरमृतमिव शक्तिप्रणयिनो
 नयादनुः (?) महादानः) स्नाय्यादिव जगति वीरेण्वर इति ॥ ९ ॥
 लक्ष्मीभाषो द्विजेन्दानकृत कृतमतिर्यो महादानदानैः
 प्रादानुहस्तु रामप्रभृतिपुरवरे शासनं श्रोत्रियेभ्यः ।
 वापीचक्रैश्चिवन्दुदहिभतनगरे (?) निर्जितातङ्कदुःखः
 प्रासादस्थेन तुङ्गो व्यरचि सुकृतिना स्वर्गसोपानमाहुः ॥ १० ॥
 यः सन्धिविग्रहविधौ विविधानुभावः
 श्रीयोदयेन निधिलाधिपराज्यभारं ।
 निमैत्सरं स्वनयसञ्चितको[श]जातं
 सम्राज्यसंघटनसंभृतमेव चक्रे ॥ ११ ॥
 प्रज्ञावतां सदसि संसदि वाक्पटूनां
 राज्ञां सभासु परिचत्सपि मन्त्रभाजां ।
 चित्ते ऽर्थिनां च कवितास्तपि सत्कवीनां
 वीरेण्वरः स्फुरति विग्रहविलसिकीर्तिः ॥ १२ ॥
 श्रीमाननुष्य तनयो नयचक्रचारु
 आचारवर्णिनवकल्पतरुप्ररोहः ।
 सत्संधिविग्रहधुरीणपदावलचम्
 चक्रेण्वरो विजयते सचिवावर्तसः ॥ १३ ॥ ० १३ ॥
 विभागः कल्पवृक्षं क्लृप्तं परिसरे कामयेन दधानः
 क्लृप्तः पारिजातं क्लृप्तं च दधच्छोषयादोविमुक्तः ।
 श्रीमच्छेण्वरेण स्मृतिनिगमविदा तन्यते ते[न] तद्द
 विष्णुव्यासादिवाक्यस्फुरदमृतमयः कृत्यरत्नाकरो ऽयं ॥ १४ ॥
 स्वरूपमलमानेभ्यो निमिषाच्च विधीयते । [० १५ ॥
 अभीष्टफलदस्यात्र धर्मस्यादौ निरूपणं ॥ १७ ॥
 परिभाषा ततः प्रोक्ता ततो मासपरिस्थितिः ।
 अथात्र चैत्रवेशास्त्री ज्येष्ठावाढी ततः परं ॥ १८ ॥
 ततश्च आवयो भद्र आश्विनः कार्तिकस्तथा ।
 मार्गः पीयो ऽथ माघश्च फाल्गुनः परिकीर्तितः ॥ १९ ॥

मलमासव्यवस्थापि तरङ्गो ऽस्य ततः कृतः ।
 प्रकीर्णकं च वाराणां व्रतादिविधिविस्तरः ॥ ३० ॥
 रविसंक्रान्त्यमासास्याग्रहस्थितयस्ततः ।
 व्रतादितिषिवेधादिव्यवस्थितिरनन्तरं ॥ ३१ ॥
 एवमागमविज्ञेन श्रीचक्रेण्वरमन्त्रिणा ।
 द्वाविंशतिस्तारङ्गाणां कृत्यरत्नाकरे कृता ॥ ३२ ॥
 तत्र प्रवृत्तीपायिकं धर्मेनिरूपणं स्वरूपतः । तत्र मनुः । ०
 इति ० धर्मेनिरूपणतरङ्गः fol. 17a; ० परिभाषातरङ्गः
 fol. 30a; ० मासपरिस्थितितरङ्गः fol. 31a; ० चैत्रतरङ्गः
 fol. 56a; ० वैशाखतरङ्गः fol. 70b, etc.; ० माघतरङ्गः
 fol. 210; ० फाल्गुनमासतरङ्गः fol. 216b; ० मलिमुच-
 निर्णयतरङ्गः fol. 220; ० प्रकीर्णकतरङ्गः fol. 240;
 ० वारव्रतादिविधितरङ्गः fol. 247b; ० संक्रान्तितरङ्गः fol.
 251b; ० अमावास्यातरङ्गः fol. 252b; - - - ० ग्रह-
 कतरङ्गः ॥ अथ व्रतादितिषिवेधादिव्यवस्थितिः ॥ fol. 255b.

It ends :

पुन्द्रे मन्त्रीचराणां परिवदि विदुषां सामगानां समाजे
 गोष्ठीषु स्तेमभाजां सदसि सुकृतिनां श्रीमतां मन्दिरेषु ।
 चागङ्गाभ्यःसभासु क्षितिबलव्यभुजामालये नीतिभाजां
 श्रीमच्छेण्वरो ऽयं निखिलगुणनिधिगीयतां गौरवेण ॥
 महासन्धिविग्रहिकठञ्जुरश्रीवीरेण्वरात्मजमहासन्धिविग्रह-
 कठञ्जुरश्रीचक्रेण्वरविरचितः कृत्यरत्नाकरः समाप्तः ॥ See the
 same author's *Kṛityacintāmaṇi*.

Regarding the author's age see no. 1390.

[H. T. COLEBROOKE.]

1388.

467. Foll. 128; size 17 in. by 5 in.; fairly written, in the Bengali character, at the end of last century; nine lines in a page; the first two leaves have been replaced by three leaves in a large, somewhat more recent handwriting.

Dānaratnākara, the section on Gifts, of *Caṇḍeśvara's* Digest of Hindu law.

It begins :

तथातु लोचनं शम्भोः प्रियास्त्रेपनिनीलितं । ॥ १ ॥
 उत्तमं सरजनीनाप(ल. सरोजिनीनापे)निद्रायमिव नीरजं
 3 H 2

उत्तिद्राभोजराजीवहलपरिमलोद्भूतरागैस्तलागैर्
 उन्मीलद्भ्रमशोषधुतिविगलदधैः शासनैर्यजानां ।
 लक्ष्मीं विप्रभरायाः स्फुटमकृत कृती यो महादानदानैः
 श्रीमच्छेधरोऽं रुचयति रुचिरं दानरत्नाकरं सः ॥ २ ॥
 श्रीचखेधरमन्त्रिणा मतिमतानेन प्रसन्नात्मना
 नेपालासिलभूमिपालजयिना धर्मेन्दुगुणाम्बिना ।
 वाग्धराः सारितस्तटे सुरधुनीसाम्यं दधत्याः शुची
 मार्गे मासि यथोक्तपुष्पसमये दत्तस्तुलापूरुषः ॥ ३ ॥
 यस्य दानातिरेकेण लोके निर्जितगीरवः ।
 कल्पद्रुमः पारिजातः कामधेनुः क्षणिकश्चित् ॥ ४ ॥
 अत्रोक्तमपि यद्दानं कृत्यरत्नाकरे पुनः ।
 मासादिकृत्यसामस्त्यगौरवात्तदुदीरितं ॥ ५ ॥
 दानधर्मविधिर्दानस्वरूपस्य निरूपणं ।
 देयादेयतरङ्गो ऽत्र पात्राणां कथनं ततः ॥ ६ ॥
 महादानानि सर्वोधि गोसहस्रमनन्तरं ।
 धान्यादिशैलदानानि गुडधेनवादिकानि च ॥ ७ ॥
 गवां स्वरूपतो दानं ततो हेमगवी परं ।
 वृषकृष्णानिने तद्वद्दानं भूमिसुवर्चयोः ॥ ८ ॥
 विद्यादानं कल्पदानमन्नदानमतः परं ।
 मासर्तुतिथिनश्चप्रदानानां तरङ्गकाः ॥ ९ ॥
 आरोग्याभयदाने च द्विजस्थापनकं ततः ।
 प्रकीर्णकप्रदानानि वापीकूपसरोविधिः ॥ १० ॥
 प्रतिष्ठा चैव वृक्षाणां दानमाश्रयचिह्नितं ।
 द्रव्याणां देवतान्यत्र श्रीचखेधरमन्त्रिणा ॥ ११ ॥
 देवद्रुमाधिकोत्तासिसाम्यत्वाभासितप्रिया ।
 जनविंशदमी रम्यास्तारङ्गास्तेन निर्मिताः ॥ १२ ॥

अथ दानविधिः ॥ तत्रः मनुः । ०

इति ० दानविधितरङ्गः fol. 3; ० दानस्वरूपतरङ्गः fol. 7b;
 ० देयादेयतरङ्गः fol. 10b; ० पात्रनिरूपणो नाम तरङ्गः
 fol. 19; ० तुलापूरुषमहादानं fol. 27; ० हिरण्यगर्भदानं
 fol. 29; ० ब्रह्मास्त्रदानं fol. 31; ० कल्पपादपदानं fol.
 32b; ० गोसहस्रदानं fol. 34b; ० कामधेनुदानं fol. 35b;
 हिरण्यगर्भदानं fol. 36b; ० जनकाश्रयदानं fol. 37;
 हेमहस्तिरयदानं fol. 38; ० पञ्चलाङ्गलदानं fol. 39b;
 पृथ्वीदानं fol. 40b; ० विप्रचक्रदानं fol. 43; ० कल्पलतादानं
 fol. 44; ० सप्तसमुद्रदानं fol. 45; ० रत्नधेनुदानं fol. 45b;
 इति ० षोडशदानतरङ्गः fol. 46b; ० गोसहस्रदानतरङ्गः
 fol. 50; ० अचलदानतरङ्गः fol. 58; ० धेनुतरङ्गः fol. 65;

० गोदानतरङ्गः fol. 73; ० हेमगवीतरङ्गः fol. 73b;
 ० वृषदानतरङ्गः fol. 75; ० कृष्णामिनदानतरङ्गः fol. 79;
 भूमिदानतरङ्गः fol. 82; ० सुवर्चदानतरङ्गः fol. 85;
 ० विद्यादानतरङ्गः fol. 94b; ० कल्पदानतरङ्गः fol. 95;
 ० अन्नदानतरङ्गः fol. 98; ० मासदानतरङ्गः fol. 100;
 ० भातदानतरङ्गः fol. 100b; ० तिथिदानतरङ्गः fol. 103b;
 ० नक्षत्रदानतरङ्गः fol. 105; ० आरोग्यदानतरङ्गः fol. 106;
 ० द्विजस्थापनतरङ्गः fol. 107b; ० प्रकीर्णकदानतरङ्गः ॥
 अथ वापीकूपतडागादिविधिः । fol. 119b.

The MS. concludes with the last two *ślokas* given at the end of the *Vivādaratnākara*, with, however, one or two lacunæ. In one of these the initial र of the last *śloka* containing the date is wanting.

The colophon runs thus: इति सप्तक्रियमहासा-
 न्धिविग्रहिकठङ्कुरश्रीवीरेधरात्मजसप्तक्रियमहासान्धिविग्रहिक-
 ठङ्कुरश्रीचखेधरविरचितो दानरत्नाकरः समाप्तः ॥

Besides *Smṛitikāras* and *Purāṇas* are found quoted: *Kalpatarukāra*, fol. 69b etc.; *Kāma-
 dhenu*, fol. 109 etc.; *Chandogapariśiṣṭha*, fol. 23b;
Dānavyāsa, foll. 12-15b; *Dānasāgara*, foll. 12,
 16, 19b, 23 etc.; *Pariśiṣṭha*, fol. 22b; *Pārijāta*,
 fol. 16 etc.; *Shatṭrimśanmata*, fol. 7.

[H. T. COLEBROOKE.]

1389.

880. Foll. 70 (numbered 2-71); size 11 in. by 4 in.; good, modern Bengali handwriting; nine lines in a page.

Śuddhiratnākara, the section on purification, of *Caṇḍeśvara's* Digest.

The beginning and end are wanting, the MS. having apparently been copied from one the first leaf of which had been lost, as well as several leaves at the end.

It begins:

- स्तोपहतानां च पञ्चाशस्य विभुजता ।

जानात् शुद्धिरपि शुद्धिः सम्यगशोपवर्धिताः ॥

चतुर्लिंगशतसंज्ञे शुद्धिरालोक्यते क्रमात् ।

मिथिलाधिपमन्त्रीन्द्राचन्द्रेश्वरसूरिणा ॥

अथ प्रायेण शुद्धिः ॥ तत्र मनुः ॥ ०

1. *Prāyeṇa-buddhitarāṅga* ends fol. 8; 2. *jananābuddhit.*, fol. 9b; 3. *jananamaraṇāśaucat.*, fol. 11b; etc.—27. इति शुद्धिरालोकरे सभाषशुद्धितरङ्गः ॥
अथ त्रैजसादिद्वयतरङ्गः ० fol. 69b.

[H. T. COLEBROOKE.]

1390.

1423. Foll. 224; size 12½ in. by 4 in.; Devanāgarī writing of the latter part of last century; foll. 1-150 in a large, clear hand, nine lines in a page; the remaining portion less clearly written, apparently by several hands; 9-14 lines in a page.

Vivādaratnākara, the section of *Caṇḍeśvara's* Digest, treating of Civil law [A.]

This section has been edited, in the *Bibliotheca Indica*, by Paṇḍit Dīnanātha Vidyālan-kāra.

That edition commences with an introduction of 29 verses, which is not contained in any of the three MSS. of this collection.

These MSS. begin :

सर्वोत्तमे नमस्तस्मै सर्वोपत्यरिपत्त्यने ।

सर्वोपसिद्धये सद्यः सर्वोपास्याय शंभवे ॥ १ ॥

सर्वोपकारे सुरवाहिनीय

सर्वोपसिद्धी कमलालयेव ।

सर्वोपया पातु पवित्रयमनी

श्रीमन्निक्षितीशं मुदिता भवानी ॥ २ ॥

विलोक्य मन्वादिमुनिप्रणीताः

स्मृतीस्तथाचार्यकृतान्निबन्धान् ।

चण्डेश्वरः सञ्जनरञ्जनाय

विवादरत्नाकरमातनोति ॥ ३ ॥

तत्रादी च्छादानविवादपदम् । तत्र बृहस्पतिः । ०

इति ० च्छादानतरङ्गः fol. 2b; ० वृद्धितरङ्गः fol. 7;

० अकृतवृद्धितरङ्गः fol. 8b, etc.

It ends :

कल्पदुमे वाप्यथ पारिजाते हलायुधे वाप्यथवा प्रकाशे ।

यासारमस्मादधिकं च तत्सहधाति रत्नाकर एक एव ॥ १ ॥

यं कामधेनुरनुयाति सकल्पवृक्षा

यं सेवते निजफलाय स पारिजातः ।

तं वैरिगोचमिदमुच्चसहसनेच

चण्डेश्वरं तुल्यितुं कतमे भवन्तु ॥ २ ॥

श्रीकृतदानव्यवहारशुद्धिपूजाविवादेषु तथा गृहस्थे ।

रत्नाकरा धर्मभुवो निबन्धाः कृतास्तुलापुरुषदेन सप्त ॥ ३ ॥

रसगुणभुजर्चद्वैः संमिमे ज्ञाकवर्षे

सहसि भवत्येषे वाग्मतीसिंधुतीरे ।

अदितं तुलितमुच्चैरालम्बा स्वकीराशिं

निधिरसिलगुणानामुत्तमः सोमनाथः * ॥ ३ ॥

इति समस्तप्रक्रियाविराजमानमहासांघिविग्रहिकठकुशली -
विरेचरालम्ब-समस्तप्रक्रियाविराजमानमहासांघिविग्रहिकठकुश-
चण्डेश्वरविरचितो विवादरत्नाकरः समाप्तः ॥

The date contained in the last verse, viz. Śaka 1236 (A.D. 1314)—when *Caṇḍeśvara*, the minister of *Harasimhadeva*, is stated to have given away his weight in gold, on the *Vāgmatī* (the modern *Bāgmatī*, the principal river of the Nepal valley)—seems to fit in fairly well with what is known of the history of the country. Though the legendary history of Nepal (D. Wright, p. 174 seq.), which represents *Harisimhadeva* (!) as having come into Nepal from Ayodhyā in 1324, and soon after succeeded in getting himself recognized king, is too little trustworthy to afford much help, other circumstances seem to point to the overthrow of the *Mallas*, traditionally connected with the name of *Harisimhadeva* (and perhaps

* This is also the reading of the Bibl. ind. edition and of a MS. in Rāj. Mitra's Notices, v., p. 152; whilst Mr. Rajkumar Sarvadhikari, Tagore Law Lectures 1880, p. 394 (? from a Benares MS.) reads ० गुणानामुच्चरं सोमनाथात् 'north of Somanātha.' No mention seems, however, to be made of such a shrine or place in Nepal, though *nātha*, no doubt, seems rather a favourite ending of local names there.

alluded to in the introduction to the *Kṛitya-ratnākara*) having taken place in the early decades of the 14th century. See C. Bendall, Cat. of Cambr. MSS., p. vii. Thus the present digest was probably compiled not long subsequently to the date recorded above. The author, no doubt, frequently quotes the *Pārijāta*, and if thereby the *Madana-pārijāta* were intended, the above date would be too early, since that work is posterior to the *Parāśara-Mādhaviya* (c. 1350-60 A.D.). However, the passages quoted from the *Pārijāta* in the *Vivādaratnākara*, do not occur either in the printed or unprinted portions of the *Madanapārijāta*: hence the author must refer to some other work of that title. [H. T. COLEBROOKE.]

1391, 1392.

438, 439. Foll. 135 and 150 resp.; size 4to.; 11 in. by 8½ in.; written in Bengali character, on European paper (water-mark 1802); eleven lines in a page.

Another copy of the *Vivādaratnākara*.

In some portions interlinear and marginal notes have been added by Colebrooke.

[H. T. COLEBROOKE.]

1393.

847. Foll. 112; size 12½ in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī, in, or shortly before 1789, for Sir W. Jones. Ten lines in a page.

Another copy of the same work. Incomplete. It breaks off at the end of the *Prakāśataskaradaṇḍataraṅga*. [H. T. COLEBROOKE.]

1394.

1556. Foll. 317 (numbered 318, no. 22 having been omitted); size 11 in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing; 9-12 lines in a page.

Madanapārijāta, a compendium of religious and civil duties, in nine chapters (*stavaka*), compiled—under the patronage of the Tāka prince *Madanapāla* of Kāsthā (Kātha, near Dilli), son of (*Sādhārāṇa*, and grandson of) *Bharahapāla*—by *Viśveśvara Bhaṭṭa*, son of *Peṭṭi Bhaṭṭa* and *Ambikā*.

The work is being edited, in the Bibliotheca Indica, by Paṇḍit Madhusūdana Smṛitiratna. See also Aufrecht, Cat. nos. 651, 652; Rāj. Mitra, Notices, i., p. 242.

The author composed successively: 1. the *Subodhinī*, a commentary on *Vijñāneśvara's Mitāksharā*; 2. the *Madanapārijāta*; 3. the (*Karmavipāka*)-*Mahārṇava*; 4. the *Smṛitikau-mudī* (in which 2. and 3. are quoted); and 5. the medical dictionary *Madanavinoda*. As regards this last work, a *śloka* at the end of several MSS. avers that it was composed in Samvat 1431 (A.D. 1375); and since the *Parāśara-Mādhaviya* (c. 1350-60 A.D.), as pointed out by Prof. Aufrecht, was largely made use of in the compilation of the *Madanapārijāta*, the date of the latter work (if the former date be correct) would probably fall somewhere between 1360 and 1370 A.D. See Prof. R. v. Roth's article on *Madanapāla*, Weber's Ind. Stud. xiv., p. 398; as also Prof. Bhandarkar's Report for 1883-84, p. 47. Mr. Sarvadhikari's conjecture, Tagore Law Lect. 1880, p. 390, to read the date of the *Madanavinoda* as Samvat 1231 (taking *yuga* as 2) is quite unnecessary.

On fol. 216a of the present (fol. 178a of the next) MS., the author refers to his commentary on the *Mitāksharā*: श्रीरसाद्यभावे तु कानोनादीनामपि सकलपितृधनग्रहणमस्त्येव पूर्वीभावे परः पर इति वचनादिति विज्ञानेश्वरमतं । यथा चायमेव क्रमस्तथास्माभिरुपपादितं विज्ञानेश्वरटीकायां सुषोधिनां दायविभागप्रकरणे ।

The colophon runs thus: इति पंडितपारिजात-कट्टारमहोपाध्यायविरचितं विज्ञानेश्वरटीकायां सुषोधिनां दायविभागप्रकरणे

मदनपारिजाताभिधे नवम स्तवकः । समाप्तोयं मदनपारिजा-
ताख्यः ॥ संवत् १६६३ समये पौषवदि द्वादशी पुष्यमासः । इदं
पुस्तकं लिखितं माधवतेवारि काश्या विश्वेश्वरसंनिधौ ॥
This date applies, however, only to the last
chapter (foll. 231-318); foll. 1-157 having been
transcribed by a more modern hand; whilst
foll. 158-230 were supplied at the beginning
of the present century. Fol. 317 contains an
index to foll. 1-104; but another index, on
nine leaves, has been added within the present
century. [H. T. COLEBROOKE.]

1395.

926. Foll. 235; size 12½ in. by 4½ in.;
legibly written, in Devanāgarī, by different
hands, at the beginning of the present century;
8-12 lines in a page.

Madanapārijāta. [H. T. COLEBROOKE.]

1396.

1795. Foll. 258 (of which 80-115, 157,
158 are wanting); size 14 in. by 5½ in.; large,
clear, modern Devanāgarī writing; nine lines
in a page.

Two sections of the *Prayoga-pārijāta*, a digest
of religious and civil duties, by *Narasimha*.

a. *Pākayañnakāṇḍa* begins:

त्वं पाकयजनेनैव हिरण्यकशिपुप्रदः ।

लक्ष्मीनृसिंह किं दाता तदन्यजनेनैरसि ॥ १ ॥

अवकाकर्मविलोचनसाधन-

प्रभुप्रणामाणि कांतिकनम्रदः ।

नरहरे विहरन् घनतर्जनेः

प्रमुदितो ऽसि ससर्पबलिप्रिया ॥ २ ॥

अथाचार्योक्तक्रमेण सप्तपाकयज्ञविधिरभिधीयते ॥ तथा च
तदीयवचनं ॥

अतः परं द्विजातीनां संस्कृतिर्नियतोच्यते ।

संस्काररहिता ये तु तेषां जन्म निरर्थकं ॥

पंचविंशतिसंस्कारैः संस्कृता ये द्विजातयः ।

ते पवित्राश्च योग्याः स्युः आह्वादिषु सुयजिताः ॥

गर्भीधानं पुंसवनं सीमंतो बलिरेव च ।

जातकृतं नामकर्म निष्क्रमो आशानं परं ॥

चौलकर्मोपनयनं तद् व्रतानां चतुष्टयं ।

आनोद्वाही चाग्रयणमहका च यथातथं ॥

आवस्थानाश्रयुज्यां च मार्गशीर्षी च पार्वणं ।

उत्सर्गश्चाप्युपाकर्म महायज्ञाश्च नित्यशः ॥

आवस्थां कर्तव्यं अवकाकर्म । ०

अथ अवकाकर्मोच्यते fol. 3b; इति प्रोक्तं अवकाकर्म
fol. 14a; इति नृसिंहोये प्रयोगपारिजाते पाकयज्ञकांडे
अवकाकर्मसर्पबलिप्रकरणं fol. 18b; ० अश्रयुजीप्रकरणं fol.
22a; ० आग्रयणप्रकरणं fol. 27b; ० प्रत्यवरोहणप्रकरणं । ०
अथोद्देशक्रमप्राप्तपाकयज्ञभूतआहुतिविधिरभिधीयते fol. 35b;
the end of the chapter on *śrāddha*, and the
concluding portion of this section of the digest,
is wanting.

b. *Shoḍaśakarmakāṇḍa*, incomplete at the be-
ginning and probably also at the end.

Fol. 115 begins: नामित्यस्य मंत्रस्य आंगिरसः कुत्सः
सूर्यस्तिष्ठतु ॥ ०

इति श्रीनरसिंहोये प्रयोगपारिजाते षोडशकर्मकांडे ग्रहय-
ज्ञप्रकरणं fol. 118a; ० गर्भीधानप्रकरणं fol. 137a;
० पुंसवनानवलोभनप्रकरणं fol. 146b; ० सीमंतप्रकरणं ॥ ० ॥
अथेदानीं विष्णुबलिरभिधीयते fol. 156a; the end of
this chapter is wanting (on foll. 157-8); इति ०
सूतिकागृहनिर्माणविधिः fol. 160b; ० जातकर्मप्रकरणं fol.
209a; ० जननतिथ्यादिकृत्यविधिः fol. 210a; ० सूतिकाणां
कर्मनियमाः fol. 213b; ० पुत्रपरिग्रहविधिः fol. 218b;
० नामकरणप्रकरणं fol. 246b; ० दुग्धपानविधिः fol. 248a;
० कर्णवेधप्रकरणं fol. 254a; निष्क्रमणप्रकरणं fol. 254b;
० बालोपवेशनविधिः ॥ अथेदानीमन्नप्राशनविधिरभिधीयते
fol. 255a.

The MS. ends at the bottom of fol. 258b:
दधि मधु घृतमक्षं प्राशयेत्सर्वकामो भवतीति विशायत इति ॥

Then follow fifteen leaves containing a list
of contents, written in three parallel columns,
without, however, any reference to fol. and
page.

The author, as is indicated by him at the
beginning of the first of these two sections,

follows chiefly the *Āśvalāyana Gṛihyasūtra*, together with the *Āśvalāyana-Kārikāḥ*, from which the above five ślokas are quoted at the beginning of the first section, and quotations from which are several times introduced by तथाचार्थः स्मृतिरुपेक्षाह (see no. 258, where these kārikās are called *Āśvalāyanīya-dharmaśāstra*). *Nārāyaṇa's* (*Āśvalāyanagṛihya-*) *Vṛitti* is also occasionally referred to.

Other relatively modern authorities found quoted in this volume are: *Karmapradīpa*, fol. 213b; *Kāladīpabhāṣya*, fol. 154b; *Kālanirṇaya* [० ये शिवरात्रवसंवादे], fol. 47b, 256b; *Kālavīdhānavyākhyā*; *Kāladarśa*, fol. 41b; *Caturviṃśatimata*, fol. 62a; *Candrikā* (probably *Smṛiticandrikā*), foll. 36a, 37b, 41b etc.; *Jyotir-ārṇava*, fol. 256a (otherwise quoted as *Arṇava*, fol. 147b, 250a etc.); *Triṃśanmata*, fol. 40a, 58b, 64a; *Devakīrti*, fol. 175b etc. (on astron. or astrol. points); *Navanītārishṭa*, fol. 195b, 200b, 206b; *Nṛsiṃha*, fol. 149a, 179b etc. (ślokas, astron., or on points of *kālanirṇaya*); *Nṛsiṃha-prasāda* fol. 238a [० प्रसादे। चित्राक्षार्थे पुष्यमध्ये द्विपादे पूर्वोवादाधिष्ण्यपादे तृतीये। etc., verse]; *Mādhavīya-parāśaravyākhyā*, fol. 213a; *Muhūrtasamgraha*, fol. 258a; *Ratirahasya*, fol. 133b; *Ratnakōśa*, 160a; *Lalla*, 256a; *Vidhiratna*, [तदुक्तं विधिरत्ने।

आदित्यातिथ्यः स्रवणः अविष्टाः

पूषा विटिचः पवनो अपि मित्रः।

हस्तो मघाथो वरुणश्च मूलं

त्रोत्पुत्रराणां दुरुद्धतिनास्ती ॥ fol. 220a, 255b;

Viśvādarśa, fol. 256b [अक्षप्राशनकार्ये तु ० śloka];

[वृद्धिर्दास्यं पुंसवर्द्धिं प्रेतकनौनुमासिकं।

नित्यं मास्यधिक्ये ज्येष्ठे सवै देवादि चोत्तर इति ॥

[fol. 138a;

Śrīdharācārya, fol. 219a; *Śrīdharīya*, fol. 120b (० ये गुरुः। प्रथमायां पतिं हति द्वितीयायां सुखं भवेत्। ०); fol. 132b, etc.; *Śrīdharīye Vṛihaspatiḥ*, 252b; ० *Vyāsaḥ*, fol. 216a;

[अधीरतीये। मासे चडे सप्तमे वाहने वा

वेध्या कर्णौ द्वादशे षोडशे हि।

मध्ये बाहूः पूर्वभागे न रात्री

नक्षत्रे द्वे द्वे तिथौ वर्जयित्वा ॥ fol. 248a;

मासे तृतीये दिवसे दिनेशं

शिर्षं चतुर्थे अश्विनं च धेनुं।

विलोकयित्वा उत्र विधिप्रयुक्ते

काले गृहाभिष्क्रमणं विदध्यात् ॥] fol. 251a;

Śrīpati, fol. 133b, 200a, 256b; *Shadgurusishya*, fol. 32b; *Samgrahakāra*, fol. 45a; 167a (? *Smṛitisamgraha*); *Sāyaṇīya*, fol. 38b;

[चुष्या तु तृप्त्यनु पिता यजुषा तु पितामहः।

पितुः पितामहः साक्षां ब्रह्मदोगो अभ्यधिकस्ततः ॥] fol.

fol. 73a, 221a; [० ये मातृकस्यैः। [71b;

सीमंतोजननं कुयौच कुयौमुसवं यदि।

पुंसवं प्राग्विनिर्वर्त्यै ततः सीमंतमुजयेत् ॥] fol. 154a;

Sārāvalī (? astron.), fol. 202b; *Smṛiticandrikā* (? see *Candrikā*); *Smṛitibhārgava* (-ve *Gargah*), fol. 160a; *Smṛitibhāskara*, foll. 41a, 147b, 154b; *Smṛitimañjarī*, foll. 119b, 126b; *Smṛitiratna*, foll. 121a, 125a; *Smṛityarthasāra*, foll. 41b, 129a; *Haradatta* (on *Āpastambasūtra*), fol. 3a; *Hemādri*, fol. 38b, etc.; *Horāsāra*, fol. 175b, 195b, 199a. [DR. J. TAYLOR.]

1397.

776b. Foll. 39; size 10 in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, in the latter part of the last century; nine or ten lines in a page.

Grahayajña-prakarana, being a section of the *Shoḍaśakarmakāṇḍa* of *Narasimha's Prayogapārijāta*.

The MS., which is rather incorrect, begins:

ममहे तमहापन्नानुचकुमुनक्षकिलं (? चकितं)।

यत्स्वरूपतया यज्ञाः क्षूयन्ते क्षुत्तिसीमनि ॥

अपेदानौ ग्रहयज्ञविधिरभिधीयते। ०

अथ मंडपादिलक्षणमुच्यते fol. 2b; अथ कुंडलक्षणं ib.;

अथ ग्रहवर्णः fol. 3a; अथ प्रतिमाद्रव्याणि fol. 3b, etc.

It ends : ° खयं दृष्टान्ता वंशुभिः सह भुंजीत ॥

इति श्रीनरसिंहीये प्रयोगपारिजाते षोडशकर्मकांडे सहस्र-
प्रकरणे ॥

° अचेदानीमुद्देशक्रमप्राप्तागमलंभनविधिरभिधीयते । तच्च
नावद्वय उपनिषदि गर्भलंभनं पुंसवनमवलंभनं चेति । अस्यार्थः ।
आज्ञातमिति ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1398.

249a. Foll. 90 (and a leaf inserted after
fol. 18); size 13 in. by 5 in.; fairly good
Bengali handwriting; 9-12 lines in a page.

Vivādacintāmaṇi, the section on Civil pro-
cedure, of *Vācaspati Miśra's* Digest of Hindu
law, entitled *Cintāmaṇi*.

It begins : श्रीरामेश्वरिज्ञानां विदशपरिषदि °

Colophon : इति महामहोपाध्यायसन्निभश्रीवाचस्पति-
विरचितो विवादचिन्तामणिः संपूर्णः ॥ शकाब्दे १७१६ । संवत्
१८५२ ॥

सप्तभूशैलचन्द्राय पुते शके तपस्यके ।

चक्षे मुधनरे त्रिष्या पूरिनायां गुरोर्दिने ॥

मिर्जापुरे पुरे रम्ये सहिषाज्ञासनाज्ञितः ।

विवादचिन्तामण्यस्यात्मनारानो द्विजो ग्लिस्त ॥

Then follows an additional leaf containing
a list of contents.

For the authorities quoted by the author,
cf. Aufrecht, Cat. Bodl., nos. 646, 647.

The text of the work, which enjoys a great
reputation in the Maithila school, was pub-
lished at Calcutta in 1837; an English trans-
lation, by *Prasanna Kumār Tagore*, in 1863.

According to Colebrooke, Misc. Ess., 2nd ed.,
I., p. 471, no more than ten or twelve gene-
rations had passed (in 1798), since the author
flourished at Semaul in Tirhūt. In a MS.
described by Rāj. Mitra, Notices, vi., p. 22, he
is stated to have lived at the court of *Mahārāja*
Harinārāyaṇa (of Mithilā) who, acc. to *Rāj.*
Sarvadhikari, Tagore Law Lect., p. 399, was
the son of *Hṛidayanārāyaṇa*, who was the son

of *Darpanārāyaṇa*, and brother of *Candrasimha*
(husband of *Lakshmi Devi*; cf. no. 1500). On
the other hand, the same author's * *Dvaita-*
nirṇaya (see no. 1572) was composed by order
of *Jayā*, Queen of King *Bhairava*, and mother
of *Purushottama Deva* (of Mithilā).

[H. T. COLEBROOKE.]

1399.

2588. Foll. 92; size 13 in. by 5 in.;
good, modern Devanāgarī writing; nine lines
in a page.

Vivādacintāmaṇi.

Colophon : इति श्रीपतिवाचस्पतिविरचितो विवादचि-
न्तामणिः समाप्तः ॥ [MACK. COLL.]

1400.

249b. Foll. 68; size 13 in. by 5 in.; fairly
written, in the Bengali character, towards the
end of last century; eight lines in a page.

Vyavahāracintāmaṇi, the section on juris-
prudence, of *Vācaspati Miśra's* Digest.

It begins :

आराध्य नन्दनन्दननुसंधाय प्रयत्नतो ग्रन्थान् ।

श्रीवाचस्पतिविरचितो व्यवहृतिचिन्तामणिं तनुते ॥

भाषोक्तं किंवा पादा निर्ययः शोपदेशकः ।

चतुष्पादसंविषयो व्यवहारो निरूप्यते ॥

त्रयादायुषदेशे चर्यनीये त्र्यल्लव्यवहारसमयमाह नारदः । °

Colophon : इति महामहोपाध्यायसर्वज्ञास्यपारंगम-
वाचस्पतिमिश्रकृतो व्यवहारचिन्तामणिः समाप्तः ॥

* Dr. Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 35, would take
the jurist and the philosopher *Vācaspati Miśra* to be
one and the same person, the son of *Keśava* and father
of *Lakshmidāsa*, and to have lived in Śaka 1423 or
1501 A.D. This, however, is impossible as the philo-
sopher *Vācaspati Miśra* is quoted in *Mādhavācārya's*
Sarvadarśanasamgraha (c. 1360 A.D.). Prof. Cowell,
Kusumāñjali, p. x., indeed, places him as early as the
10th century. See also F. E. Hall, Index, p. 21,
Sāikhyapravacanabhāṣya, pref. p. 36.

A few notes and references have been added by Colebrooke, in the margin. An extra leaf at the beginning contains a list of contents, written by Colebrooke, in Devanāgarī.

For another MS. of this work see Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 34.

[H. T. COLEBROOKE.]

1401.

1441a. Foll. 96; size 12 in. by 4 in.; fairly written (without stops), in Devanāgarī, foll. 1-54 by a different hand from the rest; 11 and 10 lines in a page resp.

Śrāddhacintāmaṇi, the section on obsequies, of *Vācaspati Miśra's* Digest. Not very correct.

It begins :

प्रथम्य परमं तेजो विचार्याचार्यसंहिताः ।

श्रीवाचस्पतिधोरेण आह्वस्य विधिरुच्यते ॥

अथ आह्वस्यरूपं । तथापक्षवः । अथैतन्मनुः आह्वस्यं कर्म प्रोवाच प्रजानिः श्रेयसार्थं ०

It ends: सुराय इति त्रैविधिकस्त्रीपरमिति सर्वं चतुरस्रं । इति महामहोपाध्यायसम्मिश्रश्रीवाचस्पतिविरचितः आह्वस्यतामयिः समाप्तः । संवत् १८५६, पौषमासे शुक्लपक्षे ३ रविवाखरे ॥

For another *Śrāddhacintāmaṇi*, by *Śivarāma (Sarveśvara)*, see no. 1735.

[H. T. COLEBROOKE.]

1402.

1548b. Foll. 18; size 11 in. by 6½ in.; modern Bengali handwriting; 10-12 lines in a page.

The concluding portion of *Vācaspati Miśra's Śrāddhacintāmaṇi*.

It begins: अथ आह्वस्यकारिणः ॥ तत्र त्रिविधा क्रिया भवति पूर्वा मध्यमोत्तरा च । ०

It ends: स्तेना हिरस्वमात्रापहतोरः । सुराय इति त्रैविधिकस्त्रीमात्रपरमिति सर्वं चतुरस्रं ॥

इति महामहोपाध्यायसम्मिश्रश्रीवाचस्पतिविरचितः आह्वस्यतामयिः संपूर्ण इति ॥

For other MSS. of this treatise see Rāj. Mitra, Notices, i., p. 244; iv., p. 223; for a commentary (*Śrāddhacintāmaṇi-bhāvadīpikā*) ib. v., 165.

[H. T. COLEBROOKE.]

1403.

899. Foll. 96; size 15 in. by 5 in.; fairly good, modern Bengali handwriting; ten lines in a page.

Tirthacintāmaṇi, the section of *Vācaspati's* Digest treating of the sacred places along the river Ganges, and the rules and ordinances to be observed on pilgrimages thereto.

It begins :

कनकनलिनलक्ष्मीस्पर्धिराधाकुचाय-

यधितनयनभृङ्गः स्नेहवक्त्राक्षुषीः ।

नवगगनतमालश्यामलामन्दगावः

क्षपयतु मम कर्म क्रूरमक्रूरनिभः ॥

श्रीकृत्यकल्पद्रुमपारिजातरत्नाकरादीनवलोक्य यत्नात् ।

प्रथम्य मूर्ध्नी मधुसूदनाय वाचस्पतिस्त्रीधैर्यविधिं तनोति ॥

अथ तीर्थविधिः । तत्र महाभारते । ० इति क्षान्दान्यविधिः ॥

fol. 4a. Then follow five chapters :

1. *Prayāgaprakāśa*, beg.: तत्र पञ्चपुराणे । कुरुक्षेत्रसमा गङ्गा ०

2. *Purushottamaparakāśa*, beg. fol. 13a: अथ पुरुषोत्तमादिविधिः । तत्र ब्रह्मपुराणे ब्रह्मविंशत्पादे ०

3. *Gaṅgāprakāśa*, beg. fol. 49a :

जलक्षीडालोलविदग्धतरुणीनागरमयी-

नवश्यामश्रेणीचनजघनपीनस्तनभरैः ।

पुटङ्गीचीचक्षकनककणहंसीकलरवैः

समाहूतब्रह्मा स्त्रियमिव भजे देवसरित् ॥

मञ्जुवैद्यधूटिका ० ॥ २ ॥

तथादौ माहात्म्यं । तत्र विष्णुपुराणे । ०

4. *Gayāprakāśa* beg. fol. 68a :

वायव्यगारुत्मतकल्पवृक्षान्

दृष्ट्वा विचार्योपि च शास्त्रयुक्त्या ।

तनोति नत्वादिगदाधराय

वाचस्पतिः श्रीपितृतीर्थसंस्थां ॥

अथ गयाविधिः । तत्र कल्पतरु मत्स्यपुराणं । ०

5. *Vārāṇasiprakāśa* beg. fol. 88a :

संसारिणो नरकपापकदम्बमानान्
आलोक्य मौलिनिहिनेन सुधाकरेण ।
या निर्मले निखिलदुःखहरी हरेण
तानमरीचनगरीमनिज्ञं स्मरामि ॥

अथ वाराणसीमाहात्म्यं ॥ तत्र मत्स्यपुराणे । °

It ends: न चतुपापसदृशं तीर्थं क्वपि ॥ without colophon.

An incomplete MS. of a *Tirthacintāmaṇi*, described by Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 104, seems to belong to the same work, though neither the beginning nor the end there given has been found in this MS.

Other sections of *Vācaspati Mītra's* Digest are *Ācāracintāmaṇi* (Rāj. Mitra, Notices, v., p. 169), *Śūdrācāracintāmaṇi* (ib. vi., p. 22), *Prāyascittacintāmaṇi* (Benares Cat. of S. Coll. Lib., p. 141), *Laghupurushārthacintāmaṇi* (? ib. p. 140). By the same author are the *Dvaita-nirṇaya* (see no. 1572), *Smṛtisārasaṃgraha* (no. 1490), *Tīthinirṇaya* (Not., v., 149), *Kṛitya-mahārṇava* (Not., v., p. 202).

[H. T. COLEBROOKE.]

1404.

2566. Foll. 42 (fol. 32 left blank); size folio; 15½ in. by 9½ in.; written by different hands, in the Telugu character, on European paper; 40-75 lines in a page.

Sarasvativilāsa, a Digest of Hindu law, prepared under direction of King *Pratāpa Rudra Deva* of *Kaṭakanagari* (Cuttack), who reigned over *Orissa* in the early part of the 16th century (probably 1503 to 1524 or 1532 A.D.).

The *Vyavahārakāṇḍa*, or section on Civil law.

It begins (with the numbers supplied):

यदे महिमहोयांसमसल्लिखितधरं ।
यत्कथञ्चकाररवः शब्दानुशासनं ॥ १ ॥

पदानतश्चोपतिं चतुपतिं दिशाचोवरं
सुरालयश्चरासनं सुकृतिद्विहारालयं ।
विभुर्विविधानयं विमलचिह्ननेषामयं
पुरां समधिकद्विधं पुनरुपैमि शाकद्विधं ॥ २ ॥

निर्भिन्ननीलमणिगर्भेनिकायकायं
नीलाद्रिशेखरमणिं नितरां स्मरामि ।
ज्योतिर्मये वपुषि यस्य सितेतरत्नं
कञ्जेक्षयस्य गगनात्मन्यै समानं ॥ ३ ॥

अधीररुद्रनृपतिप्रियमातनोतु
नीलाद्रिनाथनिजपादसरोजयुग्मं ।
यद्योगिभिर्हृदयपंकजमध्यभाग-
संरोधनादिव समुन्नतरक्तभागं ॥ ४ ॥

प्रतापअरुद्रं नृपमवतु दुर्गोपदयुग्मं
सरक्तं रक्तीयेर्मेहिषदनुमोरस्यलभयेः ।
शुभान्यस्मै दिश्याच्छ्रुतिपुर्वतहेमंतसरणिं (!)
प्रतोलीसिंदूरैः परिचयवशेनारुणचर्चं ॥ ५ ॥

अथ नृपतिप्रणेतृवंशावतारो उच्यते न ह्यत्र तत्र भवतां
वंशावतारनिबंधनमनुपपन्नमिति मम मनीषायाः समुन्नेवः ।
यतः सत्यनुगुणगुणरुचिररुचिरतरतारहारावलेरपि नायकम-
णिनिगुणवशेनैव विवृण्वन् । यथा नालोमोत्तरचमत्कारभुवो
ऽपि नायककायास्यानुगुणनायकसंबन्धेनैव चलितायता । यथा
वा नयनानंदकरस्यापि तारागणस्य निशाकरकरपरिचयो
देवसीभाग्यातिशयः । °

Iti śāstramukhasvarūpanirūpaṇam, fol. 10a ;
dharmasthānāvasthānanirṇayaḥ, 11b ; *vyavahā-
retikartavyatānirūpaṇam*, ib. ; *pratijñāvadāḥ*,
12b ; *uttarasvarūpanirūpaṇam*, 13b ; *likhita-
bhuktinirūpaṇam*, 16b ; *ṛiṇādānākhyasya padasya
vilāsaḥ*, 24b ; *vratānānāpākarmākhyasya* - - 28b ;
anyāvikrīyākhyasya - - 29a ; *vikrīyānuttadānā-
khyasya* - - 29b ; *krītvānuśayākhyasya* - - 30b ;
samayānāpākarmākhyasya - - ib. ; *apratibandha-
dāyavibhāgaṇaprakaraṇam*, 35b ; *dāyavibhāga-
khyasya* - - 39 ; *sāhasākhyapadasya vilāsaḥ*, 41 ;
vākpārushyasya padasya - - ib. ; *daṇḍapārushyā-
khyasya* - - 41b ; *dyūtasamāhvayākhyasya* - -
42a ; *sarvasēśhadāṇḍavidhivilāsaḥ*, ib.

The colophon of the last chapter (as of many others) runs thus : इति [धीर] अगमपतिगौडेभरनव-

कोटिकर्णिककलुषर (alias रि)नेम्बर-[शरणागत]जमुनापु-
रापीम्बरहुशनसाहुसुर (alias साहिबुसुर)बाबुशरवरखसजी-
दुर्गावरपुत्रपरमपवित्रचरित्रराजाधिराजराजराजपरमेस्वर-वीर-
प्रतापहृद्देवनहाराजविरचिते स्मृतिसंग्रहे सरस्वतीविलासे
व्यवहारकांडे प्रकीर्णकाव्यस्य पदस्य विलासः ॥ समाप्त
व्यवहारकांडः ॥

The chapter on inheritance which forms part of this section has been edited, with an English translation, by the Rev. Th. Foulkes (1881).

Dr. Burnell, *Vaṃśabrāhmaṇa*, p. vii., took the king *Pratāpa Rudra Deva*, under whose patronage the work was compiled, to be the last ruler of the *Kākaṭeya* (or *Gaṇapati*) dynasty of Warangal, in whose reign the kingdom was conquered by the Muhammadans, he himself being carried off as a prisoner to Delhi in 1322 A.D. Mr. Foulkes has, however, shown beyond doubt that the prince intended was *Pratāpa Rudra Deva* of the *Gajapati* dynasty of Orissa, the son of *Purushottama Deva*, and grandson of *Kapilendra*, or *Pratāpa Kapileśvara* (who founded the dynasty in A.D. 1451). It was in the reign of the same prince that the great *Vaiṣṇava* revival, inaugurated by *Caitanya*, took place in Orissa, *Pratāpa Rudra* himself eventually becoming a convert to the new faith, though the introductory verses of this code still show him an adherent of *Śaivism*.

The *Sarasvativilāsa* is a work of considerable authority throughout Southern India.

[H. T. COLEBROOKE.]

1405.

632. Foll. 66; size 16½ in. by 5½ in.; good Bengali handwriting of 1806 A.D.; eight lines in a page.

Malamāsattva (or *Malimlucattva*), the chapter on intercalation, of the *Smṛititattva*, a general digest of (chiefly religious) law, by Ra-

ghunandana Bhaṭṭācārya (often called *Smārta*), son of *Harihara Bhaṭṭācārya*. The MS. has numerous marginal glosses.

The *Smṛititattva* has been published at Serampore (*Śrīrāmapura*) in Bengali letters, under the title 'Institutes of Hindoo Religion, by *Rughoo Nundun*' (2 vols. 1834-35), but with a somewhat arbitrary arrangement of the 28 *Tattvas*. According to the introduction to the first or *Malamāsattva* (see Stenzler, in Weber's Cat., Berl., no 1177; Aufrecht, Cat. Bodl., no. 693), the *Smṛititattva* consists of the following 28 chapters (with references to the edition):

1. <i>malamāsattva</i> I., 427-492.	14. <i>yajurvedi-vṛishot-sargattva</i> II., 363-367.
2. <i>dāyatattva</i> II., 91-110.	15. <i>chandoga-vṛishot-sargattva</i> II., 299-317.
3. <i>saṃskāratattva</i> I., 493-543.	16. <i>vratatattva</i> II., 85-90.
4. <i>suddhitattva</i> II., 131-228.	17. <i>devapratishṭhātattva</i> II., 283-288.
5. <i>prāyaścittatattva</i> I., 277-327.	18. <i>divya</i> -(or <i>parīkṣhā</i>)- <i>tattva</i> II., 327-348.
6. <i>udvāhatattva</i> II., 59-83.	19. <i>jyotistattva</i> I., 329-425.
7. <i>tīthitattva</i> I., 1-121.	20. <i>vāstuyāgatattva</i> II., 229-235.
8. <i>janmāshṭamītattva</i> I., 25-34.	21. <i>dīkṣhātattva</i> II., 369-376.
9. <i>durgāpūjā</i> -(<i>durgot-sava</i>)- <i>tattva</i> I., 40-66.	22. <i>āhnik</i> -(<i>ācār</i>)- <i>tattva</i> I., 199-275.
10. <i>vyavahāratattva</i> II., 111-130.	23. <i>kṛityatattva</i> II., 237-269.
11. <i>ekādaśītattva</i> II., 1-58.	24. <i>maṭhapratishṭhātattva</i> II., 349-359.
12. <i>jalāśayotsargatattva</i> II., 289-297.	25. <i>śrīpurushottamatattva</i> II., 319-325.
13. <i>ṛigvedi-vṛishotsarga-tattva</i> II., 377.	

26. (*chandoga*)-*śrāddha-* | *tattva* II., 270-281.
tattva I., 123-198. 28. *sūdrakṛityavicāra-*
 27. *yajurvedi-śrāddha-* | *ṇatattva* II., 361-2.

Some of the Oxford MSS. seem to contain additional *Tattvas*, viz.: *tīrthayātrātattva* (Aufrecht, Cat. no. 688), *durgotsavatattva* (different from T. 9 above, no. 688); *purushottamatīrthaprayogatattva* (or *purushottamapaddhati*, no. 689), *grahayajñatattva* (no. 675, apparently identical with Ser. ed. I., p. 540 seq.); see also *dvādaśayātrāpramāṇatattva*, Rāj. Mitra, Not., vi., p. 296; *rasayātrāpaddhati*, ib. I., 191; but these were probably additional treatises or practical manuals written after the completion of the Digest, which deals with the matter chiefly with reference to recognized authorities.

According to Prof. Aufrecht, Cat. no. 707, *Raghnandana* lived some time between 1430 and 1612 A.D.; and Prof. Jolly, Tagore Lectures, p. 10, would therefore place him in the early part of the 16th century. See a note by Colebrooke under no. 1430 (MS. 223), below.

[H. T. COLEBROOKE.]

1406.

1619. Foll. 67; size 17½ in. by 3 in.; folded to half their length; fairly good, modern Bengali handwriting; 6-8 lines in a page.

Malamāsātattva of *Raghnandana's Smṛititattva*.
 [H. T. COLEBROOKE.]

1407.

639a. Foll. 91; size 16 in. by 5 in.; Bengali character; nine lines in a page.

Malamāsātattvavivṛiti by *Kāśirāma Vidyāvācspati*, son of *Rādhāvallabha*, and grandson of *Rāmakṛishṇa*.

It begins :

नत्वा गुरोश्चरणपद्मरजांश्च मूर्ध्ना
 श्रीकान्तकान्तचरणं च निधाय चित्ते ।
 श्रीकाशिराममुक्ता कृतिनां हिताय
 सम्यक् जनोति विवृतिं मलमासकस्य ॥
 स्मृतिशास्त्रासुधी लीलाकृतसेतुं जगद्गुरुं ।
 विदितं विभु लोकेषु नमामि रघुनन्दनं ॥

मीमांसादिनानाशास्त्रपारदृष्ट्या चन्द्रचट्टीयः श्रीमान् रघुनन्दनाचार्यः प्राचीनविषयसंग्रहकानां विषयाभ्यासजनितसंदेहस्य स्मृतिशास्त्रस्य मुख्यतत्त्वचर्चनयुक्त्या तत्त्वं निर्णीय इदानीन्तनानां सुखबोधाय निबन्धाच्छकार । तत्र च स्मृतिशास्त्रस्य स्वभावतो दुर्गमतया कानिचित् कठिनानि कानि । अतस्तानि मया यथामति व्याख्यायने ॥ ० मल्लिङ्गुचे इत्यदेकस्त्वं वक्ष्यामीति पारशान्वयः । तत्र मल्लिङ्गुचादिष्वस्य मलमासादिपरत्वे तत्त्वं जनारोपितधर्मं संहितापरत्वे तु तत्त्वं पूर्वोक्तमेव बोध्यं । अचक्षुर्गोचरे । तद्भागेति तद्भागात्सर्गे भवतोत्सर्गे चेत्यर्थः । वृत्तोत्सर्गश्च येषु वेदेषु वेदिसामवेदिभेदादित्यर्थः । व्रते व्रतारम्भप्रतिष्ठयोरित्यर्थः । प्रतिष्ठायां प्रतिष्ठादिप्रतिष्ठायां । सामान्यत उक्ता संप्रति चक्ष्यमाह प्रथम्येति ०

For the same commentary, see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 682; Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 103. For another commentary, by *Rādhāmohana Śarman Gosvāmin*, see Notices, iii., 107; vi., 179.

The MS. has the date 1671, which must, however, belong to a former MS., as this must have been transcribed within the present century.
 [H. T. COLEBROOKE.]

1408.

1123b. Foll. 24; size 11½ in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī, towards the end of last century; ten lines in a page.

Dāyatattva, or chapter on the law of succession and inheritance, of *Raghnandana's* Digest.

The text of this treatise has also been published, in Devanāgarī, Calc. 1828.

The MS. ends:

अलेखि काशीवासिजीश्वरनारायणात्मना ।

शनेषा स्मृतिरत्नानर्हाय तत्त्वं रघोः कवेः ॥

Two leaves containing an index are appended. [H. T. COLEBROOKE.]

1409.

191a. Foll. 32; size 11 in. by 8½ in.; 4to.; indifferent Bengali handwriting; European paper (watermark 1794); fourteen lines in a page.

The same treatise, with interlineary notes and marginal references by Colebrooke.

[H. T. COLEBROOKE.]

1410.

1386b. Foll. 19; size 14½ in. by 2½ in.; fairly written, in the Bengali character, in Śaka 1584 (A.D. 1662); seven lines in a page.

The same treatise. [H. T. COLEBROOKE.]

1411.

1056. Foll. 43; size 15½ in. by 3 in.; folded to half the length; good Bengali handwriting of the beginning of the present century; five lines in a page; the first two leaves supplied by a different hand.

Another copy of *Raghunandana's Dāyatattva*. [H. T. COLEBROOKE.]

1412.

386b. Foll. 34; size 16 in. by 5 in.; fairly written, in the Bengali character, at the beginning of the present century; eight lines in a page.

Kāśirāma Vācaspati's commentary on *Raghunandana's Dāyatattva*. Beginning as in former chapters, substituting दायस्य तत्त्वविवृतिं in the first śloka.

An index has been added at the end, occupying one page.

For another MS. of this commentary, see *Rāj. Mitra, Notices*, iii., p. 101; for *Rādhāmohana's* commentary, *ib.* iii., p. 106.

[H. T. COLEBROOKE.]

1413.

1021. Foll. 167; size 11 in. by 8½ in.; 4to.; large Bengali handwriting; European paper; nine lines in a page.

Samskāratattva, or chapter on initiatory rites, of *Raghunandana's Smṛititattva*.

It begins:

प्रथम्य सच्चिदानन्दं श्रीकृष्णं भुक्तिमुक्तिदं ।

संस्कारतत्त्वं तत्प्रीत्यै वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ संस्काराः । °

[H. T. COLEBROOKE.]

1414.

673. Foll. 156; size 10½ in. by 8 in.; 4to.; plainly written, in the Bengali character; European paper.

Suddhitattva, or chapter on defilement and purification rites, of *Raghunandana's Smṛititattva*.

It begins:

प्रथम्य सच्चिदानन्दं जगदात्मकमीश्वरं ।

मुद्धितत्वानि तत्प्रीत्यै वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

Transcribed by one *Ātmā Rāma* in San 1212, Śaṃvat 1861 (A.D. 1804).

[H. T. COLEBROOKE.]

1415.

637c. Foll. 107; size 16 in. by 5 in.; well written, in the Bengali character; eight lines in a page.

Kāśirāma's commentary on the *Suddhitattva*.

It begins: नत्वा गुरोश्चरकपञ्चरत्नांसि ° मुद्धेर्षितेन वचसा विवृतिं तनोति ॥

सृतिज्ञानादुपौ ० ॥ above, no. 1407.

तत्र मुद्रिततत्त्वस्या । सुकौचसम्पत्तमात्रि ०

Colophon: इति ० मुद्रिततत्त्वद्वयनी समाप्ता ॥ शकाब्दः
११२८ ॥ समाप्तं टीका ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1416.

1572a. Foll. 50; size 10 in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī; eleven lines in a page.

Prāyaścittatattva, or chapter on expiation, of *Raghunandana's* Digest.

Colophon: इति महामहोपाध्यायहरिभट्टाचार्योत्तमजी-
रघुनन्दन ० ॥ संवत् ११६२ ० ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1417.

875. Foll. 75; size 10½ in. by 8 in.; 4to.; Bengali character; fifteen lines in a page; European paper (watermark 1794).

The same treatise. [H. T. COLEBROOKE.]

1418.

633b. Foll. 78; size 16 in. by 5 in.; fairly written, in the Bengali character, at the beginning of the present century; eight, sometimes seven, lines in a page.

Kāśirāma's commentary on the *Prāyaścittatattva*.

It begins: नत्वा गुरोश्चरणपसरजोसि ० प्रायश्चित्त-
विधितिं चित्तनोति सम्यक् ॥ ० above, no. 1407.

For *Rādhāmohana's* commentary on this treatise, see Rāj. Mitra, Notices, iii., 108.

[H. T. COLEBROOKE.]

1419.

191b. Foll. 31; size 11 in. by 8½ in.; 4to.; European paper (watermark 1794); Bengali character; 13 lines in a page.

Udvāhatattva, or chapter on marriage, of *Raghunandana's* Digest.

The first two pages contain some interlineary renderings, and marginal references in Colebrooke's handwriting. [H. T. COLEBROOKE.]

1420.

821. Foll. 129, two of which (101 and 102) are wanting; size 16 in. by 2½ in.; small Bengali handwriting of Śaka 1606 (1684 A.D.); partly corrected; 5-7 lines in a page.

Tithitattva, or the chapter of the *Smṛititattva*, treating of the lunar days suitable for religious ceremonies.

According to a statement in Rāj. Mitra's Notices, ix., p. 237, the treatise is based on *Śūlapāni's* *Tithiviveka*.

The gap caused by the missing leaves extends from p. 87, l. 11 inf. to p. 90, l. 10 inf. of the Seramp. ed., thus including the well-known description of the play of chess (*caturāṅgakṛīḍana*), reproduced in the *Śabdakalpadruma*, and translated by Sir W. Jones.

Dated:

शकाब्दे रससाग्रे भूमिलिते स्मार्तनिर्मिते ।

तिथितत्त्वमलेखि श्रीगुरुन्दशमेश नया ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1421.

707A. Foll. 103; size 16 in. by 5 in.; modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Kāśirāma's commentary on the *Tithitattva* or *Tithyāditattva*, including, as it does, the *Janmāshṭamī*- and *Durgotsava-tattvas*.

It begins in the same way as the commentary on the *Malamāsa-tattva*, having the two introductory stanzas (only substituting तिथ्यादि-
विधितिं चित्तनोति सम्यक् ॥ for the last *pāda* of the first), and the succeeding prose passage.

Cf. Aufrecht, Cat. Bodl., no. 682. Like the Oxford MS., the present copy only carries the comment to the end of the *Durgotsava*, and then breaks off without colophon: मूलानुरोधात् मूलानुबन्धानुरोधात् मय्याह्लादी यदि गृहं प्रविशतीत्यन्वयः । विसर्गं पत्नीविसर्जनं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1422.

191c. Foll. 27; size 11 in. by 8½ in.; 4to.; large Bengali handwriting; fifteen lines in a page; European paper (watermark 1794).

Vyavahāratattva, or chapter on civil and criminal law, of *Raghunandana's Smṛititattva*.

Occasional interlineary English renderings and marginal references have been added by Colebrooke.

A fly-leaf at the beginning contains an index to this section. [H. T. COLEBROOKE.]

1423.

836. Foll. 99; size 12½ in. by 4½ in.; well written, in the Bengali character; nine lines in a page.

Ekādaśītattva-ṭippanī, a commentary on *Raghunandana's* treatise on the fast of the eleventh day of the month; by *Rādhāmohana Gosvāmin Bhaṭṭācārya*.

It begins :

भवे स्मिन् कान्तारे मुहुरदनदुःखैकविकलः
समीहे संलब्धं तव चरणपायोमशरणं ।
न योगो ज्ञानं वा भजनमपि मे यद्यपि हरे
तथाप्याशा दीर्घा तव च करुणा किं न कुरुते ॥
बन्धे श्रीकृष्णमानन्दधनं परममीश्वरं ।
राधासखीलतासंगतमालरुषिविग्रहं ॥
श्रीराधामोहनो दीर्घं करोति शुभदर्शनम् ।
एकादश्यादितस्त्वानां पूर्वाचार्यमतेक्षया ॥

यन्पारम्भे विप्रविधाताय मङ्गलमाचर्य शिष्यशिष्यायै निब-
ध्नाति प्रणम्येति । °

Colophon : इति गोस्वामिभट्टाचार्यविरचितेकादशीत-
त्वटिप्पनी संपूर्णा । शकाब्दा १७२६ ॥—here गोस्वामि is a
later correction for some other word of five
or six syllables (? *Rādhāmohana* or *Vidyāvācas-
pati*).

After this, by a later hand : राममोहनगोस्वा-
मीकृत एकादशीतत्वटीका ॥

For *Kāśirāma's* commentary on the treatise,
see Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 102.

[H. T. COLEBROOKE.]

1424.

379a. Foll. 83; size 16 in. by 5 in.; well
written, in the Bengali character, by two
different hands (foll. 1-17 and 18-83 resp.),
at the beginning of the present century; eight
lines in a page.

Another copy of *Rādhāmohana's* commentary
on the *Ekādaśītattva*.

Colophon : इति विद्यावाचस्पतिभट्टाचार्यविरचितेका-
दशीतत्वे टिप्पणी संपूर्णा ।

On the blank page of fol. 1 the title is
given: एकादशीतत्वटीका ° काशीरामविद्यावाचस्पतिकृता.

[H. T. COLEBROOKE.]

1425.

1057a. Foll. 10; size 15½ in. by 3 in.;
folded to half the length; good, modern Ben-
gali handwriting; six or seven lines in a page.

Jalāsāyotsargatattva, or chapter on the dedi-
cation of tanks, wells etc., of *Raghunandana's*
Digest.

Colophon : इति बन्धुषटीयश्रीहरिहरभट्टाचार्योत्तमज्यो-
त्पुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं पुष्करश्रीप्रतिष्ठाप्रनाथतत्त्वं समाप्तं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1426.

473c. Foll. 96b-112 of vol.; size 16 in.
by 4½ in.; good, modern Bengali handwriting;
nine lines in a page.

Sāmaga-Vṛishotsargapramāṇatattva, the chapter of *Raghunandana's* work, setting forth various authoritative opinions regarding the details of the ceremony of letting loose a bull.

It corresponds to the *Chandoga-Vṛishotsarga-tattva* of the Serampore edition.

[H. T. COLEBROOKE.]

1427.

1301A. Foll. 25; size 13½ in. by 3 in.; good, modern Bengali handwriting; five lines in a page.

Chandoga-Vṛishotsargaprayoga(tattva), a practical manual for the performance of the ceremonies connected with the *Vṛishotsarga*, in accordance with the *Chandoga-sūtra* (of *Gobhila*), but without special reference to authorities. It is not included in the Serampore edition.

It begins:

प्रथम्य सच्चिदानन्दं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ।

इन्द्रोगानां वृषोत्सर्गप्रयोगं विदुषां मुदे ॥

अथ इन्द्रोगानां वृषोत्सर्गप्रयोगः । गोशालायां पुख्यभूमौ वा प्रागुदकप्रवनं देशं गोमयेनोपलिप्तं द्रव्याख्यासादयेत् ०

It ends: ततो आशीर्वादं च कुर्यादिति ॥ इति वृषोत्सर्गप्रयोगतत्त्वं समाप्तं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1428.

1386a. Foll. 40; size 14½ in. by 3 in.; good, modern Bengali handwriting; five lines in a page.

Divyatattva, or chapter on Ordeals, of *Raghunandana's Smṛititattva*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1429.

191d. Foll. 39; size 11 in. by 8½ in.; 4to.; large Bengali handwriting; fifteen lines in a page; European paper (watermark 1794).

The same treatise, with occasional interlineary renderings added by Colebrooke.

A fly-leaf at the beginning contains a table of contents.

At the end, from fol. 35b, some paragraphs have been added, bearing on the consecration of the sacrificial fire, and on weights and measures, beginning: अथ कुशहिका । कुशहैस्तमात्रमिति चतुरस्रो भूमि परिसमूहः ०

Fol. 36: अथ परिभाषा ।

न मानेन विना मुक्तिर्द्विष्यायां जायते क्वचित् ।

अतः प्रयोगकार्यार्थं मानमवोच्यते मया ॥

चसरेणुर्बुधेः प्रोक्तस्त्रिंशता परमायुभिः ।

चसरेणुस्तु पर्यायो नास्ति वंशी निगद्यते ॥ ०

(*Śārṅgadhara-saṃh.* I. 1, 14-34).

Fol. 38b: इति मानपरिभाषा ॥

यवो द्वादशभिर्गौरसर्वपैः प्रोच्यते बुधेः ।

यवद्वयेन गुञ्जा स्यात् त्रिगुञ्जो वस उच्यते ॥

etc. 6 ślokas, viz.: *Śārṅg.-s.* I. 1, 39-41; 36; after which:

अहमुखा भवेत्कुक्षिः कुक्षेरही तु पुष्कलं ।

पुष्कलानि च चत्वारि चाढकः परिकीर्तितः ।

तेषुतुर्भिर्भवेत् सारी बाहः सार्यश्च विंशतिः ॥

[[see final ślokas of no. 1326, above.)

इति कलिङ्गपरिभाषा ॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1430.

223. Foll. 108; size 15 in. by 3 in.; fairly good Bengali handwriting of 1715 A.D.; six or seven lines in a page.

Jyotistattva, or chapter on astronomical and astrological calculations, of *Raghunandana's* Digest.

The MS. was transcribed for one *Siddhesvaraśarman*.

The fly-leaf has the following note by Colebrooke:

'From the date at p. 3, *Raghunandana*

must have written this work about the year 1421 Saca, as he there states the Equinox as at the middle of Mina and Canyá in Saca 1421.'

The passage referred to runs thus : विषुव
मीनकन्यार्थे त्वेकाक्षीन्द्रे शकाब्दे ।

[H. T. COLEBROOKE.]

1431.

1606. Foll. 77; size 19 in. by 3 in.; folded; small, indifferent, modern Bengali handwriting; seven or eight lines in a page.

The same treatise. [H. T. COLEBROOKE.]

1432.

515A. Foll. 114; size 13½ in. by 2½ in.; Bengali handwriting of 1712 A.D. (by the same hand and for the same owner as no. 1430 (MS. 223) above; six or seven lines in a page; the first two leaves have become partly illegible through wear.

Ahnikācāratattva, the chapter of *Raghunandana's Smṛititattva*, treating of the daily religious practices enjoined on the pious.

[H. T. COLEBROOKE.]

1433.

572. Foll. 58; size 11½ in. by 9½ in.; 4to.; European paper; large Bengali handwriting; generally nine lines in a page.

Kṛityatattva, the chapter of *Raghunandana's* Digest, which treats of the religious duties and festivals to be observed throughout the year.

It begins :

प्रणम्य कामदे कृष्णं भक्तानुग्रहकारकं ।

कृततत्त्वानि तन्मीमे वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1434.

473a. Foll. 1-84a; size 16 in. by 4½ in.; good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Chandoga - Śrāddhatattva (pramāṇam), the chapter of *Raghunandana's* Digest, treating of obsequies, chiefly in accordance with the *sūtras* of *Gobhila*.

It begins :

प्रणम्य सच्चिदानन्दं कृष्णं छन्दोविदा मुदे ।

पार्वणादिविधेस्तत्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ पार्वणश्राद्धं । तत्र गोभिलः । अथ श्राद्धमनावस्यार्या ०

Serampore ed. I., pp. 123 seq.

The MS. is corrected throughout.

[H. T. COLEBROOKE.]

1435.

1179. Foll. 170 (paged 168; two leaves being numbered 124 and 167 each); well written, in the Bengali character, about the end of last century; five lines in a page.

[*Chandoga*-]*Śrāddhatattva*. It begins :

प्रणम्य सच्चिदानन्दं कृष्णं वेदानाविलसूतं ।

पार्वणादिश्राद्धतत्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ पार्वणश्राद्धं । तत्र गोभिलः ०

Colophon : इति स्मार्तविरचितं श्राद्धतत्वं समाप्तं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1436.

817. Foll. 134; size 16 in. by 5 in.; legibly written, in the Bengali character; nine lines in a page.

Kāśīrāma's commentary on the *Śrāddhatattva*. It commences in the same way as the commentary on the *Tithitattva* above, substituting सुश्राद्धतत्त्वविवृति for तिथ्यादितत्त्वविवृति.

It ends :

यं प्राप्तं समस्तशास्त्रनिपुणः श्रीरामकृष्णानन्दः

श्रीराधोत्तरवल्गुभाष्यसुकृती सङ्गीरचूडामणिः ।

तेन श्रियुतकाशिरामकृतिना यत्नेन निष्पादिता

टीका नातिसुमृहलापि कृतिभिः सानुग्रहैर्दृश्यतां ॥

इति काशिरामभाष्यप्रतिभट्टाचार्यविरचिता श्राद्धतत्त्वटीका समाप्ता ॥ शकाब्दाः १७२६ ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1437.

1237. Foll. 45; size 10½ in. by 5½ in.; modern Bengali handwriting; nine or ten lines in a page.

The *Śrāddhatattvabhāvārthadīpikā*, being a brief commentary on *Raghunandana's Śrāddhatattva*, by *Gaṅgādhara*.

It begins :

भुवनानन्दमानन्दकरं सोतापतिं मुदा ।
नमानोहविसिद्धये यन्मरम्भे मुहुर्मुहुः ॥
शाङ्करेषु गौभिलेषु शैलपाणिषु सारसपि ।
हालायुषेषु गार्गेषु दीर्गसिंहेषु साविषु ॥
स्थितेषु स्मृतिशास्त्रेषु श्रीलक्ष्मीरघुनन्दनः ।
स्मृतिशास्त्रं कृतो (1. तं) यन्मात् लोकानां हितकाम्यया ॥
अस्यायुषां नराणां च तथैव सत्यमेव सः ।
तेभ्यः सारं समाहृत्य स्मृतिशास्त्रेभ्य एव सः ॥
हूकृतो ह्रीकृतो यन्माद् गृह्यतां शानुमिच्छुभिः ।
स्मार्त्तवाक्यं स्फुटं येन तत्करोमि ययामति ॥
गृह्यतां गृह्यतां सद्भिर्भेवतां यदि रोचते ।
कचिद्वाक्यं स्फुटं कुर्यां कचिद्विद्वन्पूरणं

[(? MS. ° द्विद्वय °)]

कचिद्वाक्येभ्यः हि व्यवस्थानां दृढं कचिन् ।
प्रतिशब्दं कचिद्वाक्यं लोकानां हितकाम्यया ॥

° श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यग्रन्थकरणप्रबन्धनिराकर्तुमना आह
प्रणम्येत्यादि °

It ends :

श्रीलग्नाधरेणैवा रुद्राक्षमनुपालनात् ।
व्याख्या कृता कथं किञ्चित् कियत् किमुत केमुतं ॥ °
इति श्रीगङ्गाधर[चक्रवर्ति suppl.]रचिता समानेयं आह-
तत्वभाष्येदीपिका ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1438.

473b. Foll. 84b-96a; size 16 in. by 4½ in.; legibly written, in the Bengali character, at the beginning of the present century; eight lines in a page.

Yajurvedi-Śrāddhatattva, another chapter of *Raghunandana's Smṛititattva*, on obsequies for the use of followers of the White Yajus.

It begins :

प्रणम्य सविदानन्दं कामदे नन्दनन्दनं ।

यजुर्विदां आहृतत्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

Colophon : इति रघुनन्दनभट्टाचार्यविरचिते स्मृतिशास्त्रे
यजुर्विदां आहृतत्वं समाप्तं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1439.

2158. Foll. 76; size 10½ in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī, towards the end of the last century; ten lines in a page.

Ācāra-mayūkha, the second section of the *Bhagavanta-Bhāṣkara*, a Digest of (mainly religious) law, compiled by *Bhaṭṭa Nīlakaṇṭha*, son of (*Mīmāṃsaka*) *Bhaṭṭa Śaṅkara*, and grandson of *Bhaṭṭa Nārāyaṇa*.

The 'Sun of *Bhagavanta*,' consisting of twelve 'rays' (*mayūkha*), takes its name from King *Bhagavantadeva*, of the *Rājput* tribe of *Seṅgaras* (or *Sanṅaras*), under whose auspices it was compiled (probably about 1640 A.D.*).

The first section, or *Samskāramayūkha*, is the only section of the work not represented in our collection, another work on the same subject by the author's son—viz. the *Samskārabhāṣkara* by *Bhaṭṭa Śaṅkara*, likewise compiled by order of the same prince—having to some extent superseded it. See nos. 1464-66.

The work begins :

पादौ दिवाकरस्याहमवलंबे मुहुर्मुहुः ।

यत्पादालंबितं पत्रं पत्रा रोहति संप्रतं ॥ १ ॥

प्रतारकैरादृतमत्र किञ्चिन्

मया तु निर्मूलतया तदुन्मूलितं ।

अनोक्तितातो न हि तेन काचित्

सपुष्पहीनापचितिर्न हीयते ॥ २ ॥

* The *Kundoddyotadarśana*, by *Nīlakaṇṭha's* son, *Bhaṭṭa Śaṅkara*, was composed in 1671 A.D.; and the *Nirṇayasindhu*, by *Nīlakaṇṭha's* cousin (father's brother's son), *Kaṃalākara-bhaṭṭa*, in 1612 A.D.

श्रुतीः स्मृतीर्वीक्ष्य पुराणजातं
तत्सन्निबन्धानपि सन्निबन्धान् ।

चिरंतनाचारचयं च वामा-

त्यथाहिकं संप्रति नीलकंठः ॥ ३ ॥

तत्र परिभाषा कर्मप्रदीपे । यद्यपि दिश्यते कर्म कर्तुरंगे न
तुच्यते । °

इति ° परिभाषा fol. 2b; इति प्रबोधविधिः fol. 5b;
इति मूत्रपुरीषोत्सर्गविधिः fol. 6b; ° शीघ्रप्रकरणं fol. 9;
इत्याचमननिमित्तानि fol. 10; ° आचमनप्रकरणं fol. 15;
इति दंतधावनं fol. 18b; इति स्नानविधिः fol. 29b;
इति तिलकधारणं fol. 31b; [इति संध्यावन्दनं] fol. 39b;
इति होमप्रकरणं fol. 42b; इति तर्पणप्रकरणं fol. 51b;
इति देवयूना fol. 60b; इति वैष्णवदेवविधिः fol. 62b; इति
पंचमहायज्ञाः fol. 64; इति ज्ञानविधिः fol. 72b; इति
सम्प्रकलनार्थः । अथ सत्यादिहानि । fol. 75.

इति श्रीमीमांसापारावारपारीयधुरीणभट्टशंकरसूनोभट्टनी-
लकंठस्य कृताचारमयूखः संपूर्णः ॥

For an account of the author's family, see
V. N. Mandlik, *Vyavahāra Mayūkha*, p. lxxiv.
Cf. also West and Bühler, *Digest*, 3rd ed.,
p. 19. [GAIKAWAR.]

1440.

1132b. Foll. 72; size 11½ in. by 5 in.;
fairly good Devanāgarī writing of 1801 A.D.;
eleven lines in a page.

Ācāramayūkha.

For other MSS. see Rāj. Mitra, Cat. of
Bikāner MSS., p. 352; Burnell, Tanjore MSS.,
p. 132a. [H. T. COLEBROOKE.]

1441.

1132c. Foll. 115; size 11½ in. by 5 in.;
fairly written, in the Devanāgarī character, at
the beginning of the present century; eleven
lines in a page.

Samaya-mayūkha, the third section of the
Bhagavanta-Bhāskara, treating of the particular
times and seasons enjoined for religious acts
and ceremonies. Rather incorrect.

It begins :

यो लीलया संतनुते ° see no. 1444 ॥ १ ॥

श्रुतीः स्मृतीर्वीक्ष्य पुराणजातं
तत्सन्निबन्धानपि सन्निबन्धान् ।

श्रीशंकरस्यात्मजनीलकंठस्
तिथ्यादिकृतं विवृणोति सर्वं ॥ २ ॥

प्रतारकैरादृतमत्र ° ३ ॥

समूलनिर्मूलमपि व्यवस्थां
विनादृतं यद्विषयस्य कैरपि ।

नानीषधिसङ्ग्रहिगायुणस्यैद्
भिषग्वरानुक्तगुणैः समग्रं ॥ ४ ॥

संस्काराचारकालाः आहं नीतिर्विवाददाने च
अथोत्सर्गप्रतिष्ठाप्रायश्चित्तं विवृणुहि[ता] च ।
तिथिर्ज्ञेया °

It ends : इति कलिषज्वरनिर्णयः ॥ इति सेगरवंशावतं-
समहाराजाधिराजश्रीभगवंतदेवादिहश्रीभट्टनारायणसूरिसूनुषं -
डितशिशोरोत्तमीमांसकशंकरभट्टात्मजभट्टनीलकंठेन कृते भास्कराख्ये निबंधे समयमयूखः समाप्तिमगमत् ॥

See Rāj. Mitra, Cat. of Bikāner MSS.,
p. 451; Burnell, Tanjore MSS., p. 132a.

[H. T. COLEBROOKE.]

1442.

271a. Foll. 97; size 12 in. by 5 in.; clear
Devanāgarī writing, of 1801 A.D.; eleven lines
in a page.

Śrāddha-mayūkha, the fourth chapter of
Bhaṭṭa Nilakanṭha's Digest, treating of obse-
quial rites.

It begins :

तिथ्येर्मयूखं प्रतिपाद्य सम्यग्

आराध्य धामाय रिरामगोचरः (1. गिरामगोचरं) ।

आहं वदाम्यत्र स नीलकंठः

संप्रेरितः श्रीभगवंतवर्मणा ॥ १ ॥

प्रतारकैरादृतमत्र ° २ ॥

मृतोद्देश्यको विप्रस्त्रीकारांगको द्रव्यत्यागः आहं जीवच्छास्त्रे
देवशास्त्रे च तत्पदं गीर्णं कीडपात्यग्निहोत्रवत् । °

Cf. Rāj. Mitra, Cat. of Bikāner MSS., p. 471.

[H. T. COLEBROOKE.]

1443.

233a. Foll. 64; size 12½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1806 A.D.; thirteen lines in a page.

The same treatise.

The first introductory *śloka* reads as follows:

तिथेर्नैयूतं प्रतिपाद्य सम्यग्
आराध्य धामाय गिरामगम्य ।
श्रीशंकरस्यात्मजनीलकण्ठः
आह्वय कृत्यं विवृणोति सर्वं ॥

Cf. Aufrecht, Cat. Bodl., no. 657.

[H. T. COLEBROOKE.]

1444.

2092. Foll. 50; size 9½ in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī; eleven lines in a page.

Nīti-mayūkha (or *Rājanītimayūkha*), the fifth section of the *Bhagavanta-Bhāskara*, treating of the science of policy and ethics.

This MS. (A) commences with the following introduction, also found in MSS 1006 (B) and 2553 (C). Cf. Aufrecht, Cat. Bodl., no. 656 (D); V. N. Mandlik, *Vyavahāra Mayūkha*, p. lxxvii. (E).

यो लीलया संतनुते स च विश्वं
तत्पालयत्यात्मनि विश्वरूपं ।
लयं नयन्त्यासु च पूर्णरूपः
शिवं तनोन्त्यासु रविर्मेमासौ ॥ १ ॥
जज्ञे पितामहतनोः सलु कश्यपो यम्
तस्मादजायत मुनिसु विभांडकाख्यः ।
तं पुत्रिणां धुरमरोपयदृष्यभृंगम्
तस्यान्वये ऽप्यजनि भृंगिवराभिधानः (भृंग° A) ॥ २ ॥
तस्मिन्वंशे महति वितते सेंगराख्ये (संग° B, E; शेग° C)
[नृपाणां

राजा कर्णः समजनि यथा सागरे शीतरश्मिः ।
कीर्त्ता यस्य प्रथिततरया ओषज्जाते ऽभिपूर्णे
कर्णस्यापि प्रथिततकया नावकाशं लभते ॥ ३ ॥

विशोकाख्यदेवस्ततस्तप्तुतो भूद्
विशोकीकृता येन सर्वा धरिणी ।
ततो ऽप्यास राजा* स्तशशुस्ततो भूद्
रयाख्यो (रजा° A, C.) रयेणैव सर्वाहितः ॥ ४ ॥
बभूवाथ वैराटराजस्ततो भून्
नृपो मेदिनीवल्लभो वीठराजः (वीठ° B; मेदिनीशो
नरत्रयदेवस्ततो मन्युदेवस् [वभी वीठ° D) ।
ततो भूभृपचंद्रपालाभिधानः ॥ ५ ॥
शिवगणाख्यनृपः समजन्यपो
शिवगणाख्यपुरं प्रचकार यः ।
शिवगणेन समः सकलैर्गुणैः
शिवशिवप्रथमो गणनासु यः ॥ ६ ॥
रोलिचंद्र इति तत्तनयो भूत्
कर्मसेननृपतिस्तमयानु ।
लोकपो (° यो A, B, D) नरहरिर्नृपराजो
रामचंद्र इति तत्तनुजातः ॥ ७ ॥
यशोदेवस्ततो जातस्तारचंद्रनृपस्ततः ।
चक्रसेनस्ततो राजा राजसिंहनृपो यतः ॥ ८ ॥
ततो ऽप्यभून्नृपतिसाहिदेवः स्वकीर्तिर्भिर्निर्जितदुग्धसिंधुः ।
अभून्नतः श्रीभगवंतदेवः सदैव भाग्योदयवान्स्वतीशः ॥ ९ ॥
यद्वा नद्रविणाद्रिनिर्जितवपूराणाचलो लज्जया
दूरे स्तब्ध इलावृते निविशते नो यत्र पुंसां गतिः ।
किं च तस्य दरातिवामनयनानेवांशुभिर्धितस्
तेजो ऽग्निर्वेडवामुखोत्थहुतभुक्तुल्यः कथं नो भवेत् ॥ १० ॥
आहमस्तेन राजा विबुधकुलमणिर्दोक्षिणात्पावतंसो
भट्टः श्रीनीलकण्ठः स्मृतिषु दृढमतिर्जैमिनीये ऽद्वितीयः ।
आज्ञामादाय मूर्ध्ना सविनयममुना तस्य सर्वाश्चिन्धान्
दृष्ट्वा सम्यग्विविधं प्रथिततकिरणस्तन्यते भास्करो ऽयं
प्रतारकैरादृतमत्र ° see no. 1441 ॥ १२ ॥ ॥ ११ ॥
संस्काराचारकालाः समुचितरचनाः आह्वनीती विवादो
दानोत्सर्गप्रतिष्ठा जगति जयकराः संगतार्थानुषङ्गाः ।
प्रायश्चित्तं विशुद्धिस्तदनु निगदिता शांतिरेव क्रमेण
स्थाता यथे स च जुडे बुधजनसुखदा द्वादशैते मयूखाः
॥ १३ ॥
भगवंतभास्कराख्ये यथे ऽस्मिंश्शिष्टसंमते च ततः ।
नरपतिनीतिमयूखाः प्रतन्यते नीलकण्ठेन ॥ १४ ॥

* ?1. राजो; राजो A; °प्यासराजीस्त° C; व्यासराजो B;
यासराजो D; ° राजा E.

तत्र राजशब्दः क्षत्रियमात्रे शक्तो न राज्ययोगिनि । अन्वि-
येकोत्तरभावित्राज्ययोगात् प्रागपि राजानमन्विचेदित्यादेः शा-
स्त्रीयप्रयोगस्य क्षत्रियमात्रे अपि सङ्गादादिति ०

Both our MSS. of this section conclude with several rather corrupt *śloka*s, from which we extract : अथ तातचरणानां श्लोकी ॥ ० १ ॥

नारायणाङ्गरामेशभूजनिःप्रतिसन्ननि ।

निनाय शंकरो वाहं स्वगेहात् त्रिषडिभृत् ॥ २ ॥

अथ नामकः प्रकारः ॥ ० one *śloka*; after which (wanting in the next MS.):

अनेकतोरणिजामुभ[सं]गमस्य

सोनिधभाजि कृतशालिनि मध्यदेशे ।

स्थाता भरेहनगरी किल तत्र राजा

राजीवलोचनरतो भगवन्तदेवः ॥ २ ॥

इति श्रीमहाराजाधिराजश्रीभगवन्तदेवोद्योतितभट्टशंकरा-
त्मजश्रीनीलकण्ठभट्टकृते भगवन्तभास्करे राजनीतिनयूपपन्नं
समाप्तः । शुभं भवतु सर्वत्र १८६६ माघमासे कृष्णपक्षे अमावास्या
३० चंद्रवासरे पठनार्थं श्रीमिश्रहरिप्रसादात् । ०

[F. BUCHANAN.]

1445.

271b. Foll. 76; size 12 in. by 5 in.; clearly written, in Devanāgarī, at the beginning of the present century; eleven lines in a page.

The same treatise. Incorrect.

This MS. begins as follows :

एतदेवविंशः ॥ संधानामवागमनसगोचरं प्रत्यक्षमपि तद्वा
सर्वदा समुपास्महे (!) ॥ १ ॥

विरोधिर्मागद्वयदर्शनार्थं द्वेधा बभूवात्र परः पुमान् ।

श्रीशंकरो भट्ट इहैकरूपो मीमांसकाद्वैतमुरीचकार ॥ २ ॥

पितृसौहित्यसंसिद्धिहेतुमुक्त्वा र्थतस्ततः ।

नीलकण्ठः प्रकुरुते न(!) नीतिं नृपादृतो ॥ ३ ॥

तत्र राजशब्द ०

[H. T. COLEBROOKE.]

1446.

271c. Foll. 82; size 12 in. by 5 in.; fair Devanāgarī writing of 1801 A.D.; eleven lines in a page; corrected throughout.

Vyavahāra-mayūkha, the sixth section of the *Bhagavanta-Bhāskara*, treating of Civil and Criminal-law.

Several editions of this treatise have been published at Bombay; the latest, with an English translation, by Vishvanāth Nārāyan Mandlik, Bombay 1880. There is also an English translation of it, by H. Borrodaile, (Surat 1827). The MS. begins :

उक्ता नृपनयरीतिं नत्वा भास्वदां बुजं सम्यक् ।

विरचयति नीलकण्ठो व्यवहारविनियोगे किञ्चित् ॥ १ ॥

द्विजराजैकमूर्धन्यं वृषाध्यक्षं शिवान्वितं ।

काश्यां सद्योपदेशरं भावये शंकरं गुरुं ॥ २ ॥

विरोधिर्मागद्वयदर्शनार्थं ० ॥ ३ ॥ प्रतारकैरादृतमत्र ० ॥ ४ ॥

The other two MSS. omit *śloka*s 2-4.

After the colophon Colebrooke has added the note: 'This author calls the author of the *Dvaitanirṇaya* his preceptor towards the close of the chapter on the resumption of gifts.'

Cf. Mandlik, *Vyav. M.*, text, p. 78: अत्र विस्तरो गुरुकृते द्वैतनियोगे द्रष्टव्यः ॥ transl., p. 124. 'Further explanation on this subject may be found by referring to the *Dvaitanirṇaya* by my revered father.'

At the end of the MS. there is a *sūcīpattra* of three pages. [H. T. COLEBROOKE.]

1447.

2009. Foll. 98; size 8½ in. by 4 in.; well written, in Devanāgarī; ten lines in a page.

The same work.

Dated : शके ११३६ ईश्वरनामसंवत्सरे ० (A.D. 1817).

At the end of the MS. a *sūcīpattra* of twelve leaves has been added.

[DR. J. TAYLOR.]

1448.

233b. Foll. 60; size 12½ in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, in 1801 A.D.; eleven lines in a page.

Vyavahāramayūkha, slightly incomplete at the end. The MS. ends with the *strīsamgrahaṇa*. [H. T. COLEBROOKE.]

1449.

1224. Foll. 156 (fol. 151 missing); size 11 in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, towards the end of last century; 11 or 12 lines in a page; foll. 98-100 have been supplied by a more modern hand.

Dāna-mayūkha, the seventh section of the *Bhagavanta-Bhāskara*, treating of pious donations.

It begins :

यो लीलया संतनुते ऽत्र विद्मः ० ॥ १ ॥

श्रुतीः स्मृतीर्षीक्ष्य पुराणज्ञानं

तत्तत्प्रधानानि सत्प्रधानानि ।

अशंकरस्यात्मज एव दाने

अनीलकंठो विवृणोति कृत्यं ॥ २ ॥

परस्वतोत्पत्त्यतो द्रव्यत्वागो दानं । ०

Colophon: इति श्रीजगद्गुरुभट्टनारायणसूरिसूनुपंडित-
शिरोरत्नमीमांसकशंकरभट्टात्मजभट्टनीलकंठकृते भास्करे दान-
मयूखः षष्ठः (!) ॥

See Rāj. Mitra, Cat. of Bikāner MSS., p. 373. [H. T. COLEBROOKE.]

1450.

333a. Foll. 181; size 12 in. by 5½ in.; fairly good Devanāgarī writing of 1801 A.D.; eleven lines in a page.

The same treatise. [H. T. COLEBROOKE.]

1451.

1006. Foll. 165; size 12½ in. by 4½ in.; plain Devanāgarī writing of 1805 A.D.; nine lines in a page.

The same work.

This MS. has the same thirteen introductory

ślokas given under no. 1444; after which it proceeds :

भगवन्तभास्कराख्ये ग्रंथे ऽस्मिन् शिष्टसंमते च ततः ।

दानस्य विधिमयूखः प्रतन्यते नीलकंठेन ॥ १३ ॥

परस्वतोप(त्प)त्त्यतो ० [H. T. COLEBROOKE.]

1452.

1345a. Foll. 16; size 12 in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī, towards the end of last century; ten lines in a page.

The (*Jalāśayārāma*)-*Utsarga-mayūkha*, being the eighth section of *Bhaṭṭa Nīlakaṇṭha's* Digest, treating of the dedication to the public of tanks, ponds, wells, groves, etc.

It begins :

उक्ता दानविधिं नाम नाथनाराय्य भास्कर ।

उत्सर्गविषयं भट्टनीलकंठो वदत्यथ ॥

तत्र जलाशयोत्सर्गप्रज्ञां विष्णुधर्मोत्तरे ।

उदकेन विना नृभिर्नास्ति लोकद्वये सदा ।

तस्माज्जलाशयाः कार्योः पुरुषेण विपश्चिता ॥ ०

It ends: इति श्रीमीमांसकभट्टशंकरात्मजभट्टनीलकंठकृते
भास्करे जलाशयारामोत्सर्गमयूखः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1453.

1318b. Foll. 14; size 12½ in. by 4½ in.; careless Devanāgarī writing of 1805 A.D.; 10-12 lines in a page.

The same treatise. [H. T. COLEBROOKE.]

1454.

2177. Foll. 39; size 10½ in. by 5 in.; well written, in Devanāgarī, in the earlier part of last century; ten lines in a page. The MS. is much injured by damp, though still legible, except in a few places.

Pratishṭhā-mayūkha, the ninth section of the *Bhagavanta-Bhāskara*, treating of the consecration of idols, temples, shrines, etc.

Lithographed editions of this treatise have been published at Bombay and Benares.

It begins :

महो महत्समाराध्य जलोत्सर्गमथोक्तवान् ।
प्रतिष्ठां सर्वदेवानां नीलकण्ठो वदत्तसौ ॥
तत्र तावत्काला विष्णुधर्मोत्तरे । °
Burnell, Tanjore MSS., p. 132a.

[GAIKAWAR.]

1455.

1345b. Foll. 32; size 12 in. by 4½ in.; plain Devanāgarī writing of 1798 A.D.; nine lines in a page.

The same treatise. [H. T. COLEBROOKE.]

1456.

2661. Foll. 52; size 9½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character, in the latter part of last century; nine lines in a page.

Pratishṭhāmayūkha.

A fly-leaf at the end has the following would-be *śloka* :

संकाराचारसमयप्राज्ञनीतिव्यवहारः ।
दानोत्सर्गप्रतिष्ठा च प्रायश्चित्तमुद्दिशति ॥

[GAIKAWAR.]

1457.

1867. Foll. 150; size 11½ in. by 5 in.; fairly good Devanāgarī writing, of the earlier part of last century; ten lines in a page.

Prāyaścitta-mayūkha, the tenth chapter of the *Bhagavanta-Bhāskara*, treating of expiations.

It begins :

नमामि भास्वत्पदं कर्जं तत्
श्रीनीलकण्ठो ऽहमप्यप्रकुर्वे ।
स्मृतोपदेशाद्गुरुशंकरस्य
विनिर्णयं पापविमुक्तिहेतु ॥ १ ॥
प्रतारकैरादृतमत्र ° ॥ २ ॥

पापविमुक्तिहेतुत्वं प्रायश्चित्तस्याह याज्ञवल्क्यः । °

Rāj. Mitra, Cat. of Bikāner MSS., p. 436;
Burnell, Tanjore MSS., p. 132b.

[DR. JOHN TAYLOR.]

1458.

1345c. Foll. 85; size 12 in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing of 1792 A.D.; twelve lines in a page.

The same treatise. [H. T. COLEBROOKE.]

1459.

168. Foll. 100 (wrongly numbered 103; nos. 12, 31 and 97 being omitted); size 12½ in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing of 1805 A.D.; ten lines in a page.

The same section. [H. T. COLEBROOKE.]

1460.

333b. Foll. 34; size 12 in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī, at the beginning of the present century; eleven lines in a page.

Śuddhi-mayūkha, the eleventh section of the *Bhagavanta-Bhāskara*, treating of the rules and rites of purification.

It begins :

यो लीलया संतनुते ऽत्र विष्णु ° ॥ १ ॥
श्रुतीः स्मृतीर्विषयं पुराणजातं
तत्रविषयानपि सन्निवन्धान् ।
श्रीशङ्करस्यात्मजनीलकण्ठो
द्रव्यादिमुक्तिं विवृणोति सर्वान् ॥ २ ॥
प्रतारकैरादृतमत्र ° ॥ ३ ॥
अथ द्रव्यमुक्तिः । आदित्यपुराणे । °

[H. T. COLEBROOKE.]

1461.

1318c. Foll. 24; size 12½ in. by 4½ in.; careless Devanāgarī writing of the beginning of the present century; twelve lines in a page.

The same treatise. [H. T. COLEBROOKE.]

1462.

2553. Foll. 89; size 12½ in. by 4½ in.; good Devanāgarī writing of 1810 A.D.; nine lines in a page.

Śānti-mayūkha, the twelfth and last section of *Nilakaṇṭha's Bhagavanta-Bhāskara*, treating of the rites for averting evil.

A lithographed edition of this treatise has been published at Benares (1867).

This MS. has the twelve introductory stanzas given under no. 1444; after which it proceeds:

संस्काराचारिकालां (1. ° चारकालाः)

आहुं नीतिर्विवाददाने च ।

जलोत्सर्गप्रतिष्ठाप्रायश्चित्तं

विशुद्धिशोती च ॥

भगवन्तभास्कराख्ये ग्रंथे

स्मिन्निष्ठसंभ्रमतः (1. संभते) विमले ।

ज्ञातिकपीडिकयूयः (? ज्ञातिविवेकमयूयः)

प्रतन्यते श्रीनीलकण्ठेन (!) ॥ १४ ॥

अस्यहपापविशेषनिदानकैहिकमात्रानिहनिवर्तकं पापाम-
योजकं वैधं कर्म ज्ञातिकं ॥ °

Colophon: इति श्रीविष्णुनिबन्धशावर्तसमहाराराजाधि-
राजपूजितचरणकमलमीमांसकभट्टशंकरात्मजभट्टनीलकण्ठकृते
भगवन्तभास्करे ज्ञातिनयुयः समाप्तिमगमत् ।

See Rāj. Mitra, Cat. of Bikāner MSS., p. 456;
Burnell, Tanjore MSS., p. 132b. [MACK. COLL.]

1463.

167. Foll. 109; size 12½ in. by 4½ in.;
careless Devanāgarī writing of the beginning
of the present century; 10 or 11 lines in a page.

The same treatise.

It begins: यो लीलया ° ॥ [१] ॥ महो महात्मना-
राख्य ° ॥ [२] ॥ प्रतारकेरादुत्तम ° ॥ [३] ॥ अस्यहपाप °

[H. T. COLEBROOKE.]

1464.

2043. Foll. 106; size 11 in. by 5 in.;
good Devanāgarī writing of the latter part of
last century; nine lines in a page.

Samskāra-bhāskara, a treatise on initiatory
rites, composed, under the auspices of *Bhaga-
vantadeva*, by *Bhaṭṭa Śaṅkara*, son of *Bhaṭṭa
Nilakaṇṭha*.

The very title of the work would seem to
imply that it was intended by the author as
part of, or a supplement to, his father's Digest.

It begins:

ततः (1. यतः) सर्वं विष्णुं भजति [जनि] सत्तालयमिदं

य आत्मा सर्वेषां स्थिरचरजडानामपि विभुः ।

तमेतं भास्वतं विधिहरिमहेशानवपुषं

नमस्यामः [?] कामं परमकमनीयं सुकृतिनां ॥ १ ॥

श्रीभास्करं शिवकरं शिरसा प्रणम्य

श्रीनीलकण्ठपितरं जननीं च गङ्गां ।

तत्पादचिंतनबलो बुधशंकराख्यः

संस्कारभास्करमुं वितनोति काश्याम् ॥ २ ॥

तत्रास्य धर्मप्रमाणाधिवेचकत्वात् प्रथमं धर्मप्रमाणाभ्युप्यते । °

Colophon: इति श्रीसंगरवशावर्तसमहाराराजाधिराजश्री-
भगवन्तदेवादिहश्रीजगद्गुरुभट्टनारायणसूरिसूनुपंडितशिरोराम -
मीमांसापारावारपारीयधुरीणभट्टनीलकण्ठात्मजभट्टशंकरकृती
संस्कारभास्करः समाप्तः ॥

For another MS. of the work, see Aufrecht,
Cat. Bodl., no. 658.

For another *Samskārabhāskara*, by *Khaṇḍa-
bhatta* (son of *Mayūreśvara*), see Prof. Bhaṇḍar-
kar's Cat. of Deccan Coll. MSS., pp. 251, 290;
for an anonymous work of the same title (with
a different introductory stanza from those of
the present MSS.), Rāj. Mitra, Cat. of Bikāner
MSS., p. 454. See also no. 1629, below.

[H. T. COLEBROOKE.]

1465.

1132a. Foll. 82; size 11 in. by 5 in.;
fairly good Devanāgarī writing of the begin-
ning of the present century; eleven lines in
a page.

The same treatise. [H. T. COLEBROOKE.]

1466.

1318a. Foll. 77; size 12½ in. by 4½ in.;
fairly written, in Devanāgarī, at the beginning
of the present century; twelve lines in a page.

Samskārabhāskara.

For the same author's *Sadūcārasaṃgraha*, see no. 1800; his *Vratārka*, nos. 1684-91; *Karmavipāka*, no. 1768. [H. T. COLEBROOKE.]

1467.

401. Foll. 397; size 14½ in. by 6½ in.; legibly written, in Devanāgarī, by different hands, in 1802 A.D.; 13-16 lines in a page.

Nṛsiṃhaprasāda, a Digest of law, compiled by, or under the patronage of, *Dalapati* minister to *Nizām Shāh*.

The particular ruler of Ahmadnagar referred to, would seem to be either (and more probably) the founder of the *Nizām Shāh* dynasty, *Mallik Ahmad Nizām Shāh* (1489-1508 A.D.), or his son and successor, *Burhān Nizām Shāh* (1508-1553 A.D.).

The complete work is said to consist of twelve sections (*sāra*), viz.: 1. *Samskārasāra*; 2. *Ahnikasāra*; 3. *Śrāddhasāra*; 4. *Kālanirṇayasāra*; 5. *Vyavahārasāra*; 6. *Prāyaścittasāra*; 7. *Karmavipākasāra*; 8. *Vratasāra*; 9. *Dānasāra*; 10. *Sāntisāra*; 11. *Tīrthasāra*; 12. *Devapratishṭhasāra*. For an account of the introduction to the first section, see Prof. Jolly's Tagore Law Lectures, p. 18. The present MS., which is rather incorrect, contains only sections 2-4 and 6-8; each of which is paged separately.

II. *Ahnikasāra*, foll. 64, begins :

प्रथम्य श्रीनृसिंहेन (1. ० हं तु) दलाधीशेन भूभुजा ।
श्रीनृसिंहप्रसादेन दिनानुष्ठेयमुच्यते ॥ १ ॥
अस्मिन्नाहिकभावे तु परिभाषा विराज्यते (? 1. विरच्यते) ।
तत्र आहिकसारे तु विभज्य दिनमष्टथा ॥ २ ॥
दिवसप्रथमे भागे कृतजातमथोच्यते ।
सदाचारप्रशंसैव प्रथमं हि निरूप्यते ॥ ३ ॥ ० २३ ॥
सर्ववेदेषु यत्प्रोक्तं सर्वस्मृतिमुद्गुर्गम् ।
विश्वोपकृतये तन्नु स्फुटमत्र विरच्यते ॥ २४ ॥

अथाहिकसारे द्वितीय आरभ्यते । अथ गर्भोधानादिसंस्कारसंस्कृतस्य पुरुषस्य विहिताचारकृतेन दिनकृत्यमभिधीयते । ०

इति ० सगर्भादिनिवर्णशीलविधिः fol. 4b; इति ० दंत-धावनविधिः fol. 5b; इति दम्भेषविश्रधारणविधिः fol. 8b; इति ० आचमनविधिः fol. 13a; इति ० ज्ञानविधिः fol. 27b; इति तिलकधारणविधिः fol. 29a; इति ० संस्थाविधिः fol. 38a; इति ० गायत्रीकल्पः fol. 40a; etc.

Colophon : इति श्रीमन्नक्षत्रीनृसिंहचरणयुगलसरोरु-हधनरसकलभूमंडलमंडनसमस्तयवनाधीश्वरश्रीनिजामसाह-समस्तसावाज्यधुरंधरश्रीमन्महाराजाधिराजश्रीदलपतिराज-विरचिते श्रीनृसिंहप्रसादे आहिकसारे शयनविधिः संपूर्णः ॥ संवत् १८५९ समयचैत्रवदि २ शुक्रवारे ॥

III. *Śrāddhasāra*, foll. 48, begins :

श्रीनृसिंहं नमस्कृत्य दलाधीशमहीपतिः ।

आहिकसारे प्रकुरुते सर्ववैदिकतुष्टये ॥ १ ॥

लिख्यते परिभाषाच प्रक्रियानुसरेण तु ॥ २ (!) ॥ ०

इति ० आहिकमहिमा । अथ पितरो विधीयते fol. 4a; इति ० मातामहआहिकारिनिर्णयः fol. 7b; इति ० पात्रनिरूपणं fol. 13b; इति ० सुवर्णोदिमुद्रिनिर्णयः fol. 23b; इति देशनिरूपणं fol. 29a, etc.

It ends (somewhat corrected by the end of the sixth section):

म्रीदश्रीद्विजराजवंशतिलकालंकारहीरः प्रभुर्

भारद्वाजकुलानुगः प्रथमया यः शासयालंकृतः ।

श्रीमद्वज्रभसूनुरात्मनिरतः सत्संप्रदायायणीः

सारे आहिकविनिर्णयेति चतुरे श्रीमान्दलाधीश्वरः ॥

निजामसाहसावाज्यधुरंधरमहीपतिः ।

श्रीनृसिंहप्रसादे अस्मिन् संपूर्णं कुरुते शुभं ॥

इति श्रीमन्नक्षत्री ० आहिकसारेः परिपूर्णः ॥ इति श्रीमच्चतु-देशभुवनैकनाथमहेंद्रादिदेवगणपूजित ० श्रीमन्म्रीदप्रतापम-हाराजाधिराजसर्व(पुरि om. B.)सुंदरिदेवगिरिपुरिवरा-धीश्वरसमस्तयवनाधीश्वरश्रीमन्-(महाराजाधिराजयवनी - om. B.)निजामसाहसमस्तकरणाधीश्वरसकलविद्याविशा-रदयाज्ञवल्कीयलुप्रशासाप्रवर्तकद्विजराजकुलालंकारहीर-श्रीवैष्णवधर्मप्रवर्तकश्रीवज्रभात्मजश्रीवज्रभर्पंडितप्रसादासा-दितश्रीसूर्यपंडिताभिधुगुरुमन्वादप्रणीतनीतिशास्त्राभिज्ञम-

हाप्रभुस्वकार्यवीक्षणप्रतिनिधितकृतश्रीमहाराजश्रीदलपति -
राजधिरचिते श्रीनृसिंहप्रसादे आह्वसारः संपूर्णः ॥

IV. *Kālanirṇayasāra*, foll. 75 (foll. 12, 13, 28-30 of which are wanting), begins:

यस्मिन् विभाति सकलं जगदेकरूपं
यस्मिन् विश्वसिलमेव जगत्त्रयं च ।
नत्वा जगत्त्रयनतं भुवि तत्त्वसिंहं(?) तत्त्व ° MS.)
कुर्मो वयं समयनिर्णयसारवर्थं ॥ १ ॥
श्रीनृसिंहप्रसादेन दलाधिपमहीपतिः ।
कलया कलनानहं कालं कलयति भुवं ॥ २ ॥ °

Then follow some twenty *śloka*s giving an abstract of the contents.

इति ° संवत्सरनिर्णयः fol. 4a; इति ° चतुर्निर्णयः fol. 4b; इति ° मासनिर्णयः fol. 5b; इति ° मलमासनिर्णयः fol. 7a; इति ° सामान्यप्रतिपत्तिर्णयः fol. 12a; etc. इति ° सामान्यचतुर्दशीनिर्णयः fol. 17b; इति ° व्रतदानकालनिर्णयः । अथ विशेषतिथिनिर्णयः । fol. 20b, etc.; there is a blank of some twelve lines on fol. 27b.

It ends with the same two stanzas (exc. कालविनिर्णयेति °) as the third section.

VI. *Prāyaścittasāra*, foll. 57, begins:

अनंतदेशकिरीटकोटिरत्ननिषा रंजितपादपद्मं ।
कारुण्यनेत्रकमलकलत्रं लक्ष्मीनृसिंहं हृदि भावयामि ॥
नैमित्तिकं धर्मजातं दलाधिपमहीभुजा ।
तत्प्रायश्चित्तसारेण प्रोच्यते लोकतुष्टये ॥ °

It ends with the same two verses, and with the additional longer colophon of section III. इति श्रीमच्चतुर्दश °

VII. *Karmavipākāsāra*, foll. 63, begins:

श्रीमद्वृषचहायमहं (l. पंचास्यमहं) प्रणम्य
धन्वंतरिं चोर्तिहरे (l. चार्तिहरे) महेशं ।
सिंहास्यदास्येन कृतप्रसादे
करोमि वै कर्मविपाकसारं ॥
प्रायश्चित्तमनुष्ठाने विपाककर्मणा भवेत् ।
सर्वकर्मक्षयार्थं मनुपाद्याश्रयेते (!) शुभना ॥

It ends: तस्मात्सूक्तं । तस्मा(?) उक्त्वा) भिरौषधैर्दानैर्ज-
पहोमावेणादिभिरिति ॥ इति श्रीमच्छास्त्री ° कर्मविपाक-
सारः संपूर्णः ॥

VIII. *Vratasāra*, foll. 95, begins:

अभिवंद्य नृसिंहाख्यं परं ब्रह्म सतां मुदे ।
क्रियते व्रतसारो ज्यै दलाधिपमहीभुजा ॥
अधिकारः कृषितुंसां कृषितुंसां भवेत्कृषिम् ।
उभयोरप्यसी तत्र सर्वेषामधिकारिता ॥
श्रीनृसिंहप्रसादेन व्रतानुष्ठानमुच्यते ।
मासव्रतानि सर्वाणि प्रोच्यते क्रमशः स्फुटं ॥

Perhaps this section is not complete, there being no colophon at the end. The last two colophons of chapters are: इति स्कंदपुरा-
णोक्तं शिवरात्रिव्रतं fol. 91a; इति नृसिंहजयंतीकृत्ये
भूतशुद्धिः fol. 93b.

It ends: प्रदक्षिणापि कार्या अनयेव दिशा क्षत्रचाम-
रतालवृक्षनृत्यगानवाद्यस्तुतिसंप्रायेणात्मावेणादिकमपि कार्यं
स्तुतिः सहस्रनामादिस्तोत्रसंज्ञजपः ॥ श्रीलक्ष्मीनृसिंहाय
नमः ॥

For MSS. of two other sections, viz. the *Dānāsāra* and *Śāntisāra*, see Rāj. Mitra, Cat. of Bikāner MSS., p. 429-30.

[H. T. COLEBROOKE.]

1468.

2782b. Foll. 279; size 11 in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, in 1745 A.D.; eleven lines in a page.

Vidhānapārijāta, a digest of religious and civil duties, compiled in 1625 A.D., by *Ananta Bhaṭṭa*, son of *Nāgaḍeva* (*Nāgeśa*) *Bhaṭṭa*, and grandson of *Yahnu* (*Jahnu*) *Bhaṭṭa*.

The complete work seems to consist of five chapters (*stabaka*), of which only the last chapter is contained in the present MS. (A), dealing with *śrāddha* (and *āśauca*), *vyavahāra* and *prāyaścitta*. It begins:

वन्दे श्रीमदनंतसंज्ञगिरिपं लक्ष्मीनिवासं हरिं
विप्रध्यातदिवाकरं सुरगुरुं सर्वाधिपतिप्रदं ।
ब्रह्मा शर्वसुरेन्द्रपूर्वकसुरा यस्य प्रसादात्सदा
सर्वारंभसमाप्तिमीयुरनिशं महंशदेवं हितं* ॥ १ ॥

* ब्रह्मेशाकैसुरेन्द्रपूर्वकसुरा ° महंशदेवं परं MS. of *Dāna-pārijāta*, Rāj. Mitra, Notices, vii., p. 19.

नत्वा क्षीराभिजाजानि तथा ब्रह्मादिकान् सुरान् ।

गणेशं विष्णुहर्तारं वन्दे हेमवतीसुतं ॥ २ ॥

चतुर्दशसु विद्यासु निष्णाताः शुद्धचक्षुषः ।

अपरोक्षब्रह्मज्ञा जयन्ति गुरवो मम ॥ ३ ॥

श्रुतिसकलरहस्यं विवर्तितं यस्य विश्वे

मुकुर इव मुखाब्जे दोषमालिन्यशून्ये ।

स्वपदविमलभक्त्या यस्य तुष्टो रमेशो

जनकजनकयज्ञः (० जह्नु Not.) भट्टमेतं नतो जस्मि ॥ ४ ॥

श्रीपितृचरणानन्दं भट्टनागेशसंस्थितान् ।

यत्प्रसादादहं जातो धर्मशास्त्रे विषयः ॥ ५ ॥

श्रीमाननंतभट्टो ऽहं काव्यशास्त्राविदां प्रियः ।

चतुरः स्वपदानुष्ठा यंचनं प्रारभे ष्धुना ॥ ६ ॥

सर्वशास्त्रीयशास्त्रार्थः स्पष्टो ऽत्र परिकीर्तिते ।

वामुदेवप्रसन्नार्थं विदुषामपि तुष्टये ॥ ७ ॥

संति यंचसहस्राणि प्रेतकर्मविधी बुधाः ।

को ऽप्यस्य महिमा वेद्यो ऽभिज्ञैर्जयति सर्वतः ॥ ८ ॥

स्मार्तानि च पुराणानि वचनानि लिखाम्यहं ।

संदेहे त्वाकरग्रंथो विद्वद्भिरवलोक्यतां ॥ ९ ॥

अथ मर्याचिह्नं ज्ञात्वा स्वहितं कर्तव्यमित्युक्तं देवजानीये ।

दुष्प्रकित्तेर्महारागेः पीडितस्तु पुमानय ।

ज्ञात्वा ऽरिहादिभिर्मृत्युं स्वर्लोकहितमाचरेत् ॥ १ ॥

सिताक्षिते सरिते यत्र संगते

तत्राप्रुतासो दिवमुत्पतति ।

ये वै तन्वं विमृजन्ति धीरास् ॥ २ ॥

ते जनासो अमृतत्वं भजन्ते (khila to Rgv. x. 75)

सर्वेन्द्रियविरक्तस्य वृद्धस्य कृतकर्मणः ।

व्याधितस्य स्मृतं तीर्थं मरणं तपसो ऽधिकं ॥ ३ ॥ ० १४ ॥

भारते ऽपि । ०

अथ मरणसमये ० प्रायश्चित्तं fol. 5b; अथ प्रोषितस्य
साग्नेदीहे विशेषः fol. 14b; अथ बालकसंस्कारविधिः fol.
21a, etc.; इति ० नागबलिविधानं fol. 29b; इति ०
नारायणबलिप्रयोगविधानं fol. 32b; इति ० सहगमनविधानं
fol. 36a; इति ० संततिप्रतिबंधहरविधानं fol. 47a; इति ०
विपिंडीविधानं । अथाशीचं विधीयते fol. 49a; इति ०
आशीचसंपातनिर्ययः fol. 63b; ० आशीचापवादः fol. 67b;
० आशीचविधानानि fol. 72b; ० अग्नि संस्कारविधानं fol.
74b; ० शोकापवादः fol. 78a; ० गृहप्रवेशनादिविधानं
fol. 80a; ० दशाहपिंडोदकविधानं fol. 85b; ० (अस्थि)-
संचयनविधानं fol. 88b; ० वृषोत्सर्गविधानं fol. 96a;

० बौद्धश्राद्धविधानं fol. 102a; ० सपिंडीकरखविधानं
fol. 113a; ० जीवन्मृतकस्य धर्मविशेषनिर्ययः fol. 141b;
इति विभक्ताविभक्तविधानं ॥ अभिधाय विधानानि आह्वे ऽस्य
सामान्यमुच्यते । fol. 143b; अथ आह्वेभेदाः fol. 144b;
अथ कर्तारः fol. 146a; अथ आह्वेदेशाः fol. 150a; अथ
आह्वेहेत्राख्याः fol. 151a; अथ वज्र्यो fol. 152b;
अथासादनीयानि fol. 168a; अथ आह्वपरिभाषा fol. 169a;
अथ अथदानादि fol. 170b; अथ पाणिहोमप्रकारः fol. 179b;
अथ पारिवेच्यं fol. 181a; अथ पिंडदानं fol. 185b;
इति ० आह्वे सामान्यधर्मकथनं ॥ fol. 192b; इति ० आह्वानु-
कल्पविधानं fol. 195b; इति कलिचज्योनि fol. 197a;
इति ० वानप्रस्थाश्रमविधानं fol. 197b; इति संन्यासविधानं
fol. 203a; इति योगः fol. 204a; इति यतिसंस्कारः ॥
समाप्तमाचारनिरूपणं ॥

Fol. 204b :

सांगोपांगमयाचारं निरूप्य परमार्थतः ।

याज्ञवल्क्योक्तमार्गेण व्यवहारो निरूप्यते ॥ ०

इति व्यवहारमातृकाप्रकरणं । अथर्षदानविधिः fol. 206b;
इदानीं सांख्यस्वरूपमुच्यते fol. 208a; अधुना लिखितं प्रमाणं
निरूप्यते fol. 209a; अथ दिवं fol. 209b.

Fol. 210b :

प्रमाणं मानुषं देवमिति भेदेन वर्णितं ।

अधुना वक्ष्यते दायविभागो योगमूर्तिना ॥

इति रिक्थविभागप्रकरणं ॥ अधुना सीमाविवादे निर्यय उच्यते
fol. 214a; इति ० व्यवहाराध्यायः fol. 217a; cf. Rāj.
Mitra, Cat. of Bikāner MSS., no. 1059, the
concluding sentences of which correspond with
those of the present division.

The MS. then proceeds :

आचारं व्यवहारं च निरूप्य स्मृतिवाक्यतः ।

सत्तामनुग्रहादेव प्रायश्चित्तं निरूप्यते ॥

तदकरणे गनिहमाह याज्ञवल्क्यः ।

महापातकज्ञानधोराक्षरकान्माप्य दारुणान् ०

अथोपपातकानि fol. 218a, etc.

It ends : इति श्रीमदनंतभट्टविरचिते विधानपारिजाते
गणहोमविधानं ॥

श्रीमत्काव्यकुलामिश्रीतकिरणो विद्याकलानां निधिः

श्रीमद्विष्णुपदाश्रितः सरसगुर्विद्वच्चकोरप्रियः ।

यन्महंभट्ट (!) इति स्वभूयुष्यशास्त्रस्यात्मनो भूम्नहांम्

चंद्राचंद्रकलेव शुद्धगुणभृच्छ्रीनागदेवाभिधः ॥

तस्माच्छ्रीमदन्तं आविरभवद् यज्ञज्ञानभक्त्यादिके-

ध्वतो नास्ति गुणेषु यस्य च हरिः प्रेष्ठो वरीवर्तते ।

तेनायं रचितो विधानदिविषयबहुषो ऽर्थिसर्वप्रदः

काले ब्रह्मवदेकलोककमिते १६६२ काश्यामगात्पूयोत्ता ॥

संति ग्रंथसहस्राणि विद्वद्भी रचितान्यपि ।

को ऽप्यस्य महिमा वेदो ऽभिज्ञैर्जयति सर्वतः ॥

न पांडित्याभिमानेन न च विद्वत्स्य लिख्यता ।

ग्रंथो ऽयं रचितः किंतु हरेः प्रीत्यै सत्तामपि ॥

तिष्ठति संतः सर्वत्र ज्ञातविद्वत्परिचयः ।

अथत्वं मच्छुनं दृष्ट्वा कृपां कुर्वतु ते ह्यपि ॥

न जाने श्रीजाने विहितम् ० ॥

यावच्छ्रद्धा सूर्यश्च यावत्तिष्ठति मेदिनी ।

जयतांतावदेवायं ग्रंथो मे संततिस्तथा ॥

वचनप्रसूनमाला विचित्रा रचिता मया ।

पादे समर्पिता विष्णो तुष्टो भव सदा मम ॥

इति श्रीमद्विद्वत्प्रज्ञानकुपापाश्रीभूतेन श्रीमदन्तंभट्टेन विरचितः
स्तवकपंचकसंयुतो विधानपारिजाताख्यो निबंधः समाप्तः ॥

विधानपारिजातो ऽयं पंचस्तवकसंयुतः ।

नानाविधानगंधाढ्यः संसेव्यो विष्णुधेरिह ॥

देवकीं मातरं नत्वा पितरं रामसंज्ञकं ।

विधानपारिजाताख्यं यादवो ग्रंथमलिखत् ॥ १ ॥

अगस्त्यगोत्रोद्भवकृष्णाश्रमेयः

सुतः शिवाख्यो ऽस्य शरीरजन्मनः ।

रामाभिधेयस्य सुतेन वृक्षिणा

विलेखितः श्रीविधिपारिजातकः ॥ २ ॥

द्विस्तवसुशशांके १६०२ यौवनाख्ये च चर्चे

शमन अयनकाले हेमन्तर्तौ तथैव ।

सुररिपुगुरुवारे मासि पोषे च दुर्गा-

प्रियवरवसुतिष्ठां (!) यादवेनाप्यलेखि ॥ ३ ॥ ०

As regards the contents of the first four *stabakas* (treating apparently of the remaining sections of *ācāra*), the following references have been noticed in the present portion :

प्रार्थनाप्रयोगस्तु प्रथमस्तवके विष्णुब्राह्मविधाने द्रष्टव्यः ।
ग्रंथबाहुल्यात् पुनरत्र लिख्यते । fol. 3a;—अथ दाननंवाच-
तुषेस्तवकस्यादिभागे (? i.e. the *Dānapārijāta*) द्रष्टव्याः ।
fol. 5a;—एतद्वाक्यान् तृतीयस्तवके तृतीयप्रकरणे विशदं
द्रष्टव्यं । fol. 131b.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

1469, 1470.

738, 739. Foll. 209 and 213 resp.; size 13 in. by 5 in.; excellent Devanāgarī writing of 1809 A.D.; nine lines in a page.

Portions of the *Vidhānapārijāta* (B).

This MS. begins with the larger half of *stabaka* V., as contained in the preceding one, the two MSS. agreeing as far as fol. 144a, line 6 of MS. A, and fol. 152a, l. 4 of the present MS., when it breaks off abruptly in the middle of a word and proceeds with a portion of *stabaka* II., treating of rites of propitiation (*śānti*), followed by *stabaka* III.

The portion of *stabaka* II. begins in the middle of fol. 152a, l. 4 : कलशैरभिषेचयेत् विष्णुब्राह्म-
दशकं विवृणोति ०

इति श्रीपांचरात्रागमोक्तुलसीपाणिग्रहणविधानं fol. 153b;
इति श्रीशौनकोक्तुपुरनगरादिप्रतिष्ठाविधानं fol. 155b;
० अद्भुतशान्तिविधानं fol. 156b, etc.; इति वसंतराजोक्त-
शकुनं समाप्तं fol. 173b; इति प्रकारांतरेण काकमेयुनशान्तिः ॥
end of Vol. I.

अथ दुहनश्चादिजननशान्तिविधानानि द्वितीयस्तवके प्रोच्यन्ते
beg. of Vol. II.; इति ० पुत्रोत्पत्तौ शान्तिविधानम् ॥ अथ
दत्तपुत्रकविधानं fol. 40a; इति दत्तपुत्रकविधानं fol. 42a;
इति ० खदारोहणविधानं fol. 42b; इति प्रयोगपारिजातोक्तं
बालकस्य दुग्धपानविधानं fol. 43a; इति शौनकोये जन्म-
नक्षत्रकर्तव्यविधानं fol. 43b; ० इति कर्णवेधविधानं fol.
47a, etc.; इत्यनुपनीततत्पित्रादिधर्मविधानं ॥ अथोपनयवि-
धानं fol. 54b; अथाध्ययनधर्माः fol. 74a; अथ ग्रहयज्ञ-
स्वरूपमभिधीयते fol. 77b; अथायुतहोमविधानं fol. 79a.

Chapter II. ends fol. 117b: इति विधानपारिजाते
पूणोर्हुतिविधानं ॥

हरेः प्रसादमासाद्य ग्रहयज्ञो निरूपितः ।

ग्राहयस्तद्विधेद्रस्य मोचकस्तेन तुष्यतु ॥

मनोरथाभिवर्धित्वा विदुषामनुकंपया ।

विधानपारिजाते ऽत्र द्वितीयः स्तवको भवेत् ॥

अहो अस्य निबंधस्य महिमा किमु वक्ष्यते ।

यतः श्रीमदन्तं ऽस्य हरिः कारयिता मया ॥

सति ग्रंथसहस्राणि देशे देशे महांतपि ।

को ज्यस्य महिमा वेद्यो अभिज्ञेयति सर्वतः ॥

इति श्रीमत्परमवैदिकश्रीमन्नागदेवसूनुना श्रीमदनंतभट्टेन
विरचिते विधानपारिजाते निबंधे द्वितीय स्तवकः समाप्तः ॥ ० ॥
संवत् १८६६ ॥

Chapter III. begins (with a fresh pagination):

वन्दे वंछतमं विष्णुं सत्यज्ञानस्वरूपिणं ।

ब्रह्मादिवंछचरणमनंतं विघ्ननाशनं ॥ १ ॥

अपेदानो नृतीयस्तवक आरभ्यते ॥ स च संस्काराहिकका-
लभेदेन त्रिधा भिद्यते । तत्र गृह्यसंबन्धिविधानानि निरूप्यते ॥
तत्र तावद्गुरुज्ञातिविधानं ॥ ०

अथ गोदानव्रतविधानं fol. 4a; अथ विवाहकालविधानं
fol. 36b, etc.

For another MS. of this section on marriage,
see Rāj. Mitra, Cat. of Bikāner MSS., no. 1060.

It ends :

विधानपारिजातस्य स्तवके अस्मिन्तृतीयके ।

विवाहाभिधसंस्कारसत्युष्यं समायात ॥

अनेन प्रीयतां देवो रमालालितपादुकः ।

समानं तस्य यासेनानंतो यो देशकालतः ॥

इति श्रीमत्परम ० विधानपारिजाते तृतीयस्तवके विवाह-
विधानं समाप्तमगमत् ॥

The following is a list of comparatively
modern (or rarer) authorities which have been
found quoted in the portion of the work
common to both MSS. (reference being made
to B.):—

Aparārka, foll. 67a, 70a, 80b, etc.; *Āsārka*
(आशार्कं तु व्याख्यातं ०) fol. 137b; *Kapardikārikā*,
foll. 110b, 131a; *Kalpataru*, foll. 122a, 135b;
Kalpabhāṣyārthasamgraha, fol. 15b; *Kālādarśa*,
foll. 125b, 127b, 142a; *Grihyakārikā*, fol. 11a;
Caturviṃśatimata, foll. 4b, 64a, 136a; *Trim-
śacchloki*, fol. 67b (तत्तत्कार्येषु सविप्रतिनृपवह्नीक्षितत्विक्-
स्वदेश ०); *Trikāṇḍamaṇḍana*, foll. 42a, 143a,
144a; *Tristhalisetarū Nārāyaṇabhaṭṭāḥ*, fol. 120a;
Divodāsiya, fol. 126a; *Devajāniya*, foll. 1b,
10a, 16a, 22a (० ये भृगुवचनं), 45a (० ये रेणुः), 89a,
etc.; *Devayājñikabhāṣya* (on *Kāty.*), foll. 15b,

24a, 42b; *Dharmapradīpa*, fol. 9b; *Dharmasāra*
(A, fol. 177b); *Nārāyaṇabhaṭṭīya*, foll. 17b,
20a, 40a, 41b (० ये रेणुः) 101a, etc.; *Nārāyaṇa-
vṛitti*, foll. 137a, 140a; *Pārāśaramādhavīya*,
fol. 65b, etc.; *Pārijāta*, fol. 107b; *Purāṇa-
samuccaya*, fol. 130b; *Prithvīcandra*, foll. 125a
(० द्वे वृद्धगौतमः), 127b, 132b, 138a, 141a; *Prithvī-
candrodaya*, fol. 123a (० ये वृद्धपाराशरः), 124a,
131b; *Prayogapārijāta*, foll. 57b, 107a, 123b,
128b, etc.; *Prayogasāra*, fol. 120a; *Bahvṛica-
kārikā*, fol. 139b; *Madanapārijāta*, foll. 35b,
45a, 51b, etc.; *Madanaratna*, foll. 40b, 72b, etc.;
Mādhavīya, fol. 56b; *Yajñapārsva*, fol. 15a;
Yatidharma, fol. 121a; *Reṇu*, foll. 18, 21b, 42b
(śloka); *Reṇukārikā*, fol. 112b (कृते सविप्रतीकरणे ०);
Vidhānagumpha, fol. 9b (आसंदीलक्षणं तु विधानगुम्फे ।
साक्षाच्छवस्य षालाज्ञेर्देवैः कृताकृतिं दृढं । ०), 25b; *Vi-
dhānamālā*, fol. 24a; *Viśvaprakāśa*, fol. 75a;
Viśvādarśa, fol. 130a; *Śuddhipradīpa*, fol. 127a;
Śrāddhakalpa, fol. 121a; *Śrāddhakāśikā*, foll.
37a, b, 108b, etc.; *Śrāddhatattva*, fol. 108b;
Śrāddhatilaka (A, fol. 157b); *Śrāddhadīpa* (A,
fol. 161b); *Śrāddhadīpakalikā*, fol. 123b; *Śrād-
dhapradīpakāra*, fol. 68a; *Śrāddhasāra*, fol.
113a; *Shaṭtriṃśanmata*, foll. 4a, 20a, 44a, 71a,
128a; *Sudarśanabhāṣyakāra*, fol. 128a; *Smṛiti-
tattva*, fol. 141b; *Smṛitidarpaṇa*, foll. 78a, 128b;
Smṛitidīpa, fol. 88b; *Smṛitimañjarī*, foll. 22b,
79a; *Smṛitiratnāvalī*, foll. 72b, 132b, 151b;
Smṛitisamuccaya, fol. 119a; *Smṛitisamgraha*,
foll. 9b, 22b, 78a, etc.; *Smṛityarthasāra*, foll.
37a, 42a, 52b, etc.; *Haradatta*, fol. 70a; *Hari-
harabhāṣya* (B, 166b). [H. T. COLEBROOKE.]

1471.

930. Foll. 472; size 12 in. by 4 in.; in-
different Devanāgarī writing, by several hands,
of the beginning of the present century; 10-13
lines in a page.

Vīramitrodāya, a digest of Hindu law, com-

* There is, however, also a *Kālanirṇaya* which seems to form part of the work ; cf. Rāj. Mitra, Cat. of Bikāner MSS., p. 495.

अमीनंदनपदद्वयवित्तवृत्तिः
अमीनंदनपदद्वयवित्तवृत्तिः ॥ २६ ॥

यो दूरवाकुलभूरनुभूतमीत्य (1)

श्रीहंसपंडित इति प्रथितः पृथिव्या ।

आसीद्विवेकचतुरश्रतुरः समय-

वेदानधीत्य कृतकर्म[कला]कलापः ॥ २९ ॥

यज्ञादिकर्मकरणाय किलावतीर्यः

पूर्यः श्रिया निजकुलाभरणायमान-

मिश्रापरः परशुराम इति द्विजेन्द्रम्

तस्याभवत्स तनयो विनयोदितश्रीः ॥ ३० ॥

यो दर्भायसमानवुद्धिविभवः प्रख्यातकीर्तिगुणैः

श्रीतस्मात्समस्तकर्मकुशलाचंडीश्वराख्यास्यादुरोः ।

अध्यायांतमधीत्य शास्त्रमखिलं मोमांसया मांसलः

शम्भत्संडितसंडनः समभवत्संख्यावतामयणीः ॥ ३१ ॥

पुस्तस्य विभाति सद्गुणनिधिदीनोवुसृष्टावुधिः

वीरश्रीयुतमित्रमित्रसुकृती कल्याणकल्पदुमः । ॥ ३२ ॥

चातुर्यं चतुराननस्य निभूतं गोभीर्यमभोनिधेर

श्रीदार्थं विबुधदुमस्य मधुरां वार्धं च वाचस्पतेः ।

धैर्यं धर्मेसुतस्य शर्म सकलं देवाधिपस्याहरत् ॥ ३३ ॥

श्रीमान् स्यातनयः सदात्मविनयः श्रीमित्रसेनसुधी ॥

दाता दापयिता दयादमपरः श्रीमानमात्सर्यवान् ॥ मान् ।

धीरो ऽधीतसमस्तशास्त्रनिवहव्याख्यारस[वि]ख्याति -

नानानाटकसाठक(?) सट्टक)प्रकरणयंयीचताभर्यविद् ॥

३४ ॥

[(? वह्ना ० MS.)

मंत्रे यो रसनायितः प्रतिदिनं दाने च हस्तायितो

विष्वासे हृदयायितो नृपसभाभूमीषु भूषायितः ।

यो विद्वत्प्रकाशयितः प्रविलसत्कीर्तिलवालायितः

श्रीमङ्गीरमहीपतेः प्रतिपदं प्रेमास्पदं यो ऽजनि ॥ ३५ ॥

तेनानेकनिबंधसिंधुमनिशं निमेष्य बुद्ध्या पुनर्

वेदान् सांगपदक्रमोपनिषदान् श्रुत्वावधार्योपि च ।

धर्मोपादिप्रमाणनिर्णयपरः श्रीवीरसिंहाज्ञया

यंयो ऽयं रचितः परोपकृतये श्रीवीरमित्रोदयः ॥ ३६ ॥

मा कुर्वेत्तु मुधा बुधाः परिचयं यंयेषु नानाविधेष्व्

अत्यंतं तर्हि तेषु सर्वविषयः कश्चित् छविर्हर्तते ।

पश्यन्तु प्रणयादनन्यमनसो यंयं मदीयं त्विमं

धर्म[शास्त्र]समस्तनिर्णयविधिर्यस्मिन् दरीदृश्यते ॥ ३७ ॥

आदौ ब्रह्ममुहूर्तादिकृत्यप्रस्तावना ततः ।

तदोत्थाप स्वधर्मादि चिंतनादिकमुच्यते ॥

मंगल्यालोकनं चाप्य विष्णुसूक्तसर्गयोर्विधिः ।

विस्तरेण ततः प्रोक्तं शीघ्रमाचमनं तथा ॥ ०

30 ślokas, the last of which is :

इत्याहिकप्रकाशे ऽस्मिन्नर्थे रते महाशयैः ।

प्रसक्तानुप्रसङ्गान्ये भिन्नभिन्नैरिहपिताः ॥

The matter is treated in two divisions, the *āhnikaprakāśa* (ends fol. 221) and *saṃskāra-prakāśa*, but both the end of the former and the beginning of the latter (commencing with the *vivāhaprakaraṇa*) are wanting.

The colophon runs thus : इति सुरिकारंभः ॥

इति श्रीमासकलसामंतचक्रचूडामणी - - (lacuna) राजाधिरा-
जप्रतापरुद्रतनूजश्रीमन्महाराजमधुरसाहसूनुश्रीमन्महाधिराज -
चक्र - - कासदिनकरधीवीरसिंहोद्योजितश्रीहंसपंडितात्मज -
श्रीपरशुरामसूनुसकलविद्यापारावारमहागजपार्श्वविद्वज्जनजी-
वातुश्रीमन्मित्रमित्रकृते वीरमित्रोदयनिबंधे संस्कारप्रकाशे उप-
नयनप्रकरणं समाप्तम् ॥ अथ परविवाहप्रकरणं ॥

Eight leaves added at the end contain an index of subjects, written by a different hand. Another leaf contains (in Devanāgarī) a list of the authorities quoted by the author (in the *ācāra* and *vyavahāra* chapters), which are here subjoined alphabetically, with a few omissions (of *Purāṇas*, *Smṛitis*, etc.) and the addition of a few references :

Aparārka, *Aṣṭakādismṛiti*, *Kalpataru*, fol. 13a ; *Kālamādhaviya*, *Kullūkabhaṭṭa*, *Grihya-pariśiṣṭa*, *Caṇḍeśvara*, *Cintāmaṇi*, *Chandoga-pariśiṣṭa*, *Jimūtavāhana*, *Jyotishadīpikā*, *Dharma-saṃhitā*, (*Nāradaśikṣhā*, fol. 40b), *Nirṇaya-pramāṇa*, *Nirṇiktavyavahāra*, *Pārijātakāro*, *Pradīpaprakāra*, *Prabhākara*, *Prayogapārijāta*, fol. 33b, *Pravarānirṇayaprakāra*, *Prāyaścitta-viveka*, fol. 26a, *Bhavadevabhaṭṭa*, *Madanapāri-jāta*, *Madanaratna*, fol. 23, etc., *Madanaratna-pradīpa*, fol. 33b, *Mitākṣharā*, *Medhātithi*, *Yoganirṇaya*, *Raghunandana*, *Ratnākara*, fol. 46a, *Lakṣmīdhara*, *Vācaspatimiśra*, *Vijñāneśvara*, *Viśvarūpa*, (*Vishṇupurāṇaṭīkā*, fol. 43a), *Vyava-hārasaṃgrahakāra*, *Śāradātīlaka*, *Śūlapāṇi*, *Śrī-kara*, *Śrīdatta*, *Śrīdhara*, fol. 43a, etc., *Śrīpati*,

Samgrahakāra, *Smṛiticandrīkā* often, *Smṛiti-samgraha*, *Smṛityarthasāra*, *Haradatta*, *Harihara*, *Halāyudha*, *Hemādri*.

Then follows the list of nine princes of the Bundel branch of the royal house of Kāśī (बुंदेलखंड के काशीराजवंश), enumerated in the introductory stanzas, viz.: 1. *Medinimalla*; 2. *Arjunasimha*; 3. *Malakhāna*; 4. *Pratāparudra*; 5. *Madhukarasimha*; 6. *Virasimha*; 7. *Jujhārasimha*; 8. *Vikramasimha*; 9. *Narasimhadeva*; and finally the author's genealogy.

Regarding the author's probable date, see above, no. 1288.

[H. T. COLEBROOKE.]

1472, 1473.

1501, 1502. Foll. 1-164, 165-372 resp.; size 12 in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī, by two different hands; from fol. 177 to the end in 1795 A.D.; 10-12 lines in a page.

Viramitrodaya. The *vyavahārahāṇḍa*, or chapter on civil law.

It begins:

पुरतः प्रविलोक्य भर्गवाचं

परतः कामपि कामकार्मुकज्या ।

पुलकाचितपीनबाहुदंडः

कुशलं नः कुरुताद्रघुप्रकांडः ॥ १ ॥

सस्ति अयुतबीरसिंहनृपतेराज्ञावशादुत्सुकः

अमित्राभिषण्डितः प्रतिदिशं कीर्त्तनीशं नंदितः ।

नानानिरीयवशीनं असनिनां संस्थावतां प्रीतिदं

संप्राप्तव्यवहारसाधकमिदं कुर्वे प्रकाशं परं ॥ २ ॥ ०

Of this portion of *Mitrāmīśra's* work, editions have been published, at Khidirapura (Khidderpore) Śaka 1737 (1815 A.D.); and at Calcutta, 1875.

Two leaves, containing a list of contents, have been inserted at the end of the first volume.

[H. T. COLEBROOKE.]

1474.

642. Foll. 69; size 16 in. by 5 in.; fairly good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Viramitrodaya. The section of the *vyavahāra* chapter, treating of the law of inheritance; incomplete.

It begins: अथ विभागाख्यव्यवहारपदं ॥

यत्र मन्वादिवचनव्याख्यासु बहुधा पुथाः ।

विचदन्ते दायभागः स प्र[च]म्येन चर्यते ॥

The MS. terminates shortly after the end of the *bhrātrīputrādhikāra*. [H. T. COLEBROOKE.]

1475.

679. Foll. 339; size 10 in. by 4 in.; legibly written, in Devanāgarī; twelve lines in a page.

Smṛitikaustubha, a Digest of Hindu law, by *Anantadeva* (*Bhaṭṭa*), son of *Apadeva*, and grandson of *Ananta(deva)*.

The whole work consists of twelve sections, of which the present MS. contains the first, viz. the *Samvatsaradīdhiti* (or *Samvatsarakṛitya*), being a calendar of religious ceremonies to be observed during the year [A].

It begins:

दध्नी संघनकाम्यया व्रजवधू कुंभे* तदा सिंचतौ

सज्जेहं दधि देहि मलयपुत्रेयुक्ते रमेशेन या ।

अमित्युक्तिपुटसरं निजकरे तस्यापेयं कुर्वतौ

प्रत्युक्तिः कुरु कार्यमस्तु शमिति अशिश्य सा पातु नः

यः पूर्वजन्माजितपुत्र्यभारैः [॥ १ ॥

संलग्नया दिव्यधियावनीशान् ।

वशे ऽकरोच्छीतकरोचवशे

स ज्ञानचंद्रो† नृपतिवैभूव ॥ २ ॥

* निजवधूकुंभे A; व्रजवधूकुंभे B.

† संज्ञानचंद्रो B.

3 M

कल्याणकर्ता सकलप्रजानां
 कल्याणचंद्रस्त आविरासीत् ।
 कदापि दंष्ट्रा न यदीयराज्ये
 बभूवुरेषां नु दंडवासी ॥ ३ ॥
 प्रतापेन रुद्रोपमः स्वच्छकीर्त्यो
 समाह्लादयत्यो जनांश्चंद्रतुल्यः ।
 सदा सर्वविह्वलुण्णो वदान्यो
 भवचंद्रवंशे ततो रुद्रचंद्रः ॥ ४ ॥
 श्रीरुद्रस्य घटाननः शशधरस्यासीद्व्या वा पुथः
 श्रीमल्लक्ष्मणचंद्रनामकसुतो भूद्रुचंद्रस्य यः ।
 तेनानेकहिमाचलस्थनृपतोद्भूतान् विजित्य स्वके
 राज्ये वृद्धिरकारि तुष्टिरमिता चाधारि विह्वलुदि ॥ ५ ॥
 ततस्त्रिमल्लचंद्रो भूद्रूपो रूपोद्भूतो भुवि ।
 काशीस्थविह्वलादिभ्यो धनराशीनदात्सदा ॥ ६ ॥
 तस्मिन्कुले जनि ततः किल नीलचंद्रो
 यस्तीर्थसज्जननिषेवणभूरिपुण्यैः ।
 तेजो दधार परमं पुरुषोत्तमाख्यं
 धत्ते यथेन्द्रदिशि नीलगिरिः परं तत् ॥ ७ ॥
 श्रीवाजबाहदुरचंद्रनृपस्ततो* भूच
 चांद्रान्वयस्य भुवि भूरियशो ऽकरोहः ।
 सर्वायनस्यविदुषामवनं प्रकुर्वन्
 यो ऽस्मिन् कलावपि ररख समस्तशास्त्रं ॥ ८ ॥
 यदीयप्रतापोदयाद् दूरदेशे
 खदुर्गीतरत्नमया तत्तदुर्गोः ।
 परे ऽभोधिपत्नीतटे संवसंतो
 वसंतोद्भवे नैव संतोषमीयुः ॥ ९ ॥
 ब्रह्मस्यदेवस्य हरेरिवास्य
 गुणैरनंतैः श्रुतिषु स्मृशभिः ।
 आकृष्य नीताः परभूपकन्या
 धन्या बभूवुः सकुलोद्भवानां ॥ १० ॥

* ? श्रीवाजबाहदुर^० A, श्रीवजबाहदुरचंद्र^० B, both of which may be due to misreading a Bengali original of श्रीराजबाहदुरचन्द्र, cf. Rāj. Mitra, Notices, i., p. 196; while in the Bikāner Cat., p. 466, the name appears as *Rājā Caṇḍadeva Bahādur*. The name of *Ananta-deva's* patron may, however, be श्रीवजबाहुरचन्द्र^०, see Wilson, Mack. Coll., i., p. 24 (2nd ed., p. 106), where *Anantadeva's* patron is called '*Bajrabāhu* or *Vajravaracandra*, a Raja of Orissa, whose descent is thus recorded:—*Vajravarā*, son of *Nilacandra*, son of *Trimalla Candra*, son of *Lakṣmaṇa Candra*, son of *Rudra Candra*.' See, however, Hall, Index, p. 185.

सर्वाशापरिपूरण^० ॥ ११ ॥ येनाधिता पुथवराः^० ॥ १२ ॥
 [eulogies.]
 आसीन्नोदावरीतीरे वेदवेदिसमन्वितः ।
 श्रीकृष्णभक्तिमानेक दकनाथाभिधो द्विजः ॥ १३ ॥
 तत्सुतस्तदुद्येयैः सर्वशास्त्रार्थतत्त्ववित् ।
 आपदेवो भवहेवात् प्राप यः सकलाम्बनून् ॥ १४ ॥
 मीमांसानयकोविदो मधुरिपोः सेवासु नित्योद्यतो
 विद्यादानसुभाषितोत्तमयशा आसीन्नदीयात्मजः ।
 यस्यानंतगुणैरनंत इति सत्त्वामार्थवतां गतं
 येनावादि च वादिनां श्रुतिशिरः सिद्धांततत्त्वं मुदे ॥ १५ ॥
 न्यायप्रकाशकर्ता निरवधिबिद्याभूतप्रदः सततं ।
 मीमांसाद्वयनयविज्ञानयस्तस्यापदेवो भूत् ॥ १६ ॥
 तस्यात्मजं वैदिकशास्त्रविज्ञं
 संतो ऽसकृत्माहुरनंतदेवं ।
 बाजाहाराज्ञो† वचसा विधेयं
 निर्वंधसारोद्धारणं त्वयेति ॥ १७ ॥
 अनन्तदेवेन तदाज्ञयाथो
 मुदे हरेः पूर्वनिर्वंधरूपं ।
 श्रीरांभुधिं पुष्टिगुणैर्नैथित्वा
 प्रकाशयते ऽयं स्मृतिकीर्तुभः कौ ॥ १८ ॥
 भवानीशंकरी नत्वा समुती प्राथेयाम्यदः ।
 भूतः श्रीहरिणा भार्यो राज्ञो ऽयं स्यात्कुभप्रदः ॥ १९ ॥
 तिथिदीधितिरुक्ता प्राग्ब्रह्मामो ऽन्दीयदीधितिः ।
 सन्दभेदां वदाम्येनां माधवोक्तनुसारतः ॥ २० ॥
 चांद्रः सौरः सावनो ऽथ बार्हस्पत्यो नभूस्तथा
 [(मुभूस्तथा B; read भू०)]
 वासरः पंचधा प्रोक्तश्चांद्रो ऽत्र बहुकार्यभाक् ॥ २१ ॥
 ब्रह्मणः पूर्वमेवातश्चांद्रवासरदीधितिः ।
 मासानां च तिथीनां च यानि कार्योणि संति हि ।
 कालं तेषां वदामो ऽत्र प्रयोगे मानपूर्वकं ॥ २२ ॥
 संक्रांतीनां सकार्योणां निर्वयं सौरदीधितिः ।
 ब्रह्मणो वासराणां च निर्वयं सौरदीधितिः ॥ २३ ॥
 गुरो सिंहदिराशिस्ये कार्योकार्यविनिर्वयं ।
 तस्य शुक्रस्य चास्तादि बार्हस्पत्यान्ददीधितिः ॥ २४ ॥
 अथ भानां सयोगानां करणानां च निर्वयं ।
 कार्योकार्योणि चैतेषां ब्रह्मे नाक्षत्रदीधितिः ॥ २५ ॥

† Thus A, बाजाहाराज्ञो B.

ततः स्मृत्यर्थसारादिनिर्णयोक्तं कली युगे ।

यत्कार्यं यदकार्यं च वक्ष्यामो ऽद्याद्य दीधितौ ॥ २६ ॥

निर्यातास्तिययः प्राग्याः शुक्लाः कृष्णाश्च तत्रासी ।

क्रमात्पक्षी शुक्लकृष्णौ मुख्यौ ना एव चंद्रभूः ॥ २७ ॥

मासा द्वादश चंद्राद्यास्तादृशाः साधिकाः कृष्णि ।

चंद्रसंवत्सरो ज्ञेयस्तदारभो ऽय कथ्यते ॥ २८ ॥

तत्र चंद्रसंवत्सरस्य चैवशुक्लप्रतिपदारभः ॥ चंद्रोद्यो मधु-
शुक्लप्रतिपदारभ इति दीपिकोक्तेः । °

Fol. 30 :

येनाज्ञितानि युधि भूमिपतीन्विजित्य

दुर्गाणि दुर्गहतराणि धनैर्युतानि ।

अथवाजवाहदुरसंज्ञनृपस्य तस्य

वाचा हरेरिव गिरावनिदेवतुष्टे ॥ १ ॥

यो ऽनंतदेवकृतमंथनसंनिवंध-

अथवाजिजो ऽय कमलापतिना धृतो यः ।

निर्धनं निजे हृदि सतां प्रमुदे ऽस्तु तस्य

शुक्लाख्यदीधितिरियं स्मृतिकौस्तुभस्य ॥ २ ॥

वैशाखदीधितिः fol. 18a; इति चैत्रकृत्यं fol. 13b; इति
ज्येष्ठकृत्यं fol. 30a; ° आषाढदीधितिः fol. 37a; ° नभोभिध
(or आषाढ)दीधितिः ° अथ भाद्रपदकृत्यानि fol. 78a; इति
भाद्रपदकृत्यं । अथाश्विनकृत्यं fol. 130b; अथ कार्तिककृत्यं
fol. 181b; अथ मार्गशीर्षकृत्यं fol. 225a; अथ पौषकृत्यं
fol. 228a; इति ° चैत्राख्यदीधितिः । ° अथ माघमासकृत्यं
fol. 233b; ° अथ फाल्गुनकृत्यं fol. 285a; अथाश्विनासकृत्यं
fol. 290b; इति संक्रांतदीधितिः ° । इति मलमासकृत्यं
fol. 298b; इति ° चंद्रादिदीधितिरियं स्मृतिकौस्तुभस्य ।
इति चंद्रसंवत्सरकृत्यं fol. 299a; इति ° सौराख्यदीधितिः °
fol. 316b; इति ° सौराख्यदीधितिः ° । इति सावनस्यकृत्यं
fol. 319a; इति ° गुर्वेष्टदीधितिः । इति चार्हस्यसंवत्सरकृत्यं
fol. 321b; इति नाक्षत्रदीधिति (° कृत्यानि) । अथोक्तवत्स-
रसमुदाय ° fol. 327a.

It ends : येनाज्ञितानि ° सर्वोद्यदीधितिरियं स्मृतिकौ-
स्तुभस्य ॥ ° । इति श्रीमातकलभूमंडलमंडनायमानश्रीवाजवाह-
दुरचंद्रदेववाकप्रवृत्तेन विद्वद्भ्योपदेवसुतेनानंतदेवेन कृते स्मृति-
कौस्तुभे संवत्सरकृत्यं समाप्तम् ॥ संवत् १८१५ ° पुस्तकं काशी-
नाथभट्टस्य ॥

Hemādri, the Madamaratna and the Nirṇayā-
mr̥ita are constantly laid under contribution
by the author. Of other authorities referred

to may be mentioned *Chandogaparīśiṣṭa*, fol.
50a; *Jyotiḥprakāśa*, fol. 326a; *Jyotiṛnibandha*,
fol. 319a; *Dāmarakalpa*, fol. 160a; *Tantraprakāśa*,
fol. 38a; *Dānoddya*, fol. 249b; *Dīpikā*, fol. 11a,
297b, 298a; *Parāśaramādhaviya*, fol. 119a; *Pu-
rāṇasamuccaya*, fol. 4b; *Pratāparudra*, fol. 131a;
Prayogapārījāta, fol. 233a; *Prayogasāra*, fol. 246a;
Bhārgavacandrikā, fol. 15b; *Madanapārījāta*,
fol. 337b; *Ratnamālā*, foll. 11a, 321a; *Rājamār-
taṇḍa*, fol. 321a; *Rāmārcanacandrikā*, foll. 6a,
13b; *Rudrayāmala*, foll. 131a, 160a; *Reṇukārikā*,
foll. 50b; *Vishṇuśāstra*, fol. 188a; *Śivarahasya*,
fol. 37b; *Smṛityarthasāra*, fol. 76b, 333a; *Hara-
datta*, fol. 120a. [H. T. COLEBROOKE.]

1476.

2628. Foll. 221; size 10½ in. by 4½ in.;
modern Devanāgarī writing, by several hands;
10-13 lines in a page.

The same work [B]. Incomplete.

There is some confusion in the order of leaves.

The *bhādrapada* begins fol. 86b; *mārgasīrsha*,
fol. 155b; *pausha*, fol. 159a; *māghamāsa*, fol.
166a; foll. 180-199 contain part of the *bhā-
drapada* (ends fol. 193b) and *āśvina*.

The MS. ends: इति श्रीस्मृतिकौस्तुभे दुर्गापूजाविधानं
समाप्तम् ॥

See Burnell, Tanjore MSS., p. 128b.

[MACK. COLL.]

1477, 1478.

2480, 2481. Foll. 1-232, 233-468 resp.;
size 11 in. by 5 in.; good Devanāgarī writing
of the 17th century; nine lines in a page.

Samśkārakaustubha, the section on initiatory
rites, of *Anantadeva's* Digest.

The work is considered one of considerable
authority in the Mārāṭha country; see West and
Bühler, Digest, 3rd ed., p. 24, where its pro-
bable age is stated to be that of the *Nirṇaya-
sindhu* (1611-12 A.D.).

3 M 2

It begins :

गभीधानप्रभृतिविहितानेकसंस्कारमुञ्जे
चिन्तादर्शं सकलमुनयो यं प्रपश्यन्ति देवं ।
चन्द्रादित्यानलभतडिताभाप्रवाहे निदानं
वन्दे वेदैः शिरसि निहितं पालकं पांडवानां ॥ १ ॥
नत्वा हरिगुरुवरणी वादिरणीवे जयप्रदं विदुषां ।
मधुनाशनमोदावहमधुना संस्कारकौस्तुभं तनुमः ॥ २ ॥

अथ षोडश संस्काराः ॥ तत्र गभीधानं प्रथममुच्यते । इतर-
संस्कारान्प्रति उपजीव्यत्वेन तस्यैव स्मृतिकर्तृभिः गृह्यसूत्रकारैश्च
गभीधानमृताविति उपनिषदि गर्भलभनमिति च प्रथमनिर्देशात् ॥^०

अथ पुंसवनकालः fol. 104a; जातकर्मप्रयोगः fol. 115b;
इति ० सूर्यावलोकननिष्कमण्योपवेशनाक्षप्राशनप्रयोगः fol.
212b; ० कर्णवेधः fol. 214a; इत्युपनयनं fol. 302a;
० समावर्तनाधिकारः fol. 331a; गोचप्रवरणनिर्ययः । [अथ
विवाहः] fol. 389b.

Colophon : इति श्रीमदनंतदेवसुतापदेवतनयेनान्त-
देवेन विरचिते स्मृतिकौस्तुभे संस्कारदीपितः समाप्ता ॥

The work has been printed at Bombay (1862).

See Weber, Cat. Berl., no. 1033; Burnell,
Tanjore MSS., p. 128b. [GAIKAWAR.]

1479.

105. Foll. 313; size 10 in. by 4 in.; in-
different, modern Devanāgarī writing, by several
hands; 10-12 lines in a page.

The same work.

Colophon : इति श्रीमत् भर्मंडलायमानविद्वयदेवसुतेना-
नंतदेवेन (!) कृतः संस्कारकौस्तुभनामको ग्रंथः समाप्तमगमत् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1480.

684. Foll. 298; size 9½ in. by 4 in.; in-
different, modern Devanāgarī writing; eleven
lines in a page.

The same work. Incomplete at the end.

It ends : इति ० आपदेवात्मजजनंतदेवकृते संस्कार-
कौस्तुभे दर्शनीयः ॥

Fol. 1a contains a table of contents.

Other sections of the *Smṛitikaustubha* are

Ācārakaustubha, *Pratishṭhādīdhiti*, *Tithidīdhiti*,
for which see Burnell, Tanjore MSS., p. 128b;
Rājadharmakaustubha (Aufrecht, Cat. Bodl.,
no. 645; Rāj. Mitra, Notices, I., p. 196; II.,
p. 21), which includes the *Vyavahāradīdhiti*.
See also *Dattakadīdhiti*, by *Ananta Bhaṭṭa*,
no. 1542.

On the author cf. Fitzedw. Hall, Index, p. 185.

[H. T. COLEBROOKE.]

1481.

169b. Foll. 60; size 12 in. by 4½ in.;
fairly written, in the Devanāgarī character;
nine or ten lines in a page.

Smṛiticintāmaṇi, by *Gaṅgāditya* (or *Gaṅgā-
dhara*?), son of *Gopīnātha Mīśra*. The second
part, treating of *Vyavahāra*.

It begins :

आयाहि त्वरितं गच्छेत् दुरितप्रवृत्तविश्रान्तां
प्राप्तः पुत्रक मोदकं करगतं संभक्ष्य त्वं क्षणम् ।
इत्युक्ते श्लोक्या करेण कलयन्तं तं प्रमोदालयं
कुर्वन्त्यो मदनान्जानन इह श्रेयस्करो वो ऽस्तु सः ॥ १ ॥

किञ्चित्कल्पतरोरनेककृतिभिः संप्रार्थितार्थस्य यद्
हेमादरेषि सारभारमखिलं श्रीकामधेनोरपि ।

आदायाद्भुतमर्थजातममलं श्रीश्रीधनानां पुरः

कर्तुं स व्यवहारमत्र रचयत्वाधारनामा कृती ॥ २ ॥

अत्र तावद् व्यवहारस्वरूपं तस्य विषयः तस्यैतिकर्तव्यता-
कलापश्चेति त्रितयमभिधानीयम् । ० अथासेधानासेधविभागः
fol. 6; अयेदानीमनुवचनक्रमप्राप्तं शुभादानादिव्यवहारविषयो
निरूप्यते fol. 7; अथ निष्पेक्षरूपं fol. 14; अथास्वा-
मिविक्रयः fol. 16; अथ सोमाविवादः fol. 21; अथ
दण्डपारुष्यं fol. 55b; अथ स्तेयं fol. 25; अथ साहसं
fol. 25b; अथ स्त्रीसंग्रहणं fol. 26b; अथ स्त्रीपुंभर्मः
fol. 27b; अथ विभागः fol. 28; अथ स्त्रीधनविभागकल्पनं
fol. 29b; अथाविभाज्यं fol. 30; अथ विभागाहीः fol.
31;—अथ विभागनिर्ययः fol. 36; अथ परिमाणमानं
fol. 37;—अथ साक्षिणः fol. 44b; अथ भुक्तिः fol. 48b;
अथ मुक्तिभुक्तिनिर्ययः fol. 50; अथाधिकारिणः fol. 51;
अथ दिव्यदेशाः fol. 52; अथ तुलाविधिः fol. 53, etc.;
अथ दिव्यत्वानर्हत्वं fol. 59; अथ जयपथं fol. 60.

It ends :

तात्पर्यं भवतां यदादिविषये धीरास्तदासेव्यतां
 श्रीचिन्तामणिरेव नो यदि पुनर्नानाविधः सेव्यताम् ।
 यस्मात्सोकमतिर्गतिश्च विदुषां नानाविधेति श्रयाद्
 गङ्गादित्यकपेरियं मत्तिलताधीरेषु संजृम्भताम् ॥

मिश्रगोपीनायात्मजगंगादित्यविरचिते स्मृतिचिन्तामणी स-
 माप्तोयं व्यवहाराभिधानो द्वितीयः परिच्छेदः ॥ अथ दासनिर्णयः ।
 मनुः । ° three lines further on : इति गंगाधरी समाप्ता ॥
 नेचारिनागेन्दु १६६२ मिते सुवर्षे ° अलिखद् द्विजो नापद्य
 काश्यादिरिदं परले ॥

Below this, by a different hand : स्मृतिचिन्तामणि
 गंगाधरनिष्कृतविवादविषयाणि ।

Of modern works only the *Madanaratna-
 pradipa* has been found quoted, fol. 45b.

[H. T. COLEBROOKE.]

1482.

553. Foll. 97; size 13½ in. by 4½ in.;
 good, modern Bengali handwriting; eight lines
 in a page.

Smṛiticandra, a digest in sixteen sections
 (*kalā*), compiled, in the early part of the 18th
 century, by *Bhavadeva Nyāyālaṃkāra Bhaṭṭā-
 cārya*, son of *Harihara Tarkālaṃkāra Bhaṭṭā-
 cārya*, grandson of *Śivakṛishṇa Nyāyapañcānana*,
 and great-grandson of *Gaṅgādāsa Bhaṭṭācārya*,
 who lived near the Ganges (Suradhunī).

This MS. contains the *Tithikalā*, or first of
 the sixteen 'digits.'

The digest has evidently been compiled in
 distinct imitation of that of *Raghunandana*,
 who is frequently referred to (fol. 11a etc.).

It begins :

प्रथम्य देवीशपदारविन्दं सतां कृते श्रीभवदेवशर्मा ।
 स्मृतिस्मृतौ चेष्ट्य निबन्धशास्त्रं प्रकाशते ऋ (!) स्मृति-
 चन्द्रसंज्ञं ॥

अज्ञानतिनिरोद्धयै स्मृतिचन्द्रः प्रकाशते ।
 यत्सुधापानतः सर्वे भूदेवा अपि देवताः ॥
 तिथिर्ज्ञेयं च संस्कार आह्निकं आह्वनेव च ।
 आचारश्च प्रतिष्ठा च दृष्टोत्तमैः परीक्ष्यते ॥
 प्रायश्चित्तं व्यवहारो ग्रहयज्ञश्च वेश्मभूः ।
 मलिमृचस्तदा दानं पुत्रिच्छास्य कलाः स्मृताः ॥

क्रमेण तासां विस्तारं पुराणस्मृतिवेदितं ।
 निबन्धाति निबन्धांश्च समासेन विलोक्य सः ॥
 प्रथम्य देवीशपदारविन्दं सतां कृते श्रीभवदेवशर्मा ।
 प्रकाशते तस्मृतिचन्द्रविद्यादाद्यां कलां तां तिथिकाल-
 तत्र तिथिमाह स्कान्दे । ° [रूपां ॥

It ends :

अज्ञानाद्यदि वा मोहादनुद्धमिह भावितं ।
 गुणलेशानुसारेण तच्छब्धं धर्मेपाठकैः ॥

इति महामहोपाध्यायहरिहरतर्कालङ्कारभट्टाचार्यात्मजश्री -
 भवदेवन्यायालङ्कारभट्टाचार्यकृतस्मृतिचन्द्रे तिथिसङ्घं संपूर्णं ॥

मीमांसादिनयेषु षट्सु निपुणः शेषादिसिद्धान्तवित्
 प्राप्तः सर्वपुराणभारतचतुर्वेदादिविद्यास्वपि ।

गङ्गादासपदान्वितः सुरधुनीतीरोपकण्ठस्थितो
 विद्याभूषणविभुतस्तदनु भट्टाचार्यविज्ञायणीः ॥

आसीत्तत्सदृशः सुतः शिवपदाङ्गुष्ठाश्रितो न्यायतः
 पञ्चास्यानुगताह्वदन्ति विबुधाः पञ्चाननं सर्वदा ।

भट्टाचार्यपदान्वितो हरिहरस्तस्यात्मजस्तत्सम
 आसीत्तन्मविषयपादनुदिनं तर्कार्थप्रभावनात् ॥

तर्कालङ्काराह्वदन्ति सुधियस्तद्रूपविद्याश्रितो
 भट्टाचार्यपदाश्रयं सुकृतिनां वंशे ततो भूजवः ।

देवात्म्यैव ज्ञायो पिता च सुकृती श्रीपूर्वनाम्नावदन्
 न्यायालङ्कारमादी विबुधजनकृतस्यातिपुङ्गवसुतो भूत् ॥

भट्टाचार्यपदाश्रितः सकलशास्त्रपाठेन (!) संबोधितः
 स्मृत्याचारपुराणवेदनिगमाद्यालोक्य सद्यन्ततः

तेने सर्वैस्तं मुदे शुभदिने चन्द्रं स्मृतेस्तद्वतः
 सारात्सारतरं पिबन्तु विबुधास्तन्नामृतं ये विदुः ॥

Of works and authors quoted may be men-
 tioned: *Uttaratantra*, fol. 62b, 65b; *Tripurāsāra*,
 fol. 64a; *Dhavaladhṛitasmṛiti*, fol. 21a; *Rāja-
 mārtaṇḍa*, fol. 15a; *Vaiṣṇavitantra*, fol. 63b,
 65a (bis); *Śivarahasya*, fol. 36a, 90b; *Śrīdat-
 topādhyāya*, fol. 20b; *Samvatsarapradipa*, fol.
 36a, 39a. [H. T. COLEBROOKE.]

1483.

940. Foll. 156; size 12½ in. by 4½ in.;
 good, modern Bengali handwriting; eight lines
 in a page.

Śrāddhakalā, or fifth section of *Bhavadeva's Smṛiticandra*, composed in 1719 A.D. (?).

It begins:

प्रथम्य देवीशपदारविन्दं सतां कृते श्रीभवदेवशमी ।

प्रकाशते श्रीस्मृतिचन्द्रविद्याम्नाङ्गी कला पञ्चमभागरूपा ॥

अथ आङ्गलखण्ड । °

It ends fol. 151a :

दिवीकसो हि जीवन्ति पीत्वा चन्द्रकलामृतं ।

स्मृतिचन्द्रकलासर्विःसुधां पीत्वा बुधास्तथा ॥

इति ° (as above) कृती स्मृतिचन्द्रे आङ्गकला संपूर्णा ॥

पृथिवीदेव (? r. वेद) तर्केन्दुशाके देवीशपादयोः ।

श्रीमता भवदेवेन नत्वालेखि इदं स्वकं ॥

Then follows an appendix on modifications of these rites peculiar to the followers of the *Yajurveda*, and finally on the restrictions put on the *Śūdra* caste in performing them.

This portion ends : याज्ञवल्क्यादिवचनात् वसुधोवा-
दिपद्धतियुक्तानामोल्लेखश्च तेषां ॥ इति ° स्मृतिचन्द्रे यजुर्वेदिन्द्रयोः
आङ्गप्रमाणकला संपूर्णा ॥

Of authorities quoted, the following may be mentioned :—*Aniruddhabhaṭṭa*, fol. 38a, 56a, 64a; *Kalpataru*, fol. 1b, 14a; *Kṛityapradīpa* (by *Mīra*), fol. 25b; *Durgasīmha*, fol. 33b; *Nārāyaṇabhaṭṭa*, fol. 56a; *Nārāyaṇopādhyāya*, fol. 71a; *Bhavadevabhaṭṭa* (apparently not the author, who quotes his own *saṃskṛakalā*, fol. 25b), 83a; *Mīśrāḥ*, fol. 77b, 126b; *Maithīla*, fol. 100b, 103a; *Mārkaṇḍeyasūtra*, fol. 145b (*Ratnākaradhṛita-mārkaṇḍeyagadyāt*, fol. 144a); *Raghunandanabhaṭṭācārya*, fol. 2b, 8a etc.; *Ratnākara*, fol. 25b; *Rājamārtanḍa*, fol. 112b; *Rudrayāmala*, fol. 110b; *Vyāghra*, fol. 78b; *Śūlapāṇyupādhyāya* very often (once as author of *Śrāddharivēka*, 122a); *Śrāddhacintāmaṇi*, fol. 53b; *Śrīdatta*, fol. 25b; *Samudrakara* (author of commentary on *Gobhīla's Śrāddha-sūtra*), fol. 12b; *Saralā*, fol. 83a; *Harināthopādhyāya*, fol. 64a; *Harīśarman*, fol. 56a; *Harīharapaddhati*, fol. 111b; *Hārītasūtra*, fol. 149b.

For another MS. of this treatise, see Rāj. Mitra, Notices, I., p. 299.

[H. T. COLEBROOKE.]

1484.

1274d. Foll. 44; size 13 in. by 4½ in.; good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Sūddhikālā, or sixteenth (and last) section of *Bhavadeva's Smṛiticandra*, composed 1721 A.D.

It begins:

स्मृते सकलकल्याणभाजनं यत्र जायते ।

पुरुषस्तममं निर्मलं व्रजामि शरणं हरिं ॥

देवेन्द्रमीलिमन्दारमकरन्दकणारुणाः ।

विभ्रं हरन्तु हेरस्रचरणासुजरेणवः ॥

प्रथम्य देवीशपदारविन्दं सतां कृते श्रीभवदेवशमी ।

शुद्धेः कलां तस्मृतिचन्द्रविद्यात् प्रकाशते षोडशभागरूपा ॥

अथ जननमरणाद्यवस्थीये शुद्धिचिन्तनं तदर्थं तु देवादाव-
भिधीयते । अथ मनुः । °

It ends:

उत्थाय भास्वन्मवेक्ष्य सूर्यं स दक्षिणां विप्रमुत्थाय दद्यात् ।

एवं कृते प्रेतपुरस्चितस्य स्वर्गे गतिः स्याच्च महेन्द्रतुल्या ॥

अस्थीनि मातापितृपूर्वजनानां धयन्ति गङ्गामपि ये कदाचित् ।

सद्भावकस्यापि दयाभिभूतास्तेषां तु तीर्थीनि फलप्रदानि ॥

इति महामहोपाध्यायहरिहरतर्कालंकारभट्टाचार्यात्मजश्रीभव-
देवत्यायालंकारभट्टाचार्यकृती स्मृतिचन्द्रे शुद्धिकला संपूर्णा
स्मृतिचन्द्रश्च संपूर्णः ॥

वह्निवेदतर्के [भूमि] शाकराजवत्सरे

श्रीशपादपद्मयुग्ममानिपत्य पुस्तकं ।

श्रीभवानुदेवदेवशर्मणा स्वकर्मणे

धर्मिलोकधर्मैकमेसाधनाय चालेखि ॥

रेहिकामुचकुशलफलदे सर्वदेहिनी ।

स्मृतिचन्द्रमुधापाने कस्यालस्य प्रजायते ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1485.

630. Foll. 123; size 16½ in. by 3½ in.; indifferent Bengali writing, by different hands; 7-11 lines in a page; foll. 102-110, 117-123 on European paper.

Smṛititattvāmrta, or *Smṛititattvaviveka*, a digest of law, by *Vardhamāna* (of Mithilā), son of *Bhaveśa* and *Gauri*.

The *Ācāra-viveka* (or *prakramaṇa*), or section on rules of conduct.

It begins:

अध्याधोमध्यमा लोका यत्रैकत्र सहासते ।
विश्वभरीयां जठरपिठरौ तामुपास्महे ॥
मुद्रिआद्दिविवाददानपरिभाषावास्तु [---] [---] प्रयोगाश्रिताः ।
ग्रन्थाः पूर्वकृतीः समस्य य इमे स्माभिः कृतास्तानपि
द्रुं नोत्सहते स्लसो यदि तदा तस्मामृतं पश्यतु ॥ ०
प्रवसनमस्तकभारं वोढुमशक्तस्तदार्थसिद्धान्तम् ।
मिज्ञासते य एकं स स्मृतितस्मामृतं वहतु ॥
इह चर्णो द्विविधः शुद्धः संकीर्णश्च । तत्र शुद्धश्चतुर्विधः ।
तानाह याज्ञवल्क्यः । ०

Fol. 9: इति श्रीवर्धमानकृती स्मृतितस्मामृते सुखबन्धा-
मृताञ्जलिः ॥

श्रीविल्वपञ्चककुलप्रभवस्य गौरी-
मातस्य (thus always) सत्कविभवेशतनूद्भवस्य ।
श्रीवर्धमानकृतिनः स्फुटधर्मेणानं
तस्मामृतं पिबत निर्वृतिमेतु चेतः ॥

Fol. 20b: इति श्रीवर्धमानकृती स्मृतितस्मविषेके उपायः
प्रमाणाभूताथैवाञ्जलिः (1) ॥

श्रीविल्व ० -- कृतिनः परिभाषितार्थं
तस्मामृतं पिबत निर्वृतिमेतु चेतः ॥

Fol. 51a: गौरीभवेशपुत्रेण श्रीवर्धमानविश्वधेन स्मृति-
तस्मामृतनाम्नि निबन्धे परिभाषेयमभाषि ॥ ० इति ० स्मृति-
तस्मामृते तृतीयः परिभाषाञ्जलिः ॥ श्रीविल्व ० श्रीवर्धमानवि-
श्वधेन गृहस्थतस्मामृतं पिबति निर्वृतिमेतु चेतः ॥

अथ नित्यआहसंक्षेपः fol. 99b; अथ यमनियमाः fol.
116b.

The MS. is pieced together by different hands, having perhaps been copied from different fragmentary MSS. The end is wanting, the MS. terminating abruptly in the middle of a word; after which a different hand has added, in Devanāgarī: तस्मामृतधर्मेणास्त्र आचारप्रकरणं वर्धमानकृतं ॥

Of modern authorities, a very cursory perusal has yielded quotations from *Govindarāja*, *Nārāyaṇa*, *Ratnamālā*, *Ratnākara*, *Lakṣmīdhara*, *Śrīdattāhnikam* (41b), *Śrīdattopādhyāya* (119b).

For a MS. of another (?) section of the *Smṛititattvaviveka*, treating of domestic rites, see Rāj. Mitra, Notices, V., p. 184.

The Cat. of the Benares Coll., p. 145, contains an *Ācāraviveka*, which is stated to be the first adhyāya of the *Dharmapradīpa* by *Vardhamāna*. [H. T. COLEBROOKE.]

1486.

1201. Foll. 156; size 12½ in. by 4 in.; clear, somewhat stiff, old Devanāgarī handwriting; eight lines in a page.

Daṇḍaviveka, a treatise on the different kinds of punishment to be inflicted for penal offences, by *Vardhamāna*—(son of *Bhaveśa*) and younger brother of *Gaṇḍakamīśra*—a judge in the reign of *Śrī Bhairava* of Tirhūt; apparently a section of, or appendage to, the author's Digest.

It begins (with the numbers supplied):

पाणिभ्यामुपजातवेपथुतया यत्नेन यः कल्पितो
येन स्वेदजलीचपूरिततया नापेक्षितोऽप्यहः ।
संध्याथैतन्मवेत्य यो मुकुलिते सव्ये करे कंचुना
सादृश्यं गतवान् स पातु शिवयोः सायननोर्ध्वीञ्जलिः ॥
सार्धं राधिकया वनेषु विहरन्तस्याः कपोलस्यले [१॥
धर्माभोविसर्गं प्रसारिणमपाकर्तुं करेण स्पृशन् ।
तत्प्रत्युतसास्त्रिकाद्युमिलनादो (1) जायमाने जवाद्
अथाहो विफलप्रयासविकलो गोपालरूपो हरिः ॥ २ ॥
कृष्णावतारकुतूहं बहु मन्यमानो
दैर्घं वहन्वति गां पुरुषोत्तमो यः ।
वाङ्मन्त्रसाधनगुणेन गुणेन चक्षुः
भूयः प्रचारयति गां भुवनान्तरेषु ॥ ३ ॥
यः श्रीकुसेनमुपनीतसमस्तसेनम्
आत्मीयसैनिकमिवात्ममते नियुक्ते ।
गौडेभ्यःप्रतिशरीरमतिप्रतापः
केदाररायमवगच्छति दारतुल्यं ॥ ४ ॥

उक्तुलप्रसलसंडनपंडितेन

श्रीभैरवेण निषलापुषिषीचरेण ।

तेनानुकल्प सकृदप्यवलोच्यमाना

श्रीवर्धमानकृतिनो ऽस्तु कृतिः कृतायो ॥ ५ ॥

ज्यायान् गंडकमिन्नः शंकराचस्पती च मे गुरवः ।

निखिलनिबंधसमासप्रयासमेनं ममानुजाननु ॥ ६ ॥ ० ६ ॥

दंडस्यादौ परिकरस्ततः च तस्य हेतवः ।

उक्ता दंडविषयेके ऽस्मिन् परिक्षेदेषु सप्तसु ॥

तत्र दंडप्रशंसायां मनुः । ०

इति ० दंडपरिकरपरिक्षेदः प्रथमः fol. 31b.

इति ० मनुष्यमारण्यदंडपरिक्षेदो द्वितीयः fol. 37a.

इति ० स्तेयपरिक्षेदस्तृतीयः fol. 70b.

इति ० परदारभिमर्षणदंडपरिक्षेदचतुर्थः fol. 88a.

इति ० चाक्यारुण्यदंडपरिक्षेदः पंचमः fol. 98a.

इति ० दंडपारुण्यदंडपरिक्षेदः षष्ठः fol. 116a.

It ends : इति प्रकीर्णके व्यवहारविषयवर्गः । न शक्य-
मन्योन्यविरुद्धधर्मिणो गनेवकुसयो (!) प्रकीर्णकः । उदाहृता-
स्तदुपाधिकल्पनासथाप्यभीष्टं रुढित्यवामये (!) ॥ इति महो-
हामहोपाध्यायधर्माधिकरणिकश्रीवर्धमानकृती दंडविषयेके प्रकी-
र्णकदंडपरिक्षेदः ॥

Cp. Rājendralāla Mitra's Notices of S. MSS.,
V., p. 226, the MS. there described containing
additional *ślokas* at the end, one of which
specifies the name of the author's father and
family, in terms similar to those used in the
preceding MS.

These verses also enumerate the works on
which this manual is chiefly based, viz.: *Kal-
pataru*, *Kāmadhenu*, *Kṛityasāgara*, *Dharmakośha*,
Pārijāta, *Ratnākara*, *Tilaka*, *Pradīpa*, *Pradīpikā*,
Hālāyudhī, and *Manu* and *Yājñavalkya* with
the commentaries. [H. T. COLEBROOKE.]

1487.

1196. Foll. 132; size 12½ in. by 6 in.;
clearly written, in the Bengali character, in
the latter part of last century; ten lines in
a page.

Smṛitisarvasva, a summary of religious (and
civil) duties, by *Nārāyaṇa*.

It begins: सर्वकर्मणि निमित्तस्य मासस्यादौ निरूपणं ।

चातुर्दशीसावनमास्यधिकानुविधा मासाः । ०

अथ मलमासे कर्तव्याकर्तव्ये fol. 2b; अथ मलमासव्यवस्था
fol. 3a.

Fol. 3b: असंक्रान्तमासद्वयं तु तत्र वर्षे भवति यत्र
क्षयमासे जायते । किंतु क्षयो संक्रान्तमासद्वयमध्ये स्यादस्य
नामान्तरमहस्यतिः । स ज अपधिकवोडशशतशकादे ॥ १६०३ ॥
भाषी । तथा हि । ० and further on एवं पक्षपक्षाशद-
धिकनवशत ॥ २५५ ॥ शकादे ०

अथ कालानुष्ठिः fol. 4; अथ तिथिव्यवस्था fol. 6b;
अथ प्रतिपत् fol. 7 etc., the various lunations and
incident ceremonies and festivals.

अथ आहं fol. 23b;—अथाशीर्ष fol. 42a;—अथ प्रा-
यश्चित्तं fol. 50a;—अथ विवाहः । fol. 59a; अथ दिव्यं
fol. 60a; अथाग्निः fol. 61a, etc.;—अथ गर्भाधानं fol.
79a;—अथ जातचक्रं fol. 86b;—अथ नामकरणं fol. 91a,
etc.;—अथ दायभागः fol. 105b;—अथ आहिक्क fol. 116b;
अथाचमनं fol. 117b; अथ दन्तधापनं fol. 118b; अथ
जानं fol. 119a; अथ सन्या fol. 120b; अथ ब्रह्मयज्ञः
fol. 124b; अथ तर्पणं ib.; अथ देवतापूजा fol. 127a;
अथ पार्थिवशिवलिङ्गपूजा fol. 127b; अथ भोजनविधिः
fol. 130a; अथ रात्रिकृतं fol. 131b.

It ends:

गुरुणा पादपद्मानां कृपया समुपाजितं ।

नारायणीयं सर्वस्वं पुत्रपौत्रेषु तिष्ठतु ॥

धीरा व्याकरणान्यशास्त्रनिपुणा विद्याकराः सद्गुराः

पुस्तकं सुकृता मया निरूपितां चार्थं भ्रमाद्विज्ञते ।

अस्यां धीरवराः सुनिर्लेखिणो वेदाविदाज्ञानदा

कादूष्यं परिचिन्त्य चेदिति वदेत्तद्व्युत्थीयं तथा (?) ॥

इति स्मृतिसर्वस्वं समाप्तं ॥

Two pages at the beginning contain a list
of contents. [H. T. COLEBROOKE.]

1488.

634. Foll. 154; size 16 in. by 5 in.; well writ-
ten, in the Bengali character, at the beginning
of the present century; eight lines in a page.

Smṛitisāra, a digest of religious and civil
law, compiled from the *Smṛitis* and other
sources, by *Mahāmahopādhyāya Harinātha*.

The section on *ācāra*.

It begins :

अथाह संस्काराः ॥ तत्र गर्भाधानं । तत्र मनुः । वेदिकैः
कर्मैः पुण्यैर्निवेकादिभिर्जनानां । ° (II. 26).

अथ सीमनोत्थानं fol. 2b; ° चूडाकरणं fol. 4b;
° उपनयनं fol. 5a; भैक्षं fol. 7a; सन्धोपासनं ib.;
अनध्यायः fol. 10a; आचमनं fol. 16a; दक्षधावनं
fol. 19a; ज्ञानं fol. 19b; सन्ध्या fol. 22a; तर्पणं
fol. 24b; आदरपूजा fol. 29b; सूर्यपूजा fol. 33a;
शिवपूजा fol. 34a; दुर्गापूजा fol. 35b; विष्णुपूजा
fol. 36a; पञ्च यज्ञाः fol. 38b; नित्यस्नातं fol. 43a;
अग्निपूजा fol. 43b, etc.—अथ गणेशव्रतानि fol. 54b;
सूर्यव्रतानि fol. 55a, etc.—अथ आहं fol. 80b; अथ
दाहः fol. 109a; अथाशीर्षं fol. 112a; अथ ज्ञान-
भुक्तिः fol. 120a; अथ प्रायश्चित्तसामान्यधर्मोः fol. 126b;
अथ वृषोत्सर्गः fol. 146a; अथ पञ्चपुराणीयतथैवविधिः
fol. 150a.

It concludes (fol. 151a) with six ślokas from
the *Vishṇupurāṇa* ending thus :

मातामहाय पित्रे च तत्पित्रे च समाहितः ।
दद्यात् पित्र्येण तीर्थेन काम्यं चान्यच्छृणुष्व मे ॥
मात्रे प्रथममात्रे [च] गुरुपत्न्ये तथैव च ।
गुरवे मातुलादीनां क्षिप्रमिच्छाय भूभुजे ॥

इति महामहोपाध्यायश्रीहरिनाथकृतः स्मृतिसारः परिपूर्वः ॥

Foll. 151b–153b contain a list of contents.

Fol. 154 contains a list of 67 names of
authorities (प्रमाणकाः), from which we extract
Karmapradīpa, *Kalpataru*, *Kāmadhenu*, *Kumāra*,
Gaṇeśvaramīśra, *Smṛitimāñjūshā*, *Harihara*.

A MS. of this section of *Harinātha's* Digest
(there called *Smṛitisārasamuccaya*), described
by Rāj. Mitra, Notices, V., p. 230, begins thus:

नमानि यामिनीकान्तकान्तभालस्थलं शिवं ।

शिवाहृदयसर्वस्वं सर्वं सर्वोपैक्षिह्वये ॥

अथासंस्कृत्य कर्मस्थानधिकारात् संस्कारा एव प्रथमतो निरु-
प्यन्ते । अथाह संस्काराः । तत्र मनुः । °

[H. T. COLEBROOKE.]

1489.

301. Foll. 98, numbered 54 to 151; size
14 in. by 8 in.; well written, in Devanāgarī;
5–7 lines in a page.

Smṛitisāra.

The section on judicature (*vivāda*). Incom-
plete at the beginning.

The MS. begins: पितरं तथा । एवं सह वसेयुर्वो
पुण्यवा धर्मकाम्यया । °

अथ भागानर्हीः fol. 58a; अथ विभाज्यं fol. 60a;
अथ पीनर्भवः fol. 68b; अथ दत्तकः fol. 69a, etc.;
अथ दंडसंज्ञा fol. 82a; अथ मानसंज्ञा fol. 83a; अथ
भाषा fol. 85b; अथोत्तरं fol. 88b; अथ संप्रतिपत्तिः
fol. 93a; अथ साक्षिनिर्णयं fol. 99a;—अथ भुक्तिः
fol. 103b; अथ युक्तिः fol. 112a;—अथ ज्ञपथः fol.
113b; अथ दिव्यविशेषः fol. 115b; अथ व्यवहारपूर्तिः
fol. 127b; इति व्यवहारः संपूर्णः ॥ अथ बालरूपमते अपु-
त्रधनाधिकारः fol. 128; [अथ] पारिजाते अपुत्र ° fol.
134a; हलायुधे °; कल्पतरावपुत्र ° fol. 145b; श्रीकर-
निर्णये fol. 147a; अथ प्रकारोत्तरविभागः fol. 149a.

It ends: तस्मान्नर्तुं नुज्ञया भार्याया अपि द्रव्यविभागो
भवत्येव न खेदया पारतंत्र्यात् । तदुक्तं ।

यदि कुयौत्समानंशान् पत्न्यः कार्यीः समीक्षिकाः ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायहरिनाथकृती स्मृतिसारे विवादप-
रिच्छेदः संपूर्णः ॥ संवत् १६१४ समये फाल्गुणवदिदशम्यां सनि-
रचरवाशरे (? l. शनैश्चर °) । श्रीमहोपाध्यायप्रदेशेतिपुरायगोपाल-
भुज्जनाथे अक्षपतिगणपतिनरपतिराजवयाधिपतिविधिधिविरुद्ध-
राजाधिराजमानोत्तमहाराजाधिराजश्रीमहोपाध्यायभुज्जनाथनाराज्ये
नियन्तुलकमलकलिकाप्रकारानेकभास्वरंगगाजपवित्रपाषाणां
महा ° पक्षितक्षी ° द्विवेदसारिनाथात्मजेन परमानंदेन पुस्तक-
लेख्यं विचक्रात °

Under the colophon a different hand has
added व्यवहारमैथिल.

Two leaves, containing a list of contents,
have been added by a modern hand.

For another MS. of this section, likewise
defective at the beginning, see Rāj. Mitra,
Notices, V., p. 232.

For another work of the same title, by
Yādava Bhaṭṭācārya, see no. 1555; a *Smṛiti-
sāra*, by *Keśavaśarma*, Notices, II., 76; by
Mahesha, III., 48.

[H. T. COLEBROOKE.]

3 N

1490.

482. Foll. 117; size 12½ in. by 4 in.; well written, in the Bengali character, at the beginning of the present century, by two or three different hands; seven or eight lines in a page.

Smṛtisārasaṃgraha, a summary of the religious (and civil) duties according to the *Smṛiti*, by *Vācaspati (Mīśra)*.

It begins :

शिवं नत्वा स्मृतेयुक्त्वा क्रियते सारसंग्रहः ।

श्रीवाचस्पतिधरेण स्मृताचारप्रवृत्तये ॥

अथ कालस्य । तत्र चत्वारश्चान्दः सौरः सावनो नाक्षत्रक्षेति चतुर्विधः । चान्द्रस्तु द्विविधः । मुख्यो गौणश्च । °

अथ प्रतिपदादिदिनविशेषव्यवस्था fol. 4b;—अथ प्रसङ्गाद्विवाहस्य । fol. 26a; अथ कन्यादानाधिकारिणः fol. 29b; अथ प्रसङ्गात्त्यागस्य fol. 31b; अथ दायस्य fol. 32b; अथ स्त्रीधनविभागः fol. 44a; अथ संसृष्टविभागस्य fol. 47a; अथ प्रायश्चित्तस्य fol. 48b; अथ चान्द्रायणं fol. 52a, etc.; रोधदिनिमित्तवधे fol. 60a; अथ गोवधापवादः fol. 63b; स्त्रीवधे fol. 64b; अथान्धस्यभक्षणे प्रायश्चित्तं fol. 66a; अथापेयपाने ° fol. 71a; अथोपपातके स्तेयमा ° fol. 72b; अथागम्यागमनमा ° fol. 73b; अथ परिचेत्तादिमा ° fol. 76a; अथ प्रतिग्रहमा ° fol. 80a; अथ निन्द्यदेशगमनमा ° fol. 83a, etc.; अथाशीचस्य fol. 95; अथ बालाशीचस्य fol. 97b; रुष्यशीचस्य fol. 98a; अथाशीचसंकरस्य fol. 98b; अथ विदेशस्याशीचस्य fol. 100b; शवानुगमनाश्चशीचस्य fol. 101a; गर्भेष्वावाशीचस्य fol. 102b; अथार्त्तवाशीचस्य fol. 103a; अथ द्रव्यानंतरस्यामुक्तिः fol. 104a; अथ जलाशयस्य fol. 105a; अथ भक्ष्याणां fol. 107b; अथाशीचापवादस्य fol. 108a; अथ समयस्य मुक्तमुक्ती fol. 110a; अथ मृतक्रियाधिकारिणः fol. 114b.

References to authorities are comparatively rare. *Sūlapāṇi* (foll. 56a, 58a, b, 59a, 69a; *Sūlapāṇimahāmahopādhyāyāḥ*, 50a; एवं शूलपाणि-महामहोपाध्यायवाचस्पतिमिश्रग्रन्थे वृहस्पतिव्यासवचनयोरेक-वाक्यतया अपुत्रविमानुरपि विभागेज्जायां ° 38b) and *Raghunandana*(?) are the writers quoted most frequently, the latter being always referred to

under the designation of *Smārtāḥ* (foll. 21b, 59a, 78a; *Smārtabhaṭṭācāryaḥ*, 62b), and generally criticised adversely (*asmanmate tu, vayan tu*, etc.). The *Tithitattva* is also referred to in a passage originally omitted, and supplied in the margin of fol. 2a. Further, *Jīmūta-vāhana* (apparently included among the *Gauḍāḥ*, and contrasted with the *Maithilāḥ*), 47b; *Rat-nākara* and *Prakāśakāra* [अथ रत्नाकरादयो गौडनि-चत्वारः(1) ° वदन्ति । प्रकाशकारस्तु ° 47b; गौडनते रत्ना-करनते च 48a]. The *Dvaitanirṇaya* is also referred to in a passage supplied at fol. 4a; the *Prāñcaḥ*, fol. 6b.

It ends : तत्रापि पत्न्याः पतिसन्तत्यभाव एवाधिकारः । अन्येषां पौत्रादीनां तु काम्याधिकार एव ॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥

For chronological remarks regarding different authors of this name, see above, no. 1398. [H. T. COLEBROOKE.]

1491.

638b. Foll. 57; size 16 in. by 5 in.; fairly written, in the Bengali character, at the beginning of the present century; eight lines in a page.

Smārta-Vyavasthārṇava, a summary of the law as promulgated in the ancient codes, composed—by order of *Rāya Rāghava*, in Śaka 1583 (1661 A.D.)—by *Raghunātha Sārvabhauma*, son of *Mathureśa Tarkapañcānana*.

The work is divided into eight chapters (*uttaraṅga*), the subjects of which are indicated in the second introductory verse.

It begins :

I. नत्वा श्रीरघुनाथ ईश्वरपदाम्भोजं गुरुं सदादरान्
मन्त्रादिस्मृतिसंग्रहाद्यैरनवधार्यार्थवाक्येन च ।

बालानां पदुताविधायकमनु स्मार्तव्यवस्थाकीर्णं
रायश्रीयुक्तराघवस्य नृपतेरादेशतो निर्मेत ॥ १ ॥

तिथिसंक्रान्त्यशीचेन द्रव्यमुक्तधिकारयोः ।

प्रायश्चित्तोद्गाहदायेष्वपि वाक्यो ऽत्र निर्णयः ॥ २ ॥

तथादी तिथिव्यवस्था ॥ तिथिस्तु राशिवयोदशांशचन्द्रभा-
गोपलक्षितः कालविज्ञेयः । यथा सूर्यसिद्धान्तः । अकौटि-
निसूतः प्राचीं यक्षात्महरहः शशी । ०

इति प्रबोधाय सुमन्दबुद्धेस्तिथिव्यवस्थानय एव आहः ।
स्मार्तव्यवस्थायाश्च उत्तररङ्गः श्रीसार्वभौमेन कृते समाप्तः ॥
[fol. 14a.]

II. अथ संक्रान्तिव्यवस्था । तत्र संज्ञा यथा नेचसंक्रान्तिर्मेहा-
दिकृत् ०

इति द्वितीयोऽध्यमतेहिताय व्यावस्थया संक्रमणे सूर्यशोः ।
स्मार्तः ० ॥ fol. 15a.

III. अथ निर्गुणाशीचव्यवस्था । अशीचं तु विहितकर्माधि-
कारविरोधादुद्विज्ञेयः । ०

इति स्फुटे अस्मिन्निर्गुणानामशीचनिर्योयकसङ्गवस्था ।
श्रीसार्वभौमेन कृते तृतीयः स्मार्तव्यवस्थायाश्च उत्तररङ्गः ॥
[fol. 24b.]

IV. अथ द्रव्यशुद्धिव्यवस्था ॥ शुद्धिस्तु विहि[त] कर्माहेत्वप्रयो-
जकोऽद्वैदविज्ञेयः । ०

इति प्रदूषाखिलवस्तुशुद्धिकरव्यवस्थानय एव नृपः ।
स्मार्तः ० ॥ fol. 27b.

V. अथाधिकारिव्यवस्था ॥ तत्रान्येत्यादि दशपिच्छानाञ्चक्रिया
आद्यैकोद्दिष्टसपिच्छीकरणानामप्यक्रिययोः पुरुषस्य ०

इति प्रमृतातिमसक्रियासु कर्तृक्रमो यच्च पक्षमोऽयं ।
स्मार्तः ० ॥ fol. 31a.

VI. अथ पर्येनरदाहः ॥ अस्यामलाभे हि पञ्चाननरममावा-
स्यायां शिरःप्रभृतिषु यथास्थानं वृत्तयुक्तपलाशपत्रचण्डवि-
कशतत्रयं दद्यात् परपत्रैः पुत्रलकं कृत्वा अर्णोसूत्रेण संवेष्ट्य
यवपिच्छेन लेपयित्वा पुत्रादिर्दहेत् । तच्छया शिरोमध्ये चत्वारि-
ंशत् ४० ग्रीवायां दश १० उरोमध्ये त्रिंशत् ३० जठरे
विंशति २० बाह्वोः पञ्चाशत् पञ्चाशत् १०० हस्ताङ्गुलिषु
पञ्च पञ्च १० वृषणयोस्त्रीणि त्रीणि ६ शिखे चत्वारि ४
अर्घ्यैः ० १०० जानुनोः ० ३० पादाङ्गुलिषु ० १० । एवं
पर्येनरं दग्ध्वा चित्तायामुदकधारां दद्यात् विराचनशीचं
कुर्यात् । अशीचाभ्यनरे दहेत् । शेषाहेन शुद्धिः । पुत्रलकं
कृत्वा कृष्णासारचर्मणा संवेष्ट्य अर्णोसूत्रेण बद्ध्वा जलमिष्टैर्यव-
पिष्टैर्लेपयेदिति हरिदासतकौचार्यः । पर्येनरे दग्धे अस्थि-
प्राप्तौ तु पुनस्तद्वाहे विराचे अशीचे कर्तव्ये इति न पुनः
पिच्छदानं ॥ १ ॥

अथ प्रायश्चित्तव्यवस्था । पापनाशकतामात्रेण विधिबोधितं
कर्मे प्रायश्चित्तं । ०

इति स्फुटताखिलपापकर्मिणां निस्तारणीयं लिखिता व्यव-
ष्टी ० ॥ fol. 47a. [स्या ।

VII. अथोद्वाहव्यवस्था ॥ तत्र उद्वाहलक्षणं यथा भायीत्वसं-
पादकग्रहणं विवाहः । तच्च उत्सर्गोन्नतरं वरस्य मनेयमिति
ज्ञानरूपं तस्य समवायविषयताभ्यां संबन्धाभ्यां वरकन्ययोः
सत्वात् वरकन्ययोर्विवाह इति प्रतीतिरुपलभ्यते । ०

इति प्रशस्तानुचिता च कन्या विवाहे कार्ये लिखिताश्च
स्मार्तः ० ॥ fol. 53b. [सप्तमः ।

VIII. अथ दायभागव्यवस्था ॥ पित्राञ्जननरं तत्कुले पुत्रादिभिः
संबन्धाधीनो विभागः क्रियते यच्च विवादपादसमुदये भागः ।
पित्रादिनिधनानंतरं सर्वेषामंशिनो प्रत्येकं स्वत्वं ज्ञायते ।
तदनंतरं गुटिकापादिना सामुदयिकं स्वत्वं विना यत्प्रत्येकं
स्वत्वं जन्यत इति स्मार्तः । ०

अथ विभागानधिकारिणः fol. 54a; अथ विभज्याधि-
भज्ययोर्व्यवस्था fol. 54b; अथ विभागसंदेहनिर्णयः fol.
55b; अथ स्त्रीधननिरूपणं fol. 56a; अथापुत्रधना-
धिकारिणः fol. 56b.

It ends: यौवाभावे तु प्रपौत्राय न देयः । प्रागुक्तसप्त-
मपुरुषपर्यन्तानां विभागदानं तु भिन्नदेशगतानामिति शिष्यं ॥

धीरेषु साञ्जलिपुटे विनिवेदनं मे
युष्मादृशोऽत्र गुणतां प्रथमं तु दोषे ।

यत्त्रिंशोऽमृतकृतः पथि न प्रमाणं
तस्मादयं चपलतापि न दूषणीया ॥

ये ग्रन्थनिमित्तिपरिष्मद्वनविज्ञासु
तादृक्शून्योपिजनकर्मणि चानुरक्ताः ।

तेषामिदं खलुहृदा मयुरेशतके-
पञ्चाननात्मजकृतिर्मुदमातनोतु ॥

इति सकलहितार्थं चन्द्रवंशावतंशः
कृतवसतिरमुष्मिन् विष्णुते सप्तमात्रे ।

सकलमुनिमतैर्धै निमैने सार्वभौमः

न खलु रुचिरचन्द्रो ग्रन्थराजः समाप्तः ॥

ज्ञानार्थमात्रं रचितेऽर्थे एव दाय-

भागव्यवस्थितिमयोऽहम उत्तररङ्गः ॥

For the first half of this *śloka*, containing
the date of the work, but here omitted, see
next MS.

For another MS. of this work, see Rāj.
Mitra, Notices, I., p. 131; of the 7th chapter
(on marriage), ib. II., 76, 77.

[H. T. COLEBROOKE.]

3 N 2

1492.

385. Foll. 167; size 16 in. by 5 in.; fairly good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Raghunātha's Smārta-Vyavasthārṇava.

It ends: ये ग्रन्थनिर्मितपरिष्कृतं मुदनातनोनु ॥

शाके अग्निमङ्गलहरास्यकलानिधाने १५६३

श्रीराघवावनिपतेर्बुधवत्सलस्य ।

प्रीत्यर्थमाप्तुं रचिते श्रीव एव दाय-

भागव्यवस्थितिमयो ऽहम् उत्तररङ्गः ॥

इति सकलहितार्थे ० ग्रन्थराजः समाप्तः ॥

Two leaves at the end contain a table of contents. [H. T. COLEBROOKE.]

1493.

636a. Foll. 66; size 17 in. by 5 in.; well written, in the Bengali character, early in the present century; eight lines in a page.

The same work.

It ends:

इति प्रशस्तान्तिलभागवृत्तिर्

विभक्तकार्ये लिखितान् चाहम् ।

स्मार्तव्यवस्थार्थेव उत्तररङ्गः

श्रीसार्वभौमेन कृते समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1494.

386a. Foll. 29; size 16 in. by 5 in.; Bengali handwriting, in places difficult to read owing to sticky ink; eight lines in a page.

The last three chapters of *Raghunātha's Smārta-Vyavasthārṇava*; to which is appended a summary of the chapter on Inheritance, called *Dāyabhāga-vyavasthāsamkṣhepa*, by *Gaṇeśabhaṭṭa* (?).

A. Chapt. VI., *Prāyaścittaviveka* ends fol. 16a; VIII., *Dāyabhāgaviveka*, fol. 20b; VII., *Ud-vāhaviveka*, fol. 25a: इति गणेश(thus corrected)भट्टकृते उद्वाहविवेकः समाप्तः ॥

वल्मेन लिखितं ग्रन्थं यन्मोरयति मानवः ।

शूकरी तस्य माता च पिता च तस्य गर्दभः ॥

[शकाब्दाः ११२६ ॥

B. *Dāyabhāgavyavasthāsamkṣhepa* (four leaves), begins:

अथ मृतधनाधिकारिणां व्यवस्थासंक्षेपः । यः आह्वयकर्ता स एव न सर्वत्र धनाधिकारी प्रायिकत्वात् । यथा मातापितरौ दयाधिकारिणी आह्वयधिकारिणस्तु भावादयः । ०

अथ स्त्रीधनं fol. 1b; अथ स्त्रीधनाधिकारिव्यवस्थासंक्षेपः ib.; अथ विभागानधिकारिव्यवस्थासंक्षेपः ib., etc.

It ends: इति दायभागव्यवस्थासंक्षेपः संपूर्णः ॥ to which a different hand has added in the margin: गणेशभट्टकृतदायसंक्षेपः ० [H. T. COLEBROOKE.]

1495.

2770. Foll. 157 (paged 1-314); folio; size 12½ in. by 8½ in.; bound in the European fashion; modern Bengali handwriting; twenty-six lines in a page.

Vyavasthāsāra(samgraha), a similar summary of the law of the *Smṛitis*, by *Nārāyaṇa Śarman Siddhāntavāgiśa Bhaṭṭācārya*. The section on religious observances. It begins:

नत्वा कृष्णपदद्वन्द्वं श्रीनारायणशर्मणा ।

क्रियते अतिप्रयत्नेन व्यवस्थासारसंग्रहः ॥

नानाजनकृतान् ग्रन्थान् विविधान् बहुधा मया ।

आलोक्य सारमाकृत्य संक्षिप्य रच्यते विधिः ॥

व्यवस्थास्तु क्रियतो ऽत्र उपयुक्ता (!) विशेषतः ।

अन्याद्यान्यत्र विज्ञेया बाहुल्याद्या उपेक्षिताः ॥

इदानीमुपयुक्तस्य तागः साम्यार्थकस्य च ।

क्रियते यन्मया तद्वि सुधीभिः अम्यतानिति ॥

अथ प्रातःकृतं । ०

इति व्यवस्थासारसंग्रहे आह्निकव्यवस्थापरिच्छेदः ॥ अथ मासकरणं p. 72; इति व्यवस्थासारे तिथ्यादिव्यवस्थापरिच्छेदः ॥ अथ आह्निकव्यवस्था । p. 139; इति व्यवस्थासारे आह्निकव्यवस्थापरिच्छेदः ॥ अथाशीर्ष p. 197; इति व्यवस्थासारे आशीर्षादिपुनोक्तगीतव्यवस्थापरिच्छेदः ॥ अथ कलौ वज्र्य-कर्माणि p. 247;—[अथ दत्तपुत्रविधिः p. 248; अथ विवाहः p. 249, etc.;]—इति ० कलौ निवेधकर्माग्रज्ञानतः पुन्यवेगुत्थानव्यवस्थापरिच्छेदः । p. 273.

It ends: इति व्यवस्थासारे विवादादिपरीक्षान्वयवस्था-
परिच्छेदः ॥ श्रीनारायणशर्मेणा विरचितं व्यवस्थासारसंग्रह-
पुस्तकं समाप्तं ॥

For another MS. of this treatise, see Rāj.
Mitra, Notices, I., p. 226.

For a different work of the same title, see
no. 1571.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

1496.

1377. Foll. 119; size 17 in. by 3½ in.;
folded to half the length; fair, modern Ben-
gali handwriting; eight lines in a page.

The same work. Incomplete.

The Śrāddha section beg. fol. 105a; अथा-
वाहनं fol. 118b; अथार्थी । अन्धोगपरिशिष्टं fol. 119a, l. 1.

It terminates abruptly: उत्तरतः स्त्रिया इति शत-
पथमुतावुत्तरशब्दस्य वा- [H. T. COLEBROOKE.]

1497.

251b. Foll. 37; size 12½ in. by 4½ in.;
legible, modern Bengali handwriting; eight
lines in a page.

Vyavasthāsārasaṃcaya, a summary of obse-
quial rights and the law of inheritance, by the
same author.

It begins:

नत्वा कृष्णपदद्वन्द्वं श्रीनारायणशर्मेणा ।

क्रियते अतिप्रयत्नेन व्यवस्थासारसङ्ग्रहः ॥

अथ समान्यतः सर्वेतिषिष्यवस्था । °

For an analysis of the treatise, see Rāj.
Mitra, Notices, III., p. 126.

इति नारायणशर्मेकृते व्यवस्थासारसङ्ग्रहे तिथ्यादिव्यवस्था-
सारसङ्ग्रहः समाप्तः ॥ अथ आह्नसानान्यकालव्यवस्था । fol.
10b; इत्यशीचव्यवस्थासंक्षेपः ॥ अथ संबन्धव्यवस्थासंक्षेपः
fol. 23, etc.; इति दायभागव्यवस्था fol. 36b.

It ends (cf. Vāj. Saṃh. 34, 1):

यज्जायतो दूरमुदैति तदु मुमस्य तथैव ।

दूरगमं ज्योतिषां ज्योतिरेकं तन्मे मनः शिवसंकल्पमनु ॥

इति मंत्रं यजुर्वेदसंकल्पानन्तरं पठेत् । सामगच्छु देवो वो
दूविद्योदा (Sām. S. 1, 55; 2, 863) इति पठेत् ॥

इति श्रीनारायण - - (erasure)सिद्धान्तवागीशभट्टाचा-
र्यविरचितो व्यवस्थासारसङ्ग्रहः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1498.

1629. Foll. 57; size 18½ in. by 4½ in.;
folded to half the length; well written, in the
Bengali character; nine lines in a page.

Smṛtisāraṇyavasthā, another summary of
smārta ordinances, by Vidyāratna (?) Smārta-
bhaṭṭācārya.

It begins (the śloka supplied in the margin):

प्रथम्य परमात्मनं न्यायरत्नेन धीमता ।

रच्यते स्मृतिसारस्य व्यवस्था पुथुतये ॥

अथाशीचव्यवस्थासंक्षेपः ॥ तत्र प्रथमं सहनरत्नानुमरणवि-
निरूपणं । तत्र ब्राह्मण्यादिसकलभार्याणां खगतपतिगतसर्गाधि-
नीनां सहनरत्ने अधिकारः । ब्राह्मण्याच्चानुमरणे अधिकारः ।
तदन्त्यानां पतिपादुकादि यत्किंचिद् द्रव्यमादायानुमरणे अ्यधि-
कारः । °

अथाशीचव्यवस्थासंक्षेपः fol. 2a; अथ गर्भजावाशीचं fol.
4b; अथ स्त्र्यशीचं fol. 5a; अथ विदेशस्थाशीचं fol. 5b;
etc.—अथ द्रव्यमुक्तिः fol. 9a; अथ स्मृतिकादिमरणे व्यवस्था
fol. 9b; अथ प्रेततपेणव्यवस्था fol. 11a; अथ दानव्यवस्था
fol. 12b; अथ प्रेतक्रियाधिकारिणः fol. 14b; इत्यशी-
चसंक्षेपः । अथ आह्नसंक्षेपः fol. 16b;—समान्येयं आह्नव्यव-
स्था । अथोद्वाहव्यवस्था ॥ तत्रादौ सापिण्डं निरूप्यते । °
fol. 33a; अथाष्टादशविवादानां संक्षेपो लिख्यते ॥ तत्रादौ
च्युतसंक्षेपः । fol. 36a; अथास्त्रानिकविषयः fol. 38a; अथ
दण्डाप्रदानिकं fol. 38b; अथ दायव्यवस्थासंक्षेपः fol. 40b;
अथ भागानहोः fol. 41b; अथ स्त्रीधनविभागः fol. 42b;
इति दायभागसंगृहः । अथ विचारान्तरं fol. 45a; अथ गोव-
धप्रायश्चित्तसंक्षेपः fol. 45b;—अथ गोवधपवादः fol. 49b;
इति प्रायश्चित्तसंक्षेपः ॥ अथ साक्षिव्यवस्थासंक्षेपः fol. 50a;
अथ संक्रान्तिसंक्षेपः fol. 51a; अथ संक्रान्तिकृतं fol. 55b;
अथैकादशीव्यवस्थासंक्षेपः fol. 56b.

It ends: इति [विचारान्तरं suppl. in marg.] स्मार्ते-
भट्टाचार्यविरचितस्मृतिसारव्यवस्थेयं समाप्ता ॥

शकाब्दाः ११२७ । १२१२ । १५ फाल्गुन । शुक्रवार । कृष्ण-
तृतीया । ० । वैषवाडियानिवासिञ्जीरामहरिदासहृदय स्वा-
वरपुस्तकनिर्द । [H. T. COLEBROOKE.]

C. WORKS ON CIVIL LAW (Vyavahāra).

1499.

1274c. Foll. 50; size 13 in. by 4½ in.; fairly written, in the Bengali character; ten lines in a page; modern.

Vyavahāramātrikā, a manual of jurisprudence, by *Jīmūtavāhana*.

It begins:

अवहारमातृकैषा सकलविवादेषु धर्मैवादायि ।
लोकज्ञेये ऽपि वक्ष्यति सुतमिव शुश्रूषया माता ॥

तत्र विवादविषयानाह नारदः । ०

इति प्रथमभाषापादः fol. 14a; इत्युत्तराभाषानिर्णयो द्वितीयः
पादः ॥ अथ क्रियापादः fol. 20a; ० इति लेख्यप्रकरणं ॥
संप्रति भुक्तिर्विचिष्यते fol. 40b.

It ends: इति पारिभाष्यमहामहोपाध्यायिजीमूतवाह-
नकृता अवहारमातृका समाप्ता ॥

Regarding the author, see his *Dāyabhāga*, no. 1511. [H. T. COLEBROOKE.]

1500.

995. Foll. 101; size 13 in. by 5 in.; in different Bengali handwriting; European paper (watermark 1802); eight lines in a page.

Vivādacandra, a digest of civil law, composed by *Lakhimā (Lakshmi) Devī*, queen of *Candrasimha* of Mithilā, and published under the name of her nephew, *Misarū Mītra*.

It begins: वन्दे श्रीकण्ठवेकुण्डावकुण्ठी ० six ślokas (Aufrecht, Cat. Bodl., no. 718) which enumerate a succession of four princes, viz. *Bhavesa*, his son *Harasimha*, his son *Darpanārāyaṇa* (wife *Hirā*), his son *Candrasimha* (wife *Lakhimā Devī*).

The *Harasimha* here mentioned is usually identified—e.g. by Aufrecht, Bhandarkar (Rep. 1883-84, p. 48), *Rajk. Sarvadhikari* (Tagore Law Lect., p. 398)—with the founder of the new Nepal dynasty, in whose reign *Candēśvara's Ratnākara* was composed about 1314 A.D. (see no. 1390); whence the present work would have to be assigned to the latter part of the 14th century. The above genealogy does not, however, seem to agree either with the traditional account (Wright and Kirkpatrick), or with the dates hitherto supplied by authentic documentary evidence, see C. Bendall, Cat. of Buddhist Sansk. MSS., p. xv.

The MS. then proceeds:

तत्रादावृत्त्यादानस्यले अवस्था । यथा अवस्थया यदृशमधमर्थो
गृह्णाति तच्चिरकालं विना तथैव दद्यात् । ०

(अथ) वृद्धिनिषेधस्यले fol. 3a; आधिस्यले fol. 5b; प्रतिभूत्यले fol. 8b; अद्यादानस्यले fol. 10b; न्यासस्यले fol. 17b; अस्वामिविक्रयस्यले fol. 19b; संभूयसमुत्पानस्यले fol. 21a; दत्ताप्रदानिकस्यले fol. 23a; भृत्यकस्यले fol. 27a; दासमोक्षस्यले fol. 27b; भाटकस्यले fol. 31b; स्वामिपा-
लविवादे fol. 32a; धिक्क्रियासंप्रदाने fol. 33b; क्रीतानुशये fol. 35a; सीमाविवादे fol. 36b; सेतुस्यले fol. 37a; कृष्णकृष्टस्यले fol. 37b; दायविभागे fol. 39b; जीवन्मृत-
कविभागे fol. 40a; प्रणीतपितृकविभागे fol. 42a; भागा-
नर्हस्यले fol. 43b; अविभाज्यस्यले fol. 44b; स्त्रीधनस्यले fol. 46a; स्त्रीधनविभागे fol. 48a; लुप्तविभागे fol. 50a; पुत्रान्तरेविभागस्यले fol. 50b; अपुत्रधनविभागे fol. 52a; संसृष्टिविभागे fol. 52b; क्रियाभेदे fol. 57b; अथ अवहारे
अवस्था fol. 58a; उत्तरस्यले fol. 64b; प्रत्याकलिते fol. 69b; सन्धी fol. 71b; निष्पोजरे fol. 72a; साक्षिस्यले fol. 75b; असाक्षिस्यले fol. 78a; साक्षिप्रश्ने fol. 82a; भुक्तिस्यले fol. 87a; युक्तिस्यले fol. 89b; जयपराजयाव-
धारणे fol. 92b; निशेये fol. 93b; निशीतकृत्ये fol. 94b; कृतनिवृत्तौ fol. 95b.

It ends: ब्राह्मणस्य क्षत्रियापुत्रादिषु नीरसत्वापत्तौ परि-
गणनमुत्पन्नकल्पनालाभवाय सर्वेषां सवर्णीया अवहारायाज्यया
हि रोधापत्तेरिति ॥ इति महामहोपाध्यायिजीमूतवाहनविचरितो
विवादचन्द्रः समाप्तः ॥

Two leaves appended at the end contain a list of contents. [H. T. COLEBROOKE.]

1501.

2587. Foll. 76; size 13 in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī writing, of 1815 A.D.; nine lines in a page.

Vivādacandra. A less correct copy.

The colophon is followed by the list of chapters, written by the same hand, in continuous lines.

Besides *Smṛitikāras*, the following authorities have been found referred to:—*Pārijāta* [अथिना ग्रहितः साक्षी भवेदेको अपि याचित इति वचनात् याचित इति निष्पेक्षविशेषणमिति पारिजातः।] fol. 58a; *Prakāśa* [दायं निरिन्द्रिया अदाया हि स्त्रियो मता इति बोधायनात्। निरिन्द्रिया निःसत्त्वा इति प्रकाशः।] fol. 33b; *Ratnākara*, foll. 6a, 11b, 27b, 28b, 39b, 41a, etc.; *Vyavahārtilaka* [अत एव व्यवहारतिलके पुरुषशक्तिमाचनिरूपणार्थं व्यवहारनेवमादयो दोषा भवन्तीति] fol. 49a; *Smṛitisāra*, foll. 18b, 41a [तदुक्तं स्मृतिसारे। एतच्च देशाद्युपन्यास एवोपयुक्तः यथामुक्देशे इयात्सल्याकमनेन गृहीतं तेन तद्देशीयानां साक्षित्वं भवति] 47b, 73a, b.

[MACK. COLL.]

1502.

1413. Foll. 155; size 12½ in. by 6 in.; well written, in Devanāgarī; nine lines in a page.

Vivādatāṇḍava, a digest of Civil law, by *Kamalākara Bhaṭṭa*, son of *Rāmakrishṇa Bhaṭṭa* and *Umā*, grandson of *Nārāyaṇa Bhaṭṭa*, and great-grandson of *Rāmeśvara Bhaṭṭa*.

It begins:

श्रीरामकृष्णपितरं नमोमाख्यं च मातरं ।

कमलाकरसंज्ञेन व्यवहारो निरूप्यते ॥

तत्रादौ सभा । मदनरत्ने वृहस्पतिः ।

दुर्गमध्वे गृहं कुर्याच्चलवृक्षाभितं नृपः ।

प्रादिदिशि प्राञ्चुर्लौ तस्य लक्ष्म्यां कल्पयेत्सभा ०

(अथ) व्यवहारविषये fol. 6a; इति भाषापादप्रथमः fol. 12a; इति क्रियापादः fol. 14b; इति दंडभेदाः fol. 16b;

अथ लिखितं fol. 21b; लेख्यसंदेहे निर्णयः fol. 24a; इति लेख्यप्रकरणं fol. 25a; इति भुक्तिगुरुकरणं fol. 28b; इति ० साक्षिप्रकरणं fol. 36a; इति ० दिव्यपरिभाषा fol. 39b; ० गुलादिव्यं fol. 43b; अग्निदिव्यं fol. 46a; जलदिव्यं fol. 47b; विषदिव्यं fol. 49a; कोषदिव्यं fol. 50a; तंडुलदिव्यं fol. 50b; तममाषः fol. 51a; कालदिव्यं ib.; धर्मो-धर्मदिव्यं fol. 51b; इति ० दिव्यनिर्णयः ib.; इति दंडमानं fol. 52b; अथ विभागकालः fol. 55b; अथ विभाज्यं fol. 64b; अथ मुख्यगीयपुत्राः fol. 68a; अथ नारजानां विभागः fol. 71a; अथापुत्रधनविभागः fol. 72b;—इति संसृष्टिविभागः fol. 83a; इति भागानर्हीः fol. 84a; इति स्त्रीधनविभागः fol. 91a; इति ० दायभागः समाप्तः । अथाष्टादश दानानि fol. 93a; इति प्रतिभूविधिः fol. 103b; इति ० अग्रधान ० fol. 107b; इति ० निष्पेयः fol. 111b; इत्यस्मान्निष्पेयः fol. 113a; इति संभूयसमुत्थानं fol. 116a; इति दत्ताप्रदानं fol. 118a; इति क्रीतानुज्ञयः fol. 119a; इति विक्रीयसंप्रदानं fol. 120b; इत्यनुज्ञादानं fol. 124a; इति स्त्रीपालविवादः fol. 129b; इति ० स्त्रीमाविवादः fol. 136a; इति ० दंडपारुष्यं fol. 140b; इति साहसं fol. 145b; इति स्तेयं fol. 149a; इति स्त्रीसंहरणं fol. 153a; इति स्त्रीपुंभयोः । अथ प्रकीर्णकं fol. 154a.

It ends:

तर्के दुस्तकेनेधः कथिपतिभयितिपाणिनीये प्रबंधे
न्याये प्रायः प्रगल्भः प्रकटितपठिना भाद्रशास्त्रप्रबुद्धे ।

प्राभः प्राभाकरोपे पथि मथितदुरतांतवेदांतसिंधुः
श्रीते साहित्यमार्गे प्रवरतरगतिधैरैशास्त्रेषु यच्च ॥

येनाकारि प्रोढता वार्त्तिकस्य

टीका वान्या विंशतिर्यपमाला ।

श्रीरामांघ्योरपिता निर्णयेषु

सिंधुः शास्त्रे तत्त्वकीतूहले च ॥

रामकृष्णसुतेनाच कमलाकरज्ञनेया ।

तेन अमः कृतो यो ऽथ तेन प्रीतो ऽस्तु राघवः ॥

इति श्रीमत्सायबाल्यप्रमाणपारावारपारीशजगद्गुरुश्रीरामे-
श्वरभट्टसूरिसूनुनारायणभट्टात्मज[रामकृष्णभट्टसुत]श्रीकमलाक-
रभट्टकृतं विवादतांडवं समाप्तं ॥ ० संवत् १८६४ ॥ लिखितमग-
निरामब्राह्मदेवज्ञनेया ॥

Besides *Smṛitikāras* and *Purāṇas*, the following authorities are freely quoted: *Aparārka*, *Kalpataru*, *Jimūtavāhana*, *Madanaratna*, *Mā-*

dhavīya, *Vijñāneśvara*, (*Smṛiti*)*candrikā*; also occasionally: *Govindarāja*, fol. 77a; *Gauḍadi-vyatattva*, fol. 7a; *Bhojarāja*, fol. 77a; *Medhātithi*, fol. 7a; *Ratnākara*, fol. 44a; *Viśvarūpa*, fol. 77a; *Śrīdhara*, fol. 65b; *Someśvarabhaṭṭa*, fol. 71a.

The author's *Nirṇayasindhu* was composed in 1611 A.D. For his place in the 'Bhaṭṭa family of Benares,' see the pedigree in V. N. Mandlik's *Vyavahāra Mayūkha*, p. lxxvi.

For the author's *Vyavahāra-Kamalākara* (? the same work), commencing with the same introductory verse, and forming part of the author's Digest, called *Dharmatattva-Kamalākara*, see Rāj. Mitra, Cat. of Bikāner MSS., p. 504. [H. T. COLEBROOKE.]

1503.

2571. Foll. 153; size 13 in. by 5 in.; well written, in Devanāgarī, towards the end of last century; nine lines in a page.

The same work. Apparently transcribed from the same MS. as the preceding one; unless, indeed, it be the original of it.

[MACK. COLL.]

1504.

2867. Foll. 75; folio; size 12½ in. by 8½ in.; European paper; Malayāḷma character; 19-21 lines in a page.

Vyavahāramālā, a manual of civil law (? by *Varadarāja*), much used in Malabar.

According to Burnell, *Dāyaviḥhāga*, introd., p. xiii., note, the work, which is partly in vernacular, was compiled in the last century.

It begins :

नमो भूतु नरसिंहाय भक्तानुग्रहकारिणे ।

अनाय बहुलाय सगैस्त्रियनकारिणे ॥

मनुमुख्यसरःसमुद्रवेः सुकुमारैः प्रसवेवैचोमयेः ।

विदिवामिफलेनैपोचितां रचयामि व्यवहारमालिका ॥

अनीनारदः । मनुः प्रजापतिर्वेस्मिन् काले राज्यमभूजन्त ।

अमैकतानाः पुरुषास्तदासन् सत्यवादिनः ॥

तदा न व्यवहारो भूय ज्ञेयो नापि मत्सरः ।

नहो धर्मो मनुष्येषु व्यवहारे प्रवर्तितः ॥ ०

Iti vyavahārāvalokanadharmah, fol. 1a; *prād-vivākadharmah*, fol. 1b; *sabhāsabhyopadeśah*, fol. 2b; *vyavahāralakṣhaṇam*, fol. 3b; *āvedana-lakṣhaṇam*, ib.; *anāsādhyaprakaraṇam*, fol. 4b; *abhiyogavidhiḥ*, fol. 5b; *anuttaravidhiḥ*, fol. 6b; *dushtalakṣhaṇam*, ib.; *hīnalakṣhaṇam*, ib.; *sam-dhiḥ*, fol. 7a; *sākshiprakaraṇam*, fol. 8b; *sākshi-dūshaṇam*, fol. 9b; *rājāsānalakṣhaṇam*, fol. 11b; *sallekhyā-punarlekhyā-dushtalekhyaprakaraṇam*, fol. 12a; *dūshitalekhyāparikṣhā*, ib.; *lekhyabalam*, ib.; *lekhyaprakaraṇam*, fol. 12a; *bhuktiḥ*, fol. 13b; *anyabhogavinyapavādaḥ*, fol. 14b; *vichinnabhoganirṇayaḥ*, ib.; *divyadeśavi-dhiḥ*, fol. 16a; *dhaṭavidhiḥ*, fol. 17b; *agnividhiḥ*, fol. 18b; *udakavidhiḥ*, fol. 19b; *viśavidhiḥ*, fol. 20a; *kośavidhiḥ*, fol. 20b; *tanḍulavidhiḥ*, fol. 21a; *taptamāshavidhiḥ*, ib.; *phālavidihiḥ*, fol. 21b; *dharmavidhiḥ*, ib.; *śapathavidhiḥ*, fol. 22a; *nyāyavidhiḥ*, fol. 22b; *jayapatravidihiḥ*, ib.; *svatantra-paratantralakṣhaṇam*, fol. 23b; *deśācārah*, ib.; *kriyābhedaḥ vyavahāramātrikā-kāṇḍam samāptam*, fol. 24b;—*ṛiṇaprayogaḥ*, ib.; ... *pratibhūvidhiḥ*, fol. 27b; *ṛiṇasya deydēya-vidhiḥ*, fol. 29a; *iti vyavahāramālāyām ṛiṇadāna-kramah*, fol. 30a;—*vaṇigvidhiḥ*, fol. 32b; *ṛitvig-vidhiḥ*, fol. 33a; *karshavidhiḥ*, ib.; *śilpinarta-kānām dravyaviḥhāgaḥ*, fol. 33b; *iti vyavahāra-mālāyām sambhūsamutthānākhyaṃ vivādapadam*, ib.;—*dattapradānikam samāptam*, fol. 34b; *nityadāsyaprakārah*, fol. 36b; *dāsyādhikāraṇam abhyupetyāśuśrūṣhā samāptā*, fol. 37a; *bhṛitasya dānādānavidihiḥ*, fol. 37b; *paṇyānuvṛittikālah*, fol. 41b; *uktālābhakrayaḥ*, fol. 42a; *jātyādijā-panam*, fol. 43a; *aprakāśataskaravidhiḥ*, fol. 45a; *śimābhedaḍaṇḍavidhiḥ*, ib.; *taskaranigrahaṇa-vidhiḥ*, fol. 49a; *prakāśataskarāḥ*, fol. 50a; *pra-*

kāśataskaradaṇḍaḥ, fol. 50b; *vilakarṣaṇavidhiḥ*, fol. 51b; *varṇādisteyadaṇḍavidhiḥ*, fol. 52a; *corāpahṛitadravyavidhiḥ*, fol. 52b; *steyāpavādaḥ*, fol. 53a; *sāhasadaṇḍaḥ*, fol. 54b; *daṇḍapārushyam*, fol. 55b; *saṁgrahaṇalakṣhaṇam*, fol. 56b; *veśyāgamādidāṇḍaḥ*; *iti vyavahāramālāyāṁ saṁgrahaṇavivādapadaṁ samāptam*, fol. 58a; *kanyā-dosaḥ*, fol. 58b; *varagunaḥ*, fol. 59a; *vivāhalakṣhaṇam*, fol. 61a; *vibhāgakālāḥ*, fol. 62a; *pramītapitṛibhāgaḥ*, fol. 64a; *anekadhanavibhāgaḥ*, ib.; *asaṁskṛitasamākāraḥ*, fol. 64b; *avibhājyam*, fol. 65b; *strīdhanakṛityam*, fol. 66b; *punarbhūjātadāyādaḍvidhiḥ*, ib.; *bharṭṛilubhastrīdhanavibhāgaḥ*, ib.; *aprajastṛīdhanavibhāgaḥ*, fol. 67a; *strīdhanalakṣhaṇam*, fol. 67b; *vibhaktasēshavibhāgaḥ*, ib.; *savarṇasamabhāgavibhāgavidhiḥ*, fol. 68a; *vibhaktāgatavibhāgaḥ*, fol. 68b; *putrātideśaḥ*, fol. 69b; *putranirvartanam*, fol. 70a; *pitṛidāyāḥ*, fol. 70b; *putradhanavibhāgasamāptatāḥ*, fol. 71a; *saṁśṛiṣṭivibhāgaḥ*, fol. 71b; *vibhāganirṇayaḥ*, ib.; *vibhāgakṛityam*, *dayādavibhāgākhyam samāptam*, ib.;—*nīdhyaadhigamaḥ*, fol. 74b.

It ends: मनुः ॥

एवं सर्वानिमान् राजा व्यवहारान्समापयन् ।

अपोह्य किलिबं सर्वं प्राप्नोति परमां गतिं ॥

व्यवहारमाला समाप्ता ॥ ० ॥

In the Whish collection of the Royal Asiatic Society there are two copies of this work, in the Malayāḷma character, a palm-leaf and a paper MS.

[DR. LEYDEN.]

1505.

3145b. Foll. 141; size 17 in. by 10½ in.; well written, in Devanāgarī; fifteen lines in a page; European paper and style.

Vivādasārṇava, a Digest of civil law, compiled for Sir W. Jones, in 1789, by *Sarvoru Śarman*.

The work, which is divided into nine chapters (*tarāṅga*), begins :

श्रीकालिका मंजुकपालमालिका

सृष्टिस्थितिर्ज्यैसकटाक्षपालिका ।

आस्तां सदा सेवकवर्गपालिका

सच्चिन्मयी विमलसमूहदालिका ॥ १ ॥

इलेष्टुदेशाणीवभूमुपाकरो

दिशो यशश्चंद्रिकया प्रकाशयन् ।

अधीत्य शास्त्रं प्रतिभाषयाथ तत्

स्वया समस्तं खलिपीं युज्यते यः ॥ २ ॥ ० ॥

अर्थं यथा शास्त्रमवेत्य शासितुं

प्रजाः सुधीर्मित्तर योऽस्मभूपतिः ।

अजीजपत् स व्यवहारसाधको

यंयः समस्तार्थमयो विरच्यते ॥ ६ ॥

अधोषितस्तेन तदामृष्टिर्

यथास्मालोच्य बहूस्त्रिवेदी ।

सर्वोत्तमो विषयानुरूपं

विवादसारार्थव्यमातनोति ॥ ७ ॥

अथ प्रजापालनाधिकृतेन प्रजापरिपालनाय व्यवहारदर्शनं प्रत्यहं कर्तव्यं । इति संक्षिप्तं नृपतिः क्रतुतुल्यफलं पृथक् । ०

The following abstract is given by Colebrooke on the fly-leaf (to which the Sanskrit headings are here added).

Introduction—(weights). P. 1.

I. *च्युतादाननिरूपणं* ॥ On Loans (interest, 4b; prohibited interest, 7b; pledges, 11b; sureties, 16b; payment, 19b; recovery, 25b). P. 3b.

II. *उपनिध्यादिनिरूपणं* ॥ On Deposits, etc. (re-scission of purchase and sale, 30b, 31b; sale without ownership, 34a). P. 27b.

III. *वेतनादानादिनिरूपणं* ॥ On non-payment of wages or hire (hire and rent, etc., 41a; concerns among partners, 42b; subtraction of gift, 46a; breach of compact, 50b; duties of man and wife, 52b; disputes between master and herdman, 55a). P. 37a.

- IV. दायभागनिरूपणं ॥ On Inheritance (partition among brothers, 62b; partible property, 66a; succession to the property of women, 69b; effects concealed and adopted sons, etc., 72a; son by slave, 77b; partition after reunion, 80b; disputed partition, 83b). P. 59a.
- V. क्रियाबलाबलादिनिरूपणं ॥ On Contracts and jurisprudence (valid and invalid contracts, 84a; deed of gift, 84b; written precepts, 86a; decrees, 87b; judicial procedure, 88b; evidence, 95b; ordeal, 94a). P. 84a.
- VI. लिखितादिप्रमाणनिरूपणं ॥ On written Documents and other proof (non-caption, 104b; oral evidence, 106b; incompetent witnesses, 107b). P. 102b.
- VII. द्यूतादि ० ॥ On Gaming, etc. (slander, 112b, assault, 115b; theft, 118b; private stealing, 121a). P. 111b.
- VIII. साहसादि ० ॥ On Violence (abduction of women, 130a). P. 125b.
- IX. प्रकीर्णम् ॥ Miscellaneous fines, etc. P. 135a.
- Appendix विभागपत्रं Partition Deed. P. 138a.

[H. T. COLEBROOKE.]

1506.

3145a. Foll. 116; size 17 in. by 10½ in.; well written, in Devanāgarī; 16-18 lines in a page; European paper and style.

Vivādārṇavasetu, a digest of Hindu law in 21 sections (*tarāṅga*), compiled, for Warren Hastings, by the Paṇḍits: *Bāṇeśvara*, *Kṛipārāma*, *Rāma Gopāla*, *Kṛishṇajivana*, *Vīreśvara*, *Kṛishṇacandra*, *Gaurikānta*, *Kālīśaṅkara*, *Śyāmasundara*, *Kṛishṇakeśava* and *Sitārāma*.

The work begins :

विशेषां शरणं नवांशुदरुषिः सप्रकृषितामणिर
यः प्रत्यहृतमोविनाशमिहिरः कोनाशभीनाशनः ।
संसारेकमहावीर्येतिपततां निस्तारवीर्यं नृणां
गोविन्दः कृपया सुरासुरगणैर्ब्रह्मचरं पातु नः ॥

चंडेशधारेभरविष्णुरूपा मिताक्षराकारहलायुधी च ।
श्रीकृष्णवाचस्पतिधर्मैरानकृतस्तथा श्रीकरभूलपायी ॥
गोविन्दलक्ष्मीधरतत्त्वकारा
आचार्यचंडामणिना च भट्टः ।
वाक्यानि चैषां सुविमृश्य कुर्मो
ग्रन्थं विवादाणीवभञ्जनाख्यं ॥
इह वाक्यानि वर्णादेः सृष्टिस्तद्धर्मेनिर्ययः ।
राजप्रशंसा तच्छ्रममभिवृद्धतादिलक्ष्यं ॥
राजधर्मे च्युतादानं वृद्धाभिविधिलग्नकाः ।
च्युतानोद्गाहणयोर्विधिदीयनिरूपणं ॥

It ends :

इति विद्वद्विरचिते विवादाणीवसेतुके ।
तरंगो निधिर्दंडाद्यैरेकविंशो ऽत्र कीर्तितः ॥
वाक्येभ्यश्च कृपारामरामगोपालकृष्णजीवनाख्यैः ।
वीरेभ्यश्च कृष्णचंद्रश्रीगौरीकांताभिधानैः ॥
सद्भिः कालीशंकरश्यामसुंदरकृष्णकेशवसंज्ञैः
सीतारामसंज्ञैश्च कृतो ग्रंथः स्फुरतु सभायां ॥
इत्यनेकविषयवासि विद्वद्वदोपपत्तिः ।
विवादाणीवसेत्वाख्यो ग्रंथः संपूर्णो गतः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1507.

37. Foll. 79; large 8vo; size 10 in. by 6 in.; indifferent Devanāgarī handwriting; eleven lines in a page.

Dharmaśāstrasamgraha, a portion of a digest of Civil law which was to have been compiled, for Colebrooke, by *Bāla Śarman Pāyagunḍa* (then eighty years of age), son of *Vaidyanātha* and *Lakshmi*, assisted by three other Paṇḍits, but was left incomplete.

It begins :

मंगलास्पदमंगलहारी मंगलेषुजनमंगलकारी ।
मंगलप्रदसुमंगलकीर्तिमंगलं दिशतु मंगलमूर्तिः ॥ १ ॥
काशी वः कुशलं करोतु कुरुताम्बदाकिनी मंगले
विश्वेशस्तनुमातनोतु तनुताच्छ्रीदंडपाणिः श्रियं ।
दुर्गा दुर्गेगतिं धुनोतु सततं सिंहासनानी भयं
लोलाकैः सदुदकैर्दोऽस्तु भवतां स्यात्केशवः ज्ञेयहा ॥ २ ॥

सर्वतर्थाथित्वः परस्मात्तनभोमणिः ।

इंगरेजकुलाभिग्लौर्याचितसुरदुमः ॥ ३ ॥

श्रीविष्णुनाथमुदयापरिपूर्वेलम्-

देशप्रजादिपरिपालनगीतकीर्तिः ।

धौदार्यवीर्यश्रुतशास्त्रनयप्रवीणः

श्रीकौपथी विजयते रणरंगधीरः ॥ ४ ॥

श्रीशं नत्वा श्रीनिवासी दाक्षिणात्यो निर्बंधकृत् ।

नागेशपादनिरतो वैद्यनाथाम्भजः सुधीः ॥ ५ ॥

सुमनःकुलबुरुकसाहेबात्मजीविकः ।

लक्ष्मीसूनुभैवान्योविप्रद्वयविलेखकः ॥ ६ ॥

धर्मशास्त्रमहादेवमनूदेवसहायकः ।

बालशर्मा श्वाल्बुद्धिः पायगुंडोपनामकः ॥ ७ ॥

मन्वादिसूतिवाक्यानि प्राच्यवाचीनिर्बंधकान् ।

परिभाष्य व्यवहृतेः पदानां परिपूर्णं ॥ ८ ॥ ० १२ ॥

तत्र तावत्सामान्यतो विशेषतश्च व्यवहारो निरूप्यते । ०

इति व्यवहारसामान्यलक्षणं fol. 7a; ० व्यवहारविषयसामान्यलक्षणं fol. 9a; ० व्यवहारभेदप्रपञ्चनं fol. 15a; ० सभानिरूपणं fol. 18b; ० व्यवहारदर्शनकालः fol. 20a; ० व्यवहारदर्शनविध्यादि fol. 31b; ० देशाद्याचारदर्शनं fol. 38a; ० प्राड्विवाकनिरूपणं fol. 43b; ० सभ्यादयो निरूपिताः fol. 49a; ० स्मृत्यादिबलाबलं fol. 65a; ० व्यवहारदर्शिवलाबलं fol. 69b; ० प्रबलदुष्टयत्किंचिद्व्यवहारपरावृत्तिः ॥ अथ गृहीतधनादेः परावर्तनं fol. 78b.

The MS. breaks off abruptly at the bottom of fol. 79b.

The margin of foll. 1 and 2 has the following note in Colebrooke's handwriting (with slight alterations of spelling):—

"1st May, 1800. The first sheets were received from Bāla Śarma Pāyagūṇḍa on this date.—This is little else but the *Viramitrodaya* revised. As it is a scarce book and very little known, Bālaśarma and his pupil Menudeva did not suspect I could detect the plagiarism. But as Mitra Mīśra's work is far better than the Pāyagūṇḍa is capable of producing himself, there is no reason to regret this imposition. I shall nevertheless pay him the promised reward and continue his monthly establishment until the work be completed and the reward be delivered to him. After the experience I have had, that no Pandit is capable (or adapted by his habits of thinking) to compile a digest in the form I require, I must now seriously set about

compiling it myself. I shall take the arrangement of this compilation for the basis; because the publick have, no doubt, more confidence in the Pandits than in me. 3rd May, 1800. H. C."

[H. T. COLEBROOKE.]

1508-1510.

3141-3. Foll. 198, 107 and 251 resp.; size 17½ in. by 11 in.; European paper and style; well written, in Devanāgarī; 18-27 lines in a page.

(*Vyavahāra-*) *Siddhānta-pīyūshā*, being two supplementary codes of Hindu Civil and Criminal law, with a commentary, compiled for Colebrooke by *Chitrapati Śarman*.

It begins:

भुजंगमुखवायुना जलितभालनेत्राग्निना

द्रवद्रजतवच्चलं यदुदरे ऽस्ति गंगाजलं ।

जटावल्यमूर्जितं तदिह धूर्जतेः सर्वतः

सदास्तु जनतामुदे कनकभांडपिंगाकृति ॥ १ ॥

यत्कांता गिरिजा गणेशजननी गंगा जटायां विधुर्

भाले चक्षुषि मीनकेतुदहनः कोपप्रचंडानलः ।

राजकुंजरसारकृत्स्नवसनो वक्षस्थले नागराद्

देवाराधितपादपद्मयुगलो देवो मुदे वो ऽस्तु सः ॥ २ ॥

देवमेकाक्षरं वंदे परमात्म स्वयंभुव ।

नित्यं संतं हि सर्वज्ञं सर्वगं सर्वसंभृजं ॥ ३ ॥

न्याये धर्मधुरंधरस्य संप्रति महाभातुजैगम्बडले

गुह्याधारभुवः स्वयं सुविदुषः श्रीश्रीपदश्रीमतः ।

कोलब्रूकवरस्य भव्यवचसा भूयो भृशं प्रार्थितः

श्रीमच्चित्रपतिः सुधीर्व्यवहृतेर्ग्रियं विधत्ते मुदा ॥ ४ ॥

अथ ग्रंथमुखबंधः ।

योगीश्वरं याज्ञवल्क्यं संपूज्य मुनयो ऽब्रुवन् ।

वर्णाश्रमेतराणां नो ब्रूहि धर्मानशेषतः ॥

अथ योगी संयमवान् ०

Vol. I. has the colophon: इति सदासमादृताने-
कविद्वज्जनसकलविद्याविद्योततान्त्रिकराश्रीमन्नामस-हेनुकस् -
कोलब्रूकसाहेबाश्रया महोपाध्यायश्रीविष्णुपतिशर्मैविरचिते व्यव-
हारसिद्धान्तपीयूषे चतुर्थपरिच्छेदः समाप्तः । समाप्तश्चायं ग्रंथः ॥

The second compilation (beginning with six introductory *ślokas*) follows closely the order

of the *Vyavahāramātrikā*, as is stated in the beginning: अथ व्यवहारमातृकामभिधाय क्रमशः श्रुतादनादीनि अष्टादश विवादपदानि निरूपयिष्यता प्रथमं तावदादौ श्रुतादानाख्यमाद्यं विवादपदं निरूप्यते ॥

The third vol. ends: इति प्रकीर्णप्रकरणं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1511.

1225. Foll. 53; 4to; size 11 in. by 8 in.; fairly written, in the Bengali character, towards the end of the last century; 16–22 lines in a page.

Dāyabhāga, *Jimūtavāhana*'s well-known treatise on the law of inheritance and partition, which forms the chief authority on the subject in the *Gauḍa* school of law.

This was evidently Colebrooke's hand-copy. It is corrected throughout, and references and other notes have been added by him in the margin.

A fly-leaf at the beginning contains a Sanskrit, and one at the end an English, list of contents.

There are several Indian editions of this work, the best of them, with seven commentaries, ed., for *Prasanna Kumār Tagore*, by *Bharatacandra Śiromaṇi* (Calc. 1863–66). There is also a translation of it by Colebrooke, in his 'Two Treatises on the Hindu Law of Inheritance' (1810, and several times reprinted since).

The author's age is uncertain; but if, as Mr. Rajkumar Sarvadhikari (Tajore Law Lectures, 1880, p. 402) has made probable, *Jimūtavāhana* used the works of *Caṇḍeśvara* (1314 A.D.) and *Vācaspati Miśra*, and even refers to the latter under the designation of *Miśra*, he would have to be assigned to the 15th (or at latest, the beginning of the 16th) century, as he is quoted by *Raghunandana* and *Śūlapāṇi*.

The formerly assumed connection, or even identity, of the author with *Jimūtavāhana*, the son of the mythic *Jimūtaketu*, and reputed founder of the *Śilāhāra*, or *Śilāra*, dynasty of Tagara and the Konkan (Bhandarkar, *Early History of the Dekhan*, p. 92 seq.) has no foundation to rest upon.

[H. T. COLEBROOKE.]

1512.

1416. Foll. 69; size 13 in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, towards the end of last century; nine lines in a page.

The same work; corrected throughout.

A leaf appended at the end contains an index of sections.

[H. T. COLEBROOKE.]

1513.

1586. Foll. 52; size 17 in. by 5 in.; good Bengali handwriting; European paper (watermark 1803); eight lines in a page.

A commentary on *Jimūtavāhana*'s *Dāyabhāga*, by *Śrīnātha Ācāryacūḍāmaṇi*, son of *Śrīkarācārya* (the preceptor of *Raghunandana*).

Printed in the Tagore edition. A fly-leaf at the end contains a list of contents.

For the same author's *Ācāracandrikā*, see no. 1648; his *Śrāddhacandrikā*, no. 1734.

Other works by him are *Kṛityatattvārṇava*, Rāj. Mitra, *Notices*, V., p. 257; II., 361; *Suddhiviveka*, ib. VIII., p. 273.

Śrīnātha's son, *Rāmabhadra Nyāyālaṃkāra*, wrote another commentary on *Jimūtavāhana*'s treatise, likewise printed in the Tagore edition.

[H. T. COLEBROOKE.]

1514.

338. Foll. 67; size 11½ in. by 6 in.; good Bengali handwriting; European paper; eleven lines in a page.

Dāyabhāgaṭīkā, another commentary on the same work, by *Acyutaśarman* (*Cakravartin*).

It begins:

इन्द्रिरामन्दिरं नत्वा गोविन्दमजमय्यं ।

टीका श्रीदायभागस्य क्रियते ऽच्युतशर्मेणा ॥

अन्यारम्भे विप्रविधाताय इह देवताकीर्तनरूपं मङ्गलं ०

Not quite complete. The MS. ends abruptly: लिङ्गानुप्रधानमते ऽप्यावश्यकं त्विति वाच्यं द्रष्टव्यपर्वतत्वा-

Fol. 1a contains a list of the chapters.

On a fly-leaf Colebrooke notes that this commentator is nearly contemporary with *Raghunandana*, and that he quotes (*Śrīnātha*) *Ācāryarūḍāmaṇi* at fol. 47a, while he himself is quoted by *Maheśvara*, and his opinions criticised (without name) by *Śrī-Krishṇa*. The author also quotes his own commentary on the *Śrāddhāviveka*, fol. 11b (अत्रान्यदस्मात्कृतमत्राहविषेकटीकायामनुसंधेयं).

[H. T. COLEBROOKE.]

1515.

1498. Foll. 48; size 16½ in. by 5½ in.; fairly written, in the Bengali character, by two hands, at the beginning of the present century; 10 or 8 lines in a page.

Dāyabhāga-Siddhāntakumudacandrikā, a commentary on *Jimūtavāhana's* manual, by *Acyutānanda-cakravartin*.

It begins: अथरे ब्रह्म शास्त्रतमिति मनुनैव ब्रह्मावतार-
शुक्रमिति तद्वाचकं मनुपदमतः प्रसङ्गान्मङ्गलमाचरन्पर्यन्तमि-
च्छति । मन्वादीति ०

Printed in the Tagore edition.

A fly-leaf at the end contains an index of contents.

[H. T. COLEBROOKE.]

1516.

162. Foll. 118; size 12 in. by 6 in.; well written, in the Bengali character, at the beginning of the present century; eight lines in a page; European paper.

A commentary on the *Dāyabhāga*, by *Maheśvara-bhaṭṭāchārya*.

It begins:

नत्वा भगवतीं दुर्गां टीकां दुर्गाष्टपुत्रये ।

कुरुते दायभागस्य भट्टाचार्यमहेश्वरः ॥

Printed in the Tagore edition.

A fly-leaf at the beginning of the volume contains the list of contents.

[H. T. COLEBROOKE.]

1517.

1123a. Foll. 113; size 12 in. by 5 in.; legibly written, in Devanāgarī, at the end of the last century; ten lines in a page; foll. 41 and 42 were probably lost and have been supplied by four leaves of European paper, in a more recent hand, which also supplied foll. 91-113.

Śrī-Krishṇa Tarkālaṃkāra's comment on *Jimūtavāhana's* manual.

Printed in the Tagore and other editions.

[H. T. COLEBROOKE.]

1518.

1587c. Foll. 31; size 15½ in. by 5½ in.; fairly written, in the Bengali character, in 1806 A.D.; eight lines in a page.

A commentary on the *Dāyabhāga*, ascribed to *Raghunandana*, son of *Harihara* (whose authorship is, however, suspected by Colebrooke).

It begins:

विश्वजीमूतसंकाशं नत्वा नारायणं प्रभुं ।

आख्यानं दायभागस्य कुरुते रघुनन्दनः ॥

विभागो ऽष्टस्येति विभागः ०

Printed in the Tagore edition.

[H. T. COLEBROOKE.]

1519.

76A. Foll. 94; size 17½ in. by 11 in.; clear Bengali handwriting; European paper.

Jimūtavāhana's Dāyabhāga, with the commentaries of *Śrī-Kṛishṇa Tarkālaṃkāra*, *Acyutānanda*, *Śrīnātha*, *Maheśvara*, and *Raghunandana*.

Maheśvara's tika is discontinued from fol. 71a; and that of *Śrīnātha* from fol. 82b.

All these five commentaries are printed in the Tagore edition, besides those of *Rāmabhadra Nyāyālaṃkāra*, and *Kṛishṇakāntaśarman*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1520.

637a. Foll. 16; size 16 in. by 5 in.; fairly written, in the Bengali character, at the beginning of the present century; ten lines in a page.

[*Dāya*-]*Kramasamgraha*, a compendium of the law of inheritance, by *Śrī-Kṛishṇa Tarkālaṃkāra Bhaṭṭācārya*.

It begins:

जगदन्नापदद्वन्द्वमापदी अयसाधनं ।
विश्वकोटिविनिर्माणस्थितिसंहारकारणं ॥
निधाय हृदये दायधिकारक्रमसंग्रहः ।
क्रियते पण्डितामोदी श्रीमच्छ्रीकृष्णशर्मेणा ॥

A fly-leaf at the beginning of the MS. contains a list of contents.

The text of this treatise has been published, with an English translation, by P. M. Wynch, Calc. 1818; also the text, Calc. 1828.

[H. T. COLEBROOKE.]

1521.

1537. Foll. 44; size 11 in. by 4 in.; fairly written, in the Bengali character; European paper (watermark 1805); 7 or 8 lines in a page.

The same treatise.

A *sūcīpatra* has been added at the end.

According to a note added to the colophon, the MS. belonged at one time to one *Candra Nārāyaṇa Śarman*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1522.

967b. Foll. 13; size 16 in. by 3½ in.; fairly written, in the Bengali character, at the beginning of the present century; seven lines in a page.

Dāyatattva, a summary of the law of succession, by *Smārta Vāgīśvara*.

It begins:

नन्वेष्टदेवं शुभदं स्मार्तवागीश्वरः सुधीः ।
तत्त्वं तु दायभागस्य तनुते हितकाम्यया ॥

अथ दायभागः । तत्रानेकसूत्रास्पदीभूतद्रव्यं दायस्तस्य तत्तद्भक्तिनिष्ठश्च विशेषोत्पत्तिहेतुव्यापारो भागः । तत्र विभाज्यत्वादी निरूपणीयं ०

[H. T. COLEBROOKE.]

1523.

1587a. Foll. 19; size 17 in. by 5½ in.; well, and correctly written, in the Bengali character, at the beginning of the present century; eight lines in a page.

Dāya(bhāga)nirṇaya, the section on inheritance of the *Vivādanirṇaya*, by *Śrīkara-śarman*.

It begins:

[[?].

श्रीरामचरणाम्भोजं ध्यात्वा श्रीकरशर्मेणा ।
विविच्यते विवादेषु दायभागविनिर्णयः ॥

अथ दायभागनिर्णयः । दायभागो यावत्संबन्धिनविभागः । मनुना । एष स्त्रीपुंस्ययोरुक्तो धर्मो वो रतिसंहितः । ०

अथ दायधिकारिणः fol. 2b; स्त्रीधनं fol. 4a; भर्तृ-
दायविशेषः ib.; इति स्त्रीधनाधिकारनिर्णयः fol. 4b; इति
दौहित्राधिकारनिर्णयः fol. 5a; इति मात्राधिकारनिर्णयः
fol. 5b; इति भ्रात्राधिकारनिर्णयः fol. 6b; अथोदाधना-
धिकारिणः fol. 8a; अथाध्यावाहनिकधनविचारः fol. 9a;
अथ स्त्रीआज्ञाधिकारिक्रमः fol. 10a; अथ दायआज्ञयोरधि-
कारिणः fol. 10b; अथ विभज्याविभज्यनिर्णयः fol. 11a;
अथ पितृकृतविभागः fol. 12a; अथ जीवन्पितृकपेतामहध-
नविभागनिर्णयः fol. 13b; अथ मृतपितृकधातृणां विभाग-
ज्येष्ठस्य विशोद्धारादिनिर्णयः fol. 15a; अथासवर्णधातृणां
विभागनिर्णयः fol. 15b; अथ मृतपितृकसजातीयधातृविभागः
ib.; इति भ्रातृविभागनिर्णयः । अथ स्त्रीधनविभागः fol. 18b.

The last leaf contains a table of contents.

Besides *Dharmaśāstras* (including the *Paiṭhīnāsīsūtram*: 'संच शुक्लं वरो गृह्णीयादिति' 'पैतृके विभज्यमाने दायदेभ्यः समो विभागः' fol. 15a; as also a metrical *Paiṭhīnāsi*), the author quotes repeatedly the *Dāyabhāga*, the *Chandogapariśiṣṭa*, (*Vācaspati*-)*Mīśrāḥ*; and once the *Madana-pārijāta* (fol. 4b).

[H. T. COLEBROOKE.]

1524.

1587b. Foll. 32; size 15½ in. by 5½ in.; fairly written, in the Bengali character, at the beginning of the present century; seven lines in a page.

The same treatise, here ascribed in the colophon to *Gopālapañcānana*. The MS. has, however, the same introductory couplet as the preceding one.

A MS. described in Rāj. Mitra's Notices, II., p. 352, begins, however:

श्रीकृष्णचरणाम्भोजं ध्यात्वा गोपालशर्मेणा ।

वितन्यते विवादेषु दायभागस्य निर्णयः ॥

For the same author's *Vivādanirṇaya*, etc. ib. II., p. 352; III., p. 57.

The last leaf of the present MS. contains a table of contents in Devanāgarī.

[H. T. COLEBROOKE.]

1525.

1587d. Foll. 16; size 15½ in. by 3½ in.; fairly written, in the Bengali character, early in the present century; seven lines in a page.

Dāyabhāgavinirṇaya, a brief exposition of the Law of Inheritance, by *Kāmadeva*.

It begins:

नत्वा शिवपदद्वन्द्वं बुधानां हितकाम्यया ।

क्रियते कामदेवेन दायभागविनिर्णयः ॥

तत्र नारदः । विभागो ऽर्थस्य पित्र्यस्य पुत्रैर्यैव प्रकल्प्यते ।

दायभाग इति प्रोक्तं तद्विवादपदं बुधैः ॥

पित्र्यस्येति पैतामहाष्टाण्युपलक्षणं ०

It ends:

यद्येकजाता बहवः पृथग्धर्माः पृथक्क्रियाः ।

पृथग्धर्मेगुणोपेता भवेयुस्ते ऽपि साक्षिणः ॥

इति दायभागविनिर्णयः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1526.

1595. Foll. 71; size 11½ in. by 4½ in.; good Bengali handwriting; European paper (watermark 1804); eight lines in a page.

Dāyabhāgaviveka (also called *Dāyarahasya*), the section on Inheritance of the *Smṛitiratnāvalī*, by *Rāmanātha Vidyāvācaspati*. [A.]

It begins:

व्रजशिशुवृन्दवयस्यं सततमुपास्यं विरिचयादेः ।

वेदाविदितरहस्यं गिरिशानमस्यं नमस्यामः ॥ १ ॥

मन्त्रादिशास्त्रमवलोक्य मिथो विरुद्धं

यास्तवेदेशि विदुषां मतमाकलय्य ।

दायस्य भागमधिकृत्य समाहं किञ्चित्

अरामनाथ इह तत्र रमन्तु सन्तः ॥

प्राचीनगीरधनिवारितधर्मशास्त्रे

तस्यावरोधजनरञ्जनमत्यशक्यं ।

किन्तु प्रमाणपरतन्त्रधियां बुधानां

संतोषमात्रकृतये कृतं एव यत्नः ॥

तत्र दायपदार्थमाह नारदः । विभागो ०

It ends with the following four verses, the first of which (containing the date) is, however, omitted in MS. B.:

अङ्गादिशिरभुङ्गानुसंमिमे शकवत्सरे ।

व्योमेषु वामनयना ननामाक्षरसन्निति ! thus corr.

निरवद्या सदा सर्वा विद्या यस्य पुरःसरी । [MS.] ॥

अविवाचस्पतिना तेने तेनेदं तन्त्रमुत्तमं ॥

अविवाचस्पतेण अविदपि च काठिन्यकण्ठः

अविद्विस्तारैर्वा भवत सुधियो नात्र विमुखाः ।

इदं सर्वं पूर्वापरमवलोक्यैव नितरां

अपेक्षां नोपेक्षां विदधतु भवन्तः समुचितां ॥

एषा सुवर्णतन्त्री सप्तर्क्षलनदीपिता बहुधा ।

तान्त्रिककरावलङ्घ्याम्भुरधुरपुरीणं ध्वनिं तनुतां ॥

इति श्रीरामनाथविद्यावाचस्पतिभट्टाचार्यविरचितः स्मृतिर-
त्नावल्या दायभागविवेकः समाप्तः ॥

For the author's commentary on the *Amara-kosha* (*Trikāṇḍaviveka*) see above, nos. 962-63. According to Prof. Aufrecht (*Zeitsch. d. Deutsch. Morg. Ges.*, XXVIII., p. 123, the author mentions therein some other works composed by him, viz.: *Kātantrarahasya*, *Kāvya-ratnāvalī*, *Jyotiṣa*(? -*rahasya*), *Līlāvatīrahasya*, *Śabdārtharahasya*, *Samayarahasya*, *Smṛitiratnāvalī*. For a commentary on *Mammaṭa's Kāvya-prakāśa* (*Kāvya-prakāśarahasya*), by him, commencing (like the *Trikāṇḍaviveka*) with the same *śloka* as the present treatise, see Rāj. Mitra, Notices, I., p. 182; for his *Samskāra-paddhatirahasya*, ib., VI., p. 237.

According to the first of the concluding verses (if authentic), the present treatise would seem to have been composed in Śaka 1579 (1657 A.D.). This date does not, however, tally with that of the *Trikāṇḍaviveka*, as read by Prof. Aufrecht (viz. 1633 A.D.), unless, indeed, the *Smṛitiratnāvalī*, there mentioned, did not yet include this treatise, which is hardly likely. [H. T. COLEBROOKE.]

1527.

1559. Foll. 38; size 21½ in. by 3½ in.; indifferent, modern Bengali handwriting; 8 or 9 lines in a page.

The same work [B.]

For another MS. of this work (which seems only to have the second of the four concluding verses, and is described there as a commentary on *Jimūtavāhana's Dāyabhāga*) see Rāj. Mitra, Notices, V., p. 154. [H. T. COLEBROOKE.]

1528.

2047A. Foll. 11 (the 7th of which is missing); size 10½ in. by 4½ in.; indifferent,

somewhat old Devanāgarī writing; 13-15 lines in a page.

Bhāgaviveka, a treatise on inheritance, in 92 *ślokas*, by *Bhaṭṭa Rāmājī*, son of *Śrīnātha*, with a commentary, called *Mitavādinī*, by the same author.

It begins: प्रारिखितस्य ग्रन्थस्य निर्विघ्नपरिसमाप्ते
विशिष्टेष्टदेवतानुस्मरणलक्ष्यं मंगलमाचरति । कनकनकेति ॥

कनकनककिंकिकीकृष्णकृष्णयितैर्नृत्यतः

शिवं शिवशिशोर्नृणां ददतु पादपद्मक्रमाः ।

यदुच्छलितपांशुभिः क्षपितसर्वगात्रा जना

जयंति सगिरं गिरापतिमपि स्वया विद्यया ॥ १ ॥

शिवशिशोर्हृदयकस्य अत एव नृत्यतो गणपतः पादपद्म-
क्रमाः ० ॥

कर्तव्यमर्थं प्रतिजानीते ।

मिताक्षरानुसारेण दायभागव्यवस्थितिः ।

वक्ष्यते सुखबोधाय सुमितैरक्षरैर्मया ॥ २ ॥

The treatise ends :

वाग्देवताचरणवारिजिर्बिचिरीकः (? 1. ० चंचरीकः)

श्रीश्रीपतिप्रणतिसंततिभिः कृतार्थः ।

श्रीनाथमनुरकृताप्रकृतप्रहीणं

रामाभिधो धनविभागविवेकमेतं ॥ ९२ ॥

रामाभिधः श्रीनाथमनुः एतं धनविभागविवेकं ग्रन्थमकृत
अकरोत् । कथं भूतः श्रीनाथमनुः वाग्देवतायाः सरस्वताः
चरणवारिजे पदकमले बिचिरिको धमरतुल्यः । पुनः कथं
भूतः । श्रिया युक्तस्य श्रीपतये प्रणतिसंततयो नमस्कारा वल-
लाभिः कृतार्थः कृतकृत्यः । किंभूतं धनविभागविवेकं । अप्रकृते-
नाप्रस्तुतेनानुपयोगिना अर्थेन प्रहीणं रहितं । उपयुक्तार्थेना-
ननुकृतमित्यर्थः ॥

वचनार्थधनालोभ्य मुनीनां मितवादिनी ।

स्वविभागविवेकस्य टीका रामजिता कृता ॥

पुष्करिणी मितवादित्येषा पार्श्वे मिताक्षरासिंधोः ।

सम्पन्नमनोमरालाः खेलेत्स्वयां तु निःशङ्कं ॥

इति श्रीभट्टरामजिह्विरचिता भागविवेकटीका मितवादिनी
समाप्ता ॥

The missing leaf contained *ślokas* 50-59.

[GAIKAWAR.]

1529.

1386c. Foll. 18; size 13½ in. by 3½ in.; fairly good, modern, Bengali handwriting; 5 or 6 lines in a page.

Dāyabhāgasiddhānta, a treatise on succession, by (Śrīdhara?) Balabhadra Tarkavāgīśa-Bhaṭṭācārya.

It begins:

प्रथम्य परमात्मानं मृष्टिस्थित्यन्तकारकं ।

करोति दायसिद्धान्तसंग्रहं श्रीधरः सुधीः ॥

तत्र दायभागः (1. ० गे) निरूपणीये प्रथमं दायो निरूप्यते ।
तत्र देवलः । पितर्युपरते पुत्रा विभजेयुर्धनं पितुः । ०

The second half of the introductory *śloka* is a correction, the original text having been daubed over.

Colophon: इति श्री बलभद्रतर्कवागीशभट्टाचार्यविरचितदायभाग[सिद्धान्त suppl. in marg. by a different hand]: समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1530.

1278b. Foll. 55; size 13 in. by 4½ in.; legibly written, in the Bengali character; 8, sometimes 9, lines in a page.

Vivādacandrikā, a treatise on points connected with the law of gifts and inheritance, by Anantarāma Vidyāvāgīśa.

It begins:

प्रथम्य गोविन्द्यदायुजङ्गयं

मन्त्रादिवाक्यानि विनृप्य चादरात् ।

सती प्रमोदाय विवादचन्द्रिकाम्

अनन्तरामस्तनुते मुनिस्त्रिका* ॥

यागस्य लक्षणं तत्र यागादिलक्षणं तथा ।

अदेयमथ देयं च तथा दत्तमदत्तकं ॥

दायभागादिकं चैव विभागकालनिर्णयं ।

पितृकृतविभागं च भ्रातृभागमतः परं ॥

* Of this *śloka* only the first eight syllables (to दा) are original, the remaining portion of the original having been daubed over and the above written on it.

अनधिकारिणस्तत्र विभाज्यमविभाजकं ।

प्रोचितागतभागं च विभागं निरुद्धस्य च ॥

एकजातानुलोमोढामुत्तानां भागकल्पनं ।

संसृष्टानां विभागं च भागसंदेहनिर्णयं ॥

स्त्रीधनं स्त्रीधनांशाहं मृतधनाधिकारिणः ।

भोगेन स्वत्वजननं दासांश्चापि विश्लेषतः ॥

विद्वज्जगमतं सम्यग् ज्ञान्ता वक्ष्यामि सम्मुदे ॥

अथ यागलक्षणं । स्वस्वत्वध्वंसफलको न मनेदमिति संक-
त्यात्मकस्यागः । स तु यागदानहोमविक्रयविनिमयोपेक्षाभेदात्
चतुर्थः । उत्सर्गाख्यः सप्तमस्याग इति मिश्राः । ०

Fol. 9a: अथ दायभागः । तत्र नारदः । विभागो ऽर्थस्य
पिच्यस्य पुत्रैर्यैव प्रकल्प्यते । दायभाग इति प्रोक्तं तद्विवादपदं
बुधेः ॥ पिच्यस्य पितृसंबन्धात्तन्मस्यार्थस्य धनस्य ०

It ends: रत्नाकरस्मार्तभट्टाचार्यप्रभृतयो ऽप्येवमिवि शिवं ॥

नानानिबन्धाखिलमीनभाषितान्

आलोक्य सारार्थकृतातिसंग्रहः ।

अनन्तरामो विततान यत्नतो

मनीषिमोदाय विवादचन्द्रिकां ॥

श्रीमत्तानन्तरामेण विवृतं संशयप्रणुत् ।

वेदितव्यं सुधीभिस्तत्त्वानायन्यफलोदयं ॥

इति श्रीअनन्तरामविद्यावागीशभट्टाचार्यविरचिता विवाद-
चन्द्रिका समाप्ता ॥ शकाब्दाः १७१४ ॥

Sūlapāṇi's commentary on *Yājñavalkya* is quoted several times.

For another *Vivādacandrikā*, by Rudradhara *Mahāmahopādhyāya*, see Rāj. Mitra, Notices, VIII., p. 271.

[H. T. COLEBROOKE.]

1531-1534.

1767-1770. Foll. 230, 206, 196 and 310 resp.; size 16 in. by 9½ in.; Bengali character; 19-26 lines in a page.

Vivādadabhaṅgārṇava, the original of Colebrooke's Digest of Hindu Law on contracts and successions, compiled by Jagannātha Tarkapañcānana, son of Rudra Tarkavāgīśa.

It begins :

देवेशभूतेशदिनेशविभ-

रानाचमस्तु गिरिन्दकन्याम् ।

गुरुन् मुनीन् ग्रन्थकृतो गीतमान्यान्

भूषाशया ग्रन्थमहं करोमि ॥ १ ॥

विवादभङ्गाख्येनानामधेयं

वेदस्युक्तं (1. वैशख ०) बहुविरुद्धं च ।

सङ्क्षीप्यरत्नं नृपधीरहङ्गं

रीतिर्जगन्नाथ इति प्रसिद्धः ॥ २ ॥

छ मे बुद्धिजीर्णनीका छ शास्त्रं दुर्गमाद्युधिः ।

प्रबन्धुग्रह द्यौतस्तरणे शरणं तथा ॥ ३ ॥

राधाकान्तः सुविद्यो विमलदूतमतिः श्रीगुरुः सप्रसादः

श्रीरामो मोहनान्तो निधिरपि परतो रामतः श्रीचमच्छ ।

श्यामान्तः श्रीलगङ्गाधर इति विदितो यत्नवान् शिष्यवर्गः

कुर्यात्तत्कार्येतिष्ठिं नृपबुधमर्थी निश्चयो मे विशङ्कः

धर्मशास्त्रेषु यत्प्रोक्तं श्रुत्यादानादि सूरिभिः । ॥ ४ ॥ ०

आख्यातं च तथा पूर्वैर्ग्रन्थकृभिः सुबुद्धिभिः ॥ ५ ॥

आलोच्य तेषां आख्यानि गूढार्थानि मनीषया ।

गुरुपदेशात्सर्वं तत् सुविचिन्त्य निरूप्यते ॥ ७ ॥

अथ श्रुत्यादानं । तत्र नारदः ०

The work is divided into four chapters, viz.:

I. *Rinādānadvīpa*, in 9 *ratnas*.

II. *Nikshepādidvīpa*, in 9 *ratnas*.

III. *Bhṛityādidvīpa*, in 7 *ratnas*.

IV. *Pārushyādidvīpa*, in 1 *ratna*.

V. *Dāyabhāgadvīpa*, in 9 *ratnas*.

Vol. I. contains the first, and *ratnas* 1 and 2 of the second, *dvīpa*; Vols. II. and III. contain the fifth *dvīpa*; Vol. IV. contains the *dvīpas* II. 3-9; III. and IV.

Colophon: परिक्रमेदातीताखिलविद्याधारापरिशीलन-
विमलीकृतपालधिकुलप्रसूतशास्त्रवीरसमलंकृतविशेषीनिलयश्री-
रुद्रतर्कवागीशभट्टाचार्यात्मजश्रीजगन्नाथतर्कपञ्चाननकृते विवा-
दभङ्गाख्ये पञ्चमे दायभागद्वीपे गतिज्ञोभाषितेन्द्रनीलरत्नं नयनं ॥
सनातो ज्यं पञ्चमद्वीपः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1535.

3144a. Foll. 27; size 17½ in. by 10½ in.;

large, clear Devanāgarī writing; fourteen lines in a page; European paper and style.

Extracts from various writers relating to the law of inheritance (*Rikthavibhāgaprakaraṇa* or *Prakīrṇa-Dāyabhāga*); viz. from *Yājñavalkya*, foll. 1-8; *Nārada* (chapt. 13), foll. 4-8; *Manu*, foll. 9-17; *Vishṇu* (chapt. 16-18), foll. 18-22; and *Vāsishṭha* (chapt. 17).

[H. T. COLEBROOKE.]

1536.

3144c. Foll. 29; same size; Devanāgarī character.

Indexes to the preceding extracts, and similar ones for *Vṛihaspati*, *Kātyāyana*, *Vyāsa*, *Āpastamba*, *Gautama*, *Śāṅkha-Likhita*, *Devala*, *Baudhāyana*, *Hārīta*, *Vṛiddha-Manu*, *Vṛihan-Nārada*, *Vṛihad-Yājñavalkya*, *Smṛitisamgraha*, (*Nānāmuni*), *Vṛihad-Vishṇu*, *Vṛiddha-Śātātapa*, *Vṛihad-Vasishṭha*, *Vṛiddha-Prajāpati*, *Uśanas*, *Yama*, *Pañhīnasi*, *Laukākshi*, *Samvarta*, *Dakṣa* and *Javāli*;—with references, arranged in vertical parallel columns, to the passages where they are commented upon, in the *Ratnākara*, *Vīramitrodaya*, *Dāyabhāga*, *Dāyatattva*, *Mitāksharā*, *Vivādacintāmaṇi*, *Vivādacandrikā*, *Smṛiticandrikā*, *Madanapārijāta*, *Kalpataru* and *Smṛitisāra*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1537.

3144b. Foll. 12; same size; Bengali character; European paper and style.

Indexes to the chapters of the following works :—*Dāyabhāga*, *Dāyatattva*, *Mitāksharā*, *Vīramitrodaya*, *Vivādaratnākara*, *Vivādacandra*, *Vivādacintāmaṇi*, *Smṛitisāra*, *Smṛiticandrikā*, *Madanapārijāta* and *Kalpataru*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1538.

861. Foll. 62; size 12 in. by 6½ in.; clear Bengali handwriting; seven lines in a page; European paper.

Svatvaricāra (*Svatvarahasya*), a treatise on the theory of property, by an unknown author.

It begins: अथ स्वत्वं निरूप्यते । तत्र चैत्रस्येदं धर्तं न मेवस्येतादिप्रत्ययात् स्वत्वं पदार्थविशेष इति बहवः । ननेदमिति ज्ञानविशेषजन्यसंस्कार इति तु नव्याः । तत्र स्वत्वं प्रति क्लृप्तं क्रयणस्य क्लृप्तं प्रतिग्रहस्य क्लृप्तं पूर्वाधिकारिणः नरकस-
स्यास्यग्रहणपातित्वानां °

इति ज्ञानस्य स्वत्वव्यञ्जकत्वे मोक्षासाधिविरोधः ॥ fol. 5b;
इत्येककर्तृत्वमिति संक्षेपः ॥ fol. 4b.

From fol. 9b a new paging begins: अथ स्वत्वविचारः ॥ स्वत्वं तावत् स्वत्वमुत्पन्नं स्वत्वं विनष्टं तत्र स्वं मनः स्वं देवस्वं ब्रह्मस्वमित्यादि प्रतीतिसिद्धं पदार्थान्तरं । °

सामुदायिकांश्च स्वत्वविचारः fol. 43b.

It ends: सकलतान्त्रिकसिद्धस्यासति बाधके त्यागानी-
ह्यादिति दिक् ॥ इति त्यागस्वत्वनिर्वहणं ॥ इति स्वत्वग्रहस्य समाप्तिः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1539.

637b. Foll. 26; size 16 in. by 5 in.; well written, in the Bengali character, early in the present century; eight lines in a page.

Dattakamīmāṃsā, an original treatise on the law of adoption, by *Nanda Paṇḍita* (also called *Vināyaka Bhaṭṭa*), son of *Rāma Paṇḍita* (*dharma-dhikārin*).

It begins:

अभिनन्दनं जगद्गुरुपदं नृविनायकं ।

पुत्रीकरणनीमांसां कुरुते नन्दपण्डितः ॥

This excellent treatise has been several times printed in India, and translated into English by J. C. C. Sutherland (1814, and reprinted).

Regarding the author's age, and genealogical relations, see no. 1342.

[H. T. COLEBROOKE.]

1540.

1258b. Foll. 56; size 9 in. by 3½ in.; legibly written, in Devanāgarī, in 1799 A.D.; nine lines in a page.

The same work. [H. T. COLEBROOKE.]

1541.

77b. Foll. 13; size 17 in. by 6 in.; well written, in the Bengali character, at the beginning of this century; eight lines in a page.

Dattakacandrikā, another much esteemed treatise on Adoption, by *Śrī Kuvera*.

It begins:

चन्द्रिकानुसृतं ज्ञातसंशयध्वानचन्द्रिका ।

चन्द्रिकालानुभावेन कृता दत्तकचन्द्रिका ॥

मन्वादिवाक्यविवृतेषु विवादमार्गे-

भ्रष्टादज्ञस्यपि मया स्मृतिचन्द्रिकायां ।

कल्पद्रुमदत्तकविधिर्न विवेचितो यः

सर्वैः स चात्र विवृतो विवृतो विश्लेषात् ॥

It ends:

रम्येवा चन्द्रिका दत्तपञ्चतेर्देशिका लघुः ।

मनोरमा सविशेषैरङ्गिनी धर्मेतादयिः ॥

इति महानहोपाध्यायश्रीकुबेरकृता दत्तकचन्द्रिका समाप्ता ॥

The text of this treatise has been repeatedly printed in India; with a commentary (*Bala-vibodhini*) by *Bharatacandra Śiromaṇi*, Calc. 1857. It has also been translated (along with the preceding work) by J. C. C. Sutherland (1814, and reprinted), who identifies the author with *Devāṇḍa Bhaṭṭa*, the famous author of the *Smṛiticandrikā*. This view is, however, justly contested by V. N. Mandlik, *Vyavahāra Mayūkha*, p. lxxiii., who holds that the author must have been a Bengal lawyer, and that the *Smṛiticandrikā* referred to in the introduction must be a different work from that by *Devāṇḍa Bhaṭṭa* (there being, indeed, several works of that name). The *Vyavahāra-kāṇḍa* of our *Smṛiticandrikā*, no doubt, begins (after

some preliminary remarks on *vyavahārasvarūpa*) with an enumeration, acc. to *Nārada*, of the eighteen divisions of Civil Law referred to in the introduction above; but this is a very common and natural feature of works on *Vyavahāra* (cf. e.g. the *Vyavahāramayūkha*).

The curious theory that the first and last syllables of the two lines of the concluding verse are intended to form a cryptogram of the author's real name (*Raghumanī*) is not approved of by *Bharatacandra*. In Prof. Oppert's Lists of S. MSS., the *Dattakacandrikā* (*Dattacandrikā*) is seven times attributed to *Nanda Paṇḍita*, once to *Kubera*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1542.

77a. Foll. 11; size 17 in. by 6 in.; good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Dattakadidhiti, another manual of the same subject, by *Ananta Bhaṭṭa*.

It begins:

श्रुतिस्मृतिपुराणादि नीमांसान्यायविवेचनं ।
विचार्यमाननभट्टेन क्रियते दत्तकदीधितिः ॥

तत्रादौ दत्तके याज्ञायकायविवेचनं । तत्र शीनकः ।

ब्राह्मणानां सपिण्डेषु कर्तव्यः पुत्रसंग्रहः ।

तदभावे ऽसपिण्डेषु अन्यत्र तु न कारयेदिति ॥

अथ च सपिण्डेष्वपि भ्रातृपुत्रो मुख्यः । तदलाभे सगोत्रः
सपिण्डो ऽपि यः कश्चित् । तदभावे ऽसगोत्रः सपिण्डः । तदभावे
ऽसपिण्डो ऽसगोत्रो ऽपि ।

It ends: इति दायादनिर्णयः । दत्तकपुत्र्या अपि स्त्रीकार
उक्तविधिना कार्यः । वक्ष्यामि पुत्रसंग्रहमितादिगणपुत्रपदस्य
युमानपुत्र इत्यादिविवक्षाभावात् । इतिहासपुराणेषु कुन्या दत्त-
कोक्तस्य पालनभावे सारि कथं लभते दुहितृत्वादिति शिवं ॥

सतां संतोषसिद्धयेति दत्तकदीधितिः ।

अकार्यननभट्टेन तेन तस्य मुदे ऽस्तु सा ॥

इति महामहोपाध्यायश्रीमदननभट्टविरचिता दत्तकदीधितिः
संपूर्णा ॥

Whether there is any connection between this author and *Anantadeva* (son of *Āpadeva*)—also called *Ananta Bhaṭṭa* (Hall, Contrib. towards an Index, p. 186)—author of the *Smṛtikauṣṭubha* (*Samvatsaradidhiti*, *Vyavahāradidhiti*, etc. see above, nos. 1475–80), as the coincidence of name and of title of works might lead one to suppose, is not clear.

In the Bengal Asiatic Society's Catalogue (1838), p. 29, *Anantarāma* (see above, no 1530) appears as the author of a *Dattakadidhiti*.

[H. T. COLEBROOKE.]

D. WORKS ON SACRED LAW (Ācāra).

1543.

1154. Foll. 156; size 9½ in. by 4 in.; clear Devanāgarī writing of 1797 A.D.; nine lines in a page.

Smṛtīyarthasāra, an original treatise on religious observances, by *Śrīdhara*, son of *Nāga-vishṇu Bhaṭṭa*.

The work consists of two *adhyāyas*, treating of *ācāra* and *prāyaścitta* respectively.

It begins (slightly corrected by other MSS.):

गणेशमन्त्रविष्णुशान् वाङ्मयान् लोकपान् ग्रहान् ।

दुर्गां मन्त्रादिकांस्तथा विख्यातं च सदा गुरुन् ॥ १ ॥

श्रीकण्ठश्रीकराचार्यैः श्रुतिस्मृतिपुराणैः ।

स्मृतिशास्त्रैरनेकेषु विप्रकीर्णेष्वनेकेषु ॥ २ ॥

अनुष्ठानपुकारार्थं स्मृतिच्छिद्रं प्रयत्नतः ।

पुराणन्यायनीमांसासांगवेदैः प्रपूरितं ॥ ३ ॥

कामधेनी प्रदीपे ऽग्नौ कल्पवृक्षलतादिषु ।

शंभुद्रविडकेदारलोक्तटाक्षैश्च भाषितं ॥ ४ ॥

मन्त्राद्यनेकस्मृतिषु व्याख्यानप्रतिपादितं ।

स्मृत्यर्थसारं वक्ष्यामि सुखानुष्ठानसिद्धये ॥ ५ ॥

प्राची दिशामनुक्री स्यादुदीचीशानदिकथा ।

तिष्ठन्प्रज्ञानुक्तावासीनत्वं च कर्मसु ॥ ६ ॥ ० १३ ॥

श्रीतेषु सर्वशास्त्रोक्तं सर्वस्यैव यथोचितं ।

स्मार्तं साधारणं तेषु यासं श्रीतेषु कर्मसु ॥ १४ ॥

सामयाचारिका धर्मा जातिदेशकुलोद्भवाः ।
ग्रामाचाराः परियासा ये तु विध्यविरोधिनः ॥ १५ ॥
युगधर्माः परियासाः सर्वत्रैव यथोचिताः ।
यत्कृते दशभिर्वर्षैस्त्रेतायां हायनेन तत् ॥ १६ ॥ ० २३ ॥
कलौ यगे त्वमान्धर्मान्स्वर्ज्यानाम्भनीषिणः ॥ २४ ॥

विप्रसन्नचित्तविदूषद्राष्ट्रत्वारो वर्णाः । तत्र विप्रसन्नचित्तवेष्ट्या
द्विजाः [विजाश्च om. B.] । तेषां मातुः प्रथमं जन्म । उपनयनं
द्वितीयं जन्म । तृतीयं यशदीक्षया उत्तमं जन्म । स्त्रीणां विवाह
उपनयनस्थाने । द्विजानां गर्भधानादिका चतुष्टयताः क्रिया
मंत्रतः कार्याः ॥ तत्र संस्काराः । गर्भधानपुंसवनानवलोभनसो-
मंजजातकर्मनामकरणनिष्क्रमणाग्रपाशनचौलोपनयनसावित्री -
व्रतवेष्टाष्टव्रतारक्षकव्रतानि । इत्यावश्यकः षोडश प्रधानाः
संस्काराः । °

The present MS. is far from correct.

Fol. 18b : अथाहिहकमुच्यते ॥ तत्र प्रभाते उत्थायेद्देवं
मनसा नत्वा तदहःकृत्यं स्मृत्वा संधोपासनं कुर्यात् । तत्र
मूत्रपुरीषोत्सर्गमेवं कुर्यात् । अवाप्तस्यायाशिक्षकमुज्ज्वाकान्तृण-
पयोदिकं गृहीत्वा नत्वा शिरः प्रावृत्य निषीतं पृष्ठतः कंठलंबितं
धृत्वा एकवस्त्रश्लेष्मणं [दक्षिणे] च निधानं दिगनवलोकनं कृत्वा
काश्यां तथीनं कुर्यात् ०

Fol. 16a: सय शीषविधिः ॥

शीघ्रे यत्नः सदा कार्यः शीघ्रमूलो द्विजः स्मृतः ।
 शीघ्राचारविहीनस्य समस्तं कर्म निष्फलं ॥
 शीघ्रं च द्विविधं प्रोक्तं ब्राह्मणभ्यतरं तथा ।
 मृच्छलाभ्यां स्मृतं बालं भावशुद्धितयापरं ॥
 गृहीतशिक्ष उपाय मृद्विरभ्युद्भूतेर्जैलेः ।
 गंधलेपस्यकरं शीघ्रं कर्मादतद्रुतः ॥ ०

Fol. 17a: अथाचमनविधिः ॥ तत्र पादौ हस्तौ प्रक्षाल्य
यशोपवीती वादी भूमौ प्रतिष्ठाप्य निषङ्गकञ्चशिरः पुंडरीका-
क्षमिहदेवं स्मृत्वा प्रकृतिस्थलकेनपुण्ड्ररहितं संहतांगुलिपाणिनां
गृहोत्तांगुडकनिष्ठाभ्यां मुक्ता श्रेष्ठं वीक्षितं ब्रह्मतीर्थेन त्रिस्तुतुर्वी
समाहितः पिबेत् । कायेन तीर्थेन वा पिबेत् । देवेन वा पिबेत्
पित्र्येण कदाचन । ०

Fol. 21a: अथ दंतधावनविधिः ॥

प्रातर्भुक्षा च (प्रातरुत्थाय v. l.) मुखार्थं कर्तव्यं दत्ताधायनं ।
 प्राञ्जुल ईशानाभिमुखो दक्षिणं बाहुमुद्धृत्यार्जानुक[र]-
 उपविश्य तिलकघायाकटुकसंघर्ष(सुमर्ष v. l.) कंदकषीरवृक्ष-
 गुल्फलेप्तादीनामेकेन प्रक्षालितेन वाग्यतो दत्ताभ्याचयेत् । °

Fol. 40a: इति स्मृत्यर्थसारे आचारप्रकरणं ॥ कामधेनौ
प्रदीपे^० as above, vv. 4, 5 ॥ सद्य आहुविधिरुच्यते ।^०

Fol. 63b: इत्यादिस्मृत्यर्थसारे आह्निकं समाप्तं ॥ काम-
धेनी० two verses as above ॥ आह्निकं विधिं समाप्ये-
दानौ द्रव्यपुष्टिरुच्यते ॥ विष्णुचपुष्टिरुक्तवसानञ्जासुरामद्यान्व-
त्यतोपहतिकारणानि तथोच्छिद्यं भूदेण सूतकीभिर्भिजैरस्मृश्यं
काकादिनास्मृश्यं अविद्वराहादिपशुभिश्च स्पर्शनमत्योपहति-
रुच्यते । ०

Fol. 92b :

संन्यासस्य विधिं सम्यक् प्रवक्ष्याम्यनपर्वशः ।

गोविंदराजस्य मतं बोधायनमतं तथा ॥

एकरोहिणिविधानेन कुर्याच्छाब्दानि षोडश ।

अग्निमान्यार्षणेनैव विधिना निर्वपेत्स्वयं ॥ ०

Fol. 95a; इत्यादिसूत्रार्थसारे आशीचप्रकरणे ॥ अथ
 प्रायश्चित्तानुर्थते ॥ तत्र पापिनामचीरीप्रायश्चित्तानां नरकभो-
 गान्ते कर्मविपाकाः स्युः । त उच्यते । ०

The work thus consists of mixed prose and verse (entirely *anushṭubh śloka*); prose, however, greatly predominating in the latter part of the work.

It ends: इत्यादिस्मृत्यर्थे सारे सर्वप्रायश्चित्तविधिः ॥ सर्व-
चानुक्तनिकृती कृष्णातिकृष्णार्द्रायणानि ० (three lines)
चाम्बवलोपे विष्णुस्मरणे शिवस्मरणे । अज्ञानन्यूनसंपूर्णार्थे मन्त्रु-
तस्मरणे शंभुस्मरणे वा कार्ये ।

यस्य स्मृत्या च नामोक्त्या तपोयज्ञक्रियादिषु ।

न्यूनं संपृणीतां याति सद्यो वंदे तमश्च्युतं ॥

अज्ञानादयथा लोभात् प्रप्यवेताध्वरेषु यत ।

स्मरणादेव तद्विष्णोः संपर्णं स्यादिति श्रुतिः ॥

इति वचनात् ॥ इति श्रीधराचार्येण श्रुतिस्मृतिविदा विरचितः
सत्यर्थसारः संपूर्णताम्रजम् ॥

Quotations are very rare in the work. The authorities mentioned in the introductory verses 4 and 5 are nowhere again referred to, except that the verses themselves are repeated several times. Otherwise, only the following quotations have been met with: *Āḍityapurāṇa*, fol. 150a; *Chandogyagrihya*, 34a; (*bhagavān*) *Baudhāyaṇah* (*śloka*), 94b, 95a; *Yājñavalkya*,

98a; *Smṛitisamgrahakāra*: इति पावेणचाष्टं सर्वं
संग्रहकारमताह्वितं a prose summary, 48b; अथ
संग्रहकारस्मृतिः(!), 42a; इति संग्रहस्मृतिः 43a.

As the *Smṛityarthasāra* is quoted in the
Madanapārijāta, it cannot have been composed
later than about the middle of the 14th century.

The work (apparently a digest) usually cited
as *Śrīdhariya* must be a different work both
from the present treatise (which, however, may
only be the first part of a larger work, see the
colophons, foll. 63b, 95b, 155b) and from *Śrī-
dhara's Jaṭamallavilāsa* (nos. 1593-94).

Acc. to Prof. Bhandarkar, Report for 1883-
84, p. 46, the *Smṛityarthasāra* is quoted in
Hemādri's Śrāddhaprakaraṇa, 'with an unfavourable criticism on it by the author of the
Smṛiticandrikā,' so that *Śrīdhara* must have
lived before the 13th century.

[H. T. COLEBROOKE.]

1544.

255. Foll. 129; size 11½ in. by 6½ in.;
well written, in Devanāgarī, in the latter part
of the 17th century; 11 or 12 lines in a page.

Smṛityarthasāra.

This is a more accurate copy, but a considerable number of leaves have been more or less injured on the left hand side.

The first three introductory *śloka*s are wanting
in this MS. The work ends on fol. 127a, the
remaining four pages being occupied with a
list of contents (*anukramanikā*); at the end of
which there are two *śloka*s partly torn away,
the second of which runs thus (cf. no. 1547):

इदं स्मृत्यर्थसाराख्यं विद्याचार्यसूनुना (!) ।

यज्जना श्रीधराया-----विदा कृतं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1545.

1696a. Foll. 137; size 9½ in. by 3½ in.;

fairly good Devanāgarī writing of 1788 A.D.;
ten lines in a page.

The same work.

This MS. has likewise the *anukramanikā* at
the end (from fol. 134b), but without the two
concluding verses. [H. T. COLEBROOKE.]

1546.

166. Foll. 104; size 12½ in. by 4½ in.;
indifferent Devanāgarī writing, of the end of
last century; eleven lines in a page.

The same work.

This MS. omits the first three introductory
verses. [H. T. COLEBROOKE.]

1547.

2006. Foll. 145; size 8½ in. by 3½ in.;
fairly good, modern Devanāgarī writing; ten
lines in a page; European paper.

The same work.

This copy omits the 2nd and 3rd introductory
verses.

At the end of the treatise, it reads as follows (fol. 140a):

इदं स्मृत्यर्थसाराख्यं नागविद्याचार्यसूनुना ।

यज्जना श्रीधरायै श्रीतिस्मृतिविदा कृतं ॥

धर्मशास्त्रं पठन् नृपयन् आचरन् धारयन्नपि ।

आयुः प्रजां श्रियं कीर्तिं धनं पुण्यं च विंदति ॥

इति श्रीविद्यानिष्ठाहेश्वरनागविद्युभट्टोपाध्यायसूनुना यज्जना
श्रीधराचार्यै श्रीतिस्मृतिविदा कृते स्मृत्यर्थसारे प्रायश्चित्तप्रकरणं
समाप्तं ॥

Then follows the table of contents.

[DR. JOHN TAYLOR.]

1548.

2117. Foll. 98; size 9½ in. by 4½ in.;
fairly written, in Devanāgarī; nine lines in
a page.

Another copy of *Śrīdhara's Smṛityarthasāra*;
incomplete.

It begins with the *āśaucavidhi*. The first leaf has been supplied by a different hand.

At the end it gives the *anukramanikā* to the *prāyaścittādhyaṃya*, after which it concludes thus :

इदं स्मृत्यर्थसाराख्यं नागविष्णुविरचितम् ।

यज्ञना श्रीधराचार्येण स्मृत्यर्थविदा कृतम् ॥

इति स्मृत्यर्थसारे प्रायश्चित्ताध्यायः समाप्तः ॥ ० संवत् १५६६ वर्षे फाल्गुनमासे कृष्णपक्षे ४ शनी लिखितं श्रीगुरुतीर्थे उदीच्यज्ञातीठाकरराजपुत्रिशर्मेणा लिखितं इदं पुस्तकम् ॥ श्रीरेवातीरे कूटवास्तव्यश्रीश्रीनालज्ञातीयछोडाकालदासमध्यनार्ये ॥

For other MSS. of the work, see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 670; Rāj. Mitra, Notices, VII., p. 248; VIII., p. 16; Bikāner Cat., p. 469.

[GAIKAWAR.]

1549.

169a. Foll. 32; size 12 in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing; 7 or 8 lines in a page.

Smṛiticandrikā, a summary of the rules laid down in the *Smṛitis*, especially in regard to purificatory and lunar rites, by Śukadeva Miśra, son of Viṭṭhala Miśra, and father of Bodharāja. It begins :

श्रीमद्भट्टलमानस्य मुकुन्देवो गुरुनपि ।

श्रीधराजस्य जनकः करोति स्मृतिचन्द्रिकाम् ॥ १ ॥

यद्यप्यनेकशः सन्ति ग्रंथाः सिद्धा महीतले ।

तथापि सुखबोधाय क्रियते स्य परिष्कृतः ॥ २ ॥

प्रायश्चो स्य वाक्यान् वाक्यानि चात्र कुत्रचित् ।

श्रीधराचार्य ग्रन्थस्य भूयस्वविनिवृत्तये ॥ ३ ॥

तत्र तावत्सर्वेषु निवर्तनेमिहितकर्मसु शुद्धिमतामेवाधिकारान् मुक्तिर्विविध्यते । शुद्धिर्नामाखिलविहितकर्मधिकारापादको धर्मविज्ञेयः । तद्विरोधी धर्मोऽशुद्धिः । ०

अथ सहाःश्रीचादि fol. 2b; अथाशीचसंकरः fol. 3b; अथ विदेशस्याशीच fol. 4a; अथ बालाश्रीच fol. 4b; अथ स्मृत्यर्थस्य गभेरावाशीच fol. 5b; मृत्युविज्ञेयाशीच fol. 6a; सपिण्डाश्रीच fol. 7a; अनुगमनाशीच fol. 8a; इति ० जननमरणयोः शुद्धिपरिच्छेदः ॥ fol. 9b.

अथानधिकारिणः fol. 10b; अथ पुत्रलक्ष्यं fol. 11a; पीनर्भवलक्ष्यं fol. 11b; अथ कानीनः ib.; अथ सहोदः ib.; अथ दत्तकः fol. 12a, etc.; इति द्वादशपुत्रलक्ष्यं ॥ अथ सपिण्डादिलक्ष्यं fol. 12b; इति ० अधिकारिनिरूपणपरिच्छेदः fol. 13a.

अथ प्रतिपदादितिषिर्निर्णयः fol. 13a; अथ द्वितीया fol. 14b, etc.; इति पंचदशीनिर्णयः fol. 29b; इति ग्रहणनिर्णयः fol. 31a.

It ends: इति संक्रांतिनिर्णयः ॥

मुकुन्देवोपपदेन रचिता स्मृतिचन्द्रिका ।

तुल्ये भूयाद्भगवतो वृन्दावनविहारिणः ॥

इति श्रीमद्भट्टलमानसमिश्रमुकुन्देवविरचिता स्मृतिचन्द्रिका समाप्ता ॥ संवत् १६६२ ॥ ० काशीनाथोऽलिखत् ॥

For *Devanṇa Bhaṭṭa's* more famous *Smṛiticandrikā*, see above, nos. 1373-75; for other works of the same title, see Rāj. Mitra, Notices, VI., p. 301 (by *Āpadeva*); IX., 137 (by *Vāmadeva Bhaṭṭācārya*); VIII., 153 (anon.); Bikāner Cat., p. 465 (by *Keśavāditya Bhaṭṭa*—? i.e. father of *Devanṇa Bhaṭṭa*, see no. 1373; in Prof. Oppert's Lists, the *Smṛiticandrikā* is eighteen times assigned to *Keśavabhaṭṭa*, once to *Devanṇabhaṭṭa*!). [H. T. COLEBROOKE.]

1550.

1736. Foll. 152; size 9 in. by 3½ in.; fairly written, in Devanāgarī; 9-11 lines in a page.

Smṛitimahjarī, a digest of rules regarding the duties of classes, and acts of purification and atonement, compiled by *Govindarāja*, son of *Bhaṭṭa Mādhava*, and grandson of *Nārāyaṇa*.

This MS. contains the section on *prāyaścitta*; a list of contents of the remaining parts of the work being given at the end.

It begins :

स्मृतिविरचितेस्तेस्तेष्वेवैरुक्तिपरामुखीन्

अखिलकललप्यालुप्यपीनयो व्रतसंहतिम् ।

अलिखदखिलां गोविंदाख्यचिदं गुरुसंभयाद्

उपचिततनुश्रीनामोदः स माधवर्नदनः ॥ १ ॥

तथाधिकार्युपस्थानपदोत्साधननिर्णये ।

यान् आस्थीयते तावन्ततो ऽन्यदभिधास्यते ॥ २ ॥

तत्र मनुः । अकुर्वन्निर्हितं कर्म निर्दिष्टं च समाचरन् । ०

इति ० प्रासंगिकं ब्रह्महत्याप्रायश्चित्तकांडे fol. 20a ;
० सुरापाणादिप्रासंगिकप्रायश्चित्तकांडे fol. 22b ; ० ब्राह्मणसु-
वर्णहार ० fol. 26a ; ० गुरुदारादिगमन ० fol. 31a ;
० पतितसंसर्ग ० fol. 33a ; ० महापातक ० fol. 40b ;
० क्षत्रियविदशू[द्र]स्त्रीप्रतिलोमगोवध ० fol. 55a ; ० हिंसा ०
fol. 60b ; ० अन्नभक्षण ० fol. 88b ; ० अग्न्यागमन ०
fol. 100b ; ० अश्वकीर्ति ० fol. 104a ; ० परिविस्त्यादि ०
fol. 105a ; ० अयाज्ययाजनादि ० fol. 108b ; ० अया-
ज्ञप्रायश्चित्त ० fol. 118b ; ० स्पर्श ० fol. 117a ; ० आ-
दिदष्ट ० fol. 118b ; ० ब्राह्मणाश्वगुरुरा ० fol. 120b ;
० अविश्रायविश्राय ० fol. 122b ; ० प्रकीर्ण ० fol. 128a ;
० व्रतस्वरूपकांडे fol. 143b.

It ends fol. 150b : इति रहस्यप्रायश्चित्तकांडे ॥

सर्वोहिनीपुलिनलंछनलज्जकीर्तिर्

नारायणस्य तनयात्मज उच्चिकाय ।

वाक्यावलीमखिलसत्परणावर्तसाद्

गोविंदराज इह माधव इहभूमिः ॥

समाप्ता स्मृतिमंजरीय ॥ then follows the list of contents, referred to above :

अथ सुप्रतिपद्यते कांडानि लिख्यते । तत्रादौ परिभाषाकांडे
गर्भोधानादि । उपनयनादि । संध्योपासनविधिः । अन्ये ब्रह्म-
चारिधर्मः । अध्ययनादि । ब्रह्मयज्ञविधिः । विवाहादिगृहस्थ-
धर्मः । शूद्रधर्मः । वृत्त्युपदेशः । ज्ञानविधिः । यमनियमकांडे ।
प्रास्थानिके । दानविधिः । स्थापविधिः । प्रोषितभर्तृकाधर्मः ॥
द्रव्यशुद्धिः । मूत्रादिशीर्ष । आचमननिमित्तानि । द्विराचमन-
निमित्तानि । आचमनापवादाः । आचमनविधिः । अथैव प्रति-
षेधः । कर्मउल्लुचयो । अन्यदाचमनगतं । ज्ञानशुद्धिः । प्रक्षा-
लनादिशीर्ष । इति कायिके । सुवर्णादिशीर्ष । चेलादिशीर्ष ।
तथा सिद्धावादि । भूम्यादि उदकादि अशुद्धपवादाः । भोजन-
विधिः । भक्ष्याभक्ष्यप्रकरणं । प्रेतशुद्धिः । ब्राह्मणशीर्ष । क्षत्रि-
याश्चाशीर्ष । जननाशीर्ष । अनुजाताश्चाशीर्ष । ह्याशीर्ष ।
सपिंडसमानोदकत्वं । वीजसंबंधाश्चाशीर्ष । देशांतरमृताशीर्ष ।
आचार्याशीर्ष । अनेकाशीर्ष । सविपाताश्चाशीर्ष । निर्देरणादि ।
अनुगमनाश्चाशीर्ष । उदकक्रियादि । पिंडदानादि । अस्थिसंबन्धः ।
उदकादिनिषेधः । स्पर्शाशीर्ष । यमनियमा ॥ आह्नकप्रकरणं ।
कालादि । बाह्यपरिष्ठाभोजनीया । वर्षोनिमंत्रणादि । देशः ।

कालः । अपासनीयः । अथैवेति कर्तव्यता । ब्राह्मणसंख्याः ।
पुनरन्येति कर्तव्यता । अमावास्यादिपञ्चाङ्ग । एकोविंश । सपिंडी-
करणं । आर्द्रिकं । मातृपञ्चाङ्ग । अन्ये आह्नकधर्मः । वृद्धिपञ्चाङ्ग ॥
वानप्रस्थकांडे । प्रव्रजितकांडे । शूद्रधर्मकांडे । अनुलोमप्रति-
लोम । तद्व्युपदेशकांडे ॥ प्रायश्चित्तकांडे । etc. — ।
रहस्यप्रायश्चित्तं ॥ संवत् १९१६-७ वर्षे अश्विन वदि शनी अश्वेह
श्रीन -- करणे महाराजश्रीउदयसिंहविजयराज्ये महं श्रीअर्जु-
नदेवप्रतिपक्षी वसुरावीयाने पंडितनीलकंठेन -- पंडितपरमे-
श्वरपं तदश -- जयपुरारि --

Only *Smṛitikāras*, *Purāṇas*, the *Shāstrim-
śānmata* (fol. 8b, 15b, 23b, 27a, etc.), and *Ca-
turturvimśatimata* (fol. 75) have been found re-
ferred to.

[H. T. COLEBROOKE.]

1551.

1782. Foll. 145 (wanting foll. 2-28, 38);
size 18 in. by 4 in.; fairly good, modern Ben-
gali handwriting; nine lines in a page; the
first leaf has been supplied by a different hand.

Smṛitiratnākara, a digest of religious duties,
in fifteen chapters, by *Vedācārya*. Incomplete.

It begins:

हेतवे सर्वभूतानां संसाराज्जिघृसेतवे ।

गुरवे सर्वविद्यानां शम्भवे विभवे नमः ॥

आलोच्य सर्वशास्त्राणि सारमुद्गृत्य यत्नतः ।

हिताय निजशिष्याणां संग्रहः क्रियते मया ॥

नित्यनेमिस्तिकाचारकर्मणि विविधानि च ।

सर्वोपयुक्तं निरूप्यते स्वर्गमोक्षार्थदानि च ॥

तत्र मनुः । आचारास्तभते कामम् ०

अथोद्धारणविधिः fol. 29b ; अथ शौचविधिः fol. 30b ;
अथोपचमनं fol. 31b ; अथ दानधावनं fol. 33b ; अथ
कुशनिरूपणं fol. 34a ; अथ प्रातःस्नानं fol. 34b ; अथ
प्रातःसंध्या fol. 36a ; अथ मार्जनं fol. 37b, etc. ; इति ०
नित्यकृतप्रथमः परिच्छेदः fol. 40a ; अथ प्रसङ्गात्प्रवृत्त-
ध्यासायसंध्या च निरूप्यते ib. ; अथ तिथिपूजा fol. 50a ;
अथ शयनविधिः fol. 55b ; अथ नववस्त्रपरिधानं fol. 57a ;
इति ० स्मृतिरत्नाकरे नित्यक्रियासमाप्ती द्वितीयः परिच्छेदः
fol. 57b ; अथ गर्भोधानादिसंस्कारे निरूपणीये ० ib. ; अथ

सोमनोत्थयनं fol. 59b; अथ जातकर्म fol. 60a; अथ नामकरणं fol. 60b; अथ निष्क्रमणं fol. 61a; अथ त्रासूललक्षणं fol. 61b; अथ कर्णवेधः fol. 63b; अथ स्त्रीसंस्कारः fol. 64a; अथ विद्यारम्भः fol. 64b; अथोप-
नयनादि fol. 65a; इति ° संस्कारनिर्णये तृतीयः परिच्छेदः fol. 69b; अथ विवाहः ib., etc.; इति ° ब्राह्मादिसंस्कारे चतुर्थः परिच्छेदः fol. 81b; अथ मासनिर्णयः ib.; अथा-
भिमासः fol. 84a; अथ गुरुसिंहदोषभङ्गः fol. 87a; अथ भूकम्पादिः fol. 87b; अथोत्पाते दोषभङ्गः fol. 88a; अथ तिथिपत्तिरूपणं fol. 88b; इति ° पञ्चमः परिच्छेदः fol. 90a; अथ संक्रान्तिः ib.; अथ शयनादिकालः fol. 93a; अथ शयनकृतं fol. 94b; अथ शयनविधिः fol. 96a; अथ दूर्वाडनी fol. 98b; अथ शक्रोत्थापनं fol. 99b; अथ अथवाद्वादशी fol. 100a; अथ रोहिण्यडनी fol. 100b; इति ° षष्ठः परिच्छेदः fol. 107a; अथागस्त्यपूजा ib.; अथ दुर्गोत्सवः fol. 108b; अथ श्रुतप्रतिपत्तौ fol. 113b; अथ मार्गशीर्षकृतं fol. 114b; अथ नवार्क्षं fol. 115a; अथ पीथकृतं ib.; अथ माघकृतं ib.; अथ माकरीसप्तमी fol. 115b; अथ शिवरात्रिः fol. 116b; अथ मदनत्रयोदशी fol. 120b; अथ सार्वमासिकं fol. 122a; इति ° सप्तमः परिच्छेदः fol. 123a; अथ आश्वविधिविधेयी ib.; अथ वज्र्याः fol. 123b; अथ निबन्धः fol. 124a; अथ आश्व-
दिनपूर्वाहकृतं fol. 128a; अथ आश्वदिनापराहकृतं fol. 128b; अथ आश्वोत्तरकृतं fol. 132a; अथापरपक्षः fol. 133b; अथ चयोदशी fol. 136a; अथ नवार्क्षं fol. 136b; अथेकोहिहआश्वं fol. 137a; अथ नान्दीमुखं fol. 138a; अथ नित्यआश्वं fol. 140b; अथाहकाश्वविधिः ib.; अथे-
कादशाहआश्वं fol. 141b; अथ मासिकादि fol. 142a.

This chapter is not concluded in the present MS., which ends abruptly at the end of a *śloka*; but the next MS. presumably carries on the work from this point.

[H. T. COLEBROOKE.]

1552.

658. Foll. 109; size 13½ in. by 6 in.; indifferent, modern Bengali handwriting; ten lines in a page.

Smṛiti-ratnākara. The remaining portion.

It begins : तथा ।

सपिण्डोकरणादूर्ध्वं यत्पितृभ्यः प्रदीयते ।

सर्वे स्वांशहरा माता (? 1. जाता) इति धर्मेण निश्चयः ॥

इति ° अष्टमपरिच्छेदः ॥ अथ ग्रहणकालः । fol. 2b; अथ ज्ञानिः fol. 4b; अथ तीर्थयात्रादि fol. 5b; अथ भस्मवर्जनीसानि fol. 13a; अथ प्रतिग्रहे दोषः fol. 14a; अथ दानफलं fol. 14b; अथ निवासः fol. 15b; इति ° नवमः परिच्छेदः fol. 17b; अथ यात्रालक्षणं ib.; अथ वास्तुलक्षणं fol. 19a; अथ गृहप्रवेशः fol. 20b; अथ वाप्यादिप्रतिष्ठानिर्णयः fol. 21a; अथ कूपखननं fol. 22b; अथ वृक्षरोपणविधिः fol. 24b; अथ सेतुनिर्माणः fol. 27a; अथ यूपकाष्ठयूपनिर्णयः fol. 27b; इति ° दशमपरिच्छेदः 30b.

त्रिकालोद्भवपापानां स्मरणाद्यस्य नोदयः ।

नमस्तस्मै जगद्धात्रे नमो हरिहरात्मने ॥

निष्कृती बहुपापानां स्मृतीनां भेददर्शनात् ।

व्रतस्य निर्णयं कर्तुं साधु संज्ञायते मनः ॥

मन्वादिसृतिशास्त्रार्थे भवदेवादिसम्मतं ।

प्रायश्चित्तमहं वक्ष्ये विज्ञाय पापनिष्कृती ॥ °

इति वधस्वरूपनिरूपणं । इदानीं यापिनां शास्त्रदृष्टनर-
कमुच्यते fol. 34b; अथ धर्मदण्डव्यवस्था fol. 37a; इदानीं प्रायश्चित्तमुच्यते fol. 40, etc.; इति ° वधदोषप्रमोचो नारि-
कादशपरिच्छेदः fol. 55b; अथ सुरापानप्रायश्चित्तं ib.; अथ चाकालाद्यभक्षणप्रायश्चित्तं fol. 60b; अथ स्त्रीस्तेय-
प्रायश्चित्तं fol. 66b, etc.; इति ° संसर्गदोषप्रमोचे द्वादशः परिच्छेदः fol. 81b; अथास्पृश्यस्पर्शनप्रायश्चित्तं ib.; अथ निन्दितविवाहप्रायश्चित्तं fol. 86b, etc.; इति ° त्रयोदश-
परिच्छेदः fol. 95a.

असकृदीच्छरं नत्वा पुरुषार्थोभिवोधकं ।

अशीचनिर्णयं वक्ष्ये प्रेतकर्मदेशादिकं ॥

अथ गर्भसावाहणीचं । ib.; अथ स्वजातश्रीचं fol. 100b, etc.; इति ° चतुर्दशपरिच्छेदः fol. 104a; अथान्येहिकर्म ib.; अथास्थिसंभयनं fol. 106a; अथ क्रियाहीः fol. 108b.

It ends :

आसीत्पूर्वं सुरगुरुसमः कामरूपे व्यजन्मा

दृष्ट्वा भूयं प्रमुदितमनाः प्रार्थयामास पृथुर् (1) ।

हासं कृत्वा तदनु नृपतिर्वाक्यमुच्चैर्बभाषे

आत्मानं मे ध्वनिमुरगुरो क्रीतवान् विद्यया त्वं ॥

इति श्रीवेदाचार्यकृतस्मृतिरत्नाकराख्ये पञ्चदशपरिच्छेदः समाप्तः ॥

Besides *Purāṇas* and *Smṛitikāras* (including also *Vṛihad-Aṅgiras*, fol. 46b; *Madhyamāṅgiras*, foll. 40b, 78a; *Vṛihad-Yama*, foll. 61b, 64a; *Svalpa-Yama*, foll. 51b, 61a, 62a; *Vṛihat-Pracetā*, fol. 76a; *Vṛihad-Vasishṭha*, fol. 76a) the following authorities have been met with: *Kumāra* (? i.e. *Sanatkumāra*), fol. 56b (तथा च कुमारे), fol. 94a (तथा च कुमारः); *Chandogapariśiṣṭa*, fol. 1a; *Jyotiṣsāstre Sarvasaṃgraha*, fol. 21a; *Tātparyakāra*, fol. 49a; *Dānadharmā*, fol. 7b; *Brahmasiddhānta*, fol. 2b; *Bhavadeva* (author of *Prāyaścittaprakaraṇa* or *nirūpaṇa*?), fol. 30b; *Vārāhītantra*, fol. 23a; *Shaṭtriṃśanmata*, fol. 33b; *Someśvara*, fol. 62a; *Sauradharmottara*, fol. 23b; *Smṛitimīmāṃsā*, fol. 92a; *Smṛitisamuccaya*, fol. 92b.—Additional authorities met with in the first eight chapters are *Ācārasāgara*, MS. 1782, fol. 33a; *Kṛityasāgara-mahārṇava*, fol. 85a; *Jimūtavāhana*, fol. 82b; *Dānasāgara*, fol. 85b; *Mahārṇava*, fol. 86b.

For other MSS. of this work see Rāj. Mitra, Notices, VI., p. 240; VII., p. 45.

For a different *Smṛitiratnākara*, by *Veṅkaṭanātha* (surnamed *Vaidikasārvabhauma*), 'son of *Śrī-Rāṅganāthārya*, and grandson of *Sarasvatīvallabha*, ib. VIII., p. 14; Peterson, Rep. II., p. 104. [H. T. COLEBROOKE.]

1553.

481. Foll. 120; size 12½ in. by 4½ in.; Bengali character; six lines in a page.

Karmopadeśinī, also called *Smṛitisamgraha*, a manual of religious ceremonies, by *Aniruddha*, including a treatise on impurity (*Aśaucasāra*) by *Balabhadra*.

The MS. begins:

गोभिलगृहसासूत्रे दृष्ट्वा छन्दोगपरिशिष्टं ।
दृष्ट्वा स्मृतीं च बहुशः परिसंस्थानं पुराणवाक्यानि ॥
गौतमवसिष्ठशास्त्रे नानासंयहवर्णांसि चालोक्य ।
मुक्त्वा स्वयं निरूप्य ज्ञात्वा सर्वमतं च वृद्धानां ॥

रचिता पद्धतिरेषा सम्यक्कर्मोपदेशिनी ।

तेनेदुशः प्रयोगः कार्यो निःसंशयं कृतिभिः ॥

छन्दोगानां गोभिलोक्तसंख्याज्ञानाद्वादिविधानं लिख्यते ।
रात्रिशेषे उत्थाय द्विराचम्य रात्रिभूतं वासस्त्यक्त्वा वासो ऽनारं
परिधाय पुनर्द्विराचम्य शौचायैमुदकं मृत्तिकां च पूर्वं गृहीत्वा
मूत्रपुरीषोत्सर्गं कुर्यात् । तस्य चानुष्ठानमुच्यते । गृहाद् दक्षि-
णपश्चिमकोणे बाणक्षेपमात्रं भूदेशं त्यक्त्वा व्यश्विनेः मुख्यैः तृणैः
काष्ठैर्वा पत्रैर्वा तरुत्वग्भिर्वा भूमिमाच्छाद्य तदुपरि मूत्रपुरीषोत्सर्गं
कुर्यात् ०

On fol. 2b the treatise commences anew:

इति संख्याविधिः fol. 8b; इति ज्ञानविधिः ॥ अथ
वेद्यानरविधिः । fol. 18a; अथ पार्वणश्राद्धानुक्रमो लिख्यते
fol. 21a; अथ प्रेतश्राद्धं fol. 33a; अथासुषुप्तश्राद्धं fol.
38a; अथ सपिण्डीकरणं fol. 39b; अथ सांवत्सरिकं
fol. 50a; अथ नान्दीमुखश्राद्धं fol. 54b; अथ नित्यश्राद्धं
fol. 64b; इति नित्यश्राद्धं समाप्तं ॥

एषा मया समतिचापलमात्रमेव

संश्रित्य पद्धतिरकारि कुतूहलेन ।

नानामुनीन्द्रवचनानि सविस्तराणि

को महिषो हि तनुधीरधिगनुमीहे ॥

किंत्वच यद्यतिमनोहरधर्मराशौ

किंचिद्भवेदभिहितं मम भाषितेन ।

निर्मेय कचुकनिभं सकलं मलयै

तेनातिनिर्वृतिमुपैष्यति चान्तरात्मा ॥

आम्पाहिटीमहोपाध्यायश्रीअनिरुद्धविरचिता गोभिलोक्त-
संख्याज्ञानपद्धतिः समाप्ता ॥ अथ छन्दोगानां शेषसत्क्रियादि-
वृषोत्सर्गपर्यंतं लिख्यते ॥ fol. 67b; अथास्थिसंयजनं fol. 74b;
अथ दशकृतं fol. 75a; अथ वृषोत्सर्गः fol. 75b;

आम्पाहाटीयधर्माधिकरणिकमहामहोपाध्यायश्रीअनिरुद्धविर-
चिता शेषसत्क्रियादिछन्दोगपरिशिष्टकात्यायनोक्तवृषोत्सर्गानुष्ठा-
नपद्धतिः समाप्ता ॥

पार्वणश्राद्धकरणासमर्थेनाज्ञोत्सर्गः कर्तव्यः । तस्य विधिरुच्यते ॥
fol. 82b; अथ उत्क्रादानं fol. 87a; अथानुसरणं fol. 87b;
अथ फलानि fol. 88a.

इति भानुभट्टप्रभृतिगौडदेशीयपण्डितानामनर्थकवचनपरम्परा ॥
अथ गौडसपिण्डविधिः fol. 90a; अथ पादुकादानं fol. 99a;
अथ पार्वणसूत्रं fol. 101a; अथ ग्रहणं fol. 102a; अथ
नन्दाज्ञानं fol. 102b; इति मार्कण्डेयपुराणरीच्यमन्तरे
पितृवरप्रदानो नाम रुचिस्तरः समाप्तः ॥ fol. 107b; इति

कस्यत्ररुक्मिणीदिशंयहाकृष्टे महोपाध्याय (1. ० येन) विर-
चिते शुद्धिप्रकरणे ऽन्येष्टिविधिः ॥ अथ गुवाकदानं fol. 114b.

From fol. 115a on अशीच beginning विष्णुध-
र्मोत्तरं । पितृगृहे प्रसूतायां ० quotations from *Purāṇas*
and *Śaṅkha* (मातामहे तथातीते ० two ślokas) ॥ एतेन
कश्चिद्वस्त्रायस्यसहितश्रीकुवेरशर्मणां मते पितृगृहे दुहितुः प्रसवे
पितृगोत्रायां पितृश्वेकरात्रं मरणे त्रिरात्रं । विवाहितापि चैकन्या
स्त्रियते पितृवेरमनि (2 ślokas) ॥ एतेन श्रीकुवेरपण्डितानां
मते दुहितुर्मरणे मातापित्रोः तयोर्मरणे च तस्यामन्योन्यं त्रिरा-
त्राशीचं । ० अथ जननाशीचं fol. 116a; अयाशीचे विधि-
निषेधौ fol. 116b; अथ विदेशस्थाशीचं fol. 117a; अथ
बालाश्रीचं fol. 117b; अथ स्त्रियाशीचं fol. 118a;
अथ गर्भसावाशीचं fol. 118b; अयाशीचसङ्करः fol. 119a;
अथ स्त्रियश्रीचं fol. 119b; अथ श्वसत्क्रिया fol.
122a; अयोदकानह्रीः fol. 123b; इति सत्यसिद्धि-
वलभद्रकृतावशीचसारः समाप्तः ॥ fol. 124a.

Then follow some extracts on gifts, beg.:
अकतृमहूता ये वाना (!) ये च गर्भोद्भिनिःसृताः । ०

It ends at the bottom of fol. 119b: शकाब्दाः
१७२६ समाप्तो यं ॥ The first page of the last leaf
contains a table of contents.

Bhīmopādhyaya is quoted fol. 83b; *Bhava-
devabhāṭṭa* (*Nirṇayāmr̥ite*), fol. 84a; *Smṛiti-
samuccaya*, fol. 85a.

On the back of the last leaf Colebrooke's
Paṇḍit calls the work '*Karmopadeśinīnāmni
Smṛitisamgraha*.'

For a *Hārātā*, by *Aniruddha Bhāṭṭa*, see
no. 1753. [H. T. COLEBROOKE.]

1554.

1367e. Foll. 37; size 9½ in. by 5 in.; fairly
good, close Devanāgarī writing of the latter
part of last century; 13 or 14 lines in a page.

Caturvīṃśatimata-vyākhyāna, or *Smṛitisam-
graha*- (*ratna*)*vyākhyāna*(?), a commentary on
the first chapter—treating of initiatory rites
(*saṃskāra*)—of the *Caturvīṃśatimata*, a com-
pendium of religious duties, based on the
principal *Smṛitis*.

The commentary which in the colophon
(supplied by a different hand) is ascribed to
Rāmacandra, son of *Nārāyaṇa Bhāṭṭa*, seems
identical with that described in Rāj. Mitra's
Bikāner Cat., no. 799 (? by *Bhāṭṭoji Dikshita*).

The MS., which is very correct, begins :

सर्वज्ञः सकलेश्वरः श्रुतिगिरां तात्पर्यभूमिः परा

द्वैतध्यातविधूननैकपटुभिः स्तोते चिरं चिंतितः ।

तेषामात्मतयैव यो ऽह्यवपुर्विद्योतते सप्रभः

स्वेच्छोपासमनोहराकृतिमनु श्रीबालकृष्णं नमः ॥ १ ॥

विबुधसुरमुनीर्द्वैर्वेदितं यत्पदान्तं

सकलजगदुपात्तानंतरायान् लुनाति ।

प्रथितविभव ईशो मत्कृतेर्विष्णुपूजं

शमयतु स गयानामग्रणीर्विष्णुराजः ॥ २ ॥

बालभावमवलम्ब्य भारतीं

प्राथये किमपि कांक्षितं मुहुः ।

यत्सदीयपदपल्लवद्वयं

मामकीनरसनातिथिर्भवेत् ॥ ३ ॥

नन्वा शास्त्रार्थतत्त्वज्ञानं कुर्वे यथामति ।

अचतुर्विंशतिमत्स्मृतेश्चैव्याख्यानमादरात् ॥ ४ ॥

श्रीमन्नादिचतुर्विंशतिमत् संज्ञिपृष्ठः कश्चित्कश्चिन्नो निर्वि-
घ्नसमाप्तिफलकं मंगलं शिष्यशिष्यार्थं मुनिकर्तृकतयैवोपनिषद्ब्रह्म-
भिधेयं प्रदर्शयति ।

सर्वात्मने नमस्कृत्य ब्रह्मणे ऽमिततेजसे ।

धर्मोन्मुखस्त्रिवेदोक्तान्सर्गादिफलदायकान् ॥ १ ॥

अचुरिति मन्वाद्या इति शेषः । ते चानुपदमेव वक्ष्यते ।
पौरुषेयत्वे ऽप्यस्य ग्रंथस्य वेदमूलत्वाद्धर्मे प्राप्ताख्यमित्याशयेन
धर्मान्विशिनष्टि । त्रिवेदोक्तानिति यद्यपि समाहारीद्विगी त्रिवे-
दीयपेक्षितं न च विशेषणं विशेष्येणेति कर्मधारयः दिक्संख्ये
संज्ञायामिति नियमात् । तथापि व्यवयवो वेद इति मध्यमपद-
लोपो समासः । वेदशब्दस्तत्संज्ञातलक्षकः । यथा चैतत्तथा
द्विगोलुङ्गनपत्य इति सूत्रे भाष्यादौ स्पष्टं ॥ के मन्वादय इत्या-
कांक्षायामाह ।

मनुना याज्ञवल्क्येन विष्णुमित्रेण चात्रिणा ।

विष्णुना च वसिष्ठेन व्यासेनोशनसा तथा ॥

आपस्तम्बेन वात्सेन हारीतगुरुनारदैः ।

पराशरेण गर्गेण गौतमेन यमेन च ॥

शातातपेन शंखेन संवर्तेन तथैव च ।

बोधायनेन सांख्येन दक्षेणागिरसा तथा ॥

3 a 2

चतुर्विंशतिभिः शास्त्रं दृढं लोकहिते रतेः ।
धर्मसंरक्षणाधीनं संक्षेपेण महात्मभिः ॥

एतैश्चतुर्विंशतिभिः शास्त्रं वक्ष्यमाणं दृढमित्यन्वयः । किमर्थं
तत्राह । संक्षेपेण अस्यायासेनैव धर्मस्य सम्यग्रक्षणमेवायः
प्रयोजनं । तस्मै । रक्षयं वेह शास्त्रो ऽनुभवः । नन्वसौ आनु-
विनाशित्वात्कथं कालांतरभाषिकमौनुष्ठाने उपयुज्यतामित्याशं-
क्याह ।

एतज्ज्ञात्वा द्विजः शीघ्रं धर्मं स्मरति तत्त्वतः ।
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन शास्त्रमेतदुदीरयेत् ॥

द्विजः त्रैविधिकः । तथा च स्मरणद्वारा उपयुज्यत इति
भावः । उदीरयेत् । अध्यापयेदित्यर्थः । अत्र च ब्राह्मण एवा-
धिकारी बोध्यः । तदुक्तं मनुना ।

विदुषा ब्राह्मणेनेदमध्येत्यर्थं प्रयत्नतः ।
शिष्येभ्यश्च प्रवक्तव्यं सम्यक्ज्ञानेन केनचिदिति ॥

यद्यपि अध्ययनं त्रैविधिकसाधारणं तथाप्यध्यापनं ब्राह्मणेनैव
कौतव्यमित्यर्थः । अध्यापकब्राह्मणालाभे तु मनुरेवाह । अत्रा-
द्याध्ययनम् ० गुरोरिति । अत्राध्यापनमपि अर्थादनुज्ञातमिति
तज्ज्ञात्यातारः । अध्ययनस्य त्रैविधिकसाधारण्यं तु मनुनोक्तं ।
निवेकादि ० नान्यस्य कस्यचिदिति । शास्त्रमुदीरयेदित्युक्तं तद्वि-
ज्ञाने । वक्ष्यानामाश्रमाणां च साधारण्यं नुभं । आचाराः
कथ्यन्ते ऽस्मिन्नित्याचारकथनं । इदानीं संदर्भेणुद्युतरोधेन मूले
वक्ष्यमाणानि वचनानि स्मृत्यंतरस्यानि [कानि] चिदुपसंहृताव-
श्यकाः षोडश प्राच्याः संस्कारा व्युत्पाद्यन्ते । ते च । गर्भाधानपु-
सवनानवलोभनसौमंतोत्रयनजातकर्मनामकरणनिष्क्रमणाश्रमा-
शनचौलोपनयनानि चत्वारि वेदव्रतानि प्रतिशास्त्रं गृह्येषूक्तानि
ज्ञानं विवाहश्चेति । अपि गर्भाधानाद्या उपनयनांता एव सर्वेषां
नियताः । न तु ज्ञानाद्याः । तेन ब्रह्मचर्यादेव प्रव्रजेदित्यादि न
विरुध्यते । एते च द्विजानामेव समंत्रकाः । यदाह याज्ञवल्क्यः । ०

Fol. 3a: इति गर्भाधानप्रकरणं । गर्भमासप्रभृतिगृती-
यमासे गर्भाभिव्यक्ती सत्यां तत्रैवानभिव्यक्ती तु चतुर्थे मासि
पुंसवनं कार्यं । अनवलोभनं तु चतुर्थे इति स्मृत्येषां सारे । तृतीये
चतुर्थे षष्ठे षष्ठे वा मासे शुक्रसोमबुधवारेषु पुंसवनानलोभने
कुर्वेदित्यन्ते । अत्र नियतकालत्वानुरूपशुक्रास्तवालवार्धकमलमा-
सादिष्वपि न दोषः । अस्तादिरहितकाललाभे तु शुक्रास्तादी
न कार्ये । सौमंतदिने वा कार्ये ॥ अथ सौमंतोत्रयनं ॥ तत्र
गर्भमासापेक्षया तृतीये चतुर्थे पंचमे षष्ठे सप्तमे षष्ठे वा मासि ।
तथा च लौगाक्षिः । ०

इति गर्भाधानप्रकरणं fol. 3a, etc.; अथ ब्रह्मचारिधर्मोः

fol. 7a; अथाग्नौधनं fol. 9a; अथोपसंग्रह्याभिवादन-
प्रपञ्चः fol. 9b;—इत्यनाध्यायप्रकरणं fol. 17a;—इति
कलिनिविष्टानि fol. 21b; इत्युपाकर्मेनिर्ययः fol. 24b;
इत्युत्सर्जनं fol. 44a; इति समावर्तनं fol. 25b; इति
जातकव्रतनिरूपणं । अथ क्रमप्राप्ते विवाहः । fol. 34a.

The last leaf has been supplied by a more recent hand.

It ends: तदेवं पितृकुलांतर्गतायाः षोडशाधिकद्विसह-
स्राः । मातृकुलांतर्गतपञ्चाधिकशतेन सह सकलनायां २१२१
हिमांशुदूग्धरादुशः एकविंशतिसहितशताधिका द्विसहस्री कलि-
ता भवतीति [ना]रदः ॥

इति श्रीमत्सकलविद्याविनोदनारायणभट्टसूरिभूनुना राम-
चंद्रेण विरचितं स्मृतिसंग्रहरत्नव्याख्यानं (apparently a cor-
rection for orig. ० संग्रहस्य व्याख्यानं) पक्षाद्य ॥ The
leaves are marked सं ० २०

Besides *Smṛitikāras*, the following authorities
are quoted: *Aparārka*, fol. 6a; *Kārikā(kāra)*,
often; *Grihyaparīśiṣṭa*, fol. 4a; *Gauḍani-
bandha*, fol. 8b; *Jyotiṛ-Nṛsiṃha*, fol. 5b; *Dī-
pikā(kāra)*, fol. 18a, 19a, b; *Dīpikāvivarāṇa*,
fol. 23b; *Nārāyaṇa*, often (e.g. *Manuvyākhyā-
yām*, fol. 13a; *Manau*, fol. 13b; *Manuvacana-
vyākhyāyām*, fol. 16b); *Nirṇayāmṛita(kāra)*, foll.
13a, 16a, b, 22a, etc.; *Nṛsiṃhakṛita Prayoga-
ratna*, fol. 24a; *Pārijāta(kāra)*, foll. 9b, 10a;
Bahvṛicaparīśiṣṭakārikā, fol. 22a; *Bhartrihari*,
fol. 5a; *Mādhava(ācārya)*, often; *Vijñāneśvara*,
very often; *Śrīdhariya* (० ये नृसिंहः), fol. 25a;
Ślokaḥhishma, fol. 16a (सोक्तभीष्मः । चातुर्मास्यद्विती-
यासु मन्वादिषु युगादिषु । पञ्चाधिकत्रयोदश्यां तस्या एवोत्तरा-
तिथिः । दर्शस्युक् चेद्विवेक स्यादनध्यायः श्रुतावधीति ।];
Samgraha(kāra), often (*śloka*); *Smṛitimahār-
ṇava*, fol. 22a (twice); *Smṛityarthasāra*, very
often; *Haradatta*, very often (इति गौतमवाक्यं
हरदत्तो व्याचक्ष्यो fol. 16a).

For a *Smṛitisamgraha*, by *Maheśa Pañcānana*,
see Rāj. Mitra, Notices, VI., 235.

[H. T. COLEBROOKE.]

1555.

633a. Foll. 47; size 16 in. by 5 in.; fairly written, in the Bengali character, at the beginning of the present century; nine lines in a page.

Smṛitisāra, a summary of the rules regarding the performance of lunar and purificatory rites, by *Yādavendra Bhaṭṭa*.

It begins:

प्रथम्य जगतां हेतुं स्त्रीयादवशर्मेविनिर्मितं चेत् ।

स्मृतिसारं कुरुतारं नृपिहारं स्मृतिसागरपारं यत् ॥

वृद्धयाज्ञवल्क्यः । कर्मणो यस्य यः कालस्तत्कालाध्यापिनी तिथिः । तथा कर्मणि कुर्वीत हासवृद्धी न कारय ॥ हासवृद्धी नृपकृष्णपक्षी तत्र पक्षभेदेन न व्यवस्था इत्यर्थः । ° The several *tithis* of the *pakṣa*, including incidental feasts such as *Kṛishṇajānmasāṣṭamī*, *Śrī-Rāmanavamī*, *Durgotsava*, etc.

इति तिथिसारसंग्रहः ॥ अथ आहुतसंग्रहः fol. 14a; अथ आहुतकालः fol. 18b; अथ दिननानं fol. 20b; अथ सपिण्डीकरणं fol. 21a; अथ नृपिनिर्णयः fol. 25b; अथातिश्रान्ताशीर्षं fol. 27b; अथाशीर्षसंकरः ib.; अथ स्रवशीर्षं fol. 31b; अथ रजस्रलाशीर्षं ib.; अथ गर्भ-आवाशीर्षं ib.; अथ विदेशस्थाशीर्षं ib.; अथाशीर्षसंकरः fol. 32a; अथ सपिण्डीश्रीर्षं fol. 33a; अथ नृपुविशेष-वाशीर्षं fol. 33b; अथ श्रवानुगमनाशीर्षं fol. 34a; इति नृपिस्तारः ॥ अथ प्रायश्चित्तस्तारः fol. 35b; अथ गोवध-प्रायश्चित्तं fol. 37b; अथ स्त्रियादिवधप्रायश्चित्तं fol. 44a; अथ चाखलाखलादिभक्षणप्रायश्चित्तं ib.; अथ शीर्षिका-भक्षणदिप्रायश्चित्तं fol. 45a; अथ अभिचारप्रा° fol. 46a; अथ ब्राह्मप्रा° ib.; अथातिपातकप्रा° fol. 47a; अथ सुरापानप्रा° ib.; अथानुपातकं fol. 47b.

Of less common works quoted, may be mentioned; *Kṛityatattvārṇava*, fol. 7b; *Chandogāparīśiṣṭa*, fol. 21b; *Tīrthacintāmaṇi*, fol. 10b; *Narasimhacaryā*, fol. 10a; *Nāgarakhaṇḍa*, fol. 10a; *Nirṇayāmṛita*, fol. 4b; *Yoginītantra*, fol. 12a; *Rājamārtanḍa*, foll. 12a, 19b; *Śrādhaviveka*, fol. 18a; *Smṛitisāgara*, fol. 36a.

For a different work of the same title, by

Yādava Vidyābhūṣaṇa Bhaṭṭācārya (or perhaps a different section, *prāyaścittaprakaraṇa*, of the same work), see Rāj. Mitra, Notices, IV., p. 213. See also above, nos. 1488-89.

[H. T. COLEBROOKE.]

1556.

1367a. Foll. 24; size 9½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī, towards the end of the 16th century; ten lines in a page.

Smṛitisārasamuccaya, a compilation of extracts from *Smṛitis* and *Purāṇas*, on domestic duties and observances. Incomplete.

It begins:

मुनिना याज्ञवल्क्येन विष्णुमित्रेण चाध्विना ।

विष्णुना च वशिष्ठेन व्यासेनोशनसा तथा ॥ १ ॥

बीधायनेन दक्षेण शंखेनागिरसा तथा ।

आपस्तम्बेनागस्त्येन हारीतगुरुनारदेः ॥ २ ॥

पाराशरेण गर्गेण गौतमेन यमेन च ।

ज्ञातातपेन लिखितसंवर्तेन तपे च ॥ ३ ॥

गोभिलेन सुमतेन मनुसायभुवेन च ।

अष्टाविंशतिभिर्द्वैष्टं शास्त्रं लोकाहिते रतेः ॥ ४ ॥

सुमंतः ॥ धर्मसंरक्षणाधीय संक्षेपेण महात्मभिः ।

धर्मनृपुस्त्रिवेदोक्तान् स्वर्गादिफलदायकान् ॥ ५ ॥

स्वभावाच्च विचरेत् कृष्णस्तारः सदा मृगः ।

धर्मदेशः स विज्ञेयो द्विजानां धर्मसाधनं ॥ ६ ॥

योगीश्वरः । यस्मिन्देशे मृगः कृष्णस्तस्मिन् धर्मोविबोधत ।

धर्मसंरक्षणाधीय तस्मिन्देशे वसेद् द्विजः ॥ ७ ॥

प्रातःकाले समारभ्यो नियमः कथ्यते ध्रुवा ।

त्रिकाले विहितं कर्म तथा नैमित्तिकानि च ॥ ८ ॥

दक्षः । मूर्ध्नोत्तर्गपुरीषे च दिवा कुर्यादुदङ्मुखः ।

दक्षिणाभिमुखो रात्री संध्योस्तु यथा दिवा ॥ ९ ॥

योगीश्वरः । दिवा संध्यो (Yājñ. I., 16) ॥ १० ॥

न तु मेहेन्महाद्यायावत्सर्गोडांशुभस्तु ।

न प्रत्यग्न्यैगोसोमसंध्यां पुस्तोद्विजमनः ॥ १२ (I. 134) ॥

गृहीतशिक्षाद्युत्थाय ° (Y. I., 17) ॥ १३ ॥

प्रभाते नैपुने चैव प्रज्ञावे दंतधावने ।

आनभोजनकाले च मौनं वदतु विधीयते ॥ १४ ॥

श्रीचविधिमाह दक्षः ॥

पतिस्थिता देवगृहे वस्तीके मूलकस्थले (1. मूल °) ।

बहिष्कारसमीपे [च] न यास्याः पंच मृत्तिकाः ॥ १५ ॥

गीतमः । जलांतरे ज्येष्ठे चामुखरे (?) च तथैव च ।

सिकते वृक्षमूले च न यास्याः पंच मृत्तिकाः ॥ १६ ॥ °

After śloka 119 (fol. 8b). इति स्मृतिसारसमुच्चये
ब्रह्मचारिप्रकरणं समाप्तं ॥

After śloka 225 (fol. 14a) इति ° आचारप्रकरणं ॥

After śloka 348 (fol. 21a) इति ° धर्मशास्त्रे दान-
प्रकरणं संपूर्णं ॥

After śloka 373 (fol. 22b) इति द्रव्यमुद्रिः ॥ अथ
कृषिः ॥

It breaks off at the end of śloka 405, at the
bottom of fol. 24a. The second page of this
leaf, which continues the text to the bottom
of the page, has been pasted over; and a
modern hand has added there the colophon:
इति श्रीस्मृतिसारसमुच्चयधर्मशास्त्रे प्रायश्चित्तप्रकरणं समाप्तं
संपूर्णम् ॥

For another, apparently complete, MS. of
this compilation, see Weber, Cat. Berl., no.
1017; for another work of the same title (by
Harinātha Mahāmahopādhyāya), Rāj. Mitra,
Notices, V., pp. 230-232.

[H. T. COLEBROOKE.]

1557.

177b. Foll. 33; size 10½ in. (increased by
binder to 12 in.) by 4½ in.; Bengali hand-
writing of about 1780 A.D., somewhat difficult
to read; twelve lines in a page.

Smṛtiparibhāṣā, general rules regarding
ceremonial observances, and the proper time
and season for them; compiled from the
Smṛitis and other authorities, by *Vardhamāna*
Mahāmahopādhyāya.

It begins:

साधर्म्यं यच्च सर्वेषां वैधर्म्यं चापि सर्वेशः ।

पारे वाङ्मनसं विष्णुं तं च किञ्चिदुपास्महे ॥

अथ सार्वत्रिकी परिभाषा । तच्च विष्णुः ।

ज्ञातो अधिकारी भवति देवे विष्णे च कर्मणि ।

पवित्राणां तथा जप्ते दाने च विधिदेशिते ॥

पवित्राणां मन्त्राणां मन्त्रः पवित्रमुच्यते इति निरुक्तकारव-
चनात् (N. V., 6) । आग्नेयपुराणे ।

ज्ञानानामप्य सर्वेषां वारुणे न च मानवः ।

कर्तुमर्हति कर्मणि विधिवत्सर्वदा द्विमः ॥

असामर्थ्याच्छरीरस्य कालशक्तिव्यपेक्षया ।

मन्त्रज्ञानादयः पञ्च एकमिच्छन्ति सूरयः ॥

असामर्थ्यं ज्ञानसर्ववर्णीयं शरीरापाठवै ।

अशिरस्कं भवेत्ज्ञानं ज्ञानाशक्ती हि कर्मिणां ।

आर्द्रेण वाससा चापि देहिकं मार्गेन द्विमः ॥

अशिरस्कं शिरोमज्जनरहितं । ज्ञानाशक्ती अशिरस्क-
ज्ञानाशक्ती कर्मिणां ज्ञानोत्तरविहितकर्मिणि [की] दूयां शक्ताशक्त-
साधारणं तु गोमृगप्रजालनमलजानमिति केचित् । मनुः ।
प्रभुः प्रथमकल्पस्य °

In this way passages are selected from the
old *śāstras* and commented upon. Besides
Purāṇas and *Smṛitikāras*, the following autho-
rities are quoted: *Kalpataru*(*kāra*, or *kṛit*),
foll. 3a, 4a, 17a, b; *Grihyapariśiṣṭhāṭikā*, fol. 3a;
Chandogapariśiṣṭhā, foll. 2a, 6b, 7b, etc.; *Jyotiḥśāstra*,
foll. 11b, 12a, etc.; *Maitrāyaṇīya-*
pariśiṣṭhā, fol. 8b; *Smṛitimahārṇava*, fol. 25b;
Hariharamiśrāḥ (astron. and *kālanirṇaya*), fol.
16a, 17a, 24a, 25b.

अथ ग्रहणनिर्ययः fol. 17a; अथ ग्रहणज्ञानं fol. 18a;
अथ तिथिद्वये व्यवस्था fol. 19a; इति तिथिनिर्ययः समाप्तः
fol. 23b;—on special days of months;—अथ दानं
fol. 25a.

It ends:

पात्राख्याध्यात्मिका मुस्या विष्णुज्ञाननिहोषिणः ।

देवताश्च तथा मुस्या गोदानं सेतुद्वयम् ॥

शिष्टाचारपुराणे स्मृतिमतजातं विचार्य ज्ञात्वाकां ।

युक्त्वा स्मृतिपरिभाषाचरिता (?! रचिता) श्रीवर्धमानेन ॥

इति महामहोपाध्यायश्रीवर्धमानविरचिता स्मृतिपरिभाषा
समाप्ता ॥

For another MS. of this treatise (with an analysis), see Rāj. Mitra, Notices, V., p. 160.

[H. T. COLEBROOKE.]

1558.

2663e. Foll. 42; size 9 in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī, by two different hands, in the latter part of the last century; eight lines in a page.

Kārikā, a collection of 508 memorial verses on various points of religious observance, especially in regard to obsequies, and general relations of life. A modern compilation.

Both MSS. commence with a (Devan.) list of twenty-five authorities, whose opinions the work is apparently intended to embody, viz.: *Ācārācandrikā*, *Ācārārka*, *Kālatattvavivecana*, *Kālanirṇayaprakāśa*, *Kālamādhava*, *Kūrmapurāṇa*, *Kṛtyaratnāvalī*, *Kaustubha*, *Tristhalīsetu*, *Dharmapravṛtti*, *Nirṇayasindhu*, *Pārāśarasamṛiti* (and *Vṛiddha-P.*), *Prayogacintāmaṇi*, *Prayoga-pārijāta*, *Mayūkha*, *Mitāksharā*, *Vālmīkikṛita* (*Rāmāyaṇa*), *Śivapurāṇa*, *Śrāddhacandrikā*, *Śrāddhadīpikā*, *Śrāddhanirṇayaprakāśa*, *Śrāddhamānoharī*, *Smṛityarthasāra*, *Hemādri*. A *Vaiṣṇava* tendency is occasionally to be noticed in these verses.

The treatise begins:

अकृत्वा भस्मयौदा यः कुर्यात्पाणिशोधनं ।
आसुरं तत्रवेष्ट्यां पितॄणां नोपतिष्ठति ॥ १ ॥
अगोधूमं च यच्छ्राद्धं माघमुन्नविचर्जितं ।
तैलपक्वेन रहितं कृतं च अकृतं भवेत् ॥ २ ॥
विधुरं गर्भवत्सं च वेदहीनं स्वगोचकं ।
रजसलापतिं चैव वर्जयेच्छ्राद्धकर्मणि ॥ ३ ॥
मूर्कोधो बधिरः कुञ्ज सज्जः पंगो नपुंसकः (1. पंगुर्न ०) ।
कुडी रोगी अपस्मारी दश दोषाः प्रकीर्तिताः ॥ ४ ॥
भ्रातृव्यं न भोक्तव्यं न भोक्तव्यं पितासुतं ।
अनग्निकं न भोक्तव्यं न भुङ्क्ते गर्भिणीपतिः ॥ ५ ॥

ज्योतिर्गर्भं तथा वास्यं पीरास्यं कृधिकारकं ।
देवस्यं नृपसेवी च घडेते आङ्घ्र्यातकाः ॥ ६ ॥
स्त्रीचो (1. श्वीचो) कुडी अपस्मारी कुनखो शामदंतिक
[(1. इया ०) ।

बधिरः पंगुः कुञ्जश्च घडेते आङ्घ्र्यातकाः ॥ ७ ॥
जातमात्रे अपि दीहित्रे विद्यमाने अपि मातुले ।
• कुर्यान्मातामहश्चाङ्गं प्रतिपद्यान्मित्रे सिते ॥ ८ ॥
घंटानादं विवादं च हुंकारहास्यरोदनं ।
अवाच्यवचनं श्रुत्वा निराशाः पितरो गताः ॥ ९ ॥
ब्रह्मयज्ञं च कुरुते आङ्घ्र्यात्यूषं मृतेऽहनि ।
निराशाः पितरस्तस्य आङ्घ्र्यातं न लभन्ति ते ॥ १० ॥
विवाहव्रतचूडानु वधेर्मर्षं तदर्थकं ।
पिंडदानं मृताहं च न कुर्यात्तिलतर्पणं ॥ ११ ॥
जलस्यश्च जले कुर्यात्तर्पणं स्थलगस्यले ।
जलदभेस्त्रयार्धं गोवनाम तिलैर्भवेत् ॥ १२ ॥ ०

It ends:

श्रुत्वा च धेने सर्वेण पशुपालीसुतालयः ।
श्रुत्वाचो च धेने याति का तत्र परिवेदनात् (1. परिवेद-
[ना] ॥ ५०० ॥
वृथा दानं धनाढ्यस्य वृथा बंध्या च मैथुनं ।
वृथा वृष्टिः सागरस्य वृथा तृप्तिश्च भोजनं ॥ ५०१ ॥
अदत्तदोषेण भवेद्दरिद्रो ददित्वादोषेण करोति पापं ।
पापादवश्यं नरकं व्रजति पुनर्दरिद्रो पुनरेव पापी ॥ ५०२ ॥
गुरुमुश्रूषया विद्या पुष्कलेन धनेन वा ।
अथवा विद्यया विद्या चतुर्थं नोपलभ्यते ॥ ५०३ ॥
रामेति वयोवृद्धमादरेण सदा जपन्मुक्तिमुपैति जंतुः ।
कलौ युगे कल्मषमानसानामन्यत्र धर्मे खलु नाधिकारः ॥
[५०४ ॥

राजा राष्ट्रकृतं पापं राज्यपापं पुरोहितं ।
स्त्रीपापं च भ्रतारस्य (!) शिष्यपापं गुरोरपि ॥ ५०५ ॥
परद्रव्येषु ये श्रद्धाः परस्त्रीषु नपुंसकाः ।
परापवादे ये मूर्खाः तेषां गंगा पदे पदे ॥ ५०६ ॥
राजपत्नी गुरोः पत्नी भ्रातृपत्नी तथैव च ।
पत्नीमाता स्वमाता च पंचैते मातरः स्मृताः ॥ ५०७ ॥
जनिता चोपनेता च यश्च विद्यां प्रयच्छति ।
अन्नदाता भयत्राता पंचैते पितरः स्मृताः ॥ ५०८ ॥
हभिर्द्विपातरे कारिका समाप्ता ॥

[GAIKAWAR.]

1559.

2007. Foll. 51; size 9 in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī, in the latter part of last century; seven lines in a page.

The same treatise.

The two rather incorrect MSS. are evidently derived from the same original.

[DR. J. TAYLOR.]

1560.

2172. Foll. 157; size 10½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī; ten lines in a page.

Dharmapravṛtti, a compendium of religious observances, by *Nārāyaṇa Bhaṭṭa*.

It begins:

नारायणं नमस्कृत्य कामदां च सरस्वतीम् ।

गणनाथं गुरुं चैव धर्मसंरक्षणाय वै ॥ १ ॥*

धर्मप्रवृत्तौ क्रियते कलौ नारायणेन तु ।

विदुषां कर्मेनिष्ठानां संततिर्धर्मवर्धिनी ॥ २ ॥

आलोक्य धर्मशास्त्राणि मन्त्रादिभिः कृतानि वै ।

आश्रमत्यागसूत्रं च वृत्तिं नारायणो तथा ॥ ३ ॥

सारमेव समुद्धृत्य स्मृतीनां वचनान्यथ ।

सिद्धान्तानि समूलानि समादायाद्य चैव हि ॥ ४ ॥

वचनानि सतां चैव संमत्तानि मनीषिणाम् ।

ग्रन्थे ऽस्मिंस्तानि लिख्यन्ते धर्मप्रवृत्तिसंज्ञके ॥ ५ ॥

शीचादिकाः प्रवक्ष्यामि क्रियाश्रानुक्रमेण तु ।

तिथीनामपि सर्वेषां निर्णयानप्यसंशयात् ॥ ६ ॥

योगीश्वरः ॥ यस्मिन्देसे मृगः कृष्णस्तस्मिन्मर्माश्रितो भवति ।

धर्मसंरक्षणायां यस्मिन्देसे वसेद्भिजः ॥

उपःकाले कर्तव्यं ॥

उपःकाले समुत्थाय चित्तयेदात्मनोदितम् ।

स्मृत्वा नारायणं देवं शीचाख्यपि च संजयेत् ॥

* MS. 2068 adds here the following *śloka*:

नारायणं नमस्कृत्य नरं चैव नरोत्तमम् ।

देवो सरस्वतीं व्यासं ततो जयमुदीरयेत् ॥ २ ॥

अथ मौनविधिः ॥

प्रभाते मैथुने चैव प्रसावे दन्तधावने ।

ज्ञाने भोजनकाले च षट्सु मौनं विधीयते ॥

अथ मूत्रोत्सर्गादिविधिः ॥ ०

अथ शीर्षं fol. 2a; अथ गंडूयः fol. 3a; अथ दंत-
धावनं fol. 3b; अथ ज्ञानं fol. 4a; अथ वस्त्रविधिः fol. 6b;
अथ सप्त ज्ञानानि fol. 7b; अथ कुशविधिः fol. 8b; अथ
पवित्रलक्षणं fol. 9b; अथ यज्ञोपवीतं fol. 10b; अथ
तिलकं fol. 11a; अथ भस्मधारणं fol. 12a; अथ संभ्या-
कालः fol. 12b; अथ संभ्याविधिः fol. 13a; अथ प्राणायामः
fol. 14a; अथ मार्जनं ib.; अथार्घ्यदानं fol. 14b; अथा-
सनानि fol. 15a; अथ जपविधिः fol. 15b; अथ काम-
परत्नामालाविधिः fol. 16b; अथ रुद्राक्षधारणं ib.; अथ
संध्योपासनं ib.; अथाभिवादनं fol. 17a; अथोपासनविधिः
ib.; अथ समस्य होमः fol. 19a; अथ विभक्तविष्णुदेवः
fol. 21b; अथानगिनकवेष्णुदेवः fol. 22a; अथ ब्रह्मयज्ञः
fol. 22b; अथ तर्पणं fol. 23a; अथ तिलतर्पणं fol. 24a;
अथ आह्वाहे तर्पणं fol. 25a.

इति ० शीचादितर्पणान्तं प्रकरणं । अथ दिनातीतकर्मोक्त्याह
fol. 25b; अथ देवताचर्चनं fol. 26a; अथ नित्यप्राज्ञं fol.
27b; अथ भोजनविधिः fol. 28a; अथ वसनविधिः fol.
33a; अथ तांबूलविधिः ib.; अथ स्नानविधिः fol. 33b;
अथ दीपविधिः ib.; अथ शयनविधिः fol. 34a; अथ
गर्भोधानं fol. 35a; अथ जातकर्म fol. 36a; अथ नाम-
करणं fol. 37a; अथ पत्नीकुमारोपवेशनं ib.; अथ निष्क्रमणं
fol. 37b; अथाश्वप्राशनं ib.; अथ चौलं ib.; अथ
कुमारलक्षणं fol. 38b; अथाश्वरस्त्रीकारविधिः ib.; अथ
नक्षत्राणि ib.; अथोपनयनं fol. 39b; अथ ब्रह्मचारिर्नियमः
fol. 42a; अथोपाकर्म fol. 42b; अथोत्सर्जनं fol. 43a;
अथ समावर्तनं fol. 44b; अथ मधुपर्कादिविवाहः fol. 45a;
अहविधा विवाहाः fol. 46b; अथ गृहप्रवेशः fol. 49b;
अथ देवतोत्थापनं fol. 50a; अथ प्रतिपूर्णां ib.; अथ
पितरि मृते शुभकर्मनिषेधः fol. 51a; अथ विवाहादिषु
मृतकोत्पत्तिः fol. 51b; ० अथ द्वितीयविवाहनिमित्तं fol.
55b; अथ विधुरोपासनं fol. 57a; अथ मृतभार्यस्य पुन-
र्विवाहः fol. 57b; अथ षोडशसंस्कारकर्मोक्त्याह fol. 59a;
अथ पादप्रक्षालनविधिः fol. 59b; अथ विवाहनामानाह
fol. 60a; अथ वरगुणाः ० कन्यागुणाः fol. 60b.

इति ० गर्भोधानादिपंचदशप्रकरणं । अथ सप्तमपंचमयोः

सापिण्डं वर्धते fol. 61a : अथ गोचरिणीयः fol. 62b ;
[अथ ज्ञानद्वयगणः भरद्वाजगणः etc.].

इति० गोचरिणीयप्रकरणं । अथ जीवितितृष्यकआहुविधिः
fol. 68a ;—अथ नव आहुतानि fol. 70b ;—

इति० नानाविधआहुप्रकरणं । अथाशीचप्रकरणं fol. 83a.

इति० आशीचप्रकरणं । अथ आहुविधिरभिधीयते fol. 90b.

इति० आहुप्रकरणं । अथ आहुप्रयोगविधानानि लिख्यंते
fol. 97b.

इति० आहुप्रयोगप्रकरणं । अथ दानविधिरभिधीयते fol.
101a ; अथ गोदानं, भूदानं, तिलदानं fol. 101b, etc.

इति० दानप्रकरणं । अथ द्रव्यमुद्रिः fol. 110b ; भूमि-
मुद्रिः, गृहमुद्रिः ib. ; पात्रमुद्रिः fol. 111a ; धान्यमुद्रिः
fol. 111b ; अन्नमुद्रिः ib. ; जलमुद्रिः fol. 112b ; वस्त्र-
मुद्रिः fol. 113a ; देहमुद्रिः fol. 113b.

इति० द्रव्यमुद्रिप्रकरणं । अथ प्रायश्चित्तमुच्यते fol. 113b ;
अथोपपातकानि fol. 115a ; अथ प्रायश्चित्तं fol. 115b, etc.

इति० प्रायश्चित्तप्रकरणं ॥ पिता पितामहश्चैव जामाता
भगिनीवयं । अमुरेण च संवत्ता सप्तगोत्रा प्रकीर्तिता ॥ अथे-
कोत्तरज्ञातकुलानि । ० fol. 127b ; अथ धान्यपरिमाणं fol.
129a ; अथ सुवर्णपरिमाणं fol. 129b.

इति० अष्टादिलिख्यं । अथ निवेद्यादिकालनिर्णयमाह ।
fol. 129b ; अथ द्वितीया etc. ; पूर्णिमा fol. 132a ;
अथ गौरीनृतीया fol. 132b ; रामनवमी ib. ; अक्षयनृतीया
fol. 133a ; नागपंचमी fol. 134a ; नृसिंहजयंती ib. ;
जन्माष्टमी fol. 135a ; गणेशचतुर्थी fol. 136a ; संकट-
चतुर्थी fol. 136b ; अष्टमिपंचमी fol. 137a ; दशमी ib. ;
ज्येष्ठाष्टमी fol. 137b ; अवधुष्टादशी fol. 138a ; अनंत-
चतुर्दशी fol. 138b ; बृहन्नीरुतीया fol. 139a ; कपि-
लावली ib.

इति० चैत्रादिषडमासतिथिनिर्णयः ॥ अथाश्विनप्रतिपत्तिर्निर्णयते
fol. 139a ; इति नवरात्रविधिः । अथ नवमी fol. 141a ;
इति० नवरात्रप्रकरणं fol. 142a ; इति० विजयादशमीनि-
र्णयः । अथ दीपावली fol. 143a, etc.

इति० संपूर्णतिथिनिर्णयः । अथ स्थालीपाकः fol. 145b ;
अथामावास्यायां fol. 146a ; अथ प्रत्यादिकनिर्णयः fol.
147a ;—अथ पुष्यतिथयः fol. 150b ; अथ संक्रांतिः fol.
151a ; अथ मलमासः fol. 151b ; ० अथ तीर्थविधिः fol.
155a ; अथ्यगविधिरुच्यते fol. 157a.

It ends :

सर्वसंघेषु यत्रोक्तं सारं सारं समुद्धृतं ।

नारायणेन तत्सर्वं लिखितं हितकारिणा ॥

इति श्रीनारायणभट्टविरचितायां धर्मप्रवृत्ती स्थालीपाका-
दिमंगलांतप्रकरणं ॥ समाप्ते ॥ अथ धर्मप्रवृत्त्याख्यो ग्रंथः ॥ संवत्
१६५९ वर्षे आषाढपदि १० रवी लिखितं ॥ दीक्षितजयदयस्य पु०

Besides *Smṛitikāras* and *Purāṇas*, the fol-
lowing authorities are quoted : *Anantācārya*,
foll. 71b, 75a ; *Kārikā*, foll. 9a, 15b, 18b, 20a,
etc. ; *Kālanirṇaya (Mādhaviya)*, foll. 138a, 146b ;
Kālaviveka, fol. 145b ; *Kālādarśa*, foll. 72b, 77a,
146b ; *Khīlasamhitā*, fol. 23b ; *Candrikā*, fol. 7a ;
Cintāmaṇi, fol. 132a ; *Jyotiḥśāstra*, fol. 41b ;
Jyotiḥsāgara, fol. 60a ; *Jyotiḥsāra*, fol. 40b ;
Durgārṇava, fol. 140b ; *Nibandhasāra*, fol. 36b ;
Purāṇasamuccaya, fol. 138a ; *Prayogapārijāta*,
foll. 19b, 25a, 35b ; *Prayogapārijātasārāvali*,
fol. 5a ; *Prayogasāra*, fol. 79a ; *Prayogasārāvali*,
fol. 41a ; *Madanapārijāta*, fol. 38a ; *Mahārṇava*,
fol. 20a ; *Mādhaviya*, fol. 74a ; *Viśvarūpani-*
bandha, fol. 139b ; *Viśvādarśa*, fol. 79a ; *Vṛit-*
tasāta, fol. 152a ; *Śiromaṇi*, fol. 40a ; *Śaunaka-*
kārikā, fol. 14a ; *Samgraha*, foll. 17b, 26a ;
Sāyaṇīya, fol. 20a ; *Sūryodayanibandha*, fol.
141a ; *Smṛiticanḍrikā*, foll. 30a, 50a ; *Smṛiti-*
bhāskara, fol. 154b ; *Smṛitisāra*, fol. 72b ;
Smṛitisārasamuccaya, foll. 3b, 11b, 30a, etc. ;
Smṛityarthasāra, foll. 2b, 4a, 8b, 9b, etc. ; *He-*
mādri, foll. 49a, 62a, etc. [GAIKAWAR.]

1561.

2063. Foll. 197 ; size 11 in. by 5 in. ;
good, modern Devanāgarī writing ; nine lines
in a page.

Dharmapravṛitti.

[GAIKAWAR.]

1562.

1343. Foll. 103 ; size 12 in. by 4½ in. ;
on the whole fairly written, in Devanāgarī, by

three different hands, in 1799 A.D.; 10 or 11 lines in a page.

The same work. [H. T. COLEBROOKE.]

1563.

1663. Foll. 144; size 8 in. by 3½ in.; Devanāgarī character, indifferent handwriting; 11 or 12 lines in a page; the first seven leaves by a different hand from the rest.

Nārāyaṇa Bhaṭṭa's Dharmapravṛtti. Incomplete.

From the beginning of the chapter on *āśauca* (fol. 83a in the above analysis) to the end of the *Suvarṇaparimāṇa* (fol. 129b, ib.).

This chapter ends on fol. 140b. It is followed on foll. 140b, 141b by a portion of some other work (?), written by the same hand, beginning: स्वयं वा पच्यते पाकः पाली वा पच्यते यदि । ° प्रीतिकामस्य लक्षणं । ° अथात्रलक्षणं fol. 140b; अमि-बलक्षणं fol. 141a; and ending समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥ संवत् १८२० शके १६९०. This leaf (141) is marked थ. प्र.

Then follows, on fol. 141b, चंडीपाठविधिः । तथा कालिकापुराणे । °

अथ बलिदानं fol. 142, etc. These three leaves (142-144) are marked नि. सि. it being an extract from the second chapter of the *Nirṇaya-sindhu* (MS. 1888, foll. 63a-65b), ending: इति शतचंडीसहस्रचंडीबलिदानविधिः ॥ अथ नवरात्रपारणानिर्णय etc., two lines obliterated.

Moreover, the first seven leaves of the volume also do not belong to the *Dharmapravṛtti*, but to some other treatise. This extract begins: अथ संक्षेपतो निर्णयसिंधुपाराशरविज्ञानेश्वरसारभूत आशीचनिर्णयो लिख्यते । तत्र आचतुर्थे गर्भनाशः सावः ° इति जननाशीच fol. 2a; अथानुगमने fol. 4a; अथ निहैरण्ये fol. 4b; अथातिक्रांताशीच fol. 5a; अथाशीचसंपातः fol. 6b; अथापमृत्यी fol. 7b. The marginal marks of these leaves have been cut out;

and the title has been obliterated on fol. 1a and supplied by धर्मप्रवृत्ति.

For other MS. of the *Dharmapravṛtti*, see Rāj. Mitra, Bikāner Cat., p. 383; P. Peterson, Rep. II. (1883-4), p. 118.

[H. T. COLEBROOKE.]

1564.

1542a. Fol. 1; size 10½ in. by 5½ in.; modern Devanāgarī writing; thirteen lines.

The beginning of the *Samskāra* section of the [Sarva-] *Dharmaparakāśa*, a digest, composed (at Benares) by Śaṅkara, son of Nārāyaṇa (author of *Tristhalīsetu*) and *Pārvaṭī*.

It runs as follows :

मुंदादंडविलोडनेरिव मुहुर्द्रौग्वारयंतं जनं
प्रमूहाम्बहतो निशाकरकरव्रातव्रतं विभ्रता ।
दंतघ्नोति तदिच्छुसेन हसितेनानंदयंतं शिवौ
शांतं तच्छिमुमाश्रये ज्मनयोः खेलेतमारात्पुनः ॥ १ ॥
संपूज्य प्राङ्मुखः श्रीहरिमुदधिसुतां देवतां चैव पाचं
स्वाविद्यां सूत्रकारान्गुरुमथ सकलान्धर्मशास्त्रप्रवक्तृन् ।
श्रीमन्नारायणाहं गुरुमथ जननीं पार्वतीं शंकरः श्री-
मीमांसान्यायसारं शिवपुरि तनुते सर्वधर्मप्रकाशं ॥ २ ॥
मेधातिथेष्वापराकेविज्ञानेश्वरयोस्तथा ।
स्मृत्यर्थसारकर्तुश्च कालादर्शकृतस्तथा ॥ ३ ॥
चंद्रिकाकारहेमाद्रौमीधवश्रीनृसिंहयोः ।
गुरो[श्च] त्रिस्थलीसेतुकर्तुंशीत्वा मतानि तु ॥ ४ ॥
तद्विरोधे प्रबलता कस्यचिच्चिह्नं कथ्यते ।
कृष्णकृष्णविरोधोऽपि तैरनुक्तो निरूप्यते ॥ ५ ॥
तच्चाविमृश्य विचुधेर्न दूष्यं
न्यायाननालोच्य तु जैमिनीयान् ।
हंतान्यथा वो बुधता मुधैव
स्यात्परीरनीराविदिहंसतेव (I) ॥ ६ ॥

तत्र तावज्जनेप्रमाणान्याह याज्ञवल्क्यः । श्रुतिः स्मृतिः सदा-
चारः ° (I. 7) स्मृतं ॥ अत्र सदाचारो होलाकादित्स यो(?)
ऽदृष्टार्थो न तु दृष्टार्थो मातु[ल]कन्यापरिणयो रागेणापि
तदनुष्ठानोपपत्तेः[ ] प्रतिसंकल्पनायोगात् तदिदं शास्त्रदीपिका-
प्रकाशे प्रपञ्चितं । स्वस्य चेति वैकल्पिके विषये यथा गर्भाहमे
ऽहमे वाच्य इति सम्य[क्] संकल्पजातः शास्त्राविरुद्धविध्वंसना
यच्चाप्याचार्यप्राचीनेन प्राचो क्षेत्रजादिपुत्राभावे सर्पिहा-

The last line (from स्वज्ञातः) was apparently supplied by a different hand, and was partly copied from the beginning of the next leaf which belongs to a different work, just to establish a connection therewith.

This fragment is here prefixed to a MS. of the *Viruddhavidhividhvamsa*—as if it were the beginning of that work, which had been lost—probably owing to the शास्त्रविरुद्धविषयसना occurring therein.

A MS. of the *Samskāra-kāṇḍa* of the *Dharma-prakāśa*, beginning with the same stanza as this fragment, is described in Rāj. Mitra's Cat. of Bikāner MSS., p. 382; but the work is there ascribed to *Śiva Sūri*; no author's name being, however, mentioned in the colophon.

As *Kamalākara*, the son of *Śaṅkara's* brother, *Rāmakṛishṇa*, wrote his *Nirṇayasindhu* in 1611-12 A.D., the *Sarva-Dharma-prakāśa* was probably composed in the latter part of the 16th century.

For the same author's (*Dharma-*) *Dvaitanirṇaya*, see no. 1575. [H. T. COLEBROOKE.]

1565.

2392. Foll. 99; size 11 in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī, in the earlier part of the last century; eight lines in a page.

Dharmaviveka, a manual of religious feasts and fasts, by *Viśvakarman*, son of *Dāmodara* and *Hirā*, and grandson of *Bhīma*.

It begins:

नतोन्नतचेतसि चिन्तितो यो
जनस्य सर्वत्र च श्रेयकर्ता ।
चिकीर्षते कर्मणि विप्रहता
स सिद्धिमाप्तुं गणस्य भर्ता ॥ १ ॥
भीमात्मजः सर्वगुणभिरामो
दामोदरो विप्रवरो ज्योतीशः ।
तस्यात्मजो यः परमो महीयान्
चिन्तामणोर्विश्रमणोः कनीयान् ॥ २ ॥

हीराभिधाना जननी यदीया

गुणा यदीया जगति प्रसिद्धाः ।

सिद्धांतमहा सकलस्मृतीनां

पितुः प्रसिद्धादधिजग्मिवान्यः ॥ ३ ॥

श्रुतिस्मृतिज्ञानविशुद्धबुद्धिना

तदर्थधर्माचरणान्मुञ्चिना ।

यथः शुभस्तेन च विप्रकर्मणा

वितन्यते धर्मविवेकसंज्ञः ॥ ४ ॥

कांडाहकेन यच्चैव सर्वो धर्मो प्रदर्शयते ।

धर्मविवेकसंज्ञः स धर्माणामाकरः स्मृतः ॥ ५ ॥

विचारात्यवहुताभ्यां तोषो ज्येष्ठवहुशयोः ।

इति तयोः सुखायेह कुर्वे धर्मस्य निर्ययं ॥ ६ ॥

तत्र निर्ययो नाम परस्परविरुद्धार्थप्रतिपादकानां वाक्या-
नामर्थविशेषे स्थापनं । °

° प्रतिपत्तिर्ययो वृत्तो fol. 9b; इत्येकभक्तित्तिपिनिर्यय
fol. 11b; इति नक्तित्तिपिनिर्ययः fol. 13b; इति नक्तैक-
भक्तादिकर्मसु तिपिद्वये निर्यय उक्तः fol. 15b; ° तृतीया-
निर्ययो ° । अथ चतुर्थी fol. 23a; अथ पंचमी fol. 25a;
अथ षष्ठी fol. 26b; अथ सप्तमी fol. 27b, etc.; इति
चतुर्दशी । अथ पंचदशी fol. 68a; अथ कालगुनीहोलिका
fol. 72a; अथ दीपावली fol. 74a, etc.

यथे धर्मविवेकाख्ये निर्मिते विप्रकर्मणा ।

पंचदश्यां समाप्तायां कालकांडे समाप्तिम् ॥

इत्थं निर्ययितासु तिपिषु व्रतनिर्ययः । fol. 97a (mis-
placed with fol. 98, between foll. 92 and 93);
अतो अनुक्रमणी चेवा संस्कृतेव बध्यते । तत्रादौ पुरुषार्थनि-
रूपणं । आचारप्रशंसा । कर्मप्रशंसा ° fol. 98a.

It ends: कर्मकालावधिनिरूपणं । सायिकामावास्या-
निर्यय इति ॥ इति श्रीविप्रकर्मविरचिते धर्मविवेके (some
letters eaten away) [का]डे समाप्ते ॥

On the first 25 leaves the following autho-
rities are quoted: *Kālamādhaviya*, foll. 12a,
25a; *Nirṇayāṃṛita*, foll. 9a, 24a; *Brahma-*
siddhānta, fol. 5a; *Madanaratna*, fol. 25b;
Mādhavanibandha, fol. 9b; *Mārkaṇḍeyavyavas-*
thāpakavacanāt, fol. 17b; *Rudrayāmala*, fol. 9a;
Siddhāntasiromaṇi, fol. 5b; *Hemādri-siddhānta-*
samgraha, foll. 15b, 17a.

For a different work (on *Mīmāṃsā* philosophy) of the same title, see Rāj. Mitra, Notices, V., p. 240.

[H. T. COLEBROOKE.]

1566.

914. Foll. 366; size 13 in. by 4½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; eight lines in a page.

Govindārṇava, also called *Smṛitisāgara*, or *Dharmatattvāloka*, a general Digest of religious observances, compiled, under orders of *Govindacandra* (*Govindadeva*) of Kāśī, by his minister *Śeṣha Nṛsiṃha*, son of *Rāmacandra* (*Rāma-bhadra*).

The complete work consists of six sections—viz.: *saṃskāra*-, *āhnikā*-, *śrāddha*-, *buddhi*-, *kāla*-, and *prāyaścitta-vīci*—of which this MS. contains only the first and the last sections.

I. *Samskāra-vīci* (foll. 175), begins:

यस्मादावज्ञातः प्रपञ्चितवर्णस्तस्मात्प्रकाशात्मकं
 भुव्यातस्त्रितरेकगम्यपरानंदाद्वितीयात्मकम् ।
 स्वाध्यासात्मनसा वृतस्य जगतोऽस्यस्य सद्भासकं
 भूमे तन्निस्तिलास्यसंस्तुतिचर्यं स्यात्तारसिंहं महः ॥ १ ॥
 मूर्तिं तूयैविदीर्यैदेत्यनसरां प्रेक्ष्य प्रकृषां पुरो
 लक्ष्मीं मुद्रितलोचनां सचकितं वीक्ष्यान् संस्तुय तत् ।
 रूपं सस्मितमीक्षितममरमुखो नायेति विस्मायितां
 तामालिङ्ग्य विनोदयन्नुदुशतैर्युष्माकृसिंहोऽवतु ॥ २ ॥ ० ॥ २ ॥
 अस्ति स्वस्तिस्तिरितिह चतुर्वर्गसर्गैकभूमिः
 स्वर्गगायास्तटपरिसरे राजधानी शिवस्य ।
 यस्यामीशः शमितविषमाशेषकी नाशपाशं
 शम्भुशंभोरुपदिशति तत्तारकं ब्रह्मशान्तं ॥ १० ॥ ० ॥ २४ ॥
 तन्नासीच्छुचिहासः शीर्यैनिवासः कृतैद्रपरिहासः ।
 परिहृतजगदायासो जनितावासः परेषु शिवदासः ॥ २५ ॥
 तस्मादाविरभूत् प्रभूतविभवो गंगेयमेयोजितो ॥ ० ॥ २७ ॥
 गंगादास इति प्रसिद्धमहिमा गंगां समाराध्य सः ।
 स्वामास्यामकृतायेयस्तुलमलं चक्रे न्यचक्रे चरान्
 अज्ञेसादजयज्यैकनिलयः शुक्रेऽप्यवशाकरः ॥ २८ ॥

तदनु दनुजवैरिपादपसप्रयतिपरः समभन्महेन्द्रदासः ।
 इह हरिहरयोरभेदभावं भजनमुपादिशदेव योजनेषु ॥ २९ ॥
 अजनि नयनसिंहः पार्थिवोऽस्मादकस्मात् ॥ ० ॥ ३१ ॥
 समरभुवि यदीयं सिंहनादं निशम्य ।
 परनरपतिमाहं तुंगमातंगसेवाः
 सपदि विपदि मग्नास्ते दिगताम्भजते ॥ ३२ ॥ ० ॥ ३३ ॥
 तद्विज्ञे भूवर्तसे अजनि जननयनानंदचंद्रो नरेन्द्रो
 माहेन्द्रं लोकमेवा हसति वसुमती यं पतिं प्राप्य पुख्यैः ।
 श्रीमानुत्सवशुः परिचरितसदामाधवो माधवो यं
 संप्राप्ताः साधवोऽग्नी गुणमणिविषयीमौधवो धर्मधुर्यैः ॥ ३३ ॥ ० ॥

Thus we have first a succession of four princes: *Śivadāsa*, his son *Gaṅgādāsa*, his son(?) *Maheśadāsa*, and his son *Nayanasiṃha*; and then a descendant of these, *Mādhavadāsa*, whose eldest son, *Govindacandra*, was the patron of the present author; his younger sons being *Kāśirāja* (*Kāśidāsa*) and *Narottama*, all three of whom come in for a plentiful share of praise.

The introduction, consisting of 85 verses, ends thus:

तन्नाभूत् सकलकलाकलापकीतूहलावासः ।
 श्रीरामभद्रविभुषः परममहापुरुषलक्ष्योपेतः ॥ ७६ ॥
 तर्कं कर्कशतां वहन्तितरा भाद्रे तपानुद्वेष्टो
 वेदातेषु पदुस्तपातिनिपुणः सांख्येऽपि विख्यातधीः ।
 अष्टाध्याकरणी प्रबंधचतुरः साहित्यरत्नाकरः
 खोशीमंडलमंडनैकतिलकः श्रीरामचंद्रो गुरुः ॥ ७७ ॥
 तत्तनयः प्रथितनयः कृतचिनयः सुहृ दुष्कृतापनयः ।
 अभवदुद्यौकनिलयः श्रीनरसिंहाभिधो विभुषः ॥ ७८ ॥
 आचारे चतुराननः सुतिवनीसंचारवंचाननः
 शम्भुलक्ष्य वडाननः सलमिलम्मानाद्रिनिर्भेदने ।
 नानाशास्त्रवचोविचारयत्नमाकारे सहस्राननः ॥ ७९ ॥
 केवालेव मनोविनोदमहानोत्साही नृसिंहो युधः ॥ ८० ॥
 तं शेषामलवंशभूषणमहिं गोविंदचंद्रः स्वयं
 विद्वन्मंडलपुंडरीकतरणिभूमंडलीमंडनं ।
 धर्मोद्धारविधी समाहितमनाः प्रीत्यानुनीयाधुना
 गोविंदार्यवनामकं व्यरचयन्नैप्रबंधं शुभं ॥ ८१ ॥
 अज्ञेविदुषामेव संतोषाय विशेवतः ।
 करोति तदनुज्ञातो नृसिंहः सचिर्वचनं ॥ ८२ ॥ ० ॥ ८३ ॥

श्रुतिस्मृतिपुराणानि निबंधान्विविधानि ।

दृष्ट्वा सम्यक्समासेन सारोद्धाराय मे भ्रमः ॥ ८३ ॥

तथादी सुखबोधार्थं भ्रमः प्रकरणाक्रमः ।

संस्कार आहिकं आहं मुद्रिः कालश्च निष्कृतिः ।

क्रमात् वच्चीचयो ज्ञेयाः सर्वशास्त्रार्थदीपिकाः ॥ ८४ ॥

निबंधमतभेदेन धर्मतत्त्वं यदस्फुटं ।

विचिन्त्यते सद्बुद्धयप्रोक्ष्ये तत् व्याख्येयतः ॥

इह यद्यपि धर्मार्थकाममोक्षाश्चत्वारः पुरुषार्थाः स्मर्यन्ते सेव्य-
तया तथापीतरपुरुषार्थत्रयस्य धर्मोपनिषद्विद्वत्कवेनोपनीयत्वा-
दावश्यकत्वात् एव प्रथमतः सेवनीयः । ०

इति ० नरसिंहसूरिविरचिते स्मृतिसागरे उपोद्घातप्रकरणं
fol. 24b.

The *Samakāra* ends: इति श्रीमदसंज्ञभूमंडलाधी-
श्वरसमस्तसाक्षाज्यधुरंधरश्रीमद्विदेवादिहोत्रनरसिंहसूरिवि-
रचिते गोविंदार्थे धर्मतत्त्वलोके संस्कारवीचिः प्रथमः समाप्तः ॥

Then follow two leaves containing a list of contents in a different handwriting.

II. *Prāyāścittavici* (fol. 185), begins:

आनंदायोहिषीवीगिरिममरपतिव्रतगोमंडलस्य

श्रीभर्तुः श्रीनिधानं करनिकरचिरध्वस्तगाढांधकारः ।

उन्मीलनीलवक्षस्यलकलितरुचिस्त्रेदविंदुप्रपंचे

प्रोदंश्चरुताराधियमुभगवपुस्त्रायतां कौस्तुभो वः ॥ १ ॥

नृसिंहचरणोभोजनकरंदमधुम्रतः ।

[० २ ॥

निरस्तवित्तरं वक्ष्ये प्रायश्चित्तविनिर्णयं ॥ ३ ॥

प्राचीनेषु निबंधेषु प्रमाणीयेष्ववस्थितं ।

तत्र चर्चा समुत्तुज्य सारः संगृह्यते मया ॥ ४ ॥

तत्र प्रायश्चित्तपदार्थमाहांगिराः ॥ ०

It ends fol. 185b: इति श्रीमन्महाराजाधिराजसाखा-
ज्यधुरंधरश्रीगोविंददेवादिहोत्रनृसिंहसूरिविरचितः प्रायश्चित्त-
निर्णयः समाप्तः ॥

This part also is followed by a list of con-
tents on four leaves.

Of the authorities quoted in the first section
may be mentioned:—*Aparāditya*, fol. 59b;
Aparārka, fol. 143b; *Kalpataru*, fol. 116a;
Kārikānibandha, fol. 72a; *Grihyakaumudī*, fol.
77b; *Govindarāja*, 13a; *Jyotiḥprakāśa*, foll. 73b,
125a; *Jyotiḥsāgara*, fol. 76b; *Jyotiḥsāra*, fol. 79a;

Jyotirarṇava, fol. 118b; *Jyotir-Nṛsiṃha*, fol.
119a; *Dīpikā*, fol. 79a; *Prayogasāra*, fol. 106b;
Bhaṭṭa(pādāh), foll. 15a, 16a, etc.; *Maheśvara*,
foll. 116a, 121b; *Māṇḍavya*, fol. 73a; *Mā-
dhavācārya*, fol. 35a; *Mitāksharā*, foll. 56a, 60b;
Medhātithi, fol. 72b; *Ratnamālā*, foll. 77a, 78a;
Rājamārtanḍa, foll. 28a, 79a; *Lalla*, fol. 79a;
(*Varāha*-) *Samhitādīpika*, fol. 74b; *Viśveśvara*
Bhaṭṭa, fol. 28b, etc.; *Vṛttasātasamgraha*, fol.
117a; *Vyavahāroccaya*, foll. 77a, 78a, 81b;
Samgraha, fol. 58b (-kāra), fol. 68a; *Smṛiti-
candrikā*, fol. 75a; *Smṛitibhāskara*, fol. 82b;
Smṛitiratnāvalī, fol. 75b; *Smṛityarthasāra*, fol.
81a; *Haradattamiśra*, fol. 137b; *Hemādri*,
fol. 70b. [H. T. COLEBROOKE.]

1567.

640. Foll. 125; size 16½ in. by 5 in.;
fairly good, modern Bengali handwriting; eight
lines in a page.

Smṛitisamgraha (?), or *Vyavasthā-vivecana* (or
-samkshepa), a summary of religious cere-
monies enjoined in the *Smṛitis*, by *Rāmaḥa-
dra Nyāyālaṃkāra Bhaṭṭācārya*, of Navadvīpa
(Nuddea).

It begins: अथ जनध्यायविवेचनं ।

पञ्चदश्यां चतुर्दश्यां अष्टम्यां राहुसूक्तं ।

धातुसंधिषु भुक्त्वा वा आहिकं प्रतिगृह्यते ॥

धातुसंधिषु चैत्रआवशमार्गशीर्षायां शुक्लप्रतिपत्तुः । इदं तु
विधातुसंवात्सराभिप्रायेण एतदतिरिक्तप्रतिपत्तुः काम्यत्वमिति । ०

अथ अकालवृष्टिभ्यवस्था fol. 4a; अथ नानासंग्रहकार-
संगतं नानाविधं शूद्रकर्तव्यकृतपेयवाक्यं लिख्यते fol. 4b.

Fol. 5a: प्रायश्चः संकल्पानामेव कर्मणामारम्भकत्वादादी
स एव निरूप्यते । कायवाक्श्रमोभी रचितं कर्मफलं समर्थ-
मिति श्रुत्या प्रधानानामङ्गत्वमुक्तं । तत्र केन रूपेण तस्याङ्गत्व-
नित्याह मनसा संकल्पयति वाचा अभिलषति कर्मणा चोपपा-
दयतीति । संकल्पयति अनुककामेन मयेदं कर्तव्यमिति निश्चि-
नोति । वाचा वाक्येनाभिलषति मनसा निश्चितमर्थं तदुपक-
पदेरभिपद्यते । कर्मणा कायवाक्पारेण उपपादयति । यथाविधि
समापयतीत्यर्थः । संकल्पयतीत्यादि विध्यर्थे लुट् । ०

अथ मलमासः fol. 8b, etc.; अथ जन्मतिथिव्यवस्था fol. 14b; अथ प्रतिपत् fol. 16a; अथ द्वितीया fol. 16b, etc.

इति ° व्यवस्थाविवेचने तिथिविवेचनं ॥ अथ आइ ॥ या-
चालम्भनपूर्वको हविस्त्यागः आहुतिमिति नैयिलाः । ° fol. 50b.

इति ° आहुतव्यवस्था समाम्ना ॥ अथ प्रायश्चित्तव्यवस्था ॥
तत्रादी प्रायश्चित्तलक्षणं । fol. 78b.

इति ° प्रायश्चित्तविवेचनं समाम्ना ॥ अथ शुद्धिव्यवस्थासंक्षेपः ।
तत्रादी शुद्धिपदार्थो निरूप्यते । fol. 97b.

इति शुद्धिव्यवस्था ॥ अथोद्गाहनिर्णयः ॥ तत्र सापिण्ड्यं
निरूप्यते । सापिण्ड्यं सामप्रौढमिति वचनात् fol. 122b.

It ends: शूद्राणां समानगोत्रे समानप्रवरे ऽपि विवाहः ।
अन्यत्सर्वे ब्राह्मणादिवदिति शुक्लं दक्षा वरे मृते कन्या देवाय
प्रदातव्या । एतच्च कन्यानुमती वाग्दत्ताया अपि कन्याकुमारी-
वद्विवाहः ॥

इति महामहोपाध्यायनवह्नीपनिवासिन्नीरामभद्रन्यायालङ्का-
रभट्टाचार्यविरचिता उद्गाहव्यवस्था समाम्ना ॥ The same
colophon, mutatis mutandis, occurs at the end
of the first three chapters.

Foll. 1a, 50a, 79a, 98a contain tables of
contents for the respective portions they
precede.

The title given to the work on the last page
by Colebrooke's Paṇḍit is रामभद्रन्यायालंकारकृतः
स्मृतिसंग्रहः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1568.

743. Foll. 98; size 12½ in. by 6 in.;
fairly good, modern Bengali handwriting; ten
lines in a page.

The same work. The sections on *tithi* (in-
complete at the beginning ?) and *suddhi*.

It begins: प्रायश्चः संकल्पानामेव कर्मणामारम्भकत्वा-
दादी स एव निरूप्यते । ° see fol. 5a in preceding MS.

The *tithivyavasthā* ends fol. 53a. Between
this and the beginning of the *suddhivyavasthā-
saṃkshēpa*, fol. 55b, this MS. (as well as the
next one) contains brief sections on *bhūmidāna*,
fol. 53a, and *suvarṇadāna*, fol. 54b. Neither

this MS., nor the next one, makes any mention
of the author to whom the work is ascribed in
the preceding MS.

It ends with eight *ślokas* from the *Sanat-
kumārasaṃhitā* (on *vṛihad-āmānadāna*, of which
MS. 640 has only the first 6½ at the end of
the *suddhi*) ending: पीथीमास्यां प्रोक्ष्य दद्यात् स याति परमं
पदं ॥ समाम्नायं ग्रन्थः ॥

Colebrooke's Paṇḍit has given it the title
(fol. 1a): खौचकाटा (!) स्मृतिसंग्रहपूर्वसंज्ञः ।

[H. T. COLEBROOKE.]

1569.

638a. Foll. 44; size 16 in. by 5 in.; fair,
modern Bengali handwriting; eight lines in
a page.

The *Tithivyavasthā* of the same work.

It begins, as the preceding MS.: प्रायश्चः संक-
ल्पानामेव °

It concludes with the section on *suvarṇa-
dāna* mentioned above, ending: तथा च ब्राह्मे ।

सर्धदानानि नियमा आयासाश्च तर्पाणि च ।

यज्ञो दानं तथा जप्यं आइ च सुरपूजनं ।

गङ्गायां तु कृतं सर्वं कोटिकोटिगुणं भवेदिति ॥

after which the colophon, by a different hand:
इति श्रीराज[ब]भट्टकृतव्यवस्थार्थवः समाम्नाः ॥ and on the
back of the last leaf the MS. has been named
accordingly. [H. T. COLEBROOKE.]

1570.

263. Foll. 75; size 11½ in. by 6 in.;
fairly written, in the Bengali character, by
two different hands; European paper; 9 or
10 lines in a page.

Dharmadīpikā, or *Smṛitipradīpikā*, a treatise
on controverted points of sacred law, by *Can-
draśekhara Vācaspati*.

Incomplete. The present portion of the
work deals mainly with points of the *Vedic*
ceremonial.

It begins :

नत्वा शिवपदद्वन्द्वं ताततस्ततसेवितं ।
तत्रभाषावर्द्धितास्माभिः क्रियते धर्मेदीपिका ॥
विद्याभूषणविख्यातः षड्दर्शनमते सुधीः ।
तत्सुतस्तादृशो धीमांस्ततो ऽधीतो च तत्सुतः ॥
श्रीचन्द्रशेखरो नाम्ना ख्यातो वाचस्पतिः स्मृती ।
स्मृतीनां च प्रकाशार्थं तनोतीमां प्रदीपिकां ॥

तत्र मीमांसातर्क एव वेदतन्मूलशास्त्रार्थप्रकाशकः । तथा च भट्टः । मीमांसासंज्ञकस्तर्कैः सर्ववेदसमुद्भवः । सर्वेषां वेदानां समुद्भवः प्रकाशो यस्मादिति विग्रहः । सा च मीमांसा द्विविधा कर्मव्रतनिरूपकभेदेन जैमिनिवादरायणप्रणीता कर्मनिरूपकैव धर्मप्रतिपादिका यतो धर्मज्ञज्ञानानन्तरमारभ्यमाणं मीमांसाशास्त्रं धर्मप्रतिपादनप्रयोजनकं । अत एवोक्तं भट्टैः । धर्माख्यं विषयं वक्तुं मीमांसायाः प्रयोजनं । °

अथात्र कर्मभेदप्रतिपादसूत्रं fol. 9a ; अथ विधिभेदाः fol. 10b ; अथाधिकरणनिरुक्तिः fol. 17a ; अथ श्रुति-लिङ्गादिनिरूपणं fol. 17b ; अथ ग्रहाधिकरणं fol. 22b ; अथ दर्वीहोमाधिकरणं fol. 25b ; अथ कपालाधिकरणं fol. 26b ; अथ सर्वदृष्टाधिकरणं fol. 27b, etc.

It ends : अथ सोमोयवेदिविधिन्यायः ॥

For a fragment of this work, see Rāj. Mitra, Notices, II., p. 77. [H. T. COLEBROOKE.]

1571.

251a. Foll. 31; size 12½ in. by 4½ in.; good, modern Bengali handwriting; ten lines in a page.

Vyavasthāsārasaṃgraha, a compendium of religious (*smārta*) rites, by *Rāmagovinda Cakravartin* (son of *Mukunda*). Incomplete.

It begins :

पादपद्मयुगमाद्यं शास्त्रं संस्मरन् लिखति पुस्तिकाभिमां ।
श्रीमुकुन्दचतुर्देवतात्मनः कल्पं भवतु भूरिहारिणः ॥
गुरोः पादयुगं नत्वा रामगोविन्दशर्मणा ।
क्रियते बालबोधाय व्यवस्थासारसंग्रहः ॥

तत्रादौ त्रिषुव्यवस्था निरूप्यते । त्रिषु चन्द्रक्रियोपल-
क्षितः कालविशेषः । तदेव चान्द्रमसं दिनं । तत्त्रिंशता चान्द्रो
मासः । स च द्विविधः । मुख्यो गौणश्च । तत्र मीनस्वरवौ
यत् शुक्रप्रतिपदारम्भस्तदादिदर्शान्तो मुख्यचान्द्रश्चैव मासः । °

Fol. 22a : इति रामगोविन्दशर्मकृते व्यवस्थासारसंग्रहे
त्रिषुव्यवस्था संपूर्णा इति ॥

श्रीकृष्णचरणाम्भोजं नत्वा संक्रमणे रवेः ।

वक्ति श्रीरामगोविन्दो व्यवस्थां धीरसंमतां ॥

तत्रादौ संक्रान्तीनां सङ्गोच्यते (l. संग्रह उ °) । °

Fol. 25b : इति व्यवस्थासारसंग्रहे संक्रान्तिव्यवस्था स-
माप्ता ॥ अथाहुतं ।

इत्यहुतशान्तिः fol. 26b.

Fol. 28a : इति ° संबन्धव्यवस्था समाप्ता ॥

नत्वा कृष्णपदद्वन्द्वं संसारजलधिप्रवं ।

वक्ति श्रीरामगोविन्दो व्यवस्थामीर्ज्येदेहिकीं ॥

अथान्येषादिबोडशस्त्राज्ञाधिकारिणः °

For a complete MS. (omitting the first introductory *śloka*) and an analysis of the contents of the work, see Rāj. Mitra, Notices, IV., p. 290. [H. T. COLEBROOKE.]

1572.

41b. Foll. 100; 4to; size 10½ in. by 8 in.; written in the Bengali character; European paper (watermark 1805); 11-18 lines in a page.

Dvaitanirṇaya, a review of doubtful points of sacred law, composed by *Vācaspati Miśra*, for *Jayā*, wife of King *Bhairava* and mother of *Purushottama Deva*.

It begins : आभीरदारकमुदक्षित ° cf. Aufrecht, Cat. Bodl., no. 648; Rāj. Mitra, Notices, I., p. 149; V., 296.

It ends : इति द्वैतनिर्णये सिद्धान्तपरिच्छेदः ॥ शाके
११२५ ॥

Foll. 99b and 100a contain a list of contents (*pattraṇṇāṇī*).

Regarding the author's probable age see above, no. 1398. [H. T. COLEBROOKE.]

1573.

253. Foll. 56; size 11½ in. by 5 in.; indifferent Bengali handwriting of about 1750 A.D.; 8-15 lines in a page.

Dvaitanirṇayapradīpa, or *Kādambarī*, a commentary on the preceding treatise, by *Gokulānātha*.

It begins :

देहत्यामेव निहतो द्वैतनिर्णयवैभनः ।

प्रदीपस्तिर्न हनु जीर्णोद्धाराजिरोदरे ॥

नामद्वैतेति । अथ देवराजादिशरीरवृत्तिरेकदा अनेका वृत्तिर्या देवराजत्वादिति तत्तदवच्छिन्ने शरीरे तादृशशरीरविशिष्टात्मनि वा देवराजादिपदानामस्ति वृत्तिः सा च गृह्यविहितप्रकारोपपन्नपिन्नादिसंज्ञिताभिधेय्यो भगवत्सङ्केत एव सन्नपदार्थोक्तिरिक्तः स्वाभाविको वा शब्दार्थसंबन्धः ०

इति कादम्बरीप्रदीपनामद्वैतनिर्णयविषयः नामद्वैतनिर्णयः परिपूर्णः fol. 8a (8b left blank); ० दानद्वैतनिर्णयः fol. 18b; ० महादानद्वैतनिर्णयः fol. 31b; ० जलाशयद्वैतनिर्णयः fol. 45b; ० सदाचारद्वैतनिर्णयविषयः ॥ उपनयनकालनिर्णये ० foll. 52b, 53a.

Col. : इति महामहोपाध्यायजीगोकुलनाथप्रणीतः संपूर्णो द्वैतनिर्णयप्रदीपः ॥ श्रीतीर्थदत्तस्याखरनिदम् ॥

The MS. seems to contain only a portion of the entire work. Moreover, the different chapters are merely bound together, each being written by a different hand (or sometimes two hands) from the preceding one, and ending at the bottom of the page.

Rāj. Mitra, Notices, V., pp. 166, 281, gives a *Dvaitanirṇaya-jīrṇoddhāra* (or *prakāśa*) by *Madhusūdana Thakkura*, described as a commentary on *Vācaspati Miśra's* work on the dualistic theory of the Supreme and the human souls. [H. T. COLEBROOKE.]

1574.

299. Foll. 91; size 14 in. by 5½ in.; in different Bengali handwriting of 1807 A.D. (by one *Nārāyaṇa Datta Śarman*); worm-eaten, but mostly in the margin; 12-16 lines in a page.

Dvaitapariśiṣṭa, a treatise, in two chapters, on points of Hindu law, not treated by former writers; by *Keśava Miśra*.

I. begins : स्वामिन्वाचो नमैतच्च ० ; II. (fol. 57), तातस्ते मकरालयः ० see Aufrecht, no. 650.

The leaves of the second chapter are paged separately 6-40.

A much larger work of the same title, and by the same author (of which this is perhaps a fraction) is described by Rāj. Mitra, Notices, V., p. 186. [H. T. COLEBROOKE.]

1575.

1395b. Foll. 48; size 12½ in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, at the beginning of the present century; ten lines in a page.

Dvaitanirṇaya-siddhāntasaṃgraha, a treatise on controverted points in the performance of certain rites, by *Bhaṭṭa Bhānu*, son of the *Mīmāṃsaka Bhaṭṭa Nīlakaṇṭha*; the work being an abridgment of the *Dharma-Dvaitanirṇaya*, by *Bhānu's* grandfather, *Bhaṭṭa Śaṅkara*, son of *Bhaṭṭa Nārāyaṇa*.

It begins :

लक्ष्मीं नारायणं नत्वा सीतया सहितं रघु ।

मंगायुतं नीलकण्ठं गुरोः पादोपुचं तथा ॥ १ ॥

पितामहकृतद्वैतनिर्णयार्थस्य संग्रहः ।

नीलकण्ठात्मजेनेह क्रियते भानुनाधुना ॥ २ ॥

तत्रादौ नवरात्रसिद्धांतः । नवरात्रव्रते च देवीपूजनं प्रधानं । ०

इति ० नवरात्रनिर्णयः fol. 4a; ० नवरात्रपारणा fol. 5a; इति चतुर्थी fol. 5b; ० यक्ष्मी fol. 6a; ० जन्माहमो fol. 8b; ० एकादशीवेधे ऋग्यजुर्निर्णयनिर्णयः fol. 9b; ० चतुर्दशी fol. 11a; ० शिवरात्रिः fol. 11b; ० सावित्रीव्रतं fol. 12a; ० उपाकर्म fol. 15a; ० होलिका fol. 16a; ० संक्रांतिनिर्णयः fol. 17a; ० ग्रहोपवासः fol. 17b; ० अनूढकन्यामृतावाशीचं fol. 18a; ० संनिपाताशीचं fol. 20b; ० दत्तकाशीचं fol. 21a; ० स्त्रीजनने कर्मानधिका-रावधिनिर्णयः fol. 23a; ० क्रियाधिकार ० fol. 24b; आ-ज्ञाधिकारनिर्णयः fol. 27a; ० सपिंडीकरणाधिकार ० fol. 30b; ० पिंडपितृयज्ञप्राशन ० fol. 32b; ० ; ० आधाना-धिकार ० fol. 37a; ० अपालीकाधान ० fol. 37b;

° अयुक्तविधिः fol. 39a; ° तीर्थयात्रा ° fol. 40b;
° ब्राह्मणस्य मांसनिषेध ° fol. 43a; ° दत्ताप्रदान ° fol.
43b; ° स्नेयान्यमहापातकप्रायश्चित्तनिर्णयः fol. 46a.

Colophon: इति श्रीमन्मीमांसकभट्टनीलकण्ठसम्भट्ट-
भानुकृते द्वैतनिर्णयसिद्धांतसंग्रहे कोटिलक्षायुतहोमनिर्णयः
समाप्तः ॥

The author's brother, *Bhaṭṭa Śaṅkara*, wrote
his *Kuṇḍoddyotadarśana* in 1671 A.D.

For another MS. of the work see Rāj. Mitra,
Notices, II., p. 271.

[H. T. COLEBROOKE.]

1576.

1258a. Foll. 106; size 9 in. by 3½ in.;
indifferent Devanāgarī character; 9 or 10 lines
in a page.

The same work, incomplete in the middle;
with a fragment of *Bhaṭṭa Śaṅkara's* work, of
which the former is an abridgment.

The MS. consists of two portions, paged
separately, the first of which consists of 33,
the second of 73 leaves.

I. Foll. 1-33 *Bhānu's* treatise from the be-
ginning to the middle of the *anūḍhakanyū-*
mṛitū-vāsanca, where the MS. breaks off
abruptly.

II. From fol. 17a (near the bottom) of the
second portion to the end, numbered 17-73,
contain the concluding portion of *Bhānu's*
work from shortly after the beginning of
the *kriyādhikāranirṇaya*.

Dated: संवत्सरे १७१३ पीठकृष्णचतुर्थी लिखितं
लेखापितं विदेनम्वोरमिश्रात्मजलालचंद्रशर्मणा सारस्वतेन
चाराणस्यां श्रीपद्मपतिप्रसादादिति ॥

III. Foll. 1-17a of the second portion (the
first sixteen leaves of which are not num-
bered) contain a fragment of the *Dharma-*
Dvaitanirṇaya, by *Bhaṭṭa Śaṅkara*, son of
Bhaṭṭa Nārāyaṇa.

It begins: संपूर्णोक्तं । °

इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणपारावारपारीणधुरीणमीमांसाह्ये-
तसास्वाज्यधुरंधरश्रीमद्भट्टनारायणसुतभट्टशंकरकृते धर्मद्वैतनिर्णये
पंचमोविषयसंशयोद्भेदपरिच्छेदः ॥ अथ कृष्णजन्माहमीव्रतं नि-
र्णयते ॥ fol. 2b; ° निर्णये श्रीमद्वाङ्मनायसकलशिष्टधुरं-
धरसंप्रदायोद्गीपकः कृष्णजन्माहमीसंशयोद्भेदपरिच्छेदः fol. 10b;
° निर्णये कृष्णजन्माहमीपारणसंशयोद्भेदपरिच्छेदः ॥ एकादोवेध °
fol. 15b. [H. T. COLEBROOKE.]

1577.

1542. Foll. 153 (the original pagination
of which, 142-295, has been obliterated and
changed for a fresh one, 2-154); size 10½ in.
by 5½ in.; very well written, in Devanāgarī;
fourteen lines in a page.

Viruddhavidhividhvamsa, a general review
of disputed points of (sacred) law, composed,
at Anahillapāṭaka, by *Lakṣmīdhara*, son of
Malladeva and *Śrī Devī*, grandson of *Vāmana*
(brother of *Skanda*), and great-grandson of
Soḍha (who, like his sons, was minister to
King *Someśvara* of Śākambhārī).

Incomplete at the beginning. The work con-
sists of seven chapters (*adhikaraṇa*), the first
four of which are wanting; a line and a half
scored out at the beginning (of fol. 2) of the
MS. having contained the colophon of the fourth
chapter, and the first few words of the fifth.

Ch. five began orig. यच्चाप्याचार्यप्राची - - (some
16 aksharas) भ्रात्रादयः आह्वादिकारिण इति । तत्रापि
पुत्राभावे सपिंडा मातृसपिंडाः शिष्याश्च दधुक्तदभावे च्युतिगा-
चार्याविति गोतमवचनमुदाहृतं । °

Fol. 17a: इति स्मार्तमहत्तश्रीमद्भट्टनीलधरविरचिते विरु-
द्धविधिविच्छेसे वाक्यमीमांसायां खेवजादिपुत्राणामेवाभावे भ्रा-
त्रादिआह्वादिनिराकरणं नामाधिकरणं [पंचम obliterated]-
मिति ॥ तदेवं विष्णुरूपप्रोक्तं °

Fol. 70a: इति ° वाक्यमीमांसायां सिद्धांतसंग्रहमधिकरणं
[चर्च] समाप्तं ॥ अथ आह्वस्य प्रकारात् लक्षणाणि प्रोच्यते ।
तत्र विष्णुमित्रः । °

It ends : ब्रजत्वमेधफलं पुरुष इति बोधायनसूत्रं ॥
इति स्मार्ते^० आह्वयप्रकाराख्यमधिकरणं सप्तमं ॥

ब्राह्मणा ब्राह्मणा जाता जाता ये गुणसागराः ।
नागरा नागराजोहंहारो यानहंयद्भरः (! or जहंहारे-
योनहं^०) ॥ १ ॥

तदन्वये षड्गोत्राणामष्टगोत्रोन्नतिश्चिता ।
मध्याह्नेशसंशुद्धे गोत्रे ऽजायत काश्यपे ॥ २ ॥
अमदानंदनगरस्याने स्थानेभ्यराभिधः ।
पंडितो यः सविद्याभिधुर्दिग्विदुषो ऽजायत् ॥ ३ ॥
अमदानंदनगरे नागरेभ्यो गृहांश्च यः ।
सप्तविंशतिविधेभ्यः प्रददौ सपरिच्छदान् ॥ ४ ॥
यममुखः षट्सु तर्केषु चतुर्वेदी चतुर्मुखः ।
मीमांसामासलप्रज्ञो यो भूतस्यान्वये भवत् ॥ ५ ॥

स्कंद स्कंदपितुः प्रज्ञानंदकंदस्त्वमंदधीः ।
शाकंभरीशितुः सोमेश्वरदेवस्य भूभूतः ॥ ६ ॥
साधिविग्रहिकामात्यो ऽराज्यीयकरिकेसरी ।
सोढस्तस्य सुतो ऽसोढः शत्रुभिस्तत्पदे भवत् ॥ ७ ॥
तस्य पुत्रावभूतां द्वौ भूतांतभूतकीर्तिनी ।
स्कंदवामननाम्ना तावास्ताववनीमती ॥ ८ ॥
सर्वामात्यपदं ताभ्यां पृथ्वीराजो ऽददन्मुदा ।
सेनाधिपत्यं स्कंदाय प्रदाय च सुखी स्थितः ॥ ९ ॥
सेनापतित्वं स्कंदाय प्रदाय भृतशक्तये ।
महादेवसुतायातिदूयूपो भूषवत् (!) ॥ १० ॥

साधिविग्रहिकाद्यं तु पदं संपाद्य वामने ।
स्कंदो राजे ऽपितानंदो ऽवधीक्षित्यं कुरुष्ककान्
[(!. तुरु^०) ॥ ११ ॥

सदा स दानानि ददौ द्विजेभ्यो दंडनायकः ।
या काव्यपरिणीतायात् तस्य[र] वैवाहिकं त्वदात् ॥ १२ ॥
स्कंद स्कंदेति वर्येषु वर्यमाने ऽत्र नागरः ।
ब्राह्मणं कोपि कोपेन कपिताधरमुक्त्वान् ॥ १३ ॥
स्कंद स्कंदेति वदथ किं विप्राः प्रतिवासरं ।
मदीयद्वये नायमप्यर्द्धस्कंदसंडिका ॥ १४ ॥
इत्येते नागराः प्रोचुर्यस्त्वं यात्वा तर्दतिके ।
वद द्विजैर्व वचनं यद्यस्ति तव योग्यता ॥ १५ ॥
कोपात्स पादलक्षे द्वादशे शाकंभरीं पुरं ।
प्राप्य विप्रो राजकुलाद्ययांत (!) दंडनायकं ॥ १६ ॥^० २२ ॥
गते ऽन्यसंगरे स्कंदे निद्राव्यसनसन्नधीः ।
व्यापादितस्तुरुष्कैः स राजा जीवन्मृतो युधि ॥ २३ ॥

हरिराजमथो राज्ये शाकंभर्या निवेश्य सः ।
स्कंदस्तत्र कियत्कालं स्थित्वा तुर्याधमं श्रितः ॥ २४ ॥
द्रुमाणां लक्षविंशत्या विंशत्यष्ट(1.०या च) श्रुतेः समं ।
वामनः सकुटुंबो (६)गृहहिल्लपाटकमाट तु ॥ २५ ॥
मल्लदेवो भवत्तस्य पुत्रः पुत्रवतां वरः ।
सुभाषितावलीकर्ता भर्ता भूतलवर्तिनां ॥ २६ ॥
सहस्रसंख्यासाहित्ये लक्षलक्ष्यसंख्याया ।
कोटित्याद्यर्थशास्त्रेषु कोटिशो यन्मतिर्मेता ॥ २७ ॥
स अदीर्घीति नास्मात्प्रनास्मात्तां परिणीतवान् ।
लक्ष्मीशवत्सतो लक्ष्मीधरो भूद्वरधीधरः ॥ २८ ॥
भगवद्भोषभारत्याख्यश्रीपादप्रसादतः ।
आसादितसदानंदद्वैतज्ञानानुभावकः ॥ २९ ॥
अमिति श्रीशिवदण्डहिल्लपाटकपत्तने ।
मल्लदेवः सहामात्यसभ्यः स्मृत्यादिनिर्णये ॥ ३० ॥
वेदांतस्मृतिसिद्धांतश्रुतः स्तुतः (?1.क्रांतः) कवेः पयि ।
पांथो ऽप्रतिमरामाख्यं महाकाव्यं चकार यः ॥ ३१ ॥
प्रत्यक्षीभूतभारत्येवितः (!) स्मार्तमहत्तमः ।
विरुद्धविधिविध्वंसं व्यवधानुगधुद्धये ॥ ३२ ॥

इति स्मार्तमहत्तमश्रीमल्लक्ष्मीधरविरचिते विरुद्धविधिविध्वंसा-
भिधानो ग्रंथः समाप्तः ॥ संवत् १५६२ वर्षे चैत्रशुदि ४ भृगौ ॥

At the end of the volume, a leaf has been added, containing a prose paraphrase of the above genealogical account, written by a recent hand :

नागरा ब्राह्मणाः षड्गोत्राः तेषां मध्ये काश्यपगोत्रे नागरवंशे
काश्यां स्थानेश्वरनामा पंडितः चतुर्दिक्षु पंडितान् जित्वा ।
सप्तविंशतिसंख्यकनागरब्राह्मणेभ्यः सपरिच्छदान्गृहान्ददौ ।^० ।
तदन्वये स्कन्दः^० । शाकंभरीदेशाधिपसोमेश्वरनाम्नो राज्ञः सान्धि-
विग्रहिकामात्यो जातः । तस्य पुत्रः सोढः सो ऽप्यमात्यः । तस्य
पुत्री द्वौ स्कन्दवामननामानौ । तद्वेशीयराजा पृथ्वीराजनामा
स्कंदाय सेनाधिपत्यं वामनाय सान्धिविग्रहिकामात्यं च दत्त्वा स
राजा स्वस्यो जातः । ततः स्कंदः तुरुष्ककान् अवधीत् । ततः
अन्यसंगरे गते स्कन्दे राजा निद्राव्यसनमंदधीः स तुरुष्ककैर्षी-
पादितः । पुनर्हरिराजनामानं शाकंभर्यां संस्थाप्य स्कन्दः चतु-
र्थीधममाश्रितः । वामनस्तु विंशशताधिकविंशलक्षद्रुमैः सह
अगृहहिल्लपाटकमगात् । तत्पुत्रो मल्लदेवः येन सुभाषितावली
कृताप्रति[म]रामाख्यं काव्यं च । शास्त्रे कोटिशो मतं यस्य ।
तेन अदीर्घी विवाहिता । तस्यां तत्सुतो लक्ष्मीधरो भूत् । स
एव भगवद्भोषभारतीशिर्यः अद्वैतज्ञानानुभावकः स एव विरुद्ध-
विधिविध्वंसनामानं ग्रंथमकरोत् स एवायं ग्रंथः ॥

For fol. 1 of the MS., containing a fragment of *Śaṅkara's* (*Sarva-*)*Dharmaparakāśa*, see above, no. 1564. [H. T. COLEBROOKE.]

1578.

1531. Foll. 202 (numbered 1-200, nos. 5 and 35 occurring twice); size 10½ in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī handwriting of about 1800 A.D.; 14-16 lines in a page.

Prayogatattva, a manual of ordinary religious rites, compiled, at Benares, by *Raghunāthasūri*, son of *Bhānuji*, in Śaka 1577 (A.D. 1655).

It begins:

शक्यं यत्तु विशेषतो निगदितुं ब्रह्मादिर्षुदारकैः

स्वातन्त्र्यातनवारणाय सततं संभाषितं योगिभिः ।

ध्यातं मंदरसंस्थितेन जगतः संसारबंधच्छिदा

पूर्णमानसमोदनं तदस्त्रिलाधारं महो मन्महे ॥ १ ॥

नेत्रप्रभापटलनिर्मितकोटिपीठं

लेखेद्रवदितमहोच्चलपादकंजं ।

मालेशशैललसदुदुरपप्रजातं

वंदे स्फुरच्छिपयर्गाचितचारुनीलिं ॥ २ ॥

अहिमरसुरवारानंददात्री मृडानी

हृतमुनिकुलविभ्रा भक्तवृंदास्तदोषा ।

दलितदितिजपुंजा शर्वराज्ञी सदा मां

मुखयतु जगदंबा चंद्रभिन्नावर्तसा ॥ ३ ॥

शारदां शरदिंदुसप्रभां चेतनीरजसंस्थितां परां ।

हंसवाहनसंस्तुतां सदा भावये निखिलार्थदां शिवां ॥ ४ ॥

स्मृतिप्रणेतृनय सूत्रकर्तृ-

स्तथापरान् भाष्यकृतो अभिपूज्य ।

प्रयोगसंदर्भकृतो अपि नत्वा

प्रयोगतत्त्वं चरिक्मिं काश्यां ॥ ५ ॥

संस्कृत्यते एभिः श्रीतस्मात्कर्मैभिः पुरुष इति संस्काराः ।
ते च चत्वारिंशदित्याहुः सुमंतुगीतमी । गर्भाधानानवलोभ-
नपुंसवनसमीर्मतोद्वयनवलिजातकर्मनामकरणनिष्क्रमणासंप्राशन-
चौलोपनयनमहानाम्यादिब्रतचतुष्टयसमावर्तनपाणिपीडनदेव-
पितृमनुष्यभूतब्रह्मसंज्ञकपंचयज्ञानुष्ठानानि तथा पाकयज्ञसंस्था
अग्न्याधेयमहकाः पार्वश्राद्धे आवस्थायहायणी चैव्याच्युजी
चेति सप्त हविष्यज्ञसंस्थाः । अग्निहोत्रं दशैर्पूर्वमासी चातुर्मा-
स्यान्याययथोदिनिर्कटपशुबंधसौत्रामणीति संज्ञास्तथा सप्तसोम-
संस्थाः । अग्निहोम उक्त्यः षोडशी वाजपेयो अतिरात्रो ओषधीम

इति संज्ञा इत्येते चत्वारिंशत्संस्काराः ॥ तथा दया क्षांतिरनसू-
याशीचमनायासो मांगल्यमकार्षेयमस्पृहेत्यष्टावात्मगुणाः । अन्ते
अपि तीर्थस्नानादयः संस्काराः । ०

इति ० संस्काराख्यं प्रथमं तत्त्वं fol. 3b; इति ० परिभाषाख्यं
द्वितीयं ० fol. 10b; ० स्वस्तिवाचनाख्यं तृतीयं ० fol. 15a;
आभ्युदयिकाख्यं चतुर्थं तत्त्वं fol. 27a;—० ग्रहमन्त्राख्यं पंचमं
तत्त्वं fol. 62a; ० रजस्वलाशांताख्यं षष्ठं fol. 77a, etc.

The last two leaves contain a table of contents.

The MS. ends: इति रघुनाथसूरिविरचिते प्रयोगतत्त्वे
उक्तेविवाहाख्यं पंचविंशं तत्त्वं ॥ ० ॥

शांडिल्यान्वयसंभूतरघुनाथेन धीमता ।

प्रयोगतत्त्वमरचि मुदे स्तु तस्मज्जगत्पतेः ॥ ५ ॥

शाके वाजिनगेधुभूपरिमिते तैषे सिते शेकभे

श्रीमत्पद्मैतर्नदिनीपरिवृढप्राणप्रियस्त्रीकसि ।

श्रीमद्भानुजिसूनुना (!) विरचितं स्तपादकंजालिना

पण्डितानिमुदे भवत्वविरतं यच्छ्रेयसां साधनं ॥ ६ ॥

इति रघुनाथसूरिविरचितं प्रयोगतत्त्वं समाप्तं ॥

For another MS. of this work, which omits the first four introductory stanzas, see Rāj. Mitra, Cat. of Bikāner MSS., no. 952.

[H. T. COLEBROOKE.]

1579.

1430. Foll. 155; size 12½ in. by 4½ in.; carelessly written, in Devanāgarī, by two different hands, in 1798 A.D.; ten lines in a page.

Nirṇayāmṛita, a work, in four chapters, on the times and seasons suitable for certain ceremonies, compiled—by order of *Sūryasena-nṛpati* of *Ekacakrapura* on the *Yamunā*—by *Allāḍanāthasūri*, son of *Paṇḍita Siddha-Lakshmaṇa*. It begins*:

कारणमेकं जगतां वारणमास्येन तारणं विपदां ।

किमपि महो महनीयं प्रसूहय्यूहदारणं वंदे ॥ १ ॥

* These extracts were made long before the appearance of Prof. Bhandarkar's Report for 1883-4 (1887), in which this introduction is given more fully. The readings of the present MS. may still be of some value to Indianists.

भाषयामि दृढभक्तिभावनीं भाषितां द्विपुगलां सुमंगलां ।
इष्टदां सततमिष्टदेवतां मंत्रवत्सकलमंत्रमातरं ॥ २ ॥ ०

येः कृतः स्मृतिमहाशीवपार-
प्राप्तिहेतुरिह संप्रहसेतुः ।

ताजमानि मनुविष्णुयमाद्यान्
कालनिर्णयकृतो ऽप्यहमन्यान् ॥ ४ ॥ ०

जयति भूमाविह बाहुबाणाः (? 1. चा ०)
क्षितीश्वरा दिक्श्रुतबाहुबाणाः ।

प्रकुर्वते ये विशदा यशोभिर्
जगत्समयं च सदायशोभिः ॥ ६ ॥

बभूव यश्च त्रिदशैः सरूपस्
तदन्ववाये बलवान्सरूपः ।

चकार नित्यं च समाहितानां
परिश्रयं यः परमाहितानां ॥ ७ ॥

तस्यात्म[जन्मा]जनिं कर्णदेवस्
त्यागेन यो विश्रुतकर्णदेवः ।

वपुःश्रिया निर्जितकामदेवः
सदा समाराधितवामदेवः ॥ ८ ॥

तदात्मभूरुद्धरणे (शः Bh.) क्षितौर्द्रः
क्षितौर्द्रभिन्नानुमानुभावः ।

शुभावदातायतकीर्तिरार्ति-
हरः सतां श्रीपतिमूर्तिरासीत् ॥ ९ * ॥

स्वकीर्तिवल्लीप्रभवतिवल्ली-
स्थलीव टिल्ली नगरीमतल्ली

शतप्रफुल्ला विकसद्विलासा
सुकीर्तिनारैः समसिंचि येन ॥ १० * ॥

प्रस[क्तु]क्तामपहेम ० ११ ॥

उद्धरणं शुद्धरणं संहरणं विद्विषां समुद्धरणं ।

सुदृदां पुरातनदृदां नमतितम (मां Bh.) को न नाम
[तसुमाना (! तमनामः Bh.) ॥ १२ ॥

सौंदर्येण विजृम्भिणा रति[पति]ः शौर्येण श्रीपतिः

गांभीर्येण सरित्पतिर्विलसता धैर्येण भूभृत्पतिः ।

सत्कांयोद्ध (1. दु)पतिः श्रिया धनपतिर्यस्तेजसाहर्षतिस्
तेनार्योद्धरणेन सुमतिः स्पर्धेत कः स्थापतिः ॥ १३† ॥

* Bh. gives verses 9 and 10 in the order 9a, 10a; (10b), 9b. His reading of our 10b is:

भल्लीशतप्रोतशकेशकुंभीकुंभाद्यनारैः समसि(से)चि येन ।

† The MS. numbers both half-verses (13 and 14); hence the next verse 15, etc.

अस्य(? 1. सा)वसावाहितसत्प्रतापः
स्वसंनिवेशोचितभण्यदेशं ।

अध्यास्त सिद्धान(? 1. स्त)समस्तशक्रा
स्पदं पुरं सादरमेकचक्रं ॥ १४ ॥ ०

यस्योपकंठे सितिकंठकंठ-
स्पधिप्रभा भानुसुता वहंती ।

तदुच्चवेदध्वनिसंनिकर्षोद्
अभ्यस्यतीवासिलपावनत्वं ॥ १७ ॥ ०

पुरं शशासैव पुरंदराभस्
तदैकचक्राख्यमनेकचक्रः ।

असंख्यसंख्यारिजयोजिताख्य-
चिख्यासु (!) येनोद्धरणक्षितीशः ॥ २३ ॥

समुद्रैरपि यः सप्तसमुद्रैः संयुतां महौ ।
पालयंस्तस्महीपालः पुरालंकुरुते पुरं ॥ २४ ॥

गुणरत्नाकाराश्चंद्रश्चंद्रसेनस्ततो ऽभवत् ।
महा महा स देवस्य शालिमौलिविभूषणः (!) ॥ २५ ॥

यस्य विष्णोपकाराय सदा सत्युद्यते करे ।
शशंके धनदः स्वैरं चक्रे कनकाचलः ॥ २६ ॥ ०

तस्यात्मजो ऽभूच्चरितार्थजन्मा
श्रीसूर्यसेनो जयति क्षितौर्द्रः ।

सुदर्शनैव विभर्ति गोपी-
नारायणत्वं भुवि यः प्रसिद्धं ॥ ३० ॥ ०

चकास्ति यस्यातिनलप्रतापः
प्रतापसेनो ऽवरजः प्रसिद्धः ।

भक्त्याभिरामस्य सदायज्ञस्य
यो लक्षणाकारमुपैति भद्रं ॥ ४० ॥

श्रीदार्यसौंदर्यदयानयाद्वा
विज्ञानशीर्यौदिगुणेषु नान्यं ।

प्रतापसेनस्य समं समंतात्
लोके विलोके ऽत्र विचित्रलोके ॥ ४१ ॥

श्रीदेवसेनस्तनयो ऽपि गोपी-
नारायणस्याजनिं कामरूपः ।

लज्जप्रसादेन महेश्वरस्य
ममारतिस्तुष्टिमुपैति यत्र ॥ ४२ ॥

देवसेनकुमारस्य कुमारस्य च नांतरं ।
आर्योर्नंदकृतो नित्यं विभाणो शक्तिमुत्तमां ॥ ४३ ॥

श्रीसूर्यसेनः पुरमेकचक्रं
 वरांगमध्यास्य जयत्यजसं ।
 यमन्यकांतं जितनाककांतं
 गुर्वीयमुर्वीव सदोर्वैरास्ते ॥ ४४ ॥
 विड्वत्सु सत्सपि महत्सु समाश्रितेषु
 श्रीसिद्धलक्ष्मणसुतः सुतराममुष्य ।
 श्रीसूर्यसेननृपते[निजते]जसो भूद्
 अज्ञाडनायमतिमानतिमानपाचं ॥ ४५ ॥ ०
 अगाधग्रंथपयोधिं तथालोम्र मया [धिया] ।
 समुद्धृतं नृपादेशास्तेन दें निर्णयामृतं ॥ ४७ ॥
 मनुस्मृतिं विष्णुपराशरां-
 स्तंबस्मृतीवीक्ष्य मिताक्षरां च ।
 तथापराकांशेषपरिजातान्
 स्मृत्यर्थसारं स्मृतिचंद्रिकां च ॥ ४८ ॥
 मात्स्यं कौर्मं वाराहं च दृष्ट्वा वेष्णववामने ।
 मार्कंडेयपुराणानि भविष्योत्तरभारते ॥ ४९ ॥
 [परिशिष्टं हेमाद्रेरनंतभट्टीयगृह्यपरिशिष्टे ।
 कालादंशं चिंतामणिं त्रिदंडं च कृत्यकल्पतरुं ॥ ५० ॥]
 सकलपुराणसमुच्चयदुर्गोत्सवरामकीर्तुकानि तथा ।
 संवत्सरप्रदीपं सभोजराजीयदेवदासीयं ॥ ५१ ॥
 रूपनारायणीयं विष्णुभट्टपद्धतिं विततां ।
 वीक्ष्य महादेशीयं शुभं निर्व[धं] च विष्णुरूपकृतं ॥ ५२ ॥
 श्रीसूर्यसेननृपतेरादेशात्सिद्धलक्ष्मणतनूजः ।
 अज्ञाडनायसूरिः संग्रहमिह कालनिर्णयं कृतवान् ॥ ५३ ॥
 इति ग्रंथावतारं ॥ अथानुक्रमणी ॥
 ग्रंथे श्रीसूर्यसेनस्य निर्णयामृतसंज्ञके ।
 आदावस्मिन्नुदाहारः कथितः प्रथितः क्रमः ॥

Śloka 50, omitted by the present MS., is found in other MSS., viz. Weber, Cat. Berl., no. 1170; Bhandarkar, Rep., p. 351; Burnell, Tanjore MSS., p. 130b.

For other MSS. see Rāj. Mitra, Notices, I., p. 151; IV., p. 285; also Cat. of Bikāner MSS., p. 426 ('written by *Gopīnārāyaṇa*, under the auspices of the King *Sūryasena*, but beginning and ending differently).

Ch. I., *sāmānyatithinirṇayaprakaraṇa* ends fol. 16b; II., *sakalatithinirṇaya* (calendar of

fasts and feasts), fol. 94b; III., *śrāddhanirṇaya-prakaraṇa*, fol. 129a; IV., *āśaucaṇṇaprakaraṇa*, ends :

कृष्णान्संज्ञके घृतं हुत्वा विप्राय गां दत्त्वा पंचगव्यं प्राश्य
 शुद्धः । सूतकी आवश्यकं विवाहादिमंगलं कुर्यात् ॥ इति
 मंगलं ॥

इति श्रीसूर्यसेनमहामहोदयविरचिते निर्णयामृते आशीचम्र-
 करणं समाप्तं ॥

श्रीसूर्यसेनभूभृद्विमलयशःखीरसागरादुदिते ।

इति निर्णयामृते अस्मिन्नाशीचम्रकरणनिर्णयो जातः ॥ १ ॥

श्रीमत्पंडितलक्ष्मणसिद्ध fol. 16b) लक्ष्मणसुतः श्रीसिद्ध-
 [लक्ष्मीपद-

ड्वाराधनसुप्रसिद्धमहिमा यः सिद्धसारस्ततः ।

आदेशादकृतैव सूर्यमहसः श्रीसूर्यसेनप्रभोर

धैरे कर्मणि कालनिर्णयमसावज्ञाडनायः सुधीः ॥ २ ॥

As the work is quoted in *Acala's Nirṇaya-dīpaka* (see the next MS.), it must have been composed prior to 1518 A.D.

[H. T. COLEBROOKE.]

1580-1582.

690-692. Foll. 510; size 9½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1730 A.D.; 8 or 9 lines in a page.

Nirṇayadīpaka, a compendium of rules and opinions regarding religious practices and observances, compiled, in Samvat 1575 (A.D. 1518), by *Acala Dviveda* (*Dvivedin*), surnamed *Bhāgyavateya*.

The author, who was one of three sons of *Vatsarāja*, and a native of *Vṛiddhapura*, carries his genealogy still further up through *Govinda*, *Lakshmīdhara*, and *Ananta* to *Dhāvigadeva* (?).

It begins (as corrected with the help of the next MS.):

हेरवः सर्वकार्येषिसिद्धिदः सर्वदा सतां ।

सिद्धिबुद्धियुतः सो ऽस्तु ग्रंथनिर्मितकर्तृणि ॥ १ ॥

देवः श्रीशंभुजन्मा गणपतिरसिलाबागरानार्यपुङ्गवो
 रक्षन्स्मिन्मस्ते जगति तु भयतो यत्र कुत्र स्थितांश्च ।
 येषां सप्तप्रवृत्ता परमविधियुता पंचयज्ञान्विता या
 धर्म्या स्वाचारयुक्ता न विरमति यतो नित्यचर्या कदा-
 च्छुर्धर्मनिरतैरपि चातिथेयैर् [चित् ॥ २ ॥
 यज्ञक्रियाकुशलभिस्तु विचारगमैः ।
 धर्म्यैर्हि जैश्च शरणागतसाधुवृत्तैर्
 आस्थापितं पुरवरं हि शिवेन वृद्धं ॥ ३ ॥
 विद्यावृद्धा धर्मवृद्धा ज्ञानवृद्धा हि ये नराः ।
 वसन्ति यत्र तेनैतद्गुहा वृद्धपुरं विदुः ॥ ४ ॥
 आचार्येतामुपगताय चतुर्मुखाय
 शंभुः स्वयं स्वकरसक्तविवाहशोभः ।
 जैलांगजोह्रनपर्वणि संव्यतारीत्
 तीर्थास्पदं नगरमेतदमर्त्यसम् ॥ ५ ॥
 नास्माभिर्नैनु नागरस्य पुरतो वेदार्थवादः कदा
 जेयो यत्र महसृपेरिति (? तमे ०) शिशोर्ब्रह्मविभिर्निर्गतं ।
 दुर्घोसा वसति स्म नागनिलये आसो ऽपि काशीपुरे
 अगतिः स्वस्ति समुच्चरे[त्] विजगतां लंकाकृतात्मा-
 अतः सम्मानमर्हति सर्वेभ्यो नागरा ननु । [लयः ॥ ६ ॥
 यतो ब्रह्मर्षिराजर्षिदेवर्षिर्भिरुपासिताः ॥ ७ ॥
 ये नागरा भवत्ये प्रसिद्धाः
 अनुकूमागोचरश्च प्रगल्भाः ।
 द्रव्यप्रदानामकुचेरशोभा
 धर्मेद्विषः प्रत्यनिशं कठोराः ॥ ८ ॥
 तेषु व्यक्तरभूदेका मण्डोदयभिधोत्तमा ।
 तस्यां भारिगदेवो भूषरायां (? १. अ. ०) धर्मवर्धकः ॥ ९ ॥
 अनंतनामा समभूतर्दगजो
 यो ध्यापिपद्मेदमनंतवाडवान् ।
 अनंतभक्त्या निजजन्म साधकं
 कृत्वा ययावीश्वरधाम निर्मलं ॥ १० ॥
 लक्ष्मीधरः सूनुरभूदनंताद्
 आनंददायी भुवि भूसुराणां ।
 यस्मिन् द्विजे श्रीश्च सरस्वती च
 कुटुंबभावेन सदोपतुले ॥ ११ ॥
 लक्ष्मीधरादामर्जतुर्द्विजेशो
 गोविंदनामा भुवि विष्णुतो यः ।
 वेदार्थविद्वेदिककर्मविज्ञो
 विद्वद्द्विजैरर्चितपादपद्मः ॥ १२ ॥

तस्यात्मजो भूषणु वात्सराजो
 वत्सैस्त्रिभिर्विस्तृतवंशराजः ।
 यो धर्मवर्माश्रयराजराजः
 सर्वार्थविज्ञानविधौ सराजः (!) ॥ १३ ॥
 श्रीवात्सराजादचलद्विजेदी
 मनुर्दधद्विप्रमनार्हिर्युः ।
 श्रीनागराणां श्रुतिसागराणां
 करोति किंचिच्छुभकर्मसिद्धौ ॥ १४ ॥
 श्रीमन्महारुद्रभवं विधानम्
 श्रुवेदिविप्राममत्तारिषं यत् ।
 तस्यानुजं निखैयदीपिकाख्यं
 ग्रंथं वचोमोहहरं करोमि [करोति 2595] ॥ १५ ॥ ०
 द्वेदेदीविदुषां प्रधानमभवच्छ्रीवात्सराजो द्विजस्
 तत्सूनुः सकलद्विजाहिरजसामंशः कृती यो ऽचलः ।
 तेनायं क्रियते प्रियाय विदुषां सन्निधौयाकांक्षिणां
 ग्रंथो निखैयदीपको ऽधिवसता श्रीपूर्ववृद्धं पुरं ॥ १६ ॥
 जनकं स्वं प्रणम्याथ गुरुं भट्टविनायकं ।
 तिथ्यादेर्निर्णयं तूते ऽचलो नागरवाडवः ॥ १७ ॥
 तिथ्यादिकं चोदनातः (!) आह्वदानादिकर्मसु ।
 अंगत्वेनेष्यते तस्मात्त्रिस्तोत्रप्यत्वमर्हति ॥ २० ॥
 आदिशब्देन कालो नक्षत्रादि च । ०

The work is chiefly concerned with the various observances connected with *śrāddha*, followed by chapters on *aśauca* and *grahana*; other ceremonies such as *upanayana*, *vivāha*, *pratiśṭhā*, etc., being only cursorily dealt with towards the end of the work.

Of the authorities referred to by the author, the following may be mentioned: *Anantabhaṭṭa*, foll. 59b, 60b, 444a; *Ācāratilaka*, fol. 74b; *Rshyaśṛiṅga*, foll. 315b, 340a, 362a; *Kāraṇa-tantra*, foll. 481a, 482a, 483a; *Kārshṇājini*, foll. 334a, 335a, 348a, 350a; *Kālanirṇaya*, foll. 324a, 354b; *Kālanirṇayadīpikā*, fol. 441b; *Kālādarśa*, foll. 7a, 127b, 184a, 254a; *Kauśika-saṃhitā*, fol. 139b; *Kṣhīrasvāmigrantha*, fol. 45b; *Khādiragrihya*, fol. 401b; *Gabhastī*, fol. 450a; *Gālava*, foll. 276a, 313a, 315b; *Grihyapariśiṣṭa*, foll. 250b, 444b, 468b (also *Kāthakagrihyapari-*

śiṣṭa, foll. 449a, 450a, 461a; and *Maitreya-grihyap.* fol. 338a); *Govindarāja*, fol. 288a; *Caturviṃśatimata*, fol. 419b; *Candranibandha*, foll. 271b, 273b; *Candrasmr̥iti*, fol. 250a; *Camatkāraḥkhaṇḍa*, fol. 341b; *Jātūkarṇya*, foll. 336a, 337a, 361a, 398b; *Jaimini*, fol. 179a; *Jyotiḥsāgara*, fol. 446a; *Jyotir-Bṛihaspati*, fol. 350a; *Trikāṇḍamaṇḍana*, fol. 445b; *Dāmodarīya*, foll. 462b, 463b, 469a; *Dhaumya*, foll. 163a, 164a, 165b; *Nigama*, foll. 424b, 433a; *nigamasmarāṇa*, fol. 155a; *Nirṇayaabhāskara*, fol. 108a; *Nirṇayaśiromaṇi*, fol. 158a; *Nirṇayāmṛita*, fol. 39b; *Pārijata*, foll. 273b, 279b; *Paithīnasi*, foll. 8b, 49b, 56a; *Bṛihaspatijyotir-grantha*, fol. 459a; *Bhalla*, foll. 174a, 238a; *Bhāṣyasamgraha*, fol. 44a; *Bhūpālavallubha*, fol. 466a; *Ratnamālā*, foll. 4b, 237b, 463a; *Lalla*, foll. 171a, 239a, 465b, 474a; *Vijñāneśvara* (*yathā Vijñāneśvareṇa Smṛityarthasāre*), fol. 273b; *Viśvarūpa*, fol. 159b; *Viśvarūpanibandha*, foll. 163a, 166b, 170b; *Viśvadarśa*, foll. 271b, 308a; *Vishṇubhakticandra*, fol. 219b; *Vishṇurahasya*, foll. 113a, 181a, 185a; *Vyavahārasāra*, foll. 464a, 487a; *Vyāghra*, fol. 418a; *Vyāghrapāda*, foll. 432b, 434a; *Vratakalpa*, fol. 220b; *Vratasamuccaya*, fol. 118a; *Śrīpati*, fol. 174a; *Shaṭtriṃśanmata*, foll. 395b, 396a, 402a, 415b; *Satyavrata*, foll. 452a, 457b; *Sumantu*, foll. 315b, 316b, 331a; *Sureśvara*, fol. 474a; *Smṛiticandrikā*, foll. 151a, 472b; *Smṛitimañjarī*, foll. 337b, 359b; *Smṛitisamgraha*, foll. 260b, 332a, 434b, 455b; *Smṛitisamuccaya*, fol. 333a; *Smṛityarthasāra*, very often; *Hāṭakeśvarakshetramāhātmya*, foll. 130a, 141b, 234a.

It ends: इति उक्तेषु निर्णयेषु वर्तमानानां पुंसां सर्वकार्येषु मंगले स्यादिति मंगलं ॥ संपूर्णाय नमः ॥

नानानिर्णयसंपन्नः कृतो निर्णयदीपकः ।

भुम्भाम्यवतेयेन द्विवेदेनाचलेन च ॥

चुवेदोक्तमहारुद्रविधानस्य सहोदरः । [दीपकः ॥

भुम्भाम्यवतेयेनायाया (?) भुम्भाम्यवतेयेनाय यो कृतो निर्णय-

द्विवेदीविदुषां ० श्रीपूर्ववृद्धपुरं ॥

वसिते (?1. वसति) ये वृद्धपुरे द्विजाले विबुधोपमाः ।

तथापि सन्निवेकाय यंभो भूचलये ऋ नः ॥

पंचसप्ततिमे वर्षे संवत्पंचदशात्यरे ।

भुम्भस्य कृष्णद्वादश्यां यंभः पूर्णत्वमीयवान् ॥

इति श्रीनिर्णयदीपकः समाप्तः ॥ इदं पुस्तकं केशवेन लिखित्वा श्रीलक्ष्मीधरब्राह्मणाय स्वीयेपरमार्थनिमित्तं दत्तं लेखकपाठकयोर्हेरिहरी सर्वदा सुप्रसन्नावास्तां ॥

The surname *Bhāgyavateya* also occurs at fol. 424a :

कृते ऋचलद्विवेदेन यंभे निर्णयदीपके ।

इत्यं भाम्यवतेयेन कृतो ग्रहणनिर्णयः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1583.

2595. Foll. 290 (of which foll. 164, 174, 270-273 are missing; while three old *suddhipatras* are inserted after foll. 32, 57, 124); size 11½ in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī, by different hands; 10-12 lines in a page.

Nirṇayadipaka.

This MS. is made up of different portions, which still show an original separate pagination, viz. foll. 141 seq., foll. 188 seq., and foll. 252 seq. The last two leaves are older than the rest, while foll. 252-288 are again more ancient than the other portions.

The preceding MS. must have been derived, at least for the greater part, from the present MS., having been transcribed from it by a careful and experienced hand. This was certainly the case as regards the last portion, where the text of this MS. has been exactly reproduced. The lacunæ caused by the lost leaves 164 and 174 occur also at foll. 305b and 318a of MS. 691, without, however, any indication of a gap in the text; while, on the other hand, the gap occasioned by the loss of

fol. 270-273 has been supplied in foll. 476-481 of MS. 692, but evidently from some other source than the missing leaves, as fol. 274 of this, and fol. 482 of the other MS., begin exactly alike in the middle of a word, while the last line of fol. 481b of the latter MS. has been left blank.

The date (of the last two leaves) of this MS. is संवत् १६३८ समये चैत्रवदि १५ सोमवासरे लिखितं वाराणस्यां जमदीशब्राह्मणेन ॥

For another MS. of this work, see Rāj. Mitra, Bikāner Cat., p. 427.

[MACK. COLL.]

1584, 1585.

2187, 2188. Foll. 322 and 333; size 11 in. by 5 in.; large, clear, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Nirṇayasindhu (also called *Nirṇayakamalākara*), a comprehensive work on religious rites and ceremonies, compiled, in 1611-12 A.D., by *Kamalākara Bhaṭṭa*, son of *Rāmakrishṇa Bhaṭṭa* and *Umā*, grandson of *Nārāyaṇa Bhaṭṭa*, great-grandson of *Rāmeśvara Bhaṭṭa*, and younger brother of *Dinakara (Divākara) Bhaṭṭa*.

The work is one of the chief authorities in Western India on matters connected with ceremonial observances.

It begins [A]:

कारुण्यैकनिकेतं रामं सीतालतायुक्तं ।
विश्वामित्रान्वयायव्रततिसमालंबशशिखिनं वंदे ॥ १ ॥
लक्ष्मीसहायं कल्पद्रुतरलं जितगोकुलं ।
बर्हीपीडं घनश्यामं महः किंचिदुपास्महे ॥ २ ॥
वेदार्थधर्मरक्षायै मायामानुषरूपिणं ।
पितामहं हरिं वंदे भट्टनारायणाक्षरं ॥ ३ ॥
यत्पादसंस्मृतिः सर्वमंगलप्रतिभूनेता ।
तान् भट्टरामकृष्णाख्यानं श्रीतातचरणानुमः ॥ ४ ॥
सर्वकल्याणसंदोहनदानं यत्पदद्वयं ।
शुनदीसोदरीमंबामुमाख्यां नीमि सादरं ॥ ५ ॥

[विंदुमाधवपादाञ्जरोलंबीकृतविग्रहं ।

ज्यायांसं धातरं भट्टदिवाकरमुपास्महे ॥ ६ ॥ om. A.]

हेमाद्रिमाधवमते प्रविचार्य सम्यग्

आलोच्य तत्त्वमय तीर्थकृतां परेषां ।

श्रीरामकृष्णतनयः कमलाकराख्यः

काले यथामतिं विनिर्णयमातनोति ॥ ७ ॥

सति यद्यपि विद्वांसस्तत्त्वविधाश्च कोटिशः ।

तथाप्यमुष्य वैदर्भी केचिद्विशतमुमीशते ॥ ८ ॥

तत्र संक्षेपतः कालः षोढा । अष्टोऽप्यनमृतमोक्षः पञ्चो दिवस इति । ०

The work is divided into three chapters (*pariccheda*), the 1st of which deals with generalities (*paribhāṣā*) and the several days of the *pakṣa* (*tithinirṇaya*); while the 2nd (*samvatsarakṛityanirupāṇam*) supplies a regular calendar of religious fasts and feasts; and the 3rd chapter (*prakīrṇanirṇaya*) is again subdivided into three *prakaraṇa*, treating of, a) *saṃskāra*, and various ceremonies such as dedications of trees, tanks, etc., of *devapratishṭhā*, etc.; b) *śrāddha*; c) *asaucha* and miscellaneous rites, such as *vidhavādharmaḥ*, *yatidharmaḥ*, *saṃnyāsa*, etc.

Vol. I. of this MS. contains chapters I. (fol. 76) and II. (fol. 150, numbered 148, nos. 57 and 58 being used twice); and fol. 1-72 of the third chapter, terminating in the middle of *vivāha*; Vol. II. contains the remainder of the chapter (fol. 73-405, numbered 404, no. 168 occurring twice).

The last two concluding stanzas and the colophon run thus:

वसुधैवकुतुभूमिर्गते* गते ऽन्दे
नरपतिविक्रमतोऽयं याति रीद्रे ।
तर्पसि शिवतिथी समापितोऽयं
रघुपतिपादसरोरुहेऽर्पितश्च ॥ ६ ॥

* Only MS. 193 has the second *चतु*, whilst the present MS. has *क्रतु* instead, and the other MSS. omit it altogether.

जगति सकलविद्यासिंधुमुद्दिष्टयानां
परमशक्तिपरीक्षा युज्यते सञ्जनानां ।
तदिह मम निबन्धे दूषणं भूषणं वा
यदि भवति विदग्धैस्तद्वचस्य विमृश्यम् ॥ ७ ॥

इति श्रीमत्पद्मात्मप्रमाणपारावारीश्रीमद्भामिनीश्वरभट्टसुत-
विष्णुमुकुटहोरांकुरश्रीरामकृष्णभट्टात्मजदिनकरभट्टानुजकमला-
करभट्टकृते निर्यासिन्धी तृतीयपरिच्छेदः समाप्तश्चायं निबन्धः ॥

Fourteen leaves inserted at the beginning of Vol. I. contain a complete table of contents, but without references to the pages.

The work has been printed at Bombay 1862, and Benares 1865. Cf. also Gildemeister, Bibl. Sansk., no. 318; West and Bühler, Digest, 3rd. ed., p. 23; Burnell, Tanjore MSS., p. 130b.

[GAIKAWAR.]

1586.

1888. Foll. 382 (in three parts of foll. 45, 92, and 245); size 11½ in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī, by two or three hands, 12-15 lines in a page.

Nirṇayasindhu.

Dated: शके १६७१ शुक्लनामसंवत्सरे भाद्रपदचतुर्दश्यां
सौम्यवासरे तद्विने समाप्तिमगमत् ॥ वक्षोपनामकज्ञकरेश लि-
खितोयं ग्रन्थः समाप्तः ॥ after which, by another hand:
कर्णे (i.e. Karvekar) इत्युपनामस्य रघुनाथभट्टस्येदं पुस्तकं ॥

[DE. JOHN TAYLOR.]

1587.

2173. Foll. 507 (in three parts of foll. 60, 129 and 318); size 11½ in. by 5½ in.; clear Devanāgarī writing of about 1780 A.D.; ten lines in a page.

The same work.

[GAIKAWAR.]

1588, 1589.

2654, 2655. Foll. 556 (numbered 557, no. 495 having been passed over); size 10 in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī writing of

the latter part of last century; 8-11 lines in a page.

The same work.

Vol. II. begins with fol. 289, in the *lingār-cāpratishṭhāvidhi* (ends fol. 300b).

[GAIKAWAR.]

1590, 1591.

192, 193. Foll. 372 (paged 44, 106, and 222); size 11½ in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī, by three different hands, towards the end of last century; ten lines in a page.

Nirṇayasindhu.

Vol. I. contains the first two, vol. II. the third chapter.

[H. T. COLEBROOKE.]

1592.

2690. Foll. 112; size 9½ in. by 7½ in.; fairly written, in Devanāgarī; fifteen lines in a page; European paper.

A portion of the *Nirṇayasindhu*; viz. *paricch. III., prakaraṇa 2*, here called the 4th *pariccheda*.

[MACK. COLL.]

1593.

1149. Foll. 224; size 9½ in. by 3½ in.; good Devanāgarī writing of about 1600 A.D.; nine lines in a page; the last four leaves have been supplied by a modern hand.

Jaṭamalla-vilāsa, a digest of rules of conduct, compiled (in the latter part of the 15th, or of the 16th century), by Śrīdhara, under the patronage of Prince Jaṭa Malla, younger brother of Cāya Malla; son of Bālacandra, and grandson of Dhaula, sole minister of the ruler of Dhilli.

On the first page the writing, which had faded, has been touched up in several places, but not always correctly.

It begins :

रम्योऽङ्गुलसत्कपोल[७७-] हानां बुधाराभर-
 भान्यम्यत्तमधुत्रैप(? र)तिव(? त)रामारम्भकोलाहलः ।
 सान्द्रानंदसुरेन्द्रवर्दितपदद्वन्द्वारविंदः सदा
 विघ्नध्वंसनधूमकेतुरवतु श्रीमानुमानन्दनः ॥ १ ॥
 मुल्लेन्द्रीवरदामसुंदरतरङ्गयामाभिरामछुतिं
 वंशीनिस्वनमुग्धतर्णककुलैराकीर्णमुक्करीकैः ।
 भक्त्यस्तविनिद्रसुंदरमिलम्भदारदामश्रियं
 श्रीगोविन्दमनिद्रपंकजमुचिं स्नेहाननार्जं भजे ॥ २ ॥
 कुंडलीकृतभुजंगकुंडलीमंडितो भसितभूषितदेहः ।
 संततं हिरदकृत्स्नवृतांगो मंगलं दिशतु मे शितिकंठः ॥ ३ ॥
 प्रसादमासाद्य सदैव यस्या
 मूकोऽपि वागीशतुलमुपैति ।
 सा पुस्तकच्यवरेकहस्ता
 सरस्वती मंगलमातनोतु नः ॥ ४ ॥
 अस्ति स्वर्णपुरी सुपर्वेनगरीसौंदर्यगवौपहा
 वशीनां बहुवित्तसंग्रहवतां पूर्णा चतुर्णां गवैः ।
 यस्यां कौशलगोत्रजस्त्रिभुजा मंदीरनामानलः ।
 क्षत्रप्रोच्यसंभवो भुवि महान् वंशः समुज्जृभते ॥ ५ ॥
 तस्मिन्मसीमगुणरत्नचयैकसिंधुः
 सिंधूद्वारमण्यर्चितनदक्षचेताः ।
 संग्रामनिर्जितबलोर्जितवैरिचोरो
 विशिष्ट[७७]रघुवंशभवो बभूव ॥ ६ ॥
 अभवदमलमूर्तिर्विष्णुविस्थातकीर्तिः
 सुकुलनलिनभानुवीरभूपालसूनुः ।
 करकृतकरवालो वैरिभूपालकालः
 कृतहरिहरसेवः श्रीजयचंद्रदेवः ॥ ७ ॥
 असमसमरलीलालं पटक्षोणिपाल-
 क्षपितविपुलदर्पेन्द्रकोदंडशाली ।
 अनवरतवितीर्णस्वर्णपुरो धरायाम्
 अयमकृत कृतार्थानर्थिसार्थानजस्रं ॥ ८ ॥
 तस्य सूनुरभवत्तयशाली
 नल्लदेव इति विद्युतकीर्तिः ।
 पार्थिवप्रथितवंशवर्तसः
 कंसवैरिपदपंकजहंसः ॥ ९ ॥
 तस्याजनिह तनयो विनयोपपन्नो
 दासः शशीव जगति द्विजदेवदासः ।
 भूपालमौलिधिलसक्तसचक्रवालो
 भूमावनम्रवरवैरिभूपालकालः ॥ १० ॥

तस्याभवत्सूनुरनुत्तमोजा
 ढोलाभिधानो दूढराजशब्दः ।
 दिक्षिपतिप्रौढतरैकमंत्री
 येनाभवत्पुत्रवती जनित्री ॥ ११ ॥
 असमसमरलीलः सर्वदा दानशीलः
 स्वजनकदनहती धंदिनिर्मोककर्ता ।
 उपचितबहुविभः संततानंतचिन्तो
 विदितविमलवंशः क्षत्रवंशावर्तसः ॥ १२ ॥
 हृदयनिहितकंसध्वंसिपादारविंद-
 द्वितयजनितभक्तिक्षालिताशेषदोषः ।
 सततकनकदानामंदनं दक्षमुत्तु(?)
 प्रथितविधिविद्वद्भृन्दवंदारुमौलिः १३ ॥
 तदात्मजः संप्रति बालचंद्रो
 जागर्ति कीर्त्या जितपूर्णेन्द्रः ।
 यच्छासनं के दधति स्म नित्यं
 मालां विशालामिव भूमिपालाः ॥ १४ ॥
 नृपतिमुकुटरत्नश्रेणिसंपातानिर्गत
 तरुणकिरणराजीमंजरीरंजितांशुः ।
 स्वभुजविजितभूभृत्प्रापितानंतविभ-
 द्विजवितरणलीलो विष्णुविस्थातशीलः ॥ १५ ॥
 तस्याभवत्तयवतस्तनयो दयावान्
 अंभोनिर्धेयवधुः किल चायममलः ।
 सत्री बलक्षपितवीरविपक्षपक्षो
 यो जन्मना जनयितारमलं चकार ॥ १६ ॥
 तेनार्थिनः कृतवता कृतिनः कृतार्थोद्
 विद्याविनोदमुदितामलमासनेत् (?) र. ० मानसेन ।
 सौंदर्यनिर्जितमनोभववैभवेन
 मानोन्नतेन कुलमुन्नतिमाजगाम ॥ १७ ॥
 तस्य सोऽयमनुजो जटमल्लः
 पांडवस्य जगति प्रतिमल्लः ।
 भाति कीर्तिजितकण्ठधीचिर
 दीननीरभवदण्वीववीरिणः ॥ १८ ॥
 तरुणतरुणिकल्पानल्पचंडप्रतापो
 विगतदुरितशंकः शोषितारातिपंकः ।
 सुषितविपुधवंदो (?) सुहित ० राजधृदैकवंधो
 विजितमदनमुद्रो वैरिराजीवचंद्रः ॥ १९ ॥
 न दैन्यं रक्षितं तेन न सैन्यमपि चाक्षतं ।
 जटमल्लनृपालेन विदुषां विद्विषामिह ॥ २० ॥

वालचंद्रनृपनंदनस्फुरतीतिचंद्रजटमल्लकारिते ।

अधीरेण कृतिना वितन्त्ये संग्रहप्रथममाहिकक्रमः॥२१॥

सदाचारस्य वेदमूलकत्वेनान्वयव्यतिरेकाभ्यां दृष्टादृष्टोभयरु-
पफलसंपादकतयाभ्यर्हितत्वेन प्रथममाचारो निरूप्यते ॥ तथा च
मनुः ॥ श्रुतिस्मृत्युदितं ०

इति पुरीषोत्सर्गविधिः fol. 5a; ० शीर्षविधिः fol. 6b;
आचमनविधिः fol. 7b; दंतधावनविधिः । अथ केशप्रसाध-
नादिमंगल्यविधिः fol. 9a; ----

वालचंद्रकुलकैरवचंद्रखोणिपालजटमल्लविलासे ।

अधीरस्य कृतिनः कृतिरेषा संततं कृतिमुदे समुदेतु ॥

इति श्रीमहाराजाधिराजश्रीवालचंद्रात्मजजटमल्लकारिते -
जटमल्लकारिते जटमल्लविलासे आहिकप्रकरणे तथैवविधिः ॥

अथ देवपूजा । ० fol. 24b; ० आहिकप्रकरणे अति-
थिपूजा fol. 30a; ० भोजनविधिः fol. 36a; ० शयन-
विधिः ॥ इति ० आहिकप्रकरणं समाप्तं fol. 37a.

II. वचनानि विचिन्वता मुनीनां

बहुधा अधीरशर्मणा बुधेन ।

जटमल्लनृपालशासनात् क्रियते

कालविनियोगो ऽधुना ॥ ०

इहाविधिवार्यबोधितानां निखिलकर्मणां निष्पत्तये अधि-
करणतयाङ्गत्वेनोपयोगित्वाकालो निरूप्यते । तथा हि
विधिर्द्वेषा । प्रवर्तको निवर्तकश्च ॥ ०

इति वेधनरूपणं fol. 41a; नखचव्रतविनियोगः fol.
44a; इति ० तिथिनिर्णयप्रकरणे प्रतिपदादिजन्माष्टमी-
पर्यन्ततिथिविनियोगः fol. 55a; दुर्गाष्टमीनवम्योर्नियोगः
fol. 57b;—एकादशीद्वादशीव्रतनियोगप्रकरणं fol. 83a;
० शिवरात्रि ० fol. 85a; होलिका fol. 86a; षटसा-
वित्री fol. 86b; दीपोत्सव fol. 87a; आवणी fol.
88b; युगादिकालनियोगः fol. 94b; महालयनियोगः
fol. 97b;—इति ० आहिकप्रकरणम् fol. 115a; ० संक्र-
मणकालानियोगप्रकरणम् fol. 120a; ग्रहणकालनियोगः
fol. 125a; अधिकमासनिर्णयः fol. 135b; ० मांस-
तैलादिविहितनिषिद्धकालनियोगः fol. 141b; इति क्रतु-
कालोपगमनियोगः ॥ ib.

अथ गर्भीधानादि संस्काराणां कालनियोगः । ० पुंसवना-
दिकर्मकालनियोगः fol. 142b; उपनयन ० fol. 144a;
विवाहादि ० fol. 146a; अग्निवेदन ० fol. 147b;
मृत्तिका ० fol. 151b; अनध्यायकाल ० fol. 157b;
देवाराणादिप्रतिष्ठाकाल ० fol. 160a; अग्न्याधानादिकाल ०

fol. 161a;—संकीर्णकप्रकरणम् fol. 170b; इति ०
तिथिनिर्णयप्रकरणं समाप्तम् fol. 171a.

III. On *asauca*, beg.: शुचिः कर्मोयि कुर्वीतेति
सकलवैधकर्मसु शुद्धिरधिकारिविशेषणं ०

इति ० शुद्धिप्रकरणं fol. 204b; तैजसादिद्रव्यशुद्धिः
fol. 207b; धान्यादिशुद्धिः fol. 210a; सिद्धान्तशुद्धिः
fol. 211b; तोयशुद्धिः fol. 213b; भूम्यादिशुद्धिः
fol. 215a; स्वभावशुद्धिः fol. 217b; देहशुद्धिः fol.
219a; इति शरीरशुद्धिः । अथ ज्ञानशुद्धिः । fol. 220b.

It concludes with four stanzas in praise of
Krishṇa (स्फुरत्युरटकुंडल ०), after which :

वालचंद्रकुलकैरव ० ॥ ५ ॥ see above.

संवत्सरे श्रीनृपविक्रमार्के

वानाश्रवाण्यतिभाजि(!) तिष्ठाः (1. तिथ्याः) ।

शुचौ शिते कारितपात्र(नि)बंधे

वालेंद्रपुत्रं (!) जटमल्लनामा ॥ ६ ॥

इति श्रीगजाधिराजश्रीवालचंद्रात्मजजटमल्लकारितं (!)
जटमल्लविलासशुद्धिप्रकरणं संपूर्णम् ॥

जटमल्लविलासः समाप्तः ॥

Among the authorities quoted may be men-
tioned: *Karaṇatantra*, 158b, 161b; *Kālanirṇaya*,
155a [तथोक्तं कालनिर्णये । काण्डप्रज्ञानुवाक्यानां समाप्ती
काल इत्यते । दशाष्टयचरात्राः स्युस्तथ्यानां (!) तु अहं भवेत् ।
तत्राणि संहिता ब्राह्मणमारस्यकं च ॥ ? not in the *Kāla-
mādhaviya*]; *Kālādarśakāra*, 104a; *Dāmodariya*
(astron.), 144a; *Pañcānanasimha*, 126a; *Pāri-
jāta*, 147b [मनुः । चतसस्तु परित्याज्याः शिष्या गुरुणा च
या । पतिव्री च विशेषेण जुगितोपगता च या ॥ जुगितो
निर्दिष्टः ॥ प्रतिलोम इति पारिजातः]; *Prāsādādīpikā*,
26b [अथ शिवे वज्र्यानि ॥ प्रासाददीपिकायां ॥ जयाबंध-
कसिंदूरं तथा चैसंधिके शुभे । दर्शतीकेतकीचूषीमालतीकुट-
जानि च ॥ घुमृणं चावमारुच्य प्रमादेनापि नार्थयेत् (!) । वधैरा
सर्जपत्रं च तथा च कुमुदद्वयं ॥ two ślokas more];
Ratnamālā, 145a, 161b; *Vallabha*, 162b (*Valla-
bhācārya*, 38a, 163b); *Viśvādarśa*, 102b; *Viṣṇu-
dharmāmṛita*, 124a; *Śrīpati*, 135a, 145b, etc.
(-paṇḍita, 160a); *Shaṭtriṃśanmata*, 40a, 47b;
Smṛitisamgraha (जातकर्म च पुंसूतः सीमंतोन्नयनव्रतं ।
मल्लिङ्गचे ऽपि कुर्वीत निमित्तं यदि जायते ॥) 126b; (आखे
3 T 2

उद्दे वा तृतीये वा विप्रश्चौडं प्रकल्पयेत् । दैवास्तस्यान्तराये च
पंचमे ऽपि न दुष्यति ॥ तृतीये वा पंचमे वा चूडा राज्ञां विशा-
मपि । निगदध्याख्यानेतत् ॥), 142b; *Smṛitisamgraha-*
kāra (तपनस्य सुता गंगा गौतमी च सरस्वती । रजसा ना-
भिभूयते वेणा च नदसंज्ञिता इति ॥) 137b.

[H. T. COLEBROOKE.]

1594.

1441b. Foll. 119; size 12 in. by 4 in.;
carelessly written, in Devanāgarī, in A.D. 1799;
eleven lines in a page.

The same work. Copied, very incorrectly,
from the preceding MS., with the exception,
probably, of the last four (modern) leaves of
that copy. The verse containing the date is
given thus :

संवत्सरे यीनृपविक्रमास्त्रे वाङ्मवाणक्षितिभाविनिना शुची
शिते - रिसमाचनिबंधे वालेंद्रपुग्नं - टनल्लनामा ॥ ०

[H. T. COLEBROOKE.]

1595.

2772. Foll. 403; 4to; size 12½ in. by
10 in.; fairly written, in Devanāgarī; 31 lines
in a page.

Jayasimha-Kalpadruma, a general digest of
rules and opinions on religious observances,
compiled, under the patronage of *Jayasimha*
of Mathurā, in A.D. 1713, by *Ratnākara*, son
of *Paṇḍita śrī-Deva Bhaṭṭa*, of Benares.

It begins :

करींद्राननं चारुचंद्रावर्तसं

सवर्तंडपालीमिलङ्गमालं ।

अपयौसुतं विप्रपूगं हरतं

गणेशं सुरेशं तमाद्यं प्रपद्ये ॥ १ ॥

अजीजानकीशं शरणागतैक-

दुःखापहं श्रीगिरिजाधवं च ।

स्मृत्वाप पृथ्वी पितरौ गुरुंश्च

अधीतरी सूर्यसमी नमामि ॥ २ ॥

आसीदुद्याद्वितीयं त्रिगुणविरहितं निष्कलं निर्विकारं

यच्चिन्मात्रं तदेव प्रलयजलनिधीं विष्णुरूपं बभूव ।

जातस्तथाभिपक्षाद्विधिरभितमतिस्तप्रपीचो विवस्त्रास्
तस्माद्वैवस्वतो भूमनुराखिलगुणस्तस्मा इक्ष्वाकुभूषः ॥ ३ ॥

इक्ष्वाकोस्तु कुले गिरीशसदृशो राजा ककुत्स्थो सभूत

तन्नोचान्तनुद्वेदः समजनि श्रीधुभुमारो नृपः ।

माधाता तु तदन्वये समभवत्तस्यान्वये भूमहान्

राजा धर्मविवृद्धये किल हरिचंद्रः सुरेंद्रोपमः ॥ ४ ॥

पूते हरिचंद्रकुले विशिष्टे

गरेण युक्तः सगरौ हि जातः ।

भगीरथस्तत्कुलजः प्रसिद्धः

अजीजह्वी येन महीमनायि ॥ ५ ॥

खट्वांगः समजनि तत्कुले ऽतिधन्ये

तद्वंश्यो रघुरिति नामतः प्रसिद्धः ।

तद्वंशे विभुरविभुं महीं च धर्मं

अजीरामः क्षपितनिशाचरो बभूव ॥ ६ ॥

तत्पुत्रः कुश इति विद्युतः पृथिव्यां

तद्वंशे विपुलयशा वृहद्वलो भूत् ।

युद्धे यः कुरुकुलनाशके प्रसिद्धे

भिस्त्राकीं परमपदं जगाम सद्यः ॥ ७ ॥

तद्वंशे वितते महाभटनुते धर्मकसेतुमैहान्

पृथ्वीराज इति प्रसिद्धमहिमा सत्सत्त्वतामयणीः ।

राजा क्षत्रधुरंधरः समभवत्तस्याभवन्नोचरो

वाचां यो मनसाप्यगोचरतरो विष्णुः कृपावारिधिः ॥ ८ ॥

तद्वंशे मानसिंहः समभवदुल्लः प्रत्यहं दानमत्तान्

ईषादंताज्जैद्रानभिनवतुरगान्याचकेभ्यो ऽददाद्यः ।

यद्योवीशाननेकानुदधिजलगतान् खंडशः स्वैर्वैलोचैः

कृत्वा सास्त्राज्यलक्ष्णं समवहदभितो भारतं मत्स्यदेशे

मानसिंहादभूत्तस्माज्जगत्सिंहो महाबलः । ॥ ९ ॥

जगत्सिंहात्महासिंहो जयसिंहस्तु तत्सुतः ॥ १० ॥

येन अजीजयसिंहेन दिक्षोर्द्रुपदलिष्ववः ।

शिवप्रभृतिभूपाला वशं नीताः स्वतेजसा ॥ ११ ॥

तस्याम्यपुत्रः प्रबलः पृथुश्रीः

अजीरामसिंहो ऽवनिपालपालः ।

कीर्मे कुले भूद्विजितारिवर्गः

अजीरामपादाज्जविलग्नचिन्तः ॥ १२ ॥

यः कृत्वा ब्रह्मपुत्राभिधनदपुलिने स्वर्गभूमिविशालां

मुक्तामाणिक्करम्यां गिरिजलधिपुतां आददाद्वाडवेभ्यः ।

दारिद्र्यं याचकानां कथमपि न गतं यत्पुरा कथंदात्

तत्सिद्धं भूरिभूमिद्रविणवितरयौरेभ्यो नालि लोके

॥ १३ ॥

तत्पुत्रः कृष्णसिंहः प्रथितगुणगणः कृष्णवत्सोत्सवाद्यो
जातः पृष्णां पृष्णरीरिगणतिमिरञ्जने भानुरूपः ।
तस्माच्छ्रीविष्णुसिंहः क्षपितरिपुण्यः पालकः सञ्जनानां
राजा राजीवनेत्रः समजनि मधुरा* पालिता येन
[पूर्व ॥ १४ ॥

तस्माच्छ्रीविष्णुसिंहाख्याद्राजा राजीवलोचनः ।
जातः श्रीजयसिंहो ज्यौ क्षीराब्जेरिव चंद्रमाः ॥ १५ ॥
[० ३१ ॥

In the verses omitted the author eulogises *Jayasimha's* virtues, especially his piety and liberality to Brāhmanas.

प्रोक्ष्यक्षीमदसीमराज्यविलसद्विष्णुसेनाचलद्
दूष्यद्योभगणे दुसेनसहितान् (!) ज्ञेयान् क्षयं योऽनयत् ।
स्वं राज्यं परिरुष्य सज्जसन्निवो† राजा गृहे संवसन्
सामंतेभ्यस्तपसहस्रकरणो ग्रेष्मो यथा दुःसहः ॥ ३२ ॥

तेन श्रीजयसिंहेन सर्वशास्त्रार्थसंविदा ।
संप्रार्थितस्त्रियः कृत्यं कुरुतेति सुसंग्रहं ॥ ३३ ॥
रामाभिप्रवणः सुकर्मनिरतः शांडिल्यगोचोद्भवः
काशीस्थजिज्जदेवभट्टतनयः सखाद् सुविद्वान्वितः ।
संलभ्येनसंचयैर्बहुविधैः सर्वान्कृतानाचरत्
तत्प्रीत्यै व्रतकल्पशास्त्रनमनु निर्माति रत्नाकरः ॥ ३४ ॥

हेमाद्रादीन्समालोक्य ग्रंथान्मार्ज्यार्थसंयुतान् ।
तेभ्य एव समादाय पुराणोभ्यस्तथैव च ॥ ३५ ॥
किंचिन्किंचिद्भूतव्राते तत्सिद्धे समये अपि च ।
संदर्भो रचितो रामतुल्ये च भवतादयं ॥ ३६ ॥
क्षम्यतां साहसं धीरैर्गुणवद्भिरमलरैः ।
यदर्थं सुदु तद्भासं यदसच्छोभ्यतामिह ॥ ३७ ॥
बहवो हि बुधाः सीति तन्निबन्धाः सहस्रशः ।
तथाप्यस्य नु वैदग्ध्यं सुदुहिः संविचार्यतां ॥ ३८ ॥

वक्ष्यमाणव्रतेषु कालस्य निमित्तत्वादादी कालस्वरूपं तन्नि-
र्णयश्चोच्यते । ०

The work is divided into eighteen sections (*stavaka*), on the contents of which see Rāj. Mitra, Notices, IV., p. 276 seq. (another MS., Bikāner Cat., no. 850).

* मधुरा A.

† Thus A.; च सुसन्निवो B.

It ends :

श्रीमद्विष्णुसिंसेनोद्भवाधिकटभट्टोद्भूतमन्त्रेभ्यः
चंडोम्बाश्चनुरप्य(रुच्य)क्षुभितवसुमतीपालने धर्मराजः ।
पीत्रः श्रीकृष्णसिंहसिंहतिपकुलमणोर्विष्णुसिंहस्य पुत्रः
श्रीमान् राजाधिराजो जयहदिरमराधीशवाक्यौ सुखी
[स्तात् ॥ १ ॥

श्रीमत्पंडितदेवभट्टतनयः श्रीराघवाभिप्रव-
ध्यानावाप्तसमस्तकामनिहवः सखाद् स रत्नाकरः ।
तुल्ये श्रीजयसिंहवर्मेनृपतेः कल्पद्रुमे अष्टादश
वारादिब्रतविस्तरं समकरोद्ब्रह्मसत्कामदं ॥ २ ॥
यद्यपि नैवतिपुत्रीं द्विजवरसहितः सम्मुखं सोत्सवाद्यं
ज्योतिर्होमं ततो वैजयन्तपतिपुत्रे वा पुरे वाजयेयं ।
अत्र सर्वैर्भक्त्युक्तं विविधविधयुतं पीडरीकं च यज्ञं
यद्विशिष्टसंसाध्यं द्विजवरसहितं द्वादशाहक्रतुं च ॥ ३ ॥
सर्वैर्भक्त्युक्तं क्रतुत्तमं संविधाय युगवैदिकायुतम् ।
देवभट्टजनुवायजमना कल्पवृक्षरचना त्वयं कृता ॥ ४ ॥
शाके विक्रमपार्थिवस्य शुभदे व्योमधिसिंहेदुयुग
वर्षे शोभनसंज्ञके शिवतिथी मासे नभस्याख्यके ।
कूर्मश्रीजयसिंहदेवनगरे पुण्ये ईशिकेशांचिते
ग्रंथः कल्पतरुः समाभिगमस्तज्ञानविस्तप्रदः ॥ ५ ॥

रत्नाकरेण जयसिंहसमर्चितेन
सद्वाक्यरत्ननिबधैः परिसंगृहीतः ।
ग्रंथो ऽर्थदः सफलकल्पमहीरुहाख्यः
श्रीजानकीशपदपद्मयुगे अर्चितो ऽयं ॥ ६ ॥
ग्रंथान् बहून् सुविततान् सुचिरं विभाष्य
कथेन यः कविवरैरधिगम्यते ऽर्थः ।
निर्मेत्तरं बुधवराः परितो विचार्य
ग्रंथादुरीकुरुत तं हि विना प्रयासं ॥ ७ ॥
दिवि पंचकल्पतरवः परं श्रुता
जयसिंहवर्मेनृपतेः समानते ।
कथमन्यथा सुरगणो ईशिकापुरे
चनिनु यदाध्वरमिषात्समाययौ ॥ ८ ॥

इति श्रीदेवभट्टात्मजपीडरीकयाजिरत्नाकरविरचिते श्री-
जयसिंहकल्पद्रुमे श्रुते अष्टादशः स्तवकः ॥ समाप्तश्चायं ग्रंथः ॥ ०
श्रीसंवत् १८७६ मीती आश्वीनवदी ३ तृतीयाक्षेदीपूस्तकं समाप्तं
वारसोमवारके दीन संपूरणालिखीतं तिवाडी श्रीरामब्राह्मणदे-
सवालीगुजरगोडकाशीमध्ये राजमंदके वाशी ॥ श्रीमधुराना-
थजीसाहायः ॥ ०

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

1596-1598.

1337, 1026, 1550. Foll. 347, the first of which is wanting; size 11½ in. by 6½ in.; fairly written, in Devanāgarī; twelve lines in a page.

Jayasimha-Kalpadruma.

It begins with the concluding words of the 9th introductory couplet (० मत्स्यदेशे) which, however, is counted the 10th in this copy.

Dated : संवत् १८६३ चैत्रमास शुक्लपक्ष १० शनिवारे.

[H. T. COLEBROOKE.]

1599.

565. Foll. 478; size 12½ in. by 6½ in.; fairly good Devanāgarī writing of 1802 A.D.; 12-16 lines in a page.

The same work. [H. T. COLEBROOKE.]

1600-1602.

909-911. Foll. 1-248, 249-474, 475-737; size 15½ in. by 5 in.; fair Bengali handwriting of 1799 A.D.; eight lines in a page.

Rāmaprakāśa, a similar digest, compiled in the name of *Kṛipārāma* (son of *Yādavarāja*), a descendant of the royal family of *Māṇikyā-candra*, and himself a feudal lord in the times of *Jehāngīr* and *Shāh-jhān* (first half of the 17th century).

Though the work is ascribed to *Kṛipārāma* himself, the fulsome praise bestowed on him, and on his son *Govardhana* (*Prithumati*), leaves little doubt that the work was compiled by some protégé of his. Indeed, the real author would seem to be *Rāghavendra*, son of *Kāśinātha*, and father of *Rāmadeva Cīramjīva*, as appears from a statement in the introduction to the latter's *Vidvanmodatarāṅginī* (Aufrecht, Cat. Bodl., p. 261a)—where a *Mantrārthadīpikā* is also ascribed to the same author—though the work there referred to under the title *Rāmaprakāśa* seems to be rather the commentary on the

Kālanirṇayadīpikā (see nos. 1664-66), likewise published under *Kṛipārāma*'s name.

It begins (with the figures supplied):

प्रथम्य सकलेशानं सकलेशानतुह्ये ।

कालतस्त्रायैवे रामप्रकाशं सेतुमादधे ॥ १ ॥

महेशानकृपारामकृपारामेण तेन तु ।

संपादनीयो ग्रन्थो ज्यमानन्दयतु सञ्जनान् ॥ २ ॥

शौर्यं यस्य महाप्रतापनृपतेर्जीर्गतिं मूर्ध्नि स्थितं

कीर्तियस्य जनानुरञ्जनकरी विश्वदिदृशो भवति ।

यत्सूनुः समरे द्विषन्निश्चिन्तितः शूराभिहन्ति खण्डाज्

जाता[न्] वीरविमर्दनः पृथुमतिर्नोक्षा च गोवर्धनः ॥ ३ ॥

यद्वृद्धिः सदसद्विवेकनिपुणा प्रागेव जाग्रदशो-

जाहौगीरमहोमहेन्दुगणिता ज्येष्ठेन सद्गुडिषु ।

यत्नीतीरवगत्य सन्नयगुरुः शुक्रो ऽपि मोहात्खण्डं

स्तम्भच्छालितशीर्षेनी (l. वं ई) षट्सकृतीति पुनः प्रेक्षते

कर्तव्यानिह कुर्वतो ऽपि विषयाज्ञाशक्लमवेच्छतो ॥ ४ ॥

यस्यानन्दिहृदः सदैव परमब्रह्मेकनिष्ठ मनः ।

दातुः पण्डितमखले विहरतो विद्याविचारेन्द्रया

दीने यस्य दया श्रुतिस्मृतिगताचारः समुन्मीलति

[(l. स उ ०) ॥ ५ ॥

श्रीमद्रूपसमूहवन्दितपदश्रीसाहजार्हकृपा-

पात्रं यादवरायवर्मतनयो माणिक्यचन्द्रानयः ।

गौडक्षत्रकुलोद्भवो* भुवि कृपारामाभिधो भूमियो

ग्रन्थं धर्मकृतां कृते रचयितुं तस्मिन्ननो यो दधी ॥ ६ ॥

सन्ति यद्यपि भूयांसो ग्रन्था द्रवोत्तमोत्तमाः ।

तथापि कंचनास्वादमयमुत्पादयिष्यति ॥ ७ ॥

शास्त्रतत्त्वार्थसंज्ञानाद्ये धीरा गतमत्सराः ।

गुणसाहितया तेषामत्र दृढिर्भविष्यति ॥ ८ ॥

हेमाद्रिमाधवादीनां गीडानां तत्त्वदर्शिनां ।

संततं समभिज्ञाय ग्रन्थो ऽयं परिनिर्मितः ॥ ९ ॥

तेषां मिथो यच्च विरुद्धमागतं

मतं विचारेण च तत्र यच्चिद्वं ।

तद्वर्जितं चात्र मनोविषयक्षयैः

खण्डं निवेष्टयं सदसत्प्रबुद्धये ॥ १० ॥

अथ भुवि तत्कालजीवी कर्म कुर्यादित्यादिविधी ०

* गौडक्षत्र ० MS., corr. for orig. गौडक्षेत्र; in other places it reads गौडक्षेत्र; but see also nos. 1664-66 (MSS. 885-7).

The arrangement of the subjects treated of is the usual one, viz. I., generalities as regards times and seasons; II. (from fol. 132a), a complete calendar of religious duties; III. (from fol. 621b), special rites, here mostly of the *Vaidik* order.

Among the authorities cited may be mentioned: *Kālādarśa*, foll. 227a, 369a; *Kṛitya-tattvārṇava*, 229a; *Gaṅgāvākyāvalī*, 229b; *Gauḍagrantha-jyotiṣha* (or *-kāra*), 233a, 238b, 243a, 261b, 289b, 340a; *Gauḍatīhītattva*, 203a; *Gaudanibandha(kāra)*, 103a, 387b; *Caturvīṣatimata*, 718a; *Janmalagna*, 664a; *Jyotiṣsaṃgraha*, 310a; *Tīhītattva-gauḍagrantha*, 231a; *Tīrthacintāmaṇi*, 229b; *Dākṣiṇātyagrantha*, 231a; *Dākṣiṇātya-Jyotiṣsaṃgraha*, 70b; *Dīpa-kālikā*, 339a; *Nirṇayāmṛita*, 220b; *Purāṇa-samuccaya*, 152b; *Pratāpamārtanḍa*, 202b, 232a; *Bhojarāja* (quoted from *Gauḍanibandha*), 130a; *Bhojarājyagrantha*, 237b; *Madanaratna*, 659a, 664a, 671a; *Rājamārtanḍa*, 130a; *Viśvarūpanibandha*, 326b; *Viṣṇurahasya*, 348b, 459b; *Śāntidīpikā*, 343a; *Śivarahasya*, 234a; *Samvatsarapradīpa*, 645b. It ends:

भट्टाचार्यशतावधानकृतिनिर्णयादिशास्त्रार्थविद्व-
वर्षे ज्ञेयते तदेकतरतो निर्णयके भूरिशः ।

आज्ञां तच्च विधाय धर्मविदुषां हर्षाय सन्त्यादिते
ग्रन्थे ऽस्मिन् विमले प्रयान्ते सुधियां चेतांसि निर्विचितां ॥

इति गौडग्रेवकुलावर्तसयादधरायात्मजनायिष्यचन्द्रान्वयम-
हामतिकपरमज्ञानिविराजमानानोज्ञतकीर्तिप्रतापोजितभीकृ-
पारामधिरचितः कालतत्त्वार्थवसंतरयोपायसेतुभूतस्त्रिभ्यादिका-
लनिर्णयको रामप्रकाशनामसंघः समाप्तः ॥

धराविज्ञेलेन्दुनिते शके री(द्राव्ये)

गजगिरिगे हेलिदिने व्यलेखीत् ।

रामप्रकाशं द्विजजीवनाख्य-

सुतेन दुर्गाचरणं विभाव्य ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1603.

2316. Foll. 145; size 13 in. by 5 in.;

good, modern Devanāgarī writing; from fol. 67 by a different hand; nine lines in a page.

Paraśurāmaprakāśa, a digest of matters relating to *ācāra* and *śrāddha*, by *Khaṇḍerāya*, son of *Nārāyaṇa Paṇḍita*.

The work consists of two chapters (*ullāsa*), only the first of which (on *ācāra*) is contained in this MS. It begins:

निष्प्रोतम्भदगंडमंडलमिलङ्गावलीमंशुल-
ध्वानाकर्णनिमीलिताक्षियुगलप्याजाज्ञास्य प्रभुः ।

भक्त्यैः किमदेयमस्ति परमं वस्तु त्रिलोकीतले
ध्यायन्नंतरतीव्र मंगलचंपदेयार्थेदारायणीः ॥ १ ॥

यः क्षीरोदसुतारदच्छदमुधासादेकतानः स्फुरन्
तत्सौंदर्येनभालनैकरसिकस्तद्वत्सुखीरभ्यषित् ।

ओता तन्मणितस्य तल्लुचपरीरंभोसुकः संगमे
अविष्णुः सकृदिद्विरेरनुभवन् सवेः सुखं पातु वः ॥ २ ॥

The work was composed at Yamunāpurī, on the river Gomatī, by order of *Paraśurāmamiśra* (*prabhū*), son of *Horilamiśra*, and grandson of *Sūryākara* (of the *Pārāśaragotra*). Of himself the author gives the following genealogy:

Viśvanātha of *Varāṇasī*, his son

Anantapaṇḍita, his son

Krishṇapaṇḍita, his son

Nārāyaṇapaṇḍita, his sons

Nilakanṭha and *Khaṇḍerāya*.

Of *Nārāyaṇapaṇḍita* it is said:

स हकदा संमतमानुपूर्वम्

आहूय तं होरिलमिश्रसूनुः ।

निबन्धनेकं कुरु पंडितेति

विपश्चितां संसदि संदिदेश ॥ ३५ ॥

ततः स नारायणपंडितो ऽपि

समादिशद् संघमिमं विधातुं ।

तं धर्मशास्त्रार्थविचारनिष्ठं

पुत्रं कनिष्ठं हि गुणैर्गिरिष्ठं ॥ ३६ ॥

अनारायणपंडितस्य तनयः श्रीनीलकण्ठगुणः

संहराय इति स्मृतिसृतिपुराणाधि समुद्भूत च ।

नत्वा देवनभीष्टं स्वपितरौ विद्वज्जनप्रीतये

संक्षिप्तं कुरुते निबन्धनखिलसंघार्थसाराख्यं ॥ ३७ ॥ *

नास्मा हि परमुरामप्रकाश इति विद्युतो ग्रंथः ।

प्रकटयतु धर्मतत्त्वं तमसा वृत्तमर्थतत्त्वविदा ॥ ५१ ॥

निर्बंधे ग्रन्थमोक्षास आचाराख्यः प्रकीर्तितः ।

द्वितीयः आहसंज्ञः स्यादुल्लासश्च तथा पुनः ॥ ५२ ॥ - -

The MS. ends: इति सप्रप्रकरणं ॥ इति परमुराम-
प्रकाशे निद्रामयूः ।

इति श्रीशक्रद्वीपीयकुलावतंसहोलिलमिध्यात्मजपंडितम् -
इलीमंडनायमानसार्धभौमलज्जवाणीरसालरायपदवीविराजमान-
मानोज्ञतन्मीमत्परमुराममिश्रकारिते चाराणसीस्थधर्माधिकारि-
नारायणपंडितात्मजसंहरायपंडितविरचिते परमुरामप्रकाशे आ-
चारोद्भासः समाप्तः ॥

For another MS. of this work see Weber,
Cat. Berl., no. 1025.

[H. T. COLEBROOKE.]

1604.

1217a. Foll. 132 (foll. 75-82 of which are
wanting); size 11½ in. by 4½ in.; fairly written,
in Devanāgarī, about 1650 A.D.; 10 or 11 lines
in a page.

Dinakaroddyota, a digest of matters relating
to religious observances, compiled by *Dinakara*
Bhaṭṭa, son of *Rāmakṛishṇa Bhaṭṭa*, grandson
of *Nārāyaṇa Bhaṭṭa*, and great-grandson of
Rāmeśvara Bhaṭṭa.

This volume contains that section of the
work which supplies a regular calendar of re-
ligious feasts and fasts (*Varshakṛitya*).

It begins:

संसारचक्रे मुनयो ज्यनाथ

यां मातरं मातुदरे निवासं ।

मेज्जंयुमां तामभिनम्य मातं

न स्यामहं कस्य मनोरथस्य ॥ १ ॥

स रामकृष्णः प्रपितो जपि मर्ते

यस्मिन्पराणा (!) इति स्ववाचा ।

समादधे विश्वजनेषु विश्वैः

मुनिभ्युताशुत्वमहस्वसाम्यात् ॥ २ ॥

ब्रूते दिनकरः काले यदन्येन न कल्पितं । ॥ ३ ॥

वषसामाकरानुक्ती सदीयः (? सदीयः MS.) कालमाधवः

दारेष्विव निबंधेषु जीर्णेषु सुधियां ग्रहः ।

वयसः क्षपणायैव न रसाय कदाचन ॥ ४ ॥

यत्र माधवहेमाद्री युयुधाते महागजी ।

तत्र मां वरणं लोकस्तदीयमभिभास्यति ॥ ५ ॥

मङ्गयाभिज्ञमासाद्य कालं नेष्यति पंडितः ।

मीनेन वा कथाभिर्वा कथीकंडूयनेन वा ॥ ६ ॥

गुणग्रहश्चेज्जगतीतले ऽस्मिन्

ग्रंथांतरं द्रष्टव्यं नैव को ऽपि ।

परं तु देवस्य गतिं न जाने

लोका गुणाद्यां गृहिणीं त्यजति ॥ ७ ॥

असंस्कालस्य निर्णयानहेत्वास्तदुपाधयो निर्णयिते । तत्र
दिनं चतुर्थी । ०

Iti... paribhāshāprakaraṇam, fol. 13a; *gra-*
haṇanirṇaya, 43b; *ravisamkrāntinirṇaya*, 47a;
caitrakṛityanirūpaṇam, 52b; *vaiśākha*, 56a;
jyeshṭha, 57a; *āshāḍha*, 61a; *śrāvaṇa*, 70a;
bhādrapada, (lacuna); *āśvina*, 107a; *kārttika*,
121a; *mārgaśīrsha*, 122b; *māgha*, 126b; *phāl-*
guna, 131b.

It ends: नक्षत्रादियोगो दिनपूर्वार्धगतो यास्य इत्युक्तं
प्राक् चैत्रामावास्यामन्वादि ॥ इति श्रीमद्रामेश्वरसूनुश्रीमन्नारा-
यणसुतश्रीमद्रामकृष्णात्मजदिनकरकृते दिनकरोद्योते वर्षकृतं
समाप्तं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1605.

275. Foll. 72 (numbered originally 94-
102, 94-156; and then by a different hand
consecutively 137-208); fairly written, in De-
vanāgarī, by three different hands, c. 1650 A.D.;
8-12 lines in a page.

Another section of the *Dinakaroddyota*,
treating of *śrāddha* or obsequies. Probably
incomplete at the beginning.

The MS. begins: अथ युग[ध]मोः । हेमाद्री वासिष्ठः ।
ध्यानं परं कृतयुगे चेतायां लिङ्गपूजनं । ०

Iti... yugadharmanirṇayaḥ, fol. 9b;

श्रीरामकृष्णं पितरमुमावामु(1. तु)मया समा(1. मं) ।

नत्वा दिनकरः आहकालं ब्रूते यथामति ॥ ०

Notwithstanding the different pagination, the text seems to be continuous.

It ends: एवं सत्यं शिह एवं (l. शिहमेवं) प्रमाणं ॥ इति श्रीमीमांसकभट्टदिनकरकृते दिनकरोद्योते तीर्थस्थिमन्त्रेषु विधिः ॥

प्राचीनमार्गपरिचयगिरापरार्थ

संभाष्यमानसिलेष्वापि पंडितेभ्यः ।

मूर्ध्ना ज्ञनाय करयुग्मयुक्तेन सर्वे

यं च यथाद् दिनकरः सकलागमः ॥

इति श्रीमद्रामेश्वरभट्टसूरिसूनुश्रीमन्नारायणभट्टसुतरामकृष्ण-
भट्टात्मजभट्टदिनकरकृते दिनकरोद्योते विधानानि ॥ समाप्ते
दिनकरोद्योते ॥

Then follows what is evidently the beginning of a supplement to the work, treating of *asauca*, by the author's son, viz. (cf. next MS.):

मीमांसिकधुरंधरः श्रुतिधरो न्याये ऽपि वागीश्वरः

साहित्यामृतसागरः सुजनतावल्लीरसालद्रुमः ।

यं विद्वन्मणिशेखरो दिनकरः प्राप्तं विष्णुशर्

तेनाशीर्चनबंधनो दिनकरोद्योतो ऽधुना पूर्यते ॥ १ ॥

श्रीमद्गुरुचरणानां प्रसादतो [-] मुदे सुविज्ञानां ।

श्रीमद्दिन (l. वा) करसूनुराशीर्चे किंचिदातनुते ॥

विष्णुश्वरापराख्यस्य गागाभट्टमनीषि[यः] । here the MS. terminates at the bottom of fol. 208b (72b).

The author's son *Gāgābhaṭṭa* is also quoted in the body of the work, foll. 39a, 85a, 179b, and his work *Viśveśvarī paddhati*, fol. 204a. Of other works quoted may be mentioned: *Nirṇayāmṛita*, foll. 67a, b, 98b, 100b; *Purāṇa-samuccaya*, 88b; *Prithvīcandrodaya*, 63b, 84b; *Madanaratna*, 27b, 28a, etc.; *Rudrayāmala*, 95b, 104b; *Vishṇunurahasya*, 71a, 73b, 108b, 124a.

The author's younger brother, *Kamalākara*, wrote his *Nirṇayasindhu* in 1611-12 A.D.

[H. T. COLEBROOKE.]

1606.

1335. Foll. 234 (originally numbered 1-272 on the right hand margin, of which are, however, missing 47-49, 136-143, 148-151, 197, 198, 209, 220-229, 232, 233, 235, 236, 238-241, 252-256, while three leaves have

been inserted between 97 and 98); size 11½ in. by 5 in.; fairly good Devanāgarī writing of 1652 A.D.(?); twelve lines in a page.

Vrata-Dinakaroddyota, a digest of matters relating to voluntary fasts and penances, intended as a supplement to (or *Vratakāṇḍa* of) *Dinakara's* work, by his son *Viśveśvara Bhaṭṭa*, surnamed *Gāgābhaṭṭa*. It begins:

नीलोत्पलाभिरामं कामं साकेतचालानां ।

दशरथतोषनिधानं जगन्निदानं तदाकलये ॥ १ ॥

मीमांसिकधुरंधरः श्रुतिधरो न्याये ऽपि वागीश्वरः

साहित्यामृतसागरः सुजनतावल्लीरसालद्रुमः ।

यं विद्वन्मणिशेखरो दिनकरः प्राप्तं विष्णुशर्

तेनायं व्रतगोचरो दिनकरोद्योतो ऽधुना पूर्यते ॥ २ ॥

तत्र व्रतप्रशंसा हेमाद्रौ °

The work consists of two parts, the first of which, ending fol. 199a, deals with the *vrata*s performed at certain fixed times in the course of the year (*dvādaśamāsavratāni*), whilst the second part treats of miscellaneous other voluntary penances (*prakīrṇakavratāni*).

From fol. 95 a different hand has re-numbered the leaves 103 etc.

At the end of the first part the date of the MS., Samvat 1709, occurs.

It ends: इति पराशरोक्तो जलवासविधिः ॥ इति श्री-
मन्मीमांसकभट्टनारायणसूनुभट्टरामकृष्णसुतभट्टदिनकरसूनुगागा-
भट्टापरनामकभट्टविष्णुश्वरपूरितो व्रतदिनकरोद्योतः समाप्तः ॥

For another copy of the same work see Rāj. Mitra, *Bikāner Cat.*, no. 831; for other supplements to the *Dinakaroddyota*, by the same author, viz. *Śūdradharmoddyota*, below, no. 1652; *Pūrtakāṇḍa*, *Bikāner Cat.*, no. 829; *Vyavahārakāṇḍa*, *ib.*, no. 830.

[H. T. COLEBROOKE.]

1607.

181b. Foll. 21; size 10½ in. by 4 in.; legibly written, in Devanāgarī; ten lines in a page.

Some portions of the *Vijayavilāsa*, by Rāma-krishṇa.

The MS. begins :

नत्वा श्रीपार्वतीपुत्रं सिद्धिबुद्धियुतं गुरुं ।
ज्ञानसंध्याविधिं कुर्वे कर्कचार्योदिसमतं ॥ १ ॥
आलोच्य धर्मशास्त्राणि मन्त्रादिभिः कृतानि च ।
कात्यायनकृतं सूत्रं कर्कभाष्यं तथैव च ॥ २ ॥
भाष्यं हारिहरं चैव गदाधरकृतं तथा ।
सारमेव समुद्धृत्य स्मृतीनां वचनं तथा ।
सिद्धांतानि समूलानि विचार्य लिख्यते मया ॥ ३ ॥
स्वाभिप्रायेण हि मया न किंचिदिह लिख्यते ।
किं तु वाचनिकं सर्वमतो ग्राह्यं च सज्जनैः ॥ ४ ॥
श्रीचादिकाः प्रवक्ष्यामि क्रियाश्चानुक्रमेण तु ।
तिथीनामपि सर्वेषां निर्णयमप्यसंशयात् ॥ ५ ॥

योगीश्वरः ॥ यस्मिन्देशे मृगः कृष्णस्तस्मिन्धर्माभिबोधत । ०

The passage on the division of the Vaidic śākhās referred to by Colebrooke, Misc. E., I., p. 14 (2nd ed., p. 13), foot-note, begins fol. 2a:

द्वापरादौ वेदस्यासेन चतुर्भ्यः स्वशिष्येभ्य उपदिष्टास्त एव
मुख्या वेदाः । तैष्यौस्वशिष्यैर्विभज्य स्वशिष्येभ्यो दत्ताः शास्त्रा
इति ॥ भागवते ।

अवतीर्थो महाभाग वेदं चक्रे चतुर्विधं । ० (XII. 6, 49)

इति ० श्रीचविधिः ॥ अथ ज्ञानविधिः । fol. 5a. The greater part of fol. 8 is left blank. अथ प्रातः-संध्याप्रयोगः fol. 13b; इति प्रातःसंध्या समाप्ता fol. 15b.

The MS. ends : इति श्रीरामकृष्णधिरचिते विजय-विलासे ब्रह्मयज्ञतर्पणविधिः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1608.

78. Foll. 102 (numbered 105, foll. 39-42 being missing, and no. 51 double); size 9½ in. by 3½ in.; good Devanāgarī writing of about 1650 A.D. (the last leaf by a modern hand); nine, from fol. 61 ten, lines in a page.

Mādhavaprakāśa, or *Sadācāracandrodaya* (or *Ācāracandrodaya*), a digest of rules regarding religious observances, according to the *Vāja-saneyins*, compiled by *Maheśa Śarman*, son of

Sārasvatadurga Śarman, and pupil of (*Viṭṭhala*) *Purushottama Kavivara* of Mithilā; under the patronage of *Mādhava*, a territorial chief at Lāvapura, on the banks of the Irāvati in Western India. Incomplete.

It begins :

गोपीवल्लभवल्लभं गुरुतमं श्रीविठ्ठलं विठ्ठलं
वंदे ॐ गुरुबोसनं कविवरं विद्यागुरुं नैषिलं ।
यत्पादांभुजसेवया न नितरां श्रीकृष्णसेवारतिर्
मैत्रीसत्सु सदा सभासु विदुषां विद्याविलासोदयः ॥ १ ॥

विश्वं यत्कुरुते विभक्तिं हरते शैलूषवत्प्रसहं
यच्छासप्रभवा नुर्वति निगमाः सांगाः ससूत्रागमाः ।
संसारार्थवतारणाय जगतां यन्नाम नीका दृढा
तद्भदे सहजप्रकाशममलं चैतन्यरूपं महः ॥ २ ॥

ज्ञात्वा गोकुलमर्दितं मधवता विस्मापयन् भूधरं
धृत्वा वामकरे करीव कमलं यो उपादपायाद् व्रजं ।
गुंजाहारमयूरमौलिमुरलीपीतांबरालंकृतो
गोपीलोचनचुम्बितो जयते गोपालचूडामणिः ॥ ३ ॥

अस्तीरावतिरोधसीह नगरं विद्वज्जनालंकृतं
धर्मश्रीसदनं विट्कविलसत्प्रासादमालोचितं ।
स्मृत्यास्त्रायविधाननिर्णयनरतैर्वैष्णवैः सेवितं
नाम्ना लावपुरं पुरंदरपुरीगर्भीषहं पश्चिमे ॥ ४ ॥

सेवा यच्च गुरो हरी च नितरां धर्मेषु कार्यस्वधीसु
तर्के वादमतिगैजेषु मदः सारीषु मारोक्तयः ।
बंधो वैशिष्यं मानितापणपथे ज्ञेहृदयो दीपके
द्वारे देवगृहस्य दंडघटना संदृश्यते नान्यतः ॥ ५ ॥

तस्मिन् राजसभासु लज्जविभवः कालूः कवीनां प्रियो
स्वासीदुष्प(?) त्यलवशपंकजरी राजन्यचूडामणिः ।
येनादायि हिरण्यमन्नमचला गावः सवत्सा हरेः
प्रीत्यै विप्रवरेषु बंधुजनतावर्गेषु मानडैयः ॥ ६ ॥

तत्पुत्रो ज्ञानि बंधुवर्गैरिततो धर्मकाचितो ज्ञानि
ब्रह्मस्यो गुरुदेवपूजनरतो नानु नरेन्द्रायणीः ।
येनेदं कुलकैरव विधुरुचा नित्यं विकासीकृतं
धर्माचार्यशः प्रतापविभवैर्वैर्वैर्त्ति सर्वोपरि ॥ ७ ॥

जातास्तत्तनयास्त्रयः सविनया गोपीशपादाश्रया
ज्येष्ठस्तत्र परोपकारकुशला (1. लः) स्यातः स श्रीरी
वापीकूपतडागदेवभवनारामादिनिर्माणकृद् [ति यः ।
दाता बंधुजनाश्रयो नृपसभालज्जैकपूजोदयः ॥ ८ ॥

तस्यानुग्रहो बलैकविभवो दाता सदा धर्मधीर्
 लोके यो भगवान् इत्यभिहितो यस्यानुग्रो माधवः ।
 रूपेणानुग्रहो यो रत्नपतिं भोगैः सुराणां पतिं ।
 भक्त्या दैवपतिं नये भृगुपतिं शीले कुरुणां पतिं ॥ ९ ॥
 तद्वर्णनी समस्त रंगो नारायणानंतजनार्दनदीन् ।
 सुतां (? ल. तान्) सुराभां (? ल. भान्) गुरुदेवभक्तां (? ल. क्तान्)
 [यथेशभक्तिर्विहितासिद्धयान् ॥ १० ॥
 तेनाचारमभीष्टता सविनयं विशापितो धीमता
 श्रीसारस्वतदुर्गेशमैतनयो नाम्ना महेशः कृती ।
 यथे यच्च हि माधवादिभक्त्यर्थः प्रकाशांतकः
 शब्दस्तं कुरुते हिताय जगतामाचारचंद्रोदये ॥ ११ ॥

अथास्यानुक्रमशिका समासेनैव कथ्यते । ° here follows an analysis of the eight chapters of which the work consists. The MS., however, breaks off abruptly in the 4th *pariccheda*, at the bottom of fol. 104b. An additional page, by a modern hand, has supplied some sort of conclusion with the colophon:

इति श्रीमहोपाध्यायश्रीसारस्वतदुर्गेशमैतनयमहेश्वरविरचिते
 आचारचंद्रोदयनामको ग्रंथः संपूर्णः ॥

The colophon of the other chapters runs thus: इति श्रीमाधवप्रकाशे महेशकविदर्शिते सदाचारचंद्रोदये ° परिच्छेदः ॥

Of rarer and comparatively recent authorities have been noticed: *Ācārācintāmaṇi*, fol. 79a; *Karmapradīpa*, fol. 15a; *Kalpatarukāra*, fol. 12a; *Dharaṇīkośa*, fol. 104b; *Smṛitisāra*, foll. 45a, 103b.

For a complete MS. of the work see Rāj. Mitra, Notices, V., p. 97.

[H. T. COLEBROOKE.]

1609.

1251a. Foll. 71; size 9 in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī; ten, sometimes nine, lines in a page.

Ācārapradīpa, or *Ācāradīpa*, a manual of common every-day religious observances, by *Nāgadeva*.

It begins:

चंचलासपुटस्फुटाभिनयनव्यग्राप्रपादाहति-
 सुभ्यबूपुरमंशुलध्वनिमिलितक्यात् स्फुल्लकण्ठं ।
 मुंडादंशविधितोदुकुसुमेभ्योमंगलं मंडयन्
 संभ्यातां डवडंवरं विरचयन् भूयै गणेशो ऽस्तु वः ॥ १ ॥
 उक्तो वाजसनेयेन याज्ञवल्क्येन धीमता ।
 आचारो द्विजवर्याणां सुबोधः कथ्यते ऽधुना ॥ २ ॥
 तत्र दक्षः । प्रातरुत्थाय कर्तव्यं यत्त्रिजेन दिने दिने ।
 तत्सर्वं संप्रवक्ष्यामि द्विजानामुपकारकं ॥ ३ ॥ °

इति ° आचारप्रज्ञांसा fol. 2a; ° आत्मचिंतनं fol. 2b;
 ° सुप्रभातविधिः fol. 3a; ° मूत्रपुरीषोत्सर्गविधिः fol. 3b;
 शीचविधिः fol. 5a; आचमनविधिः fol. 6b; दंतधावन-
 विधिः fol. 7b; यज्ञोपवीतविधिः fol. 8a; प्रणवविधिः,
 शिखाबंधन ° fol. 10a; प्राणायाम ° fol. 11a; ° ज्ञान-
 विवरणं fol. 19b; मालापकथनं fol. 20a; तिलकप्रकरणं
 fol. 22a; प्रातःसंभ्याविधिः fol. 33a; अभिवादनविधिः
 fol. 34a; प्रातर्होमविधिः fol. 35a; नित्यदान ° fol. 36b;
 मंगलावेक्षण ° fol. 37a; अध्ययनविधिः fol. 39b; प्रति-
 ग्रहाधिकारनिरूपणं fol. 41a; मध्याह्नज्ञानविधिः fol. 45a;
 मध्ययज्ञविधिः fol. 46b; स्पृहणं fol. 48b; जलदेव-
 तार्चन ° fol. 51b; गृहदेवतार्चन fol. 52b; पंचमहायज्ञ-
 विधिः fol. 58b; भोजनविधिः fol. 63b; सार्यसंभ्याविधिः
 fol. 64a; उपशयनविधिः fol. 65a; स्नानविधिः fol.
 65b; योगप्रकरणं fol. 67a; स्पृहास्पृहविधिः fol. 68b.

Colophon: इति द्रव्यमुद्रिप्रकरणं ॥ इति श्रीउपाध्याय-
 नागदेवविरचिते आचारप्रदीपे अष्टमो ऽध्यायः ॥ आचारप्रदीपः
 समाप्तः ॥ संवत् १८३५ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1610.

2324c. Foll. 81; size 11 in. by 5 in.; clearly written, in Devanāgarī, in the latter part of the last century; nine lines in a page.

The same work, called *Ācāradīpa* in the colophon, but *Ācārapradīpa* at the end of some sections. Not quite complete at the end.

It begins: उक्तो वाजसनेयेन याज्ञवल्क्येन धीमता °

Colophon: इति श्रीभट्टनागदेवविरचिते आचारदीपे
 स्याभिमनविधिः ॥

The leaves are marked आह्नि°

For another MS. of this treatise (*Ācāradīpa*), beginning and ending as the present MS., see Rāj. Mitra, Notices, I., p. 73. For an *Ācāra-pradīpa*, by *Kaśava Bhaṭṭa*, ib., VIII., p. 206.

[GAIKAWAR.]

1611.

1278c. Foll. 17; size 13 in. by 5 in.; in-different Bengali handwriting, of the beginning of the present century; nine lines in a page.

Ācāramañjarī, a manual of rules of conduct and daily observances, compiled by *Mathurā-nātha* (*deva*).

It begins:

प्रणम्य परमात्मानं सदसत्कर्मकारणं ।

शिशोः प्रथमशिक्षायै नित्याचारो निरूप्यते ॥

तत्रः मनुः । आचारात्प्रभते विद्यां ०

It ends:

न ह्येच्छभावां शिक्षेत जीवेति सुवतो वदेत् ।

इत्यर्थाहिकं समाप्य नाद्वैपादस्तु संविज्ञेत् ॥

इति मनुवचनात् शुष्कपाद एव शयीतेति ॥

स्मृतिनोरधिमूलतो मया मधुरानाथमहीसुपर्वणा ।

अनवशविपुत्रये नवा रचिताचारमनोऽम्भरौ ॥

इत्याचारमञ्जरी संपूर्णा ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1612.

521. Foll. 200; size 9½ in. by 4 in.; on the whole fairly written, in Devanāgarī, about the middle of the 17th century; eight lines in a page; foll. 145–173 (numbered 172–200) by a different, and the last three pages by a third, hand.

Ācārasāra, a compendium of every-day religious observances, by *Lakshmaṇa*, son of *Rāmakṛishṇa Bhaṭṭa* and *Umā*, grandson of *Nārāyaṇa Bhaṭṭa*, and younger brother of *Dinakara* and *Kamalākara*.

It begins:

सिंदूरारुणगई देवं विष्णोर्विजयतिमिरमार्तं ।

नर्तितनुं डादं सिद्धोऽं गणपतिं वंदे ॥ १ ॥

सतिमिरजगदुद्योतसुमयेर्वैशांकुरा(1.१) श्रीमत् ।

तस्म्यति रामनाम(1) रजनिचराणां विभेदनं धाम ॥ २ ॥

नारायणं राजभिरर्चितांश्च

नमामि हंसीव यदीयकीर्तिः ।

तेजातरात्तन्महसां विभेदं

स्वस्यापि कीर्तितरतस्तमाह ॥ ३ ॥

विद्याप्रद्योतनोद्योतसद्योतीकृतवादिनं ।

पितरं रामकृष्णार्थं वंदे ज्येष्ठभरान्वितं ॥ ४ ॥

स्पर्धामग्निनिवेशादुभया प्राप्तामुमासमाख्यातः ।

द्युनदीनिर्मलचिन्तां मातरमेकां सतीं सदा वंदे ॥ ५ ॥

येनोद्भूता स्वस्य कुलप्रतिष्ठा

महावराहेण महीव तोयात् ।

गंगेव विद्याभिससार यस्माद्

दिवाकरं नीमि तमयजाम्यं ॥ ६ ॥

अधीत्य लक्ष्मणार्थेन कमलाकरसोदरात् ।

आचारसारः सुधिया यथामति वितन्यते ॥ ७ ॥

तत्र परिभाषा । अदोगपरिशिष्टे । ०

इति ० परिभाषा । अर्थाहिकं । fol. 9a; इति ० प्रातः-स्मरणं fol. 12b; ० मूचपुरीषोत्सर्गविधिः fol. 18a; ० शौचविधिः fol. 23a; ० आचमनं fol. 35a; दंतधावनं fol. 39a; कुशप्रकरणं fol. 45a; प्रातःस्नानं fol. 57a; आनोतरकृत्यं fol. 61b; तिलकप्रकरणं fol. 68a; संव्या-प्रकरणं fol. 94a; होमप्रकरणं fol. 101b; मध्याह्नस्नानं fol. 113b; माध्याह्निकनिरूपणं fol. 131b; पंचयज्ञप्रकरणं । अथ भोजनविधिः fol. 192a.

Colophon: इति श्रीनारायणभट्टात्मजरामकृष्णभट्टसुत-लक्ष्मणभट्टकृत आचारसारनामको संपः पद्याय ॥

Regarding the great *Bhaṭṭa* family, to which the author belongs, see V. N. Mandlik, *Vyavahāra Mayūkha*, p. lxxvi. *Lakshmaṇa's* elder brother *Kamalākara* wrote his *Nirṇayasindhu* in 1611-12 A.D. [H. T. COLEBROOKE.]

1613.

1703B. Foll. 60; size 9½ in. by 3½ in.; fairly good, Devanāgarī writing; 9–13 lines

in a page. The first twelve leaves are more or less damaged, and part of foll. 1-3 has been torn off, or eaten away.

Ācārādarśa, a manual of daily religious duties, by *Śrīdatta*.

The first few lines of fol. 1 being partly wanting, the opening verses are here given from the other MSS.:

दीक्षितो रघयज्ञेषु विबुधानंददायिषु ।
हरिरस्मिन्नुतावत्कलमपीतो पुनातु नः ॥ १ ॥
अहोरात्राश्रितो धर्म इह वागसनेयिना ।
निबध्यते निबद्धो यो धर्मशास्त्रनिबद्धभिः ॥ २ ॥

अथ मनुः । ब्राह्मे मुहूर्ते बुध्येत^० and a few lines further on: अथ मूत्रपुरीषोत्सर्गविधिः;—अथाचमनानुक्त्यविधिः fol. 11b; अथ दंतधावनं fol. 13b; अथ प्रातः-जानादि fol. 15a; अथ ज्ञानविधिः fol. 17b; अथ संध्योपासनं fol. 28a; अथ ब्रह्मयज्ञः fol. 36a; अथ तप्येयं fol. 36b; अथ देवपूजनं fol. 44a; अथ नित्यस्नात्नं fol. 50a; अथ शयनविधिः fol. 58a.

It ends:

समूलवचनाभोगो नीमांसांन्यायनिर्गलः ।
अदिक्षेन सतामेव आचारे दक्षिणः कृतः ॥
दुरुक्तमपि मूर्खं मे मन्वादिवचनाश्रितं ।
अपि चमोदकं तीर्थैरलिलीतगीतं मुचि ॥

इत्युपाध्यायश्चोदितकृत आचारादर्शः समाप्तः । संवत् १८५५ भाद्रपदमासे कृष्णपक्षे चतुर्दश्यां गुरुयुक्तायां वाराणस्यां लिखितं विप्रेश विद्याधरधीमता हरिपुरग्रामवासिना त्रिमुरारिराजनगरे कृपया भवानोपिच्छनाययोः ॥ ०

Besides *Purāṇas*, *Smṛitikāras* and the *Mahābhārata*, the author quotes *Kalpatarukāra*, fol. 25a; *Kāmadhenu*, foll. 15b, 32a; *Gṛihyapariśiṣṭa* (fol. 34a); *Chandogapariśiṣṭa* (often); and *Harihara* (foll. 19a, 23b, 33a).

See Bhandarkar, Rep. for 1883-4, p. 47, where a commentary on the work, written by *Gaurīpati*, son of *Dāmodara*, in 1640 A.D., is mentioned. Another commentary, *Ācārādīpikā*, by *Harilāla*, Rāj. Mitra, Notices, V., p. 233; a MS. of the text, ib. p. 279.

[H. T. COLEBROOKE.]

1614.

2689. Foll. 65; size 9½ in. by 4 in.; in-different Devanāgarī writing of 1799 A.D.; ten lines in a page.

The same treatise. [MACK. COLL.]

1615.

2177A. Foll. 52; size 10½ in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, about the middle of last century; ten lines in a page.

Śrīdatta's Ācārādarśa. [GAIKAWAR.]

1616.

2159. Foll. 75; size 11 in. by 5 in.; well written, in Devanāgarī, towards the end of last century; nine lines in a page.

Ācārārka, another manual of daily religious observances, composed, in Samvat 1743 (A.D. 1686), by *Divākara*, son of (*Bhāradvāja*) *Mahādeva*, and grandson of *Bālakṛishṇa*. It forms part of the author's *Dharmasāstrasudhānidhi*.

As will be seen from the concluding verses, the author was, on his mother's side, a grandson of *Nilakanṭha Bhaṭṭa* (author of the *Mayūkkhas*). The treatise begins:

ज्ञानकीनयनयुग्मगोचरं मानिनां नयनयोरगोचरं ।
नीलमेघरुचिरच्छविं सदा भावये मनसि राघवं मुदा ॥ १ ॥
उच्चैरपणीमुखचंद्रविषवं परामृशंतं निजपाणिपल्लवं ।
गंगाधरं नीमि भुजंगराहुप्रकृष्टभीत्या चकितं मुहुर्मुहुः ॥ २ ॥
महादेवतनूजन्मा भारद्वाजकुलोद्भवः ।
दिवाकरो रविं नत्वा साचाराकं तनोत्यसौ ॥ ३ ॥

तत्तादवीषोद्घातप्रकरणमारभ्यते । हारीतः । अज्ञानतमसा-
धानो धामित्तानां कुदृष्टिभिः । ०

इति ० उपोद्घातप्रकरणं fol. 5a; इति शीघ्रप्रकरणं fol. 12a; ० आचमनप्रकरणं fol. 14b; दंतधावनप्रकरणं fol. 17a; ज्ञानप्रकरणं fol. 24b; संध्यविधिः etc.; इति पंच महायज्ञाः fol. 62b.

It ends: इति श्रीभारद्वाजमहादेवभट्टात्मजदिवाकरकृत
आचाराकं ऽष्टमभागकृतं समाप्तिमन्त्राद्यीदसावाचाराकैः ॥

यत्पादयं कजपरागपविचदेहा

हित्वा कलेवरमिदं किल पार्वदेशः ।

अग्राह गीतमधूः कमनीयरूपं

तं जानकीपतिमजं मनसा स्मरामि ॥ १ ॥

यद्वाक्याद्विधिवान्मार्गैर्मयूषाभिरुता ।

नीलकण्ठो जयन्ते मीमांसकधुरंधरः ॥ २ ॥

श्रीबालकृष्णाम्बजसूनुनिर्मितं

वर्षे ऽग्निवेदाग्निहिमांसुसंयुते ।

जानाः प्रकुर्युः किल धर्मकार्यम्

आचारसूयं किल संविलोक्य ॥ १ ॥

प्रभवे चाग्निने शुक्ले पीर्यामास्यां कुजे दिवा ।

सोमेन्द्रेण लिखितमाचारार्कस्य पुस्तकं (वर्योः) ॥ ६ (!) ॥

इति गर्भिणीभोजननिषेधवाक्यानि ॥ पित्र्योः प्रत्यादिके
प्राप्ते तथैवं तु कथं भवेत् । जलेनैव प्रकृत्यं निपुत्रे पितृ-
कर्मेणि ॥ १ ॥ आहं कृत्वा तु विधिवद्वैषादेवादिकं ततः ।
अथयज्ञं ततः कुर्यात्तथैवं तु तिलैर्विना ॥ २ ॥ स्मृतंतरे ॥ इति
आचारार्कः समाप्तः ॥

For the same author's *Dānahīrāvalīprakāśa*,
see no. 1708. [GAIKAWAR.]

1617.

2042a. Foll. 59; size 11 in. by 5 in.;
Devanāgarī character; by the same hand as
the preceding MS.; ten lines in a page.

Another copy of the same treatise, ap-
parently transcribed from the same MS. as
the preceding one, and ending in the same
manner. [GAIKAWAR.]

1618.

2324a. Foll. 70; size 11 in. by 5 in.;
well written, in Devanāgarī, in the latter part
of last century; nine lines in a page.

A third MS. of the *Ācārārka*, probably
derived from the same original as the other two.

For another MS. of this treatise, incom-
plete at the beginning, and apparently without
the final verse containing the date of the
work, see Rāj. Mitra, Notices, I., p. 15.

[GAIKAWAR.]

1619.

200. Foll. 146; size 11 in. by 4½ in.;
legibly written, in Devanāgarī, by three dif-
ferent hands, in 1805 A.D.; 11 or 12 lines in
a page.

Ācārenduśekhara, a similar manual of re-
ligious duties, by *Nāgojibhaṭṭa*, son of *Śiva-*
bhaṭṭa and *Satī*. Incorrect.

It begins: अथ धर्मशास्त्रप्रवर्तका उच्यन्ते । याज्ञवल्क्यः ।
मन्त्रविधिस्तुहारीतः ० धर्मशास्त्रप्रवर्तकाः (Y.I., 4. 5) ॥ अथो-
शनः शब्दातो वृद्धैकवस्त्रावः नेदं परिगणनं किंतु प्रदर्शनमात्रं ।
देवलः । मनुयैमो वसिष्ठो ऽर्षिदेवो विष्णुस्तथांगिराः । ०

Fol. 4a: अथाहिकं ।

उद्यास्तमयं यावत् विप्रः क्षणिको भवेत् ।

नित्यनैमित्तिकैर्युक्तः काम्येष्ट्यान्वैरगर्हितैः ॥

इति दक्षेण क्षणिकत्वं निषिद्धं । ०

It ends: इति शयनविधिः ॥ इति शिवभट्टसुतसतीगर्भ-
जनागोजीभट्टकृते आचारेन्दुशेखरः समाप्तिमगमत् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1620.

1251b. Foll. 44; size 9 in. by 4 in.; fair
Bengali handwriting, of the earlier part of last
century; eight lines in a page.

Ahnikapaddhati, a manual of daily cere-
monial observances, with chapters on obsequial
rites. Perhaps a section from some larger
work, or intended as a practical manual to
Raghunandana's Ahnika- and *Śrāddha-tattva*.

It begins: अथाहिककृत्यं ॥ प्रमाणं आहिकतत्त्वे ऽनु-
संधेयं । तत्र प्रयोगः । ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय ०

अथाचमनविधिः fol. 2a; अथ पञ्चपुराणीयज्ञानप्रयोगः
fol. 3b; अथ पुराणीयतथैवप्रयोगः fol. 4b; अथ बलिकर्म
fol. 7a; अथ गोघ्रासः fol. 8b; अथ रात्रिकृत्यं fol. 9b;
अथ शयनविधिः fol. 10a; अथ दारोपगमनं fol. 10b;
अथ शीघान्निहृतीयदिनश्राद्धप्रयोगः fol. 11a; अथ क्षपि-
त्रीकरणं fol. 15b, etc.; अथान्येष्टिपद्धतिः fol. 40a.

It ends: इत्यन्येष्टिपद्धतिः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1621.

1274b (& 1492b). Foll. 129; size 13 in. by 4½ in.; fairly good Bengali handwriting, of 1806 A.D.; seven lines in a page.

Kṛityacintāmaṇi, a treatise on religious observances, compiled under directions of *Caṇḍeśvara* (son of *Vireśvara*, and grandson of *Devāditya*), minister of *Harasiṃha Deva*, King of Mithilā. It begins :

विष्णोर्वा हितहेतवे यदपि वस्तु कालकूटं पुरा
तज्ज्वालोपशमाय मूर्धनि धृते गाङ्गे अपि वारा भवे ।
उत्तमोपकृते तुषारकिरणे तन्मानरः पातु वः
शर्वाणीमुखपङ्कजाभरसुधापानेन सुखो हरः ॥ १ ॥
आसीन्मैथिलतीरभुक्तिविषये मन्त्रप्रभावादृतः
प्रत्यर्चिस्त्रितनायकान्धतमसः शत्रुद्विजानां प्रियः ।
नित्योत्सासितमखिलः सुमनसामर्षेण पसाशयो
देवादित्य इति त्रिलोकमहितो मन्त्रीन्द्रचूडामणिः ॥ २ ॥
अत्रो ज्यो राज्यलक्ष्म्याः सचिवकुलगुरुधेतसा विष्णुसाक्षी
स्त्रीणानायातुकम्पापरवशद्वयो जङ्गमः पारिजातः ।
तृप्यत्तेनापतीनामपयगतिमतां पुष्टिसिन्धोरगस्त्यो
ऽस्त्रीवध्वानभानुर्निसिलनिजगुणैस्तोषयामास विष्णुं ॥ ३ ॥
अस्माद्भूम्भुसुमतीतलकल्पवृक्षः
प्रख्यातकीर्तिनिचयः सचिवावतंसः ।
वीरेन्द्रो विविधदानकृतार्थिताधि-
सानुः सपाय इव निजितवैरिवीरः ॥ ४ ॥
धैर्यैर्धैर्यविचक्षणः कृतधियामाप्तासविष्णुमभूर
भूमीन्द्रान्यसुवैरिवारणविधावद्वैतदीक्षागुरुः ।
दाता दक्षिणमानसः प्रतिदिशं विख्यातकीर्तिः सदा
शत्रोरप्युपकारकः क्षितितले कारुक्ष्यरत्नाकरः ॥ ५ ॥
अस्मादसावहिमरश्मिर्विवोदयाद्रेर्
अम्भोजिनीपरिवृटादुदितादिवायुः ।
अंशोः प्रकाश इव विष्णुहिते प्रसूतश्च
अखण्डो विजयते महनीयकीर्तिः ॥ ६ ॥
अस्मिन्मन्त्रिणि मैथिलेन्द्रभुजस्तम्भप्रतापानल-
ज्वालोद्दीपनमारुते प्रतिपदं के कल्पिता न द्विषः ।
दुष्टानां फलनामिवावनिभृतां वीर्योदयध्वंसिनी
दत्ता येन शिरःस्रजादिनिपतस्तज्जेव सिद्धीर्धधिः ॥ ७ ॥
वज्राः संजातभङ्गाश्चकितकविषटाः कामरूपा विरूपाश्च
चीनाः कुञ्जादिलीनाः प्रमुदितविलसिकंकरोताः ।

नेपालाद् भूमिपालाद् भुजवलदलितस्ते चलाटाश्च लाटाः
कर्णोटाः केन दृष्टाः प्रसरति समरे मन्त्ररत्नाकरस्य ॥ ८ ॥

यस्य प्रभानलतापितानामरातितन्वीस्तनपर्वतानां ।
भियेव भूमिविषमापि युक्तावलीभिः करताडने सः (1. न)
सर्वदमृतमहाभियेकभार्जं [॥ ९ ॥

शुभचरितैः सुमनोभिरात्रवाला ।

अयमधित पुरं पुरारिपाद-

प्रणतिपरो नगरीमिवामराणां ॥ १० ॥

पुष्कारोपहता फनीन्द्रशिरसि क्रोडानने दंष्ट्रया
विद्धा कूर्मकठोरपृष्ठकषयैः पीडामुपेता चिरं ।
कर्णोटाधिपमन्त्रिणि प्रविलसन्कीर्तिप्रदाने महा-
शानैकव्यसनेन येन मुहुदि स्त्रीणी सुखं वर्तते ॥ ११ ॥

न्यायोपाश्रितविभवैर्बहु यदा दानप्रदाता कृती
मीमांसनयतर्कैकैश्चधिया मृष्टा समार्जं सतां ।
तात्पर्यं परितः परीक्ष्य बहुशो दृष्ट्वा निबन्धानसाव
आज्ञायस्मृतिनिर्णयाय कृतवांस्तान् सप्त रत्नाकरान् ॥
अचख्छेन्द्रमन्त्रिणा मतिमतानेन प्रसन्नात्मना [१२ ॥

नेपालाखिलभूमिपालपरिखाधर्मेन्दुधाम्निना ।
वाग्वत्याः सरितस्तटे सुरधुनीसाम्यं दधत्या [ः] शुची
मार्गे मासि यथोक्तपुष्पसमये दत्तस्तुलापूरुवः ॥ १३ ॥

गर्गो वराहमिहिरः स च भोजराजः

स स्त्रीपतिर्नैनिवरः सपराशरादिः ।

एकेन को अपि न जगाद पुरा समस्तं

अन्येन कर्म सकलं किल संकलय्य ॥ १४ ॥

प्रचुरतरनिबन्धान् वीक्ष्य विख्यातकर्मा

बहुतरमुनिवाक्यान्नेव सम्यग्विचार्य ।

सुरुचिरचटनाभिः संकलय्याश्च सर्वे

प्रचरदिह विदित्वा सत्यजीवेश्वरादीन् ॥ १५ ॥

सत्कीर्तिपूरपरिपूरितदिक्षुसः श्री-

अख्छेन्द्रो जयति जङ्गमपारिजातः ।

श्रीमान् समस्तजगतां स हिताय कृत्य-

चिन्तामणिं सचिवमीलमणिः करोति ॥ १६ ॥

शशाङ्कतारयोः शुद्धिः कर्तव्या सर्वकर्मसु ।

ग्रहाणामपि सर्वेषां तच्छुद्धौ हि विमुक्तता ॥

जन्म त्रिषडेकादशदशसप्तमगः शशी शुभदः ।

द्विचतुःषडहनवगतास्ताराः शुभा मताः ॥ ०

इति ० तारादिशुद्धिप्रकाशः fol. 6a ; ० द्वितीयो गोचर-
प्रकाशः fol. 16a ; ० वेधशुद्धिप्रकाशः fol. 18a ; ० संव-

त्तरादिप्रकाशः fol. 26a; ° करणप्रकाशः fol. 32b;
 ° नक्षत्रप्रकरणप्रकाशः fol. 41b; ° मुहूर्तप्रकाशः fol. 43a;
 ° तपस्यह्यताप्रकाशः fol. 43b; ° समयानुष्ठानप्रकाशः fol.
 46b; ° अधिमासप्रकाशः fol. 51a; ° चालचन्दनप्रकाशः
 fol. 53b; ° गर्भाधानप्रकाशः fol. 56b; ° सीमनोन्नयन-
 प्रकाशः fol. 59a; ° मातृपितृहायोगः प्रकाशः fol. 67b;
 ° रिक्तप्रकाशः fol. 69b; ° कनकदण्डयोगादिप्रकरणं fol.
 73a; ° मूलशान्तिप्रकाशः fol. 76a; ° चालतन्त्रप्रकाशः
 fol. 87b; ° आभ्युदयिकप्रकाशः fol. 88a; ° षडिकापू-
 जाप्रकाशः fol. 89a; ° नामकरणप्रकाशः fol. 90b;
 ° निष्क्रमणप्रकाशः fol. 92b; ° पूगप्राशनप्रकाशः fol. 93a;
 ° सन्नप्राशनप्रकाशः fol. 97a; ° चूडाकरणप्रकाशः fol.
 100b; ° शनैश्चरचारप्रकाशः fol. 105b; ° दिग्दाहप्रकाशः
 fol. 106a; ° संक्रान्तिप्रकाशः fol. 111b; ° ग्रहणफल-
 प्रकाशः fol. 118b; ° ग्रहणशान्तिप्रकाशः fol. 126a.

It ends: इति कृत्यचिन्तामणौ नग्नप्रकरणप्रकाशः ॥

शाके सिन्धुरदोमेहीधरमहीमाने मनोज्ञं सतां
 भेदाशेषभशोधनाद्यपरलङ्घनाद्यैः कथन ।

भूभद्राजसुतांघ्रियुगमकमले सत्कृत्यचिन्तामणिं

चिन्त्यं देवगणैर्विचिन्त्य नभसि अत्यक्षि मे व्यालिखत् ॥

चक्षुश्चरेण कविना कृत एष सारं

ग्रन्थः सभापतिवरेण विलोक्य राजः ।

नानाप्रबन्ध[ट]नाटनशास्त्रसंघात्

मान्यो हि पण्डितवरैर्विनिवेदनं मे ॥

Regarding the author's date see above,
 no. 1390. [H. T. COLEBROOKE.]

1622.

70. Foll. 199; size 10½ in. by 5½ in.;
 modern, legible Bengali handwriting; European
 paper; nine or ten lines in a page.

Kṛityarāja, a calendar of ceremonial obser-
 vances for the different months of the year,
 compiled by order of *Rājā Krishṇacandra* of
Navadvīpa (Nādiyā, Nuddea). It begins:

नत्वा हेरक्षगौरीगिरिशहरिहरिह्वानिनः पञ्च देशान्
 वादेवीकेलिकुञ्जोच्चलवलयनवद्वीपराज्याधिपस्य ।

राज्ञः श्रीकृष्णचन्द्रक्षितिपतितिलकस्याश्रया प्राज्ञवर्गो

धर्मस्य स्थापनार्थं विदधति सुधियः पुस्तकं कृत्यराजं ॥

अपि च ॥

दृष्ट्वा तन्नाथि यत्नाद्विविधबुधगणैः सार्धमग्निहोत्री
 श्रीलक्ष्मीकृष्णचन्द्रो भरतभुवि महा[राज]राजेन्द्रनामा ।

तेने यं कृत्यराजं कलिकलुषमहाभ्यान्विध्वंसनार्थं

धर्माणां स्थापनार्थं परमकृतिमतां तोषणार्थं च दृष्टं ॥

आलोक्य ग्रन्थसर्वान् विबुधबुधगणैः सार्धमाकृत्य सारं

वाचीयं नित्यकृत्यादिकमिह विदुषां संशयोत्सारणार्थं ।

तेने वेदप्रभेदोदितमपि महतां श्रीतन्त्रमोदिकं च

गौडीयस्मृत्यबोधं यदकरणवशात् प्रत्यवायस्तदच ॥

अध्यापयत निःशङ्कं कुरुष्व धर्मसंघाय ।

तनुष्वं स्मृतिशास्त्रार्थं ग्रन्थं ज्ञात्वा मनीषिणः ॥

अथ मुचि तत्कालजीवी कर्म कुर्यादित्यादि श्रीतन्त्रार्थकर्मणि
 अधिकारितावच्छेदकतया कालस्य द्युतेः । वरमेकाहुतिः काले
 नाकाले लक्षकोटयः । °

अथ व्रतविधिः fol. 52b; इति चैत्रराज्यं 55b; इति
 वैशाखराज्यं 66b; इति ज्येष्ठकृत्यानि 78a, etc.; इति
 फाल्गुणकृत्यं । अथ मलमासकृत्यं 173a; अथ संक्रान्तिनिर्णयः
 174a; अथ ग्रहणस्य व्यवस्था 176b.

It ends:

काशीकाशीगयोद्(1. यीद्)द्विषा(ड)धटमहाराष्ट्रीराष्ट्रवीरैर्
 आरुढोद्दामदन्नावलमतनिकरे सुम्यसंभुजशास्त्रे ।

भूपालालोलचूडामणिरवनिपतिः श्रीयुतः कृष्णचन्द्रो
 दम्भोलिं वारणार्थं ग्रहणविधिमहाराष्ट्रमेतच्चकार ॥

इति ग्रहणनिर्णयः समाप्तः ॥

For another MS. of this work, see Rāj.
 Mitra, Notices, I., p. 212.

[H. T. COLEBROOKE.]

1623.

2558. Foll. 84; size 13 in. by 5 in.; well
 written, in Devanāgarī; nine lines in a page.

Kṛityaratnāvalī, a calendar of religious du-
 ties, compiled, in 1648 A.D., by *Rāmacandra*
Bhaṭṭa (with the family name of *Tatsat*), son
 of *Viṭṭhala Bhaṭṭa*, and grandson of *Bālakrishṇa*
Bhaṭṭa. It begins:

नमस्कृत्य रमानार्थं भट्टविठ्ठलसूनुना ।

कृत्यरत्नावली रम्या रामचन्द्रेण रच्यते ॥

तत्र तिथिकृते तु कृष्णादि व्रते शुक्लादिमेव चेति वचना-
चैत्रकृष्णप्रतिपदमारभ्य तिथिकृत्यानुष्यन्ते ।

तत्र चैत्रकृष्णप्रतिपदि कृतविशेषः पञ्चपुराणे । °

It ends :

गृहे तस्य स्थिरा लक्ष्मीर्यो दद्यात्सूर्यसंनिधी ।

दायित्री न भवेत्तस्य रोगक्षेशविजित इति ॥

इति श्रीमत्पद्माक्षप्रमाणाभिज्ञतत्सदुपाख्यबालकृष्णभट्टांग-
जयितुलभट्टाभिधुधवरसूनुधर्मशास्त्रपारावारीयश्रीमद्रामचंद्र -
भट्टविरचिता कृत्यरत्नावली संपूर्णा ॥ ° संवत् १८६३ ॥

[MACK. COLL.]

1624.

527. Foll. 91; size 9½ in. by 4 in.; legibly
written, in Devanāgarī, in 1734 A.D.; ten lines
in a page.

Kṛityaratnāvalī.

[H. T. COLEBROOKE.]

1625.

2781. Foll. 107; size 10½ in. by 3½ in.;
legibly written, in Devanāgarī, about the middle
of last century; eight lines in a page.

The same work.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

1626.

397. Foll. 84; size 12½ in. by 4½ in.;
indifferent, modern Devanāgarī handwriting;
nine lines in a page.

The same work.

[H. T. COLEBROOKE.]

1627.

1720. Foll. 114; size 8½ in. by 3½ in.;
legibly written, in Devanāgarī, in 1798 A.D.;
ten lines in a page.

The same work.

[H. T. COLEBROOKE.]

1628.

2362. Foll. 50; size 10½ in. by 6 in.;
well written, in Devanāgarī, in the former part
of last century; twelve lines in a page.

Kṛityaratnāvalī.

At the end this MS. has the following verses:

भूतशून्यश्चुषिचंद्रमिमे ऽन्दे (i.e. Samv. 1705)

माघकृष्णमहरी रविवारे ।

यंयपूतिमकरोत्किल रामः

श्रीरमापतिसमवेणुद्धा ॥

तत्सङ्गप्रसूतो यो रामचंद्रेति विप्रुतः ।

तेनेयं निर्मिता सम्यक् कृत्यरत्नावली शुभा ॥

अनया प्रीयतां लक्ष्मीर्नृसिंहो भक्तवत्सलः ।

कुलदैवतमित्येतद्गृह्यां स्यात्शुभा मतिः ॥

इति श्रीमद्देवतदर्शीभिज्ञतत्सङ्गालकृष्णभट्टसूनुविठलभट्टसूरि -
सूनुभट्टरामचंद्रविरचिता कृत्यरत्नावली समाप्ता ॥

For another copy of this work, see Rāj.
Mitra, Bikāner Cat., no. 872.

[GAIKAWAR.]

1629.

800b. Foll. 90; size 10½ in. by 4½ in.;
fairly written, in Devanāgarī; 10 or 11 lines
in a page.

Samskāramayūkha, a manual of initiatory
rites, by *Bhaṭṭa Siddheśvara*, son of *Bhaṭṭa*
Dāmodara, and grandson of *Bhaṭṭa Śaṅkara*.

It begins:

नत्वा रामं निर्वंधाज्जीविर्नैष्य धिवशाद्रिणा ।

संस्कृतावुद्धरत्येव भट्टसिद्धेश्वरो ऽमृतं ॥

तत्र तावद्गिराः । अतः परं द्विजातीनां संस्कृतिर्नियतोच्यते ।

संस्काररहिता ये तु तेषां जन्म निरर्थकं ॥

पंचविंशतिसंस्कारैः संस्कृता ये द्विजातयः ।

ते पवित्राश्च योग्याश्च आङ्गादिषु सुयंविताः ॥

गर्भाधानं पुंसवनं सीमंतो वल्लिरेव च ।

जातकृतं नामकर्म निष्क्रमो ऽन्नाशनं परं ॥

शीलकर्मोपनयनं तद्धृतानां चतुष्टयं ।

ज्ञानोद्वाही चाययणमहका च यथातथं ॥

आवस्थामाशुयुज्यां च मार्गशीर्षीं च पार्वणं ।

उत्सर्गश्चाप्युपाकर्म महायज्ञाश्च नित्यशः ॥

संस्कारा नियता स्ते त्रैलोक्यस्य विशेषत इति ।

आङ्गादिभिर्वादिशब्दाद्यज्ञनादेर्गृह्यं । °

इति संस्कारोद्देशः fol. 2b; इति गर्भोधानं 12a; पुंस-
वनानवलोभने 13a; गभेरक्षयं 13b; सीमंतोन्नयनं 14a;
विष्णुचलिः 15a; जातकर्म 16b; नामकरणं - सद्गारोहणं -
दुग्धपानं 21a; कर्णवेधः - निष्क्रमणं 22b; इत्युपवेशनं -
अन्नप्राशनं - जीविकापरोक्षा 23b; इत्यष्टपूर्तिविधिः 24b;
इति चूडाकर्म 26a; इत्यक्षराभ्यासः 26b; इत्यनुपनीतधर्मोः
27b; इत्युपनयनं 42a; इति ब्रह्मचारिधर्मोः 44b; इत्य-
ग्निकार्यं 45a; इत्यभिवादनप्रत्यभिवादाने 46a; भिक्षाटनं
47b; अध्ययनधर्मोः 53a; इति समावर्तनं । अथ विवाहः 56b.

It ends: इति श्रीमद्विष्णुसहस्रनामस्तोत्रं कर्णवेधमोद-
सुतभट्टसिद्धेश्वरकृतः संस्कारभास्करः [स]माप्तं । संवत् १७३६ ॥
The second part of the title (भास्कर), in the
colophon, is a correction, apparently for orig.
मयूखः, the leaves of the MS. being also marked
throughout सं. म.

Of comparatively recent, and less common
works and writers, are mentioned: *Aparārka*,
fol. 26b; *Karmapradīpa*, 3a; *Kapardikārikā*,
37b; *Kārikā*, 37b, 47b; *Kālanirṇaya*, 14a;
Caṇḍeśvara, 30a (*Vyavahāracāṇḍeśvara*, 33b);
Jyotiṣharatna, 11b; *Dharmaparakāśa*, 25a; *Pra-
yogapārijāta*, 13b; *Prayogapārijāte Utpalapari-
male*, 6a; *Prayogapārijāte Saṃgraha*, 12a; *Pra-
yogapārijāte Saṃhitādīpe*, 37a; *Baijavāpagri-
hyam*, 13a; *Muhūrtacintāmaṇi*, 37a; *Muhūrta-
saṃgraha*, 22b; *Rājamārtanḍa*, 25a; *Śrīdhara*,
26a; *Śrīdharīya*, 17a, 21a; *Saṅkate* (?) *Medhā-
tithiḥ*, 39a; *Sārasaṃgraha*, 17b; *Smṛiticandra*,
6b; *Smṛitidīpikā*, 27a; *Smṛitibhāskara*, 13a;
Smṛitiratna, 6b; *Smṛitiratnāvalī*, 39a; *Smṛity-
arthasāra*, 90b.

For another MS. of this work see Weber,
Berl. Cat., no. 1032.

[H. T. COLEBROOKE.]

1630.

160a. Foll. 27; size 12 in. by 4½ in.;
fairly good Devanāgarī writing, of 1799 A.D.;
eleven, sometimes ten, lines in a page.

Samskarakamalākara, a treatise on initiatory

rites, by *Kamalākara Bhaṭṭa*, son of *Rāma-
krishṇa Bhaṭṭa*.

It begins:

श्रीरामकृष्णतनयः कमलाकरसंज्ञितः ।

श्रीरामं पितरौ नत्वा संस्कारान्वक्ति सांप्रतं ॥

गीतमः । गर्भोधानं पुंसवनं अनवलोभनं सीमंतोन्नयनजात-
कर्मनामकरणाक्षप्राशनचौलोपनयनं चत्वारि वेदव्रतानि ज्ञानं
विवाहः पंच यज्ञा अष्टका पार्वण्यः आहुतं आचम्याग्रहायणी
चैत्रीआश्वयुजीति सप्तपाकसंस्था [च]ग्न्याघेयमग्निहोत्रं दर्शपू-
र्णमासी चातुर्मास्यान्याययणं पशुः सौत्रामणीति सप्त हविर्यै-
ज्ञसंस्था अग्निहोमो ज्यग्निहोम उक्त्यः षोडशी वाजपेये अति-
रात्रोमोयौम (!) इति सप्तसोम इति सप्त सोमसंस्था इति चत्वा-
रिंशत्संस्था (?) दद्याद्वातिरनुसूया शीघ्रमनायासो मांगल्यमका-
पेक्ष्यमस्युहेति यस्यैते चत्वारिंशत्संस्काराः ० अथ स्वस्तिवाचनं ०

अथ गर्भोधानं fol. 6b; अथ पुंसवनानवलोभनसीमंताः
fol. 7a; अथ जातकर्म fol. 8b; अथ नामकर्म fol. 9a,
etc.; इत्युपासनप्रयोगः । अथ स्थालीपाकः fol. 24b.

The treatise probably forms part of the
author's Digest, called *Dharmatattva-Kamalā-
kara*, for which see no. 1650.

The author wrote his *Nirṇayasindhu* in
1611-12 A.D. [H. T. COLEBROOKE.]

1631.

3009c, d. Foll. 3 and 5 resp.; size 13 in.
by 8 in.; well written, in Devanāgarī; fifteen
lines in a page.

Samskaramārtanḍa, by *Mārtanḍa Somayājīn*.

Two chapters only, viz.:

a) *Sthālīpāka*; which begins:

अथ स्थालीपाक[ः] लिख्यते ॥ ततः कर्त्ता शुचिरलंकृतः[ः]
पवित्रपाणिः बद्धशिखो यज्ञोपवीति भूत्वाचम्य पिः प्राणा-
नायम्य देशकालौ संकीर्त्तये ॥ अथो तत्सत्परमेश्वरप्रोक्तं
अमुककर्मगीभूतं पंचभूतसंस्कारपूर्वकमग्निहोत्रपनमहं करिष्ये ॥ ०

It ends: आज्याहुतिमाधनिमग्नधारा हुताशनस्योपरि
षोडशांगुलेः ॥ इति मार्तण्डसोमयाजीकृतसंस्कारमार्तण्डं स्था-
लीपाक[ः] समाप्तः ॥ शके १७७३ ॥ विरोधकृतनामसंवत्सरे
अभिन्नकृष्णपंचम्यां भी[म]वसरे लेखनं समाप्तं इत्युपनामक
अध्यापककाशिनारायणहृदेवकरेण लिखितं ॥

b) *Nava-graha*; begins:

आर्यात्मज नमस्तुभ्यं रविसोमादिकान्यहान् ।

नवग्रहप्रयोगश्च क्रियते सर्वसमतः ॥

आदी मंडलं विरचयेत् । तत्प्रकारमाह ॥ ०

It ends: ब्रह्मयामले तु ॥ तार्क्ष्यं तु कारयेद्भानुं रजतेन निशाकरं । कुजश्च (1. कुजं) सुषर्णेन तु कारयेत् ॥ इति मार्तंड-सोमयानीकृतनव(वि)ग्रहविधिः ॥ शके १७७३ ॥ ०

[?]

1632.

94. Foll. 184; size 9½ in. by 3½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; seven or eight lines in a page.

Smārtānushthānapaddhati (*Anantabhaṭṭi*), a manual of initiatory rites, with the formulas of prayers and rites of expiation required on these occasions, by *Ananta Bhaṭṭa*, son of *Viśvanātha*.

The MS. begins with the three introductory *ślokas* of the *Prayogaratna* श्रीरामं सपरिवारं ० (see no. 471), after which it continues:

नमामि पार्वतीसूनुं भक्तानां सिद्धिदायकं ।

क्रियत उपकाराय स्मार्तानुष्ठानपद्धतिः ॥ ३ ॥

दीक्षितानंतविज्ञेन विष्णुनायस्य सूनुना ।

प्रयोगो रच्यते सम्यग् मंत्रविस्तारपूर्वकं ॥ ४ ॥ [शतं ।

आश्वलायनशास्त्रे ऽस्मिन्संतिः पञ्चयः (1. संति पञ्चतयः)

विना पुस्तकमार्गेण कर्म [क]र्तुं न शक्यते ॥ ५ ॥

तदर्थं क्रियते यत्नः पाठबोधहिताय च ।

सुलभोपायसिद्धार्थं वैदिकानां तदुच्यते ॥ ७ ॥

पंचविंशतिसंस्कारैः संस्कृता ये द्विजातयः ।

ते पवित्राश्च योग्याः स्युः आह्वादिषु सुयंत्रिताः ॥ ८ ॥

गर्भाधानं पुंसवनं सीमंतो बलिरेव च । बलिर्विष्णुबलिः ।

जातकृत्यं नामकर्म निष्क्रमो आशानं परं ॥ ९ ॥

चौलकर्मपिन (1. कर्मोपनयनं) व्रतानां च चतुष्टयं ।

आनोद्वाही चाययणमहका च यथातथं ॥ १० ॥

आवस्थामाश्वयुज्यां च मागीशीर्षीं च पार्वणं ।

उत्सर्गिष्ठापुषाकर्म महायज्ञाश्च नित्यशः ॥ ११ ॥

संस्कारा नियतां स्ते ते ब्राह्मणस्य विशेषत इति ॥ १२ ॥

अथ स्तुतिवाचनं । तद्यत्र कर्तव्यं तदुच्यते । आसः । ०

पुण्याहवाचनविधिं वक्ष्यामः fol. 2a; अथ विवाहोत्तर-कर्तव्यो ऽपि स्थालीपाकः fol. 14b; अथ पर्वनिर्णयः fol. 15a; इति स्थालीपाकप्रयोगः । अथेष्टिप्रायश्चित्तानि fol. 25a; अथ परिभाषा fol. 30a; अथ गर्भाधानाद्याः संस्कारा वक्ष्यन्ते । तत्रादी रजोदर्शनशान्तिः fol. 32a; अथ गर्भाधानं fol. 61b; अथ विष्णुबलिप्रयोगः fol. 66a; जातकर्म fol. 77b; नाम-करणप्रयोगः fol. 84b; निष्क्रमणं fol. 86b; अथोपदेशना-संप्राशनविधिः fol. 88a; अथ चौलोपनयनप्रयोगः fol. 91a; इति संक्षेपेण अनंतभट्टकृती ब्रह्मचारिव्रतलोपप्रायश्चित्तं । अथ समावर्तनप्रयोगः fol. 112a; इति वाग्दानविधिः । ततो वैवाहिके ० fol. 126a; इति कन्यादानप्रयोगः । अथ वि-वाहहोमः fol. 142a;—इति वधूसहितगृहप्रवेशः । अथ प्रायश्चित्तानि लिख्यन्ते fol. 169a.

It ends: इति यज्ञोपवीताभिधानश्चौविष्णुनायसूनुना दीक्षितानन्तेन सर्वोपकाराय समंभकः प्रयोगः प्रायश्चित्तो विरचितः ॥ इत्यनंतभट्टी समाप्ता भवति ॥

For another MS. of this work, actually calling it *Prayogaratna* in the colophon (but without the three introductory *ślokas* of that work), see Rāj. Mitra, Notices, VII., p. 155.

[H. T. COLEBROOKE.]

1633.

1239. Foll. 38; size 10½ in. by 3 in.; fair Devanāgarī writing; seven lines in a page.

Gargapaddhati, a manual of domestic rites (for the *Pāraskara-Gṛhyasūtra*).

It begins: श्रीगणेशाय नमः ॥ गुलेमैडलं परिलिख्य पंच भूसंस्कारान् कृत्वा ततः उल्लिख्योदुह्य हिरण्यनिधानं । अघातकरनिर्वापः । ० स्थालीपाकहोमः । ० सोदकं बलिदानं fol. 3a; पिंडपितृयज्ञविधानं fol. 6a; अघणाकर्म fol. 8b; सस्तरारोहः fol. 13b; शूलगवः fol. 18a; वैश्वदेवः fol. 20b; मासआहुतं fol. 22a; चूडाकरणं fol. 26b; उपनयनं fol. 29b; सव्रह्मचारिव्रतानि fol. 30b; सीतायज्ञः fol. 34a; शालाकर्म fol. 35a, etc.

It ends: इमंज्ञाने पितृवदेति विशेषः । गीस्थाने सकृ-त्पिंडं ॥ इति गौरीपद्धति समाप्तिमिति ॥ संवत् १५७५ समये चैत्र-सुदि १० सोमवासरे ॥

3 x 2

For a similar treatise of the same title, see Rāj. Mitra, Notices, V., p. 236.

[H. T. COLEBROOKE.]

1634.

1815a. Foll. 45; size 12 in. by 4 in.; well written, in Devanāgarī; nine or ten lines in a page; European paper.

Grihyāgnisāgara, or *Prayogasāra*, a compilation of rites regarding the maintenance of the sacred fire, and rules of expiation in cases of neglect, by *Nārāyaṇa Bhaṭṭa*, surnamed *Āraḍa*, son of *Lakshmīdhara Bhaṭṭa* (A).

Perhaps only a portion of the complete work.

It begins :

तत्त्वा कृष्णपदीभोजं गयेशं शंकरं शिवं ।

लक्ष्मीधरं च पितरं भट्टनारायणं तथा ॥ १ ॥

यथाज्ञानं विचार्योप पञ्चशिष्टैरनुष्ठितं ।

त्रीणि सूत्राणि तद्व्याख्यानलोच्यान्यांश्च भूरिशः ॥ २ ॥

आरडेत्युपनामा* वै भट्टनारायणः सुधीः ।

गृह्याग्निसागरं चैव कुरुते शिष्टतुष्टये† ॥ ३ ॥

तत्रादौ प्रायश्चित्तं‡ । तच्च आधानात्माक् क्रियमाणं । याज्ञिकैराचरितत्वाद्वापि ज्ञेयं । य आहिताग्निधर्मैः स्यात्स अग्निपासनिकस्य किञ्चिदुक्तत्वात् । अग्नीनाधास्यमानो यजमान आधाने अधिकारार्थं प्रागाधानात् प्रायश्चित्तं कुर्यात् । तत्रादौ प्रायश्चित्तकर्तव्यसूचकानि मूलभूतान्यापस्तम्बादिश्रीतविषयकग्रन्थस्यानि प्रमाणाणि लिख्यन्ते । In what immediately follows, the MSS. differ entirely. MS. B. continues : तानि तु । संशोघ्यात्मानं तपोजपैर्होत्रैर्भार्या नैवं कृत्वा सर्वभूतैरिति । आपस्तम्बसूत्रभाष्यस्य भूतसंज्ञकस्येयं फलिका तस्या इयं रामांडारव्याख्या । ०

इति मृत्तिकाख्यानं । ० अथ पंचगव्यखानानि fol. 5a

* MS. A. reads आरत्युप ०; a second hand having supplied इये (इये) in the margin, between र and त्यु.

† Thus B.: प्रयोगसारं कुरुते याज्ञिकानां सुखाय वै ॥ A.

‡ B. reads here as follows : तत्रादौ केषुचित् कर्मसु प्रायश्चित्तं विनाधिकाराभावात्तद्विषयं तत्प्रयोगः च तावदुच्यते ॥ अग्नीनाधास्यमानो ०

(fol. 9a in B.); इति श्रीमदारडोपनामकनारायणभट्टकृते प्रयोगसारे (गृह्याग्निसागरे B.) प्रायश्चित्तनिरूपणं fol. 7a (fol. 13a, B.); इति भट्टोजिदीक्षितकृतयंयोरुन्मायतनलक्षणं 7b (13b); अग्न्याधाननक्षत्राणि 8b; अथाग्निहव्यसंसर्गविधिः 9a (16b); अथ विष्णुजाग्निपुनःसंधानविधिः 11a (19b); इति ० गृह्याग्निसागरे (both MSS.) आयतनादिपुनःसंधानांतनिमित्तनिरूपणं 13a;—अथ होमः 16a; इति होमविधिः 29a; इत्यग्निसमारोपविधिः 32a;—इति ० प्रयोगसारे होमविषयनिरूपणं । अथ स्थालीपाकारंभः 36a; इति ० प्रयोगसारे स्थालीपाकादिप्रायश्चित्तविषयनिरूपणं । अथ द्रव्यमुद्रिः 43b.

It ends: इति प्रयोगपारिजातोक्तद्रव्यमुद्रिः ॥ इत्यारडोपनामकलक्ष्मीधरभट्टसूनुनारायणभट्टकृतो गृह्याग्निसागरः समाप्तः ॥ शके १७४९ प्रमाणीनामसंवत्सरे ० ॥

Besides *Smṛitikāras* and *Purāṇas*, the author quotes freely : *Aparārka*, *Kārikā*, *Candrikā*, *Chandogaparīśishta*, *Trikāṇḍamaṇḍana*, *Nirṇayasindhu*, *Prayogapārījāta*, *Prayogaratna*, *Bauddhāyanīyaprayāścittapradīpa* (fol. 17a), *Madanapārījāta*, *Vijñāneśvara* and *Smṛityarthasāra*.

The leaves are marked गृ. सा in the margin.

[DR. JOHN TAYLOR.]

1635.

48a. Foll. 52; size 9½ in. by 4 in.; legibly written, in Devanāgarī, about the middle of last century; nine lines in a page.

The same treatise (B). Incomplete. It leaves off at the end of the *homavidhi*.

The last leaf has been supplied by a more modern hand. The leaves have the title *Prayogasāra* in the margin.

The colophon runs thus: इति श्रीमत्सकलविद्याविशारदश्रीतस्मार्तकानुष्ठानभट्टनारायणसुतेन नारायणभट्टेन कृते गृह्याग्निसागरनामको ग्रंथः समाप्तमगमत् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1636.

1815b. Foll. 95 (marked 46-140); size 12 in. by 4 in.; well written, in Devanāgarī; European paper; ten lines in a page.

Another portion(?) of *Āraḍa Nārāyaṇabhaṭṭa's* *Grihyāgnisāgara*.

The beginning of the section is wanting.

Fol. 46 begins: सलं कुपेः स्मृतं । प्रादेशमात्रं वा ।
नृपं नृणामयं कर्तव्यं । ° and lower down in the page:
अथाग्निमुसप्रयोगादिपरिभाषा ।

इति श्रीमदरहोपनामकलक्ष्मीधरात्मज ° गृह्याग्निसागरे
स्थालीपाकप्रयोगः । अथ स्थालीपाकलघुप्रयोगः fol. 55b;—
इति अथयकर्म 66a; इति सवैबलिः 67a; इति ° आश्वयु-
जीकर्मव्रीहिश्यामाकाशयशानां समानतन्त्रत्वेन प्रयोगः ॥ आर्द्र ।
71a; इति ° सागरे पार्वेशाद्वाप्रयोगे नचमः खंडः आर्द्रप्रयोगः
समाप्तः ॥ अथ पिंडपितृयज्ञव्यतिर्धनेन संक्षिप्तपार्वेशाद्वाप्रयोगः
92b;—इति ° माध्यावधौसतेतदंतं आर्द्रनिरूपणं । अथाग्निमा-
सिकप्रायश्चित्तानि 103a; इति ° श्रीपासनहोमविषयकं प्राय-
श्चित्तनिरूपणं 115a; इति ° स्थालीपाकादिप्रायश्चित्तविषय-
कनिरूपणं 137b; part of this, and the following
leaf, is torn off;—इति ° दूच्यनुद्धिः । अथास्थिनुद्धिविधिः
139b;—Some parts in this MS. (e.g. the *dra-
vyaśuddhi*) agree with the corresponding sec-
tions in MS. A., above.

Could this be part of the *Grihyāgnisāgara*,
and the other two MSS. the *Grihyāgnisāgara-
sāra*? A *Smṛtisāgarasāra* is quoted elsewhere.

It ends: एवमस्थिनुद्धिः ॥ इति श्रीगृह्याग्निसागरः समाप्तः ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

1637.

1536. Foll. 258; size 10½ in. by 4½ in.;
well written, in Devanāgarī, about the end of
the 17th century; 11 or 12 lines in a page.

Varṇāśrama-dharmadīpa, a treatise on the
duties of the different castes and orders, by
Kṛishṇa, of *Kāśī*, son of *Govinda*, and grandson
of *Rāghava*, of the *Bhāradvāja-gotra*.

It begins:

भवानीशश्रीशंभिकमलयुगं श्रीगणपतिं

गिरामीशां नत्वा अभिनतफलसिद्धेकरणं ।

विलोक्यार्थं मार्गं तमहमनुसंलक्ष्य च यथा-

मतिं द्वेजान्धर्मान् प्रकटयितुमिच्छामि कतिचित् ॥ १ ॥

भारद्वाजीयगोत्रः सकलगुणनिधी राघवाख्यो बभूव

पारावारात्मसारः क्षितिसुरभजनावामकीर्तिप्रतीतः ।

तस्यासीत्पुत्र इंदुप्रतिमवरयशाः स्वाधनीयो गुणैर्यैः

श्रीमन्नोर्विदनामा सममनि च ततः पंडितः कृष्णानामा

[॥ २ ॥

खेत्रे श्रीकाशिकाख्ये ऽनवरतवसता तेन कृष्णाभिधेन

यन्नास्त्रोकोपकृत्यै विमतिहरहरप्रीतये संविचार्य ।

सन्मार्गस्यावबोधः प्रभवति हि यदालोकनेनेह पुंसां

दीपाख्यो वर्णधर्मप्रकटनपटुको रच्यते ऽयं निबंधः ॥ ३ ॥

अथ यत्क्षिप्यते किंचिन्मया तत्तावत्साधु वा ।

पंडितैः कृपया सर्वं विवेच्य हि प्रयत्नतः ॥ ४ ॥

तत्र चादी निबंधे ऽस्मिन् ग्रंथानुक्रम उच्यते ।

ग्रंथादीवबोधाय स्वरूपकथनाय च ॥ ५ ॥

प्रथमं गर्भसंभूतिपर्यधर्मेनिरूपणं ॥

चयो वर्णा द्विजाश्चेति तेषां संस्कारपद्धतिः ।

तत्र गर्भस्य चाधानं दुष्टतिथ्यादिशान्तिकं ॥

ततः पुंसवनं प्रोक्तं सीमंतोन्नयनं ततः ।

जातकर्म ततः प्रोक्तं षष्ठीपूजनमेव च ॥ ०

38 ślokas specifying the contents.

इति ° ग्रंथानुक्रमः fol. 3a; ° गर्भोत्पत्तिप्रकरणं 7a;

° गर्भाधानं 9a; ° दुष्टतिथ्यादिप्रथमरजोदर्शनशान्तिः । अथ

पुंसवनानवलोकनयोः प्रयोगः 11a; ° अन्तारोहणं 15a; इति

उपयोगिनीनिययः 17b; इति नारायणबलिः 20a; ° वृषो-

त्सर्गः 24a; ° शय्यादानं 25a; ° समुद्रोक्तसामुद्रिकलक्षणं

27a; ° विवाहनिर्णयः 28b; ° गोत्रप्रवरनिर्णयः । अथ

स्थालीपाकः 40a; ° लक्षहोमविधिः,—कोटिहोमः, तुलापु-

रुचमहादानपद्धतिः 78b; इति वास्तुविधिः 87a;—इति °

दानानां च व्रतानां च विधिः । अथाह्निकं 120a; अथाचमन-

विधिः 122b, etc.; इति ° आह्निकाचारधर्मशास्त्रप्रकरणं 129b;

इति ° सर्वप्रायश्चित्तप्रकरणं 135b; then follow the

duties of the several castes; worship of various

deities and objects (*Śiva-Vishṇu*, fol. 190b;

grāmaśilā, fol. 194a, etc.); इति चानुमौल्यादिब्रतानि

197b; ° विष्णुमूर्तिप्रतिष्ठा 202a; ° शिवलिंगप्रतिष्ठा 207a;

इति ° निबंधे जलाशयवापीकूपतडागप्रासादवृक्षारोपणआराम-

उद्यापनविधिपद्धतिनीरायणभट्टकृतौ समाप्तः 256b; इति °

पतिव्रतालक्षणविधिविधानाः 259a; इति ° कालचिह्नं 266b;

अथ याम्यनगरप्रमाणप्रशंसा गरुडपुराणे °

The last leaf (three lines, including the colophon) has been supplied by a modern hand.

It ends: इति श्रीमत्कृष्ण(१)गोविंदपंडितविरचिते वर्णा-
क्रमधर्मदीपाख्ये निबंधे याम्यनगरप्रज्ञांसा समाप्तं संपूर्णम् ॥

The blank page of the first leaf has been filled, by a different hand, with a passage from the *Rudrayāmala*; beginning रुद्रकल्पे । अथात्र होमद्रव्यप्रमाणम् ।

For another MS. of, apparently, the same work, see Rāj. Mitra, Bikāner Cat., p. 489.

[H. T. COLEBROOKE.]

1638.

1969. Foll. 28; size 7½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1700 A.D.; ten lines in a page.

Jātiviveka, an account of the castes, their subdivisions, their occupations and nomenclature, by (Vyāsa-)Gopīnātha (Gopīśvara) Kavi, son of Śārṅgadhara, grandson of (Vyāsa-)Viśvanātha, and great-grandson of (Bhānu)Sāmarāja, of Pratyandapura(?).

It begins :

सद्योजात इतः पुराणपुरुषो रुद्रो ऽपि शांतात्मवान्
ईशानो ऽपि च पश्चिमांगमपरः शुभ्रोपकृष्णांतरः ।
वामो दक्षिणतां गतो मत्स्यपतिर्दक्षाय्वरध्वंसकृद्
वेत्ता सञ्चरितं भुजंगवलयो यस्तं नमामीश्वरं ॥ १ ॥

यो विना सच्चिदानंदो न विद्या[द्] विद्ययेश्वरः ।
इच्छाज्ञानक्रियारूपो वदे तच्छक्तिर्मविकां ॥ २ ॥

ब्रह्मणो यन्मुखं नेति श्रुतिराह प्रपञ्चतः ।
भजे तमाद्यं पुरुषं वर्णावयवकारणं ॥ ३ ॥

नारायणसुतो(? स्ततो; शारायणस्तूतो MS.) भानुरीश्वरः
[सामसंज्ञकः ।

भट्टाभिधामवापुस्ते प्रत्यङ्गपुरवासिनः ॥ ४ ॥

चत्वारस्तनया आसन् सामराजस्य विभुताः ।
विश्वनाथो महादेवो भानुर्लेख्मीधरस्ततः ॥ ५ ॥

संख्यावानप्यसंख्यो ऽभूद् विश्वनाथो गुणव्रजैः ।
निवासः[ ] श्रीसरस्वत्यो रूपोदार्यकलाश्रयः ॥ ६ ॥

वासिष्ठान्वयसंभवः स च पुनः श्रीविश्वनाथो कली
व्यासत्वं स्वयमन्वगात् कृतिपरः (श्रुति ० B.) किं तत्र
[चित्रं महत् ।

तस्माच्छाङ्गिधरः कलामु कुशलः प्रादुर्भवत्तद्वचो
गोपीनाथकविः करोति सगुणं जातिविवेकं स्पृष्टं ॥ ७ ॥

मन्वादिसृतिशास्त्रवाक्यनिचयात् संगृह्य विस्तारितो
ग्रंथो जातिविवेक एव विदुषा गोपीश्वरेण क्षिती ।
सूर्यैः स्त्रीकुरुते रसं क्षितित्रलाङ्घनीसु वर्षयत्
लोकानां हितकाम्ययैव सततं मान्यः सधन्यो यथा ॥ ८ ॥

जातिविवेकं धीराः कृतपदगुणैः कलयन्तु ।

जातिविवेकेनैवं जानन्नल्लयो नु मकरंदं ॥ ९ ॥

येषां कार्यकलाकलापकथनं ज्ञानं सुसंस्तूयते
चेद्भूरिप्रसरो भविष्यति यतः संक्षिप्यते विस्तरः ।

गांगीचस्य सहस्रधा परिगतस्यायं तथैकामृतं
ज्ञात्वा ते कलयन्तु काव्यरचनां संतो गुणग्राहिणः ॥ १० ॥

आचारे व्यवहारे च प्रायश्चित्ते विशेषतः ।

ज्ञात्वा जातिविवेकं तु द्विजः सत्यत्वमहेति ॥ ११ ॥

ब्रह्मक्षत्रियविदुःशूद्रा वर्णाः प्रोक्ताः स्वयंभुवा ।

तेषां धर्माः पृथक् स्थातास्तस्यः पूर्वा द्विजातयः ॥ १२ ॥

वर्ण्येभ्यो ये समुद्भूताः प्रातिलोमानुलोमजाः ।

तान् प्राणिनः प्रवक्ष्यामि नामकार्यविभेदतः ॥ १३ ॥

वर्णानां स्त्रीषु ये जाता जारजाः प्रथमे मताः ।

परस्परं विवाहं च तासु जातास्तथा परे ॥ १४ ॥

मौजौर्बन्धादिलोपेन ते त्रिधा संप्रकीर्तिताः ।

आनुलोम्येन वर्णानां वण् नराः परिकीर्तिताः ॥ १५ ॥

प्रातिलोम्येन ते षट् स्युरिति द्वादश भेदतः ।

एते द्वादश मिश्रास्तु आनुवर्ण्यैर्विमिश्रिताः ॥ १६ ॥ ०

इति ० मिश्रजातिविवेचनं नाम प्रथम उल्लासः ॥ अथ जा-
तिविवेचनं । fol. 4b; इति ० द्वितीयोल्लासः fol. 25b.

It ends :

इति सकलकलानामेव संदोहरूपः

प्रथितपरमशास्त्रैर्ष्यासगोपीश्वरेण ।

[सु] जनसुकृतवृत्तिज्ञानशीलाभिधानैः

कथितविह(1. ० त इह)सदास्त्वामेव जातिविवेकः ॥

इति श्रीसकलागमाचार्यवर्यश्रीव्यासराजशार्ङ्गधरात्मजस्य (!)

शिवाभाहवशाालिनः (शेवाहंभावशाालिनः fol. 4b) कवेर्गोपी-
नाथस्य कृती जातिविवेके जातिविवेचनं नाम तृतीय उल्लासः
समाप्तः ॥

[Dr. JOHN TAYLOR.]

1639.

1061a. Foll. 28; size 6½ in. by 3½ in.; indifferent Devanāgarī writing; 7-10 lines in a page.

The same treatise.

This MS. differs greatly at the beginning. Omitting the first six introductory *śloka*s, it begins: वशिष्ठान्वयवृंशजाः स च पुनः ० ॥ १ ॥ and then goes on with *śloka* 11: आचारे व्यवहारे च ० ॥ २ ॥ Otherwise also it often differs considerably; and numbers the *śloka*s continuously 1-252, without dividing the matter into chapters.

At the end also it wants ten *śloka*s, as compared with the preceding MS., and ends thus (from the *Vishṇupurāṇa*):

वर्णाश्रमाचारपता पुरुषेण परः पुमान् ।

विष्णुराराध्यते भक्त्या नान्यथा तोषकारकः ॥ २५२ ॥

इति श्रीनिबंधसारे जातिविवेकः समाप्तः ॥ ० शके १५६४
चित्रभानुसंवातरे आश्विनवदि १२ तद्दिने लिखितः समाप्तः ॥
इदं पुस्तकं बालगीकान्दभट्टसुतसोमनाथद्विजलिखितमस्ति ॥

For other (defective) MSS. of this treatise, see Rāj. Mitra, Bikāner Cat., p. 396; for a different *Jātiviveka*, by *Viśvanātha*, Notices, IX., p. 179. [H. T. COLEBROOKE.]

1640.

2321. Foll. 165; size 12½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī; nine lines in a page.

Brāhmaṇasarvasva, an exposition of the duties of Brāhmans, compiled, chiefly from the *smṛitis*, by *Halāyudha*, son of *Dhanamjaya*, and chief justice to King *Lakshmaṇa Sena* of Bengal, whose era (and reign) began either in 1118-19 or in 1106-7. It begins:

दीपवद् द्योतयति यो भूर्भुवःसर्जगत्त्रयं ।

सवितुस्तं वयं भगैमपवर्गकरं नुमः ॥ १ ॥

दधानं चतुरासायपूतां मुखचतुष्टयीं ।

मुनिमाद्यं नमामस्तं पंकजोदरवासिनं ॥ २ ॥

त्रिदिवाभरणञ्जालचयहेतुस्त्रयीमयः ।

त्रिवर्गप्राप्तिसरणिस्तरणिः श्रेयसे ऽस्तु नः ॥ ३ ॥

त्रिलोकपूज्यां नमति त्रिसंध्यं यां त्रिलोचनः ।

त्रिवर्गफलनिमीत्रो गायत्रीं तामुपास्महे ॥ ४ ॥

वंशे वात्स्यमुनेर्मुनेरिव सदाचारस्य विश्रामभूर्

धर्माध्यक्षधनंजयः समजनि ज्ञायान्परज्योतिषः ।

यस्मिन् बुद्धिर्जातवेदसि हविष्योर्मांगणव्यापिभिर्

धूमैर्धूपितमंभु सिद्धसरितो वृन्दारकैः पीयते ॥ ५ ॥

वांछातिक्रमसंभृते ऽपि विभवे ज्योतिर्जैटालीन्मणीन्

हिता यस्य जगत्त्रयस्य महसो जागर्ति कोषः कुशः ।

अप्येतस्य विलम्ब्य शैलसदृशान् प्राग्द्वारि बद्धा द्विपान्

दूरोर्द्ध्वदितयज्ञयूपवृषभोत्कर्षेण हर्षो ऽभवत् ॥ ६ ॥

चतःप्रमोदशबलीकृतपक्षसूचि-

स्यूताश्रुमौक्तिकभरालसलोचनाभिः ।

गीतां पुरः सुखधूमिरमुष्य कीर्तिर्न

आस्थानसीमनि सुराधिपतिः शृणोति ॥ ७ ॥

गोडापंडी(1.गोडीपंडी)दैवतयमनयमतिधैर्यसंपदां वसतिः ।

प्रकृतिरिव परमपुंसस्तस्यासीदुज्ज्वला गृह्णी ॥ ८ ॥

बभूव तस्याः प्रकृतेर्मेढानिव

श्रियो विलासायतनं हलायुधः ।

यत्कीर्तिर्भोनिधिवीचिर्दंड-

दोलाधिरोहण्यसनं विभर्ति ॥ ९ ॥

लब्धं जन्म धनंजयाद्भगवतः श्रीलक्ष्मणस्यापतेर्

आवृत्त्या सदृशी निजस्य वयसः प्राप्ता महापावता ।

शब्दब्रह्मकरोदरामलकवद्भोगोत्तरा सत्कृपे- [॥ १० ॥

त्यस्ति प्रार्थयितव्यमस्य कृतिनः किंचिन्न सासारिकं

येनासीदजितं न सिंधुलहरीधौतांजलायां क्षिती

यस्याज्ञातमभूत् सन्नभुवने नानाविधं वाङ्मयं ।

देवः स त्रिजगत्त्रयस्य महिमा श्रीलक्ष्मणः स्थापितर्

नेता यस्य मनोविताधिकपुरस्कारोत्तरां संपदं ॥ ११ ॥

वात्ये स्थापितराजपंडितपदः श्रेतांशु विचोञ्जलश्च-

क्षास्त्रोत्तिष्ठमहामहस्वनुपदं दद्या नवे यौवने ।

यस्मै यौवनशेषयोग्यमस्त्रिलक्ष्मापालनारायणः

श्रीमौल्लक्ष्मणसेनदेवनृपातिर्धर्मोधिकारं ददौ ॥ १२ ॥

आचारप्रयतांतरा क्रतुविधावुत्साहमातन्वती

प्रायश्चित्तविकाशनाद्विदधती हर्षप्रकर्षं हृदि ।

गाह्येष्वांशपरिग्रहग्रहवती निर्व्यूढवर्णस्थितिः

प्राणोभ्यो ऽपि गरीयसी स्मृतिकथा यस्याभवत् प्रेयसी

[॥ १३ ॥

आसीत्स्य न मंदिरे नयनयोजिता न कस्यातिथिः
 कखे केन धृता खणं न कुतुकाद्देश्यांगनेव श्रुतिः ।
 धर्माध्यक्षहलायुधस्य सदृशो नास्याप्रियः को ऽप्यभूद्
 यः कृत्वा हृदये ऽनुरागतारलो नक्तं दिवा हृष्यति ॥ १४ ॥
 कांता(?) कर्ण)रोपितहेमकुंडलमिलनीलाश्मरश्मिच्छटा-
 संसर्गं प्रतिपाद्य कृष्णमभवद्भूयो ऽपि कृष्णाजिनं ।
 किं चान्यन्मुखरध्वनिच्छलयतो यस्त्येहिमग्न्यालये
 लोलाक्षीकररत्नकंकणरत्नाकारैः कृतो मात्सरः ॥ १५ ॥
 पार्श्वं दारुमयं छात्रिद्विजयते हेमं छात्रिद्विजिनं
 कुत्राप्यस्ति दुकूलमिदुधवलं कुत्रापि कृष्णाजिनं ।
 भूपः छात्रि वषट्कताडुतिकृतो धूमः परः छात्र्यभूद्
 अग्नेः कर्मफलं च तस्य युगपज्जागर्ति यन्मंदिरे ॥ १६ ॥
 निःस्वाध्याये व्यपगतवषट्कारशब्दोदये ऽस्मिन्
 वृत्तिच्छेदव्यसर्गनि कलावस्थिचर्मावशिष्टः ।
 हुत्वा हुत्वा विधिवदमुना दीयमानं त्रिसंध्यं
 धूमोद्धारं वितरति हविः प्राश्य मंदाग्निरग्निः ॥ १७ ॥
 आपीय श्रुतिसंपुटेन हृदये संस्थापिताः सूरिभिर्
 विन्यस्ताः सुरसमनिच्छलशिलाः पट्टांतरे शिथिलिभिः ।
 आबद्धाः कविभिर्विभृत्सलकषाबंधैः प्रबंधैरपि
 भ्रान्त्यति प्रतिपन्नं प्रतिगृहं प्रत्यंगणं यद्गुणाः ॥ १८ ॥
 मीमांसासर्वस्वं वैष्णवसर्वस्वमकृतं शैवसर्वस्वं(?1. शैवं च) ।
 पंडितसर्वस्वमसी सर्वस्वं सर्वधीराणां ॥ १९ ॥
 आसन्नाः कति संति वा कति न किं क्षामंडले पंडिता
 व्याख्यातो मतिशालिना ऽयमुषटाचार्येण वेदः परः ।
 अस्पष्टं तदपीत्यनेन विदुषा विभ्रमप्रसिद्धेः पदैः
 संध्यादिद्विजकर्ममंत्रवचसां व्याख्यानमेतत् कृतं ॥ २० ॥
 आस्ते वाक्यतिसन्निभो ऽपि न पुर्मास्तस्मात्परः साहसी
 यो वेदार्थविवेचनाय कुरुते सार्धं रसज्ञानं जनं(1. नान्) ।
 किं त्वस्मिन्नुवटेन बर्त्तते रचितं प्रागेव चेद्विद्यते
 व्याख्यानं कियदेकवेदवचसां तेनेदमारभ्यते ॥ २१ ॥
 अर्थे येन विचारयन्त्यविदिते येवामृषिच्छेदसी
 ये जानंति न देवतां परिचयो येनोपयोगे कृतः ।
 विज्ञायापि पदक्रमं फलवर्हिर्भावेन तेः प्रत्यहं
 तादृग्दुर्वेदवेदभारवहनश्लेशः परं प्राप्यते ॥ २२ ॥
 अर्थवबोधेन विना न शब्दे
 अद्वा समुन्मील्यति वेदिके ऽपि ।
 अकारि कर्मोचितवेदभाग-
 व्याख्या विनृप्यति हलायुधेन ॥ २३ ॥

भ्राता पद्धतिमयजः पशुपतिः आह्लादिकृत्ये व्यधाद्
 ईशानः कृतवान् द्विजाहिकविधौ ज्येष्ठो ऽपरः पद्धतिः ।
 तेनास्मिन्नुना फलस्तुतिपराः प्रस्तुतं नानास्मृतीः
 संध्यादिद्विजकर्ममंत्रवचसां व्याख्या परं स्थापिता ॥ २४ ॥
 मीमांसाव्यवसायिभिः स्मृतिपरामर्शप्रकर्षस्थितेर्
 गायत्री द्विजपुंगवैः कति कियत्कृतो न वा व्याकृता ।
 प्रामाण्यस्य कृते विलिख्य वचनं नानामुनीनां मृदु
 व्याख्याने ऽप्येतत् खणं दूषमिह प्राज्ञाः प्रणीतो ऽञ्जलिः
 दत्तार्थरूपं प्रथममदत्तमपरैर्भुवि । [॥ २५ ॥
 सर्वस्वं ब्राह्मणां वै शब्दरूपमिदं ददौ ॥ २६ ॥
 सूक्ष्मावबोधकमदृष्टविनाशकारि(?1. विकासकारि)
 निस्तारकं किमपि भूषितकंठदेशं ।
 शतधिराविलमकारि हलायुधेन
 नेत्रद्वयोर्विसदृशं नयनं द्विजानां ॥ २७ ॥
 इह प्रथममुद्दिष्टं यं पारंभप्रयोजनं ।
 वेदस्याध्यननश्चात्मा ततः परमुदाहृता ॥ २८ ॥
 वेदार्थविज्ञानफलं तदनंतरमोरितं ।
 अद्यादीनां ज्ञानफलं दंतधावनकर्म च ॥ २९ ॥
 प्रातःस्नानं तथा प्रातःसंध्या च समुदाहृता ।
 माहात्म्यं सप्रबंधं च प्राणायामस्य दर्शितं ॥ ३० ॥ ०

It ends : ब्रह्मणे वरदानं । ब्राह्मणभोजनं । यथाशक्ति
 विश्वपरब्राह्मणभोजनं । अजिह्वावधारणं च । शतपरिमिता-
 व्यसनं कुर्यात् ॥

इत्यावसथिकमहाधर्माध्यक्षहलायुधकृती ब्राह्मणसर्वस्वाभिषा-
 नपुस्तकं समाप्तमिति ॥ ० ॥ संवत् १८४५ ईदं पुस्तकं भवानिरामेश
 लिखितं श्रीकाशीमध्ये गंगातटे मानमंदिरसोमनाथसमीपे ०

The front page contains the following note:
 "Having inserted many notes for recollection, and
 some crude versions in the margin, while arranging
 tracts for publication on subjects connected herewith,
 I have replaced this book (as no longer fit for the
 publick) by a transcript. H.C."

[H. T. COLEBROOKE.]

1641.

1401. Foll. 182; size 13½ in. by 6 in.;
 large, clear, modern Devanāgarī writing; ten
 lines in a page.

Brāhmaṇasārvasva.

The transcript referred to in Colebrooke's note above. Though not always correctly copied, it is more easily consulted than the original.

इति० वेदाध्यापनवेदार्थज्ञानप्रज्ञसा fol. 10a; इति० दंतधावनं 10b; इति प्रातःज्ञानं 15b, etc. (*sandhyā, gāyatrī, prāṇāyāma, and mantras*); इति० ज्ञानमंत्राध्यापनकरयं 69a; इति० सहस्रशीर्षाध्यापन्याख्या 88b; इति वेददेवज्ञायाध्यायः 99b; इत्यतिथिपूजाप्रकरणं 101a; इति० पार्वश्रद्धाज्ञानन्याख्या 110b; इति भोजनविधिः ॥ अथ गभीधानं fol. 112b, etc. (*saṃskārāḥ*); इति० दशकर्मन्याख्या 152b; इति० आवसथ्यातेरिहकर्मणां निबंधः 180a.

The authorities referred to in the work are limited to *Purāṇas* (incl. the *Viṣṇuśāharmottara*) and *smṛiti*-treatises, incl. several *Gṛīhyasūtras*, the *Bahvṛicagṛīhyaparīśiṣṭa*, fol. 153b; *Chandogaparīśiṣṭa*, 13a, 19a, b, 20a, 40a, 63a, 85b, 86b; also *Kātyāyana's Yajñapārśva*, 153b, 155b, 156a, 158a; and frequently his *Chandogaparīśiṣṭa* (संदोगपरिशिष्टे कात्यायनः i.e. the *Karmapradīpa*), e.g. fol. 12a (K. 10, 1); 17a

संख्यालोपस्य चाकर्तुं ज्ञानशीलश्च यः सदा ।

तं दोषा नोपसर्षीति वेनतेयमिबोरगाः ॥ cf. K. 11, 16; fol. 17b (-K. 11, 2a, 3b); 86a (K. 13, 10); 110b मुनिभिर्द्विरज्ञानं प्रोक्तं विप्राणां मर्त्यवासिनां ।

नित्यमहिं तमस्त्रिन्वां सार्धं प्रथमयामतः ॥ cf. K. 13, 9; fol. 154b (K. 7, 1-14); 155a (K. 8, 12); 155b (K. 13, 14-16); 156a (K. 6, 11); ib. (K. 7, 6); 156b (K. 5, 2, 3); 157a (K. 5, 10); ib. (K. 8, 1-10); 158a

ब्रह्मणे दक्षिणा देया यथावत्परिकीर्तिता ।

कर्मणि ऽनुष्णमानायां (l. नापि) पूर्वेषां च दिका भवेत् ॥ [K. 15, 1, 2.

fol. 159a (K. 13, 11-13); 159b (K. 14, 2, 3), etc.

Further, *Karkabhāṣhyakṛit* (l), viz. the comment on *Vāj. S. III.*, 63, निवर्तयाम्यायुषे, fol. 123a.

Some *Smṛitis* are quoted at second hand from the *Rahasya* (? *Śivarahasya*), e.g. *Vṛihad-Yama*, 53b, 57b; *Rahasyapṛāyaścitte Vṛiddha-*

yamaḥ, 55b; *Vṛihan-Manu*, 29b (prose); also *Rahasye Manuḥ*: जप्त्वा तु पीरुषं सूक्तं मुच्यते गुरुतत्त्वगः (M. 11, 251) ॥ Also simply '*Rahasye*,' 58a (prose).—The authorities most frequently referred to are *Yogi-Yājñavalkya*, and (on the *saṃskāras*) *Pāraskara*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1642.

1547B. Foll. 18; size 10½ in. by 8½ in.; fairly good, recent Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Samnyāsapaddhati, a manual of the duties enjoined on those entering the order of ascetics, ascribed to *Śaṅkarācārya*.

It begins: श्रीशंकराचार्येभ्यो नमः । परमहंसानां संन्यासविधिं व्याख्यास्यामः । तत्र

कृच्छ्रं च चतुरान् कृत्वा चपनार्थमनाश्रमी ।

आश्रमी चेतस्रकृच्छ्रं संन्यासयोग्यतां व्रजेत् ॥

आकूटपतिता यस्य कुनसी श्यावदंतकः ।

खीयः खीयांगविकलो न च संन्यासमर्हति ॥ १ ॥ इति व्रतयज्ञतपोदानहोमस्त्राध्यायवर्जितं । [अथ ॥

श्रीचाचारपरिभ्रष्टं संन्यासं नैव कारयेत् ॥ २ ॥

अज्ञातकुलश्रीलस्य निंदके द्विजदेवयोः ।

चौरचपेटभूतेषु संन्यासं नैव दीयते (l. दापयेत्) ॥ ३ ॥

संप्रत्यवसितानां च महापातकिनामपि ।

व्रतानामभिज्ञस्तानां (l. ब्राह्मणानां) संन्यासं नैव दापयेत् ॥ ४ ॥

इति दत्तात्रेयो सामान्यप्रयोगः ॥

चरेत्तत्पारि कृच्छ्राणि न्यासं कुर्वन्नाश्रमी ।

आश्रमी कृच्छ्रमेकं तु कृत्वा संन्यासमर्हति ॥ ५ ॥

अथ संन्यासविधिं व्याख्यास्यामः ॥ पूर्वेषुर्नादिश्राद्धं कुर्यात् ॥

देवं चार्धं तथादितं चैव मातृकमानुषी ।

भौतिकं चात्मनश्चेति अष्टौ श्राद्धानि निर्वपेत् ॥

पूर्वोक्तदेशः सुमंगलो मनश्चक्षुःप्रसादकरः सस्तिष्ठलंकृतः (l)

श्राद्धद्रव्याणि च दूर्वाक्षतदधिवृत्तमधुलाजामृभृतीनि सुमंगलान्यन्यानि नादिमुत्सृज्य श्राद्धं समानं कार्यं ॥ ०

Fol. 3b: इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्यविरचिते श्रीशंकराचार्यकृतसंन्यासविधिः समाप्तः ॥ सर्वेषां विधिः किंचिद्विधिज्ञेयो ऽस्ति ॥ अथ विरक्तकथनं ॥

परमात्मनि यो रक्तो [s]धिरक्तः परमात्मने ।

सर्वैषणाविनिर्मुक्तो स भैक्षं भोक्तुमर्हति ॥

वैराग्यं विविधं । एकं सहजं द्वितीयं मर्कटं तृतीयं श्मशानं ॥^०
... आचमनविधिः fol. 9b; अथ यतीनां ज्ञानविधिः 10a;
अथ जलसंध्या 12a; अथ योगीनां संबंधीनां संध्या 12b;
इति योगपट्टविधिः 15b.

Fol. 16b: इति शंकराचार्यकृतसंन्यासविधिः समाप्तोयं
ग्रंथः ॥ अथातुरसंन्यासविधिः ॥ संन्यासयोग्यतां तत्र कण्ठं चरेत् ॥^०

It ends: उदङ्मुखो गुरुः नित्यमुदङ्मुखस्तत्परमानंदद्वय-
ब्रह्मप्रतिपादकप्रणवमुपदिशेत् प्रणवस्याथैवचनेन बोधयेत् । आ-
चार्यवचनं पंचीकरं ॥ इति श्रीपरमहंसपरिव्रजकाचार्यविर-
चितं आतुरसंन्यासपद्धतिः समाप्तमगमत् ॥

For another work of the same title (or *Samnyāsavidhi*), ascribed to *Śaunaka*, see Rāj. Mitra, Notices, II., p. 101.

[H. T. COLEBROOKE.]

1643.

31. Foll. 73; size 9½ in. by 4 in.; good Devanāgarī writing of the earlier part of last century; eleven lines in a page.

Yati (or *Paramahansa*) -*Dharmasaṃgraha*, a digest of the duties of ascetics, by *Viśveśvara Sarasvatī*, son (or pupil) of *Sarvajña Viśveśa*.

It begins:

प्रथम्यं विष्णुमात्मानं सच्चिदानंदमुक्त्वा ।

गुरुं सर्वज्ञविश्वेशं मायया धृतविग्रहं ॥ १ ॥

विश्वेश्वरसरस्वत्या क्रियते वेदमानतः ।

यतेः परमहंसस्य धर्माणामेव संग्रहः ॥ २ ॥

तत्र संन्यासाश्रमकालनिर्णयो जाबालश्रुत्या विहितः । ब्रह्मचर्यं
समाप्य गृही भवेत् । गृही भूत्वा वनी भवेत् । वनी भूत्वा
प्रव्रजेदित्याश्रमसमुच्चयः । तथा व्यवस्थितविकल्पो ऽपि यदि
चेतरथा ब्रह्मचर्यादेव प्रव्रजेदिति । अत्यवस्थितविकल्पो ऽपि
गृहाद्वा वनाद्देति । आरुख्युपनिषदि च । गृहस्थो^०

अथ संन्यासविधिः fol. 4a; अथ ब्राह्मणलक्षणं 22a;
इति श्रीपरमहंसपरिव्रजकविश्वेश्वरसरस्वतीविरचिते परमहंस-
परिव्रजकधर्मसंग्रहे ज्ञानांतरंगधर्मसंग्रहः प्रथमः ॥ 29b.

अथ दंतधावनविधिः 32a; अथ आचमनविधिः 37a;

अथ प्राणायामः 39a; अथ जपविधिः 40a; अथ अवस-
विधिः 41a; अथ भैक्षप्रशंसा 45b; अथ नमस्कारविधिः
55a; अथ पर्यंकशीर्षं 57a; अथ योगपट्टविधिः 57b;
अथ निविहानि ib.; अथ प्रायश्चित्तं 62a.

वेदस्मृतिपुराणेभ्यो वाक्यान्वेतानि यत्नतः ।

विश्वेश्वरेण मुनिना संगृहीतानि भागशः ॥

यतिधर्मप्रकाशाय ज्ञानमोक्षप्रसिद्धये ।

एकत्र (!) परमहंसानां मुमुक्षूणां विशेषतः ॥

इति परमहंसपरिव्रजकविश्वेश्वरसरस्वतीसंगृहीते यतिधर्म-
समुच्चये नित्याद्याचारः ॥

यतीनां प्रेतसंस्कारविधिं व्याख्यास्यामः fol. 72a.

It ends: अहं ब्रह्म भोक्ता ब्रह्म खर्त्रं ब्रह्म ॥ ब्रह्मार्पणं ॥
गीतापाठः ॥ तेषां वस्त्रालंकरणं दद्यात् ॥ इति नारायणचलिः
समाप्तः ॥

Among the authorities cited by the author, are the following:—*Prayogasāra*, fol. 62a; *Me-
dhātithi*, 17a, 37a, 45a, etc.; *Yatidharmasamuc-
caya*, 19b, 48a, 54a, 55a (cf. also fol. 72a, above); *Vāsudeva*, 72b; *Vyāsasūtra*, 29b, 42a; *Śaṅkarā-
cārya*, 26b; *Śivagītāh*, 24a; *Śaṭtrimśanmata*, 5a; *Sureśvarācārya*, 26b, 42a; *Smṛityartha-
sāra*, 4a.

For another MS. of this treatise (*yatidhar-
masamuccaya*), see Rāj. Mitra, Notices, V.,
p. 75; for another treatise on the same subject,
entitled *Yatisaṃskāraprayoga*, by the same
author, ib., I., p. 173.

[H. T. COLEBROOKE.]

1644.

1696d. Foll. 40; size 9½ in. by 3½ in.; fairly written, in Devanāgarī, towards the end of the last century; nine lines in a page.

The same treatise. Incomplete.

It ends: इति श्रीपरमहंसपरिव्रजकविश्वेश्वरसरस्वती-
विरचिते परमहंसपरिव्रजकधर्मसंग्रहे ज्ञानानांतरं धर्मसंग्रहः
(fol. 29b of preceding MS.) ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1645.

1563. Foll. 93; size 11 in. by 6½ in.; good, old Devanāgarī writing; 11-16 lines in a page.

Yati-Siddhāntanirṇaya, a very similar treatise on the same subject, by *Saccidānanda Sarasvatī*.

Unless the authors are the same, one of them has plundered the other wholesale.

It begins:

नमस्कृत्य गणाधीशं स्थाधारस्थितमोक्षरं ।
वक्ष्ये सारतरं शास्त्राद् यतिसिद्धांतनिर्णयं ॥ १ ॥

सिद्धिदानंदयतिना क्रियते वेदमानतः ।
यतोः परमहंसस्य धर्मोद्यमेष संग्रहः ॥ २ ॥

तथादी सत्यासाधनकालनिर्णयः ॥ ब्रह्मचर्यं समाप्य गृही भवेत्तृहाहनी भूत्वा प्रव्रजेदिति आचालश्रुतिविहितः ॥ अथ्यवस्थितविकल्पो ऽपि गृहाह्वा वनाह्वेति ॥ आरुह्युपनिषदि च ॥ गृहस्यो ब्रह्मचारी वानप्रस्थो वा लौकिकाग्नीनुदराधीयाग्नौ (१।० उदराग्नी) समारोपयेदिति ०

इति ० संन्यासग्रहणादिसर्वेषां कुटीचकादीनां संनिश्चितसकलधर्मसंग्रहः प्रथमोद्देशः fol. 29b; इति ० नित्याचारो द्वितीयः । 63a; इति ० निर्वधक्रमरचनाप्रकारः समाप्तः ॥ यतिधर्मं संपूर्णं ॥ 80a; इति ० संन्यासग्रहणविधिः 84b; इति ० कुटीचकादिचयाणां शीचादिविधिः 89a; इति ० परमहंसविधिः 91a.

It ends: इति श्रीमत्परमहंसपरिव्रजानकाचार्यश्रीमत्सिद्धिदानंदसरस्वतिना संगृहीते यतिसिद्धांतनिर्णये यतोः प्रेतसंस्कारः क्रमः समाप्तः ॥ अन्यत्सर्वं पूर्वेवत् ॥ इति श्रीसोद्धान्तसारसमसूच संपूर्णं ॥ ० ॥ संवत् सके पंडारावरणे (!) नलनामसंवत्सरे । पूस वदी वारतीय रवीवार शुक्लमी (!) संपूर्णं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1646.

1062. Foll. 34; size 6½ in. by 3 in.; clear Devanāgarī handwriting of the latter part of the last century; seven lines in a page.

Samnyāsi-paddhati, a manual for religious mendicants of the *Vaiṣṇava* sect.

It begins: अथ संन्यासग्रहणपद्धतिः ॥ प्रथमे गृहमाता-पिताधाताभगिनीपुत्रं प्रार्थयति । हो सर्वपरिवाराः अहं संन्यासं करोमि । तदनंतरमात्मगृहग्रामादि प्रदक्षिणा कृत्वा तत्र ग्रामांतरं गत्वा क्रोशप्रमाणं । तत्र ज्ञानं कुर्यात् । देवार्चनादिकं कृत्वा । देवपित्रादिस्मरणं कृत्वा । पुनर्गुरुदर्शनं कुर्यात् ०

इति संन्यासप्रार्थनविधिपद्धतिः fol. 3a; इति दशनामसंन्यासः 4a; इति त्रयैकप्रयोगः 5b; इत्यष्टाष्टविधिः 7b; इति यज्ञोपवीतिमंत्रः 12a; शिखाहोममंत्रः 12b; दीक्षामंत्रः 13b; परिष्कामंत्रः 15a; -- इति चत्वारः संध्याया विधिः 22a; -- इति श्रीदत्तात्रेयविरचिते महाज्ञानयोगपटं संपूर्णं । अथाध्यामविवेकं लिख्यते 31b; इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितं समसूचदीक्षासारविवेकः । अथ संकल्पमाह । 33a.

It ends: वेदश्रुतिपितृपण्यादि शुभकर्म आह्वाहकं कृत्वा वीर्योहोमपूर्वकं संन्यासग्रहणमहं करिष्येति (!) संकल्पः ॥ इति समसूचमहावाक्यार्थविधिपूर्वकं पञ्चीकरणं समाप्तं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1647.

619a. Foll. 16; size 9½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing; 12 or 13 lines in a page.

Yatisamskāravidhinirṇaya, an exposition of the purificatory ceremonies prescribed for ascetics.

There are some lacunæ, especially after fol. 7a (when a fresh paging begins), on fol. 8b, and 12a.

The MS. begins: यतिसंस्कारविधिः ।

सिद्धानंतरं पुत्रादिः शिष्यो वा ज्ञात्वा अधिकारसिद्धयै वचनसूत्रावरणे कृत्वा देशकालौ संकीर्त्य ब्रह्मीभूतं नारायण-रूपिणं भिक्षुं शीनकोक्तविधिना संस्करिष्य इति संकल्प्यात्रयं नवं कलशमाननीयं तोषोदकेनापूर्य तदुदकं ॥

गंगे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति ।

नर्मदे सिंधु कावेरि जले ऽस्मिन् सन्निधिं कुरु ॥

यच्च किंचिज्जगत्सर्वं दृश्यते श्रूयते ऽपि वा ।

चैतर्वैहिद्यं तत्सर्वं व्याप्य नारायणः स्थितः ॥

नारायणः परं ब्रह्म तत्त्वं नारायणः परः । ०

इति यत्वीर्यदेहिक्कविधिः । fol. 2b; ० वीधायनशी-नकयनस्मृत्यनुसारीचारानुगृहीतो नारायणचलिप्रयोगः । 6a;

3 x 2

० नागरसंज्ञानुसारीचारानुगृहीत आराधनप्रयोगः । 7b; याग-
कालः । 10a.

It ends: एवं कुर्वतः अन्धमेधादिफलं । इति यतिसंस्कार-
विधिनिर्णयः समाप्तः । सं ११२५ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1648.

554. Foll. 103; size 13 in. by 4½ in.;
fairly, written in the Bengali character, in Śaka
1710 (A.D. 1788); nine lines in a page.

Ācārācandrikā, a compendium of the duties
of *Śūdras*, by *Śrīnātha Ācāryacūḍāmaṇi*, son of
Śrīkarācārya. The *pūrvakhaṇḍa*.

It begins:

विचार्य मन्त्रादिमुनीन्द्रसंहिता
हिताय यत्कर्मेनिविष्टचेतसां ।

आचार्यचूडामणिना वितन्यते
तुरीयवर्णीखिलकर्मेपङ्क्तिः ॥

आचारचन्द्रिका चित्रकुमुदामोददायिनी ।
भूयात् परगुणानन्दश्रीशुभां विदुषामियं ॥

अथ यद्यपि विप्रसेवेव शूद्रस्य विशिष्टं कर्म कीर्यते । यदतो
ऽन्यद्विकुरुते तद्व्यवस्य निष्फलमिति मनुवचनाद्विप्रसेवाव्यति-
रिक्ते कर्मेणि शूद्रस्य फलाभावादप्रवृत्तिरेवावगम्यते । तत्तत्संहि-
तापुराणादिषु शूद्राणामपि कर्मेविशेषेषु शीघ्राचमनपञ्चयज्ञादि-
ध्वधिकारश्रुतेरन्यत्रापि प्रवृत्तिरनुमीयते । मनुवचनस्य तु विशिष्टं
प्रकृतं निष्फलमत्यफलं फलशून्यमेवेति व्याख्यानमिति पारिजात-
कारादयः । ०

अथ शूद्राणां संक्षेपतो विहितनिषिद्धकर्माणि fol. 2a;
अथाचमनविधिः 9a; अथ दंतधावनं 16a;—अथ भोजन-
प्रयोगः 45b; अथ स्त्रीसंयोगः 55a; इति आह्निकविधिः
समाप्तः । इदानीमन्येषादिसकलीध्वेदेहिकविधिनिरूपणमार-
भ्यते । 57b; अथ वृषोत्सर्गः 91a.

It ends: इति महामहोपाध्यायश्रीमच्छ्रीकराचार्यात्मज-
श्रीमच्छ्रीनाथाचार्यचूडामणिकृतायामाचारचन्द्रिकायां पूर्वखण्डः
समाप्तः ॥

शाके विन्दिन्दुसिन्धुग्रीमाने श्रीशिवशर्मेणा ।

अलेखि काशिवासि श्रीमनसाचारचन्द्रिका ॥

For the author's *Śrāddhacandrikā*, see no.
1734, his commentary on *Jimūtavahana's Dāya-
bhāga*, no. 1513. [H. T. COLEBROOKE.]

1649.

2515. Foll. 147; size 11 in. by 4 in.; ex-
cellent Devanāgarī writing of about 1550 A.D.;
7 or 8 lines in a page.

Smṛitikaumudī, an exposition of the religious
duties of *Śūdras*, composed (by *Viśveśvara*)
under the patronage of *Madanapāla*.

It consists of four books (*kalollāsa*) of 2, 4,
5, 5 chapters (*kiraṇa*) resp.

For the introduction नमः सकलकल्याणकारणाय ०
see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 653.

It ends:

जयखिल[-०-]भुवनगीतकीर्तिः सुतः[ः]

महाराज(?r. महाराज or सधारज)महीपतेर्मदनपाल-
[पृष्ठीपतिः ।

अनेन कृतिना कृता स्मृतिपदाङ्किता कौमुदी

महार्णवसहोदरी मदनपारिजातानुजा ॥

इति श्रीकृतिमनोहरायां कौमुद्यां श्रीमदनपालराजेंदोः
आज्ञायकलोहनासे पंचमः किरणः समाप्तोयं ॥

For other MSS. of this work, see Burnell,
Tanjore MSS., p. 133b; Rāj. Mitra, Bikāner
Cat., p. 466. [H. T. COLEBROOKE.]

1650.

2514. Foll. 179; size 10½ in. by 5 in.;
clearly written in Devanāgarī, about the middle
of last century; nine lines in a page.

Śūdradharmatattva (or *Śūdrakamalākara*), a
compendium of the religious duties of the
fourth caste, by *Kamalākara Bhaṭṭa*, son of
Rāmakrishṇa Bhaṭṭa. It begins:

प्रणम्य रामं पितरौ कमलाकरशर्मेणा ।

रामकृष्णतनूजेन शूद्रधर्मो निरूप्यते ॥

तत्र शूद्रत्वमूढसवर्णीजनत्वं विप्रत्वादिवत् । यद्यपि सगौह-
कालीने विद्याभिरादी च नैतत्तथापि तत्रादृष्टविशेषारम्भशरी-
रत्वमेव ब्राह्मणत्वमन्यत्र तु पूर्वोक्तमेव शूद्रे ऽप्येति दिक् । ०

For an analysis of the work, see Aufrecht,
Cat. Bodl., no. 654.

According to Rāj. Mitra, Cat. of Bikāner MSS., p. 499, this treatise forms part of *Kamalākara Bhaṭṭa's* General Digest of Law, entitled *Dharmatattva-Kamalākara*, consisting of the following ten sections:—1. *Vratakamalākara*; 2. *Dānak.*; 3. *Karmapāka*; 4. *Śāntikam.* (or *Śāntiratna*, see no. 1741); 5. *Pūrtak.*; 6. *Ācārak.*; 7. *Vyavahārak.*; 8. *Prāyaścittak.*; 9. *Śūdradharmatattva*; 10. *Tīrthavidhi.*—See also the author's *Samśkarakamalākara* above, no. 1630.

The author wrote his *Nirṇayasindhu* in 1611–12 A.D. [GAIKAWAR.]

1651.

1444. Foll. 89; size 12 in. by 4 in.; legibly written, in Devanāgarī, in 1801 A.D.; ten lines in a page.

The same work. [H. T. COLEBROOKE.]

1652.

2800. Foll. 173, the first of which is missing; size 9 in. by 4 in.; indifferent Devanāgarī handwriting; eight lines in a page.

Śūdra(dharma)-uddyota, another treatise on the duties of *Śūdras*, by *Viśveśvara Gāgābhaṭṭa*, son of *Dinakara Bhaṭṭa*, and nephew of *Kamalākara Bhaṭṭa*.

The treatise is intended as a supplement to *Dinakara's Dinakaroddyota* (see no. 1606).

The second leaf begins: ति चतुष्कान्यतमत्वं जा-
तिचतुष्पञ्चापकजात्यंतरं वा ०

इति प्रतिश्लोमपट्टं fol. 3b; इति श्रीमन्नारायणभट्टसूरि-
सूनुनामकृष्णभट्टात्मजदिनकरभट्टसूनुगागाभट्टापरनामकविश्वेश्वर-
भट्टकृते शूद्रधर्मे जातिविशेषनिरूपणं 22a; इति ० शूद्रधर्मे-
निरूपणे सामान्यधर्मेनिरूपणम् ॥ विश्वेश्वरेण विदुषा नत्वा श्री-
रामनादरात् । निरूप्यते च शूद्रस्य संस्कारा गुरुमागीतः ॥ 35a;
इति ० शूद्रसंस्कारनिरूपणं 38a; इति ० शूद्रधर्मे पुस्वाहवाचन-
नादीआह्लादिविधिः 43a; इति ० शूद्रनादीआह्लादप्रयोगः 50a;

इति गागाभट्टकृतशूद्रकृत्ये सर्वहोमसाधारणविधिनिरूपणं 51a;
इति गर्भाधानं 51b; इति पुंसवनं 52a; इति जातकर्म 53a;
इति नामकर्म 56b; इति ० शूद्रविवाहप्रयोगः । अथ संस्कार-
त्वाह्लादोत्प्रेषप्रयोगः 78b;—इति तर्पणविधिः । अथ शूद्रस्य
देवापूजाविधिः 126a; इति ० शूद्रधर्मेनिरूपणे सकलाह्निको-
पयोगिविचारः । अथ शूद्राह्निकप्रयोगः 134b; इति ० प्रातः-
कृत्यं 137a; इति ० शूद्रोद्योते देशाचारानुरोधेन शूद्रस्य
नित्यतर्पणप्रयोगः 144b; इति ० विश्वेश्वरपूरितदिनकरोद्योते
शूद्राह्निकनिरूपणं । ० अथ शूद्रआह्लादविहोच्यते 161a.

It ends: इति श्रीगागाभट्टपूरितशूद्रोद्योते आह्लादोपयोगि-
निरूप्यः शूद्राशीषे अन्ये विशेषाश्चास्माभिर्दिनकरोद्योताशीष-
कांडे (Rāj. Mitra, Notices, II., p. 114) कृत्वाप्रपञ्चिता
इत्यलमतिविस्तरेण [u] इति श्रीमद्विष्णुमुकुटारत्नसम्पादिक-
मरीचिमंजरीपुंनयंनरितपदद्वंद्वारविंदश्रीमद्रामेश्वरभट्टसूरिमूनु-
श्रीमन्नारायणात्मजश्रीमद्रामकृष्णभट्टतनयजगद्गुरुधीरेयमीनासा-
वतंसदिनकरतनुजगागाभट्टापरनामकविश्वेश्वरभट्टपूरितदिनकरो-
द्योते शूद्रधर्मेनिरूपणः समाप्तः ० मार्गसुदि १४ रवी संवत् १८५१ ०
[?]

1653.

3009m. Foll. 31; size 13 in. by 8 in.; good Devanāgarī writing of A.D. 1830; Euro-
pean paper; fifteen lines in a page.

Kāyasthadharmadīpa, a manual of rules of conduct for men of the *Kāyastha* caste, by *Viśveśvara Gāgābhaṭṭa*.

From the political allusions, in the intro-
duction, to the emperor *Aurungzebe* (*Avraṇjeva*)
and to *Śivaji* of *Rājagiri* (? *Rājagriha*), the
founder of the Maratha power, the work would
seem to have been composed about 1660 A.D.

It begins:

सिंदूरं नयनं तृतीयकनतिशयानं गर्लं कच्छले
खच्छांगं मुकुटं निशाकरकलामाभुग्नमुक्तासमं ।
गंगाधूनि निबद्धपिंगलजटावेदीस्थिता मालतीर
विभाषो गिरिजामिवाचिंतुमसौ देवः शिवायास्तु वः
या वीतिहोचरजनीच[र]वेष्टिता पि- [॥ १ ॥
प्यत्या सरोजसुहृदात्मभुवा सहैव ।
संसेवते मलयचंदनगंधवाहं
तस्यां हरित्यहह राजगिरिचकाक्षि ॥ २ ॥

तत्रास्ति राजनगरी शिवराजधानी
 यत्सीधशेखरगताष्टकाः प्रभाते ।
 पारावता अपि च ताडयति तुंडं
 तारासु तंदुलधियाप्य(१.५) निवर्तयति ॥ ३ ॥
 तत्राभवच्छाहनराधिराजः स क्षत्रधर्मस्य नवावतारः ।
 सुरदुपुष्पोच्चयकामिनीभिः संगीयते यस्य यशःप्रशस्तिः
 कादंबिनीव जनजीवनदानहेतुः ॥ ४ ॥
 सौदामिनीव सकलारिविनाशनाय ।
 चालंबिनी भवति राजगिरेरिदानीं
 जीजाभिधा जयति शाहकुटुंबिनी सा ॥ ५ ॥
 तानुख्यराशिरभवच्छिवराजनामा
 यस्य प्रतापसविता क्रमते दिगंतं ।
 अस्तोदयाचलपराधैर्भुवि स्थितानाम्
 उद्योतपारणमिवाकलम्बिलानां ॥ ६ ॥
 प्रतापतपनी महत्प्रकुरुताहिनं ब्रह्मणः
 पराभवितुमीहतामपरकोटुं हूनि क्षणात् ।
 इदं तु महदहृतं दहति सातपथानयं
 न तापयति येः स्वकं कृतमनातपसं शिरः ॥ ७ ॥
 दृष्योद्गीर्णधवनदितिजो क्रांतिदानाय लोक-
 त्राणायोयो बहुलकरुणासिंधुराशिर्बभूव ।
 मन्ये यस्माद्बहलदितिजाधीशवक्षो विदार्य
 स्थाने स्त्रीये निखिलविषुधान्स्थापयामास भूयः ॥ ८ ॥
 छावापृथिव्योर्हि समिद्धवत्योर्
 धाव्येव मध्ये किल यस्य कीर्तिः ।
 दिक्षीश्वरक्रोधधनंजयस्य
 प्रकाशयत्यानु समिधं या ॥ ९ ॥
 यस्योत्पत्तिस्त्रिदशभवने दुंदुभिभ्यानकल्या
 को[६]पि स्पष्टो यवनभवनैर्द्रादिनीपात एवः ।
 नासन्नैवं सकृदपि जपो [६] ब्रह्मजेषस्य कपोत-
 कर्षं नित्यं जनयति चिरं जीवताच्छाहसूनुः ॥ १० ॥
 स्थेनालंबीभवति भगवान्भानुनामः(१.१.५)कविच्छद्
 गेहारंभीभवति गहने दावचैभानरो ऽपि ।
 किं चाप्यश्वावदनजनितः सागरे मज्जते यत्
 सो ऽयं सर्वो जयति महिमा यत्प्रतापानलस्य ॥ ११ ॥
 यत्र क्षात्रमियाय भार्गवभयवत्स परं विष्णवं
 वंशो [६] 'गमहीपतेरपि महान्यस्मिन्पतंगायितः ।
 यन्नाम विदशास्यहतिपदुताश्यासीभवच्छावना-
 वक्षीणोपमितोष्णभूतद्वयो ववैति दिक्षीश्वरः ॥ १२ ॥

मयातवगिरेर्भृगु(?) भजति गोलकुंडाधिपः
 स दक्षिणदिगीश्वरं जयति दक्षिणाशाधिपः ।
 महापद्ममुपासितुं हिमगिरिं च दिक्षीश्वरः
 शिवो [६] यमवमन्यतां जयति राजराजश्रिया ॥ १३ ॥
 स्वपुण्ययज्ञकया सुमेरुर्
 वपुरधैव्ययज्ञकितैरमेयः ।
 सुदशान्यवधाय भूभृदमीन्
 वृजतः स्वानि शिवाय दीपयती ॥ १४ ॥
 त्वयि दित्सति याचकान्धनेशान्
 ददति त्वय्येव वीक्ष्य तान्धनेशान् ।
 शिवराजनिजाभिभूतिभीत्या
 स्वयमाज्ञावरतामगाम्यहेशः ॥ १५ ॥
 पीताः शास्त्रमहार्योवा भसिततां प्राप्ताः समुत्सासिता
 विष्णं भानुमतेषु दीर्घितमिदं कात्कर्षेन लब्धा क्षुतिः ।
 नव्या सृष्टिरकारि सृष्टिविरहे चाता द्विजौषाः क्षमा
 वासिष्ठो त्वयि जामदग्न्यसदृश त्वय्येव संभाष्यते ॥ १६ ॥
 समस्तसारंगतकिरीटरत्नानुविचिता यक्षरयोर्धरेणा ।
 सीमंतिनीनां समुवाच तेषां सीमंतसिंदूरशिरस्थिरत्वं ॥ १७ ॥
 दानोद्यते यत्करपद्मगर्भं रत्नप्रभासं पुलितांबुदर्भं ।
 कल्पद्रुदेशः सुरसुंदरीणां संप्राप संकेतनिकेतनत्वं ॥ १८ ॥
 पुरा निविडगर्जेनैर्भृशमपाकृतं येधेनैर्
 जितं सखि मया स तान् प्रियतमो गृहीत्वा गतः ।
 विलोक्य गजसंवृतं पतिमुपेदमारादिदं
 वदति सकुतूहलं पुनरहो यदधिप्रियाः ॥ १९ ॥
 अकञ्चरकुलोद्भवादुदिततापसंतापिता
 दिवाकरकरा दिवप्रपितकीर्तुं प्रसादपि ।
 यदंबुवहगजितस्रवणनिश्चयास्ते ऽधुना
 तपश्चयविनिश्चयात्परमनिर्वृतिं भेजिरे ॥ २० ॥
 पिधाने दीनानां क्षयमिह ददाने धनकृतां
 लसन्नर्भे यस्य स्फुरति करगर्भे मृतमति(?) ।
 हरेरेवा योषा सपदि कमला हंत कमलाद्
 उपेत्येतद्विष्णवधिवसति लक्षाधिकधने ॥ २१ ॥
 अवरंगजेवयवनाधिपभीतविप्र-
 चाणाय यः परिगृहीतनवावतारः ।
 अन्यो ऽस्ति वा मलयभूषलयास्तमुद्रा[त्]
 सुत्रामभोतगिरिखणदीतककः(?)गिरिरीखणदीनककैः)
 शिर्गुगवंशोद्भववीरसंधे ॥ २२ ॥
 यः क्षत्रजातिं प्रकटीककार ।
 विजित्य सर्वांश्चरणीपतींश्च
 यो ऽधारयच्छत्रमयावदातं ॥ २३ ॥

अज्ञानसिंधौ पतितान्स्मृतींश्च

समुद्धारार्जनया सकृत्तया ।

वेदाश्चिन्मग्नानुदधौ युगादी

यथैव विष्णुः कमठः स्वरूपः ॥ २४ ॥

कायस्यप्रभुर्वंशजः समभवत्तस्य प्रधानो धिया

बालाज्ञीति समस्तकार्यकरणोदारो महोत्साहकृत् ।

यस्याज्ञामुपयाति राज्यमखिलं सामाद्युपायैः स्फुटैर्

नीत्याश्चैश्च सुगोपितैरपि रिपून्संवाधते ऽहनिर्ज्ञा ॥ २५ ॥

आवूर्जि(?)प्रभुतो मनीषया

यो मनीषिगणनाम्यतामियात् ।

किं च धैर्यशिरोपिधिकृतिं(!)

नीतिमार्गगधिया स्वयाकरोत् ॥ २६ ॥

तेन श्रीशिववर्मणा नृपतिना स्वाध्यक्षतां प्रापितो

बालाज्ञी समकारयच्छुभमतिः कायस्यधर्मोदयं ।

मीमांसाख्यवसारगामिव च सा विश्वेश्वरेणादरात्

गागाभट्टपराभिधेन सुकृतानुष्ठानसंसिद्धये ॥ २७ ॥

ततो निबन्धानवलोक्य भूयो भूयश्च हेमाद्रिमते विचिंत्य ।

कायस्यधर्माचरणप्रदीपं गागाभिधस्तं प्रकटीचकार ॥ २८ ॥

ब्रह्मांडासंबद्धं (1. च) श्रीबलालमुभेक्षया ।

कायस्यधर्मदीपो ज्यं गागाभट्टेन निर्मितः ॥ २९ ॥

नन्वाभीरकशिरोरं चोरं विद्युद्धतो ऽप्यभिख्यायाः ।

कायस्यधर्मदीपं गागाभट्टस्तनोति लीलातः ॥ १ ॥

गागाभट्टपरास्यस्य विश्वेश्वरननोविषयः ।

सुमनोमानसे शर्मे मम निर्मोतु निर्मितः ॥ २ ॥

तदुपोद्घातत्वेन सादौ जातिनिर्णयः क्रियते ॥ तत्र चातुर्वैख्य-
प्रयोजकमाह याज्ञवल्क्यः ॥ ०

इति कायस्याचारदीपिकायां जातिविवेकनिरूपणं ॥

गागाभट्टेन विदुषा नन्वा श्रीराममादरात् ।

जातिं विविच्य संस्कारः कायस्थानां निरूप्यते ॥

कायस्यभेदकथनं तद्धर्मेनिरूपणं ॥ निरूपणं च पञ्चपुराणे
रेणुकामाहास्ये ॥ ० fol. 10a; इति गागाभट्टकृते कायस्य-
धर्मदीपे सामान्यधर्मेनिरूपणं ॥ fol. 12b; इति ० संस्कारनि-
रूपणं ॥ fol. 15b; इति ० स्वस्तिवाचनविधिः fol. 16b;
इति ० पुण्याहवाचनादिप्रयोगः fol. 21b; इति ० सर्वहोमसा-
धारणप्रयोगः fol. 22b; इति ० नवग्रहमख्यप्रयोगः fol. 26a;
इति गर्भाधानं । ० पुंसवनं । ० अनावलोभनं । ० सीमंतः ।
fol. 27b; ० जातकर्म । ० वधोपज्ञा । fol. 28a; इति
दत्तकपुत्रविधिः fol. 28b; इति नामकर्म । ० दोलारोहः । ०

कर्णवेधः । fol. 29a; ० उपवेशनं fol. 29b; ० अन्नप्राशनं
fol. 30a.

It ends : इत्यन्त्यपूर्तिप्रयोगः ॥

[?]

1654.

411. Foll. 393 (fol. 162 of which is mis-
sing); size 12½ in. by 5½ in.; clear, modern
Bengali handwriting; eight lines in a page.

Varshakaumudī, a calendar of religious ob-
servances enjoined for the different days of
the lunar year, by Govindānanda Ācārya, son
of Bhaṭṭa Gaṇapati. The treatise forms a
section of the author's Kṛityakaumudī.

It begins :

चिन्ताशमीयति धातरि व्रजवधूचिन्नेषु पाशीयति

स्वाराजिं स्तुवति प्रसादविहितश्यामाद्युज्ज्वलीयति ।

यत्नेवाञ्जनचातुरी जलधिजावक्तासुजे ऽलीयति

खोशीभारहराय यादवकुलोत्तसाय तस्मै नमः ॥ १ ॥

धुनोतु ध्यानमस्माकमनाश्चिन्ताभिसंभृतं ।

गोविन्दवदनोदधत्वाञ्जनन्यजयध्वनिः ॥ २ ॥

येन ज्योतिषपङ्कजेन नितरां मार्तण्डविस्मयितं

श्रीगोविन्दपदारविन्दयुगले लीलामरालायितं ।

वेदान्तस्मृतिसंततिविषयगोम्बे हि मात्रीयितं

केषां नोपरिशीलितो गणपतिर्भट्टः स तादृग्विषयः ॥ ३ ॥

तत्तनुजम्बा विदुषामनुरागमपूलिकाभिरासिक्तः ।

मधुरिपुपदारविन्दमृदुमृतमाधुरीरसाभिः ॥ ४ ॥

आलोच्याखिलसंग्रहानविकलं दृष्ट्वा पुराणान्यपि

प्रोक्ताः सम्यगथो विविच्य मुनिभिर्मन्त्रादिभिः संहिताः ।

श्रीमत्पारपदारविन्दविलसद्गुलीभवोद्देशतः ॥ ५ ॥

श्रीगोविन्दकविः करोति ललितां वर्षेक्रियाक्रीमुदीं

अथ संवत्सरकृत्ये निरूपणीये प्रायशः कर्माधिकरणतया
विहितायां तिथीनां प्राधान्यात् प्रथमं तावत्तिथिस्वरूपनिरूप-
णपूर्वकं कर्मापयुक्तभागा निरूप्यन्ते । ०

It ends :

गोविन्दानन्दकृतिना कृत्येयं वर्षेक्रीमुदी ।

इमां - - - भजन्तु कृतकृत्या ।

सर्वानयामिने तस्मै गोविन्दाय नमो नमः ।

यत्कृपा विदुषामनुरागप्रवर्तिनी ॥

इति श्रीगोविन्दानन्दाचार्यकृता वर्षेक्रीमुदी समाप्ता ॥

Then follow five leaves containing a table of contents in parallel columns.

For the author's *Sūdhikāyāmudī*, see no. 1744; his *Arthakāyāmudī*, (MS. 493), further on (Astronomy). [H. T. COLEBROOKE.]

1655.

2705. Foll. 131 (the first of which is missing), paged (1)–262; size 8½ in. by 7½ in.; 4to.; modern Telugu handwriting; 13–18 lines in a page.

Kālādarśa, a treatise on the times and seasons suitable for the performance of religious rites, by *Āditya Bhaṭṭa* (also called *Kavivalabha*, disciple of *Viśveśvarācārya*).

A MS. described by Rāj. Mitra, Notices, VII., p. 243, begins :

ब्रह्मादयो यज्ञशगा युगादिकालप्रभेदाश्च यदीयभेदाः ।
कालात्मकं ज्ञानकर्मन्ते ये इह निर्याय तस्मै नियतं नतो
[अस्ति ॥ १ ॥ ०
विश्वेश्वराचार्यपदारविन्दप्रणामविस्तारितवाग्विलासः ।
आदित्यसूरिः स्मृतिरत्नदशीं कालं विनिर्योष्यति मन्दबुद्धे
[॥ ३ ॥

The present MS. begins : ० स वृद्धिविधितूपेत्यादि-
कादिविषयस्तदुत्तरत्र विविच्यते । अर्धशतमान्ते उपसृक्तं ।

विमुहूर्तापि कर्तव्या या त्रिपिचैष्टिकाग्निनी ।
यमुहूर्तेन कर्तव्या या त्रिपिः क्षयगाग्निनी ॥

On the fly-leaf, and outside, the work is wrongly marked as *Kālamādhaviya*.

इति कालादर्श एकादशोपकरणं समाप्तं ॥ अथ पर्वनिर्णयः ।
fol. 53a; इति ० महालयनिर्णयः fol. 66a; इति ० अह-
कानिर्णयः fol. 67a; इति ० अलभ्ययोगप्रकरणं fol. 113a.

P. 146a :

दृष्ट्वा पुरातनपुराणवर्णास्यशेष-
मन्वादिकस्मृतिवर्णासि विविच्य तत्त्वं ।
सायत्तरागमवर्णासि च कालतत्त्वं
निर्णयिते स कृतिना कविवल्लभेन ॥

इति श्रुतिस्मृतीतिहासपुराणमीमांसादिविचार्यमाश्रितय -
विकारनिर्णयेत्यर्थः ॥ इति कालादर्शं यज्ञकालनिर्णयप्रकरणं
समाप्तं ॥

कौविदाकृतद्वितीयः (?1. कौविदकृतद्वितीयः) कवि-
विज्ञापनं शृणुत लोकचितप्रशान्ताः । [वल्लभस्य

कालस्य निर्णयकर्तुं कृतिमस्मदीयाम्
एतां निरस्तमदमासरमाद्रियध्वं ॥

विज्ञानयोगिनो विश्वरूपाचार्यस्य निश्चयः ।
गृह्यस्य धर्मयोर्भीष्य (!) तथा स्मृतिमहावीरे ॥

विश्वादर्शं निर्यादर्शं मदनं स्मृतिचन्द्रिकां ।
अपराधी कल्पतरुं शिवस्वामिनतं तथा ॥

बालरूपं स्मृतिरत्नं मञ्जूषां मानवं मतं ।
स्मृतिसंग्रहं धर्मप्रदीपं कारकागमं ॥

ज्योतिषाणां च तन्त्राणि वास्तुतन्त्रं समीक्ष्य च ।
न्यायेः सम्यग्विचार्योयं कालादर्शो मया कृतः ॥

अतश्चवचनानां ये मूलं पृच्छन्ति पंडिताः ।
तेषां प्रेत्या इमे यथा इति दत्तं मयोत्तरं ॥

इत्यादित्वभट्टोपाध्यायस्य सूनुः (!1. सूरः) कविवल्लभापरनाम्नो
गर्गकुलतिलकस्य कृतिः कालादर्शो नाम कालनिर्णयः समाप्तः ॥

This might seem to be the end of the work, as is the case in the Calc. MS., referred to (which, however, omits the six *śloka*s). The present MS., however, after two blank pages (148-9), proceeds:

प्रबुद्धे (!) च शुक्लपक्षे हरेर्दिन इति ।
तत्तुच अवशोपेते पावने परिकीर्तिते ॥ ०

इति ० अपाकर्मेनिर्णयप्रकरणं । अथ चंद्रदर्शनवर्जनाह
पराशरः । fol. 156a; इति ० पर्वद्वयनिर्णयः fol. 251a;
इति ० अमावास्यानिर्णयः ॥ अथ मन्वन्तरादीनां युगादीनां
निर्णयः । ० fol. 261a.

In this second portion several lacunæ occur, esp. at foll. 229-30, 237-38, which are left blank.

It ends rather abruptly: आवृता प्रकरेण । तमाह
बृहन्ननुः ॥ --

For another (incomplete) MS., see Bikāner Cat., p. 399.

The work must have been composed prior to the middle of the 14th century, as it is quoted in the *Kālamādhava* (ed., p. 83).

[MACK. COLL.]

1656.

2490. Foll. 203; size 11 in. by 4½ in.; excellent Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Mādhaviya-Kālanirṇaya, also called *Kālamādhava* or *Kālamādhaviya*, another work, in five chapters (*prakaraṇa*), on the same subject, by *Mādhavācārya* (? *Sūyaṇa*).

The work was written (probably about 1360 A.D.) after the completion of the author's commentary on the *Parāśarasamṛiti* (and his *Vyavahāramādhava*), to which it forms a kind of supplement. It has been edited, in the Bibliotheca Indica, by Paṇḍit Candrakānta Tarkā-lankāra (1885-88). See also Weber, Cat. Berl., no. 1166-67; Aufrecht, Cat. Bodl., no. 642.

The MS. is dated; संवत् १६७९ वर्षे आषाढवदि ११ बुधवासरे लिखितम् ।

[GAIKAWAR.]

1657.

2056. Foll. 186; size 11½ in. by 5 in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; 9 or 10 lines in a page.

The same work.

[GAIKAWAR.]

1658.

1097. Foll. 113; size 12½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing, of 1790 A.D.; 10 lines in a page.

Mādhaviya-Kālanirṇaya.

[H. T. COLEBROOKE.]

1659.

116b. Foll. 32; size 10 in. by 3½ in.; legibly written, in Devanāgarī, about A.D. 1750 (foll. 1-6 by a different hand from the rest); 7-11 lines in a page.

Kālanirṇayadīpikā, a summary, in 300 couplets, of the subjects treated in the preceding work, by *Rāmacandrācārya* (son of *Kṛishṇācārya*, and grandson of *Anantācārya*), pupil of *Gopāla*.

According to Prof. Bhandarkar, Report for 1883-84, pp. 58-60, *Rāmacandra*, who was also the author of the *Prakriyākaumudī* (see nos. 613 seq.), lived in the 15th century (c. 1450).

It begins :

कालचक्रप्रयोक्तारं नत्वा श्रीविठ्ठलं गुरुम् ।
धर्मज्ञानार्थमात्मनः कालनिर्णयदीपिका ॥ १ ॥
यस्यार्थवशात्प्राप्तं स्पष्टताये कृषित् कृषित् ।
प्रपञ्चते स्वशब्देन मूलसंयानुसारतः ॥ २ ॥
मासाः सावनसौरचार्द्रभुषोर्हा विंशता संक्रमाद्
आसंक्रातिसितादिपञ्चयुगतः सर्वेष्वयुक्ता क्रमात् ।
नाडीचिह्नमिताकैराश्वयुगतविंशतिशतभाग्यव-
क्षिप्तो भावधरेवमेव दिवसः प्रोक्तस्तुर्धा बुधैः ॥ ३ ॥

It ends :

दुर्बोधसंयसिद्धांत[व्यात]संघातभञ्जिका ।
सुखदृष्ट्या ऽकारि रामार्थैः कालनिर्णयदीपिका ॥

इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीगोपालगुरुपूज्यपादशि-
ष्यश्रीरामचन्द्राचार्यकृता कालनिर्णयदीपिका समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1660.

2513. Foll. 157; size 10½ in. by 4½ in.; well written, in the Devanāgarī character; mostly ten lines in a page.

Kālanirṇayadīpikā, with a commentary (*viva-
raṇa*), by *Rāmacandra's* son *Nṛsiṃha* (A).

The commentary begins :

श्रीविठ्ठलं मुनिशिरःप्रथितप्रभावं
भाषाद्वैमानससरोवरराजहंसं ।
श्रीरामचन्द्रगुरुमेकमनेकशास्त्र-
पारीक्षकोविदधुरीणमहं नमामि ॥ १ ॥
येन व्याकरणार्थवैकतरणिः सा प्रक्रियाकीमुदी
वेदान्तानुमता च वैष्णवमहासिद्धान्तसहोपिका ।
कालज्ञानविधी व्यधायि विबुधानन्दप्रबन्धप्रयं
कृष्णाचार्यसुतः स नः सुखयतु श्रीरामचन्द्रो गुरुः ॥ २ ॥

श्रीरामचन्द्रकृतिना निधिना कलानां
 आनीतमेतमधुना वसुधासुतायाः (? ० सुधायाः) ।
 श्रीकालनिर्णयकृदुक्तिमुभाभिसारम्
 आपीय कथेपुठकैः कलयन्तु कालं ॥ ३ ॥
 तत्सूनुना समयनिर्णयदीपिकायां ।
 गाम्भीर्येणपदपद्युक्तान्वितायां ।
 निर्यायते विवरणं कणशः प्रवीर्यैर्
 आबूलमूलमवलोक्य विवेचनीयं ॥ ४ ॥

It ends:

इति विवरणमेतद्दीपिकाया मया यत्
 कृतमनुसृतवाक्यं न्यायविन्यासगर्भं ।
 स्वमतिस्तदुक्तसहस्रं शितानेकभावं
 सुजनजनमनस्तद्वीक्ष्य वैलक्ष्यमेतु ॥ १ ॥
 श्रीरामस्वामिनामा रघुपति(*)रकरोन्मत्तशस्त्रे ऽभिवेकं
 यस्याचार्याभिधां च स्वयमदितं ततो ज्ञातसर्वांगमार्थैः ।
 यच्छब्दे यच्चरात्रागमहृदयमयं वल्लभानां त्रयं सो
 ज्ञानाचार्यैः कुलेशः शमयतु दुरितं मे विमुक्तार्यसूनुः ॥ २ ॥
 तत्सूनुः श्रीशसेवाचरणविबुधगणानन्दि यो न्याययुक्तं
 भाष्यं सारं श्रुतीनामकृतं नृपसभे वादिवृन्दं विजितम् ।
 गोपालाचार्यमुत्थान् सुतरतिरभवच्छस्य सो ऽस्मान्नृसिंहा-
 चार्यो ऽध्यात् कल्पवर्त्ति† प्रभवति सततं यस्य गोचं
 [पवित्रं ॥ ३ ॥

तन्पुत्रः पात्रभूतो निगमनयमुत्तादृशानां गिरां यो
 व्याकृत्यां सूत्रवृत्तिं सदसि नरपतेः संदधी रामनाम्नः ।
 यस्याभूतां सुतीं द्वी द्विजकुलतिलकी श्रीनृसिंहाचार्यरामा-
 चार्याख्यौ सो ऽवताको निजजनसुसकृत् कृष्ण आ-
 [चार्यवर्यैः ॥ ४ ॥

तत्पुत्रस्यानां फलं यः सुतमयमभवद् धातृभक्तिप्रसक्तो
 गोपालाचार्यदीक्षाक्षपितकलिमलोऽनेकविद्याविदग्धः ।
 प्रख्याताः सर्वविद्वत्सदसि बहुविधा यस्य ते ते प्रवन्धाः
 सो ज्ञानवीणिप्रणम्यो मम मनसि सदा धर्ततां राम-
 [चन्द्रः ॥ ५ ॥

तज्ज्येष्ठधातृपुत्रः परिकलितकलः श्रीगुरो रामचन्द्रात्
 काव्यानां येन टीका व्यरचि स करुणाम्भोनिधिज्ञौ-
 [नसिन्धुः ।

श्रीकृष्णाचार्यसंज्ञो गुरुरयमवतात्मा कृपां प्राप्य यस्य
 श्रीरामाचार्यसूनुर्विवरणमकरोद्दीपिकाया नृसिंहः ॥ ६ ॥

* नरपति ० D.

† कल्पवर्त्ति A.

इति श्रीमत्सर्वशास्त्रज्ञसकलसदागमाचार्यपरमहंसपरिव्राजक-
 श्रीगोपालगुरुपूज्यपादशिष्यश्रीरामचन्द्राचार्यसूनुश्चौनृसिंहाचार्य-
 विरचितं कालनिर्णयदीपिकाविवरणं समाप्तं ॥

[GAIKAWAR.]

1661.

1323. Foll. 82; size 12½ in. by 4½ in.;
 legibly written, in Devanāgarī, by two hands,
 in 1805 A.D.; eleven lines in a page.

Nṛsiṃha's Kālanirṇayadīpikā-vivaraṇa (B).

[H. T. COLEBROOKE.]

1662.

2644. Foll. 145; size 10 in. by 4½ in.;
 fairly written, in Devanāgarī, ten lines in a
 page.

The same work (C).

Dated: संवत् १६०४ वर्षे माघवदि ११ रवौ लिखितं ॥

[GAIKAWAR.]

1663.

181a. Foll. 134; size 10½ in. by 4 in.;
 legibly written, in Devanāgarī, A.D. 1678; foll.
 105-131 by a different hand from the rest;
 ten lines in a page.

Kālanirṇayadīpikā, with *Nṛsiṃha's* commen-
 tary (D).

For other MSS. of these works see Rāj.
 Mitra, Notices, I., p. 75; VII., 53 (without
 the final verses 2-6).

[H. T. COLEBROOKE.]

1664-1666.

885, 886, 887. Foll. 1-179, 180-380, 381
 -558, the first 36 of which were apparently
 lost, and replaced by 35 leaves in a more
 modern handwriting, as was also the last leaf
 (including the date); size 10½ in. by 4 in.; on

the whole fairly written, in Devanāgarī, by different hands, about the middle of the last century; 7-10 lines in a page.

Rāmaprakāśa, a commentary on *Rāmacandra's Kālanirṇayadīpikā*, composed by (order of) *Kṛipārāma(nṛpati)*.

The real author probably was *Rāghavendra*, son of *Kāśinātha*; see his digest of matters relating to *ācāra* (nos. 1600-1602), bearing the same title as the present commentary.

It begins: श्रीसांख्यवल्लभे ॥

यतः सर्वं विश्वं भजति जनिसत्ताल[य]निदं
य आत्मा सर्वेषां स्थिरचरजडानामपि विभुः ।
तमेतं भास्वतं विधिहरिमहेशानवपुषं
नमस्यामः कामं परमकमनीयं सुकृतिनां ॥ १ ॥
अज्ञानध्यातहतोर् कर्तोर सर्वसंपदां ।
आनंदामृतदातारं सवितारं भजामहे ॥ २ ॥
लोकाभिरामं श्रीरामं भक्तानां कामदं परं ।
नीलोत्पलदलश्यामं सरामं तं भजामहे ॥ ३ ॥

धर्मज्ञानार्थमित्यनेन धर्मज्ञानसुरक्षाधिकारोक्तिं निर्धारितं
कालनिर्णयविधानेनैव कालनिर्णयार्थस्या स्याच्च प्रकाश्य
प्रकाशभावलक्षणः संबंधो ऽवोधि । दोषिकेत्यनेन स्पष्टार्थता
सूचितेति भाव इति ०

इति गीरखत्रकुलोद्भव(1.गीड०)० नृपतिश्रीकृपारामविरचिते
विधेयाविधेयविचारमहातरंगितकालतत्त्वाख्यवसंचारोपायसेतुतर-
णिभूते रामप्रकाशनामग्रंथे संवत्सरांतकालस्वरूपनिर्णयः fol.
90b; इति ० षट्कामुद्भूतौदिविभागादिकसामान्यतिथ्यंनिरणय-
प्रकरणं fol. 133b; इति ० व्रतादिविषये तिथ्यादिकालनिर्णयः
fol. 511b.

It ends: अत्र वर्ज्यान्वाह परिशिष्टे ।

शाकनासं मसूरं च चशकान्कोरदूधकान् ।
मांसं मधु पराजं च वर्जयेदीपवस्तके इति ॥

इति गीडखत्रकुलोद्भवमाणिक्यचंद्रान्वयमहामतिकपरमज्ञान-
विराजमानमानोन्नतकीर्तिप्रतापोर्जितनृपतिश्रीकृपारामविरचिते
इष्टिकालनिर्णयसेतुभूते रामप्रकाशनामग्रंथे समाप्तिमप्राप्तीत् ॥
संवत् १८६२ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1667, 1668.

2104, 2105. Foll. 493; size 9½ in. by

4½ in.; written, in Devanāgarī, by different hands, in the earlier part of the last century; 8-17 lines in a page.

Kālatattvavivecana, another treatise on the times and seasons suitable for the performance of religious and civil obligations, compiled by *Bhaṭṭa Raghunātha (samrāt-sthapati)*, son of *Bhaṭṭa Mādhava*, grandson of *Bhaṭṭa Rāmeśvara* and nephew of *Bhaṭṭa Nārāyaṇa* (and *Śrīdhara*), in the year *Samvat* 1677 (A.D. 1620).

It begins:

पितरं माधवमर्षां ललितं नारायणं पितृभ्यं च ।
सहजमथ विश्वनाथं गणपतिमीशं च शारदां नम्या ॥ १ ॥
रामं च सीतयोपेतं रघुनाथेन रघ्यते ।
सत्पादस्यपतिना सम्यक् कालतत्त्वविषेचनं ॥ २ ॥
तत्रादी बहुवाच्यात्तात्तिधितत्त्वं विविष्यते ।
पञ्चाम्नासाधिमासादि यथामति विवेक्ष्यते ॥ ३ ॥

तत्र तिथिर्नामासंज्ञकसर्वानुस्यूतनित्यकलाव्यतिरिक्तानां
प्रतिपद् ०

It ends:

अज्ञस्य शोकमग्नस्य कृते ऽस्मिन्नतिदुःशके ।
यत्पारगमनं तत्र हेतुर्गुरुकृपेव मे ॥ १ ॥
सप्त[सप्त suppl. B.]रसभूमिमिते ऽन्दे
कार्तिकासितमुनी रविवारे ।
ग्रंथपूर्तिमुकृतिं रघुनाथो
राघवस्य परमर्षयति स्म ॥ २ ॥

अतुःसमुद्रोपरिस्ता धरित्री
शिष्यप्रशिष्यैर्गृहिभिर्भुवर्षैः ।
यस्याचिता ब्रह्महरीशकलैः
खसूनुभिर्यश्च तुरीयरूपः ॥ ३ ॥

नारायणश्रीधरमाधवाख्ये
रामेश्वरः सो ऽजनि गाधिर्वंशे ।
तस्यांतसूने रघुमाधवस्य
बह्दशीनीसागरपारगस्य ॥ ४ ॥

वर्षाश्रमाचारसमूलसंविद्
तत्पूर्वकानुष्ठितिर्विश्रुतस्य ।
मध्यः सुतो ऽजायत विश्वनाथ-
प्रभाकराभ्यां अनुषा गुणेश ॥ ५ ॥

3 z 2

सखाटस्यपतिर्यज्ञीयो रघुनाथ इति श्रुतः ।
 तेनेदं निर्मितं सम्यक् कालतत्त्वविवेचनं ॥ ६ ॥
 तत्संतो द्रुमहर्षि सदसज्जकिहेतवः ।
 नीमांसाधनैशालेभु सम्यक्कृतपरिग्रहाः ॥ ७ ॥ ० ११ ॥
 इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणाभिज्ञश्रीभट्टमाधवविद्वज्ज्योत्सजस-
 खाटस्यपतिभट्टरघुनाथकृतं कालतत्त्वविवेचनं संपूर्णं ॥
 [GAIKAWAR.]

1669.

1840. Foll. 392; size 13½ in. by 6 in.;
 fair, modern Devanāgarī writing; twelve lines
 in a page.

Kālatattvavivecana.

[DR. JOHN TAYLOR.]

1670.

1468. Foll. 174 (and 2 *buddhipattras* be-
 tween foll. 9 and 10); size 9 in. by 3½ in.;
 indifferent Devanāgarī writing; eleven lines
 in a page.

Kālanirṇayaprakāśa, another treatise on the
 same subject, by *Rāmacandra* (son of *Viṭṭhala*
Bhaṭṭa, and grandson of *Bālakṛishṇa Bhaṭṭa*,
 with the family name of *Tatsat*).

It begins:

श्रीनृसिंहपदद्वंद्वं नत्वा गणयति गुरुं ।
 रामचंद्रो जितसंक्षिप्तं कुरुते कालनिर्णयं ॥

तत्र कालो द्विविधः । नित्यः संडश्च । नित्यस्त्रीश्वररूप
 एव । अनादिरेव भगवान् कालो ज्ञातो उज्जरो अमर इति
 वचनान् । संडः क्षणादिपराधीनः । तत्र नित्यस्य न निर्णयो
 अनुपभोगात् । संडस्तु संवत्सरायनक्षत्रमासादिरूपेणानेकविधः ।
 तत्रादौ संवत्सरो निर्णयिते । स च द्वादशमासात्मकः काल-
 विशेषः । द्वादश मासाः संवत्सर इति श्रुतेः । ०

The arrangement is similar to that adopted
 by *Mādhava*, who is frequently quoted by the
 author.

Date of MS.: शिवत् १८५६ वैशाखकृष्णपक्षे परित्या १
 शंख १२०६ । ०

For other MSS., see Rāj. Mitra, Notices,
 IV., p. 284; Bikāner Cat., p. 401.

According to Prof. Bhandarkar, Report for
 1883-84, p. 50, the mother of this *Rāmacandra*
 was the daughter of *Raghunātha Bhaṭṭa*, the
 son of *Mādhava Bhaṭṭa*, and grandson of *Rā-
 meśvara Bhaṭṭa*. If so, the author's date
 would be approximately determined (latter part
 of 17th century) by that of his grandfather,
 who wrote his *Kālatattvavivecana* (nos. 1667-68)
 in 1620 A.D. [H. T. COLEBROOKE.]

1671.

2044. Foll. 124; size 11 in. by 5 in.;
 well written, in Devanāgarī; 7-13 lines in a
 page.

Kālanirṇayasiddhānta, a summary of the
 rules laid down by some of the preceding
 writers, in 114 *ślokas*, with a commentary,
 composed in 1653 A.D. (by *Mahādevavid*, son
 of *Śrīkālajit*; from materials compiled) by
Raghurāma, son of *Jayarāma*, and grandson
 of *Vaikunṭha* of Velāvatapura near Sihor in
 Kathiawar (A).

It begins:

शिवं कालतनुं नत्वा विपश्चिज्जनतुहये ।
 कालनिर्णयसिद्धान्तं वक्ष्ये ग्रंथानुसारतः ॥

The commentary begins with three *ślokas*,
 the first of which is:

ग्रन्थैकरदं देवं शारदां गुरुमेव च ।
 कालनिर्णयसिद्धान्तं व्याकुर्वे विशदोक्तिः ॥ ०

अथ ग्रन्थकर्ता खाभीष्टं प्रतिजानीते । ० । ग्रन्थानुसारत
 इति । ग्रन्था माधवाचार्यरामचन्द्राचार्यरघुनाथवाजपेयिप्रभृतिर-
 चिता निबन्धाः ०

At the end the following account is given
 of the author:

श्रीमत्सिंहपुराणिके द्विनिगमो बेलवटास्थे पुरे
 श्रीतत्सार्तविधानसारचतुरो वैकुण्ठनामाभवत् ।
 तत्सुनूजैयराम आद्य उदितः श्रीरामनामापरम्
 तत्पुत्रे हरिराम इत्यभिधया ब्रह्मेशविष्णुपमाः ॥ ११५ ॥

तत्र श्रीजयरामजेन रघुरामेणात्र बुद्धा खया
 ज्ञात्वानेकनिबंधकान् विलिखितं निश्चितं यद्व्यतः ।
 तद् दृष्ट्वा गिरिनारराजमहितः श्रीकालजित् तत्सुतो
 वृत्तैस्तैर्हरोन्मिर्त्तैर्व्यरचयद्ग्रंथं महादेववित् ॥ ११६ ॥
 खल्ल (!) श्रीमन्मृपविश्रमावधियत्समेदुसंख्ये इन्दके
 मार्गे मासि सिते दले स्मरतिथी चारे भृगोर्वैहिभे ।
 साध्ये युज्यथ तैतलाख्यकरणे श्रीमद्भुजाख्ये परे
 दृष्ट्वाथै रघुरामकूम्भमकरोद्ग्रंथं महादेववित् ॥ ११७ ॥
 शाके विक्रमभूपतेर्गगनभूसमेन्दुसंख्ये ज्यने
 सौम्ये माधवमासि उज्जलदलभानोस्तिथी पुष्यभे ।
 जीवारे युजि गंजनासि करणे षष्ठे भुजे पक्षने
 व्याख्येयं जयरामजेन रघुणा ग्रंथस्य बुद्धा कृता ॥ ११८ ॥

Commentary thereon: अथ ग्रंथकर्ता स्वात्मानमुप-
 दिशति । श्रीमत्सिंहपुरस्य लोकप्रसिद्धशीहोरपुरस्यांतिके समीपे
 वेलावटाख्ये पुरे लोकप्रसिद्धवेलावटपुरे* द्विनिगमी द्विवेदी
 वैकुण्ठनामा द्विजो भवत् ॥ ११५ ॥

० अनेकनिबंधकान् माधवकालतत्त्वविवेकादिनिबंधान् ज्ञा-
 त्वा ० ॥ तत्सर्वं दृष्ट्वा विलोक्य श्रीगिरिनारो रेवताचलः तस्य
 राजा तेन महितः पूजितः श्रीकालजिद् वाडवः तस्य सुतो
 महादेववित् तर्कहरोन्मिर्त्तैर्वृत्तैः षोडशोत्तरशतैरिम् (!) ग्रंथं व्यर-
 चयदिति ॥ ११६ ॥

० ११७०८ संख्ये इन्दके ० स्मरतिथी त्रयोदश्यां भृगोर्वीसरे
 कृत्तिकानक्षत्रे साध्ये युजि साध्ययोगे तैतलाख्यकरणे एवं पंचांगे
 श्रीमद्भुजाभिधे पुरे रघुरामेण कूम्भं रचितमर्थं विलोक्य महादे-
 ववित् ग्रंथमकरोदल्लिखत् ॥ ११७ ॥

अथ टीकालिखनसमये (!) व्याख्याता रघुमुपवदति ॥ ११७० ॥
 एतादृशे समये भुजे नगरे द्विवेदिजयरामजेन रघुरामेण ग्रंथस्येयं
 व्याख्या बुद्धा मनीषया कृतेति ॥ ११८ ॥

इति श्रीद्विवेदिगिरिनारराजययामसुतरघुरामविरचितो निर्यय-
 सिद्धान्तः सटीकः समाप्तिं समगमत् ।

[GAIKAWAR.]

1672.

2045. Foll. 124; the same size and hand-
 writing.

The same work (B).

[GAIKAWAR.]

* Thus A; ० उपदिशति । श्रीमत्सिंहपुरे लोकप्रसिद्धे
 वेलावटपुरे ॥ B.

1673.

2521b. Foll. 23; size 10½ in. by 4½ in.;
 fairly good Devanāgarī writing of 1705 A.D.;
 13 or 14 lines in a page.

[Hemādri-] *Kālanirṇaya-saṃkṣhepa* (or *saṃ-
 graha*), by Bhaṭṭoji Dikshita, son of Lakshmī-
 dhara Sūri; on the divisions of time with
 reference to the observance of expiatory, ob-
 sequial and domestic rites, in accordance with
Hemādri's digest.

It begins: मासश्चतुर्थी । त्रिंशता दिनेः सावनः । सूर्यस्य
 संक्रमादा संक्रांतिः सौरः । पञ्चदशेन चान्द्रः । अश्विन्यादिरेव-
 तंतनक्षत्रपरिवर्तनेन नाक्षत्रः । दिवसो ऽपि चतुर्थी । अहोरात्रः
 सावनः । सौरमासत्रिंशदशः सौरः । तिथ्यवच्छिन्नचान्द्रः । चान्द्र-
 संवत्तनक्षत्रावच्छिन्नो नाक्षत्रः । अर्द्धस्तिथिः । षष्ठं हि त्रय-
 सिद्धांते । ०

It ends:

मुख्यकालमुपाश्रित्य [गीण]मप्यस्तु सायनम् ।

न मुख्यद्रव्यलाभेन गीणकालप्रतीक्षणम् ॥

विस्तारो हेमाद्री बोध्यः ॥

भट्टोजिहृद्वरचितः कालनिर्ययसंग्रहः ।

गुणगुणैर्बुधैः सो ज्यमादरेण विभाष्यताम् ॥

इति श्रीपद्माक्षप्रमाणश्रीलक्ष्मीधरसूरेः सूनुरा भट्टोजि-
 हीक्षितेन हेमाद्रिकालनिर्ययसंक्षेपः समाप्तः ॥ संवत् १७६२ वर्षे
 कान्तिकमासे लिखितं देवभक्षिणा ज्येष्ठेन तृतीया भागे स्तंभ-
 तीर्थवासिना राजनगरस्थेन ॥ अथ दानविधिः । तुलायकोटी-
 रयचक्रमध्ये ० a few more lines.

For another MS. of this treatise (there
 ascribed to *Hemādri*), see Rāj. Mitra, Notices,
 VIII., p. 28; for the author's *Tithinirṇaya-
 pradīpa* (or *saṃkṣhepa*), see no. 1677.

[GAIKAWAR.]

1674.

1597d. Foll. 14; size 9½ in. by 4½ in.;
 fairly written, in Devanāgarī; twelve lines in
 a page.

Parvanirṇaya, a disquisition on the proper
 time for the Full and New Moon and cor-

responding obsequial offerings, composed, in 1685 A.D., by *Gaṇapati Rāvala*, son of *Śrī Rāvala Hari*, and grandson of *Rāmadāsa*.

It begins :

अशिषं सद्गुरुं नत्वा कर्कशगर्गदियाशिकान् ।
दर्शे च पीर्यमासे च यागकालो निरुपपत्ते ॥ १ ॥
अष्टश्रुतसूत्रभाष्यनिचयं श्रीकर्कशदेवोदितान्
श्रीनंताभिधरामयाशिकमतास्तान् पर्वणो निर्णयान् ।
श्रीगंगाधरनिर्मितं हरिहरं रेणुं तथा मंडनं
श्रीकात्यायनयज्ञपाश्वेसहितं कर्मप्रदीपं तथा ॥ २ ॥
हेमाद्रिं प्रणितं च माधवमतं स्मृत्यर्थसारामृतं
[सारं] श्रीमदनस्य निर्णयमहासिंधुं तथा भास्करं ।
तत्त्वं कालविवेचनं स्मृतिगणान् श्रीकौस्तुभं ज्योतिषं
सिद्धांतस्मृतिचंद्रिकादिनिसिलग्रंथान् विचार्योदरात् ॥
श्रुतिसूत्रस्मृतिभाष्यप्राचीननिबंधसागरानेतान् । [३ ॥
गणपतिरावलविदुषा निर्मयेषां विधीयते सारः ॥ ४ ॥
श्रीदीक्षिजगुर्जरेषु महितः श्रीरामदासो भवद्
गौडाधीशमनोहराशितपदो यो याशिकः कीर्तिमान् ।
तत्पुत्रो हरिश्चकरो अक्षरकृती श्रीरावलख्यातिभूत्
तत्सूनुयेनुषां स्थितिगणपतिर्ब्रूते नयं पर्वणः ॥ ५ ॥
पर्वण्यधंदे स कथं विधेयः
संदे उच्यते पिंडयज्ञिः कदा स्यात् ।
राकानुमतोः सकलं तदेतद्
विचार्य वक्ष्ये सुगमैर्वचोभिः ॥ ६ ॥
धीरान्कुशायधिपणान् धिक्प्रगल्भान्
संप्रार्थये मुहुरहं प्रहितप्रणामः ।
यत्पार्वकालिकविनिर्णयसारमेनं
सानुग्रहाः सुमनसः प्रविचारयितुं ॥ ७ ॥

दर्शपीर्यमासयागं प्रकृत्य श्रूयते । स यो हैवं विद्वान्पीर्य-
मासेनैव पीर्यमासो यजत आमावास्यानामावास्यां क्षिप्र एव
पाप्मानमपहत इति ॥ कात्यायनसूत्रे च । ०

Iti paurṇamāsīnirṇayaḥ, fol. 5a; *anvādhāna-
piṇḍapitriyajñakālanirṇayaḥ*, fol. 8b.

It ends :

सत्यवैनिर्णयः पंथाः पुमयौष्वापि धर्मभूः ।
शिवसंप्रापको ऽकारि यज्ञेशः प्रीयतां ततः ॥ १ ॥
पर्वद्वयसमुज्जासो भाति सत्यस्रनंदनः ।
माधवाभ्युदृतश्चक्रः पर्वनिर्णयचंद्रमाः ॥ २ ॥

शतपथविकटेषु श्रीतमार्गेष्वर्तते

विविधविधिविकल्पध्वांतगूढेषु सिद्धाः ।

पथि गणपतिदिष्टे पर्वणो निर्णयेदाव्

अमृतकिरणदीपे याशिकाः संचरंतु ॥ ३ ॥

नेत्राभोभिधराधरक्षितिमिमे श्रीविक्रमार्के शके ११४२

मासीवे विजयातिथौ रविदिने माह्वरेदुर्गाचले ।

यागे पर्वविनिर्णयं गणपतिः श्रीरावलाख्यो मुदा

नानार्थचर्चलोकनाडिमलधीरेन समापूरयत् ॥ ४ ॥

इति श्रीमदग्निहोत्रचातुर्मास्यादियजनसमासादितपुरुषार्थ-
सार्यश्रीरावलहरिसूनुगणपतिरावलकृतोऽयं पर्वनिर्णयः संपूर्णः ॥
संवत् १८०१ विक्रमसंवत्सरे माघमासे कृष्णपक्षे ५ पंचमी स्थिर-
वासरे समाप्तः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1675.

1139b. Foll. 38 (the last but one of which is missing); size 8½ in. by 3½ in.; fairly written, in Devanāgarī; six lines in a page.

Another MS. of the same work, apparently copied from the preceding MS.

Dated : संवत् १८४२ मीती जेष्ठशुद्ध ६ वारसोमारके ०

[H. T. COLEBROOKE.]

1676.

1843. Foll. 11; size 12 in. by 4 in.; fair, modern Devanāgarī writing; eight lines in a page.

Tithisārasaṃgraha or *Tithinirṇaya*, an abstract of the rules regarding the lunar days appropriate for religious performances.

It begins : अथ तित्थिनिर्णयः ।

स्मृत्यर्थसारं हेमाद्रिमाधवनिर्णयामृतं ।

वीक्ष्य निर्णयसिंधुं च स्मृतिदण्डमादरात् ॥

निर्णयोदन्तः सारमुक्कोद्धारं करोम्यहं ।

[राखो विदुषां प्रीत्यै संक्षेपास्तित्थिनिर्णयं . Bomb.

तत्र तित्थिर्द्धेधा । ०

[ed., 1864.]

It ends : फाल्गुनकृष्णप्रतिपदि अथर्व स्पृष्ट्वा आयादिति
निर्णयसिंधुः । ततो होळ्हाकामभेन(!) संक्षेपेत् । तद्विने चूत-
कुसुमप्राशनं च कुर्यात् । इति फाल्गुनः ॥ इति संक्षेपेण तित्थि-
सारसंग्रहः समाप्तः ॥ [DR. JOHN TAYLOR.]

1677.

1140. Foll. 42; size 7½ in. by 3½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Tithinirṇaya-pradīpa (or *saṃkṣhepa*), a similar work, by *Bhaṭṭojidikṣita*, son of *Lakṣmīdhara Sūri*.

It begins: चैत्रपुष्पप्रतिपदि वात्सरारंभः। तत्र चोदयिकी तिथिर्योसा ।

चैत्रमासि जयद् (? 1. जगद्) ब्रह्मा ससर्ज प्रथमे इहनि ।

पुष्पपक्षे समग्रं तु तथा (1. तदा) सूर्योदये सति ॥

इति हेमाद्रौ ब्रह्मोक्तेः ॥

दिनद्वये ऽपि तज्ज्ञानी अय्यामी वा पूर्वैव [वा] ।

वात्सरादी वसंतादी बलिराज्ये तथैव च ।

पूर्वैवथैव कर्तव्या प्रतिपत्सर्वदा युधैः ॥

इति गोविंदार्थे वृद्धवसिष्ठोक्तेः । °

It ends: इति होलिकानिर्णयः ॥ इति ° तिथिनिर्णय-प्रदीपः समाप्तिमगमत् ॥

See Weber, Cat. Berl., no. 1176. To the authorities there mentioned may be added: *Anantabhaṭṭa*, *Kālādarśa*, *Tristhalīsetu*, *Dhanvantarinighaṇṭu*, *Rāmārcanacandrikā*, *Smṛticandrikā*.

See also Notices, IV., p. 264.

[H. T. COLEBROOKE.]

1678.

1052b. Foll. 14; size 16½ in. by 3½ in. (folded to half the length); modern Bengali handwriting; seven lines in a page.

Tithisvarūpa, or *Sarvatithisvarūpa*, a manual of feasts and fasts to be observed on the several days of the fortnight; by *Sureśvara*.

It begins:

नन्वा गुरुणा चरणं निधाय हृदीश्वरं सर्वभुभेकहेतुं ।

बुधप्रमोदाय सुरेश्वरेण वितन्यते सर्वैतिथिस्वरूपं ॥

अथ तिथिव्यवस्था । तत्र सर्वैकैर्येण मुहूर्तान्यूनकालव्या-
पिनी तिथिर्योग्या कृष्णजन्माष्टम्यादी तु मुहूर्तान्यूनकालो ग्राह्यः ।
द्वादशकालबोधकवचनात् । एवं च हिदस्मात्तिकायां । परनि-
ष्क्रान्ता च योग्या । °

Fol. 2a: अथ प्रतिपत् ° ॥ अथ द्वितीया । सा च शुक्ला
परयुता कृष्णा प्रतिपद्युता ग्राह्या । चाषाढशुक्लद्वितीयायां रथ-
यात्रा पुष्याभावे ऽपि कार्या । तद्योगे फलातिशयः । तेन पुष्या-
दरेण न पूर्वैद्युः °

It ends: चातुर्मास्यव्रतस्योदीच्यपूजादक्षिणादिकं हरे-
रुत्पानात्परं द्वादश्यामेव दिवा कार्यं द्वादश्योत्तरात्यने तु बोधोत्तरं
दिवा कार्त्तिक्यामेव तुलासंक्रान्त्यामारम्भपक्षे वृश्चिकसंक्रमणात्परं
दिवा करणीयं शयने सत्युत्पानोत्तरपूर्वैवद् द्वादश्यां कार्त्तिक्यां
वेति ॥ इति तिथिस्वरूपं समाप्तं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1679.

84d. Foll. 24; size 10½ in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Sārasaṃgraha, an anonymous treatise on auspicious and unauspicious days for the performance of religious rites.

It begins:

मूर्तिर्त्वे परिकल्पितः शशभृतो वर्मा पुनर्जन्मनाम्

आत्मेत्यात्मविदां क्रतुश्च यजतां भर्तारज्योतिषां ।

लोकानां प्रलयो भवस्थितिर्विभुश्चानेकधा यः श्रुती

वाचनः (वाचं चः) स ददात्तनेककिरणस्त्रैलोक्यदीपो

काष्ठानिमेवैवैवभिद्विकल्पैस् [रविः ॥ १ ॥

त्रिंशत्कलास्ता दशपंचयुक्ताः ।

कलात्रयोशास्त्रिभितो मुहूर्तैस्

त्रिंशन्मुहूर्तैश्चुनिशं वदति ॥ °

The treatise consists of 881 verses, ending thus: ° [c] ७६ ॥ इति शिवरात्रिचतुर्दशीनिर्णयः । °

पृथिव्यां यानि पापानि ब्रह्महत्यादिकानि च ।

अक्षमाश्रित्य तिष्ठति तस्मादन्नं त्यजेन्नरः ॥ [c] ८० ॥

अनुराधा यतिपूज्या विष्णुः पूज्यो गृही सदा ।

रेवती वानप्रस्थेन पूज्या च हरिवासरे ॥ [c] ८१ ॥

इति सारसंग्रहः ॥ संवत् १७७४ चैत्रवदि ११ सोमे पद्माना-
शिकेश्वरलिखितं ° ॥

For a MS. copied from the present one, see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 668.

[H. T. COLEBROOKE.]

1680.

799. Foll. 142; size 10½ in. by 4 in.; good Devanāgarī writing of A.D. 1604; nine lines in a page.

Samayāloka, a manual of rules regarding the times and seasons for religious observances, compiled—under the patronage of *Durgāvatī*, queen of King *Dalapati*, and mother of *Vira Sāhi*—by *Padmanābha Miśra Bhaṭṭācārya*, son of *Balabhadra Miśra* and *Vijaya Śrī*.

The work apparently forms the first of seven sections of a general digest of Law, entitled (*Durgāvatī*-) *Prakāśa*.

It begins:

वर्माशीर्भूय रागातिशयवशतया निर्भरं संगतायाः
प्रारम्भे ताडवस्य त्रिपुरविजयिनः प्राप्तनुज्योद्धमायाः ।
सद्यःसिद्धात्कपोलं चलदलकलसङ्गालमामुक्तकेश-
प्रोङ्गेल्लम्बिनालं क्षययतु दुरितासंगमं भवान्याः ॥ १ ॥ ०

यस्याः पुरः स्फुरति नर्म नृणां दिशंती
सा नर्मदेति तटिनी जगति प्रसिद्धा ।
या दृष्टितो ऽपि जनतामवधूय पार्थ
भूयः पदे नयति तनुहिनांमुनीले ॥ १३ ॥ ० १८ ॥

तस्यामविष्णुपृथिवीपतिवाधशस्त्र-
प्रामास्यतः सकलदेवगणानुमत्या ।
संग्रामसाहिमिषतो द्विषतो निहन्ता
भागो हरेर्धरणिनाथतयाविरास ॥ १९ ॥ ० २५ ॥

तस्माद्भूष निसिलक्षितिचक्रशङ्को
व्लक्कोधिको वृषदिवाकरतिग्मतेजाः ।
राजा भुजान्जितजयो ऽर्जितराज्यलक्ष्मीर्
मानोन्नतो दलपतिर्दलितारिवर्गैः ॥ २६ ॥ ० ३१ ॥

तस्यात्मजो विजयते व्यमसीमभूमी-
नाथः पृथातनयसार्थेशःकृतार्थैः ।

आजानुवाहुरजनीकरकांतवक्त्रः
अवीरसाहिनृपतिर्दिननाथतेजाः ॥ ३२ ॥ ० ३७ ॥

अथा अवीरसाहेर्दलपतिनृपतिप्रेयसी कल्पवक्त्रः
सोऽस्यामन्या वदान्यावधिरमलगुणा भाति दुर्गावतीह ।
या कन्या शालिवाहक्षितिरमणमयेयी च मुस्या खुषामु
अमत्संग्रामसाहेरपि च कविजनानन्दभूः पार्वतीव ॥
[३८ ॥ ० ४५ ॥

संग्रामविजयं वीक्ष्य यस्या दलपतिस्त्रियाः ।

मन्यते मनुजास्तथ्यं दुर्गायाः समरे जयं ॥ ४६ ॥

तस्या निदेशेन विज्ञेयभाजा श्रीपन्ननाभो चलभद्रसूनुः ।

निर्बङ्गुनिःपूर्वविवेचितेषु करोति धर्मेषु विवेचनानि ॥

दुर्गावत्या निदेशेन विजयप्रीतनूतवः । [४७ ॥

लिखितानि निर्बङ्गुया विचारयति सादरः ॥ ४८ ॥

दुर्गावत्याः प्रकाशेन दूरीकृततमस्तती ।

विचरंतु जना धर्ममार्गे विगतमत्सराः ॥ ४९ ॥ ० ५२ ॥

आदिमः समयस्यायं व्रतस्योक्ततः परः ।

आचारस्य ततः पञ्चात् व्यवहारस्य तत्परः ॥ ५३ ॥

दानस्य पंचमः प्रोक्तः षुद्धेः षष्ठः प्रकीर्तितः ।

आराधनाय जगतामधीशस्य तदुत्तरः ॥ ५४ ॥

इत्थं श्रीपन्ननाभेन भट्टाचार्येण निर्मिते ।

दुर्गावत्याः प्रकाशे ऽस्मिन् सप्तालोकाः प्रकीर्तिताः ॥ ५५ ॥

धर्मो विवेचितो ऽस्याभिर्विचार्यार्थनिर्मितोः ।

दुर्गावत्या लसत्कीर्त्याः कल्याणानि प्रयच्छतु ॥ ५६ ॥

तत्र धर्मं विधिः साक्षात्मानं स च विधिः कृच्छिदपूर्वः यथा ०

तथादी समयो निरूप्यते fol. 10a; अथ मलमासनिर्णयः 14a; अथ संक्रांतिनिर्णयः 24a; अथ ग्रहनिर्णयः 29b; अथ युगादिनिर्णयः 34b; अथ तिथयो निर्णयिन्ने 36a; अथ नक्षत्रनिर्णयः 50a; अथायाचितनिर्णयः 52a; अथ दानहोमादिदेवकालनिर्णयः 53a; अथ प्रतिपत्तिर्णयः 54b; अथ द्वितीयादिनिर्णयः 63b, etc.; इति चतुर्दशीनिर्णयः ॥ अथ पौर्णमासीनिर्णयः 130a; अथोत्सर्गनिर्णयः 137a; इति होलिकानिर्णयः 138b; इति पौर्णमासीनिर्णयः ॥ अथा-
मावास्यनिर्णयः 139b; अथ नक्षत्रनिर्णयः 140b.

Colophon : इति श्रीमन्निरवखगलहृदय ० महाराजाधिरा-
जदलपतिप्रेयस्याः श्रीदुर्गावत्याः प्रकाशत्रिदशसिंधुवंधुरवाग्रिला-
सोदयदूरीकृतनिःशेषदेशप्रभवविद्यार्थिसोमाज्ञानपंचपरमप्रति-
ष्ठितसम्मिश्रश्रीवलभद्रात्मजविजयश्रीगर्भसंभवसकलशास्त्रारवि-
दप्रसन्नोत्तमभट्टाचार्यमिश्रश्रीपन्ननाभकृते समय[१]लोके प्रथमः
प्रचारः पूर्यः ॥ संवत् १६६१ वर्षे फाल्गुनसुदि ७ गुरुवासरे
पातिसाहकैश्चरभुंजमाने तस्मिन्काले वर्तमाने पोषी लिषाड्
श्रीवोजापरमानंदसुपुत्रश्रीवोजामनोहरदास ॥ लिषापितं ठा
श्रीपाडेनरायणदास । तत्पुत्र ठा श्रीपाडे राधोदास ॥ कायस्य
श्रीमीरकरलग्रामकीशालालिखी ॥

Whilst the colophon seems to indicate that this is only the first portion of the *Samayāloka*,

the colophon of a MS., in Rāj. Mitra's Bikāner Cat., p. 450, containing the same matter, represents it as the complete work.

Besides *Smṛitis* and *Purāṇas*, the following authorities have been met with: *Anantabhaṭṭāḥ*, foll. 55a, 120b, etc.; *Nirṇayāmr̥ita*, 55a, 69b, etc.; *Brahmasiddhānta*, 29b; *Madanapārījāta*, 136b; *Madanaratna*, 17b, 39b, etc.; *Mādhavācāryāḥ*, 42a, 46b, 49a, etc.; *Ratnamālā*, 23a; *Laghvasaṃhitā*, 61b; *Viśvarūpanibandha*, 61b; *Śivarahasya*, 33b; *Śuddhamiśrabhedā*, 79b; *Śudhāvikā*(?), 83b; *Smṛitisamgraha*, 20b.

The author wrote his *Viracampū* in 1578 A.D.; see Peterson, Report, I, p. 101.

[H. T. COLEBROOKE.]

1681.

416b. Foll. 21; 4to.; size 11½ in. by 9 in.; large, thick, modern Devanāgarī handwriting; sixteen lines in a page.

Samayanirṇayoddyota, a calendar of religious feasts and fasts, being the first of seven sections (*uddiyota*) which make up the *Madanaratnapradīpa*, a general digest of civil and sacred law, by *Madana Siṃha Deva*, son of *Śakti Siṃha*. Incomplete. It begins:

आदायेदुक्तां शंभोर्मुखे विसधिया क्षिपन् ।
द्वितीयरदनीकुर्वन् पातु चालो गजाननः ॥ १ ॥
उत्तिष्ठन्मुनानि कुंजभवने सोऽङ्गासमभ्युन्नतः
मृङ्गारं परिभाषयन्सहितयानीतश्च कुंठस्थलीं ।
इत्थेवं भगवानिव प्रियधुराधारीकृतो राधया
गोविंदस्य जगद्धिमोहनरसो वंशीरवः पातु वः ॥ २ ॥
जामातुर्न पिता पितामहकथां कन्यापि न स्वीकरो-
त्येतस्मिन्गहने कथं नु भविता कन्याप्रदानं विधिः ।
इत्थं जल्यति नारदे सकुतुक् वस्तुस्थितेर्भौनिनोर्
गौरीशंकरयोस्तयोरवतु वो व्रीडाविनयं शिरः ॥ ३ ॥
तद्व्यतिमिरहन्ता पद्मिनीप्रेमरत्ना
गगनवनविहारी भक्तसासाज्यकारी ।
सुरविरचितसेवः स्वर्भुजमेकदेवः
स जयति दिननाथः सिद्धसङ्गीतगाथः ॥ ४ ॥

इष्टारं भविभावनीयचरणश्चिन्तामिसत्तारणम्
त्रैलोक्याभयदानचित्तविभवस्तुष्टु(?) चिन्त्यात्मभवः ।
उच्छिन्नमतमोविषाततरणिर्भक्तुषु चिन्तामयिः
पायाङ्कः सुकृतैककर्मठमतिदेवो गणानां पतिः ॥ ५ ॥
आस्ते देशः प्रशस्तद्विजवरललिताचारचिन्तानिता-
राधोऽवाधो विपक्षक्षितिर्पतिनिकरैर्निभैरैः सङ्गरेऽपि ।
दिल्लीनामा निकामाहवनवमहिमोद्वस्त्रहोर्द्वयदीप्यत् -
प्रारंभस्वस्त्यर्धप्रतिफलपरिचङ्गीरनीराजितश्रीः ॥ ६ ॥
चत्वारो यत्र वर्णाः श्रुतिनियतविधेः स्वस्ववृत्तिं [भजन्ति]
यत्राचारो विशालो यदवधिविरता वीरवासी भवति ।
दानं यत्राभिमानं हरति सुरतरो क्षत्रियाणां वराणां
सोऽयं रम्यप्रदेशो जगति विजयते कोऽपि दिल्लीति
[देशः ॥ ७ ॥

तत्र Here the MS. breaks off, leaving a blank of more than two pages, and resuming at *śloka* 22.

यो वेदाखिलवेदशोधितविधानाचारपारङ्गमो
येनाद्यापि च संस्कृतेरवधिना संख्या न वंध्या कृता ।
यो देवद्विजजातकर्मचित्तसङ्गमक्रियातत्परः
सोऽयं श्रीमदनो नृपो विजयते विद्यावसिष्ठश्रुतिः ॥ २२ ॥
तेनाहूय मनीषिर्मंडनमणिं सम्मिश्ररत्नाकरं
गोपीनाथमनुत्तमं च सुधियं श्रीविश्वनाथं तथा ।
मुग्धं वंडितमुन्नतश्रुतिमतिं भट्टं च गंगाधरं
राज्ञा शक्रनसूनुना सुकृतिना यं योऽयमारभ्यते ॥ २३ ॥
अमुष्य परिनिर्मितात्मदनरत्नदीपादुषा(?) र. वा)
विधाय मतिमंदतातिमिरजातघातक्रियां ।
श्रुतिस्मृतिविबोधिते विहितनिर्दिष्टे कर्मणि
निरौघ्य नृपतेः कृतः कलयतेह पुण्याशिवः ॥ २४ ॥
उर्वी यावद्दहीन्द्रदंडशिशिरासीनातपत्रा[?] ते
यावत्सकृतकोऽकुंभशुषमापुष्टाति(?) ष्याति हेमाचलः ।
यावद्बालमृगाकर्मजुलकलामीलौ मृडानीयते
उद्योतेर्मदनप्रदीपमहिमा तावत्समुज्जृभताम् ॥ २५ ॥
उद्योताः समयाचारव्यवहारविषेकाः ।
प्रायश्चित्तस्य दानस्य शुद्धिशान्त्योश्च सममे ॥ २६ ॥
तत्रादी राजसिंहेन सर्वधर्मोऽयं योगतः ।
तन्यते मदनद्रेण समयस्य विनिर्णयः ॥ २७ ॥
सुखावगमसिद्धयैमस्मिन्समयनिर्णये ।
उद्योते विहिता येऽर्थीः क्रमस्तेषां निरूप्यते ॥ २८ ॥

तत्रादी समये मानं तत्स्वरूपमयोदितं ।
 कर्मगतमपास्योक्तं ततो वासरनिर्णयः ॥
 जयनस्य तथर्तोश्च मासस्याय विनिर्णयः ।
 निर्णयो मलमासस्य तत्र बर्ज्यादिनिर्णयः ॥
 सामान्यतः सर्वेतिथिनिर्णयश्च ततः कृतः ।
 एकभक्तस्य भक्तस्य तथैवापाचितस्य च ॥
 तथैव दानहोमादेः कालस्य च विनिर्णयः ।
 तत्तत्स्थित्युपवासस्य तत्तत्स्थितिनिर्णये ॥

etc., 77 more *ślokas*; the two last of which are
 (fol. 7b):

ततः कालविज्ञेयेषु यद्वर्ज्यं तत्प्रपञ्चितं ।
 निरूपितं ततः सम्यग्वर्जनीयं कलौ युगे ॥
 एतावतः क्रमेणार्थो यथाशास्त्रं प्रपञ्चिताः ।
 अस्मिन्प्रथम उद्घोते समयस्य विनिर्णये ॥

इति श्रीकोट्य(श्रीकोट्य in some colophons)पर-
 मुरामेत्यादिविधिविरुदावलीविराजमानमानोन्नतमहाराजाधि-
 राजश्रीशक्तिसिंहात्मजमहाराजाधिराजश्रीमदनसिंहदेवविरचिते
 मदनरत्नप्रदीपे समयनिर्णयोद्योते स्तुक्रमशिका ॥

अथ निर्णयसमयसङ्गाधे किं प्रमाणं किं च तस्य स्वरूपं ।
 उच्यते । श्रुतिस्मृतिपुराणानि तत्र प्रमाणानि । तत्रापि । °

The MS. ends with the disquisition on the
 intercalary month (*malamāsa*), and thus con-
 tains only a small portion of the treatise.

The complete digest thus consists of the
 following sections (*uddyota*): 1. *Samayanirṇaya*;
 2. *Ācāra*; 3. *Vyavahāra*; 4. *Prāyaścitta*; 5. *Dāna*;
 6. *Śuddhi*; 7. *Śānti-uddyota*.

The *Madanaratna*(*pradīpa*) was largely used
 by *Nilakaṇṭha* for his *Bhagavantabhāṣkara*;
 see West and Bühler, Digest, 3rd ed., I., p. 20.

[H. T. COLEBROOKE.]

1682.

416a. Foll. 20; 4to.; size 11½ in. by 9 in.;
 European paper; fairly written, in Devanāgarī;
 fifteen lines in a page.

Samayaprakāśa, being the section on the
 times and seasons suitable for religious cere-
 monies, of a general Digest of Sacred and

Civil Law, called *Kīrtiprakāśa*, by *Vishṇuśarma*
 (*svarāt samrāt agnicit*), minister of worship
 to King *Kīrtisimha*, son of *Kanakasimha*, and
 descendant of *Jaitrasimha*, of the *Gaura-vaṃśa*.
 The MS. contains only a small portion of this
 section. There are many lacunæ.

The MS. begins: अथ सर्वांगकर्मेणां मुख्यंगरूपः
 कालो निर्णीयते ॥ तत्र केचित्प्रत्यवतिष्ठते नित्यत्वव्यापकत्वाभ्यां
 प्राप्तत्वादेव कालस्य निर्णयो न संभवति । निर्णयो नाम नाना-
 विरुद्धविधायकवाक्यानां व्यवस्थापनेन सिद्धो ऽयं उच्यते । °

इति कालस्य निर्णयेत्यविचारः fol. 7b; इत्यहोरात्रभेदाः 9b;
 इति मासस्वरूपं 10b; इति मासविनियोगाः 12a; इत्युत्तरः 14a;
 इत्ययननिर्णयः 15a.

इति श्रीमहोदयशिवसमहाराजश्रीजैचरसिंहकुलत्रिलोकमहा-
 रायश्रीकनकसिंहात्मजकोट्यपरमुराममानोन्नतमहारायश्रीकी-
 र्तिसिंहप्रयुक्तस्वराट्संवादप्रिचितस्थपतिमहायाशिकश्रीविष्णुशर्मे-
 विरचिते कीर्तिप्रकाशे निबंधराजे समयप्रकाशे क[ाल]स्य
 निर्णयेत्यमहोरात्रमासतैयनसंवत्सरनिर्णयः ॥ १ ॥

अथ मासशुद्धनुरोधेन प्रसंगामलमासो निर्णीयते fol. 16b.

The MS. breaks off abruptly in the middle
 of this chapter.

Among the authorities quoted in this frag-
 ment may be mentioned: *Maṇḍanamīśra*, fol. 7a;
Trikāṇḍamaṇḍana, fol. 12a; *Jyotir-Gārgya*,
 fol. 11a; *Uttara-Saura*, fol. 16a.

[H. T. COLEBROOKE.]

1683.

18a. Foll. 68; size 9½ in. by 4 in.; fairly
 written, in Devanāgarī; ten lines in a page.

Samayapradīpa, a treatise on the proper
 time for the performance of *vratas*, or volun-
 tary acts of ceremonial observance, in three
 chapters, by *Śrīdatta*.

It begins :

श्रेयः सनादिशतु सालसपक्षपाते

निद्राजिते अपि दृशी भृशमुन्नम्य ।

संवाहमानचरणां नृजनातहर्षो

लक्ष्मीमुखेक्षणपरः परमेश्वरो वः ॥ १ ॥

निबंधेषु निबद्धानि वचनानि विचिन्वता ।

श्रीदत्तेन व्रतादीनां सारमाकृष्य लिख्यते ॥ २ ॥

तत्र पूर्वदिने ज्ञानादिना शरीरशुद्धिं कृत्वा निरामिषमेकवारं भुक्त्वा दंतान् संशोध्य व्रतदिने प्रातः ज्ञात्वा सूर्योदये व्रतं गृह्णीयात् ॥ तत्र प्रयोगः । अद्य सूर्यवारेत्यादिना प्रकारेण व्रतोपयुक्तं कालविशेषं निर्दिश्य भगवत्सूच्य भगवत्यो देवताः उपवासं नक्तुमर्पाचितं वाहं करिष्ये इत्यभिधाय संकल्पं कुर्यात् । अनेकाहसाध्ये व्रते अद्यस्थाने अद्यादीति प्रयोगः ॥ तत्र देवलः ।

अभुक्त्वा प्रातराहारं ज्ञात्वाचम्य समाहितः ।

सूर्योदयेवताभ्यश्च निवेद्य व्रतमाचरेत् ॥

प्रातर्व्रतमाचरेदिति संबंधः । प्रधानपदार्थान्वयस्याभिहितत्वात् ॥ अभुक्त्वाहारमित्यर्थोत्पूर्वदिने एकवचनानुरोधान् एकभक्तमायाति । ०

Ch. I., *Samayapariccheda* ends fol. 37b; II., *Samvatsarakṛityap.*, fol. 63a; III., *Prakīrṇaka-pariccheda*, ends :

गतिमिष्टां यथाकामं प्रददाति त्रिविक्रमः ।

विघ्नो न जायते तस्य यजेद्यस्तु विनायकं ॥

अपहंतु तमः सकलं सम्यक्कर्मप्रचारमपनयतु । [नूनं ॥

समयप्रदीप एव मेतितितिमेतु (I. स्थितिमेतु) सती गणे

इति श्रीमहामहोपाध्यायश्रीश्रीदत्तकृते समयप्रदीपे प्रकीर्णकपरिच्छेदस्तृतीयः समाप्तः ॥ संवत् ११७९ ० ॥

Besides *Purāṇas* and *Smṛitis*—incl. *Gauḍa-smṛiti*, viz.:

उपवासे तथा आद्ये न खादे (? r. कुर्याद्) दंतधावनं ।

दंतानां काष्ठसंयोगो दहत्या सप्तमं कुलं ॥ fol. 7b;

सूर्यग्रहणतुल्या हि भुक्त्वा माघस्य सप्तमी ।

तस्यां ज्ञानं च दानं च महापातकनाशनं ॥ fol. 59a.

the author quotes *Hari*, fol. 64b [अत्र हरिर्मेधादि-
ज्ज्ञानस्यानिमित्तत्वमाह । यासावज्जिज्ञासकालस्य गणितप्रमितत्वात् ।
दर्शनपदस्य तदुपलक्षकत्वात् । न च दर्शनविषयत्वमेव प्रयोजकं
कर्मकाले तदभावात् । ०]; *Harihara*, fol. 67a [हरिहरस्तु
पीथीमास्यमावास्यायोर्युगादित्वे विकल्पमुक्तवान् । केचित्तु राजा-
द्यवाक्यबलात् ।]

For other MSS. of the work, see Rāj. Mitra, Notices, V., p. 259; Bikāner Cat., p. 452; for a different work of the same title, by *Harihara Bhaṭṭācārya* (the father of *Raghunandana*), Notices, III., p. 55. [H. T. COLEBROOKE.]

1684.

1889. Foll. 312; size 11½ in. by 5 in.; on the whole fairly written, in Devanāgarī, about the middle of last century; eleven lines in a page.

Vratārka, a favourite Digest of matters connected with vows or voluntary rites of penance, compiled by *Bhaṭṭa Śaṅkara*, son of *Bhaṭṭa Nīlakaṇṭha*, and grandson of *Bhaṭṭa Śaṅkara*.

It begins :

दिवाकरपदद्वंद्वं फलद्वंद्वप्रदायकं ।

त्रैलोक्यतमसो नाशकर्तुं तत्प्रणमाम्यहं ॥ १ ॥

यो जायन्निजकरमंदराद्रिमंचैर्

निमैष्य प्रथिततरांधकारसिंधुं ।

लोकेभ्यो वितरति सत्प्रकाशरत्नं

तं वंदे घनजवनीविनोदबंधुं ॥ २ ॥

नामं नामं प्रणमोद्भुरभरतचलस्रोचनार्लिंगनेन

धाम्यङ्गगाजभूरिधमजननपरी जानकीवल्लभांघ्री ।

तातश्रीनीलकंठामलपदकृपया लब्धशास्त्रार्थतत्त्वः

कुर्वे श्रीशंकरो ऽहं सहृदयप्रतीये सद्गुतार्कं ॥ ३ ॥

तत्र व्रतारंभकालः ॥ हेमाद्री गार्ग्यः । ०

अथ व्रतधर्मीः fol. 4a; इति ० परिराभा 19b.

अथादी प्रतिपद्युक्तानि ib.; इति संवत्सरारंभविधिः 22a;

० आरोग्यप्रतिपद्युक्तं 22b; ० तिलकव्रतं 24a; ० श्रीशिवपुराणे चित्त्रोदये चित्त्रोदकव्रतं 26a.

अथ [द्वितीयाव्रतानि । अथ] कार्तिकशुक्लद्वितीयाया यमद्वितीया । ib.; इति हेमाद्री भविष्ये यमद्वितीयाविधिः 26b.

अथ तृतीयाव्रतानि 27a; इति मात्स्ये सौभाग्यशयनव्रतं 28b; ० हेमाद्री स्कान्दे अरुंधतीव्रतं 31b; ० भविष्योत्तरे अक्षयतृतीयाव्रतं 32b; ० स्वर्णगौरीव्रतं 35b; ० हरितालिकाव्रतं 40a; ० बृहन्नीरोव्रतं 42a; ० सौभाग्यसुंदरीव्रतं 46a.

अथ चतुर्थीव्रतानि ib.; इति स्कान्दे संकष्टचतुर्थीव्रतं 49a; ० दूर्वागणपतिव्रतं 50a; ० सिद्धिविनायकव्रतं 54a; ० गौरीचतुर्थीव्रतं 65b.

अथ पंचमीव्रतानि 65b; अष्टमिपंचमीव्रतं 67b; ० नागदृष्टपंचमीव्रतं 72b; उषाललिताव्रतं । इति ० पंचमीव्रतानि 79a.

अथ षष्ठीव्रतानि ib.; इति हेमाद्री स्कादे कपिलाषष्ठीव्रतं 82b; ° स्कंदषष्ठीव्रतं ॥ इति ° षष्ठीव्रतानि 83b.

अथ सप्तमीव्रतानि ib.; इति हेमाद्री भविष्योत्तरे अनुष्ठा-
भरणसप्तमीव्रतं 88b; ° रघुसप्तमीव्रतं 90b; ° अचलासप्त-
मीव्रतं 92a; ° पुत्रसप्तमीव्रतं ॥ 92b.

अथाष्टमीव्रतानि ib.; इति भविष्योत्तरपुराणे कृष्णपुष-
टिरसंवादे बुधाष्टमीव्रतं 97a; ° दशाफलव्रतं 99b; जन्मा-
ष्टमीव्रतपद्धतिः 103a; ° जन्माष्टमीव्रतं 111a; भविष्योत्तरे
ज्येष्ठाव्रतं 113b; महालक्ष्मीव्रतं 119b; अशोकाष्टमीव्रतं
124b.

अथ नवमीव्रतानि ib.; इति स्कंदपुराणे ° रामनवमीव्रतं
132a; दुर्गाभक्तिरंगिण्या महाष्टमीमहानवम्योः पूजा 139b.

अथ दशमीव्रतानि ib.; इति भविष्योत्तर आशादशव्रतं
140b; ° दशावतारव्रतं 141b; इति मदनरत्ने गौपयब्राह्मणे
विजयादशमीविधिः 143d.

अथैकादशीव्रतानि ib.; इति ° निर्जलेकादशीव्रतं 154a;
° शयन्येकादशीव्रतं 155a; ° गोपसव्रतं 158a; ° उत्थाप-
नमहोत्सवविधिः 159b; ° हेमाद्री भीष्मपंचकं 161b;
° चैतरणीव्रतं 162b; कृष्णैकादशीव्रतं 164a; ° उभयैका-
दशीव्रतं 166b.

अथ द्वादशीव्रतानि ib.; इति ° हे ° भ ° अथद्वाद-
शीव्रतं 172a; ° भ ° वामनजयंतीव्रतं 174b; ° मुरुपद्मा-
दशीव्रतं 177a.

अथ त्रयोदशीव्रतानि ib.; इति भ ° गोविंदाव्रतं 185a;
° भ ° अशोकत्रिराव्रतं 187b; ° शनिप्रदोषव्रतं 191b;
° अनंगत्रयोदशीव्रतं 194a.

अथ चतुर्दशीव्रतानि ib.; इति हेमाद्री नृसिंहपुराणे
नृसिंहचतुर्दशीव्रतं 197a; ° अनंतव्रतं 207b; इति भ °
कदलीव्रतं 210b; वैकुण्ठचतुर्दशी 211a; इति श्रीलिंगपुराणे
उमामहेश्वरसंवादे शिवरात्रिव्रतं 222b; ° स्कादे शिवरात्र्यु-
द्यापनं 224a.

° स्कादे (ज्येष्ठपूर्णिमायां) सोद्यापनं सावित्रीव्रतं 233a;
° नारदीये गोपसव्रतं 235a; ° वाराहे कोकिलाव्रतं 241b;
° नारदीये कोकिलाव्रतोद्यापनं 242b; ° रक्षाबंधनविधिः
243b; ° शिवरहस्ये उमामहेश्वरव्रतं 249b; ° कोजागरव्रतं
253a; ° स्कादोक्तमथैदयव्रतं 255a; इति भविष्ये सोद्यापनं
सोमवत्समावास्याव्रतं ॥ इति ° समावास्याव्रतानि ॥ 260a.

अथ चातुर्मास्यादिव्रतानि 260a; इति श्रीभविष्योत्तर-
पुराणे चरलक्ष्मीव्रतं 265a; ° स्कादे दानाफलव्रतं 267a;

° भविष्योत्तरे धारणधारणव्रतं 268b; ° विष्णुरहस्योक्तं मासो-
पवासव्रतं 274a; ° देवीपुराणे मलमासव्रतं 278b; इति
मासव्रतानि 279a.

अथ वारव्रतानि 279a; इति सौरधर्मोक्तं सूर्यव्रतं 281a;
° स्कादे आदित्यव्रतं 282b; ° स्कादे सोमवारव्रतं 285a;
° हेमाद्री पासे भीमवारव्रतं 288b; ° पद्मपुराणोक्तं मंगलव्रतं ॥
इति ° वासरव्रतानि ॥ 289b.

अथ संक्रांतिव्रतानि हेमाद्री स्कादे। ib.; इति धान्यसंक्रां-
तिव्रतं 290b; लवणसंक्रांतिव्रतं ib.; रूपसं°, तेजसं° 291a;
सौभाग्यसं°, तांबूलसं°, ° मनोरथसं° 291b; आयुःसं°
292b; ° संक्रांत्युद्यापनं 293a; इति धृतकंचलविधा 293a;

अथ अतिपातव्रतं वाराहे। ib.; इति अतीपातव्रतं 297b;
इति लक्ष्मपूजाविधिः 299b; ° भविष्योत्तरे° लक्ष्मनमस्कारविधा
301a; ° वायुपुराणे लक्ष्मवर्तिकथा 304b; ° अगस्त्यार्चविधिः
306b; ° सोद्यापनं अश्वत्थव्रतं 308a; ° पार्थिवलिङ्गोद्यापनं
309b; इति व्रताकं तुलसीविवाहः ॥ इति श्रीमीमांसापारावार-
पारीणभट्टशंकरसूरिसूनुभट्टनीलकंठालम्बभट्टशंकरकृती व्रताकं
समाप्तिमगमत् ॥ 310a.

Then follows an *anukramanikā* in *śloka*s,
beginning :

व्रताकं वितवयंते सुग्रहायैविपश्चितं ।

बहून्मर्षांचितानथीन्द्रशैयामि यथाक्रमं ॥ °

It ends :

सनिर्णयानि यानीह कथितानि व्रतानि तु ।

तेषां द्रुताग्रये भट्टशंकरो ऽनुक्रमं अथात् ॥

इति व्रताकैस्यानुक्रमणीका नाम समाप्तव्रताकैः ॥

The author wrote his *Kuṇḍoddyotadarśana*
(or *Kuṇḍabhāskara*) in 1671 A.D. For the
family tree see V. N. Mandlik, *Vyavahāra Ma-
yūkha*, p. lxxvi. [DR. JOHN TAYLOR.]

1685, 1686.

1630, 1631. Foll. 1-215, 216-426; size
9½ in. by 4 in.; good Devanāgarī writing of
1796 A.D.; nine lines in a page.

Vratārka.

Colophon: इति श्रीमीमांसकभट्टश्रीमन्नीलकंठालम्बभट्ट-
श्रीमच्छंकरकृती व्रताकं अनुक्रमणिका समाप्तमगमत् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1687, 1688.

2360, 2361. Foll. 1-224, 225-452; size 10 $\frac{3}{4}$ in. by 5 in.; good Devanāgarī writing of the latter part of the last century; nine lines in a page.

The same work.

[GAIKAWAR.]

1689, 1690.

2784, 2785. Foll. 1-177, 178-343; in-different Devanāgarī writing of the latter part of last century; ten lines in a page.

The same work.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

1691.

2485. Foll. 397 (253-263 of which are missing); size 11 in. by 4 $\frac{3}{4}$ in.; Devanāgarī character, legibly written in 1705 A.D.; ten lines in a page.

Another copy of *Bhaṭṭa Śaṅkara's Vratārka*.

For other MSS. see Weber, Cat. Berl. nos. 1178-80; Rāj. Mitra, Notices, IX., p. 303; Bikāner Cat., p. 499; Burnell, Tanjore MSS., p. 138b. [?]

1692, 1693.

2196, 2197. Foll. 1-344, 345-667; size 11 in. by 5 in.; well written, in Devanāgarī, towards the end of the last century; ten lines in a page.

Vratarāja, another digest of matters relating to voluntary fasts and observances, highly esteemed in Western India, and compiled at Benares, in 1736, by *Viśvanātha (Daivajñāśarman)*, son of *Gopāla*.

For an analysis of part of the work, see Aufrecht, Cat. Bodl., nos. 663, 664.

Vol. II. begins in the *ekādaśivrata*.

[GAIKAWAR.]

1694, 1695.

2199, 2200. Foll. 1-342, 343-674; size 11 in. by 5 $\frac{1}{4}$ in.; fairly written, in Devanāgarī, about the end of last century; ten lines in a page.

The same work.

[GAIKAWAR.]

1696, 1697.

2061, 2062. Foll. 1-344, 345-383; size 10 $\frac{3}{4}$ in. by 5 in.; legibly written, in Devanāgarī, about the end of last century; ten lines in a page.

The same work.

[GAIKAWAR.]

1698.

773. Foll. 122; size 10 in. by 4 $\frac{1}{4}$ in.; legibly written, in Devanāgarī, towards the end of last century.

Another MS. of the *Vratarāja*, differing considerably in its introductory verses, and omitting the one containing the date of its composition:

भवानीतनयाद्याद्यतनयानंददायक ।

ततः सर्वे जनास्त्रीयो हारोन् (? यतः सर्वे जनास्त्रीयो
[ऽहारीन्] दुष्टे नमो ऽस्तु ते ॥ १ ॥

जयति जयति काशी काशितज्ञानराशिः

शिवहरिहरधातृश्रीगणेशाधिकारि ।

निवसतिरियमाद्या तां भजन् भजन्

स्मरत नमत मुद्धां मुद्धये कीर्तयन् ॥ २ ॥

विलोक्य विविधान् संघर्षोन्नित्यते सुजनाय वै ।

तन्निमित्तो मयारंभः किमज्ञातं मनीषिणः ॥ ३ ॥

चिन्ता(र. चिन्ता)पावनजातीयशोडित्यकुलमंडनः ।

गोपालात्मजदैवज्ञः संगमेश्वरसंस्थितः ॥ ४ ॥

नत्वा श्रीविघ्नराजं च गुरुन् पितृपितामहान् ।

कुर्वे वै विघ्ननाथो ऽहं व्रतराजं सुविस्तरं ॥ ५ ॥

अथ व्रतराजप्रारंभः । ०

The MS. is incomplete, ending with the *śukla-ekādaśi-udyāpana*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1699, 1700.

2178, 2179. Foll. 1-320, 321-675; size 11 in. by 5 in.; clear Devanāgarī writing of the latter part of last century; eleven lines in a page.

The same work.

[GAIKAWAR.]

1701.

1818. Foll. 489, two of which (221 and 222) are missing; size 12 in. by 5 in.; well written, in Devanāgarī; 11 or 12 lines in a page.

Another MS. of the *Vratarāja*, beginning in the same way as the *Vratārka*.

Dated: शके १६९५ वर्षे वर्तमानविजयनामसंवत्सरे आश्विनपुष्यपंचम्यां इंदुवासरे व्रतराज समाप्तमगमत् ॥

There are, besides, three leaves containing two separate tables of contents.

[DR. JOHN TAYLOR.]

1702.

1647. Foll. 164; size 9 in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī, at the end of the last century; nine lines in a page.

Vratodyāpanakaumudī, a manual for the performance of *vratas* (especially the concluding rites) by Śaṅkara, son of Vallāla Sūri.

It begins:

नत्वा गणेशं संतुष्ट्यै शंकरेण वितन्यते ।

मुदा पुराणविख्यातव्रतोद्यापनकौमुदी ॥

तत्र तावत्सर्वव्रतोपयोगित्वात् किञ्चिन्नियमादिकं लिख्यते । तत्र व्रतलक्षणं । अभियुक्तव्रतप्रसिद्धिविषयः संकल्पविशेष एव व्रतं । तत्र व्रतकालमाह हेमाद्रौ गार्ग्यः । ०

It ends: इति श्रीस्कंदपुराणे ईश्वरपावतीसंवादे कर्कटिव्रतोद्यापनं संपूर्णं ॥ इति श्रीमच्छिन्नपावनकुलात्मिसंभवच्छा(?)या-रोपनामकवज्रालसूरिसूनुशंकरविरचितायां व्रतोद्यापनकौमुदी समाप्ता ॥

For another MS. of this treatise, see Rāj. Mitra, Notices, V., p. 132. For the same author's *Tīrthakaumudī*, ib., VII., p. 257.

[H. T. COLEBROOKE.]

1703.

838. Foll. 70; size 12½ in. by 4½ in.; fair, modern Bengali handwriting; seven lines in a page.

Samkalpakaumudī, a treatise on the mental resolve (*saṃkalpa*) to undertake some religious observance, by *Rāmakrishṇa*. It begins:

प्रणम्य कमलाकान्तं देवचन्द्रपदाशुभं ।

तन्यते रामकृष्णेन रम्या संकल्पकौमुदी ॥

यद्यपि संकल्पपदं नानार्थं तथापि संकल्पः कर्म मानसं इत्यमरकोषे मानसं कर्म मनःसंकल्पितत्वमाहार्यारोपविषयत्वं । यथा रुद्रयामले । न्यायेनोपाजितं विश्वं मनसोपाजितं तु वा । निवेदयेदिहदेवे भक्तिप्रज्ञासमन्वितः ॥

निवेदयेदिति लाभार्थक-विदधातोस्तेन लाभयेदित्यर्थः । ०

It ends: इति छात्रपाठाय गुरुकल्पितं गृहं मठो न तु छात्राणां स्वत्वं आदिद्यात्मनित्य्यादि भीमासकैर्विश्वहस्तीकारेऽपि तस्या देवतात्वं गम्यते ॥ इति सङ्कल्पकौमुदी समाप्ता ॥

For an analysis of the treatise, see Rāj. Mitra, Notices, IV., p. 222.

[H. T. COLEBROOKE.]

1704, 1705.

719, 720. Foll. 1-154, 155-709; size 15½ in. by 5 in.; excellent, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Dānasāgara, a digest of matters relating to gifts, their special virtues and modes of consecration, compiled (with the assistance of *Aniruddha*), in Śaka 1091 (A.D. 1169), by *Rājā Vallāla Sena Deva* of Bengal, son of *Vijaya Sena*, and grandson of *Hemanta Sena*.

It begins (with the numbers supplied):

ये साक्षादवनीतलामृतभुजो वर्णाश्रमज्यायसां

येषां पाणिषु निक्षिपन्ति कृतिनः पाथेयमामुष्मिकं ।

यद्वक्तोपगताः पुनन्ति जगतीं पुण्यास्त्रिवेदीगिरिस्

तेभ्यो निर्भरभक्तिसंधनमन्मोहिलिङ्गिभ्यो नमः ॥ १ ॥

इन्द्रो विश्वेकवन्द्यः श्रुतिनियमगुरुः स्ववचनचरित्रचर्या-

मयीदागोत्रज्ञैः कलिचकितसदाचारसंचारसीमा ।

सङ्कल्पसङ्कषण्णोऽलपुरुषगुणोऽब्जसंतानधारा-

बन्धुमैत्रामरश्रीनिर्गमदवनेभूषणं सेनवंशः ॥ २ ॥

तत्रालंकृतसत्ययः स्थिरधनञ्जायाभिरामः सती
 स्वच्छन्दप्रणयोपभोगसुलभः कल्पद्रुमो जङ्गमः ।
 हेमन्तः परिपन्थिपङ्कजसरः सङ्गस्य नैसर्गिकैर्
 उन्नीतः स्वगुणैरुदात्तमहिमा हेमन्तसेनो ऽजनि ॥ ३ ॥
 तदनु विजयसेनः प्रादुरासीन्नरेन्द्रो
 दिशि विदिशि भजन्ते यस्य वीरध्वजम् ।
 शिखरविनिहताशा वैजयन्ती वहन्तः
 प्रणतिपरिगृहीताः प्रांशवो राजर्वशाः ॥ ४ ॥
 सर्वोशाः परिपूरयन्नुपचितश्रीदीनवारां चनैर्
 आसारैरभिषिक्तानिमैलयशः सानेयभूमण्डलः ।
 दैन्योत्तापभूतानुकालजलदः सर्वोत्तरः क्षाभृता
 श्रीवज्जालनृपस्तत्रो ऽजनि गुणाविभोवर्गभेदरः ॥ ५ ॥
 वेदार्थस्मृतिर्लक्ष्मिपुरुषस्त्राभ्यो वरेन्द्रीतले
 निस्तम्बोऽञ्जलवीचिलासनयनः सारस्वतं ब्रह्मणि ।
 षट्कर्मभवादात्मशीलनिलयः प्रख्यातसत्यव्रतो
 वृत्रारेरिव गीष्मतिनैरपतेर्यस्यानिरुद्धो गुरुः ॥ ६ ॥
 अधिगतसकलपुराणस्मृतिशारः अजया गुरोरस्मात् ।
 कलिकल्मषावसादं दाननिबन्धं विधत्ते कामो ऽपि* ॥ ७ ॥
 दुरधिगमधर्मेनिर्गोषविषयाध्यवसायं संशयस्तिमितः ।
 नरपरिरयनारेभे ब्राह्मणचरणारविन्दपरिचर्यी ॥ ८ ॥
 शुभ्रवापरितोषितैरिवरितं संभूय भूदैवतैर्
 दत्तामोषवरप्रसादविषदस्नानस्नलसंज्ञयः (?) ।
 श्रीवज्जालनरेन्द्रेणो विरचयत्येतं गुरोः शिष्या
 स्वप्रज्ञावधिदानसागरमयं अज्ञावतां श्रेयसे ॥ ९ ॥
 भूयो भूयः प्रणम्य क्षितिवल्लयमिलम्बीलिवन्ध्या द्विजेन्द्राः
 श्रीमज्जालसेनः स्वविर(वि)नयनिषङ्गाञ्जलियौषते वः ।
 काले काले भवद्भिः स्मृतमुकृतलवैः पालनीयो ममायं
 सामान्यः पुण्यभाजां भवजलधिमहासेतुबन्धो निबन्धः
 ब्राह्मं वाराहमाग्नेयं भविष्यं मात्स्यमेव च । ॥ १० ॥
 वामनं वायवीयं च मार्कण्डेयं च वैष्णवं ॥ ११ ॥
 शैवं स्कान्दं च पार्श्वं च पुराणं कौर्ममेव च ।
 पुराणानि तथा कूर्मपुराणादिपुराणयोः ॥ १२ ॥
 उक्तान्युपपुराणानि व्यक्तदानविधीनि च ।
 आर्षं पुराणं ज्ञातं च कालिकाह्वयमेव च ॥ १३ ॥
 नन्दिमादित्यसंज्ञं च नारसिंहं तथैव च ।
 मार्कण्डेयकृतं तद्वद्विष्णुधर्मोत्तराह्वयं ॥ १४ ॥

* ? 1. विधत्ते ऽपि, or निबन्धुकामो ऽपि. The MS. reads विधत्ते (marg. विनुत्ते) कामोमो ऽपि ॥

ज्ञातं च विष्णुधर्मोत्तरं गोपयन्ब्राह्मणश्रुतिं ।
 श्रीरामायणमाख्यानं महाभारतसंहितां ॥ १५ ॥
 मनुं वशिष्ठं संवर्षं याज्ञवल्क्यं च गौतमं ।
 कात्यायनं च जाबालं व्यासं दानं बृहस्पतिं ॥ १६ ॥
 वृद्धं वशिष्ठं हारीतं पुलस्त्यं विष्णुमेव च ।
 शातातपं यमं योगियाज्ञवल्क्यं च देवलं ॥ १७ ॥
 श्रीधायनं चाङ्गिरसं दानव्यासं बृहस्पतिं ।
 द्वी शङ्खलिखितावापस्तम्बं शाङ्खायनं तथा ॥ १८ ॥
 महाव्यासं लघुव्यासं लघुहारीतमेव च ।
 छन्दोगपरिशिष्टं च कात्यायनमशेषतः ॥ १९ ॥
 इत्यालोच्य पुराणोपपुराणश्रुतिसंहिताः ।
 समाहृतानि दानानि निबन्धस्यास्य सिद्धये ॥ २० ॥
 महादानानि कीर्त्यन्ते तत्रादौ षोडश क्रमात् ।
 पर्वतानां च दानानि दशैव तदनन्तरं ॥ २१ ॥
 ततो गुडादिधेनूनां चत्वारिंशदनुक्रमात् ।
 एकन्यूनानि दानानि बध्यन्ते ऽथ यथाविधि ॥ २२ ॥
 अलंकृतानां पञ्चाशच्चत्वारिंशन्नवामय ।
 दानान्यलंकृतगवीसमूहस्य ततस्त्रिधा ॥ २३ ॥
 ततो ऽनलंकृतगवीदानानि दश पञ्च च ।
 तथानलंकृतगवीसमूहस्य च सप्तधा ॥ २४ ॥
 अलंकृतानां दानानि वृषाणामष्टधा तथा ।
 ततो ऽनलंकृतानां तु दश दानानि पञ्च च ॥ २५ ॥
 गवाहिकप्रदानानि दशधा तदनन्तरं ।
 भूमेदीनानि कीर्त्यन्ते पञ्च पञ्चाशदेव तु ॥ २६ ॥
 आसनस्य प्रदानानि षडेतत्तदनन्तरं ।
 ततो वारिप्रदानानि षट्तिंशदिह संख्या ॥ २७ ॥
 त्रैजसानां च पात्राणां दश दानान्यनन्तरं ।
 दानानि जलपात्राणां ततश्च नव संख्या ॥ २८ ॥
 ततो ऽस्य प्रदानानि त्रिचत्वारिंशदेव तु ।
 ततस्त्रीत्येव भक्षस्य पञ्चधा लवणस्य च ॥ २९ ॥
 ततो घृतस्य सप्तैव त्रीणि दध्नस्त्वनन्तरं ।
 क्षीरस्य च ततस्त्रीणि पञ्च चैष्ववस्तुनः ॥ ३० ॥
 पानकस्याथ चत्वारि फलानां नवधा ततः ।
 ततश्चत्वारि मधुनो ऽप्यङ्गस्य षडनन्तरं ॥ ३१ ॥
 त्रयोदशाथ गन्धस्य ततो धूपस्य पञ्चधा ।
 अनुलेपनदानानि चत्वारि तदनन्तरं ॥ ३२ ॥

अष्टौ (नव corr.) पुष्पस्य वस्त्राणां षड्भुक्विंशतिस्ततः ।
 श्रीणि यज्ञोपवीतस्य दानानि तदनन्तरं ॥ ३३ ॥
 सुवर्णस्याथ दानानि सप्तविंशदनुक्रमात् ।
 रजतस्य च दानानि चत्वारि तदनन्तरं ॥ ३४ ॥
 सामान्यदेवताभ्यस्तु चतुर्विंशं यथाक्रमात् ।
 अलंकारस्य चत्वारि वर्णस्य नवथा ततः ॥ ३५ ॥
 गृहाणां चैव दानानि ततः सप्तदशैव तु ।
 नव प्रतिग्रहस्याथ शय्यायास्तु ततो नव ॥ ३६ ॥
 इन्धनस्याथ चत्वारि दीपस्यैकोनविंशतिः ।
 दानानि च पुराणानामेकोनविंशतिस्ततः ॥ ३७ ॥
 नानाविधानां विद्यानां चतुर्विंशतिरेव च ।
 त्रिंशद्दानानि कन्यानां प्रेक्षाणां तु ततो दश ॥ ३८ ॥
 शस्यानामथ दानानि पञ्चविंशतिरेव च ।
 तिलस्य दश दानानि तथारामस्य पञ्चधा ॥ ३९ ॥
 कीर्त्यने षोडशैवाथ वृक्षस्य तदनन्तरं ।
 संभारस्याथ चत्वारि पशूनामष्टधा ततः ॥ ४० ॥
 कृष्णाजिनस्य सप्ताय च्छत्रस्य दश पञ्च च ।
 कीर्त्यने पञ्चदशधा ततो दानान्युपानहः ॥ ४१ ॥
 तथा द्वादश यानानां चत्वारि करिणामथ ।
 द्वादशाश्वस्य दानानि चत्वारि महिषस्य च ॥ ४२ ॥
 अष्ट चारोग्यदानानि कीर्त्यने तदनन्तरं ।
 अभयस्य च दानानि त्रयस्त्रिंशत्ततः क्रमात् ॥ ४३ ॥
 सूर्यादिवाररहितान्येकादशमतः परं ।
 मासोपलक्षितेष्वत्र दिनेषु नियतेष्वथ ॥ ४४ ॥
 सप्ततिः परिकीर्त्यने दानानि तदनन्तरं ।
 मासेष्वनियतेष्वत्र नियतासु तिथिष्वथ ॥ ४५ ॥
 क्रमाद्दानानि कीर्त्यने नानारूपाणि विंशतिः ।
 मासतिथ्योनियतयोस्त्रिपञ्चाशदनन्तरं ॥ ४६ ॥
 चतुर्दश च नक्षत्रनियतासु तिथिष्वथ ।
 ततो नक्षत्रविहितान्यष्टौ पञ्चाशदेव तु ॥ ४७ ॥
 मासव्यापीनि दानानि षडेव तदनन्तरं ।
 रविसंक्रमणेष्वेवमेकोनविंशदेव तु ॥ ४८ ॥
 धातूपदिष्टानि ततो दानानि दश पञ्च च ।
 वत्सरादिप्रदानानि सप्तैव तदनन्तरं ॥ ४९ ॥
 विप्रकीर्णानि दानानि त्रिपञ्चाशदनन्तरं ।
 सामान्यदेवताभ्यस्तु चतुर्विंशतिधा ततः ॥ ५० ॥

एको (r. एक) न्यूनानि सूर्याय चत्वारिंशदनन्तरं ।
 महेश्वराय दानानि ततः सप्तदशैव तु ॥ ५१ ॥
 विष्णवे चैव दानानि चतुर्विंशतं ततः ।
 विच्छिन्न पञ्चसप्तत्या वस्त्रैरेका पृथक्कृतैः ॥ ५२ ॥
 नानामुनिप्रवचनामृतनिर्यासराशिभिः ।
 पञ्चसप्ततिसंयुक्तत्रयोदशशतं मितैः ।
 दानैर्निरूप्य यत्नेन नानागमसमाकृतः ॥ ५३ ॥
 विद्वत्सभाकमलिनीराजहंसेन भृशुजा ।
 श्रीमद्भालसेनेन कृतो अयं दानसागरः ॥ ५४ ॥
 जलाशयानां दानानि तथा च सुरवेश्मनां ।
 नोक्तानि सम्यगुक्तानि प्रतिष्ठासागरे यतः ॥ ५५ ॥
 श्रुतान्यादिपुराणे तु दानान्यन्धविभागतः ।
 आचारसागरोक्तान्वाच कीर्त्यने अत्र कृत्वाः ॥ ५६ ॥
 भागवतं च पुराणं ब्रह्माख्यं चैव नारदीयं च ।
 दानविधिश्चून्यमेतच्छयमिह न निबन्धमवधार्य ॥ ५७ ॥
 बृहदपि लिङ्गपुराणं मत्स्यपुराणोदितैर्महादानैः ।
 अवधार्य लग्नसारं (?) दाननिबन्धेनैव निबन्धं ॥ ५८ ॥
 सप्तम्यवधिपुराणं भविष्यमपि संगृहीतमत्रियत्नात् ।
 तच्छास्त्रमीनवन्मयोः कल्पौ पाषाण्डिभिर्गोस्त्री ॥ ५९ ॥
 लोके प्रसिद्धमेतद्विष्णुरहस्यं च शिवरहस्यं च ।
 द्वयमिह न परिगृहीतं संग्रहरूपत्वमवधार्य ॥ ६० ॥
 भविष्योत्तरमाचारप्रसिद्धमविरोधि च ।
 ग्रामाख्यं शापकादृष्टेय्यादस्मान्पृथक्कृतं ॥ ६१ ॥
 प्रचरद्रूपतः स्कन्दपुराणौकाशतोऽधिकं ।
 यत्सख्यचित्तयं पीयूरेवावन्तिकयाश्रयं ॥ ६२ ॥
 तास्त्र्यं पुराणमपरं ब्राह्ममाण्येयमेव च ।*
 त्रयोविंशतिसाहस्रं पुराणमपि वैष्णवं ॥ ६३ ॥
 षट्साहस्रमितं लिङ्गं पुराणमपरं तथा ।
 दोष्वाप्रतिष्ठापाषण्डमुक्तिरत्नपरीक्ष्यैः ॥ ६४ ॥
 मृषा वंशानुचरितैः कोषव्याकरणादिभिः ।
 असंगतकथाबन्धपरस्परविरोधतः ॥ ६५ ॥
 तत्मीनकेतनादीनां भूषणपाषण्डलिङ्गिनां ।
 लोकवचनमालोक्य सर्वमेवावधीरितं ॥ ६६ ॥
 तत्तत्पुराणोपपुराणसंख्याविहितं कल्मषकर्मयोगात् ।
 पाषण्डशास्त्रानुमतं निरूप्य देवीपुराणं न निबद्धमत्र ॥ ६७ ॥

* Colebrooke notes in the margin: 'Interpolation. See quotation in Vardhamāna's *Tattvāmṛita*.'

ये दानधर्मेविधिसंस्तुतये पुराणपुराणा-
गमस्मृतिगिरां बहवो विवक्षन्तः ।
ते ग्रन्थविस्तरभयादविचिन्त्य केचि-
दस्माभिरत्र कथित[1]: कलयन्तु सन्तः ॥ ६६ ॥

एवं निरूप्य यत्नेन प्रारब्धे दानसागरे ।
आदौ ब्राह्मणमाहात्म्यं ततो दानगुणस्तुतिः ॥ ६७ ॥
पात्रप्रशंसा पात्राणामपवादस्ततः परं ।
दानस्वरूपं कर्ता च अज्ञादानविधिं प्रति ॥ ७० ॥

दानस्य कालदेशाश्च देयस्य च निरूपणं ।
अपवादश्च दानानामसंधाननिरूपणं ॥ ७१ ॥
ततो दानस्य च विधिः प्रतियहविधिस्ततः ।
सर्वतः परिभाषा चेत्यर्थः पञ्चदश क्रमात् ।
निरूप्य मुखवन्द्यार्थं वक्ष्यन्ते ऽत्र महोक्ता ॥ ७२ ॥

अथ ब्राह्मणप्रशंसा । °

The *purāṇadāna* is dealt with at fol. 191b ff., where the eighteen Purāṇas are enumerated, their extent stated and the merits attaching to gifts of copies of them set forth, in accordance with a passage from the *Matsyapurāṇa*.

The colophon runs thus: इति महाराजाधिराजनिः-
शङ्कसङ्कराश्रीमद्भक्तालसेनविरचिते श्रीदानसागरे वसुदेवसंप्रदा-
नकदानावर्तः ॥

धर्मेत्याभ्युदयाय नास्ति कपदोच्छेदाय जातः कलौ
श्रीकान्तो ऽपि सरस्वतीपरिवृढः प्रत्यक्षनारायणः ।
पादाम्भोजनिषण्णविश्ववसुधासासाज्यलक्ष्मीयुतः
श्रीवल्लालनरेन्द्रो विजयते सङ्कसङ्किनामणिः ॥

ब्रह्मपुराण वराहपुराण अग्निपुराण भविष्यपुराण मत्स्यपुराण
वामनपुराण वायुपुराण मार्कण्डेयपुराण विष्णुपुराण शिवपुराण
स्कन्दपुराण पद्मपुराण कूर्मपुराण शास्त्रपुराण कालीपुराण
देवीपुराण नन्दिपुराण आदित्यपुराण नरसिंहपुराण लिङ्गपुराण
महाभारत श्रीभागवत श्रीरामायण विष्णुधर्मोत्तर छन्दोगपरिशिष्ट
लघुहारीत बीधायन शाठ्यायन मनु याज्ञवल्क्य देवल पैठीनसि
कात्यायन शातातप दानव्यास दक्ष देवल वशिष्ठ बृहस्पति यम
हारीत पुलस्त्य जाबाल आङ्गिरस आपस्तम्ब महाव्यास लघु-
व्यासाः ॥ एतेषां ग्रन्थानां मतमालोच्य श्रीवल्लालसेनदेवेन
दानसागरः कृतः ॥ इति दानसागरः समाप्तः ॥

Then follow five leaves containing a table of contents up to fol. 292b.

On the second page of the fifth leaf the authorities are repeated with numbers after them, the *Devīpurāṇa* and *Śrī-Bhāgavata* being omitted. Then follows:

अथ वङ्गदेशीयराज्ञामनुक्रमेण नामानि । तत्र प्रथमं हेम-
नसेनः १ ततः विजयसेनः ततो वल्लालसेनः तेन दानसागरः
कृत इति ॥ अस्य गुरुः अनिरुद्धः ॥ अत्र सम्प्रसारदिसमयवि-
शेषपरिचयाय दानसागरनिर्माणवधेस्त्यैव सम्प्रसारत्वप्रतिपादनाय
लिख्यते । निश्चितभूषणकृतिलकश्रीमद्भक्तालसेनदेवेन पूर्वं
शशिनवदशमित १०९१ शकवर्षे दानसागरो रचितः ॥

For another MS. of this work, see Rāj. Mitra, Notices, I., p. 151 (where the date is made to be Śaka 1019); for a different work of the same title (by *Mahārāja Kāmadeva*), ib., VI., p. 239. [H. T. COLEBROOKE.]

1706, 1707.

260, 261. Foll. 253 and 289 (the latter numbered 254-498, 490-532); size 9½ in. by 5½ in.; written, in Devanāgarī, by several hands, in the last century; 12-18 lines in a page.

Dānaratnākara, a comprehensive treatise on gifts, compiled, under directions of King *Anūpa Simha*, of Jodhāpur in Marvār, by *Bhaṭṭa Rāma* (with the family name of *Hosiṅga*), son of *Bhaṭṭa Viśvanātha*, and grandson of *Bhaṭṭa Mudgala*. It begins:

शर्वाणीतनये देवं सर्वोभीष्टप्रदायकं ।

वंदे मंदेतरप्रज्ञाकारणं वारणाननं ॥ १ ॥

कापि कल्पलतिकेव कवीनां

या मतिं वितरतीह नवीनां ।

राजहंसविहितासनां सतीं

तां भजामि चरदां सरस्वतीं ॥ २ ॥

मोचनं सर्वपापानां शशिसूर्यविलोचनं ।

करुणावरुणावासं लक्ष्मीनारायणं नमः ॥ ३ ॥

विस्मृज्य चंद्रहासप्रतिहतरिपुणा प्राज्यसासाज्यभाजा

ख्यातं जोधापुरं तद्गुरुमरुविषये येन धात्रेव सृष्टं ।

वीराणामग्रगण्यः प्रबलभुजबलाक्रांतभूमंडलः स

श्रीमात्स्यपौत्रये अभूत्पुण्ड्रकुटमणौ रावयोधाभिधानः ॥ ४ ॥

4 B

तत्सूनुः प्रथितो भवत्युपसृतो वीकाख्यया विक्रमी
राजाजानुभुजो जललक्षितभुजा मान्यो वदान्योत्तमः ।

पिथ्य मानभरादुपेक्ष्य नगरं यः स्वीयनासाकरोद्
वीकानेरमिति प्रतीतमपरं व[1]स्तु महाजांगले ॥ ५ ॥

तस्माच्छ्रीलोनकणैः समञ्जानि विजयी शस्त्रशास्त्रप्रवीणो
ज्ञाता दाता दयालुर्दिशि दिशि कविभिर्गीयमानोरु-
[कीर्तिः ।

छत्राधीशैरसहान्दहत इव तनुं मंत्रवक्त्रामवर्णान्
आकथ्यैकस्यै कर्णे प्रतिभटभुजगैः स्तंभ एवावृतो भूत्
[॥ ६ ॥

जयसिंहस्तस्मादभवदवनीपालतिलको

न को अपि स्यातुं यत्पुत्र इह शक्तः किल रणे ।
यदीये तेजोऽग्नौ ज्वलति परितो वैरिसुदृशां
व्यवर्धिताश्चै नयनकमलेभ्यो जलसराः ॥ ७ ॥

रणोद्धटद्वेषिनिखातशल्यः

कल्याणमल्लः क्षितिपस्ततो भूत् ।

कल्याणवान्येन समस्तधन्वा

यो जागरुको निशमाश्रधन्वा ॥ ८ ॥

ततो रायसिंहो भवद्भूमिपालः

प्रतिस्पर्धिकालः प्रतापी करालः ।

मती यो विशालः किलासुचभालः

सदतमैरालः स्फुरत्कीर्तिजालः ॥ ९ ॥

आसीत्तस्माद्विलासी प्रतिबलदलनः साहसो मूरसिंहः

मूरः क्रूरस्वभावः किल सकलकलाकौशलं संदधानः ।

पुल्यागव्यप्रभावा मुरसरिदिव यत्कीर्तिरच्छस्वरूपा-

कूपारं संप्रयाता ह्यपरिमितमुखैर्ब्यामुवाना धरित्री ॥ १० ॥

सौंदर्योदितज्ञानतो ऽप्यनुगतामाख्यां समाख्यापयन्

विख्यातो नृपतिस्ततः समभवत्कर्णो गुणाणोर्निधिः ।

अनीनारायणपादपंकजयुगाभ्यर्चाप्रभावस्फुरत्-

सासाज्यप्रतिनंदिनार्थिनिवहः स्वातन्त्र्यमुच्चैर्भजन् ॥ ११ ॥

वादैः पंडितमंडलीविरचितैः काव्यैः कदाचिद्वि-

प्रारम्भैः सरसेक्षणा नटगणैः संगीतसंगीतकैः ।

आलापैर्भिवजां परस्परमथ ज्योतिर्विदां चर्चया

प्रीतिं नीतिपरो बह्मरुमहाराज्यं स चक्रे महर्षि ॥ १२ ॥

तत एव महाननूपसिंहो

मरुदेशाधिपतिः स्फुरत्प्रतापः ।

अभवत्प्रतिमान् प्रभुर्भनस्त्री

यशसा व्यामजगच्छये स्तिशूरः ॥ १३ ॥

आक्रान्ते यवनैरिहावनितले दातात्मना द्वेषिभिर्
अस्ते वेदपथे ऽप्युपेयुषि तथा धर्मै कथाशेषतां ।

धीरो धर्मधुरंधरः क्षितिभुजा दुहात्मनां ज्ञासिन्ना

वीरः श्रीमदनूपसिंहनृपतिर्षाचा धरिष्यां कृतः ॥ १४ ॥

पात्रेभ्यो यः समस्तान्यपि कनककुलादीनि दानानि नित्यं
प्रादाद्यो ऽतिप्रतापी जगदिदममुचिर्लक्ष्य दारिद्र्यदावात् ।

तेन खोणीशचूडामाख्यलक्षितपदानूपसिंहेन राज्ञा

अन्यो ऽयं दानरत्नाकर इति सुधिया तन्मते प्राज्ञहेतोः
[॥ १५ ॥

मीमांसाद्वयपारगः क्षुतिषु यः सांगासु च ज्ञानवान्

न्यायोद्भाषनतीक्ष्णधीः किल वरेभ्यो धर्मशास्त्रपुङ्गवो ।

होसिगान्यभूषणं द्विजवरं तं रामभट्टाभिधं

सत्कृत्य प्रणयाम्युक्तसुधियं यं च सो ऽयं नृपः ॥ १६ ॥

तदाज्ञयासी बुधरामभट्टो विचार्ये तस्मिन् महानिबन्धान् ।

नवीनयुक्तिप्रयत्नप्रकारैरेनं प्रबंधं विशदीकरोति ॥ १७ ॥

मया पूर्वं कृताः पंच ग्रंथा राजनियोगतः ।

अमत्कारकरास्ते च यथाबुद्धतिसोऽञ्जलाः ॥ १८ ॥

आद्यो ऽनूपविषेकाख्यः शालग्रामपरीक्षणे ।

ततो ग्रंथो ऽनन्यः पूर्वं सहस्रद्वयसंमितः ॥ १९ ॥

संतानविषये सम्यक् नवसाहस्रिको ऽपरः ।

संतानकल्पलतिका तस्याख्यैव शुभप्रदा ॥ २० ॥

तत्संख्या कौतुके च सनूपकुतुकार्थवः ।

कृतो ग्रंथस्तृतीयो ऽयं साधकानां हिताय च ॥ २१ ॥

विषयवाधानिवृत्त्यर्थेनुपायानां प्रदर्शकः ।

सार्धत्रिभिः सहस्रेषु संमितो ऽयं चतुर्थकः ।

शिष्टानां संमतो नूनमस्याख्या अमृतमंजरी ॥ २२ ॥

चतुःसहस्रसंख्यातः कृतो ग्रंथस्तु पंचमः ।

चिकित्सामालतीमाला तस्याख्यान्वधिकी शुभा ॥ २३ ॥

एवं पंच कृता ग्रंथा नानाशास्त्रगताश्च ते ।

इदानीं क्रियते सम्यग् दानरत्नाकराभिधः ॥ २४ ॥

दानरत्नाकरे ह्यस्मिन्ग्रंथे आग्रे ऽतिदुस्तरः ।

दानरत्नान्यनेकानि महोत्तमि लघूनि च ॥ २५ ॥

दानांगानि तद्गानि सप्रयोगाणि यानि च ।

निमग्नानीति नो भाति क्रमशस्तान्ययानतः ॥ २६ ॥

प्राप्त्यर्थं तन्यते तावन्मयानुक्रमणी शुभा ।

वंशानुक्रमणं पूर्वं कृतं मंगलपूर्वकं ॥ २७ ॥

राजानूपक्षितीशस्य निबंधे यः प्रयोजकः ।

होसिंगास्याभिधो रामः कर्ता ग्रन्थस्य दर्शितः ॥ २६ ॥

दुल्लेख्यनिरासेन कृतं दानस्य लक्षणं ।

स्वत्वस्य लक्षणं प्रोक्तं स्वत्वोत्पत्तेश्च कारणं ॥ २७ ॥

दत्तद्रव्यापहरणे दोषसंकीर्तनं कृतं ।

चतुर्विधविधानां च साकल्येन निरूपणं ॥ ३० ॥

अधिकारप्रसंगेन विचारो बहुशः कृतः ।

नित्यनैमित्तिकादीनां कृतं सम्यक्निरूपणं ॥ ३१ ॥ ०

The *anukramanikā* occupies about 200 ślokas; after which :

अथ दानस्याथ प्रतिपाद्यत्वात्तस्य स्वरूपलक्षणमंतराप्रतिपादनं न संभवतीति दानलक्षणं तावदुच्यते ॥ ०

इति ० प्रज्ञासा fol. 20a; ० सर्वविधदानस्वरूपनिरूपण-प्रकरणं fol. 23a; ० दानांगप्रकरणं fol. 48a; ० परिभाषाप्रकरणं fol. 118a; ० उपोद्घातः fol. 130a; अथ दानानि प्रतिपाद्यते fol. 131a. It ends :

मीमांसारत्नमाला विलसति हृदये यस्य बुद्धिः प्रबुद्धा

अज्ञालुर्धर्मसिंधौ वितरणचतुरस्तारको यः परेषां ।

मात्सर्यं यस्य चित्ते न भवति सहसा ब्राह्मणाय्यो ऽथ वेद्यः

सो ऽस्मिन्ग्रन्थे नवीने क्षितिपविरचिते दृष्टचिह्नः

[प्रभूयात् ॥

स्वस्ति श्रीमातृकलभूमंडलदिङ्मंडलमंडणनिजभुजाभिर्जितप्रता-
पासादितसकलसासाज्यभाजनस्वपदच्युतसंस्थापितानेकमंडलाधी-
श्वरसकलसामंतचक्रचूडामणिकिरणरंजितचरणारविंदमहाराजा-
धिराजमहाराजानूपसंहारया होसिंगोपनामकभट्टमुड्डलांगज -
भट्टविश्वनाथात्मजभट्टरामविरचिते दानरत्नाकरे कर्मविपाक्रोक्त-
दानानि समाप्तश्चायं निबंधः ॥

For another MS. of this work (where, by mistake, the patron is called *Bhūpa Siṃha*), see Bikāner Cat., p. 374. For another work of the same title (by *Caṇḍeśvara*), see above, no. 1388.

An *Anūpa Siṃha* figures as the patron of several other works, e.g. the *Anūpavilāsa*, by *Maṇirāma* (Bikāner Cat., p. 360), the *Ayutalaksha-Homaprayoga*, by *Bhadrarāma* (ib., p. 365); the *Śrāddhaprayogacintāmaṇi* (ib., p. 471); the *Anūpa-Saṃgītavilāsa*, by *Bhāva Bhaṭṭa* (ib., p. 510).

[H. T. COLEBROOKE.]

1708.

50. Foll. 332; size 9 in. by 3½ in.; fairly written, in Devanāgarī, by two or three different, modern hands; ten lines in a page.

Dānahirāvalīprakāśa, a compendium of matters relating to gifts, compiled by *Divākara*, son of (*Bhāradvāja*) *Mahādeva*; and supplied with a versified summary of its contents, by the author's younger son, *Vaidyanātha*.

The author wrote his *Ācārārka* in 1686 A.D. (see nos. 1616-18).

It begins :

यस्मिनीगणविकाशकारणं पाकशासनदिशो विभूषणं ।

यस्तकर्मचयहेतुमन्त्रहं भावये शुभनिदेशमन्त्रहं ॥ १ ॥

रामधामकमनीयमपूर्वं ज्ञानदानजपसंमुखपूर्वं ।

सेवितं पितृमुखैर्मम पूर्वं तस्ममास्तु हृदये मतिपूर्वं ॥ २ ॥

भवभीतिहरं सुरेश्वरं जगतां कारणकारणं परं ।

अविमुक्तपुराधिवासिनं शिवमीडे प्रणतास्मिभंजनं ॥ ३ ॥

श्रीरामेश्वरसूरिसूनुरभवत्तारायणाख्यो महान्

येनाकार्यविमुक्तके सुविधिना विश्वेश्वरस्थापना ।

तत्पुत्रो विष्णुधाधिपः क्षितितले श्रीशंकरस्तास्तुतो

जीर्वेद्रारिपुरोहितामलमतिः श्रीनीलकंठाभिधः ॥ ४ ॥

तत्पुत्रीतनयो दिवाकरकृतो शास्त्रेष्वधीतो पितुर्

मीमांसानयकोविदः पुरभिदः क्षेत्राधिवासी सुधीः ।

सद्विद्याविनयादिसङ्गुणगणग्रामाभिरामानुहन्

देवं चोष्णकरं प्रणम्य तनुते श्रीदानहोरावलम् ॥ ५ ॥

ननु हेमाद्रादिषु सत्सु नायमुद्यमस्तव सफल इति चेद्भि-
द्वदविद्वत्साधारणसंक्षेपप्रदर्शनायैमित्यवधारणपात्रे स्वसत्तात्वा-
गपूर्वकः ०

इति श्रीमुक्तावलीप्रकाशकारभारद्वाजमहादेवसूरिसूनुसक-
लविद्यानिधानश्रीदिवाकरविरचिते धर्मशास्त्रसुधानिधौ दान-
होरावलम्बप्रकाशे (!) दानोपयोगी (r. g.) निरर्थकः fol. 11b.

इति श्रीदिवाकरविरचिते धर्मशास्त्रसुधानिधौ दानहोरा-
वलीप्रकाश आशीर्वाचनिरर्थकः fol. 88.

The work ends fol. 325b : इति श्रीमद्भारद्वाजम-
हादेवभट्टात्मजसकलविद्यानिधानश्री-

दिवाकरविरचिते धर्मशास्त्रसुधानिधौ ।

दानहोरावलम्बे ऽनुक्रमं व्याधात्सर्वं ॥ [१] ॥

4 B 2

मंगलाचरणं पूर्वं मातृवश्यनुपरीनं (? मातृवशानु ०) ।
दानलक्षणमथोक्तं विधिकारिण एव च ॥ २ ॥ ०

इत्थं दिवाकरसुतेन कनीयसा श्री-

रामानुजेन गुरुभक्तिपरायणेन ।

श्रीतातपादरचिते सुजनप्रिये स्मिन्

संघे क्रमो विलिखितः सवितुः प्रसादात् ॥ ११३ ॥

इति श्रीमद्भारद्वाजदिवाकरसूरिसुतवैजनाथशर्मेविरचिता
दानहीरावलीप्रकाशानुक्रमणिका समाप्ता ॥ श्रीरविः ॥ श्री-
तिथ्यार्काचारार्कौ आह्वयप्रियं प्रतिष्ठा च संस्काराशीचयुक्तौ
दानसंघो दिवाकराज्जातः ॥ १ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1709.

1756. Foll. 82; size 8½ in. by 3½ in.;
legibly written, in Devanāgarī; 12-14 lines
in a page.

Dānacandrikā, a manual of rules regarding
pious donations, by *Bhaṭṭa Divākara*, surnamed
Kāla, of Benares, son of *Bhaṭṭa Mahādeva*
(son of *Bālakṛishṇa*?) and *Gaṅgā* (daughter of
Bhaṭṭa Nīlakaṇṭha, author of the *Mayūkhās*).

It begins:

प्रथम्य मातरं गङ्गां भैरवं वनशङ्करं ।

महादेवाख्यपितरं श्रीतस्मार्तेविशारदं ॥ १ ॥

दिवाकरेण सुधिया सारमुद्भूय शास्त्रतः ।

शिष्टानां तन्यते तुल्ये दानसंक्षेपचंद्रिका ॥ २ ॥

तत्र परस्वस्रो[त्]स्यंतो द्रव्यत्यागो दानं । देवलः । ०

इति प्रतिग्रहस्थानानि । अथादौ तुलापुरुषदानं fol. 5a;
इति ० तुलाकल्पलक्षणं 7a; ० घृतादिनुलादानफलं 9a;
० नानारोगनिरासार्थं द्रव्यविशेषतुलाः 9b; इति श्रीदानो-
द्योतदानरत्नदानमयूखाद्यनुसारेण च कालोपनामकभट्टदिवा-
करकृतदानसंक्षेपचंद्रिकायां तावदुल्लादिनुलापुरुषदानप्रयोगः
13b; ० गोसहस्रदानप्रयोगः 14b; गोशतदान ० 15b;
गोदशदान 16a; इति दश महादानानि 32a; इति (दश)
गोदानानि 45a; इति भूमिदानं, तिलदानं, हिरण्यदानं 45a;
इति मंदाग्निवह्नं मेघदानं 43a; इति दशाचलदानानि 55b;
० नानाशिखरदानानि 56b; त्रिशूलदानं 57a; दारिद्र्यहर्
धनदमूर्तिदानं 57b; लक्ष्मीनारायणमूर्तिदानं, हरिहर ०, सूर्य ०,
गणपति ०, गणेश ०, सरस्वतीमूर्तिदानं 58a, etc.; इति

चंडादानं, शंखदानं 59a; कालचक्रदानं, कालपुरुषदानं 59b;
कृष्णाम्बिनदानं 61b; श्रव्यादानं, शयनदानं 62a; वस्त्रदा-
नानि 63b; ० पात्रदानानि 64b; पुस्तकदानं 65b; रत्नदा-
नानि 66a; ० हेमते अग्निदानं, दीपदानं, पांचपरिचर्या 67a;
गोपरिचर्या, धमघटदानं 67b; कलशदानं, यज्ञोपवीतदानं
68a; अथ मासदानानि 68a; ० संक्रांतिदानानि 69b; अथ
नानाधान्यदानमंत्राः । तथादौ तंडुलदानमंत्रः 70a; अथ
वासरोधापनोददानानि, सहस्रब्राह्मणभोजनविधिः 75a; अथ
प्रतिग्रहपुद्गिः 77a; अथ राजप्रतिग्रहप्रायश्चित्तं 80a; अथ
प्रतिपदोक्तानि प्रायश्चित्तानि 81b.

It ends: इति दानचंद्रिकायां प्रायश्चित्तानि ॥ समाप्तं
दानचंद्रिका ॥ स्वस्ति श्रीमद्विष्णुकाकैराज्यातीताब्दसंमितिः ।
भूषाद्विद्विंसंख्याकाः १८२२ मुचिकृष्णचतुर्थिका ॥

The work has been published at Benares
(1861, 1863). [H. T. COLEBROOKE.]

1710.

618. Foll. 95; size 9½ in. by 5 in.; clear,
modern Devanāgarī writing; 11-13 lines in
a page.

The same work.

Colophon: इति श्रीमत्कालोपनामकभट्टरामेश्वरामजभट्ट-
महादेवविजयसूनुभट्टदिवाकरविरचिता दानचंद्रिका समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1711.

1467. Foll. 133; size 9 in. by 4 in.; good
Devanāgarī writing of 1798 A.D.; eight lines
in a page.

Another MS. of the *Dānacandrikā*.

For another MS. of this work, see Rāj.
Mitra, Notices, I., p. 4; for a different work
of the same title, ib., VI., p. 162.

[H. T. COLEBROOKE.]

1712.

248. Foll. 88; size 12½ in. by 4½ in.;
careless, modern Bengali handwriting; seven
lines in a page.

Dānakriyākāumudī, another treatise on religious gifts, by *Govinda Kavi*.

It begins :

अगीगोविन्दपदद्वन्द्वनखेन्दुरुचिसनातिः ।

अनाश्विनाभिरुद्रानाश्विस्तथानां धुनोतु नः ॥

आलोच्याखिलसंग्रहानविकलं दृष्ट्वा पुराणान्यपि

प्रोक्ताः सम्यगथो विविच्य मुनिभिर्मन्त्रादिभिः संहिताः ।

अमिह्यातपदारविन्दविगलशूलोभरोद्देशतः

अगीगोविन्दकविः करोति गहनां दानक्रियाकीमुदी ॥

अथ दानविधिः ॥ तत्र संवत्तैः । दानं वै विधिवत्तु यमभुभानां च नाशनं । °

अथ भूमिदानं fol. 22a; अथ दानदानं 24a; अथ गन्ध-दानं 26b; अथ पुष्पदानं ° फलदानं 27a; अथ वस्त्रदानं 29a; अथ वृषदानं 31b; अथ गुडधेन्यादिदानं 32b; अथ तिलदानं 33b; अथ ग्रामशिलादानं 36a; अथ कृष्णाजिनदानं 44b; अतः प्रसङ्गसंगत्या वृषोत्सर्गो विविच्यते 49b.

It ends :

कनकालंकृतां कृत्वा जले गामवतारयेत् ।

सामवेदी तु विशेषं दाया कर्म कारयेत् (!) ॥

इति अगीगोविन्दकविकृतदानक्रियाकीमुदी समाप्ता ॥ °
लिखितं श्रीकृष्णमोहनदेवशर्मेणा ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1713.

2585. Foll. 276 (foll. 49-64 of which are wanting); size 12 in. by 4½ in.; fairly written in Devanāgarī, by several hands; 8-13 lines in a page.

Nityadānādīpaddhati, a compilation (from *Purāṇas* and other works) on various kinds of legal gifts and their consecration, as well as various other religious observances, by (*Tri-pāṭhin*) *Śāmajit* (? *Śyāmajit*).

It begins :

नित्यदानादिपद्धतिर्लिख्यते ॥ तत्रादी प्रातःकालादि देवपू-जनांत विधाय दानादिकं कुर्यात् ॥ तत्रादी दद्यादानं । तत्र-तियाहकब्राह्मणपूजां विधाय प्रयोगं कुर्यात् ॥ प्रयोगश्च । अत्राद्येतादिदेशकालावुच्चार्य मम शरीर उत्पन्नदिव्यांतरिक्षभौ-मात्मकविधितापपापपरिहारार्थं शयनसमयोत्पन्नदुःखप्राप्तने-

कदोषनिवृत्त्यर्थमिदं तावत्परं धृतपूर्वी हिरण्यपात्रप्रत्याज्ञायद्र-व्यमहितं ब्राह्मणायाहं संप्रदे ॥ °

इति दानसंज्ञे बहूचपरिशिष्टोक्तं स्वस्तिवाचनं समाप्तं fol. 8b; इति नवरात्रव्रतविधिः fol. 20a; इति दीपावलिर्कृतं (or दीपदानकर्म) fol. 26b; इति सक्तुदानसंकल्पः fol. 35a; then follow various kinds of worship; (*Śiva*, foll. 42-46b); इति मत्स्यपुराणोक्तग्रहणशान्तिविधिः fol. 48a; at the end of fol. 48: अथ ग्रहणदानानि; fol. 65 begins: अथ पंचशत आमात्रानि the inter-mediate leaves being missing); इति व्रतदानादिकलं fol. 67b; ° प्रतिमादिलक्षणं fol. 68a; various kinds of ज्ञान (जल ° दधि ° गोमय ° तुलसी etc.); अथ अर्द्धो-दयसमयपद्धतिलिख्यते fol. 87a; ° दशावतारदानप्रयोगः fol. 90b, etc.; इति श्रीमत्त्रिपाठिशामजिद्विरचिता सर्वो-त्पातशान्तिः । अथ नवग्रहजपस्य मृदुजयजपस्य च दशांशहो-मपूर्णाहितप्रकारो लिख्यते fol. 112a; अथ महावीरोक्तसर्व-ज्वरहरकुम्भदानविधिलिख्यते । fol. 157b, here follow various *vratodyāpanāni*; foll. 201-7, various kinds of *dāna* (*bhūyasī*-, *gomithuna*-, *vaitaraṇi*-, *aṣṭa mahā*-, *hiraṇya*-, etc.); various kinds of *aśauca* (*garbhasrāva*-, ° *pāta*-, etc.); कुंडमंडपपद्धतिः from fol. 223b (begins: तत्रकुंडाधारत्वात्प्रथमं मंडपो विचार्येत !); [अथ मंडपारोपस्थानानि fol. 248b; इति श्रीविष्णुकर्मोक्तज्ञयप्रस्थाधिकारे लक्ष्मीप्रियमंडपः fol. 251b; इति ° प्राग्ग्रीवादिपंचाशन्मंडपनिर्ययः fol. 255b, etc.]; वापीकूपताडागानां विधिः from fol. 259b (begins: सूत उवाच । कथमारोप्यते विष्णुर्जलशायी सदा विभुः । °)

The compilation ends: इति श्रीभविष्यपुराणोक्त-विधिना चवाडीश्रीशामजीकृता श्रीकृष्णजम्माहमीव्रतोद्याप-नपद्धतिः ॥

[MACK. COLL.]

1714.

2715. Foll. 42; size 8½ in. by 3½ in.; fair Devanāgarī writing of about 1700 A.D.; 10-12 lines in a page.

Shoḍaśa-Mahādānapaddhati, or *Dānapaddhati*, a handbook of matters relating to 'great' gifts, written by *Rāmadatta*, minister to King

Nṛsiṃha of Mithilā, with the assistance of *Bhavaśarman*, his domestic priest.

It begins :

आनवर्षातिपालमीलिवलभीप्रतुप्ररत्नांकुर-
ज्योतिःशालितपादपत्रयुगलः श्रीमातृसिंहो नृपः ।
सौर्यश्रीनिकषः प्रशान्ति निधिलाभमंडले रंजयन्
कार्णाटान्यभूषणः कृतधियां निष्पोजकल्पदुमः ॥ १ ॥
मन्त्री तस्य मरुत्वतो गुरुरिव श्रीरामदत्तः सताम्
आधारः सुकृती समस्तभुवनप्रस्थातदानोत्सवः ।
सौजन्याबुनिधिः क्षमाकुलगृहं बाह्यस्वपारंगमो
दाक्षिण्यैकनिकेतनं विजयते प्रशाम्रकर्षाभयः ॥ २ ॥
किं ब्रूमो भर्मेक्यं सकलनयनिधेरस्य यत्नाकनाथः
श्रुत्वा वैराग्यमग्नो भवति निजपदप्रचयं शंकरमानः ।
किं त्वस्मै देवमन्त्री कथयति भगवन्नायमन्यायकारी
वीरः किंचिद्विधत्ते भवति पुनरसौ तेन वाक्येन
[स्वस्यः ॥ ३ ॥
मीमांसाशेषकर्षधारकुलकी सत्तर्कचिंतामणिः
सत्पाचारविचारचारुचरितः स्त्रीपालवशोद्भवः ।
तं तेन द्विजराजमीलिमणिना वेदोतविद्याविदं
श्रीमन्तं भवशर्मसंज्ञकममुं साग्निं नियुज्यादरात् ॥ ४ ॥
मन्त्री (? मन्त्रिणः) पुत्रपौत्रेण मन्त्रिरत्नेन धीमता ।
श्रीमता रामदत्तेन क्रियते दानपद्धतिः ॥ ५ ॥

अथ तुलापुरुषदानविधिः ॥ तत्र दानपूर्वदिने प्रातः जातः
कृतनित्यक्रियो यजमानः प्राङ्मुख उद्भुक्तो वा शुचिराचातः
कुशचयतिलजलान्यादाय ० ओं प्रतिलोकाधिपस्यानाधिकरण-
कप्रतिमन्त्रस्तस्मात्सोत्तराकेवर्षाकिंकण्योनालमातिविमानकरणक-
वह्मस्वरः पूज्यमानात्मविष्णुपुरगमनकल्पकोटिशतावच्छिन्नतल्लोक-
महितद्वैतसौकिकभूपालमीलिमणिरंजितपादपीठात्मकर्तृकभूत-
लाधिकरणकराजराजत्वभवनश्रद्धाचितदीप्तगतापजितसर्वमही-
पलोकाल्मकर्तृकयज्ञसहस्रपाज्ययनुभवमकामः (!) अस्तुलापुरुष-
महादानमहं संप्रतिपादयिष्ये । इति प्रधानसंकल्पं कुर्यात् ॥
ततो मातृपूजनमाभ्युदयिकं च विधाय कुशतिलजलान्यादाय ।
ओं अक्ष अःकर्तव्यतुलापुरुषमहादानप्रतिबंधकविघ्ननिवृत्तिकामो
भगवन्तं गोविंदमुमापतिं विनायकं च पूजयिष्ये । इति संकल्प्य ।
ओं भगवन् गोविंद इहागच्छ इह तिष्ठेत्मावाहनस्थापने विधाय
एतानि पाञ्चाशीचमनीयकान्नीयपुनराचमनीयानि ओं गोविंदाय
नमः । इदमनुलेपनं ओं गोविंदाय नमः । एतानि पुष्पाणि
ओं गोविंदाय नमः । एव धूपः ओं गोविंदाय नमः । ०

The 16 *mahādāna* dealt with are the fol-
lowing:—*tulāpuruṣa* ends fol. 11b; *hiranya-*

garbha, 14a; *brahmāṇḍa*, 16a; *kalpapādapa*,
18b; *gosāhasra*, 20b; (*hiranya-*) *kāmadhenu*,
22a; *hiranyāśva*, 23b; *hiranyāśvaratha*, 24b;
hemahastiratha, 26a; *pañcalāngala*, 27b; *prithvī*,
30a; *viśvacakra*, 35a; *kalpalatā*, 37a; *sapta-*
sāgara, 38a; *ratnadhenu*, 40a; *mahābhūta-*
ghaṭa, 41a.

It ends : अथ वातान् यामरत्नेः संपूज्य तदनुज्ञयान्येभ्यो
ऽपि ब्राह्मणेभ्यो दद्यात् । भागद्वयं गुरवे भागाष्टकमृत्विग्भ्यः
प्रतिपादयोदति भूपालः । परिशिष्टमन्यतुलापुरुषवत् ॥

महामहत्तममहासामनाधिपतिमहाराजाधिराजामरामदत्तविर-
चिता षोडशमहादानपद्धतिरियमावसधिकाग्निहोत्रिमहामहो-
पाध्यायभवशर्मणः कृतिः समाप्ता ॥ ० स्त्रोकसं ० ११०० आचये
मासि दक्षिणायणे चतुर्थे तिथौ भीमे ॥

On the fly-leaf at the end, the work is also
called *Hemādriśhoḍaśadāna* both in Nāgarī and
Telugu characters. The leaves are marked
महा ० वो ० [MACK. COLL.]

1715.

676. Foll. 125; size 10½ in. by 4½ in.;
indifferent Devanāgarī writing of A.D. 1530
(illegible through wear in places); 14-16 lines
in a page.

[*Rūpanārāyaṇīya-*] *Mahādāna - paddhati*, a
digest of rules regarding gifts and other
religious rites, by *Rūpa Nārāyaṇa*.

It commences with 17 couplets, the first,
and part of the second of which are illegible:

त[द्]वंशमीक्षि[क]मणिर्भुवि मुग्धसर्पिहो(1.० सिंहो)
राजा बभूव भुजनिर्जितमोगिराजः(?1. भोगिराजः) ।
तस्याभवमदनसर्पिह(1. सिंह) इति क्षितिद्र(1. क्षितिर्द्रः)
सूनुः सपत्नदशनो मदनश्च कौत्वा ॥ ३ ॥

The following genealogical line is enu-
merated in the succeeding *śloka*s: *Kṛishṇasimha*,
Devasimha, *Lakshmanasimha*, *Kaivartasimha*,
Diksimha(?), *Amarasimha*, *Anhasimha*(?), *Vi-*
kramasimha, *Tejhasimha*, *Saukhyāyasimha*(?),
Śaktisimha, *Udayasimha* (? *Dayāsimha*).

स्मृतागमपुराणानि निबन्धानाधिलोच्य च ।

कुरुते ऽसौ महादानपद्धतिं सिद्धतेजसा ॥ १६ ॥

निखिलानां निबन्धानां मतमन्वयवेक्ष्य यत् ।

तेन यथांतरालोककीर्तुं याज्यतां पुथाः ॥ १७ ॥

तत्र मत्स्यपुराणे । ०

तुलपुरुषदानं fol. 7a; इत्याभ्युदयिकपञ्चाशद्विधिः ॥ अथ संक्षिप्तपञ्चाङ्गं 12b; इति ० मधुपर्कविधिः 16b; अथ ग्रहादि-देवताहोमः 21a; अथ याजुर्वेदिकहोमविधिः 39a; अथ ग्रहादिदेवताहोममन्त्राः 39b; अथ सामगानां कुशकंडिकेति-कर्तव्यताप्रकारः 51a; अथाथर्वणवेदस्य कुशकंडिका 57b; -- इति तुलपुरुषप्रयोगः । अथ हिरण्यगर्भदानं 75a; इति सामगानां गर्भाधानादिसंस्कारमन्त्राः 82b; इत्यथर्वणवेदस्य गर्भा-धानादिसंस्कारमन्त्राः 85a; इति हिरण्यगर्भमहादानप्रयोगप-द्धतिः 85b; ० ब्रह्मांडमहादानप्रयोगपद्धतिः 89b; कल्पपाद-पमहादानं 92b; गोसहस्रमहादानं 94a; हिरण्यकामधेनुं 99a; हिरण्याम्बुदानं 100b; हेमाश्वरथदानं 103a; हेमह-स्तिरथं 105b; पंचलंगलमहादानं 109a; पृथ्वीमहादानं 112a; विश्वचक्रमहादानं 116a; कल्पलतामहादानं 118a; समसागरमहादानं 120b; रत्नधेनुदानं 123a; महाभूतघटदानं ०

It ends: इति श्रीरूपनारायणीये महादानप्रयोगपद्धती महाभूतघटदानप्रयोगपद्धतिः समाप्ता ॥ शाके १४५३ विकृतसंवत्सरे भाद्रपदवदि ५ रवी पुस्तकं रामोपाध्यायेन लिखितं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1716.

52. Foll. 207, the first two of which are wanting; size 9½ in. by 3½ in.; legibly written, in Devanāgarī, in A.D. 1581; 10-13 lines in a page.

Samgrāmasāhīya-Vivekadīpikā, another treatise on gifts, compiled by *Dāmodara* (under the auspices of *Samgrāma Śāha*).

इति श्रीसंग्रामसाहीये विवेकदीपके श्रीदामोदरविरचिते सामान्येति कर्तव्यतानिर्णयः ॥ अथ प्रत्येकं दानानां प्रमाणनिर्णये प्रयोगपद्धतौ ० fol. 8b.

इति नानातुलादानप्रकारः ॥ इति ० तुलपुरुषनिर्णयः ॥ अथ तुलपुरुषमहादानप्रयोगः ॥ fol. 48b.

इति माध्यंदिनीयमधुपर्कविधिः 60b; ० सामगानां कीर्तु-मन्त्रादीनां मधुपर्कविधिः ॥ अथाथर्वणिकमधुपर्कविधिः 62a;

अथ याजुर्वेदाग्निस्थापनं 66b; अथ दशलोकपालहोमः 76a; -- इति सामवेदीयज्ञानिकाध्यायः (propitiatory verses), 112a; अथर्ववेदीयशीनकशास्त्रीयज्ञानिकाध्यायः 127a; then follow some chapters on *pūrṇāhuti*; after which the sixteen *mahādāna*, in the same order as above, p. 550a, b.

Colophon: इति श्रीसंग्रामसाहीये विवेकदीपके श्री-दामोदरविरचिते महाभूतघटमहादानपद्धतिः ॥ ० संवत् १६३८ समये कार्तिकवदि ९ शनी लिखितं केशवभट्टेन ग्रंथसंख्या ७५०० ॥

For another MS. incomplete at the beginning, see Rāj. Mitra, Notices, X., p. 6; for a *Divyanirṇaya*, likewise compiled by *Dāmodara Thakkura*, under the auspices of *Samgrāma Shāh*, ib., VI., p. 40. [H. T. COLEBROOKE.]

1717.

1469. Foll. 109 (foll. 43 and 44 of which are missing); size 9 in. by 4 in.; indifferent Devanāgarī writing of about the middle of last century; nine lines in a page.

Jalāśayārāmotsargavidhi, a treatise on the dedication of tanks, wells, groves etc., by *Bhaṭṭa Nārāyaṇa*, son of *Bhaṭṭa Rāmeśvara*. Rather incorrect.

The MS. begins:

तत्रादी तद्विधुष्वाधिकाशुचतुविधौ (?r. यिकोत्सर्गविधौ) तत्कार्यप्रवृत्त्युत्पत्तिका (?r. ० प्रवृत्तिस्तुत्यात्मिका) ज[लाश]यप्रज्ञ-सा ॥ यमः । कूपारामप्रदाकारी तथा वृक्षं च रोपकः । कन्याप्रदं सेनुकारी स्वर्गं प्राप्नोत्यसंशयं ॥ तडागे यस्य पानीयं सततं सलु-तिष्ठति । स्वर्गलोके गतिस्तस्य नात्र कार्यो विचारणा ॥ ०

इति नारायणभट्टकृते जलाशयाशुत्सर्गविधौ जलाशयप्रज्ञसा ॥ अथ जलाशयदेशः । fol. 4a; इति ० जलाशयदेशतत्परिमा-णारंभोत्सर्गकालनिरूपणं 7b; इति ० त[डागा]द्युपया[त]नुद्धिः 13b, etc.

Fol. 50a: इति ० मंडपकुंडयारुणमंडलनिर्माणदिप्रकारः ॥

अथ जलाशयोत्सर्गप्रयोगः । उत्तरायणे माघादिमासवदुन्यतमे मासि कार्तिके च मकरककेकुंभमीनवृषमिथुनकन्यातुलावृश्चि-कान्यतमराशिस्थिते वा सूर्ये मेघधनुःस्येऽपीति रूपनारायणः । ० इति ० तडागोत्सर्गविधिपद्धतिः 98a.

Fol. 99b : इति वाणीकूपोत्सर्गविशेषविधिः ॥

उक्ता जलाशयोत्सर्ग भट्टरामेश्वरामजः ।

भट्टनारायणो ब्रूत चारामोत्सर्गपद्धतिं ॥

तत्र वृक्षारोपणे फलमुक्तं भविष्ये । ०

It ends :

भट्टरामेश्वरमुतो भट्टनारायणः सुधीः ।

व्यधत्त रुचिरा काश्यामारामोत्सर्गपद्धतिं ॥ इति ०

[H. T. COLEBROOKE.]

1718.

785a. Foll. 36 ; size 11½ in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing of about the middle of last century ; 10 or 11 lines in a page.

The second (or practical) portion of *Bhaṭṭa Nārāyaṇa's* treatise ; corresponding to foll. 50-109 of the preceding MS.

[H. T. COLEBROOKE.]

1719.

515. Foll. 73 ; size 10 in. by 3½ in.; fair Devanāgarī writing of c. 1780 A.D.; 10 or 11 lines in a page.

Tristhalīsetu (or *Tīrthatrayīsetu*), a comprehensive treatise on pilgrimage, by *Nārāyaṇa Bhaṭṭa*, son of *Bhaṭṭa Rāmeśvara Sūri*, and grandson of *Govinda Bhaṭṭa*.

Part I., or *Sāmānyapraghaṭṭaka*, treating of the ceremonies to be performed at sacred bathing-places generally. It begins :

सरस्वतीं नमस्यामः प्रसूह्यूहानये ।

यदेकतानचिन्तानां चित्ते संवित्स्मृता ॥ १ ॥

विज्ञापिष्ये नमस्तुभ्यं विघ्नसंघं विघातय ।

प्रपद्यं रचयामुच्चं बुद्धिमुक्तिं विधेहि च ॥ २ ॥ ० ३ ॥

विश्रामित्रकुलोदधी विधुरिवासंडः कलानां निधिर्

वाग्गुणे निखिले अपि यस्य च सुधा शिष्यप्रशिक्षिता ।

विद्यापद्मविकाशनैकतरणिः श्रीभट्टगोविंदजः

संस्थावद्गणनाप्रणीर्विजयते श्रीभट्टरामेश्वरः ॥ ४ ॥

अज्ञातं वाराणसी तेन नगरी न गरीयसी ।

यतो ज्ञा नगरी हेमनगरीतिमुपेयुषी ॥ ५ ॥

ज्ञास्तेष्वधीती पितुरेव यः श्रुतीः

स्मृतीः समालोच्य च देशरीतीः ।

नारायणस्तत्तनयो ऽविमुक्ते

तीर्थत्रयीसेतुमसौ विधत्ते ॥ ७ ॥ ० ८ ॥

साधारणस्तीर्थविधिः प्रथमं सम्यगुच्यते ।

प्रयागादित्रयविधिः पञ्चादित्यत्र संग्रहः ॥ १० ॥

इह ललु संसारचक्रे परिवर्तमानानां चत्वारः पुरुषार्था धर्मार्थकाममोक्षाख्याः सकलस्मृतीतिहासपुराणादिषु श्रूयन्ते से-
व्यत्वेन । ०

See Rāj. Mitra, Notices, II., p. 202, where an analysis of this section is given ; Bikāner Cat., p. 484.

Colophon : इति श्रीविष्णुकुटुम्बमाधिरामश्रीमद्भट्टरामेश्वरसूरिसूनुनारायणभट्टविरचिते त्रिस्थलीसेतौ सामान्यप्रघट्टके प्रकीर्णकतीर्थधर्मप्रकरणं समाप्तं ॥ समाप्तश्च प्रघट्टकः ॥ [अतः परं प्रयागप्रकरणं भविष्यति obliterated] ॥

As the author's grandson *Kamalākara* wrote his *Nirṇayasindhu* in 1611-12 A.D., the present work was probably composed somewhere about 1550 A.D. Cp. the author's *Prayogaratna*, above, no. 471.

For another *Tristhalīsetu* (or *Tīrthayātrā-vidhi*), by *Bhaṭṭoji Dikshita*, see Weber, Cat. Berl., no. 1234 ; Rāj. Mitra, Bikāner Cat. p. 485.

[H. T. COLEBROOKE.]

1720.

683b. Foll. 84 ; size 9½ in. by 4 in.; legibly written, in Devanāgarī, by different hands ; foll. 45-76 about 1650 A.D.; the remainder towards the end of last century ; 9-12 lines in a page.

The same section of the *Tristhalīsetu*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1721.

264c. Foll. 34 ; size 12½ in. by 4½ in.; rather careless Devanāgarī writing of the latter part of last century ; eleven lines in a page.

Tristhalīsetu. Part II., *Prayāgādītrayapra-*
karāṇa; chapter I., *Prayāga-kṛīya* (or *pra-*
karāṇa).

It begins:

सुस्मृतिदितिजेद्रेः सेष्यते यो [३]स्ततद्रे
गुरुतरदुरितानां का कथा मानवानां ।
समुपि सुकृतकर्तृवीक्षितावासिहेतुर्
जयति विजितयागस्तोर्थराजः प्रयागः ॥ १ ॥
वाणी वर्णयते यस्या वर्णनायामणीयसी ।
तीर्थश्रेणिमणिर्वेणी स्तर्निश्रेणिः प्रवर्त्यते ॥ २ ॥

अथ प्रयागप्रकरणं । ०

In the introduction the author discusses the question as to whether, in a pilgrimage to these three sacred *sthālas* *kat'ēḍoxhū*, precedence is to be given to one of them, and declares that there is no binding rule on that point; but that the *dākṣhiṇātyas*, *pāścātyas* and *prācyas* should begin each with the *tīrtha* nearest to them, and then visit the others in their turn. The principal topics are as follows:

इति प्रयागमहिमा ॥ अथ प्रयागस्मरणमहिमा fol. 7a;
अथ प्रयागगमनं 9a; अथ प्रयागादिपरिमाणं 9a; इति
प्रयागवासफलं ॥ अथ वपनविचारः 9b; अथ प्रयागमुंडने
नानाकाम्यकर्माणि 14a; अथैकाहस्नानवचनानि 18a; अथात्र
ज्ञाने दिनविज्ञेये फलविज्ञेयः 19a; अथ माषानामां विज्ञेयः
19b; अथ प्रसंगात्माषज्ञानविधिः 20a; अथ माषज्ञानविधिः
20b; अथ माषज्ञाने नियमाः 22a; अथ प्रयागमरणविधयः
23b; अथ प्रयागीयनानातीर्थीनि 27b; अथ विकिरं (one
of those *tīrthas*), 28b; अथावटमहिमा (*Avaṭa*,
another *tīrtha*), 29b; इति गंगामहिमा ॥ अथ प्रसंगाद्
यमुनामहिमा 33a.

Colophon: इति भट्टरामेश्वरसूनुभट्टनारायणविरचिते
त्रिस्थलीसेती प्रयागप्रकरणं समाप्तं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1722.

1708A. Foll. 61; size 9½ in. by 4 in.;
indifferent Devānagari writing, of about the
middle of the last century; 13-15 lines in
a page.

Two chapters of the *Prayāga* (or *Prayāgādītraya*)-
prakaraṇa of Bhaṭṭa Nārāyaṇa's *Tristhalīsetu*.

a) Foll. 1-32, *Prayāgakṛīyam*.

b) Foll. 33-61, *Gayākṛīyam*.

This section begins:

वादीभयुक्तिकुंभस्यलदलनाकुंडमाननसगभीन् ।
विकिरन् प्रमेयमुक्ताविद्यावनकेसरी गुरुर्जयति ॥ १ ॥
नत्वासिलोद्धारधुरंधरं परं
गदाधरं बुद्धिविभुद्धिसाधकं ।
संदेहमुत्सार्य विचार्य सादरं
मया गयाकार्यमुदीर्यते ध्रुवा ॥ २ ॥
सुतादिकर्तृकं यस्यां छात्रं छात्रसमेधितं ।
पिशाचुद्देश्यफलदं सा गया यागतोयिका ॥ ३ ॥

Colophon: इति श्रीभट्टरामेश्वरसूनुभट्टनारायणभट्टविर-
चिते त्रिस्थलीसेती प्रयागप्रकरणे गयाकृतं ॥

For a portion of this section, see Weber,
Cat. Berl., no. 1233.

For the third chapter (*Kāśī-kṛīya* or *pra-*
karāṇa) of Part II. (*Prayāgatrayapra-*
karāṇa) of Part II. (*Prayāgatrayapra-*
karāṇa), see Rāj. Mitra, Notices, VII., p. 34.

[H. T. COLEBROOKE.]

1723.

1109. Foll. 211; size 12 in. by 5½ in.;
good Devānagari writing of 1788 A.D.; ten
lines in a page.

Prāyaścittaviveka, a manual of rules regard-
ing expiatory rites, forming part of a general
digest of law, entitled *Smṛitiviveka*, by *Śūla-*
pāṇi.

It begins: निमग्नमुदितस्वर्धे ० see Aufrecht,
Cat. Bodl., no. 660 (where the work is ana-
lyzed); Rāj. Mitra, Notices, I., p. 236.

It ends: इति धेनुसंकलनं समाप्तं ॥

प्रायश्चित्तविवेको ज्यै रचितः मूलपाणिना ।

यथा सत्तामुत्स्थाने विराजता सुभाषितं ॥

इति हुड्डिवाया(?l.साहुडिया)महामहोपाध्यायश्रीमूलपाणि-
विरचितः प्रायश्चित्तविवेकः समाप्तः ॥

शाके गते दशसमुद्रहिमांशुसंख्ये
मासे त्रिवे शिवमुदे शिवशर्मेणा यः ।
विवेक एवो[ऽ]पि च पापकर्मिणाम्
अलेखि काशीश्वरसंज्ञवासिना ॥

Six leaves, appended at the end, contain a table of contents.

For the author's commentary on *Yājñavalkya's Institutes*, see above, no. 1287.

[H. T. COLEBROOKE.]

1724.

819. Foll. 104; size 15½ in. by 5½ in.; fairly written, in the Bengali character, at the beginning of the present century; 9, sometimes 8, lines in a page.

Tattvārthakaumudī, a commentary on the *Prāyaścittaviveka*, by Govindānanda, son of Gaṇapati Bhaṭṭa.

It begins: श्रीगोविन्दपदद्वन्द्वमिन्दिरानन्दमन्दिरं ° see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 661.

It ends:

गणपतिभट्टतनूजो गोविन्दानन्दपण्डितः श्रीमान् ।
अतिनिर्वन्धाद्भिदुषां समकृतं तत्त्वार्थकौमुदीं रम्यां ॥

इति श्रीगोविन्दानन्दकविकङ्कणाचार्यकृता प्रायश्चित्तविवेकटीका तत्त्वार्थकौमुदी समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1725.

561. Foll. 118; size 12½ in. by 4½ in.; good, large, modern Devanāgarī writing; seven lines in a page.

Prāyaścitta - nirūpaṇa (or *prakaraṇa*), by Bhaṭṭa Bhavadeva, surnamed Bālavālabhī-bhujāṅga.

It begins:

अनादिभवंसंभूतं पापप्रशमकारणं ।
स्मरणं वासुदेवस्य यस्य तस्मै नमो नमः ॥ १ ॥
मन्वादिस्मृतिमालोक्य सुविचिष्य यथाक्रमं ।
क्रियते भवदेवेन प्रायश्चित्तनिरूपणं ॥ २ ॥

प्रायश्चित्ते निरूपणीये गुरुत्वात्प्रथमं महापातकप्रायश्चित्त-
निरूपणे परस्परमेवेतरप्रायश्चित्तनिरूपणे कर्तव्ये मन्वादिवचन-
क्रमानुरोधेन प्रथमं ब्रह्मवधप्रायश्चित्तमेव निरूप्यते ॥ °

इति ब्राह्मणस्य ब्रह्मवधप्रायश्चित्तनिरूपणं fol. 15a; इति अत्रियादिकृतब्रह्मवधप्रायश्चित्तं 19a; इति अत्रियादिवधप्राय-
श्चित्तं 21b; इति स्त्रीवधप्रायश्चित्तं 26b; ° गोवधं ° 31b; इति वासकाभीभुजगापरनाम्नो(!) भट्टश्रीभवदेवस्य कृती प्रायश्चि-
त्तस्य प्रकरणे वधपरिच्छेदः 35b; इति वालवलभीभुजगापर-
नाम्नो ° प्रायश्चित्तप्रकरणे अभ्यक्ष्यभक्षणपरिच्छेदः 59b; इति वालवलभीभुजगापरनाम्नो ° प्रायश्चित्तपरिच्छेदे स्तेयप्रकरणं 69a; इति ° प्रकरणे ऽग्न्यागमनपरिच्छेदः (illicit sensual intercourse), 90a; इति ° वालवलभीभुजगापरनामक-
भट्टश्रीभवदेवकृती ° संसर्गप्रायश्चित्तपरिच्छेदः (improper in-
tercourse and taking of gifts).

It ends: इति कृष्णपरिच्छेदः समाप्तः ॥ इति वालवल-
भीभुजगापरनामकभट्टश्रीभवदेवकृती प्रायश्चित्तप्रकरणं समाप्तं ॥

कृतं श्रीभवदेवेन प्रायश्चित्तविनिर्ययं ।

लिलेख काशीवासी श्रीशिवनारायणः कविः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1726.

636b. Foll. 62; size 17 in. by 5½ in.; well written, in the Bengali character, on European paper; eight lines in a page.

Prāyaścittasamgraha, a manual of rules re-
garding expiation, by Nārāyaṇa Bhaṭṭa.

It begins: अथ प्रायश्चित्तं ॥ तत्र प्रायश्चित्तलक्षणं ॥
पापक्षयमात्रकामनाजन्यकृतिविषयः पापक्षयसाधनं कर्म प्राय-
श्चित्तं । °

(अथ) अतिपातकानि fol. 2b; अथ बाल्यादिना प्राय-
श्चित्तभेदः 10a; धेनुमूल्यादिव्यवस्था 11a; प्रायश्चित्तपूर्वाह-
कृतं 11b; प्रायश्चित्तज्ञानान्नरं कार्यं 13a; वधस्य ज्ञानकृतादि-
निरूपणं 14a; शूद्रस्वामिकचतुर्हीयणादिगवस्य ज्ञानकृतवि-
प्रकर्तृकसाक्षाद्वधप्रायश्चित्तं 17b; अज्ञानकृतगर्भिण्यादिवधे 21b;
अत्यन्तज्ञिहादीनां वधे 25a; इति बहुकर्तृकैकगववधप्रायश्चित्तं ।
अथैकहायनादिगववध ° 28a; अथ रोधादिनिमित्तकगोवध °
30a; अपालनकृते गोवध ° 33a; अस्थिभङ्गादि ° 38b;
गोरखमोक्षकरण ° 39a; हलशकटादिना वृषादिवाहने ° 39b;
गोवधापवादः 40b; पञ्चविधवधित्वव्यवस्था 43b; व्रतानु-
क-

ल्यवस्था ib.; इति गोपनप्रायश्चित्तं अपातिपातकप्रायश्चित्तं 50b; अथ महापातक 52a; गर्भवध 53b; ब्राह्मवधे शूद्रप्रायश्चित्तं 54a; सुरापान 55b; गुर्वङ्गनागमन 56a; अनुपातक 56b; शूद्रवध 57a; स्त्रीवध 57b; स्नान-योयां मानृभगिन्यादिवचन 58a; उपवीतच्छेदेने 58b; जातिभ्रंशकर 59a; अपाचीकरण 59a; मलावह 59a; अमकीर्यक 59a; पर्वसु स्त्रीगमन 59b; आश्विदिने नैपुन 59b; तैलान्यक्तादिनूत्रोच्चारसमुच्चारसमुत्सर्ग 60a; अशीचाक्षभक्षण 61b; अथ देवागारकृतेष्टकाकाष्ठशिलादिनायहकरणप्रायश्चित्तं 62a.

Of comparatively modern authorities, quotations have been met with from *Bhavadeva-bhaṭṭa*, foll. 17a, 31b; *Mitāksharā*; *Śūlapāṇi*, 31b; *Smārtabhāṭṭāchārya* [or simply *Smārta*; i.e. *Raghunandana*; e.g. *Prāyaścittatattve Smārtāh*, 48a] and *Smṛtisāgarasāra*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1727.

165. Foll. 55; size 12½ in. by 4½ in.; fairly well written, in Devanāgarī, in A.D. 1805; ten lines in a page.

Prāyaścittendusekhara-sārasaṃgraha, an abstract of a treatise on penance, by *Nāgojibhaṭṭa*, son of *Śivabhaṭṭa* and *Sati*.

It begins: यत् यथाविध्यनुष्ठानादुपचित्तमनुभनाशकमेव तत्प्रायश्चित्तम् ॥ तुल्यपुरुषादावतिव्याप्तिचारणायैवेति । न तु फलान्तरजनकमित्यर्थः ॥ ०

अथ सर्वप्रायश्चित्तविधिः fol. 10b; इति प्रकीर्णकप्रायश्चित्तानि 22a; - - इति ब्राह्म 26a; इति स्तेय 47a; इति च्युतानपाकरणं 27b; इत्यपत्यविक्रयः 28a, etc.; अयो-विहाभक्षभक्षण 40b; आमुषिद्रव्यस्युहे 41b; - - अथ आ-श्वभोजने 44a; - - अथ स्त्रीस्तेये 50b; अथ गुरुतले 51b, etc.

It ends: अकृतप्रायश्चित्तानां कुहादीनां दाहकस्य पति-चाद्रायणम् ॥ गंगाजानविष्णुस्मरणधर्मोत्तमजपादिसर्वपापप्राय-श्चित्तमिति सर्वेष्टसिद्धिः ॥ इति शिवभट्टमुत्तसतीगभेजनागोजी-भट्टकृतप्रायश्चित्तसंज्ञेसंसारसंग्रहः ॥ विक्रमसंवत् १८६२ ॥

For a MS. of *Nāgojibhaṭṭa's Prāyaścittendusekhara*, see Rāj. Mitra, Notices, V., p. 23.

[H. T. COLEBROOKE.]

1728.

352b. Foll. 27; size 10½ in. by 4 in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Prāyaścittādhyāya, being the third chapter of the *Nibandhasarvasva*, by *Mahādeva*, son of *Mahājasahasramalla Śrīpati*.

It begins:

कृषिद्वयं प्रकाशं च कृषिद्वयिरसाकुलं ।

नगत्पुनानु गम्भीरस्रोतसामिव संततं ॥

बालस्य मृतस्य नामकरणात्पूर्वं घृताभ्यक्तस्य वह्नियोनाहूमी निसननमेव कार्यं ०

इति आशीचमकरणं fol. 4a; आपस्मर्ग 4b; कर्म-विपाक 5b; ब्रह्महत्याप्रायश्चित्त 7b; सुरापानप्रायश्चित्तं 8a; मुषयैस्तेयम् 8b, etc.

It ends: इति प्रत्याज्ञायविधिः । यदा चंद्रलोकादिप्रा-प्यथै कृच्छादिकं करोति तदा न प्रत्याज्ञायाः । न वपनं च । शूद्रस्य मंत्रादावनधिकारः ॥

इति श्रीमहाजसहस्रमल्लश्रीपतिनंदनश्रीमहादेवविरचिते निबंध-सर्वस्ये प्रायश्चित्तसाध्यायस्तुतीयः ॥ ० ॥ विष्णेश्वरभट्टपुस्तकं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1729.

1516c. Foll. 14; size 10 in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing, of c. 1750 A.D.; ten lines in a page.

Āhnikaprayāścitta, a fragment of a digest of rules of expiation.

It begins: आह्निकक्रमेणाशीवादीनां प्रायश्चित्तमुच्यते । विष्णुपुराणे । नित्यानां कर्मणां विप्र यस्य हानिरहर्निशं । ०

Fol. 13a: कमल[कर?]भट्टकृताह्निकप्रायश्चित्तानि ॥ (cf. *Kamalākara Bhaṭṭa's Āhnikalopaprayāścitta*, Bikaner Cat., p. 355).

It ends as follows:

सर्गश्च प्रतिसर्गश्च वंशो मन्वंतराणि च ।

वंशानुचरितं चैव पुराणं पंचलक्षणं ॥

सिलानि श्रीसूक्तादीनि इतिहासाः सप्तव्याधास्यानि(?r. सव्यास्यानानि) महाभारतादि to which another hand has added सनातं ॥

The passages from *Smṛitis* and *Purāṇas* are generally quoted at second hand from *Śūlapāṇi*, *Madanaratna* and *Madanapārijāta*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1730.

1202. Foll. 39; size 12½ in. by 4½ in.; Devanāgarī character; foll. 1-25 in a clear, uniform, modern hand; ten lines in a page; foll. 26-39, not numbered, carelessly written by different hands; twelve lines in a page.

Śrāddhakalpa (also called *Pitṛbhaktitarāṅgiṇī*), a treatise on obsequies, compiled, by *Vācaspati Miśra*, under direction of King *Rāmabhadra Deva*, of Mithilā, son(?) of *Rūpanārāyaṇa*, son of *Harinārāyaṇa*.

It begins:

प्रणम्य वासुदेवाय तन्यते स्वर्गैरिगिणी ।
अर्वाचस्पतिश्रीरेण पितृभक्तिरिगिणी ॥

वाराहपुराणे । ०

There is a break after leaf 25, where the new handwriting begins.

The MS. ends:

श्रुतीः स्मृतीरर्थगताश्च तासां
गुरुपदेशादर्थार्थं सम्यक् ।
अर्वाचस्पतिश्रीरेण निर्वर्ध
वाचस्पतिर्विश्वजनीनमूचे ॥

समस्तेत्यादिमहाराजाधिराजश्रीहरिनारायणात्मजसमस्तेत्या -
दिम[ह]ाराजाधिराजश्रीरूपनारायणपदवीसमलंकृत(?) 1. त) -
मिथिलामंडलाखंडलश्रीमद्रामभद्रदेवचरणादिहेन तत्परिषदा श्री-
वाचस्पतिश्रीरेण* विरचितो अयं आह्वकल्पः परिपूर्ण इति ॥

पदवाक्यमाननिपुणाः करतलकुवलायमानविश्वदृशः ।
अवलोकयत कृतिमिमां कुरुणावरुणालयेन हृदयेन ॥

* In a MS. of the same work described in Rāj. M.'s Notices, V., p. 90, this colophon runs as follows:

इति श्रीमहाराजाधिराजश्रीहरिनारायणात्मजश्रीरूपनारा-
यणपदवीमलंकृतमिथिलामंडलश्रीरामभद्रचरणादिहेन परिषदा
अर्वाचस्पतिश्रीरेण ०

शास्त्रे दशस्मृती विश्वनिर्वंधा येन यौवने ।

निर्मितास्तेन चरमे वयस्येव विनिर्मेने ॥

कृष्णपञ्चदश्या - यालग्राने श्रीनन्दनेन लिखितमिदं पुस्त-
कमिति ॥

For the same author's(?) *Śrāddhacintāmaṇi*, see above, nos. 1401, 1402.

[H. T. COLEBROOKE.]

1731.

87. Foll. 159 (foll. 81-83 of which are wanting); size 10½ in. by 4½ in.; clear, uniform Devanāgarī writing, of the latter part of last century; nine lines in a page.

Śrāddhakalpalatā, a digest of rules and directions regarding obsequies, compiled by *Vināyaka Paṇḍita*, usually called *Nanda Paṇḍita*, son of *Rāma Paṇḍita*; under orders of a prince *Paramānanda*, of the family of the *Sahagūlas*. It begins:

समालंभे लंबोदरचरणपंकजहृदयं
यदालंभ्य खैरं विजहति च विमोक्षतमसं ।
स्मरतः संतोषं निरुपधिपरानंदलहरी
समाक्रांतस्वाता हरिहरविरिचिप्रभृतयः ॥ १ ॥ ०

अस्ति प्रशस्तेर्विभवैः समस्तेः

समस्तभूमंडलमंडनं यत् ।

साधारणं नाम पुरं पुरारेणुदे
मुरारेणुपि यद्विषो अपि ॥ ४ ॥

समजनि जनतायाः प्राणसाधारणे अस्मिन्

सहगिल इति नाम्ना को अपि वंशः प्रसिद्धः ।

यमधिजनिमिवैका देवदेवो अपि विष्णुर्

विबुधकुलसमेतो[३] व्यापि वांछत्यवाप्तुं ॥ ५ ॥

अखंडभूमंडलमंडने अस्मिन्

प्रतापसंतापितसमसतिः ।

दयामयातःकरणो बभूव

स सिंहमल्लः प्रथितः पृथिव्यां ॥ ६ ॥

प्रतापपरितापितप्रबलभूमिपालावली-

शिरोमणिमरीचिभिः प्रविलसत्यदांभोरुहः ।

समस्तसुरसुंदरी सततगीतकीर्तिस्ततो

वसावनमहीपतिः समजनि क्षमामंडले ॥ ७ ॥

यत्नेनःपुंजतमा दिनकररुचयः शेरते शर्वरीषु प्रायः
पाषोधिमध्ये रजनिकरकलालाङ्घनं विभतीमाः ।
कीर्त्तौ यस्याभिभूतास्त्रिजगति गतया भूतलं भासयत्यो
भूतस्मादस्तशुः सहगिलितिलको रूपचन्द्रः क्षितीशः
निजकुलजनताचकोरचन्द्रो [॥ ८ ॥

बुधजनकैरवद्वत्प्रबोधचन्द्रः ।
कविकुलकवितामुधाविचन्द्रो
जगति बभूव नृपसु भूपचन्द्रः ॥ ९ ॥
जातः क्षत्रियवंशकैरवसमुद्बोधे सुधांमुस्ततो
दाने देवतरोरपि प्रतिदिनं संपादितामूनता ।
शीर्ये पांडयकर्ममुख्यमहसामासादिताहीनता
येनासाविह वैर्यधाम परमानंदो महेंद्रो क्षिती ॥ १० ॥
लक्ष्मीर्यत्कस्याकटाक्षनिषहे पाष्णीं सुपर्वदुमो
बक्त्रे शीतकरः स्मिते नवमुधा क्रोधे च हालाहलं ।
दृष्टांतः प्रथमश्च विक्रमनिधिगीभीर्यमर्यादयोस्
तद्विषयः कल्याणमेव विहितः पूर्णो हि राजाकरः ॥ ११ ॥
श्रीरामपंडितसुतः पंडितश्चोपिनायकः ।
आदिहस्तेन तनुते आङ्गकल्पलतामिमां ॥ १२ ॥

गोविदपंडितकृतामवलम्ब्यातिथानतः ।
आङ्गकल्पलतामेतां कुर्वे तां आङ्गदीपिकां ॥ १३ ॥
आङ्गकल्पलता सेर्य परमानंदकारिता ।
विदुषामर्षसंदेहे विदधानु च मत्क्रियां ॥ १४ ॥
नो मूलस्मृतयो न वाच्यकृतयः संतन्यमाने मया
यथेऽस्मिन्नवधीरिताः किमपि वा वाक्यं च पौराणिकं ।
तस्मादत्र बुधा सुधांनुधवले नापाततो दूषणं
देयं बुद्धिबलाद्विचार्य सकलं तत्त्वं तत्सुच्यतां ॥ १५ ॥

इह सल्लु धर्मोपेकामनोव्याख्यानमुपायांतरसाध्यात्वेऽप्यलसप्राय-
कलिकलुषकलंकर्षकमग्नदेहेः पुरुषैरनायासेन तेषां साधयितु-
मशक्यत्वादवश्यकर्तव्यआङ्गमात्रस्यैव तत्साधनत्वेन तत्क्षिणीयते ॥
तत्रादी आङ्गलक्षणं ॥ ०

इति ० आङ्गकल्पलतायां आङ्गस्वरूपकर्तृकालनिरूपणस्तवकः
प्रथमः fol. 23a; ० देशद्विजकर्तृनिरूपणस्तवको द्वितीयः
fol. 34a; ० साङ्गोपपदायैतिकर्तव्यतानिरूपणस्तवकस्तृतीयः(!)
fol. 57a; [० विकृतिआङ्गनिरूपणस्तवकचतुर्थः foll. 81-3
wanting; fol. 53b in B.] It ends:

अस्ति क्षत्रियवंशभूषणमणिभूमीशचूडामणिः
शङ्ख्यां सुमणिः प्रतापनविधौ धर्मोरणिः कर्मसु ।
कीर्त्तनां सरणिर्बुधाभ्यन्तरणिः प्रत्यर्षिपृथुभृतां
संसारारोपहारणैककरणिः संकल्पार्थितामणिः ॥ १ ॥

स जयति परमानंदः कीर्त्तौ यस्यामृतेन पूर्णाशाः ।
विदशाः सुरारिवैरं सुधाकृतेनैव तन्वते खैरं ॥ २ ॥
धर्मोधिकारिकुलकैरवचन्द्रकांत-
श्रीरामपंडितसुतेन विनायकेन ।
आदेशतोऽस्य विहिता सुमनोऽभिरामा
अभिआङ्गकल्पलतिका नितरां प्ररुसात ॥ ३ ॥
अंकुरिता मुनिवाक्यैर्व्याख्यातृणां द्विपत्रिता सूक्तैः ।
पक्षविता कृतिनेर्ये कल्पलता वीक्षितं दिशतु ॥ ४ ॥
यत्किंचिदूषणं स्यादिह तदपि बुधैर्भूषणं संविधेयं
दोषोद्धाराय तेषामधिजगति पुनर्जन्म धात्रा कृतं यत् ।
किं वा निश्चं न शंभूगैरलमहिगणाद् भस्म शूलं कपालं
धत्ते भूषार्थमन्यैस्तर्दापि किमु गिरा पूज्यते न स्मृतिना ॥ ५ ॥
संतोऽपि संतोषमपास्य दूरं
कृतिं मदीयां यदि दूषयेयुः ।
हानिस्तदा स्यात्क्रियतो ममात्र
सत्त्वं पुरस्तात्परिहास्यते तैः ॥ ६ ॥
परमानंददानां बुनिषेकैरनुवासरं ।
आङ्गकल्पलता रुढा देयादर्थिकुलेक्षितं ॥ ७ ॥

इति श्रीमहाराजाधिराजसहगिलान्वयैकभूषणपरमानंददिह-
धर्मोधिकारिरामपंडितात्मजविनायकपंडितकृतायां आङ्गकल्पल-
तायां नवआङ्गनिरूपणस्तवकः पंचमः समाप्तः ॥

Besides *Smṛitikāras* and *Purāṇas*, the follow-
ing works and writers have been found quoted:

Kālavidhāna, e.g. fol. 63b; *Kālādarśa*, 58b;
Candraprakāśa, 16b; *Dharmapradīpa*, 22b, 72a;
Nirṇayapradīpikā, 56b, 66b; *Purāṇasāmuccaya*,
17b, 62a; *Śākaṭyāyana* [शाकटायननोक्तं ॥

जलाग्निभ्यां विपन्नानां संन्यासे वा गृहे यथि ।

आङ्गं कुर्वीत तेषां वै वर्जयित्वा चतुर्देशीमिति ॥] 67a
(apparently from *Hemādri*, *Parīśeshakh.*, I. 215);
Śrāddhakamala, 22b; *Śrāddhakalpa*, 24a; *Śrād-
dhakāśikā*, 53a; *Śrāddhacintāmaṇi*, 48a, 111a;
Śrāddhanirṇaya, 11a; *Śrāddhapradīpa*, 11a;
Shaṭtriṃśanmata, 9b; *Smṛiticandrikā*, 18b (*Can-
drikā*, 3a); *Smṛitidarpaṇa*, 62b; *Smṛitiratnāvali*,
58a; *Smṛitisamgraha*, 6a, 59b (*Samgraha*, 8b;
Samgrahakāra, 14b, 15b); *Smṛitisāra*, 93b;
Smṛityarthasāra, 65a, 69a; *Hemādri*, 9b, 13a.

For further particulars regarding the author,
see no. 1342. [H. T. COLEBROOKE.]

1732.

95. Foll. 87; size 10 in. by 3½ in.; legibly written, in Devanāgarī, towards the end of last century; 9-13 lines in a page.

The same work.

Between foll. 21 and 22 there is a large gap, comprising nearly the whole of the third and part of the fourth chapters.

[H. T. COLEBROOKE.]

1733.

1966. Foll. 18; size 7 in. by 4 in.; modern Devanāgarī writing; 9-11 lines in a page; the leaves much injured at both ends.

Śrāddhakalpanā, a manual of (partly accented) texts and formulas used at the performance of obsequies.

It begins: आचम्य पवित्रधारम् । पवित्रवतः परि वाचनासते पितॄणां ° (*Rks.* IX., 73, 3 accented) रभे ॥

सर्वकेशी विरूपाक्षी मांसशोणितभोजने ।

तिष्ठ देवी शिखारूढे चामुडे अपराजिते ॥

अपक्रामन्तु भूतानि पिशाचाः सर्वतोदिशं ।

सर्वेभानविरोधेन आहूतकर्म समारभे ॥

प्राणायामं कृत्वा । पितृदेवताभ्यो नमः । फलप्राप्तये पुनरुवाचैवसंज्ञकानां विघ्नेषां देवानां विघ्नेषां देवानां प्राचीनावीतिपितृपितामहप्रपितामहानां अनुकशर्मणां अनुकगोत्राणां वसु-रुद्रादिदेवसंज्ञकपाण्यां स्त्रेषां ज्येष्ठायै मोक्षार्थं नृप्यर्थं प्रतिसाव-त्सरिकं आहुं सदैवं सर्पिर्हं सागनीकरणं देशकालाद्यनुसारतः पार्वत्येन विधिना अग्नेन हविषा सद्यः करिष्ये ॥ इमं मे गे गे यमुने ° (*X.*, 75, 5) ॥

गंधद्वारां दुराचर्यां नित्यपुष्टं करीषिष्यां ।

ईश्वरं सर्वभूतानां तामिहोपहृये श्रियं ॥ (*Khila* after

श्रुतः ° (*Rks.* I., 191, 3) ॥ [*Rks.* V., 87.)

It ends: अग्नेन अग्नीकरणब्राह्मणभोजनपिंडदानकर्मच-यात्मकेन पितृपितामहप्रपितामहसंज्ञकपी जनादेनवासुदेवः प्री-यतां ॥ --- वै देवतास्त्राः सर्वा वेदविदिं ब्राह्मणे वसंति तस्माद्ब्राह्मण --- दिवो देवे नमस्तुभ्योवासीलं कीर्तयेद्देता एव देवताः प्री--

Then, on fol. 18a, by a different hand, three more *ślokas*: [स्त्रा]गते खल्विष्यने गोवाशिवः प्रदक्षिणे । °

[DR. JOHN TAYLOR.]

1734.

1611. Foll. 54; size 19½ in. by 3½ in.; folded to half the length; small, neat, modern Bengali handwriting (from fol. 38 by a different, less regular, hand); 6 or 7 lines in a page.

Śrāddhacandrikā, a manual of rules for the performance of obsequies, by (*Śrinātha*) *Ācāryacūḍāmaṇi* (son of *Śrikarācārya*).

It begins:

सच्चिदानन्दवपुषमवाक्मूनसगोचरं ।

मुग्धापरग्व(ल. राह)योद्धीरं वन्दे तं देवकीसुतं ॥ १ ॥

संहिताः संग्रहान्सर्वान् विलोक्य आह्वयद्वितीः ।

आचार्येषूद्गमयित्वा सोपयतिनिबध्यते ॥ २ ॥

अथ आह्वयपूर्वदिनकर्म । तत्र तद्दिने वस्त्रगृहशरीरपुष्टिः कार्यी । °

अथ आह्वयभोजनक्रमः fol. 23b; इति आह्वयचन्द्रिकायां पार्वत्यप्रयोगनिर्णयः 32a; अथैकोहिहनिर्णयः 33a; अथ सपिण्डीकरणप्रयोगः 40b; अथ वृद्धिआहुं 46a.

It ends: इति वृद्धिआहुं ॥ ° ॥

आचार्यैवसंज्ञातसंदेहतिमिरापहा ।

विबुधानन्दजननी कृतेयं आह्वयचन्द्रिका ॥

पूर्वोपरकृतत्वादि सर्वमेवाप्रयोजकं ।

सप्रमाणमुपादेयं न ग्राह्यं तद्विनाकृतं ॥

इति आह्वयचन्द्रिका समाप्ता ॥

For the author's *Ācāracandrikā*, see no. 1648; for another *Śrāddhacandrikā*, see *Rāj. M.*, Notices, VIII., p. 270. [H. T. COLEBROOKE.]

1735.

780. Foll. 95; size 9½ in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, about 1750 A.D. (the last leaf by a different hand); ten lines in a page.

Śrāddhacintāmaṇi-Prayogapaddhati, or *Subodhinī*, a manual for the performance of obse-

quial rites, by *Śivarāma* (*Sarveśvara*), son of *Viśrāma*; apparently intended as a summary of the *śrāddha* section of a general digest of religious duties, entitled *Kṛityacintāmaṇi*, by the same author.

It begins :

प्रथम्य तातं विष्णुं सर्वेश्वरं तथा ।

आर्चयित्वा तस्य स्त्रीये निष्ठातानां तु कर्मणः (l. 1a) ॥ १ ॥

देशाचारानुसारेण सामगानां हिताय वै ।

प्रयोगपद्धतिं सम्यक्कुर्वे नास्मा सुबोधिनो ॥ २ ॥

अथ प्रयोगः ॥ तत्रादावासन्नमरणेन देहमुद्धर्षे प्रायश्चित्तं शस्त्रानुसारेण षडन्दं अन्दं सार्धं द्वादशैकान्दं वा कर्तव्यं । तत्र मिताश्वरानहोर्ध्ववनारायणभट्टादिसंमतः प्रायश्चित्तप्रयोगः । ०

इति विष्णुपूजा fol. 4b; ० वैष्णवं आङ्ग 5b; इति प्रायश्चित्तप्रयोगः । ० अथोत्क्रांतिभेनुदानविधिः 8a, etc.; अथ अनाशनग्रहणविधिः 12a; अथ अतीताग्निदाहविधिः 15b; अथ दाहोत्तरं प्रथमदिनकृतं 21a, etc.; अथ षोडश आङ्गानि 40b.

इति शुक्लश्रीविष्णुमात्मजशिवरामविरचिते आर्चयित्वा तस्य मरणावस्थामारभ्य सविंडीकरणात्कृत्यप्रयोगप्रकाशः समाप्तः ॥ अथ विधानानि ॥ fol. 55a; इति आर्चयित्वा तस्य जीवच्छा-
दप्रयोगः । 68a; इति शुक्ल ० आर्चयित्वा तस्य द्वितीयप्रकाश-
प्रयोगः ॥ अथ आचारप्राप्ते दूर्वापूजाप्रयोगः 80b.

It ends: ततो ब्राह्मणान् सुमृष्टेनाग्नेन यथाविभवं [सं]भोज्य
सयमिष्टेः सह भुञ्जीत तद्दिने ब्रह्मचर्यादिनियमवाग्भवेत् । एवं
कृते सर्वश्वरादिरोगशान्तिर्भवति ॥

इति श्रीमद्ब्रह्मदशगुणसर्वेश्वरविरचितं कृत्यार्चयित्वा तस्य नामको
रथः पञ्चाङ्ग ॥

On fol. 1a the title कृत्यचूडामणि is given side
by side with आर्चयित्वा तस्य, by different hands.

[H. T. COLEBROOKE.]

1736.

291. Foll. 41; size 10 in. by 5 in.; large, stiff Devanāgarī handwriting; 11-13 lines in a page.

Śrāddhapaddhati, another manual of obsequial rites, by *Kshemarāma*, son of *Kulamāṇi*, grandson of *Lokamāṇi*, and great-grandson

of *Bābū Lakshmīkānta*; of Kanauj. Very incorrect.

The MS. begins :

देवधावनतां बूले अर्चयित्वा तस्य प्रयोजनं ।

चतुर्कालाभिगामोऽथ ब्रह्मयान्यहीयते (!) ॥ ०

इति ० पार्वण्य [आङ्ग] fol. 8b; इति आङ्गपद्धत्यामन्त्रका-
आङ्ग ॥ अथ शस्त्रहतस्य चतुर्दस्यां काम्यविकृतपार्वण्यआङ्ग ।
16a; इति ० विविधविकृतपार्वण्यानि ॥ अथ मानुरेकोद्दिह-
आङ्ग 20a; इति ० काम्यविकृतपार्वण्यआङ्ग ॥ अथ नित्यवि-
कृतपार्वण्यानि 20b; इति ० मानुरेकोद्दिहआङ्ग । अथ पितुरे-
कोद्दिहआङ्ग 23a; अथ सहगामिन्याः क्षयाहिकआङ्ग 26b;
अथ द्विसप्ततिव्यवस्था । 30a; अथ दीपआङ्ग 31a; अथ
दीपोत्सवः 32a; इति आङ्गषोडशी ॥ अथ सविंडीकरणं 33a;
अथ वृद्धिआङ्ग 36a.

It ends :

माता श्रीपद्मिनी (!) यस्य पिता श्रीभर्मंडनः ।

तेन श्रीक्षेमरामेण कृतेय आङ्गपद्धतिः ॥

इति श्रीकन्यकुण्डदेशीयकव्यशोभविष्टिपंचाशङ्कपिसोमयाजिदी-
क्षितवावूलक्ष्मीकांतस्तदात्मजम्मादोगमुसतिलकश्रीलोकमणिस्त-
दात्मजः श्रीकुलमणिस्तमुत्रसोमयाजिक्खेमरामकृता आङ्गपद्धतिः
समाप्ता ॥ संवत् १८०५ वर्षे आषाढे मासि शुक्ले पक्षे पंचम्यां
तिथौ हरिवसनगरे श्रीदीक्षितर्षिणीवल्लितमिदं पुस्तकं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1737.

617a. Foll. 71 (numbered 72, no. 35 having been omitted); size 9½ in. by 4 in.; careless Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Śrāddhendu, a treatise on obsequies, by an unknown author.

The MS. is rather incorrect, and of little use without other copies.

It begins :

अथ आङ्गं निरूप्यते । अङ्गया ब्राह्मणेभ्यो यस्मिन्नुद्दिश्य
दीयते अथवाः आङ्गमित्याहुः । मुद्रिसत्त्वादिसंयुतमि [ति] गृह्यविदः
संकेतविशेषसंबंधेन आङ्गपद्धते तत्त्वं तत्त्वं तच्च येषां कस्यसूत्रं
यावदितिकर्तव्यताकर्मोक्तं तेषां तावदेव । प्रधानस्य स्वसूत्रो-
क्तांगकलापेनैवाकांक्षां शान्तिरितरस्याशुक्लाभावात् येषां तु
प्रधानमात्रं सूत्रे उक्तं ०

Fol. 7b : विष्णुं स्मृत्वा कर्मेश्वरार्पणं कुर्यादिति संक्षेपः ।
इति आहेंदुः समाप्तः । इति दर्शनाहप्रयोगः ॥ विप्रव[म]ने
निर्योयः । अर्कते पिंडदानेषु(!) तु पिता यदि वनेत दापनपाकं
प्रकुर्वीत आहं कुर्यादप्यविधिः । तथा अर्कते पिंडदाने तु भुजानो
ब्राह्मणो वनेत । °

It ends: पूर्वपाकादन्नमानीय यथाविधि पिंडदानादि ॥
संवत् १८५९ मिति शुक्रवैशखे(!) १४ वासुकरवारः ॥ On
fol. 1a the treatise is called *Śrāddhendusekhara*.

For the same treatise, see Rāj. Mitra,
Notices, V., p. 96. [H. T. COLEBROOKE.]

1738.

1708B. Foll. 50; size 9½ in. by 4 in.;
legibly written, in Devanāgarī, in 1751 A.D.;
twelve lines in a page.

Śrāddhasamgraha, or *Śrāddhaganapati*, a di-
gest of matters relating to obsequial rites,
compiled (? in 1751 A.D.) by *Rāmakṛishṇa*, son
of *Koṇḍabhaṭṭa*, and grandson of *Prayāgabhaṭṭa*.

The work is primarily based on *Kātyāyana's*
Śrāddhakalpasūtra (Weber, Cat. Berl., nos. 252,
257-58; ? Rāj. Mitra, Bikāner Cat., no. 1014),
which, again, has much in common with *Go-
bhila's Śrāddhakalpa*, and on which it forms a
kind of running commentary; the commen-
tatorial matter being, however, completely
swamped by a flood of quotations. In this
respect the work, indeed, greatly resembles
the author's* *Samśkāraganapati*, or commentary
on the *Kātyāyana-Grihyasūtra* (see nos. 358-60).

It begins :

गणाधिपं नमस्कृत्य सर्वसिद्धिप्रदं प्रभुं ।

रामकृष्णो वितनुते आहंसंमहमुत्तमं ॥ १ ॥

* Of the identity of the two authors there can in-
deed be no doubt. In the description of nos. 358-59
instead of 'son of *Konera*, and grandson of *Jayasimha*,
read, 'son of *Konera* (son of *Prayāgabhaṭṭa*, grandson
of *Anantasarman*) and *pandit* to *Vijayasimha*—the ex-
pression *संप्रामज्जीविकस्तस्मात्* in the 6th śloka having
been wrongly interpreted.

खाभिप्रायेण हि मया न किंचिदिह लिख्यते ।
किंतु वाचनिकं सर्वमतो ग्राह्यं च सञ्जनेः ॥ २ ॥

आलोक्य धर्मशास्त्राणि मन्वादिभिः कृतानि च ।

कात्यायनकृतं सूत्रं भाष्यं चैव हलायुधं ॥ ३ ॥

कर्कोषार्यकृतं भाष्यं गदाधरकृतं तथा ।

काशिकां दीपिकां चैव अन्यानि च बहूनि च ॥ ४ ॥

सारमेव समुद्धृत्य स्मृतीनां वचनं यथा ।

सिद्धांतानि समूलानि विचार्य लिख्यते मया ॥ ५ ॥

तथादी आह्वनहिमा ॥

आकाशे तारकासंख्या नृणसंख्या महीतले ।

आह्वकाले तु दानस्य पुण्यं वक्तुं न शक्यते ॥ ६ ॥

अकरणे दोषमाह ॥

अज्ञानाद्वा प्रमादाद्वा यो मृताहमतिक्रमेत् ।

आनयोनिशतं गत्वा चांडालः स्यात्पुनः पुनः ॥ ७ ॥

अपरपक्षे आहं कुर्यादिति सूत्रं ॥ अपरपक्षः कृष्णपक्षः ।

चांद्रमासे पूर्वं शुक्लपक्षः । अपरः कृष्णपक्षः ।

मनुः । आषाढीमवधिं कृत्वा ° अन्नमप्यन्वहं जलं ॥ ९ ॥

हेमाद्री नागरसंज्ञे । आषाढ्याः पंचमे पक्षे ° अपि

[वासरे ॥ २ ॥

तस्य संवत्सरं यावत्संतृप्ताः पितरो भुवमिति तत्रैव । °

Fol. 2b : नन्वेवं पीथीमास्यां मृतस्य कुचं तिथायिति ।

तत्रामावास्यायामित्येके तत्र । तिथ्याभ्याभावात् । दर्शं मृतस्यैव

तत्रैविति तत्राह । अतो भाद्रपद्यामेव युक्तं । तथा च वृद्ध्या-

ज्ञवत्कः † ।

पृथीमायाममायां वा सदा कन्यागते रवी ।

एकोहिहं तु मातुः स्यात्पितुः पार्वण्यमुच्यते ।

नान्यकाले प्रज्ञंसेति क्षये ऽहनि तु पार्वण्यं ॥ °

† Here are a few more quotations from *Vṛiddha-
Yājñavalkya* (cf. Jolly, Tagore L. L., p. 67):

दक्षिणे कटिदेशे तु तिलैः सह कुशचयं ।

तज्जैयतीह दैत्यानां यथा नृणां यमस्तथा ॥ fol. 9b.

माघान् सर्वत्र नैवेद्ये पिंडे ऽग्नीं च विवर्जयेत् ।

यथा मर्त्यं तथा माघा निषिद्धाश्चाग्निपिंडयोः ॥ 20b.

पितृरूपास्तु अक्षराः येषां राक्षसाश्च ये ।

येषां वै रक्षणापीय क्षिपेदग्निं तु नैर्क्षते ॥ 21b.

तत्राह तिलकं कुर्यान्नैवेद्यानेन यत्नतः । 24a.

पूर्वं पितृभ्यो दद्यात् देवेभ्यस्तदनंतरं ।

असुराः पितृरूपेण दत्तं हिंसति दानवाः ॥ 25a.

Fol. 3a: आङ्गं कुर्वीत इ[ति] ॥ देवलो अपि* ।

वनानि गिरयो नद्यस्तीर्थान्यायतनानि च ।

देवता[ता]श्च [ग]र्ताश्च स्वामिस्तेषु(?)स्तेषु पुनर्विद्यते॥

३ ॥ सूत्रं ॥ आङ्गमिति कर्मणो नामधेयं । तत्र कर्मनो
पिंडदानस्यैव नामधेयं । तथा च श्रीपरः । ०

'The succeeding *sūtras* are apparently : ऊर्ध्वं
वा चतुर्थ्याः । यदहः संपद्येत तदहर्ब्राह्मणानामभ्य पूर्वेष्टुषी
(cf. *Gobhila Śrāddhak.*, 1. 4. 5) । ज्ञातकान् (7) ।
इके यतीन् (8) । गृहस्थान् निर्मचयेत् (9) । etc.

The matter is divided into nine *kaṇḍikās*
(whence *Kātyāyana's Śrāddhakalpa*, or 6th
Parīśiṣṭa is also called *Navakaṇḍikāśrāddha-*
sūtra):

II. beg. fol. 9a: इदानीं प्रयोगमुपक्रममाहः परिभाषते ।

तत्रादौ पूर्वदिनकर्तव्यतामाह धर्मप्रवृत्ती । पूर्वेष्वुरेव कर्तव्यं ०
the first *sūtra* being apparently पिंडपितृयज्ञव-
नुपचारः विधौ (cf. *Gobh. Śrāddhak.*, 1, 23. 24) ।

III., fol. 15a: उद्धृत्य वृत्ताक्रमसं पृच्छत्यग्नी करिष्य इति
(*G.*, 2, 19) ।

IV., fol. 27a: अथ प्रकृतिआङ्गानुक्ता विकृतिआङ्गमाह ।
अथैकोद्दिष्टं । सूत्रं (*G.*, 3, 1) ।

V., fol. 28a: अथ भाद्रपदापरपक्षे या भरणी सा महा-
भरणीत्युच्यते । तदुक्तं मास्ये । भरणी ०

VI., fol. 46a: अथाभ्युदयिकआङ्गकर्तव्यतामाह कात्या-
यनः । स्वपितृभ्यः पिता दद्यात् ० (*G.*, 4, 1.)

VII., fol. 48a: अथ तृप्तिरुच्यते । अथ तृप्तिर्यस्या-
भिरौषधीभिर्नासं तृप्तिस्तदभावं आरक्ष्याभिर्नूलम्बलैरोषधी-
भिर्वा ० (cf. *G.*, 6, 1).

VIII., fol. 48b: अथाक्षय्यतृप्तिमाह । अथाक्षय्यतृप्तिं
अङ्गनासं कालशाकं लोहकागनासं मधु महाशल्क इति सूत्रं ।
(*G.*, 7, 1).

IX., fol. 49a: अथ काम्यानि आङ्गान्युच्यते । अथ का-
म्यानि भवन्ति । ० (*G.*, 8, 1).

It ends: अथ आङ्गभोजने प्रायश्चित्तमाह ।

नग्नआङ्गे नवआङ्गे ० ॥ १ ॥ अग्निधाने ।

दुरो अश्वस्य मंत्रं (*Rgv.* I., 53, 2) च दशमासं च मास-
महालयं यदा न्यूनं तदा संपूर्णमेति तत् ॥ १३ ॥ [योः ।

द्विमासयोः कन्यागुलयोः ॥

* This quotation regarding the localities where the
śrāddha may be performed is evidently out of place
here; we have probably to read आङ्गं कुर्वीत ॥ ३ ॥ सूत्रं ॥

यजुःप्रथमशास्त्रीयो भरद्वाजमुनेः कुले ।

ज्ञातः प्रयागभट्टाख्यः श्रीतस्मात्तत्क्रियापरः ॥ १५ ॥

तद्गजः कोटभट्टो देवाराधनतत्परः ।

तद्गजो रामकृष्णश्चक्रे आङ्गस्य संग्रहं ॥ १६ ॥

शक्रे त्रिनगभूषाख्ये १६७३ वैशाखे आङ्गसंग्रहः ।

काश्यां स[म]पितः पूज्ये हेरदपदपंकजे ॥ १७ ॥

इति [प्रथमशास्त्रीय- elsewhere] रामकृष्णविरचितः आ-
ङ्गणपतिः समाप्तः ॥

The *Dharmaprayāriti*, *Kāśikā* (digest) and
Dīpikā (*Śrāddhadīpikā*, fol. 28b), are constantly
referred to, even *Smṛiti* and *Purāṇa* passages
being quoted from them at second hand. Of
other authorities may be mentioned: *Aparārka*,
fol. 30b; *Rigvidhāna*, 50a; *Kalpalatā*, 22a;
Kālanirṇayakāra, 29b, 30a, b; *Kāladarśa*, 28b,
31b, 33b, 44b; *Gadādharaśāhā*, 27b (bis);
Grihyapariśiṣṭa, 36b; *Caturviṃśatimata*, 12b,
26b; *Chandogapariśiṣṭa* (*Karmaprad.*, 1, 13),
47a; *Dharmapradīpa*, 7b, 11a, 17a, 19a, etc.;
Nirṇayadīpa, 2a; *Paribhāṣāśūtra*, 21b, 23a;
Pinḍabrāhmaṇabhāṣya [अथ नीवीनुद्धृत्य नमस्करोतीति
कश्चिदाख्यास्याने *Śatap. Br.*, II., 4, 2, 24], 10a;
Prithvicandrodaya, 2b; *Purāṇasamuccaya* (two
*śloka*s), 8a; *Prayogapārijāta*, 28a, 47b; *Reṇu-*
kārikā, 41a; *Vitṭhaliya*, 7b, 10b, 20b; *Vidhāna-*
pārijāta, 3a; -*pārijātaka*, 25b, 43b; *Vishṇu-*
hasya, 50a; *Śakaṭāyana*, 29b; *Śrāddhakamala*,
29a; *Śrāddhapradīpa*, 25a, 26b; *Śrāddha-Śūla-*
pāṇi, 3b; *Śrādhara*, 3a; *Shatṭrimśanmata*, 37b;
Samgraha(kāra), 20a, 23b, 25b, 26a, 34a;
Smṛitisamgraha, 28b, 40b; *Smṛiticandrikā*, 30b;
Smṛitidarpaṇa, 32b; *Smṛitiratnāvali*, 28b, 31a,
34a; *Smṛitisāra*, 45b; *Smṛityarthasāra*, 30b,
37a, 43a; *Halāyudhabhāṣya*, 27b, 35a.

[H. T. COLEBROOKE.]

1739.

1266. Foll. 48 (foll. 27-29 of which are
wanting); size 7½ in. by 3 in.; legibly written,

4 D

in Devanāgarī, about 1780 A.D., by one *Mārkaṇḍeya Bhaṭṭa*; six lines in a page.

Śrāddhasaṃgraha, a practical manual of obsequies, compiled (? in 1769 A.D.) by *Rāma-kṛishṇa*, son of *Koṇḍabhaṭṭa*, grandson of *Prayāgabhaṭṭa*, and great-grandson of *Ananta-śarman*.

It begins (cf. preceding MS.):

गजाननं नमस्कृत्य नमस्कृत्य गुरुं तथा ।
पितरौ च ततो नत्वा कुर्वेऽहं आहुतसंग्रहं ॥ १ ॥
आलोक्य धर्मशास्त्राणि मन्वादिभिः कृतानि च ।
कात्यायनकृतं सूत्रं भाष्यं चैव हलायुधं ॥ २ ॥
कर्काचार्यकृतं भाष्यं गदाधरकृतं तथा ।
काशिकां दीपिकां चैव अन्यानि च बहूनि च ॥ ३ ॥
सारमेव समुद्धृत्य स्मृतीनां वचनं यथा ।
सिद्धांतानि समूलानि विचार्य लिख्यते मया ॥ ४ ॥
तीर्थं प्राप्य गयात्रिपुष्करसरित्स्थेनादिपुण्यं महद्
दानं भूमिगयाश्च हेमगुलया पात्रं चतुर्वेदवित् ।
राहुयस्तदिवाकरात्समधिकं पिब्यदिनं शास्त्रतः
मातुः आहुतिदिने फलं तु कथितं ब्रह्मादयोऽप्यध्यामाः ॥ ५ ॥
आकाशे तारकासंख्या पाताले च महीतले ।
आहुतकाले तु दानस्य पुण्यं वक्तुं न शक्यते ॥ ६ ॥

अथ आहुतदेशाः ॥

पुष्यदेशं विविक्तं तु गोमयेनोपलेपयेत् ।
दक्षिणाप्रवर्णं चैव प्रयत्नेनोपपादयेत् ॥ ७ ॥
पृथ्वीचंद्रोदये विष्णुधर्मे । दक्षिणाप्रवर्णे देवे ०

It ends:

दर्शनाहुतं गयाआहुतं आहुतं चापरपक्षिकं ।
प्रथमेऽन्दे तु कुर्वीत सर्पिंडीकरणे कृते ॥ २१ ॥
वशिष्ठायास्तटे शुद्धे चिचमंडलपत्रने ।
पुष्पकर्माऽनंतशर्मा भारद्वाजकुलेऽजनि ॥ २२ ॥
तदंगतो (1.० जः) प्रयागाख्यो कौंड[भ]ट्टस्तदंगजः ।
तदंगजो रामकृष्णश्चक्रे आहुतसंग्रहं ॥ २३ ॥

ओशालिवाहनशाके गगनांगांगभूमिने १६७२ (sic) संवत्
१८२६ आश्विनशुक्लपंचम्या गुरुवासरे समाप्तः आहुतसंग्रहः ॥

इति श्रीयजुर्वेदांतर्गतकाण्वशाखाध्यायी कौंडभट्टात्मजराम-
कृष्णविरचितः आहुतसंग्रहः समाप्तः ॥ ०

Foll. 7-26, though apparently written by

the same hand, evidently contain a portion of some other work on *ācāra*, of a *Vaiṣṇava* tendency; *Lakṣmī-Nārāyaṇa* being the deities most frequently dwelt upon in the formulas. The leaves of this portion are marked अ० उ० and no marks of punctuation are used, while in the other parts of the volume (the leaves of which are marked आ० सं०) red strokes are used for stops. *Rūpanārāyaṇa* (रूपनारायणमते । ईशानपूर्वयोनिधौ ब्रह्मपूजनं । fol. 18b) and *Hemādri* (fol. 20b) are the only authorities quoted in the inserted portion; and the *ācāryāḥ*, *kuṇḍācāryāḥ*, *mukhyācāryāḥ* are repeatedly mentioned. नवग्रहहोमं करिष्ये fol. 20a; अग्निप्रतिष्ठां करिष्ये । अग्निं प्रतिष्ठाप्य संमुखीकृत्य अग्नेर्गर्भाधानादिसंस्कारान् कुर्यात् । ते च हेमाद्री । गर्भाधानं पुंसवनं ० fol. 20b; अन्वाधानं कुर्यात् fol. 23b; अथ मुख्यकुंडे होममंत्राः । वनस्थे शतवत्सा इति लक्ष्मीनारायणं । परो मात्रयेति प्रत्युचं चरुः । पुरुषसूक्तेन प्रत्युचमाज्यं । लक्ष्मीनारायणेति त्रागः । अभि त्वा देव सवितरितीशानस्य सर्वतोभद्रदेवता मंत्राश्च ब्रह्म जज्ञानमित्यादिमंत्राः ॥ अथ पूर्वकुंडे होममंत्राः ० fol. 25a.

In the *Śrāddhasaṃgraha*, the *Dharmaprapatti* is the work most frequently referred to. Of other authorities may be mentioned: *Kāla-darśa*, fol. 46a; *Gadādharaśāstrya*, 38b; *Dharmapradīpa*, 37b; *Pārijāta*, 5a; *Prayogapārijāta*, 32b; *Smṛityarthasāra*, 43b; *Halāyudhabhāshya*, 5a.

A much older *Śrāddhasaṃgraha* is quoted in *Devanāgarī Bhaṭṭa's Smṛiticandrikā* (e.g. Burn. MS. 325, fol. 111b). [H. T. COLEBROOKE.]

1740.

1696b. Foll. 35; size 9½ in. by 3½ in.; fair Devanāgarī handwriting, of the earlier part of the last century; seven lines in a page; the ink has given way in places.

[*Śrāddhaprayoga*], a similar manual by an unknown author.

It begins : अथ मृतस्याग्निप्रक्रिया । अथ गतप्राणस्य मुक्तानिःक्षिप्तकाश्यमणिप्रवालहिरण्यशकलस्य नासिकापुटद्वयलिप्तहिरण्यमात्रशकलस्य घृततैलसमायुक्तस्य देहशोधनं विधाय आपितवर्हिण्यां भूमौ दक्षिणशिरस्यापितघृततैलाभ्युक्षितस्य चंदनोक्षितसर्वांगस्य सुमनोभिर्विभूषितस्य शुद्धवस्त्रोपवीतितो गुरुननुज्ञाप्यानहंकृतपुत्रादिना पूर्वेषु पुरन्दारेण आमादभिमुखं चतुर्विधं बाह्यं कोलाहलेन नदीतीरमशननयनं । ततः ज्ञातः पुत्रादिना दक्षिणशिरसः कृत्वा ओं

गङ्गादीनि च तीर्थानि ये च पुण्याः शिलोच्छयाः ।

कुरुक्षेत्रं च गङ्गां च यमुनां च सरिद्धरां ॥

कीर्णिकीं चन्द्रभागां च सर्वेषामप्रयाशिनीं ।

भद्रावकाशां शरभू गंडकीं तमसां तथा ॥

वेनवं च वराहं च तीर्थं विंडारकं तथा ।

पृथिव्यां यानि तीर्थानि चतुर्ः सागरांस्तथा ॥

एतानि मनसा ध्यायन् जलेन सर्वतीर्थान्यावाह्य तेन संजाप्य मुचिदेशे ०

अथैकादशाहप्रयोगः । श्रव्यादानं पुण्यास्त्रैः ओं सोपकर-
श्रव्याये नमः ० fol. 11b; nearly the whole of fol. 16
is left blank. अथ सपिंडीकरणआहुप्रयोगः । आसन-
समीपे तिलतैलेन दीपं दद्यात् ० fol. 26b.

It ends: इदं हिरण्यमग्निदेवतं यथानामगोत्राय ब्राह्मणाय
दक्षिणामहं ददे ॥ इति सपिंडीकरणआहु समारंभः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1741.

683a. Foll. 102; size 9½ in. by 4 in.;
fair Devanāgarī writing, of 1793 A.D.; ten lines
in a page.

Śrāddhāviveka, a treatise on obsequies, in
four chapters, by *Rudradhara* (see next MS.).

It begins : अथ आहुविवेकं लिख्यते ॥

प्रसीदतु स नो हरिस्त्रिदशवैरिसीमेतिनी-

नवीनविधवाजनम्रतविधानदीक्षागुरुः ।

यदीयपदपंकजस्मरवाचीतसर्वेनसः ।

पुनर्भगवतागतं जहति वीतमोहा बुधाः ॥ १ ॥

चिरंतनानेकनिर्वंधसिद्धः सुसंप्रदायानुगतः स्फुटार्थः ।

नत्वा हरिं रुद्रधरेण सम्यग्वितन्यते आहुविवेक एवः ॥ २ ॥

आहुं नाम वेदोपधितपात्रालभनपूर्वकप्रसीतदेवतोद्देशेन
द्रव्यसागविशेषः । तच्छाहुनिह स्वरूपभेदेति कर्तव्यताकथनमंत्र-

निर्ययविहितनिविद्धदेशकालद्रव्यब्राह्मणादिकथनेन विविच्यते ।
तत्रादौ संक्षेपतः स्वरूपभेदः कथ्यते । तत्र बृहत्सर्गातः । ०

The work has been printed at Benares
(1855, 1864).

There is some confusion in the pagination,
owing to foll. 67-78 having been bound in
inverse order, and with the paper reversed,
and two leaves being numbered 82 (and in-
serted between foll. 66 and 78).

It ends : स्मरयादेव तद्विष्णोः संपूर्णं स्यादिति श्रुति-
रिति पठित्वा विष्णुं स्मरेत् । नित्यआहुतीयमहं ब्राह्मणाय प्रति-
पादयेत् । जले वा क्षिपेत् ॥ इति श्रीआहुविवेक उत्तरक्रिया-
परिच्छेदस्तुत्यैः ॥ इति श्रीमहोपाध्यायश्रीरुद्रधरकृतआहुविवेकः
समारंभः ० संवत् १८५० आषाढकृष्ण ७ तिथिर्तं शिवलालकायच ॥

Another *Śrāddhāviveka* was composed by
Śūlapāṇi, cf. Rāj. Mitra, Notices, III., p. 37;
VI., p. 143; IX., p. 251.

[H. T. COLEBROOKE.]

1742.

1009. Foll. 61; size 12 in. by 4 in.;
modern Devanāgarī writing; eight lines in
a page.

Suddhiviveka, a treatise on purificatory rites,
by *Rudradhara* (son of *Lakṣmīdhara*, and
youngest brother of *Haladhara*).

It begins :

हरतु दुरितजातं केशवस्यैकपादुर

विपुलगलचिलातः केशिनः संप्रविष्टः ।

असुपवनमिवास्य प्राशितुं संप्रवृत्तः

कुशल्यदलनीलः पंचशीर्षो भुजंगः ॥ १ ॥

चिरंतनानेकनिर्वंधसिद्धः ० शुद्धिविवेक एवः ॥ २ ॥

संक्षेपे रत्नाकरपरिजातमिताक्षराहारलतादयो ऽन्ये ।

तथापि तत्रालसमानसानी भवेत्प्रमोदाय नमः प्रयासः ॥ ३ ॥

शुद्धिस्त्रावदखिलविहितकर्माधिकारापादको धर्मविशेषः ।
अशुद्धिस्तु तद्विरोधी धर्मविशेष एव । स च सपिंडजन्मादि-
निमित्तकः । तदत्राशुद्धिभिगमसमयकथनेन शुद्धिविविच्यते ।
तत्र सपिंडजन्मादिषु ज्ञातो ऽशुद्धिहेतुः । तेन यदि सपिंडादेशेन
मरुतं वा वृत्तमस्ति ०

4 D 2

Printed at Benares in 1866. For other MSS. see Rāj. Mitra, Notices, V., pp. 25, 258; Bikāner Cat., p. 473; for a *Śuddhiviveka*, by Śrīnātha, Notices, VIII., p. 273.

[H. T. COLEBROOKE.]

1743.

1548a. Foll. 7; size 11 in. by 5½ in.; good, modern Bengali handwriting; nine lines in a page.

Śuddhiviveka. The section, called *adhikāri-nirupāṇa*, treating of the degree of relationship necessary to entitle persons to perform the *śrāddha*, in default of direct descendants.

It begins: तत्र नारदः ।

अरिः क्षेत्रज्ञश्च पुत्रिकापुत्र एव च ।

कानिश्च सहोदर गूढोत्पन्नश्चैव च ॥

In the preceding MS. this chapter extends from fol. 34a to 38b.

The MS. was transcribed by one *Candra Nārāyaṇa Śarman*, for his own use.

[H. T. COLEBROOKE.]

1744.

379b. Foll. 49; size 16 in. by 5 in.; modern Bengali handwriting; nine lines in a page.

Śuddhikaumudī, a treatise on purificatory rites, by *Govindānanda* (son of *Gaṇapati*). Apparently incomplete at the end.

It begins:

भानन्दं प्रणयन्महेन्द्रमुकुटं श्रीनेन्दुनीलप्रभं

श्रेणीश्रीकृतचक्षुरीकनिवहव्यासकृतं भावम् ।

समोद्भूतभवोत्तमाङ्गतटिनीसंभूतशङ्कावहं

श्रीगोविन्दपदाब्जं धितनुतामृष्टिं परामन्तरां ॥

आलोच्यासिलसंयहानविकलं दुष्टा पुराणान्यपि

प्रोक्ताः सम्यगथो विविच्य मुनिभिर्मैत्र्यादिभिः संहिताः ।

श्रीमन्नातपदारविन्दविलसद्गुलीभवोद्देशतः

श्रीगोविन्दकविः करोति गहनां मुञ्जेरिनां कीमुदीं ॥

अथ मुद्रितस्वरूपं निरुच्यते । तत्र वेदबोधितकर्माहता मुद्रिः । °

There is a lacuna of a page and a half on fol. 5.

Among the authorities referred to may be mentioned: *Rājamārtanḍa*, fol. 46b; *Śuddhidīpikā*, ib., 47a, etc.; *Ratnamālā*, 47a; *Svarodaya*, 48a; *Horāsāra*, 48b.

It ends: तथा च देवदत्तभाषायां । अतिपातविहितेष्वतिपापयोग इत्यर्थः । इति दिक् ।

For the author's *Varshakaumudī* see above, no. 1654; his *Arthakaumudī* (comm. on *Śrīnivāsa's Śuddhidīpikā*) under Astronomy.

For a different *Śuddhikaumudī*, by *Maheśvara*, see Rāj. Mitra, Notices, VIII., p. 210.

[H. T. COLEBROOKE.]

1745.

958b. Foll. 24; size 10 in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī; nine lines in a page.

Śuddhiprakāśa, a manual of purificatory rites, especially those connected with funeral ceremonies, compiled from the *Smṛitis*, by (*Harī*) *Bhāskara* of Kāśī, son of *Ayājibhaṭṭa*, grandson of *Harībhaṭṭa*, and great-grandson of *Purushottamabhaṭṭa*, in A.D. 1695.

It begins:

मत्वा महः परमहं वचसानामगम्य

कृत्वा चिरंतननिर्बंधमतावगाहं ।

श्रीभास्करो मुनिवचसि विचार्य चित्ते

मुद्रिप्रकाशमिह संप्रति संतनोति ॥ १ ॥

तत्र तावन्नभेसावाशीचमाह मरीचिः । सावे मातुस्त्रिरात्रं स्यात्सर्विंशशीचवर्जनमिति ॥ अत्राष्टमासत्रयपर्यंतं साव इत्युच्यते सर्विंदानां तु न विरात्रं किंतु ज्ञानमात्राज्मुद्रिः सद्यःश्रीचं सर्विंदानां गर्भस्य पतने सतीति स्मरणात् । °

It ends (as collated with B and C): अशीच-कालोत्पन्नपापनाशायश्रीचान्ते किंचिद्देयमिति तु भट्टाः । अत्र बहु वक्तव्यमपि विस्तरभीतेर्नोक्तं यथांतरतो अनुसंधेयं ॥

अथकेचरपुरीकृतवासादग्निहोत्रिकुलनीरधिषद्वात् ।

पुस्तपूरीपुरुषोत्तमभट्टादुद्धूय मुकुती हरिभट्टः ॥ १ ॥

वेदवाक्यनिषयावचयेन प्रेषितो विधिरिवेह बुधीये ।
 लोकगीतविमलायतकीर्तिः सोपि सञ्जनमणिर्जयति स्म
 तस्मादुद्भूतकीर्तिः कृतसुकृतभरान्नं [तत्र] तत्रः ॥ २ ॥
 साधुनामयगण्यो गददलनविधौ मानवानां शरस्यः ।
 काशीखेवाधिवासी हतकठिनतरारातिषड्गर्दभः
 श्रीमानायानिभट्टः सुरयजनरतः शुद्धधीराविवासीत् ॥
 तत्सूनुभास्करेणेत्यं पुरे पौरहरे कृतः । [३ ॥
 प्रकाशो ऽशीचमुद्धीनां द्वीपुसम्रेदुवास्तरे ॥ ४ ॥
 याधिवे कार्तिके मासि शुक्लपक्षेतिमे तिथौ ।
 वासरभास्करस्यास्मानुष्यताद्वास्करः प्रभुः ॥ ५ ॥

इति श्रीमत्काश्यपान्वयसंभवाग्निहोत्रिकुलतिलकायमानश्री-
 मदायानिभट्टसूनुभास्करोक्तीतः शुद्धिप्रकाशः समाप्तः ॥ संवत्
 १८३३ । शाके ११०९ पीथमासे शुक्लतृतीयायां ॥

For the author's commentary on *Vṛttaratnā-*
kara, see no. 1091.

[H. T. COLEBROOKE.]

1746.

177a. Foll. 28; size 12 in. by 4½ in.;
 fair Devanāgarī writing; nine lines in a page.
 The same work [B].

Dated: संवत् १८६२ मीति जेठवदी १२ वार भीम
 लिखितं ॥ शिवबालकचतुर्वेदि ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1747.

1139a. Foll. 57; size 8½ in. by 3½ in.;
 rather careless, modern Devanāgarī writing;
 seven lines in a page.

Śuddhiprakāśa.

[H. T. COLEBROOKE.]

1748.

741. Foll. 89; size 12½ in. by 4½ in.;
 fair, modern Bengali handwriting (the first
 and last leaves by a different hand from the
 rest); seven lines in a page.

Śuddhi-ratnāṅkura, by *Mathurānātha Cakra-*
vartin. It begins:

प्रथम्य सम्यग्ज्ञानतमःस्तोमापहं महः ।

कुरुते मधुरानाथः शुद्धिरत्नाङ्कुरं कृती ॥ १ ॥

पूर्वाचार्यकृत] ज्योतिर्वन्यसंदर्भसंपुटः ।

कृत्यसंदर्भदीपो ऽयं दृश्यमानस्य कौतुकं ॥ २ ॥ ० ३ ॥

वृहत्संहितायां ॥ ०

इति ० कालभेदनिर्ययः fol. 4a; ० कालामुद्दिनिर्ययः
 fol. 6a; ० वारनिर्ययः fol. 9a; ० तिथिप्रकरणं fol. 10a;
 ० करणनिर्ययः fol. 11a, etc.; ० यात्राप्रकरणं ॥ अथा-
 न्दानो फलं ० fol. 81a.

It ends: इत्यन्तः ॥ इति शुद्धिरत्नाङ्कुरः श्रीमधुरा-
 नाथचक्रवर्तिविनिर्मितः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1749.

2116a. Foll. 13; size 9½ in. by 4 in.;
 good, old Devanāgarī writing; eleven lines in
 a page.

Āśaucadāsaka, a decade of stanzas presenting
 a summary of the laws of impurity, with a
 commentary (based chiefly on the *Mitāksharā*),
 by *Harihara*. It begins:

विज्ञानेष्टरविरचितमुनिजनवाक्यैर्मिताक्षरामध्यात् ।

आशीचदशकवृत्तिं वदति हरिहरो हरिं नत्वा ॥ १ ॥

मातुर्गर्भविषयस्त्वं त्रिदिवसं मासत्रये ऽतो यथा

मासाहं त्रिषु सूतिकाविधिरतः ज्ञानं पिबुः सर्वदा ।

ज्ञातीनां पतनादिजातमरणे पिबोदंशाहं सदा

मासः प्राक् तदपेति सूतकवशाद्ग्रातुदंशाहं परं ॥ १ ॥

मासत्रये मासत्रयमध्ये षड्विंशतिमासो स्वधिमध्ये यदि गर्भेष्टावो
 व्यक्लृष्टयो भवति । ०

It ends:

शूद्रो धन्यः कलिर्धन्य इति व्यासवाक्यात् शूद्रधर्मः संकरा-
 यामादृतः । धन्यज्ञानो मंगलवाच इति ॥ इति श्रीआशीचदश-
 कभाष्ये हरिहरकृतं समाप्तं ॥ स्वस्ति संवत् १५८९ वर्षे प्रथमभा-
 द्रपदवदि ४ सोमे ॥ अष्टौ श्लोकास्त्वानियरांतजडोवास्तव्यमोद-
 ज्ञातीयविवादीमुक्तं दसुतेन (sic) अनंतनाम्नाभिः स्वपठनार्थं
 यतोपकाराय च । इदं भाष्यमलिखत् ॥ after which, by a
 later hand आशीचनिर्ययः ॥ [GAIKAWAR.]

1750.

2468b. Foll. 28; size 9½ in. by 5½ in.;
 good Devanāgarī writing, of about 1600 A.D.;
 11-13 lines in a page.

Āśaucasamgraha-triṃśacchloki, another summary of the same subject, in 30 memorial verses, with a commentary.

It begins: **सौ नमः सच्चिदानंदाय परमात्मशिवगुरवे॥**

नत्वा गणेशं देवं शारदां गुरुमात्मनः ।

अज्ञीचसंयहं विंशच्छ्लोका व्याख्यं (ख्यां) करोम्यहं ॥ १ ॥

तत्र स्मार्तक्रममुत्तम्य लोकप्रसिद्धक्रममनुसरन् गर्भविपत्तिनि-
मित्ताज्ञीचक्रमेणाज्ञीचं प्रतिपादयति ॥

यस्मात्साध्यतरेषु स्वपुरुषनिहिते गर्भमात्रे विनष्टे

माता तन्माससंख्यासमदिनमनुचिः ज्ञानमुद्धाः सपिंडाः ।

अथ मासद्वये तु त्रिदिनमनुचयो अतः परं सूत्रप्रत्ययाच्

चातुर्वर्ष्यस्य तुल्यं भवति वयसि यत्रोच्यते शीचमात्रं

[॥ १ ॥

यस्मात्साध्यतरेषु यस्मात्सानां आभ्यंतराणि मध्यानि तेषु स्वपुरुषनिहिते भर्तृनिहिते गर्भमात्रे पूर्णावयवे गर्भे विनष्टे च्युते माता जननी तन्माससंख्यासमदिनं तेषां मासानां गर्भधारणादारभ्य प्रत्येकं यथा संख्या तया समानानि दिनानि यत्र यद्यथा भवति तथा अनुचिरमुद्धा स्यात् । ०

It ends: **सर्वे गृहं प्रविशेयुरिति संबंधः ॥ ३ ॥** without colophon. [GAIKAWAR.]

1751.

2407. Foll. 40; size 8 in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing, of 1814 A.D.; ten lines in a page.

Āśaucasamgraha-triṃśacchloki, with commentary.

This MS. begins:

नत्वा गणेशं शंभुं च शारदां गुरुमात्मनः ।

अज्ञीचसंयहं विंशच्छ्लोका व्याख्यां करोम्यहं ॥

Colophon: **इति सूतकनिर्ययविंशत्तूलसटीकग्रंथः संपूर्णः॥**

For the same treatise see Weber, Cat. Berl., nos. 1093-97. [GAIKAWAR.]

1752.

1699A. Foll. 136; size 9½ in. by 4½ in.; indifferent, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Āśaucasampriti-candrikā, a compendium of rules for removing impurity resulting from birth, death and other causes; compiled, for prince

Jayasimha (of Jayanagara), by *Sadāśiva* (with the family name *Daśaputra*), son of *Gadādhara*, and grandson of *Vishṇu*. Rather incorrect.

It begins (somewhat corrected):

अज्ञीं गिरिज्ञं महत्सामधीज्ञं

विज्ञेयमज्ञं जनकं गुरुं च ।

प्रणम्य सम्यग् जयसिंहभूपतेस्

तोषाय किंचित् कुतुकं तनोमि ॥ १ ॥

वंशे अस्मिन्द्वापुत्रनामनि महान् विष्णुद्विजो ज्यैष्ठ्यभूत्
सूनुस्तस्य सुधीर्गदाधर इति स्थातो जगत्साख्यया ।

तत्पुत्रेण सदाशिवेन विदुषा दृष्टा निबंधान्पुरा

साज्ञीचस्मृतिचंद्रिका विरचिता विद्वच्चकोरेहदा ॥ २ ॥

आज्ञीचस्य विनिर्ययो अस्ति बहुषु ग्रंथेषु विद्वज्जनैर्

उक्तो यद्यपि विस्तरेण तदपि ग्रंथं ममैव बुधाः ।

प्राक् पश्यंतु समस्तगृह्यविहितं लोकं लब्धं त्विति

दृष्टव्यं किमिति प्रयासबहुषु प्राचां निबंधेषु च ॥ ३ ॥

आज्ञीचं नाम पुरुषनिष्ठः कालज्ञानाद्यपनोद्यः पिंडोदकदानादिविधेर्हेतुभूतः ०

इति गर्भसाक्षात्ताज्ञीचनिर्ययः fol. 4b; इति ब्राह्मणादि-

वर्णानां सामान्याज्ञीचनिर्ययः ॥ अथ विज्ञेयमज्ञनाज्ञीचं 6a; --

इति सूतकसंकरनिर्ययः 15b; इति ० सवर्णजननाज्ञीचं ० 17a;

० असवर्णजननाज्ञीचं ० 19b; -- इति ० जननाज्ञीचनिर्ययः ॥

अथ मरणाज्ञीचनिर्ययः 39b; -- इति ० अनुपनीतसपिंडाज्ञीचं

48a; इति सगोत्रसपिंडाज्ञीचं ० 48b; ० असगोत्र ० 51b;

इति ० निहैरणाज्ञीचं ० 54b; इति ० अनुगमनाज्ञीचं ० 56b;

० रोदनाज्ञीचं ० 57b; there is a lacuna on foll. 59-

60; इति दाहनिमित्ताज्ञीचं ० 60a; -- इति ब्रह्मचारिमर-

णविधिः 84b; इति ० कुडिमरणविधिः ib.; इति रजस-

लामरण ० 85b; इति ० सूतिकाकरण ० 86a; -- अथ सहग-

मनविधिः 91b; -- इति ० सर्वशाखासाधारणनारायणचलिप्रयोगः

99b; -- इति प्रथमदिनकृतं 101b; -- इति ० सप्रयोग षड-

न्दादिप्रायश्चित्तं 114b; इति अघोषीं डरिकापात्रीरवाकरदीक्षित-

कृतायामाज्ञीचचंद्रिकायां (!) दश दानानि 116b; इति ०

उत्क्रांतिधेनुदानं 117b, etc.

It ends: **आहिताग्नेर्वैतानाग्निः । पावधयस्त्रिदादीनां लौकिकाग्नी अविधिना दहनं कुर्यात् ॥** इति अदशपुत्रोपनामकसदाशिवकृतायामाज्ञीचस्मृतिचंद्रिकानामको ग्रंथसमाप्तिः ॥

For the author's *Lingārcanacandrikā*, see Rāj. Mitra, Not., V., p. 267.

[H. T. COLEBROOKE.]

1753.

244. Foll. 91; size 12½ in. by 4½ in.; modern Bengali handwriting; seven lines in a page.

Hāralatā-ṭikā, or *Sandarbhāsūtikā*, a commentary, by *Acyuta Cakravartin*, son of *Haridāsa Tarkācārya*, on *Aniruddha Bhaṭṭa's Hāralatā*, a treatise on impurity.

It begins:

यामुपास्ते प्रसादाय नरोत्तमा महेश्वरः ।
भवभूतिकरौ देवीमन्त्रपूर्णा नमामि तां ॥
शिष्याणामनुबोधेन श्रीमदच्युतशर्मेणा ।
अनिरुद्धकृताशीर्षनिबन्धो विशदीकृतः ॥

तत्र तावत्पुरतः शिष्यविनीतिप्रवृत्तिभ्यामनुष्ठितेष्टदेवतानति-
मङ्गलचिकीर्षितग्रन्थाभिधेयप्रयोजने पद्याभ्यां निबध्नाति । प्रश-
न्येति ० ।

For a MS. of the *Hāralatā* beginning,

प्रशन्य पुस्तरीकाक्षं पूर्वाचार्यप्रवर्तिता ।

प्यास्या मन्त्रादिशास्त्राणां समालोष्य विविच्यते ॥

see Rāj. Mitra, Notices, II., p. 372; cf. also the author's *Suddhiviveka*, ib., p. 338.

अथ विदेशस्याशीर्ष fol. 30b; अथ स्त्रियाशीर्ष 42a;
अथ वर्षोत्सन्निपाताशीर्ष 46a; अथाशीर्षसंकरः 46b; अथ
गर्भसावाशीर्ष 52a; सपिण्डाक्षशीर्ष 59b; अथोदकादिदानं
73a; अथ श्लोकापनोदनं 74b; अथ पिण्डोदकादिदानं 75a;
अथास्थिसंभवनं 86b; अथाशीर्षान्तकृतं ib.

It ends: इति हरिदासतर्काचार्यात्मजश्रीमदच्युतचक्रवर्तिना
रचितेयं टीका हारलतायाः सन्दर्भसूतिका समाप्ता ॥

For a *Smṛitisamgraha*, or *Smṛitipaddhati*, by *Aniruddha (Cāmpāhāṭīyamahāmahopādhyāya)*, see no. 1553.

[H. T. COLEBROOKE.]

1754.

2333. Foll. 259; size 11 in. by 5 in.; good, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Śāntisāra, a compendium of rules for the propitiation of planetary agencies, and for

averting evil influences, by *Dinakara Bhaṭṭa*, (eldest) son of *Rāmakṛishṇa Bhaṭṭa*, and grand-son of *Nārāyaṇa Bhaṭṭa* [A].

It begins:

श्रीरामकृष्णपितरं नन्दोर्मांसां सदाशिवं रामं ।
दिनकरशर्मा तनुते शान्तिकसारं सुखाय विबुधानां ॥ १ ॥
यथेऽस्मिन् शान्तिसाराख्ये ये मयापौ निरूपिताः ।
तेषामादौ सुबोधाय क्रियते अनुक्रमः स्पृष्टः ॥ २ ॥
कथितोऽयुतहोमोऽत्र लक्षहोमस्ततः परं ।
कोटिहोमस्तस्य चोक्ता भेदाः शतमुत्सादयः ॥ ३ ॥
आदित्यादिग्रहाणां च प्रत्येकं शान्तयस्ततः ।
शनिस्तुतिर्ग्रहचान्नं ग्रहयोगे च शान्तिकं ॥ ४ ॥
विवाहादौ गुरोः शान्तिः प्रतिभुक्तादिशान्तयः ।
विरुद्धग्रहणे शान्तिः शान्तिर्वैनायकी ततः ॥ ५ ॥
महारुद्रादिविधग्रस्तथा रुद्राभिषेचनं ।
लिंगस्य पार्थिवस्याथ पूजाचण्डीविधिस्ततः ॥ ६ ॥
दुर्गोकस्योऽथ सर्वस्य संस्कारो वास्तुशान्तिकं ।
रजोदर्शनशान्तिश्च शान्तिर्वैधव्ययोगके ॥ ७ ॥
उक्तश्चाकंविवाहोऽथ गोमुखप्रसवस्तथा ।
तथा कृष्णचतुर्दश्याः सिनीवाल्याश्च शान्तिकं ॥ ८ ॥
शान्तिः कुहाश्च दर्शस्य मूलाक्षेपाविधिस्ततः ।
ज्येष्ठाशान्तिस्ततः प्रोक्ता नक्षत्रैके च शान्तिकं ॥ ९ ॥
अथतीपाते च वैधृत्यां संक्रमे चैव शान्तिकं ।
नक्षत्राणां तिथीनां च गंडांते शान्तिकं ततः ॥ १० ॥
उत्तरादौ दिनस्यापि क्षये विषयटीपु च ।
शान्तिग्रहणजेऽप्युक्ता यमलोत्पत्तिशान्तिकं ॥ ११ ॥
शान्तिः सदैतजनेन विकशान्तिस्ततः परं ।
सिंहादौ च प्रसूतस्य गवादेः शान्तिकं ततः ॥ १२ ॥
दिनमासान्धभेदेन चालशान्तिस्ततः परं ।
रोगक्षतिविषादादिशान्तयोऽत्र शान्तयः ॥ १३ ॥
यंचके च मृते शान्तिस्तपुष्करमृते ततः ।
विषादक्षमृते शान्तिर्गैजशान्तिस्ततः परं ॥ १४ ॥
अथगोपीडने शान्तिः काकमैपुनदर्शने ।
वायसांतःप्रवेशे च पक्षीसरटशान्तिकं ॥ १५ ॥
कपोतस्य ततः शान्तिः कृत्वाशान्तिस्ततः परं ।
विबुद्धते तथा शान्तिरुत्पातानां च लक्षणं ॥ १६ ॥
उत्पातपाककालश्च शान्तिः साधारणी ततः ।
देवताग्न्योर्बृहस्पृह्योर्जलानां च विकारके ॥ १७ ॥

उपस्करविकारे च मृगपक्षिविकारे ।
 अनिमित्ते गृहादेश पाते शान्तिस्ततः परं ॥ १६ ॥
 नानोत्पातेषु शान्तिश्च मृतजीवनशान्तिकं ।
 उक्ता शान्तिरकाले च हस्तिनो मद आगते ॥ १७ ॥
 हस्तिन्याश्च तथा धेनोर्भेदे शान्तिस्ततः परं ।
 शान्तिर्भेगे च दंष्ट्रायां भगे लिङ्गादिकस्य च ॥ २० ॥
 दुःस्वप्नदर्शने शान्तिः पर्जन्याभाषशान्तिकं ।
 आद्यो राजाभिषेकश्च प्रतिषेधाभिषेचनं ।
 सिंहासनच्छत्रविधिर्दुर्गस्य विधिरीरितः ॥ २१ ॥ ०

It ends :

श्रीरामेश्वरसूरिसूनुसुदभूदो भट्टनारायणः
 श्रोत्रोपदिष्टमानसंजनयौ श्रीरामकृष्णस्ततः ।
 मीमांसानयनस्यविद् दिनकरस्तस्मादभूत्तत्कृतिः
 सर्वे शान्तिकतत्त्वसारविषया रामाय दद्यान्मुदं ॥

इति श्रीमद्रामेश्वरसूनुनारायणसुतरामकृष्णस्तज्जिनकरकृतः
 शान्तिसारः समाप्तः ॥

See Rāj. Mitra, Bikāner Cat., p. 456 ; Bur-
 nell, Tanjore MSS., p. 138b.

[GAIKAWAR.]

1755.

2194. Foll. 212 ; size 11 in. by 5 in. ; in-
 different Devanāgarī writing of about 1750 A.D. ;
 ten lines in a page.

Śāntisāra [B].

[GAIKAWAR.]

1756.

522a. Foll. 20 ; size 10 in. by 4 in. ;
 fairly good, modern Devanāgarī writing ; eight
 lines in a page.

The same work [C].

Incomplete. The MS. breaks off before the
 conclusion of the first section (*lakṣahomādi-
 paddhati*, which in MS. A. ends on fol. 39b).

[H. T. COLEBROOKE.]

1757.

1741. Foll. 103 ; size 9½ in. by 4½ in. ;

indifferent Devanāgarī writing of the latter
 part of last century ; nine (foll. 78-89 ten)
 lines in a page.

a) Foll. 1-77 and 90-103 (paged 93-106),
 contain portions of *Dinakara's Śāntisāra*.

The MS. begins :

ओं स्वस्ति श्रीनृणां पतये नमः ॥ ओं स्वस्ति नीति
 मीतामन्त्रिणां भग स्वस्ति देव्यदिति नवैकः । स्वस्ति पूषा
 असुरो दाधानु नः ॥ १ ॥ स्वस्ति छावापृषिणी ०

अथ गणेशपूजा fol. 2a ; इति गणेशपूजा । अथ मातृका
 पूजनं 5a ; — इति दिनकरभट्ट ० शान्तिसारे ऽर्कविवाह-
 प्रयोगः 26a ; — इति भविष्योत्तरपञ्चीपूजाविधिः समाप्तः
 35b ; — इति समावर्त्तनपद्धतिः ॥ 77a.

Fol. 90 begins : मुदोदेवताहोमे विनियोगः । ओं
 च्छतावाह ० ; इति जयाहोमः 91b ; इति विवाहपद्धतिः
 100b ; ० चतुर्थीकर्म 102b ; ० गोमुखप्रसवविधिः 104a.
 This portion (a), marked ६० in the margin,
 and दशकर्मधर्मे [पद्धति supp.] शास्त्र on the fly-leaf,
 ends इ. शा. एकनक्षत्राशान्तिप्रयोगः ॥

b) Foll. 78-89 (not paged in the ordinary
 way, but marked 1-12 at the top) contain
 a fragment of the *Prayogaratna*.

It begins : अथ क्रमप्राप्तो विवाहः ॥ तत्र तावदुप-
 योगितया किंचित्संक्षेपेणोच्यते ॥ ०

इति ० मंडपदेवकादिप्रतिष्ठा fol. 83b ; ० देवकोत्थाप-
 नादि 84b ; ० नववधूगृहगमनविधिः 85a, etc.

This portion ends : इति प्रयोगरत्ने ऽर्कविवाहः ॥
 see above, no. 471 (MS. 2794, fol. 118).

[H. T. COLEBROOKE.]

1758.

178. Foll. 199 ; size 12½ in. by 4 in. ;
 fair Devanāgarī writing, of 1806 A.D. ; ten lines
 in a page.

Śāntiratna, or *Śāntikamalākara*, another treatise
 on lustrations, and the means of averting
 evil omens, by *Kamalākara Bhaṭṭa*, (second)
 son of *Rāmakrishṇa Bhaṭṭa*.

It begins :

नारायणात्मजश्रीमद्रामकृष्णस्य सूनुना ।

कमलाकरसंज्ञेन प्रोच्यन्ते शांतयः क्रमात् ॥

तत्र । एवं विनायकं पूज्य ग्रहाद्यैव विधानतः ।

कर्मणा फलमाप्नोति श्रियं चाप्नोत्यनुत्तमाम् ॥

इति याज्ञवल्क्येन सर्वकर्मांगत्वोक्तेर्विनायकशांतिरुच्यते । °

इति ° विनायकशांतिः fol. 7a; इति ° सर्वकर्मस्वर्ग-
निर्णयः । अथ सर्वशांतिप्रकृतित्वाद्ग्रहयज्ञः 10b; इति °
शतमुखादिकोटिहोमः 29b; इति ° नवग्रहयज्ञः । अथ प्रसव-
शांतयः 35b; इति गंडांतशांतिः 39a; इति ° कृष्णचतुर्दशी-
शांतिः 41b; इति सिनीवालीकुहूशांतिः 43b; इति °
दर्शशांतिः ॥ इति तिथिशांतयः ॥ अथ नक्षत्रशांतयः । 45a;
इति ° ज्येष्ठाशांतिः 47a; इति ° मूलशांतिप्रयोगः 58a;
इति ° आश्लेषाशांतिः 64a; इति ° प्रसवशांतिः 64b; इति °
एकमक्षत्रजननशांतिः 64b; इति ° व्यतीपातादिशांतिः । अथ
ग्रहयज्ञशांतिः 96a;—इति ° ज्योतिषतन्त्रनक्षत्रशांतयः ॥ अथ
रविशांतिः 120a; इत्यंगारकशांतिः 120b; इति बुधशांतिः
121a, etc.; इति ° अक्षतसामान्यशांतिः । अथ नानोत्पात-
शांतयः । 133a;—इति ° रुद्रविधानं समाप्तं । अथ वेदपा-
रायणं 155a; इति वास्तुशांतिः । अथास्मत्पितृकृतो वास्तु-
शांतिप्रयोगः 166a; इति श्रीमद्विष्णुद्वंद्वंशपादपद्मश्रीभट्टना-
रायणसूरिसूनुभट्टरामकृष्णविरचितः पौराणवास्तुप्रयोगः 171b;
इति ° अक्षैविवाहः 178b; इति ° रामकृष्णभट्टकृतो रुद्रसा-
नविधिः 183b.

It ends :

श्रीमन्नारायणाख्यात्मजनि विबुधो रामकृष्णाभिधानस्

तत्सूनुः सर्वविद्याभुधिनजबुलकीकारतः कुंभजम्बा ।

दृष्ट्वा नानानिबन्धान् व्यरचयदतुलं ग्रंथमञ्जाकराख्यः

पित्रोः पादाब्जभृंगो रघुपतिपदयोः स्वश्रमं प्रार्थयच्च ॥

[(r. संश्रयं प्राप्य यत्नात्)

इति शतचंडीसहस्रचंडीप्रयोगः ॥ (Rāj. Mitra, Notices,
V., p. 270).

यो भाट्टतंत्रगहनार्थवकर्णधारः

शास्त्रांतरेषु निखिलेष्वपि मर्मभेदा ।

यो ऽत्र श्रमो ऽस्ति विहितः कमलाकरेण

प्रोतो ऽमुनास्तु स कृती बुधरामकृष्णः ॥

इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणपारीशरामेश्वरभट्टसूरिसूनुनारायण-
भट्टसुतमीमांसकरामकृष्णभट्टात्मजकमलाकरभट्टकृतं शांतिरत्नं
समाप्तं ॥

Foll. 68-95, written by a different hand, have been inserted there, but apparently belong to some other part of the work.

For another MS. of the work, see Bikāner Cat., p. 455; for a *Śāntiratnākara*, by the same author (probably the same work), see Burnell, Tanjore MSS., p. 138b.

The author wrote his *Nirṇayasindhu* in 1611-12 A.D. [H. T. COLEBROOKE.]

1759.

160b. Foll. 206; size 12 in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, in 1801 A.D.; ten lines in a page.

The same work. [H. T. COLEBROOKE.]

1760.

917. Foll. 80; size 12½ in. by 4 in.; very fair, modern Bengali handwriting; seven lines in a page.

Śāntikatattvāmṛita, a manual of directions for averting evil omens and propitiating astral influences, by *Nārāyaṇa Śarman*.

It begins :

नत्वा गोपीकानां मत्वा च विविध[वि]बुधवाक्यानि ।

श्रीनारायणशर्मो शान्तिकतस्वामृतं तनुते ॥

अक्षुतसिन्धुप्रमुखे तत्तत्सूले पुराणादौ ।

नानास्थाने ये ऽर्थास्ते ऽस्मिन् ग्रन्थे समासेन ॥

तत्र शान्तिलक्षणमाह स्मृतिः । °

It ends : धेनुं सुवर्णी च दक्षिणां दद्यादित्यर्थः ॥ इति
गण्डशान्तिपरिच्छेदः ॥ and by a different hand : इति
श्रीनारायणशर्मकृतं शान्तिकतस्वामृतं समाप्तं ॥

See Rāj. Mitra, Notices, II., p. 9; VII., p. 233. [H. T. COLEBROOKE.]

1761.

665a. Foll. 1-18; 4to.; size 11½ in. by 9 in.; European paper; fairly written, in Devanāgarī; fifteen lines in a page.

Mahāśūnti, a treatise on expiatory and propitiatory rites, in two adhyāyas of 18 and 25 sections resp.

It begins: ओं नमः श्रीवेदत्रयणे । श्रीहरिः ओं ॥

महाशान्तिं प्रवक्ष्यामि यां प्राप्य महतीं श्रियं ।

ब्राह्मणः क्षत्रियो वापि वैश्यो वाप्युपसर्जति ॥

ब्राह्मणः सर्वकामार्थं क्षत्रियः पृथिवीजयं ।

सर्वतस्तु समृद्धिं च वैश्यः समधिगच्छति ॥

दिव्यं वा पार्थिवं वापि शान्तिरिहमथापि वा ।

महाशान्तिः प्रशमयत्यन्यद्वा भयमुच्छ्रितं ॥

Chapter II. begins: अथ नक्षत्रायामुपाचारं वक्ष्यामो हतवासाग्नेः (अहतवासा अग्नेः) पुरस्तादहतेन वस्त्रेणोदग्दशेनात्मन्यवसाय कृत्वा दीन्यज्ञायावाहयेदावाहयिष्यामि ०

It ends:

समामेयं महाशान्तिः प्रेमानंदलिपीकृता ।

प्रतापोद्दमासिद्धकोलपुरुक्प्रभोः कृते ॥

For the first part of this treatise see Weber, Cat. Berl., no. 1249. [H. T. COLEBROOKE.]

1762.

1730a. Foll. 44; size 8½ in. by 4 in.; indifferent Devanāgarī writing; nine lines in a page.

[Navagraha-] *Śāntipaddhati*, a manual of directions for the propitiation of the nine planets, according to the *Sāman* ritual, by *Śivārāma*, son of *Viśrāma*.

It begins:

प्रणम्य तातं विष्णुं विद्महे जगद्भिका ।

ग्रहशान्तिविधिं वक्ष्ये सामगानां हिताय वै ॥

Then follows a lacuna, space being left for some three or four lines; after which it proceeds:

गर्भाधानादिविवाहान्तस्तस्कारकर्मसु क्रियमाणो नैमित्तिकः । संपदादिफलोद्देशेन क्रियमाणः काम्यः ॥ तत्र नित्ये नैमित्तिके च न विहितकालनिषिद्धकालाक्षपेक्षा । काम्ये तु सर्वांगोपेतस्यैव फलवत्त्वाद्भिहिते एव काले अनुष्ठानं । तस्मात्काम्यसु ज्योतिर्विदादिष्टे शुभे ऽहिं कर्तव्यः । काम्ये ग्रहयज्ञे मंडपकुंडादि यथोक्तमेव सर्वं कार्यं ॥ इति परिभाषा ॥ अथ कर्मक्रमः ०

इति गणपतिपूजा fol. 3b; चतुर्विंशत्यर्च 6b; खल्लि-वाचनं 7a; कौतुकबंधः 7b; अग्निस्थापनं 10b; ० ग्रहाणां स्थापनं 18b, etc.

It ends: चतुर्विंशत्यर्चिं प्रणम्य यथाविभवं ब्राह्मणा-त्संपूज्य इहाग्नेन संभोज्य दीनान्धकृपणैर्भ्यो यथाविभवमन्नादि दत्त्वा इहेवैधुभिश्च परिवृतः स्वयं भुक्त्वा आत्मानं कृतार्थं मन्यते ॥

इति विष्णुकुटमाशिक्षणीराजितचरणकमलपुष्पश्रीविष्णु-मात्मजशिवरामविरचिता नवग्रहायामयुताहुतिहोमात्मिका शां-तिपद्धतिः समाप्ता ॥ सं ० १८०६ वर्षे फाल्गुणवदि ७ मंदि लि ० वा आशारामेण ॥

For the same author's *Chandogānīyāhnika*, see above, no. 455. [H. T. COLEBROOKE.]

1763.

1460. Foll. 409; size 8½ in. by 4½ in.; written, in Devanāgarī, by different hands, in the (16th or) 17th century; 9–15 lines in a page.

Mahārṇava, a comprehensive work on expiations for removing and obviating diseases and evil influences resulting from deeds in a former existence (*karmavipāka*); compiled by *Bhaṭṭa Viśveśvara*, son of *Peṭṭibhaṭṭa*, under the auspices of *Māndhātṛi*, younger son of *Rājā Śrī-Madanapāla*, and brother of *Prīthvimalla* (author of *Śiśurakṣhāratna*).

The work begins:

नमः सकलकल्याणभाजनाय पिनाकिने ।

नमो लक्ष्मीनिवासाय देवतायै गिरौ नमः ॥ १ ॥

प्रबालाद्रिप्रस्यस्तुतिनिचयपर्यायवपुषे ॥ २ ॥

Cf. *Smṛitikaumudī*, Aufrecht, Cat. Bodl., no. 653, verses 3–12.

यदिदिरानाथपुरंदराद्यैराराधितं ॥ ३ ॥

प्रकृष्टचलकुंडलस्तवकृष्टगंडस्थलं ॥ ४ ॥

कांते कृतागसि ॥ ५ ॥

आसीदसीमगुणटाककुलांबुराशात् ०

श्रीरत्नपालनृपतिभुवनैकरत्नं ॥ ६ ॥

तस्यानुजो भरहपाल इति प्रसिद्धः ० ॥ ७ ॥

सुतो ऽस्य जातः सुकृतोन्नतस्य ०

नाम्ना हरिचंद्र इति व्यधत् ॥ ८ ॥

तस्यात्मजो भूदतुलप्रतापः साधारणो भूमिपतिर्वदान्यः ।^०

बंधच्छिदां विरुद्धकीर्तिं ॥ १० ॥ [॥ ९ ॥

अस्यात्मजः श्रीमदनेन नास्त्रा ० ॥ ११ ॥

यः कूपानारामान् ० ॥ १२ ॥ Auf., Cat. Bodl.,

परिश्रित्यता कलाकलापं [no. 651, v. 17.

विदधानेन च भूरिशः प्रबंधान् ।

मदनेन महीभूताय येन

प्रयिता नूतनभोजराजकीर्तिः ॥ १३ ॥

पुत्रेषु सत्सपि कलत्रयुगे ऽप्य तस्य

पुत्री जगत्सर्वाविमृत्तरकीर्तिपूरी ।

जाती प्रियावतितरा प्रथमप्रसूती

नीती महोन्नतिमनस्यगुणैर्विनीती ॥ १४ ॥

उदारशीली सुमनोबिलास-

मनोऋषदावनकेलिलोली ।

यशोदयावर्धितमंगलांगी

यी रामकृष्णाविष संप्रतीती ॥ १५ ॥

यज्जैश्वानुकरणं न युवा न वृद्धः

शक्नोति कर्तुमपरः श्रुतसद्गुणो ऽपि ।

दानं निदानमखिलाधिजनायैस्त्रिभुवः

कीर्तिर्दिगंतवितता च यत्सदादीया ॥ १६ ॥

अप्रतिमस्रः पृथिव्यां पृथुमस्रस्तयोरभूज्येष्ठः ।

अपरो मांभानुगुणैर्मोधाता गीयते जगति ॥ १७ ॥

सो ऽयं सुकृतविधाता रिपुकुलजेता तनोति मांभान्ता ।

विद्वन्मुनेन मतिमान् सत्कृतिरालं महार्णवं नाम ॥ १८ ॥

श्रुतिस्मृतिपुराणानि समालोक्य यथामति । [१९ ॥

निबध्यते (विरच्यते C) समासेन निबंधो ऽयं महार्णवः ॥

[Here the present MS. (A) inserts the following five verses (some of which occur again at the end of some chapters), and a short prose section :

पेद्भिभट्टात्मजः (I) श्रीमान् भट्टविष्णेश्वरः सुधीः ।

महार्णवाभिषं स्मार्तं निबंधं कुरुते कृती ॥ २० ॥

मतिर्येषां शास्त्रे प्रकृतिरमणीया व्यवहृतिः

परा* शीलं छाद्यं जगति श्रुजवस्ते कतिपये ।

चिरं चित्ते तेषां मुकुरतलभूते स्थितिमियाद्

इयं व्यासारस्यप्रवरमुनिशिष्यस्य भणितिः ॥ २१ ॥

* Thus also A, B, C at the end; see *Madanapāri-jāta*, ed., Bibl. Ind., p. 128.

माता पुण्यचरित्रकीर्तिविभवा यस्याविका नामतः

शाकल्यापरमूर्तिरायचरितः श्रीपेद्भिभट्टः (I) पिता ।

सो ऽयं कौशिकवंशभूषणमणिः श्रीभट्टविष्णेश्वरो

वेदे स्मार्तमते नये च सपदे वाक्ये कृती वर्धते ॥ २२ ॥

दुष्कर्मपाकजनितामयकविताना

सत्कर्मशर्मकरमितुदितं मुनींद्रेः ।

तत्सांगजातमितरोक्तविधानपक्षं

वक्ष्यामि रोगनिखिलाह्निनिबर्हणाय ॥ २३ ॥

शनोविपाकः परतः कीर्तते कालनिर्णयः ।

कृतं च हायनस्येति निबंधे ऽस्मिन्ननुक्रमात् ॥ २४ ॥

then follows a short passage : ननु कथं कर्मविपा-
ककालनिर्णयवार्धिककृत्यानां पौर्वोपर्यं ।^० ending

इति पेद्भिभट्टात्मजभट्टविष्णेश्वरविरचिते महार्णवाख्ये कर्मवि-
पाके संगतिः समाप्ता ॥ अथ वक्ष्यमाणसकल ०]

तत्र तावद्वक्ष्यमाणसकलकर्मोपयोगित्वेन कर्मविपाकरूपरो-
गादिनिवृत्त्यर्थं प्रायश्चित्तादेरवश्यकर्तव्यता प्रतिपाद्यते । तद्यथा ०

The work consists of forty chapters, or waves (*taranga*), the first seven of which (ending fol. 235b) treat of *prāyaścitta*, as a religious observance for the improvement of a man's future prospects; while the remaining chapters deal with *karmavipāka* more especially, and aim at "taking away the gripe of a particular malady." While the former section draws its prayers and invocations largely from the *Veda*, particularly the *Yajurveda*; *Purāṇas* and *Tantras* have supplied most of the materials for the second section. The authority most frequently laid under contribution is the *Śānta-tapīya Karmavipāka*. The following may serve as a specimen of the endings of chapters, and the subjects treated :

महार्णवाख्ये महति प्रबंधे

मांभानुनाम्नो मदनात्मजस्य ।

सत्कर्मरालीचनिदानमाद्यत्

तुंगस्तरंगो ऽयमगादगाथः ॥ fol. 6a ;

इति शातातपीयकर्मविपाकोक्तपरिभाषा 9a ; इति जमद-
ग्निप्रोक्तः कूप्याडहोमविधिः 11a ; इति वीधायनोक्तः कूप्या-
डहोमविधिः 12a ; आज्यहोमविनियोगः 19a ; इति कूप्या-

इहोमानुष्ठानक्रमः ॥ ० द्वितीयस्तरंगः ॥ 27b; इत्यापस्तवीयो
गणहोमविधिः 29a; चरुहोमविनियोगः 37a; इति० तृतीय-
स्तरंगः 42a; इत्याम्बुलायनघोषशान्तिः 52b; इति तैत्तिरीय-
घोषशान्तिः 75a, etc. Up to fol. 50, and on foll. 73
-75, the *mantras* are accented.

The chapter on *vināyakaśānti*, referred to
in the author's *Smṛitikaumudī* (Aufrecht, Cat.,
p. 277a), is found on foll. 155a-160b of the
present MS.

The last few leaves of the MS. have been
partly restored by a more modern hand.

It ends: इति मेघसहस्रं ॥

मतिर्येषां शास्त्रे ० see above ॥ १ ॥

कविराधुनिकश्चिरान्तो वा

न विशेषः क्वचिदस्ति सञ्जनानां ।

इयमेव जितं मया यदेवाम्

अतिलोकेषु गुणेषु पश्यपातः ॥ २ ॥

इति श्रीपंडितपारिजातकभट्टारमल्लेयादिविरुद्राजीविरा-
जमानश्रीमदनपालपुत्रस्य माधानुनिबंधे महाश्रीवाभिधाने कर्म-
विषाके ग्रहप्रकरणं समाप्तं ॥ समाप्तश्च महाश्रीवनामनिबंधः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1764.

2152. Foll. 404; size 11 in. by 5 in.;
good, large Devanāgarī writing, of about 1750
A.D.; ten lines in a page.

The same work [B].

This copy ends, foll. 395b-396a: इति मेघसहस्रं ॥

मतिर्येषां ० ॥ १ ॥

महाश्रीवाख्ये महिते प्रबंधे

माधानुनाम्नो मदनान्नस्य ।

सत्कर्म्मरत्नावलिभृष्ट (!) चत्वा-

रिंशस्तरंगो ज्यमगादगाधः ॥ २ ॥

समाप्तो ज्य महाश्रीवनामा निबंधः ॥

Then follow eight leaves, containing a list
of contents, written in triple columns.

[GAIKAWAR.]

1765.

3251. Foll. 410; size 7½ in. by 6¼ in.;
written, in the Śārada character, on birch bark,
by two different hands; 15-17 lines in a page.

The same work [C].

The first leaf is missing, the second leaf
beginning with the last *pāda* of verse 4 (प्रकृ-
चल ०) of the introduction, viz. महः किमपि मोहनं
कपटशैशवं-- this leaf, as well as the next, is
however sadly injured through the bark having
peeled off.

A facsimile of one of the pages of this MS.
has been published in the Palæographical
Society's Oriental Series, part IV., with a
descriptive account by Dr. Haas. The writing
material used being of a very delicate nature,
the MS. has to be handled with extreme care.
It is wrapped in a plain case of limp leather,
stamped with an ornamental edging.

The MS. ends on fol. 401a with the same
two *ślokas* as MS. A, but the second is slightly
defective; whilst of the colophon the copyist
only wrote इति श्रीपंडितः; which is followed by
an *anukramanikā* to the work.

Several lacunæ occur in the body of the
work, esp. one extending from fol. 149b to 160a.

[G. BÜHLER.]

1766.

201. Foll. 99; size 10½ in. by 4½ in.;
fairly good Devanāgarī writing, of 1639 A.D.;
ten lines in a page.

Karmavipākāsāra, a digest of directions for
the expiation and removal of the evils resulting
from sins in a former existence, especially
maladies of all kinds, by *Dinakara*, son of
Rāmakṛishṇa and *Umā*, and grandson of *Nārā-*
yaṇa Bhaṭṭa. It begins:

प्राप्तोमा प्रसूयं तनयमिह पिता रामकृष्णश्च सो ज्यं

प्रायश्चित्तेषु सारं दिनकरविबुधः शान्तिकानी च सारं ।

कृत्वाथो कर्मपाकेष्वस्त्रिलुभमुदे सारमेतं तनोमि
 श्रीरामाभिन्नप्रभावादयमपि भजतां स्यात्तिसुखैरायां ॥ १ ॥
 यथे कर्मविपाकाये ये मयार्थो निरूपिताः ।
 तेवामादौ सुबोधाय क्रियते अनुक्रमः स्फुटः ॥ २ ॥
 प्रारम्भनाशो दानादेः प्रायश्चित्तैः समुच्चयः ।
 रोगाणां तारतम्येन द्वादशादृतदर्धकं ॥ ०

This *anukramanikā* consists of 50 ślokas, ending thus :

दारिद्र्यहारि धनदं मूर्तिदानं ततः परं ।
 श्रीसूक्तस्य विधिल्लङ्घ्यं रत्नदानं समृद्धिदं ॥

नन्वनिहृत्वाविशेषाच्छातिकाकर्मविपाकायोः को भेदः ।
 उच्यते । भाष्यनिवारकर्म विपाकत्वं । कर्मविपाकशब्दश्च कर्मणां
 विशेषेण पचनमिति व्युत्पत्त्या व्याख्यादिषु मुख्यः । तद्विपाका
 जात्यायुर्भोगा इति पातंजलसूत्रात् । तन्निवर्तककर्मसु लाक्षणिकः ।

It ends : इति श्रीसूक्तं हेमाद्री संवर्तः ॥
 समुद्रजानि रत्नानि नरो विगतकल्लवः ।
 दत्त्वा विप्राय महते प्राप्नोति महतीं श्रियं ॥

श्रीरामेश्वरसूरिमनुरुदभूद्यो भट्टनारायणः
 श्लोकीयं डितमानसं डनजयी श्रीरामकृष्णस्ततः ।
 श्रीमत्मानयतस्त्विदं दिनकरस्तस्माद्भूतकृतिः
 सेयं कर्मविपाकसारविषया रामाय दद्याम्मुदं ॥

इति श्रीमद्रामेश्वरसूरिसूनुश्रीमन्नारायणसूतश्रीमद्रामकृष्णसु-
 तदिनकरकृतः कर्मविपाकसारः समाप्तः ॥ संवत् १६२६ समये
 वैशाखवदी चैतशीचरभुभदी लिखितं अक्षपतीब्राह्मण कासिके
 वाशी (!) ॥

See Rāj. Mitra, Notices, VII., p. 303. A different work of the same title, Bikāner Cat., p. 405. [H. T. COLEBROOKE.]

1767.

2652. Foll. 250 (wanting foll. 1, 8, 31, 41, 43, 161, 163, 191, 218, 227-34; double nos. 99, 118, 144); size 10 in. by 6 in.; careless Devanāgarī writing, of 1533 A.D.; nine lines in a page.

Sāragrāha-Karmavipāka, a similar digest, by one who calls himself the eldest son of *Kāhnaḍa*, or *Kāhnaḍa* (i.e. *Kṛishṇa*), and grandson of *Padmanābha*.

The work seems to have been compiled, in 1384 A.D., under the patronage of *Karṇasimha*, minister to King *Durgasimha* of *śri-Nandapadra* (?), son of *Maṅgala Bhūpāla*.

The present MS. commences in the fourth verse of the introduction; but the beginning, as well as some of the defective verses further on, are here supplied [in brackets] from a collation of four Bombay MSS. kindly sent by Professor R. G. Bhandarkar :

[यो देवः किल पूर्वसर्गसमये संस्मर्यते ब्रह्मणा
 यश्चादौ सुरसिद्धदैत्यमनुजैरभ्यर्च्यते कर्मणा ।
 विप्रव्रातविधातजातकठिनं कुतं कुठारं करे
 विधातं तमुपास्महे गजमुखं सिद्धेः परं कारणं ॥ १ ॥
 वंदे विश्वनुतां पितामहसुतां वाग्देवतामेव तां
 यस्याः पुण्यपदप्रसाददलितशोभोयजाग्रो जनः ।
 उद्यत्यावैष्णवंद्रुसंद्रितसुधापायोधिबोधिचिच्छटा-
 निर्गिष्काननवर्षावाक्पानकरैर्विह्वलसु संदीप्यति ॥ २ ॥
 तमादिदेवं जगतामधीशं
 चतुर्मुखं ध्यानचुषं प्रपद्ये ।
 चराचरं यत्स्मरणाद्भूव
 विद्यास्तथाष्टादश यन्मुखैः ॥ ३ ॥
 विश्वजातारमोशं दलितदनुसुतं मुक्तिदं भक्तिभाजां
 विष्ण्वयुषं विष्णुं विबुधजनघनप्रोतिदं योगिगम्यं ।
 विष्णुं कालग्रसिष्णुं करकहितगं दशशंखचक्राञ्जयापं
 पापं विद्रावयंतं भवजभयहरं ब्रह्ममूर्तिं प्रपद्ये ॥ ४ ॥
 देवं सुधाकरकलाकलितोत्तमोगं
 अक्षं त्रिशूलधरमद्रिसुतावृतांगं ।
 कोपप्रसादमतिवर्जितमुग्रबोधिं
 वंदे सुरविगणं सिद्धतनुं वृषाकं ॥ ५ ॥

अथ ॥ दृष्टं यदत्र तत्तस्माद्वीत्वा सारं हि शास्त्रतः ।
 यथकर्तुरथो व्यक्तिः प्रोच्यते परमार्थतः ॥ ६ ॥
 [राजा] यत्र सुरे (I. पुरे) सुरेश्वरसमः श्रीदुर्गसिंहो महान्
 अज्ञा यस्य तनोः पदे च महिषी धन्याधिका राजते* ।
 [यत्सावित्र्य] धुरां परां कलयति श्रीकर्णकंठीरवः
 कस्तूर्यैयितुं क्षमः क्षितितले श्रीनंदपुत्रो (पट्ट Bo.)
 [तस्मिन्] [बुधः ॥ ७ ॥

* रापते MS. In the only Bomb. MS. which has this śloka, this pāda reads thus: अक्षीगे ननु यस्य पट्ट-
 महिषी-याधिका राजते ।

येनादौ] जगदीश्वरेण ह्यभना(जनता Bo.) मयीदया
[स्यापिता

ये दायेन समुद्रतापनिभृता धर्मदुहो नाशिताः ।
सोहं(1.54) संप्रति दुर्गसिंहनृपते(ति Bo.) गौंवावतीयो-
[शतस्(इतस् MS.)

तत्तत्सर्वमिदं करोति यदहो नान्येन निष्पद्यते ॥ ८ ॥
तस्मिन् राज्ये

वेदव्यास इव प्रपञ्चचतुरस्तस्मिन्नात्मा नाटयन्
आसीद्विष्णुपुराणपाठनिरतः स्वाचारवान् नृपधीः ।
विख्यातो भुवि चित्रकूट इति वै यो नागरजातिषु
प्रज्ञागवित्वाचकेषु धिवणः श्रीपद्मनाभाभिधः ॥ ९ ॥

तस्यात्मजः काण्डदेवनाम्ना(1. नामा)
व्यासः प्रयासैकमतिः सुपुत्रैः[or स्त्र्ये] ।

गयाप्रयागादि विगास तीर्थो-
न्यनेकशौके(1. गं) विमलीचकार ॥ १० ॥

[य]स्त्वगस्यकृतपुण्यसंचये[रु]द्रधार निजपूर्वपूरुषान् ।
उद्यमै[क]निधिरुद्रमात्मधीर्ज्ञोतिर्मंडनमिहावभासते॥११॥

तस्य वश्यमनसः सुतो ज्ञानः
शास्त्रसारकृतसंग्रहप्रज्ञः ।
लोकशोककरकर्मकृतनः(नं v.l.)
शास्त्रशस्त्रमिदमाचरन् सः ॥ १२ ॥

शास्त्रेभ्यः सारमादाय केवले संचंधारणं ।
तस्मादस्मासु तुष्टार्थेतु(1. तुष्टंतु) सूरयः शास्त्रपारगाः॥१३॥

तद्यथा तथ्यमेव सिद्धं(इ v.l.)नृपतिभर्तृहरिवाक्यं ।
नमस्यामो देवास्तु हतविषेस्ते ऽपि वशगा विधि ०
तस्माद्व्ययकश्च । [(Bh., Nit. 92 or 94) ॥ १४ ॥

यदैहिकामुष्मिकभावसिद्धं
बुद्ध्या विपुलमुत बुद्धिबुद्धं ।
यत्कर्म देवास्त्यमिह प्रसिद्धं
भुभानुभं नौमि तदीशनं ॥ १५ ॥

तत्र मादं(तत्रापरं Bo.) दुःखकरं नराणां
भुभेतरत्कर्म निरीक्ष्य पाके ।
यदुचुराद्या मुनयो विचार्य
निजायेषु बुद्ध्या विविधप्रकारं ॥ १६ ॥

गर्भो मनुगौतमयाश्वत्थी
बोधायनः सुश्रुतशालिहोत्री ।
ज्ञातातपः प्राणिगणानुकंपी
पुराणकर्ता यदुवाच वेधाः ॥ १७ ॥

नामाभेदेषु वेदेषु यत्तदुक्तं मनीषिभिः ।
धर्मशास्त्रपुराणेषु कर्म किं पाकलक्षणं ॥ १८ ॥

किंचिद्वर्गोद्गीतमाचार्यः किंचित्
किंचिन्नोत्ता सुश्रुताच्छालिहोत्रात् ।

मन्वादिभ्यः सत्यवत्याः सुताश्च
पीराण्येभ्यः सा दाय किंचित् ॥ १९ ॥

विद्वज्जनविनोदाय हिताय भुविना(1. भ ०) भुवि ।
सारग्रहमिदं नास्ति सास्त्राय शास्त्रमुद्धरे ॥ २० ॥ ०

Fol. 5b: इति सारसंग्रहे(!) कर्मविपाके दैवकल्पना-
प्रकरणं ॥ अथ प्रकरणाधिकारसंख्या ॥ तत्र

मौल्यगिनृपतिविरचितं कर्मविपाकं यतः पुरस्कृत्य ।
रचितो ग्रंथस्तस्मात्प्रसिद्धं नाम तस्यापि ॥ १ ॥

ग्रंथे प्रकरणाभ्यं पञ्चपञ्चाशदेव हि ।
अधिकाराः पञ्च युक्ताश्चत्वारिंशत्समन्विताः ॥ २ ॥

शतत्रयं परिख्याता दानानी(!) शान्तिकारणं ।
पञ्चाशद्विरुपेतानि अष्टौ चैव शतानि तु ॥ ३ ॥

चत्वार्येव सहस्राणि ग्रंथवृत्तस्योक्तानि संख्या प्रकीर्तिताः(!) ।
एवं ५२०० श्लोकसंख्या प्रकीर्तिता ॥

एवं मयाधिकाराणां संख्या ग्रंथस्य च स्मृता ।
न संशयो ऽत्र कर्तव्यो न न्यूनमधिकं भवेत् । अथ सारग्रहणं ।
षट्सप्ततिसमायुक्तं विज्ञानेशाज्जतद्वयं ।
पञ्च बोधायनीयानि गृहीतानि शतानि च ॥ ०

Thus the author states that his compilation is principally based on *Maulaji Nripati's Kar-mavipāka*, 1000 ślokas (in round numbers) having been taken therefrom, interlaced with quotations from other sources (*Vijñāneśa, Bau-dhāyana, Śātātapa, Dānakhaṇḍa, Ācārādīpa, Jñānamaṇḍala, Āyurveda, Bālacikitsā, Purāṇas* (of which he knows eighteen), and other works, the whole amounting to 5200 ślokas. After this statement he proceeds: अथ मौल्यगिः ।

नत्वा श्रीशमुनेशदत्तिवदनौ शक्तिं ग्रहान् वाडवान्
पुण्यानां तु निजापराध[ज]नितं दंडं विधायाधुना ।

श्रीमात्मील्यगिभूषितः स्वविहितं धर्मं प्रजापालनं
सम्यक्कर्तुमप्युत्तरोगक्षणं ब्रूते विधिं शास्त्रतः ॥

शास्त्रत इति तदाह ।

पुराणन्यायमीमांसाधर्मशास्त्रागमिधिताः ।
वेदा स्थानानि विद्यानां धर्मस्य च चतुर्दश ॥ ०

अथोद्देशेन व्याख्यः fol. 15a; अथ स्त्रीयानाचारवा-
क्यानि 16b; इति ज्ञानमंडलोकस्त्रीकर्मविपाकः 20a; इति
ज्ञानमंडले पुरुषकर्मविपाकोद्देशः 21a; अथ प्रायश्चित्तलक्षणं
22a; इति श्रीमद्विरचिते सारग्राहे कर्मविपाके प्रायश्चित्तवि-
कारः 54a; इति सारग्राहे कर्मविपाके ° चांद्रायणविधि-
नियमः 58a; इति श्रीमद्विर[चिते कर्म]विपाके ऐहिककर्म-
प्रायश्चित्तानि 63b; इति सर्वशास्त्रसारग्राहे(!) कर्मविपाके
सद्विरचिते प्रायश्चित्तग्रहणे प्रायश्चित्तविपाकः ॥ अथ दान-
प्रशंसा । 75a; इति दानसंकल्पप्रयोगविधिः 93b; इति
श्रीमद्विरचिते कर्मविपाके सारग्राहे प्रतिकरणव्यवस्थाकरणं
102a, etc. It ends:

वदनं प्रसाद[सद]नं सदयं हृदयं सुधामुचो वाचः ।

करणं परोपकरणं येषां केषां न ते वंछाः ॥

इति सारग्राहो नाम वृद्धकर्मविपाकः समाप्तः ॥ समाप्तं चेदं
कर्मविपाकनाम धर्मशास्त्रं ॥ संवत् १५ आषाढादि २० वर्षे
अष्टमशुदि १ दिने श्लेषि ॥

One of the Bombay MSS., which will be
described in Prof. Bhandarkar's next Report,
here adds the following verses kindly placed
by him at my disposal: अथ समयः ॥

आदौ बभूव भुवि विक्रमभानुनामा

भूवल्लभानुपसिद्धशिरोललाम ।

तत्प्राज्यराज्यसमयातिगतांतरिष्व-

वेदान्तिताम्रिषिभुसंस्थशरच्छतेषु (Samv. 1440) ॥

शाके रसोत्तरशतेषु गतेषु राम-

खोणीमितेषु (Śaka 1306) दयितेषु सहायिनेषु ।

मास्यकैतापविषमे किल मुक्कनामि

रक्षेशरश्मिरमणीयवल्लभपक्षे ॥

तिथौ स्कंदाश्विंसंख्ये च धाजद्राजालभाहनि ।

शुभ चतुर्थे विशाखाख्ये योगे सति शिवाह्वये ॥

सुरपतिपुरधृतमुद्रे समुद्रे सकलकलाचंद्रे ।

श्रीनंदपन्ननगरे(!) पुष्पचयैरुत्सवद्वन्द्वे ॥

श्रीमन्मंगलभूमिपालतनये श्रीदुर्गसिंहे नृपे

राज्यं शासति शाश्वतं विजयिनि क्षोणीद्रुतां तन्वति ।

तत्सावित्र्यधुरंधरे सुचतुरे मन्त्रीश्वरे दातरि

व्यापारान्तरिशीलयत्यनुदिनं श्रीकरीसिंहे सति ॥

मन्वेर्ष(1. मयैर्ष) श्रीमयसमये विपाकः पूर्वकर्मणा ।

सारग्राहाभिधः श्रेष्ठस्तेनैवायं समुद्धृतः ॥

यादुर्गपेषु मे दृष्टं तत्तथैवोद्धृतं मया ।

सुसंवद्धमसंबद्धं प्रसीदन्त्य सूरयः ॥

Cp. Bhandarkar, Report, 1882-3, p. 63, and
Cat. of Deccan Coll., p. 251 (where the work is
called *Sārasaṃgraha*, as at fol. 5b of the present
MSS.); Cat., p. 139 (*Sārasaṃgrāhaka*).

[GAIKAWAR.]

1768.

84a. Foll. 109; size 10½ in. by 4½ in.;
legibly written, in Devanāgarī, in 1770 A.D.;
fourteen lines in a page.

Karmavipāka, another work on expiatory
rites to be performed with the view of averting
evil influences, by *Bhaṭṭa Śaṅkara*, son of
Bhaṭṭa Nīlakaṇṭha.

It begins:

दिवाकरपदद्वंद्वं फलद्वंद्वप्रदायकं ।

त्रैलोक्यतमसो नाशकर्तुं तत्प्रणमाम्यहं ॥ १ ॥

See Aufrecht, Cat. Bodl., no. 659 (tran-
scribed from the present MS.), where a list of
authorities is given.

It ends: शीतश्वरनाशे गुडूचीसन्निधः । कन्यार्थे मन्त्रकृता
लाजाः ॥ इति त्वरितरुद्रप्रयोगः ॥

इति श्रीमीनासकभट्टनीलकंठालम्बभट्टशंकरकृती कर्मवि-
पाकः समाप्तः ॥

Regarding the author, see above, no. 1464.

[H. T. COLEBROOKE.]

1769.

2700. Foll. 417, two of which (375 and
376) are wanting; size 9½ in. by 4½ in.; legibly
written, in Devanāgarī; seven lines in a page.

Vidhānamālā, a treatise on ceremonies to be
performed with a view to averting evil in-
fluences, by *Nṛsiṃha Bhaṭṭa*.

It begins:

प्रणम्य लंबोदरमुत्तमानो संतोषदं सर्वपुराणदृष्टं ।

धर्मार्थकामव्यवहारसिद्धौ करोमि शुद्धार्थविधानमालां ॥ १ ॥

तत्वादी पुष्पवतीविधानं निरूप्यते । प्रथमतीर्थदृश्यमानं रजः
साध्यसाध्विति विविच्य साधुन[ः] प्रतीकारः कथ्यते । °

इति ० प्रथमतो रजोजोषहरविधानं fol. 4b; ० विकृति-
प्रसवजनितविघ्ननाशनविधानं 6b; ० यामलोत्पत्तिविधानं 8a,
etc.; ० नवग्रहपीडाशमनविधानं 20b; ० वायसग्रहविधानं
21a; ० हस्तिपादग्रहपीडाशांतिविधानं 22b; ० कर्णग्रहपी-
डाशमनविधानं 23a, etc.; - ० विवाहव्रतवधेषु मातृरजोदोष-
जनितविघ्नहरविधानं । अथ पुण्याहवाचनं 411a.

It ends: इति स्तुतिवाचनं ॥ इति श्रीविधानमालायां
श्रीमन्नृसिंहभट्टविरचितायां सर्वकामसिद्धिदं स्तुतिवाचनाख्यं
नाम विधानं २३९ ॥

प्रकरणानि द्विशतचत्वारिंशत्फलश्रुतिसहितं ॥

समाहृतमिदं शास्त्रं सर्वशास्त्रार्थसंग्रहात् ।

विधानमालिकाख्यं हि प्राणिनामुपकारकं ॥ १ ॥

धर्मार्थकामशास्त्रेभ्यः संगृह्यलंकृतं मया ।

उद्धृतं सर्वपुण्येभ्यो यज्ञतस्यात्मधुमक्षिकं ॥ २ ॥

ग्रंथस्यास्यानुरागेण मयानुग्रहेण वा ।

संतोषयंतु विद्वान्सः सचेतांसि (l. ख ०) समंजसा ॥ ३ ॥

चैराटे विषये ऽस्ति चंदनगिरेर्गोष्ठीतिमात्रे पुरं

देव्याः प्राक् सुमनोहरं वसुमतीतीरे अग्रहारो महान् ।

तत्रत्यो ऽर्चकुलोद्भवो गुणनिधिः श्रीमन्नृसिंहो द्विजश्च

चक्रे शास्त्रमिदं नृणामुपकृतिं संधाय चित्ते निजे ॥ ४ ॥

विधानमालां यथितां मयात्र

गुणानुसंधानविराजमानं ।

प्रमेयसारैः सुभगां पवित्रां

कुर्वंतु कंठेषु निजेषु धीराः ॥ ५ ॥

इति श्रीनृसिंहभट्टविरचिता विधानमाला समाप्ता ॥ संवत्
१९३२ समयनामकार्तिकसुदि ९ शनैश्चर समाप्त ॥

[MACK. COLL.]

1770.

921. Foll. 192; size 10½ in. by 4½ in.;
legibly written, in Devanāgarī, about the
middle of last century; ten lines in a page.

A commentary on the preceding work (? by
Viśvanātha, son of Hari). It begins:

यो धान्ततरशास्त्रमर्थचतुरः कारुख्यरत्नाकर-

सीजन्यामृतपूर्णमानसलसच्छोशंभुचिन्तः सदा ।

भूपालालिकलालनीयचरणद्वंद्वस्य सूनुरेरे

भूविस्तारियशाः सदा जयति स श्रीविष्णुनाथः सुधीः ॥ १ ॥

प्रणम्य लंबोदरम् ० २ ॥

विधानमालेति ग्रंथं नामधेयं तच्चान्यथै विधानानां मालेश्च
मालापरंपरेत्यर्थः । विधानं विधिः । ०

The commentary is not quite complete.

It ends: इति श्रीविधानमालायां पितामहस्मृत्युक्तं सर्व-
दिग्बेषु धर्मावाहनधर्मचारिकाविधानं संपूर्णं । this section
(236) ends at fol. 402b of the preceding MS.

[H. T. COLEBROOKE.]

1771.

1745a. Foll. 40; size 8½ in. by 3½ in.;
good, old Devanāgarī handwriting; eleven
lines in a page.

Lakshahoma-paddhati, a manual for the
performance of the *Lakshahoma*, for the pro-
pitiation of the various planetary agencies,
by *Kāśī Dikshita*, son of *Sadāśiva Dikshita*.

It begins: अथ लक्षहोमपद्धतिः ॥ तत्र तावत् नानादे-
वतोद्देशेन वक्ष्यमाणनानामंत्रैः सर्वपापक्षयार्थं परमसुखप्राप्त्यर्थं
क्रियमाणस्त्वेक[ः ।] उक्तं च बृहत्पाराशरेण ॥

अथातः संप्रवक्ष्यामि द्विजेन्द्राः श्रूयतामिदं ।

लक्षहोमविधिं पुण्यं कोटिहोमविधिं तथा ॥ ० 22 ślokas

इति बृहत्पाराशरे शांतिध्याये लक्षहोमविधिः ॥ प्रायश्चित्तस्यै
गायत्र्या लक्षहोमः कार्यः । गायत्र्या तिलहोमसहस्रे चैकः प्रा-
जापत्य इति । ०

अथ पुण्याहवाचनं ० मातृकापूजा fol. 6a; इति नांदी-
आहुतिः । अथ वरणं 9a; इति अग्निववरणं । ततो वास्तुपूजनं
10a; अथ अग्निध्यानं 22b, etc.

It ends: सर्वान्कामानवाप्नोति स्वर्गे लोके महीयत
इत्यादि प्रागेव लिखितं ॥ इति लक्षहोमपद्धतिः समाप्ता ॥ इति
श्रीयाज्ञिकसदाशिवदीक्षीतसुतकाशीदीक्षितकृता लक्षहोमप-
द्धतिः समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1772.

2016. Foll. 6; size 9 in. by 3½ in.; fairly
written, in Devanāgarī; nine lines in a page;
worm-eaten and injured by wear.

[Yati-] *Ārādhana-prayoga*, a manual of rules
and formulas for the propitiation of ascetics.

It begins: अथ यतीनां समाराधनप्रयोगः ॥ स च पावैश्वर्याज्ञानंतरं चः स--- स चैव ॥ कृतनित्यक्रियः मध्याह्ने वोडशाष्टी चतुरो वा ब्राह्मणानाहूय कर्ता--- राक्षस्य पवि-
त्रपाणिः प्राणानायस्य देशकाली संकीर्त्य श्रीनारायणप्रीत्यर्थं ब्रह्मीभूत-
--रोः आराधनं करिष्ये ॥ तद्गोचरं पादं च करिष्ये ॥
The mantras are accented.

Fol. 5b: अनेन ब्रह्मीभूतस्य गुरोः आराधनास्येन कर्मणा तेन श्रीनारायणः प्रीयतां न मम ॥ ततः सुहृद्भुक्तो भुञ्जीतेति ॥
यतीनां पुण्यतिथिसमाराधनप्रयोगः ॥ ततः प्राप्तदशमीमहालय-
त्रीष्वप्रयुक्तादिप्राज्ञानि कुर्यात् ॥ ० ४ lines ॥ वसिष्ठः ॥

चतुर्विधानां भिक्षुणां जातिबंधुमुतादिभिः ।

एकादशे हि(?) षष्ठि कर्तव्यं आर्चं तेषां तु पावैश्वर्यं ॥

इति आराधनप्रयोगः समाप्तः ॥ शके १७१२ विंगलनामसं-
वत्सरे कार्तिकशुद्धपौर्णमा मंदवासरे इदं पुस्तकं नेनोपनामेन
गणेशात्मकप्रभाकरेण लिखितं ॥

On the front and back pages the treatise is called "*Yatinām punyatithisamārāadhanapra-
yoga.*" [DR. JOHN TAYLOR.]

1773.

1217b. Foll. 6; size 11½ in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1700 A.D.; four-
teen lines in a page.

Dānaphalavrata, a description of a ceremony to be performed, it seems, by unhappy wives who have become estranged from their hus-
bands—like *Kuntī* (also called *Kusumāvati* or *Pushpāvatī*) and *Damayantī*—or are in fear of losing their sons, like *Sumitrā*.

The names of these personages occur in a tale given (on the last three pages) in illus-
tration of the preceding description, and ascribed to the *Padmapurāṇa*.

It begins: अथ दानाफलव्रतं (! thus always) ॥

संलिख्य गोमये भूमिं चतुरस्र[क]मंडलं(० लो) ।

तन्मध्ये षडदलं पदं शोभितं कर्षिकान्वितं ॥ १ ॥

प्राणायामत्रयं कृत्वा संकल्पं तु ततः परं ।

कलशं शंखपूजां च ततः पूजां समारभेत् ॥ २ ॥

तद्विषयभागे त्रिकोणमंडलं कुर्यात् । तन्मध्ये गणपतिं पूज-
येत् । ततो द्वारपूजा । पूर्वद्वारे वक्रतुंडाय नमः । एकदशाय ०
दक्षिणे महोदराय नमः । गजाय पश्चिमे लंबोदराय । विकटाय-
उत्तरे । विघ्नराजाय धूम्रवर्णीय चये वास्तुपुरुषाय । ऊर्ध्वभागे
भारतै । अधोभागे रत्नै । मध्ये गणपतये ।

अत्रागच्छ गणाधीश इह स्थाने च याम्यहं ।

यावत्पां पूजयिष्यामि तावत्पां [सु]स्थिरो भव ॥ १ ॥

चतुर्भुजं महाकायं गजवक्त्रं सुदंतकं ।

नूर्पकणीं त्रिनयनं ध्यायेत्सर्वार्थसिद्धये ॥ २ ॥

ध्यानं गणपतये ० आवाहनं । एकदशाय च आसनं । गजव-
क्त्राय पादं । ० --- ॥ अथारुणपूजा । ० ---

अथ महालक्ष्मीपूजा fol. 1b; अथ तुलसीपूजा 2a;
अथ सूर्यपूजा 2b; अथांगपूजा 3a; अथ पुष्पपूजा 3b;
अथ अष्टोत्तरपूजा 4a; इति पूजाविधिः 115a.

Fol. 5b: अथ कथा ॥ अथय ऊचुः ॥

पितृगृहे वर्तमानं कुंती व्यासं ददशै ह ।

नमः कृत्वा तु सन्नद्धा पाद्यार्चनमनादिकं ॥ १ ॥

दत्त्वा संप्रार्थितं व्यासं कुंती मुकुलितानलः ।

पतिपुत्राश्च(?) लोभोद्यार्थं व्रतं ब्रूहि महामुने ॥ २ ॥

व्यास उवाच ॥

शृणु दानाफलं नाम व्रते(?) व्रतं सर्वव्रतोत्तमं ।

कैलासशिखरे रम्ये पावैतीपरमेष्ठरी ॥ ३ ॥

व्रतानां सर्वदानानामुत्तमं ब्रूहि तद्व्रतं (! some

अशंकर उवाच ॥ [omission] ॥

साधु देवि त्वया पृष्ठमुत्तमं सर्वतः शृणु ।

भूमी तु भारते वर्षे पुण्ये च यमुनातटे ॥ ४ ॥ ० १२ ॥

स्त्रिय ऊचुः ॥

पुण्यव्रतमिदं देवि सौंदर्यं पापप्रणाशनं ।

सर्वसंपत्करं नृणां पतिपुत्राश्च(?) लोभोद्यदं ॥ १३ ॥ ०

It ends:

तदा व्रतं कृतं सर्वं भूमी दानाफलं (!) महत् ।

सुपुत्रालभते कुंती त्वं कुरु व्रतमुत्तमं ॥

ये पठन्तीदमाख्यानं शृण्वन्ति [प्र]अयान्विताः ।

सर्वपापविनिर्मुक्ताः यास्यन्ति परमां गतिं ॥ ५७ ॥

इति श्रीपद्मपुराणे उमामहेश्वरसंवादे दानाफलव्रतं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

4 F

1774.

2129. Foll. 2; size 9½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about the middle of the last century; thirteen lines in a page.

Sahagamanavidhi, or *Satividhāna*, a short treatise (in 66 ślokas) on the rite of *Satī*, by *Govindarāja*(?). Rather incorrect.

It begins: श्रीकृष्ण उवाच ॥

अथान्यात्(?)अधुना संप्रवक्ष्यामि नारीणां परमो विधिः

[(1.0 न विधि) ।

भर्ता वैव(?)सहैव) मरणं स्त्रीणां चैव प्रशस्यते ॥ १ ॥

गच्छते सत्यलोकं तु संयुक्ता पतिना(!) सती ।

सर्वदेवमयो यस्मात् सर्वतीर्थमयः पतिः ॥ २ ॥

नदीनां च यथा गंगा सुराणां च यथा हरिः ।

मुनीनां च परं ब्रह्म स्त्रीणां चैव तथा पतिः ॥ ३ ॥

It ends:

उक्तमा मध्यमा लोका ये वान्ये तत्र संस्थिताः ।

ते सर्वे हरिमुच्ये करतालीं प्रदापयेत्(!) ॥ ६६ ॥

इति श्रीगोविन्दपराम्(!)विरचितसहगमनविधिः ॥ After which is added, by a different hand, सतीविधानं । Outside it is called संगमनविधि.

Perhaps it is an extract from a *Purāṇa* or some other work. [GAIKAWAR.]

1775.

1705b. Foll. 13; size 8 in. by 4 in.; clearly written, in Devanāgarī; ten lines in a page.

Nilodvāhapaddhati, a manual for performing the ceremony of letting loose a bull, in connection with funeral rites.

It begins: अथ नीलोत्सर्गकाला उच्यते ॥

ग्रहणद्वितये पुंये(r. पुंये) तीर्थे चैवायनद्वये ।

विधुवद्वितये आङ्गे मृताहेष्वहकासु च ॥ १ ॥

इति सूत्रकाराणां वाक्यं । यथा । कश्चिन्मां फाल्गुन्यां वैशाख्यां माघ्यां आश्वयुजि अहकासु चन्द्रसूर्यग्रहणयोर्विधुवति उदगयने दक्षिणायने प्रेतस्यैकादशाहे इति कालाः ॥ तथा मास्यपुराणत् । आश्वयुज्यामाघाद्यां चैत्रवैशाखयोरपि । ०

It ends: अथ शान्तिकोपहाराः ॥ इति श्रीनीलोत्साह-
पद्धतिः समाप्ता ॥ संवत् १६४८ वर्षे माघवदि ७ भागे लिखितं ॥
[H. T. COLEBROOKE.]

1776.

2938. Fol. 1; size 10½ in. by 5½ in.; good, modern Devanāgarī; 20 lines in all.

Hitasūtra, a string of 65 rules of conduct and moral maxims, prepared, for Ballantyne, by *Venkaṭ-rām*, on 10th July, 1860.

It begins: श्री धर्मोपादानं संतोषः श्रेष्ठः १ ॥ अशील-
स्याचारो न भाजते २ ॥ खेमवतो नास्ये दोषे नाशो ऽस्ति ३ ॥
शान्मेत्यायं शीलं यो ऽधिगच्छेत् ४ ॥ वामाचारः पितुरप्यनिष्टः ५ ॥
आचार्यस्याज्ञां कुर्वीत ६ ॥ मानित्वं मूर्खाणां मिथ्याचारः ७ ॥ ०

The sentences are divided into seven adhyāyas; viz. five of 10 each, and the last two of 9 and 6 resp. [J. R. BALLANTYNE.]

1777.

2316A. Foll. 65; size 13½ in. by 4½ in.; good Devanāgarī writing, of 1809 A.D.; nine lines in a page.

Gotrapravaramaṇjarī, an exposition of the genealogies of the several *gotras*, and of the rules by which intermarriage is forbidden on account of community of ancestors invoked in the *pravara*, or invocation to *Agni*; by *Puru-shottama Paṇḍita*. It begins:

यस्मिं यत्स्य यदीयं जगदिदमखिलं यत्स्य यत्प्रधानं

यत्त्रेयं यन्निवासं स्थिरचरद्वयं यत्पुरा सम्प्रभूतं ।

यत्कीडावस्तुभूतं यदनुभवसुखं यत्स्वरूपानभिष्टं

यत्स्वायं यत्प्रबोधं यदतिहिततमं ब्रह्म तस्मै नमोऽस्तु ॥ १ ॥

आचार्योन्वेदकस्यान्यरिहितनिरतान् कल्पसूत्रप्रणेतृन्

सर्वान्बोधायनादीन् प्रथिपतिजननाश्रीलान् प्रथ-

तस्त्वोपासकगोत्रप्रवरमुनिसां मंत्ररीं तां करिष्ये [म्य ।

यज्ञानात्कर्मकांडं फलति निजफलं ज्ञानकांडं च सर्वं ॥ २ ॥

मास्यं कूर्मवराहसंजनृहरीन् रामांश्च रामानुजान्

नत्वा द्वादश कल्किविष्णुसहितान् ब्रह्मावतारानिमान्

तत्तत्प्राक्(1. प्रोक्)पुराणभारतगताः स्मृत्यंतरोक्ताश्च ये

तैर्गोत्रैः प्रवरैश्च पूर्वगदितां ब्रह्मान्यहं मंत्ररीं ॥ ३ ॥

Under each of the eight *gotras*, the corresponding passages are generally quoted from *Baudhāyana*, *Āpastamba* and *Satyāśhādhin*, *Kātyāyana* and *Laugākshi*, *Āśvalāyana* and the *Matsyapurāṇa*. This chapter ends fol. 52a, after which follow some chapters treating of intermarriage, and expiations of irregularities committed in this respect.

इति अत्रियवैश्यप्रवरकांडद्वयं fol. 53b; ° अहंप्रज्ञातबंधूनां गोत्रप्रवरकांडं fol. 54a; ° गोत्रप्रवरतत्त्वज्ञानमाहात्म्यप्रतिपादनपरं सूचकांडं fol. 55a; ° मातृगोत्रविवाहप्रतिषेधयुक्तिकांडं fol. 57a; ° सार्वैश्वर्यिकप्रवरकांडं fol. 58b; finally महाप्रवराध्यायपरिसमाप्तिगोत्रप्रवरकांडं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1778.

1708. Foll. 60; size 9 in. by 4 in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; 9-11 lines in a page.

Gotrapravaramaṇjarī.

[H. T. COLEBROOKE.]

1779.

2719. Foll. 30; size 8 in. by 4 in.; good, rather old, Devanāgarī writing; 11-14 lines in a page.

Pravaradipikā, a similar treatise, by *Kṛishṇa* (*Śaiva*). It begins:

देवस्येशानसूनोः सुरगणमुकुटज्योतिरुद्योतिताग्नेः

भुंडादंडः करोतु क्रकचविकसयन् श्यामलो मंगलं वः ।

दंतो यस्यैकदेशे विकसितविपुलस्फाटिकस्तंभकातिः

प्राप्तब्रह्मांडकोटी हरिचरण इव व्योमगंगाप्रवाहः ॥ १ ॥

स शिवः पातु वो नित्यं यत्प्रपंचमहोदधौ ।

उत्पद्यते विलीयते ब्रह्माद्या बुभुदा इव ॥ २ ॥

महालक्ष्मीं महामायां स्वकुलस्यैव देवता (० त) ।

यस्याः स्मरणमात्रेण वाग्बिलासो भवेद्भुवं ॥ ३ ॥

परंपरात्मकं वंदे श्रीरामचरणांजुजं ।

यं नत्वा विवृणोक्तृणाः (r. च०) प्रवरान् मुनिभाषितान् ॥ ३ ॥

मुनीनां नाम गोत्राणि वंशावतरणं तथा ।

प्रवराणां तथा साम्यमसाम्यं विस्तरादहं ॥ ५ ॥

The *gotra*-lists end fol. 13b: इति प्रवरदीपिकायां कृष्णशैवविपुली अगस्त्यादृगणानां सप्तमुनीनां प्रवरविवरणं समाप्तं ॥

Then follow rules concerning intermarriage, compiled from various authorities, among which may be mentioned: *Kārikā*, fol. 23b; *Caturvimśatimata*, 15a, 20a; *Pravaradīpa*, 26a; *Pravarapradīpa*, 17b; *Pravaravivarāṇa*, 23a; *Mañjarikāra*, 17b, 28a; *Maṇḍana*, 22b; *Śrāddhakalpa*, 21b; *Śrībhāṭṭapādāh*, 28a; *Shatṭrimśanmata*, 20a; *Smṛiticandrikā*, 15a; *Smṛitimañjarī*, 14b; *Smṛityarthasāra*, 14a.

For another MS. of this work (anonymous), see Rāj. Mitra, Bikāner Cat., p. 434.

[MACK. COLL.]

1780.

2316B. Foll. 23; size 13 in. by 4½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Gotrapravara-darpaṇa (or *-nirṇaya*), another treatise on the same subject, by *Kamalākara Bhaṭṭa*, son of *Rāmakṛishṇa*, and grandson of *Nārāyaṇa*.

In the arrangement of the matter the author follows the *Pravaramaṇjarī*, which is much quoted by him.

The treatise begins:

नारायणात्मजश्रीमद्रामकृष्णस्य सूनुना ।

कमलाकरसेनेन गोत्रप्रवरनिर्णयः ॥

क्रियते विदुषां प्रीत्यै यन्यानालोच्य सर्वशः ।

तत्र सगोत्राय दुहितरं न प्रयच्छेत् । असमानप्रवरैर्विवाह इत्यापस्तम्बगीतमाचार्यैः सगोत्रा सप्रवरा च निषिद्धा । तत्र सगोत्रस्वरूपमाह प्रवरमञ्जरी बीधायनः । °

The author wrote his *Nirṇayasindhu* in 1611-12 A.D.

[H. T. COLEBROOKE.]

4 F 2

1781.

1572d. Foll. 24; size 10½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing, of 1687 A.D.; eleven lines in a page.

Gotrapravarānirṇaya, another treatise on the same subject, by *Bhaṭṭa Raghunātha* (c. 1620 A.D.), son of *Bhaṭṭa Mādhava*, and grandson of *Bhaṭṭa Rāmeśa*.

It begins :

नत्वा गणेशं श्रीरामं सीतां लक्ष्मीं गुरुनाथ ।
विष्णेश्वरं भैरवं च रघुनाथेन धीमता ॥
गोत्रप्रवरनिर्णयः समासेन चित्तव्यते ।
तद्भावे सति गोत्रादिपरिणीतिप्रसङ्गतः ॥

It ends :

भट्टरामेश्वरसुतो भट्टनारायणः कृतो ।
[elsewhere ° रामेश्वरसूर्यस्य-] सुत-
[माधवसूनुना ।

भूतो ज्यै रघुनाथेन गोत्रप्रवरनिर्णयः ॥

इति श्रीमत्पद्मवाक्यप्रमाणनिपुणतमभट्टमाधवात्मजभट्टरघुनाथ-
कृतो गोत्रप्रवरनिर्णयः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1782.

3200. Foll. 17; size 8 in. by 6½ in.; excellent Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Pravarānirṇaya, by *Viśvanātha Deva*, son of *Śambhu Deva*, and younger brother of *Rāma Deva*.

It begins: ओं नमः श्रीमानकीजानये । नमो ब्रह्मणे ।
नमो महेशाय । नमो गणपतये । नमः स्थापस्तबाभिलायनवी-
धायनकात्यायनेभ्यः ॥ अथातो यज्ञप्राज्ञमहादानपरिणयनाद्युपयुक्तं
गोत्रप्रवरनिर्णयं व्याख्यास्यामः । तदेतद्वाङ्मयं भवत्पार्ष्ण्यं प्रवृणीत
ऽक्षुभियश्चैवेनमेतद्देवेभ्यश्च निवेदयत्ययं महावीर्यो यो यज्ञं प्राप-
दिति तस्मादपार्ष्ण्यं प्रवृणीत इति वंशोरेव नैत्यथो संतत्या इति
चैकं वृणीते द्वौ वृणीते त्रीणि(१.त्रीन्) वृणीते न चतुरो वृणीते
पंच वृणीते °

Iti Bhṛiguvaṃśapraravarānirṇayaḥ, fol. 4b;
Āṅgīrovaṃśa, 9b; *Atrivaṃśa*, 11a; *Viśvāmītra-*

vaṃśa, 12b; *Kaśyapavaṃśa*, 14b; *Vasiṣṭha-*
vaṃśa, 16a; *Agastivaṃśa*, 17a; then follow
the *Kṣatriya-* and *Vaiśya-pravarāḥ*.

It ends: ज्ञानुप्रायणानीं प्रथममुत्पादकप्रवरौ चारणमनंतरं
परिगृहीतप्रवर[१] चारणमिति कात्यायनाच्छला[यना]द्यः ॥
इति श्रीमच्छंभुदेवतनयरामदेवानुजश्रीविष्णुनाथदेवविरचिते वंश-
चयाणी प्रवरनिर्णयः समाप्तः ॥

The fly-leaf contains the following note :

Copied for me from a manuscript belonging to *Nara-*
siṃhabhaṭṭa Grāmopādhyāya of Belgaum. The manu-
script is not dated. It consists of 27 leaves about
9 in. long by 4½ in. broad. The characters are Nāgarī.
Presented to the India Office Library. 23rd August,
1878. [J. F. FLEET, Bo. C. S.]

E. TREATISES ON WORSHIP (DEVAPŪJĀ).

1783.

1269. Foll. 68; size 7 in. by 3½ in.; fairly
written, in Devanāgarī, in A.D. 1665; ten lines
in a page.

Rudrapaddhati, a manual of directions and
formulas for the performance of ceremonies to
Rudra, in connection with the *Śrauta* ritual
of the *Taittirīyas*, by *Nārāyaṇa Bhaṭṭa*, son of
Rāmeśvara Bhaṭṭa.

It begins :

भट्टरामेश्वरसुतो भट्टनारायणः कृतो ।
प्रणम्य रामं तनुते रुद्रानुष्ठानपद्धतिं ॥

तत्र तावद् यज्ञप्यनेकासु यजुःशास्त्रासु रुद्रः पठ्यते तथापि
तैत्तिरीयशास्त्रानुसारेण रुद्रप्रयोग उच्यते ॥ स्मार्तरुद्रप्रयोगस्य
वीधायनसूत्रमूलकत्वेन ऋचादीनां च तत्र वीधायनं याज्ञं ।
ऋचादिभिर्देशवाक्यानुसारेण वीधायनीयानुरोधित्वादिति । इह
च रुद्रानुष्ठाने त्रैविधिकानामेवाधिकारो न स्त्रीभूद्रानुपनी-
तानां ॥ तेषां वैदिकर्मयुक्तकर्मस्यध्ययनाद्यभावेन साक्षाद्वचना-
भावेनाधिकारादिति ॥ अन्यत्र चैतद्विस्तरेण निर्णीतं ॥ तत्र
रुद्रः पंचधा । रूपं । रुद्री । लघुरुद्रो महारुद्रो गतिरुद्रश्चेति ।
एकादश गुणवृद्धा । सर्वेष्ट चेथा । जपरुद्रो होमरुद्रो ऽभिषे-
करुद्रश्चेति । जपरुद्रो ऽपि द्वेधा । केवलजपात्मको होमात्मक-
श्चेति । होमाभिषेकयोस्तु केवलतदात्मकमेव । तत्र तावदक्षयकामः

अौरुद्रप्रोतिकामो वा उन्नरायणादी० प्राक्कुल उपविश्याचम्य
प्राणानायम्य देशकाली संकीर्त्य ममकारिकादिसर्वपापक्षयार्थं
अौरुद्रप्रोत्यर्थं वामुकरुद्रमहं करिष्ये इति संकल्पयेत् । पुत्र-
कामस्तु दीर्घायुःसुपुत्रसिद्धये महारुद्रमहं करिष्ये इति । ०

ततो वास्तुपूजनं fol. 14b;—इति (रुद्र)होमप्रकारसंक्षेपः
53a; ततो वसोधौरा fol. 58a; this is followed by
the accented text of *Taitt. Samh.* V. 4, 8,
followed by a figured *stotra*, इह स्वर्वेष्टानराय प्रदिशो
ज्योतिर्वृहत् preceded and followed by a number
of *stobhas*. Then follow the 'śreyāḥsampādana'
on the part of the priests to the sacrificer, and
the bestowing of 'dakṣiṇās' by the latter.

It ends: दीना[न]नाथाद्यादिना संतोष्य स्वयं सुहृन्मि-
त्रादियुतः सोत्साहः संतुष्टो हविष्यं भुञ्जीतेति ॥ इति श्रीरामे-
श्वरभट्टात्मजनारायणभट्टसूरिणा काश्यां कर्मसंज्ञाननुष्ठेयै रुद्रानु-
ष्ठानपद्धती रचिता समाप्तिमगमत् ॥ ० ॥ अथ रामेश्वरभट्टसूत-
नारायणभट्टोक्ता होमसंस्था ॥ तद्व्याख्या । लघुरुद्रे अष्टाचत्वारिं-
शत्यध्वे दशोत्तरे ०

Then follow computations of the number of
homas to the several *Rudras* to be performed
in a year, and the measures of the respective
kunḍa to be used.

The opinion of *Rūpanārāyaṇa* is several
times referred to by the author.

Colophon: इति ० रुद्रपद्धतिः समाप्ता ॥ संवत् १५८७
विश्वामुनामसंवत्सरे कार्तिकेयदि ५ तद्दिने जनार्दनपुराणमे
कोनेरभट्टात्मजनुसिंहेन लिखितं ॥

For another copy of this work, see Rāj.
Mitra, Notices of S. MSS., I., p. 100.

[H. T. COLEBROOKE.]

1784.

1986. Foll. 17; size 8½ in. by 4 in.; fairly
written, in Devanāgarī; eight lines in a page.

Rudra-Laghunyāsa, a manual of formulas,
intended for certain ceremonies in honour of
Rudra, or for *Rudra*-worship generally.

It begins: ओम् ॥ इडा देवहूमेनुर्यज्ञनीर्वृहस्पतिरुक्था-
मदानि शंशिविष्टये देवाः सूक्तवाचः पृथिवि मातमौ मा

हिंसोमेषु मनिष्ये मधु जनिष्ये मधु वक्ष्यामि मधु वदिष्यामि
मधुमतीं देवेभ्यो वाचमुखासं मुञ्चयेस्यां मनुष्येभ्यस्तं मा देवा
अर्वतु शोभाये पितरोऽनुमदंतु ॥ ओं शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥
ओम् ॥ नमस्ते रुद्र मन्यव उतो त इषवे नमः । नमस्ते अस्तु
धन्वने बाहुभ्यामुत ते नमः ॥ etc., the whole *Śataru-
driya* (*Taitt. S.* IV., 5, 1-11); followed (on
foll. 9b-14a) by *Taitt. S.* IV., 7, 1-11 (cp.
no. 152, p. 21 of this catalogue). Down to
the end of this section, marked रुद्र in the
margin, the *mantras* are accented throughout.

Then follows a second section the leaves of
which are marked ल० व्या० (the *Laghunyāsa*
proper?), beginning (without accents):

ओम् । प्रजनने ब्रह्मा तिष्ठतु ॥ पादयोर्विष्णुस्तिष्ठतु ॥ इक्ष-
वोर्हस्तिष्ठतु ॥ बाह्वोर्दिश्वस्तिष्ठतु ॥ जठरे अग्निस्तिष्ठतु ॥ हृदये
शिवस्तिष्ठतु ॥ कंठे वसवस्तिष्ठतु ॥ वक्त्रे सरस्वती तिष्ठतु ॥ ना-
सिकयोर्वीर्यस्तिष्ठतु ॥ नयनयोः सूर्योर्बद्रमसी तिष्ठेतां ॥ कर्णयोर-
श्विनी देवी तिष्ठेतां ॥ ललाटे रुद्रास्तिष्ठतु ॥ मूर्ध्नीदिवास्तिष्ठतु ॥
शिरसि महादेवस्तिष्ठतु ॥ शिखायां चामुंडा तिष्ठतु ॥ पृष्ठे पिनाकी
तिष्ठतु ॥ पुरतः शूली तिष्ठतु ॥ पार्श्वयोः शिवाशंकरौ तिष्ठेतां ॥
सर्वतो वायुस्तिष्ठतु ॥ ततो बहिः सर्वतोऽग्निश्चोलाभालापरिवृ-
तस्तिष्ठतु ॥ सर्वध्वंशेषु सर्वो देवता यथास्थानं तिष्ठंतु ॥ मा
रक्षंतु ॥ then accented: अग्निर्मे वाचि श्रितः ॥ वा
हृदये ॥ हृदये मयि ॥ अहममृते ॥ अमृतं ब्रह्मणि ॥ वायुर्मे प्राणे
श्रितः ॥ प्राणे हृदये ॥ हृदये मयि ॥ अहं ० ॥ अमृ ० ॥ सूर्यो मे
चक्षुषि श्रितः ॥ -- ॥ चंद्रमा मे मनसि श्रितः ॥ ० ॥ दिशो
मे ओषे श्रिताः ॥ ० ॥ आपो मे रेतसि श्रिताः ॥ ० ॥ पृथिवी
मे शरीरे श्रिता ॥ ० ॥ ओषधिवनस्पतयो मे लोमनि श्रिताः ॥ ० ॥
इंद्रो मे बले श्रितः ॥ ० ॥ पञ्चैव्यो मे मूर्ध्नि श्रितः ॥ ० ॥ ईशानो
मे मन्यौ श्रितः ॥ ० ॥ आत्मा न आत्मनि श्रितः ॥ ० ॥ पुनर्मे
आत्मा पुनरायुरागात् ॥ पुनः प्राणः पुनराकूतमागात् ॥ वैश्वानरो
रश्मिभिर्वीरुधानः ॥ अंतस्तिष्ठत्वमृतस्य गोपाः ॥ then with-
out accents:

अन्येन सर्वशरीरे स्पृशेत् ॥ आत्मानं अौरुद्ररूपं आयेत् ॥

पुष्टस्फटिकसंकाशं त्रिनेत्रं पंचवक्त्रकं ।

गंगाधरं दशभुजं सर्वोभरणभूषितं ॥

नीलपीवं शशांककं नागयशोपवीतितं ।

आम्रचर्मोत्तरीयं च वरेण्यमभयप्रदं ॥ ० 5 more ślokas.

आ त्वा वदंतु हरयः सचेतसः क्षत्रेरक्षैः सह केतुमद्भिर्वीता
जरेवैलवद्भिर्नैनोजवैरायाहि शीघ्रं मम हव्याय शर्वो २ ॥

स्वामिन्सर्वैर्जननाय यावत्पूजावसानकं । [भव ॥
 तावत् प्रीतिभावेन लिङ्गे(देवे marg.) स्मिन्संनिधौ
 निराकारो ऽपि पूर्णो ऽपि निर्गुणो ऽपि निरामया ।
 मदनुग्रहमासाद्य भव त्वं भव मूर्तिमान् ॥
 शांतो भव ॥ इति लघुन्यासः समाप्तः ॥ ध्यानं ॥
 ध्यायेन्नित्यं महेशं रजतगिरिनिभं चारुचंद्रावतंसं
 रत्नाकल्योञ्जलांगं परशुमृगवराभीतिहस्तं प्रसन्नं ॥
 पद्मासिनं समंतात् स्तुतममरगणैर्ध्यायैर्कृत्स्नं वसानं
 विश्वाद्यं विश्ववद्यं निखिलभयहरं पंचवक्त्रं त्रिनेत्रं ॥
 शके १७१६ ॥ आनंदनामसंवातरे भाद्रपदशुक्लचतुर्दशे इंदु-
 वारश्रवणक्षत्रमातःकाळतस्मिन्ने इदं पुस्तकं रामचंद्रज्योतिषीन
 लिखितं ॥ विश्वेश्वरसुप्रसन्नं ॥ पावसग्रामे न वास्तव्यं (!) ॥ विश्वे-
 श्वरसंनिधे ॥ [DR. JOHN TAYLOR.]

1785.

2232. Foll. 22; size 9½ in. by 4½ in.;
 fair, modern Devanāgarī writing; 13 or 14
 lines in a page.

Rudrabhāṣya, a commentary, in 478 cou-
 plets, on the *Rudrādhyāya* (or *Śatarudriya*), by
Ahobala (son of *Nṛsiṃha*), of the *Bhāskara*
 family (cf. no. 152).

It begins:

विश्वेश्वरं नतमुरासुरमौलिरत्नं
 मंदारकुंदकुसुमावृतपादपीठं ।
 भस्मावगुंठमहिर्कंठमुपकंठं
 सोत्कंठमाश्रय मनः पटु नीलकंठं ॥ १ ॥
 चेतोभृग महेशपादगुलं यद्विष्णुनेत्राश्रितं
 तत्त्वं मौनि मनोमधुव्रततरवाताश्रयं संश्रय ।
 तत्पादाज्जमगल्यपुष्पाग्निभवाग्रायं ततो दुस्त्यजं
 मा मा संत्यज मामको यदि तदा तत्रैव नित्यं वस ॥ २ ॥
 संसारसागरसमुत्तरणप्रवीणः
 श्रीमानहोबलमहाकविराजराजः ।
 श्रीरुद्रभाष्यतरिमुञ्जलपद्यरूपां
 चक्रे सदाशिवकृपासमुपासविद्यः ॥ ३ ॥
 सहोबलः पूजितकालकालः
 श्रीकालकालाश्रितनीतकालः ।
 श्रीरुद्रभाष्ये ञ्जलविष्णुमूलो
 जयत्ययं शंकरदत्तशीलः ॥ ४ ॥

सहोबलो भास्करवैश्वानरः

श्रीरुद्रमंत्रार्थविचारद्वयः ।

श्रीरुद्रभाष्यं तनुते नितांतं

प्रकाशयद्गुद्रमगाधभाषं ॥ ५ ॥ ० ६ ॥

ब्रह्मचारिण इत्यादि महोपनिषदि स्फुटः ।

श्रीरुद्राध्यायमहिमा पुराणेषु स्मृतिष्वपि ॥ ९ ॥

श्रीरुद्राध्यायमध्यस्थमेकैकमपि नाम यत् ।

तदनंतमहापापमहावनहुताशनः ॥ १० ॥

न जाने गिरिजाजाने रुद्राध्यायपात्यरं ।

यज्जपादज्जमादीनां पदं पादतलीकृतं ॥ ११ ॥ ० १२ ॥

सृष्टिपालनसंहारायो भवत्याद्युपाधिमान् ।

करोति स महारुद्रः श्रीरुद्राध्यायदेवता ॥ १३ ॥

तस्य देवादिदेवस्य श्रुतिप्रोक्तं तनुद्वयं ।

तस्यैवेत्यादिवेदेन बोधितं खलु तद्वयं ॥ १४ ॥

तथा चोक्तं ।

तस्यैते तनवो(१.तनुवौ) चोरान्या शिवान्येति शिवरहस्ये ।

तस्यैते तनवो(१.तनुवौ) देवा चोरान्या चोररूपिणी ।

शिवान्या सा यतः(१.न्यायतः) साक्षाच्छिवदा शिवरूपिणी

नम इति ।

[॥ १५ ॥ ० १६ ॥

वागादिभिः समाराध्याधीनत्वात्सप्रसादनं ।

प्रहृत्वापरषयीयं नमः[ः]शब्दार्थमीमहे ॥ २० ॥

ते रुद्र मन्यवे ।

ते सर्वेदेवेदीतप्रतिपाद्यस्य वस्तुनः ।

अमेयानंतकल्याणगुणभेदसुरूपिणः ॥ २१ ॥

शक्तिक्रोधात्मिका शंभोः शक्तिरूपा भवन्त्ययं ।

मा बाधित महेशस्य भक्तानिष्टमयीशता ॥ २२ ॥

हे रुद्र ते तवायं यो मन्युः प्रञ्जलनात्मकः ।

क्रोधो ऽनर्थादिमूलो ऽस्ति तादृशाय नमो ऽस्तु नः ॥ २३ ॥

रोदयत्यात्मविमुखानिति रुद्रः प्रकीर्तितः ।

रुत्संसारभिर्द(१.धं) दुःखं तद्विद्रावयतीति वा ॥ २४ ॥ ० २५ ॥

अये ऽप्यस्तु नयत्येवमनुबंधो यथोचितं ।

उतो त इव इति ।

उतो इत्यपि चेत्यर्थे ते तवेवुः शरः स्मृतः ॥ ३० ॥

नमस्ते अस्तु धन्वने बाहुभ्यामुत ते नमः ।

सुवर्णाञ्जलरूपाय धन्वने धनुवे नमः ॥ ३१ ॥

बाहुभ्यामुत बाहुभ्यामपि ते तव नो नमः ।

अनंतबाहुविष्टेयो वेदानामप्यगोचरः ॥ ३२ ॥ ० १२५ ॥

शशिपंजराय । शशिपंजीलतृणं तद्वज्रारः पिंजर इत्ययं ।

शशिपंजरो हरस्तस्यै नमः शशिपंजराय ते ॥ १२६ ॥ ०

It ends :

एकादशो ऽपि पापघ्नो ऽनुवाको विवृतो ऽखिलः ।
अहोबलेन सुधिया शिवसंतुष्टिहेतुना ॥ [४]७२ ॥ ०
 व्याख्या श्रीमदहोबलेन रचिता श्रीभास्करायेण या
 श्रीरुद्रस्य मनोहरातिमुगमा संवीर्य भाष्याणि सा ।
 श्रीविष्णेशपदारविंदनिरतस्तीर्तातिस्तोषदा
 व्याख्याकल्पलता मनोज्ञफलदा संशीलता (r. ० लिता)
 [सादर ॥ [४]७४ ॥ ०
 महेश त्वद्धारि (r. चि) स्मृतु रुचिरा वागतितरा
 मनेषा निर्दोषा जय जय महेशेति सततं ।
 शिवा सेवा वाणी भवतु शिवदा मन्मथनिशं
 महेशानार्थं मां शरण्यं सनाथं कुरु विभो ॥ [४]७६ ॥
 इति अहोबलेन विरचितं श्रीरुद्रभाष्यं समाप्तम् ॥

Besides the *Śivarahasya*, which is repeatedly referred to, no other authority is met with.

For the author's commentary on the *Ma-himnaḥ Stava* in which the present work is mentioned, see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 237.

[R. JOHNSON.]

1786.

353. Foll. 92; size 10 in. by 3½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; seven lines in a page.

Rudra-paddhati, a description of mystic rites connected with the worship of Śiva, in the form of *Muhārudra*, composed, in Śaṃvat 1515 (A.D. 1459), by *Parasurāma*, son of *Karna*.

In its close imitation of the Vedic ceremonial it keeps clear of the indelicacies usually met with in Tantric writings; only passing allusions being made to the existence of a female deity, under the name of *Umā*.

The treatise begins:

अंगणेशं गुरुं नत्वा शारदां वरदप्रदां ।
 विप्रः परमुरामाख्यः कुरुते रुद्रपद्धतिं ॥ १ ॥
 मुक्तिभुक्तिप्रदातारं सोमं सोमार्थधारिणं ।
 सदानन्दमयं शान्तं शिवं वन्दे शिवप्रदं ॥ २ ॥
 पूर्वार्थकृतीर्दृष्ट्वा स्मृतीन्वागमसंमतीः ।
 हृद्यैः पद्यैर्नृनीन्द्रोक्तैः क्रियते रुद्रपद्धतिः ॥ ३ ॥

पञ्चाङ्ग[म्]पितुं रुद्रा(र. रुद्रान्) याजुर्वेद्यान्निजमन्त्रां ।
 मन्त्रिधानां च मुग्धानां प्रबोधाय प्रबोधिनी ॥ ४ ॥ ०
 (some 65 ślokas); इति जपप्रशंसा fol. 7a;
 अथ मण्डपकुण्डादिसाधनं यज्ञसिद्धये ।
 साधयेत्प्रथमं प्राचीं शङ्कुना वोढुनापवा ॥ १ ॥
 130 ślokas; इति ० मंडपकुंडलक्षणं fol. 19a;
 अथ रुद्रस्य वक्ष्ये ऽहमितिकर्तव्यतां च तां । ०
 177 ślokas; इति ० कर्तव्यता fol. 34b; इति ० देह-
 शुद्धिः fol. 37b (33 ślokas); इति ० पीठपूजा fol. 48a
 (124 ślokas); अथ न्यासविधिरुच्यते ॥

अथाभिधास्ये रुद्राणां ज्ञानये गृहमेधिनां ।
 पञ्चाङ्गानां विधानं तद् यत्कृतं हन्ति पातकं ॥
 इति ० न्यासविधिः ॥ fol. 62b (178 ślokas).
 नमस्ते षोडशर्चेन देवतावाहनं स्मृतं । ० (94 ślokas).
 इति ० आहुतिपात्रलक्षणं । fol. 70b; अथ होमविधिः ॥
 कृतरुद्रजपस्यान्ते होमं कुर्याद् दृष्टांशतः । ० 220 śl.

It ends :

आदी जपप्रशंसोक्ता ततो मण्डपकुण्डकं ।
 इतिकर्तव्यता पश्चाद् देहशुद्धिस्ततः परं ॥
 पीठार्चो न्यास आहुत्याः प्रमाणं हवनं ततः ।
 एतान्यनुक्रमेणाष्टौ प्रोक्तानि रुद्रपद्धतौ ॥
 संयद्विक्रमभूषस्य पञ्चदशशते गते ।
 पञ्चदशोत्तरे वर्षे जन्माहम्यां प्रकाशिता ॥
 उदीच्यजातिविप्रेण कर्णपुत्रेण धीमता ।
 कृता परमुरामेण महारुद्रस्य पद्धतिः ॥ २० ॥
 इति यदिदमसूक्तं सूक्तमाहोर्षस्तदुक्तं
 तदपि मनसि धार्यं ज्ञेयतो न प्रहार्थं ।
 तदपि (r. दधति) मुदमशोका बालकोक्ती हि लोका
 मदपरि रमणीया मित्रता धारणीया ॥

इति होमविधिः समाप्तः ॥ इति श्रीपरमुरामविरचिता रुद्र-
 पद्धतिः समाप्ता ॥ ० संवत् १६७५ वर्षे मासपौषशुक्लद्वादशीवारशुक्ल
 लिखितं प्रागौडशाहीयदवे श्रीपरमानंदनमहाकालेश्वरपुरे शुभं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1787.

1635a. Foll. 29; size 9½ in. by 4 in.; well written, in Devanāgarī, about the latter part of the 16th century; ten lines in a page.

Rudra-paddhati, a shorter treatise on the same subject as the preceding one, and perhaps inspired by it, as the partial identity of the introduction might seem to indicate.

It begins :

श्रीगणेशं गुरुं नत्वा शारदां च वरप्रदा ।

सर्वेषामुपकारार्थं लिख्यते रुद्रपद्धतिः ॥ १ ॥

भुक्तिमुक्तिप्रदातारं सोमं सोमार्थधारिणं ।

सदानन्दमयं शीतं शिवं वंदे शिवप्रदं ॥ २ ॥

आदौ समासतो विनियोगः । तत्र जाबालश्रुतिः । किं जप्येनामृतत्वं गच्छति शतरुद्रियेयेति ॥ तथा रुद्राध्यायी मुष्यते सर्वपापैरिति श्रुतिः ॥ स्मृतिवाक्यैरपि जपहोमादी शतरुद्रियस्य विनियोगः ॥ तत्र रुद्ररुद्रीमहारुद्रातिरुद्राणां लक्षणाभ्यां शांतातपः । ०

Fol. 4a: युगानां त्रिमे(?)र. त्रिमे) जाते अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमचरणे ॥ श्रीसकृपतिविक्रमाकैसंवत्सराणां बार्हस्पत्यानुमानेन यथासंख्याधिकषोडशशतमे वर्षे । श्रीमत्शालिवाहनशाकात् संख्याकादधिकषण्णदशशतमे वर्षे । अमुकनासि संवत्सरे उत्तराशावलंबितश्रीमन्मार्तंडमंडले । अमुकचतुर्ती अमुकमासे । पक्षे । तिथौ । वारे । नक्षत्रे । योगे । करणे । अमुकस्ये चंद्रे । सवितरि । देवगुरौ । शेषेषु ग्रहेषु यथास्थाने स्थितेषु सप्तु । एवं गुणविशिष्टे पुष्ये देशे काले च । मन सभार्यस्य सपुत्रस्य क्षेमायुरारोग्यपरमैश्वर्यैस्तुष्टिप्राप्त्यर्थं ० अस्मिन्महारुद्राख्ये कर्मेणि आचार्योदितस्त्रिजां वरधनधुपकैस्तस्मिन्वाचनात्पहं करिष्ये । इति संकल्पं कुर्यात् ॥ ०

Fol. 17a: इति महारुद्रपद्धतिः ॥ रुद्रविधानं ॥ अथ ज्ञात्वा सर्वोपद्रवनाशनं । छंदःपुरुषाय नमः । शरीरे न्यसेत् । गीतमभरद्वाजाभ्यां नमो नेत्रयोः । विष्णुमित्रजमदग्निभ्यां नमः श्रोत्रयोः । वसिष्ठभरद्वाजाभ्यां नमो नासिकयोः । अत्रये नमो वाचि । गायत्री छंदसे अग्नये नमः शिरसि । ०

It ends: विरूप १ विष्णुरूप २ पशुपति ३ ऊर्ध्वलिंग ४ ॥ शेष १ तक्षक २ अनंत ३ वासुकी ४ शंखपाल ५ महापद्म ६ कंबल ७ कर्कोटक ८ ॥ इति रुद्रपीठदेवताक्रमः ॥

Acc. to the passage on fol. 4a (Samvat 16., Śāka 15..) the treatise seems to have been composed between A.D. 1578 and 1643; the writing of the MS. pointing to somewhere about the former date.

For the same treatise see Weber, Cat. Berl., no. 1283. [H. T. COLEBROOKE.]

1788.

91A. Foll. 52; size 10 in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī, in the latter part of last century; eleven lines in a page; the last six leaves supplied by a different hand.

Rudrapaddhati, another manual of Śiva worship, by *Dikshitānanta*, son of *Viśvanātha*.

It begins :

नमामि पार्वतीसूनुं भक्तानां सिद्धिदायकं ।

रुद्रकर्मविधानां चतुर्वर्गफलप्रदं ॥ १ ॥

दीक्षितानंतविज्ञेन विष्णुनाथस्य सूनुना ।

रच्यते सुखबोधाय रुद्रपद्धतिरादरात् ॥ २ ॥

श्रीकुलदेव्यै नमः ॥

सुमुखश्चैकदंतश्च पि[ङ्ग]लो गजकर्णकः ।

लंबोदरश्च विकटो विष्णुनाथो गणाधिपः ॥ १ ॥

भूषकेतुर्गणाध्यक्षो भावचंद्रो गजाननः ।

द्वादशैतानि नामानि यः पठेच्चतुयादपि ॥ २ ॥

विद्यारंभे विवाहे च प्रवेशे निर्गमे तथा ।

संग्रामे संकटे चैव विष्णुस्तस्य न ज्ञायते ॥ ३ ॥ ०

It ends: ब्रह्मणे भोजनमयुतहोमात्सहस्रगुणा अन्यत्सर्वं लब्धहोमवत् ॥

इति श्रीमच्छाण्डोग्यवीताभिधानश्रीविष्णुनाथसूनुना दी[क्षित]-
तानंतेन विर-----पका-----संग्रहद्रुद्रानुष्ठानविधि-
ग्रहमस्तपद्धतिः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1789.

1345A. Foll. 27; size 12 in. by 4½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Śiva-Liṅgapratishṭhā, or *Liṅgasthāpanavidhi*, a manual of rites to be performed at the setting up and inauguration of the *Liṅga*, by *Ananta*.

It begins :

अथ लिङ्गप्रतिष्ठा तत्र मूलवाक्यानि मात्स्ये ।

चैत्रे वा फाल्गुने वापि ज्येष्ठे वा माघे तथा ।

माघे वा सर्वदेवानां प्रतिष्ठा शुभदा भवेत् ॥ १ ॥ ०

[39 ślokas; after which :

इति शिवप्रतिष्ठाकालादिनिर्णयः ।

लक्ष्मीलालितपादाय लावण्यापूर्णासिंधवे ।

नतभक्ताभीष्टदात्रे नमस्ते शेषशायिने ॥ १ ॥

प्रतिष्ठासंपन्नियमान् विलोक्यादरमादितः ।

शिवलिंगप्रतिष्ठा श्रीमदनन्तेन तन्यते ॥ २ ॥

तत्र तावदुत्तरायणे माघादिपंचमासेषु शुक्लपक्षे चतुर्थीवृषभ-
मीचतुर्दशीव्यतिरिक्तितथी कृष्णपक्षे ऽपि दशम्याः पूर्वमनिवि-
द्धतथी बुधगुरुकाव्यमंदानामन्यतमस्मिन्वारं ऽश्विनीरोहिणीमृ-
गपुनर्वसुपुष्योत्तराहस्तस्वात्यनुराधाज्येष्ठाश्रवणमूलधनिष्ठारेवती-
नामन्यतमस्मिन्नक्षत्रे ऽनुषदिष्टे ऽपि स्वदेवत्ये व्यतीपातादिवर्जिते
भद्रादिवर्जिते ज्योतिर्विदुक्कप्रह्वलवति सुलग्ने शिवादिप्रतिष्ठा
कार्या । ०

It ends : अग्ने नयेति प्रदक्षिणा त्रिचतुर्वसिहा (? त्रिच-
तुर्वी सिक्का) ऽग्निम् । विष्णुभुजे नमः । सर्वभुजे नमः । आत्मने
नमः । परमात्मने नमः । इति नमस्कृत्य लिंगप्रतिष्ठानसिद्धर्थं
द्वादश ब्राह्मणान् भोजयिष्ये देवं प्रणिपत्य प्रत्यर्चयेत् ।

यावच्चंद्रावर्तौसूर्यास्तिस्रस्त्यप्रतिष्ठातिताः ।

तावत्स्वयात्र देवेश स्वयं भक्तानुकंपया ॥

ततो नमस्कारनामकरणं तन्नाम्ना देवस्योत्तरपूजां कृत्वा आ-
चार्योप गां दत्त्वा ब्रह्मणे वृषभं सदस्यायार्धं शुक्तिगन्धो दक्षिणां
दत्त्वा पूर्वतां वाचयेत्ततो मंपदेताग्निं (? मंत्रेणाग्निं) विसृजेत् ॥
इति वीधायनसूत्रोक्तलिंगस्थापनविधिः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1790.

1988a. Foll. 4; size 7½ in. by 4 in.; clear,
modern Devanāgarī writing; eight lines in
a page.

Rudrapūjā, or *Mahādevaparicaryāvidhi*, a
manual for the daily worship of *Rudra-Mahā-
deva*, by means of offerings of flowers and the
recitation of Vedic mantras.

It begins: अथातो महादेवस्याहरहःपरिचर्याविधिं व्या-
ख्यास्यामः ॥ ज्ञातः शुचिः शुचीं सने देशे गोमयेनोपलिप्य
प्रतिकृतिं कृत्वा षष्ठपुष्पैर्येषालाभमर्चयित्वा सह पुष्पोदकेन
महादेवमावाहयेदौ भूः पुरुषमावाहयाम्यौ भुवः पुरुषमावाह-
याम्यौ सुवः पुरुषमावाहयाम्यौ भूर्भुवःसुवः पुरुषमावाहया-
म्यायातु भगवान्महादेव इत्यथ स्वागतेनाभिर्नन्दति स्वागतमनु-
स्वागतं भगवते महादेवायैतस्मासनं कृप्रमास्ता भगवान्महादेव

इत्यथ कूर्चं ददाति भगवते ज्यं कूर्चो दर्भमयस्त्रिवृद्धरितसुवरीस्तं
शुषस्वेत्यत्र स्थानानि कल्पयत्यग्रतो ब्रह्मणे दक्षिणतः स्कंदाय
विनायकाय पश्चिमतः स्थूलायोत्तरत उमायै नन्दिकेश्वराय स्थानं
कल्पयामीति सर्वत्रानुषजत्येवं कल्पयित्वा यो रुद्रो अग्न्याविति
यजुषा पात्रमभिमर्च्य ०

It ends: भूर्भुवःसुवः पुरुषमुक्तासयामि प्रयातु भगवान्म-
हादेव इति विसर्जयति लिंगस्थानेष्वावाहनोक्तासनवर्जमहरहः
स्वस्त्ययनमित्याचक्षत इत्याह भगवान् वीधायनः । पंचदशः ।

प्रयातु भगवानोशः सर्वलोकनमस्कृतः ।

अनया पूजया तुष्टः पुनरागमनाय च ॥

The leaves are marked रु ० पू ०; and on the
outer pages the tract is called वीधायनसूत्रोक्तुरुद्रपू-
जाविधिः ॥ [DR. JOHN TAYLOR.]

1791.

1988d. Foll. 8; size 7½ in. by 4 in.; fair,
modern Devanāgarī writing; seven lines in
a page.

Pārthiva(linga)pūjā, a manual for making
lingas of earth, founded on the directions
given in the *Baudhāyanasūtra*, the *Bṛihad-
Vāśiṣṭha* and *Laiṅga(purāṇa)*.

It begins: अथ पाथिवलिंगपूजाप्रकारविधिः ॥ अर-
खतडागनदीतीरादिशुद्धस्थानं अभिलक्ष्योक्तं ।

गत्वा स्थानं नमस्कुर्यान्मंत्रमेतं समुच्चरेत् ।

सर्वाधार धरादेव त्वद्रूपं मृत्तिकाभिना ।

लिंगार्थं तु प्रगृह्णामि प्रसन्नो भव मे प्रभो ॥

इति मंत्रेण मृत्तिका यास्या । मृत्तिकाप्रमाणं ।

यावत्स्यादात्मनः शक्तिर्मृदं तावत्समुच्चरेत् ।

तदर्थं वाच तस्यार्थं तदर्थं वा तदर्थकं ।

एवं पलङ्क्याभ्यूनं न तु कुर्यात्कदाचनेति ॥

शस्त्रानुसारेण मृदमानय तदुपरि आर्द्रतार्थं जलं दत्त्वा ।
अथ सद्योजातं प्रपञ्चामीति (!) मंत्रेण मृदं हस्तेन गृहीत्वा ०

It ends: यथाशक्ति मूलमंत्रजपं कृत्वा प्रदक्षिणासमस्का-
रान्कृत्वा अथ महादेवाय नम इति विसर्जयेत् । स्त्रीभिः शूद्रैश्च
प्रणवरहितः शिवाय नम इत्येव सर्वत्र मंत्रः पठितव्यः ।

नमोऽन्तेन शिवेनैव स्त्रीणां पूजा विधीयते ।

विरक्तानां तु शूद्राणामेवं पूजा विधीयते ॥

इति सूतसंहितावचनात् ॥ इति पाथिवपूजा समाप्ता ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

1792.

1258c. Foll. 82; size 9 in. by 3½ in.; Devanāgarī character; 7 or 8 lines in a page.

Śivapūjāsangraha, a manual for worshippers of Śiva, by Vallabhendra Sarasvatī.

Very incorrect.

The MS. begins: ओं भृशुः (? भृशुः) कालाग्निरुद्रं भस्मानविधिं ब्रूहीति होवाच । अथ प्रणवेन विमृज्य तद्वत्प्रणवमंत्रितेन तु तेनैव दिग्बन्धं कारयेत्पुनरपि तेनास्त्रमंत्रेणागानि मूर्धादीनि उडूलयन् मलस्नानमिदं । अथ विधिस्नानमासाद्य पञ्चभिर्मन्त्रैस्तनुक्रमादुडूल्य ईशानेन शिरोदेशं मुखं तत्पुरुषेण तु उरोदेशमधोरेण गुह्यं वामदेवेन ०

इति श्रीवल्लभेन्द्रकृतभस्ममहात्म्यसंग्रहो नाम प्रथमोऽध्यायः fol. 20b; इति ० भस्ममहात्म्यसंग्रहे द्वितीयोऽध्यायः fol. 41b; इति वल्लभेन्द्रकृतशिवप्रसादमाहात्म्यसंग्रहे चतुर्थोऽध्यायः fol. 67a.

It ends :

यस्तु शंकरनिर्मितं पादेनाक्रमते नरः ।

बहिर्बहिर्बहसाणि तिर्यग्योनिषु जायते ॥

इति वल्लभेन्द्रस[र]स्वतीकृत[त]शिवपूजसंग्रहे पञ्चमोऽध्यायः ॥ संवत् १७२४ नलनामसंवत्सरे दक्षिणायने कार्तिककृष्णत्रयोदश्यां शनी श्रीमन्मूलसीविभ्रानभदतनूजेन वि०लेन लिखितो ज्यं ग्रंथः काश्या ०

[H. T. COLEBROOKE.]

1793.

1965. Foll. 16; size 6½ in. by 4 in.; well written, in Devanāgarī, at the beginning of the present century; European paper; nine lines in a page.

Śivapūjāpaddhati, a manual of Śiva-worship, by Rāghavānandanātha.

It begins :

श्रीमच्छिवदर्शस्य नित्यानुष्ठानपद्धतिः ।

संक्षेपादुच्यते नत्वा मौली श्रीनाथपादुका ॥

तत्र यथाविधि गुरोर्भक्तदीक्षां लब्ध्वा श्रीशिवमुपासीत । ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय स्वशिरसि श्रीगुरुं ध्यात्वा । ओं ऐं अमुकानन्दनाथमुकी देव्या गुरुश्रीपादुकां पूजयामि नम इति ०

इति ० संध्याविधिः fol. 3a; इति भूतशुद्धिः fol. 5a; इति मातृकान्यासः । अथ मूलशुद्ध्यादन्यासः fol. 6b; इति करोगन्यासः fol. 7b; इति गोलकन्यासः fol. 8a; इत्यंतयोगः । अथ वाद्यपूजा fol. 9a; इति प्रथमावरणं fol. 12b, etc.; षष्ठावरणं fol. 13b.

It ends: अस्य षट्षिंशत्संज्ञनपात्मकं पुरश्चरणं पायसाज्यसंमिश्रैः षट्षिंशत्सहस्रहोमः । शेषं गुरुतः शास्त्रतश्चावर्गतव्यं ॥

राघवानन्दनाथेन रुक्मिणीकांतसेविना ।

निर्मितापचितिः शैवी शैवानां सुखसिद्धये ॥

इति राघवरचित्ता श्रीशिवषडक्षरस्य संक्षिप्तपूजापद्धतिः समाप्ता ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

1794.

1967B. Foll. 20; size 6½ in. by 3½ in.; fairly written, in Devanāgarī, at the beginning of the present century; nine or ten lines in a page.

Śivapūjāprakāra, another treatise on the same subject.

It begins: ब्राह्मे मुहूर्ते चोत्थाय स्नेहदेवतावर्दनं कृत्वा बहिर्गत्वा स्वशिरसादिकं विधेयं ज्ञानं कुर्यात् । तच्चोक्तं शिवरहस्ये । ०

इत्यंतःस्नानविधिः । अथ भस्मस्नानं fol. 2a; इति भस्मधारणं fol. 3a; then follow prayers.

It ends :

शिवो दाता शिवो भोक्ता शिवः सर्वमिदं जगत् ।

शिवो जयति सर्वत्र यः शिवः सोऽहमेव हि ॥

एवं तन्मयो भूत्वा यथासुखं विहरेदिति ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

1795.

792. Foll. 28; size 10½ in. by 4 in.; Devanāgarī writing, somewhat difficult to read; 12-14 lines in a page.

Gopālapaddhati, a manual for the worship of *Kṛishṇa*, (? by *Dinakara*, son of *Nṛisimha*).

It begins:

मुनिमस्तकराजौषभाराजितपदांबुजे ।
 ब्रजवासिजनानंदे मुकुंदे रमतां मनः ॥ १ ॥
 उन्निष्ठन् शयनाङ्गास्ते मुहूर्ते मन्त्रिसत्तमः ।
 इन्द्रनीलमणिश्यामं गोपकपं हरिं स्मरेत् ॥ २ ॥
 प्रातः स्मरामि सुखबोधतनुं गुरोयं
 चम्या निरुक्तमपदं पदमिदिरायाः ।
 आमुक्तमुग्धमुनिमाविनि(?r.मानस)तोषवीजं
 नंदात्मजं जनिमजस्य जगन्नायादेः ॥ ३ ॥
 प्रातर्नैमामि नमनीयतरं परं यद्
 वागीशशंकरशचीपतिभृंगजुहं ।
 गोगोपगोपललनामुलभं मुरारेः
 पादांबुजं निजभयोद्भवनाशगंधि ॥ ४ ॥

प्रातर्नैमामि नवनीरजचारुनेत्रं
 विंवाधरोसससुधाकरविंशवक्त्रं ।
 विद्युन्निपीतपसनापृतमेघगात्रं
 गोपालमादिपुरुषं वसुदेवपुत्रं ॥ ५ ॥
 प्रातर्बैलानुजमजं शयनोपविष्टं
 निद्रांतरक्षनयनोत्तिष्ठतगोपिजुहं
 गोगोपहृत्कृतिसुगीतिरवाभितुहं
 सामैकपुष्टमनुचितय चित्तपुष्टं ॥ ६ ॥
 प्रातः अये यदुवरं वरदं वरेख्यं
 वृंदारकैर्नैतमनंतसखं सखायं ।
 दुःखापहं द्रुपदजाजयसज्जनानाम्
 आनंदसिंधुमवधीरितधर्मैवाधं ॥ ७ ॥

यः श्लोकवचकमिदं मनुजो मुरारेः
 पादारविंदमकरंदविनिष्ट(?r.निविष्ट)चेताः ।
 संकीर्तयेदयं शृणोति हरेः प्रगे ऽसी
 भूयात्परावरतनो(?r.धनो) भवतः कृपातः ॥ ८ ॥

इति षष्ठ्युत्थितो यथावच्छीवाचमनंदतथावनानर्हदिन(?हर्दिवं)-
 द्वादशगंडूर्वागिहोस्तेसनराविषस्तपस्वितर्तनद्विराचमनानि विधाय
 शुचिदेशे कंबलाद्यासनं विस्तार्य गायत्र्याभिमन्त्रिततोयेन प्रोक्ष्य
 ओं नमः पद्मासनायेति धेनुमुद्रां प्रदश्यासने उपविश्य ।
 पृथि त्वया भूता लोका देवि त्वं विष्णुना भूता ।
 त्वं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनम् ॥

इति तर्जय्या भुवं स्पृष्ट्वा ।
 अथसर्पैतु ये भूता ये भूता भुवि संस्थिताः ।
 ये भूता विम्रकतीरस्ते नश्यंतु शिवाज्ञयेति ॥ ९ ॥

It ends: पंचभावनानुसारेण देवं खड्गदये उद्भास्य पंचा-
 गानि न्यसेदिति सर्वपूजासु समानं ॥

अनावृत्तिनिजानंदगोविंदाग्रमदेशिकैः ।
 दर्शितेन यथा किंचित्सूचितं नातिविस्तारं ॥ १ ॥
 दिनकृता दशार्णस्य भुक्तिमुक्तिफलपथेः ।
 प्रीयतां तेन विद्यात्मा गोपगोपीजनेश्वरः ॥ २ ॥

इत्यो तत्सङ्गोपालार्पणमस्तु ॥
 गोपालस्य दशार्णस्य पद्धतिर्येन निर्मिता ।
 तं कृपालुमहं वंदे नृसिंहं गुरुमीश्वरं ॥ १ ॥
 संवत् १६६४ वर्षे पौषमासे लिखितं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1796.

945b. Foll. 64; size 12 in. by 5 in.; good Devanāgarī writing, of about 1730 A.D.; ten lines in a page.

Bhagavadbhaktivilāsa, a comprehensive work on the religious ceremonies of the *Vaiṣṇavas*, by *Gopāla Bhaṭṭa*.

This MS. contains only two chapters (*vilāsa*), viz. the 18th (*mūrtiprādurbhāva*) and 19th (प्रा-
 तिष्ठिक), but in the colophons these numbers have been altered to 1st and 2nd *vilāsas*.

The work has been published, with a com-
 mentary, Calcutta 1845.

[H. T. COLEBROOKE.]

1797.

945a. Foll. 43; size 12 in. by 5 in.; legibly written, in Devanāgarī, about 1770 A.D.; 9 or 10 lines in a page.

Kṛishṇabhaktikalpavallī (also called *Bhakti-
 māñjarī*, or *Haribhaktimāñjarī*, at the end of chapters 1 and 2), a work on *Kṛishṇa* worship, in four chapters (*māñjarī*).

It begins: संचारंभे निर्विघ्नपरिसमाप्तिकामो संयकारः
 खेहदेवतां श्रीकृष्णचंद्रं प्रणमति । ब्रह्मसंहितायां श्रीब्रह्माणं
 प्रति श्रीशेषदेवप्रणोतेन(!) वचनं जानीते ।

चिन्तामणिप्रकरसप्तमः कल्पवृक्षं
 लक्ष्म्यापुत्रेण मुरभित्प्रतिपालयन्तं ।
 लक्ष्मीसहस्रशतसंभ्रमसेव्यमानं
 गोविंदमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥
 वेणुक्लृप्तमरविंददलायताक्षं
 वहीवतंसमसितां पुजसुंदरांगं ।
 कंदर्पकोटिकमनीयविशेषशोभं
 गोविंदमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ २ ॥
 आलोलचंद्रकलसङ्गनमात्यवशं
 रत्नागदं प्रणयकेलिकलाविलासं ।
 श्यामं त्रिभंगललितं नियतप्रकाशं
 गोविंदमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥ ३ ॥ ०

12 verses, after which : तदेवमिह देवताप्रणाममुखेन
 नित्यं श्रीवैकुण्ठावस्थितश्रीकृष्णः श्रीमूर्तिरेव परमं तत्त्वं । ०

Besides various *Purāṇas*, quotations are
 found from *Uktirahasya* [तत उक्तिरहस्ये यथा ।

ब्राह्मणमुहूर्तं उत्थाय मन्त्री सुखिरमानसः ।
 सेवेत मानना(? मनसा) कृष्णं दिनं तद्वच्च यामिनीं ॥
 भक्तिप्रदो मुक्तिदायी तथा काम्यफलप्रदः ।
 चित्तानंदकरस्तत्र प्रकारः कथ्यते ऽधुना ॥
 चिन्तयेद्यामिनीं शेषचामीकरगृहोत्तमे ।
 पर्येके श्यामं निद्रावशं परमपुरुषं ॥ ०] fol. 33b ;

Gautamiyatantra, 27b; *Prabodhacandrodaya* [सं-
 मोहयति मदयति विडम्बयति निभैल्लयति रमयति विषादयति । ०
Pr. I. 27], 7b; *Brahmasamhitā*, 1b; *Haribhakti-*
kalpalatā, 9a, 10a, etc.; *Haribhaktisudhodaya*,
 3a, 5b, 6b, 20a.

Ch. I. treats of the nature and various
 grades of *Bhakti*; II. (beg. fol. 14b), of the
 efficacy of prayers addressed to *Kṛishṇa*, under
 his many different names; III., fol. 20a, gives
 a description of the *Vaiṣṇava* paradise, *Vai-*
kunṭha, and its delights; IV., fol. 33a, sets
 forth the means by which access is obtained
 to it, esp. certain symbolical practices.

It ends :

निशुद्धकाष्ठापाशानुत्थायामुक्तिवन्ध्या (विशुद्धकव०) ।
 ज्ञानलरुपतास्याच्चे न्यरसोरसभागभवेदिति (!) ॥
 इति श्रीकृष्णभक्तिकल्पवृक्षो चतुर्थी मंजरी ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1798.

1174b. Foll. 40; size 13 in. by 5½ in.;
 fairly written, in Devanāgarī; 6-11 lines in
 a page.

Mantrabhāgavatavyākhyā, or *Mantrarahasya-*
prakāśikā, a treatise in four chapters, by *Nilā-*
kanṭha, son of *Govindasūri*, endeavouring, by
 interpretation of certain Vedic verses, to prove
 the Veda to relate to *Kṛishṇa*.

It begins :

सत्यं ज्ञानमनंतं यस्तद्विष्णोः परमं पदं ।
 प्राप्तुं मंत्रेषु गोपालविष्णोः कर्मणि पश्यति ॥

See Aufrecht, Cat. Bodl., no. 734.

It ends :

वाक्यार्थे व्यासवाल्मीकी पदार्थे यास्कपाणिनी ।
 रामकृष्णकथां मंत्रैर्गीयतो मम नायकी ॥ १ ॥
 एतच्छतद्वयमृषां रामकृष्णकथानुगं ।
 व्याख्यातं भगवांस्तेन गुप्यतात्सत्वात् पतिः ॥ २ ॥

इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणमयोदाधुरंधरचतुर्धरवंशावतंसगो-
 विंदसूरिसूनोर्नीलकण्ठस्य कृती खोदितमंत्रभागवतव्याख्यायां मंत्र-
 रहस्यप्रकाशिकायां मथुराकांडछतुर्थीः ॥ संवत् १८६२ मिति ज्येष्ठ-
 शुक्लपूर्णिमायां भीमवासरे मिदं पुस्तकं समाप्तं ॥ लिखितं शिव-
 बालकचतुर्वेदीमिदं पुस्तकं ॥

मंत्रभागवतव्याख्याभिर्धं पुस्तकरत्नकं ।

भास्कराख्यस्य सुधियस्तेन गुप्यतूमापतः ॥

On the outer page of the MS., and on the
 margin of the leaves, the treatise is called
Mantrabhāgavata.

[H. T. COLEBROOKE.]

1799.

172. Foll. 335; size 12½ in. by 5½ in.;
 fairly written, in Devanāgarī, in the latter
 part of last century (the last leaf by a more
 recent hand); twelve lines in a page.

Nityācārapradīpa, a compendium of *Vaiṣ-*
ṇava religious duties, by *Narasimha* (*Nṛsiṃha*),
 son of *Murāri*, grandson of *Dharādharma Jai-*
mini(?), and disciple of (? his uncle) *Vighneśvara*.

It begins :

शास्त्राभिः सकलाभिरुक्तमहिमा नीलाद्रिमूलस्थितिः
 पीनस्कंधभूतप्रसूनविभवः स्नानंदकंदोदयः ।
 यः शोणाधरपल्लवो ऽथ विबुधैः सेव्यः श्रिया शोभितो
 भक्त्यो वितरन् फलं विजयते कोऽप्येव कल्पद्रुमः ॥ १ ॥
 एकभूतविपिनस्य नायकं दर्शयन् क्षपितपुष्पसायकं ।
 पुत्रभावगतसिद्धिनायकं संश्रये अभिनतसिद्धिदायकं ॥ २ ॥
 रूपं दधत्यतिमनोहरनारसिंहं
 दैतेयदारणपरं पुरुषे पुराणे ।
 श्रेयः समादिशतु सागरसंभवायाः
 स्नानंदविस्मितसंभ्रमदृक्प्रातः ॥ ३ ॥
 कालिंदीपुलिने कर्दभमुतरोर्मिले मनोजामुखा (r. से मुखा)
 ज्वालाभिः कवलीकृतो ऽपि कथमप्याधाय धीरं मनः ।
 खैरं वेणुमुदीरयत्य दृशा साकूतमालोकयन्
 गोपस्त्रीपरिवेष्टितो दिशतु नः श्रेयः श्रियो नायकः ॥ ४ ॥
 अमत्सरः सत्समयप्रणेता कौत्सस्य वंशो वसुधावर्तसः ।
 प्रासादमीमांसकयज्ञयूपैर्येनोत्कलो भूषित एष देशः ॥ ५ ॥
 प्रासादे स्वकृते हरिं परि [च] रत्नासीदमुष्मिन् कुले
 मीमांसाशौचकर्णीधारतरुणो मृत्युंजयः पंडितः ।
 विद्याभिः सकलाभिरुज्ज्वलमतिर्यैः शुद्धमुक्तावलि-
 यंघेनाखिलमेव पूतमकरोत्स्वीयं कुलं चेज्यया ॥ ६ ॥
 अमुष्य पुत्रः किल गोपिनाथमिश्रो गुणैर्यस्य वंशे वसंती ।
 जलेशनारायणनामयोगामुखा नु मित्रावरुणावुपेतौ ॥ ७ ॥
 अष्टाब्दे सुकविर्गते च नवमो (l. मे) तर्काभिपारंगमो
 मीमांसाद्वयसत्त्वपंचरत्नसंपूर्तिकृद् द्वादशे ।
 जलैरल्पदिनैर्विजित्य विदुषो यः षोडशे वत्सरे
 योगाभ्यासरतः पुराणपुरुषं नारायणः प्राविशत् ॥ ८ ॥
 सिद्धेश्वरी दक्षवरा स्वतंत्रा
 वडुर्गनी (!) यस्य कुले [३] चलासीत् ।
 कापीवने ऽहीनमस्त्राग्निचेता
 जलेश्वरः कृष्णपरायणो ऽभूत् ॥ ९ ॥
 नरसिंहधनंजयाभिधावय गंगाधरतो न्यसंडलः (!) ।
 तनयाः किल वाजपेयिनो ऽस्य च मृत्युंजयपंचमस्त्रिमे
 अद्वैतागममुक्ते स्वतरयन् संक्षेपशारीरके ॥ १० ॥
 कृत्वा वार्षिकमध्वरेषु निरतः यश्मासदीक्षाव्रती ।
 मीमांसा यत एषु वृद्धिमगत् काश्यां नृसिंहः सुर-
 श्रोतस्त्रिमुदकैकजीवनविधियोगेन सिद्धिं गतः ॥ ११ ॥

देवानंदः सुतो ऽस्याजनि कृतचयनो यज्ञविद्याधुरीणो
 वेदाभ्यासप्रयासात्परिपदिजये यः कृतः पंडितेशः ।
 नानादेशादुपेताः सुनिपुणमतयः संघशो यस्य शिष्या
 मीमांसातर्कविद्याश्रुतिशिसरमतप्रौढिमध्यापर्यन्ति ॥ १२ ॥
 अनुजो ऽस्य च पुंडरीकयाजी
 बलभद्रो विदितः श्रुतो न येन ।
 सदृशः श्रुतिमौलिभट्टतंचे
 किमु संवत्सरदीक्षया क्रतौ ॥ १३ ॥
 अपरे [च] नृसिंहमूनव इह चत्वार उदारचेतसः ।
 स्वकुलोचितविद्ययोजिताः सततं कृष्णकथापरायणाः ॥ १४ ॥
 आनंदपुत्रा वसुतेजसो ऽहौ वसूत्तमाः किं वसुधामुपेताः ।
 यदीयशिष्या अनवामविद्या ये के ऽपि तत्तत्क्षणमांजतैव
 सर्वे च पुत्रा विगतारिभिश्चात् ॥ १५ ॥
 ते वाजपेयादिमत्सैः पवित्राः ।
 काले यथावद्विहिताग्निहोत्रा
 महन्निराशासितसंहरिचाः ॥ १६ ॥
 ते वामदेवाभिधवर्धमानौ
 समाधवी तौ भुवनेश्वरी ।
 धराधरस्यानु गदाधरशो
 रविश्च तेषामिह चाहमो ऽभूत् ॥ १७ ॥
 धराधर [r] स्यात्प्रपितस्य जैमिनेर्
 जगन्निवासैकजुषो दशात्मजः (? जाः) ।
 गरिष्ठविज्ञेश्वरनामसंवृतो
 वशिष्ठ एव अजनिह पूर्वजः ॥ १८ ॥
 मुरारिपीतांबरवासुदेव-
 नारायणश्रीपतिकेशवाख्याः ।
 चक्रेश्वरश्रीजयदेवकृष्णाः
 स्वाचारविद्यास्तनया नवान्ये ॥ १९ ॥
 मुरारिपूजार्जितविद्ययोजितो
 मुरारिरासीत्स्मृतिमौलिपारगः ।
 निरंतरं श्रीनरसिंहसेवया
 नृसिंहनामाजनि तस्य चात्मजः ॥ २० ॥
 श्रीमद्विज्ञेश्वरगुरोः प्राप्तविद्येन तेन च ।
 नित्याचारप्रदीपो ऽयं नृसिंहेन प्रणीयते ॥ २१ ॥
 तत्र निमित्तोद्देशेन विहितं कर्म नैमित्तिकं । तन्मध्ये नियत-
 नैमित्तिकं यत्कृत्यमुच्यते । तत्र यावच्छ्रीवमग्निहोत्रं जुहुयात् ।
 अहरहः संध्यामुपासीत । अहरहर्जुहुयादा काशात् । अहरह-
 भूतेभ्यो बलिं च हरेत् । इत्यादि नित्यं । ०

The work, which shows some Tantric tendencies, is divided into two parts, the first of which, consisting of one chapter, *Ācārakalpa*, ends fol. 87b. The second part, consisting of three chapters (*bhāgavakṛityam*) has a separate paging (foll. 248).

This portion begins :

गोवर्धनोद्धरणकर्मणि संप्रवृत्ते
गोपेषु विस्मितसंसंभ्रमसत्त्वरेषु ।

ब्रह्मांडधारणनियंत्रितरोमकूपः

कृष्णो ऽपि सस्मितमुखो भवतः पुनातु ॥

अथ द्वितीयभागकृत्यं ॥ दशः ।

द्वितीये च तथा भागे वेदाभ्यासो विधीयते ।

वेदस्वीकरणं पूर्वं विचारो ऽभ्यसनं त्रयः ॥ १ ॥ ०

Ch. II. ends fol. 80a (of orig. pag.); III., fol. 195a.

It ends : चडर्षे जपत्वा ऊर्ध्वमन्यज्जपेदिति स्तोत्रानंतरं
सहस्रनामादि जपेदित्यर्थः ॥

मध्याह्ने गोपालपूजायां ध्याने विशेषः ।

वृक्षं देवैर्मुकुंदं विकसितरविमिंदीवराद्यं

गोगोपीवृंदवीतं जितरिपुनिवहं कुंदमंदारभासं ।

नीलश्रीवाग्रपिच्छाकलतप्त(?)विलसत्कुतलं भानुमंतं

देवं पीतांबरं तं यजतु च दिनमध्ये ब्रह्मो रमायै ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायगिरिचिह्नाजपेयिनरसिंहविरचिते
नित्याचारप्रदीपे चतुर्थभागकृत्यं समाप्तं ॥

The leaves are marked सिं० प्र० (i.e. सिंहवा-
जपेयोक्तप्रदीप acc. to the title given on the
front and back pages).

Whatever the age of the work may be, it
must be later than the middle of the 14th
century, as the *Mādhaviya* is quoted at fol. 29b.

[H. T. COLEBROOKE.]

1800.

800a. Foll. 181; size 10½ in. by 4½ in.;
indifferent Devanāgarī writing, of the former
half of the last century; eight lines in a page.

Sadācārasaṃgraha, a metrical treatise on
the religious duties of a pious *Vaiṣṇava*, in

nine chapters (*prakaraṇa*), largely compiled
from *Purāṇas*, and here ascribed to *Bhaṭṭa*
Śaṅkara, son of *Bhaṭṭa Nilakaṇṭha*.

It begins :

श्रीमत्स्यकच्छपवराहनृसिंहकुण्ड-

रामाभिरामहलधृगुधकलिकृपान् ।

एको हिताय जगतः स्थितिर्भगसर्गोन्

भस्ते स मामवतु वाचमलं करोतु ॥ १ ॥

भूभाटक्षपणार्थीय वैभवानी हिताय च ।

भक्तसंरक्षणार्थीय यो ज्वतीर्णो यदोः कुले ॥ २ ॥

तं नमामि परात्मानं जगन्मोहनविग्रहं ।

यस्य प्रसादलेशेन कीर्तिते सारसंग्रहः ॥ ३ ॥

दुर्ज्ञेयत्वादनेतत्वात् दुष्प्राप्यत्वाच्चिच्छेदः ।

सर्वतः सारमादद्यात्पुण्येभ्य इव वदपदः ॥ ४ ॥

तत्र प्रथमस्कन्धे श्रीनकवाक्यं ।

मंदस्य मंदप्रज्ञस्य वयो मंदायुषस्य च ।

निद्रया ह्रियते नक्तं दिवा च अर्थकर्मभिः ॥ ५ ॥

अतः सप्तमस्कन्धे ग्रहादः । ०

I. *Dikshāvidhānaprakaraṇa* ends fol. 11a;
II. *snānādikriyāprakaraṇa*, fol. 43b; III. *pru-
timāśālagrāmālakṣhaṇaprakaraṇa*, fol. 58b; IV.
pūjāvidhāna, fol. 95a; V. *śrībhāgavatamahimū-
bhagavadadharmalakṣhaṇajīvasyaśaṃsṛitivarṇana*
fol. 113a; VI. *bhaktivibhāganāmamahimākīrta-
navarṇana*, fol. 136a; VII. [*ekādaśī*]-*dvādaśī-
vratanirṇaya*, fol. 159a; VIII. *vārshikamahot-
savaparvaṇi divyāvīrbhāvavratavarṇana*, 170a.
Chapter IX. (*vishṇubhaktivishayavarṇane vār-
shikaparvasu kriyāvidhānavarṇana*, acc. to Rāj.
Mitra, Notices, I., p. 103) wants the end; a
different hand having supplied (on a page
pasted over the last one of the original MS.)
a few lines with the (perhaps spurious) colo-
phon: इति श्रीमीमांसकभट्टनीलकण्ठमज्जपदशंकरकृते सदा-
चारसंग्रहनामको ग्रन्थः समाप्तः ॥

In the MS. described by Dr. Rāj. Mitra,
the author's name is not given.

[H. T. COLEBROOKE.]

1801.

1746b. Foll. 39; size 8½ in. by 4 in.; indifferent Devanāgarī writing, of about the middle of the last century; eleven lines in a page.

Pañcasamskāradīpikā, a manual of *Vaiṣṇava* rites of consecration (in accordance with the tenets of *Madhvācārya*), by *Vijayindra Bhikṣu*, pupil of *Surendra*.

It begins:

कल्याणगणपूणीय वल्लभाय नमः सदा ।
 श्रीमध्यदेशिकेष्टाय श्रीनृसिंहाय ते नमः ॥ १ ॥
 उर्ध्वं सकर्ण्यतां याति यद्गुणकर्णेने रतः (र. रतिः) ।
 अर्धवगुणरत्नानां पूर्योर्ध्वं तमाश्रये ॥ २ ॥
 यस्य वाक्कामधेनुर्नः कामितार्थान् प्रयच्छति ।
 सेवेत जययोगीन्द्रं कामवाणच्छिदं सदा ॥ ३ ॥
 यो व्यासमुनिदावाग्निः सञ्जास्त्रमहता सह ।
 ददाह कुमतारस्यं प्रकाशये (। शाय) तमाश्रये ॥ ४ ॥
 श्रीसुरेन्द्रगुरोः पादपद्मे रागस्य पीडनात् ।
 रक्तं नखदलोपेते सेवे शिष्यालिङ्गोभिते ॥ ५ ॥
 मध्यसिद्धांतमुद्धातमंडलीभगवदाकृतिः ।
 क्रियते विजयींद्रेण पंचसंस्कारदीपिका ॥ ६ ॥

ननु तापादयः संस्कारा [न]नुष्ठेयाः तत्कर्तव्यतायां प्रमाणा-
 भावात् । न तावच्छ्रुतित्त्वः ०

The five consecratory rites are names'-giving, the burning in (? of *Vishṇu's* attributes), the application of the sectarian marks (*paṇḍra*), the initiation into the mantra, and offering.

The handwriting is not very clear, and no ends of chapters are marked.

Fol. 2b: रामानुजोदयैरानंदतीर्थैर्विष्णुस्नानिसंप्रदायि-
 भिरन्येषु बहुभिरुदनुष्ठानात् । ०

It ends:

तापः पुष्टं तथा नाम मंत्रो यागश्च पंचमः ।
 अग्नी हि पंच संस्काराः परमैकाग्रहेतवः ॥
 इत्यादि पंचरात्रोक्तं तेषां भगवद्भक्तिहेतुत्वं मण्युपपन्नमिति न
 कश्चित्पुद्गोपद्रवः ॥

मध्यसिद्धांतमुद्धातमंडलीभगवदाकृतिः ।

कृतेयं विजयींद्रेण पंचसंस्कारदीपिका ॥

इति श्रीविजयींद्रेभिस्तुष्टिरचिता पंचसंस्कारदीपिका समाप्ता ॥

On the outer page of the last leaf the title is given: पंचसंस्कारदीपिका विजयींद्रेतीर्थैरामचंद्रस्य ।

[H. T. COLEBROOKE.]

1802.

2403b. Foll. 12; size 7½ in. by 5 in.; Bengali handwriting, of the latter part of last century; twelve lines in a page.

Vṛindāvanapaddhati, a brief manual of daily observances for the use of Brāhmaṇical students of the *Vaiṣṇava* sect, in accordance with the tenets of the followers of *Vallabhācārya*.

It begins:

सनातनसमो यस्य ज्यायान् श्रीमान् सनातनः ।

श्रीवल्लभानुजः सो ऽसौ श्रीरूपो जीवसंततिः ॥

अथ श्रीवृन्दावनपद्धतिः समाख्यासयोगतः । साधको ब्राह्मं
 मुहूर्ते चोत्थाय रात्रिवासस्यक्काचम्य गुरुकुलं च नत्वा श्रीरा-
 धाकृष्णयोर्नामोच्चारणपूर्वकं शीघ्रं गत्वा शीघ्रं विधाय जल-
 मृत्तिकाया । ०

Fol. 11a: श्रीश्रीमन्नोस्नानिपादानां ॥ अथ क्रमदीपिकायां । ०

Apparently incomplete. [R. JOHNSON.]

1803.

785b. Foll. 15; size 9½ in. by 4 in.; plain Devanāgarī writing; 9 or 10 lines in a page.

[*Vishṇumūrti*-] *Pratishṭhāvidhi*, a manual for the inauguration of images of *Vishṇu* and other deities; apparently part of a larger work, called *Vaiṣṇavadharmānushṭhānapaddhati* (or *Nṛsiṃhaparicaryā*?), by *Kṛishṇadeva*, son of *Rāmācārya*.

It begins: सुवर्णोदिप्रतिमासु तु प्रतिष्ठीष्व भगवदावि-
 र्भाषाद्विधितः प्रतिष्ठा कर्तव्या ।

बीभायनादिसम्पूलास्त्रैविक्रम्यादिपद्धतीः ।

वीक्ष्य वक्ष्यामि विष्ण्वादिचलार्चास्थापनाविधिं ॥

तत्र प्रतिष्ठाकाल उच्यते । उदगयनं माघादियं च नमस्तेषु
पुत्रपक्षे चतुर्थीविषयहमीचतुर्दशीव्यतिरिक्तायां तिथी ०

इति प्राणप्रतिष्ठा fol. 7a; इति चलाचौप्रतिष्ठा fol. 9a.

Fol. 11a: इति संक्षिप्तचलाचौप्रतिष्ठाविधिः ॥ इति
वैष्णवधर्मप्रतिष्ठाचार्यश्रीरामाचार्यवैद्यमुत्तकृष्णदेववि[र]चितायां
वैष्णवधर्मानुष्ठानपद्धतौ नृसिंहपरिचर्यायां नवमः पटलः ॥ प्रति-
ष्ठान्तस्य ब्रह्मविष्णुमहेश्वरा चतुर्धनः शुभ्यन्तुःसामानि चंदसि
क्रियामयवपुःप्राणास्थदेवता । प्राणप्रतिष्ठायां विनियोगः ०

Fol. 12b: इति प्राणप्रतिष्ठाविधिः समाप्तः । अथास्यानु-
क्रमशिका । ० seven śloka, enumerating the six-
teen purificatory actions (*samśkārah*) required
on these occasions, ending:

नवमूर्तिप्रतिष्ठायां संस्काराः षोडशोदिताः ।

अनेन विधिना कुर्वन्मते भक्तिमुत्तमा ॥

श्रीविष्णुभट्टात्मजरुद्रेण लिखितं ॥

The last four leaves, which are paged sepa-
rately, are headed (though in a different hand)
Vishnumūrtityāsapratishṭhādharmā, beginning:
अथ षोडश न्यासान्कुर्यात् ॥ ओं ब्रह्मरूपमकारं पादयोर्न्यसेत् ।
ओं विष्णुरूपमकारं हृदये । ओं रुद्ररूपं मकारं ललाटे ।
ओं भूः पादयोः । ओं भुवो हृदये । ओं स्वः ललाटे । ओं
अ तालुके । ओं आ मुखे । ओं इ ई नेत्रयोः । ओं उ ऊ
कर्णयोः । etc., a great variety of symbols (such
as planets, months, yugas, castes, rivers,
clouds, etc.) brought in connection with par-
ticular limbs; प्राणप्रतिष्ठापूर्वकर्मगन्यासः । ततो श्रीव-
न्यासः ० fol. 3b.

Fol. 4b: इति विष्णुमूर्तिप्रतिष्ठाविधिः समाप्तः ॥

एवं न्यासक्रमो यस्तु न जानाति नराधमः ।

आचार्यो न स मंतव्यो नियासस्तत्करो यथा ॥

रात्री भूतचलिं दद्यात् । ० चतुर्भिः कलशैर्देवं शतवारम-
भिषिष्य भुवा क्षौरिति मंत्रेण तस्यां प्रतिमायां ॥ इति न्यास-
विधिः ॥ इति श्रीविष्णुभट्टात्मजरुद्रभट्टेन श्रीविष्णुमूर्तिप्रतिष्ठा
परोपकारार्थं लिखिता ॥ संवत् १६७५ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1804.

1747. Foll. 56; size 8½ in. by 3½ in.;
fairly good, modern Devanāgarī writing; seven
lines in a page.

Śālagrāmaparikshā, a treatise on *Śālagrāma*
stones, describing their colour, shape and pro-
perties, and the places where they are found;
by *Śaṅkara Daivajña*.

It begins:

नमस्कृत्य हरिं वंदे विष्णुव्यापिनमीश्वरं ।

शालग्रामपरीक्षेयं प्रचक्षते समाप्तः ॥ १ ॥

धर्मसंहितायां ।

हिरण्यगर्भो भगवानाद्यो नारायणः स्वयं ।

वज्रकीटप्रभुत्वात् च चार वसुधातले ॥ २ ॥

The sacred stones are classified, according
to the number of *cakras* they present, from
one to twelve, then those which have more
(*bahucakramūrti*), and finally those which have
none at all (*acakramūrti*). The name is usually
misspelt *शालिग्राम*.

Fol. 50b: इति एकचक्रमूर्तिवर्गः ।

एवं निरूपिते वर्गे लक्ष्यं हि यथा तथा ।

विचार्य यदुभैः सम्यक् क्षम्यतां मम साहसं ॥

इति शंकरदेवशिविरचिता शालग्राममूर्तिलक्षणपद्धतिः समाप्ता ॥

Then follows another chapter, containing a
sort of recapitulation of the first, beginning:

श्रीकृष्णगोपिकानाथं प्रणम्य जगतां प्रभुं ।

यथान्वहूस्मालोच्य गृह्यते ऽत्र क्वचित् क्वचित् ॥

विष्णुना गरुडायोक्तं ।

शालग्रामशिलाभेदं यास्यायास्तत्फलं तथा ।

द्वारमानं तच्छा(?) तथा) क्षेत्रं मूर्तीनां लक्ष्यं ततः ॥

It ends:

श्रीवत्सलीजनोपेतो मालया परिवेष्टितः ।

चंकुशब्धजसंयुक्तो लक्ष्मीनारायणो हरिः ॥

इति शालिग्रामपरीक्षा समाप्ता ॥

कामासक्तो ऽथवाक्रुद्धः शालिग्रामशिलार्चनार् ।

भक्त्या वा यदि वाभक्त्या कलौ मुक्तिमवाप्नुयात् ॥

शिलाप्यामलकीतुल्या पूज्या सूक्ष्मैव वा भवेत् ।

यथा यथा शिला सूक्ष्मा तथा स्यान्नु महत्फलं ।

तस्मान्मां पूजयेदित्यं धर्मकामार्थसिद्धये ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1805.

947b. Foll. 6; size 11½ in. by 4½ in.; clear Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Śālagrāmāṣṭilādānapaddhati, a short treatise, by *Bābā Deva*(?), on the different kinds of *Śālagrām* stones, and the ceremonies connected with their presentation to worshippers of *Viṣṇu*.

It begins: श्रीरामो जयति जगत्त्रयैकहेतुः ॥ अथ शालग्रामलक्षणं ॥

द्वारमेकं चतुश्चक्रं वनमालाविभूषितं ।

सुषण्णैतालुं कृष्णार्धं लक्ष्मीनारायणं विदुः ॥ १ ॥

नानावर्णमनंतं च नागभोगेन चिह्नितं ।

अनेकमूर्तिसंकीर्णं सर्वकामफलप्रदं ॥ २ ॥

वर्तुलं च लयाकारं स्वर्णविंदुविभूषितं ।

तूणगांडीवमाश्रित्य श्रीरामसंज्ञकः (१० कं) परं ॥ ३ ॥

चक्रं च दृश्यते यच्च बाणतूणधनुर्धरः ।

कौशल्यानंदनो रामस्तृतीयः परिकीर्तितः ॥ ४ ॥

वेकुंडं स्वर्णपूर्णार्धं चक्रमेकं तथामुजं ।

द्वारोपरि तथा रेखा गुंजाकारा सुशोभना ॥ ५ ॥

श्रीधरं च तथा देवं वेदितं वनमालया ।

कंदर्बकुसुमाकारं रेखायंचसमन्वितं ॥ ६ ॥

० ३४ ॥ इति शालग्रामचक्रलक्षणं । fol. 3a; इति श्री-भविष्योत्तरपुराणे गंडकीशिलामाहात्म्ये श्रीकृष्णयुधिष्ठिरसंवादे शालग्रामस्तोत्रं संपूर्णं fol. 4b.

Fol. 5a: अथ शालग्रामदानं मदनरत्ने हरिवंशे ॥

चतुःसागरपर्यंतां सशैलवनकाननां ।

दक्षा यत्फलमाप्नोति शालग्रामाक्षदक्षुते ॥

शालग्रामशिलादानमतिदानं प्रकीर्तितं ।

शालग्रामं तथा लिंगं यो ददाति कुडङ्गह ।

मम लोकमवाप्नोति शिवदानप्रदानतः ॥

पाप्मे । शालग्रामशिलाचक्रं यो दद्याद्दानमुत्तमं । ०

इति शालग्रामदानविधिः ॥ अथ प्रयोगः । fol. 5b.

Colophon: इति बाबादेवीया शालग्रामशिलादानपद्धतिः समाप्ता ॥ संवत् १८५८ समयनाममार्गेशीर्षकृष्ण अष्टम्यां ८ सनि-वासरे ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1806.

1997. Foll. 65 + 9; size 8½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing (Europ. paper marked 'Giormagnani'); nine lines in a page.

Mānasapūjā (or *Gaṇeśapūjā*), consisting of directions for private devotional practices, esp. relating to the worship of *Gaṇeśa*, with extracts from various *Purāṇas* bearing thereon.

It begins: श्रीमन्महागणपतये हरिहरात्मकाय सिद्धि-बुद्धिसहिताय गुरुभ्यो नमः ॥

सुमुखश्चेकदंतश्च कपिलो गजकर्णकः ।

लंबोदरश्च विकटो विघ्ननाशो गणाधिपः ॥

धूसकेतुर्गणायुष्यो भालचन्द्रो गजाननः ।

द्वादशैतानि नामानि यः पठेच्छृणुयादपि ॥

विघ्नारंभे विवाहे च प्रवेशे निर्गमे तथा ।

संयामे संकटे चैव विघ्नस्तस्य न जायते ॥

श्रीकृष्ण उवाच ॥

एवं जीवं समुत्पन्नं ध्यायेत् पुरुषोत्तमं ।

अनंतादित्यसंकाशं वासुदेवं चतुर्भुजं ॥ १ ॥ ० ११ ॥

इति श्रीवामनपुराणे कृष्णयुधिष्ठिरसंवादे मानसज्ञानस्तोत्रं संपूर्णं fol. 2b; इति श्रीगणेशपुराणे श्रीकृष्णनारदसंवादे गणेशकवचं समाप्तं fol. 5b.

From fol. 7b directions for daily devotional practices: प्रातरुत्थाय त्वदमितोदारनामस्मृत्यनंतरं । नाना-स्वरूपधरं त्वामेव नमामि ।

सर्वाज्ञानतमोभेदभानवे चित्स्वरूपिणे ।

प्रातर्नमस्ते भगवन् विष्णुब्रह्मरूपिणे ॥ ० 27 slokas.

इति प्रातःस्मरणं विधाय सूर्योदयात्माक् षट्कावकाशमवलम्ब्य गंगातीरमागत्यैकांतस्थानगमनोत्तरं मुखप्रक्षालनं विधाय स्वस्थ-मानसो भूत्वा यथाविधि ।

ईशानेत्यादिमंत्रेण भस्मज्ञानोत्तरं तथा ।

गोमयज्ञानमित्युक्तं गंधद्वारमनेन तु ॥ ०

इत्याचमनं 11b; इति पयःस्नानं । ० दधिस्नानं । ० घृत-स्नानं 12a; इति मधुपर्कं 13a, etc.

इति श्रीभागवते दशमस्कंधे देवस्तुतिर्नाम सप्ततितमोऽध्यायः 39a; इति श्रीपद्मपुराणे गणपतिसहस्रनामस्तोत्रं 54b; इति गणेशस्तोत्रं 58b; इति गणेशाष्टवर्षीयस्तोत्रं 60b; this portion ends with another extract from some unspecified work.

The last section, separately paged (1-9), entitled *Mūnasapūjā*, begins:

श्रीमत्कामाभिरामं सकलकविकलाकल्पवृक्षालवाली-
भूतं दृक्पाततापचितपतितमिच्छापहंतृप्रतापं ।
सहिष्णुसिद्धिबुद्धिप्रदमरुणरुषिं चित्तु कं संवहंतं
अक्षं चंद्रार्धचूडं सकलसुरनुतं भावये श्रीगणेशं ॥ १ ॥
सुरालालिभूषोत्तसद्वाहुदंडं ० ॥ २ ॥
हे भगवन् त्वत्कृपातो मनुजो ० ॥ ३ ॥ ० ६ ॥
सुगमोपायभूतं पूजनं यदुक्तं तदेव चर्यते । ०

It ends:

भक्तातिभोगिताढीध्वंशमार्तिड ते पदं ।
प्रपन्नो ऽस्मि भवारख्यभोतस्तं चातुमहैसि ॥

मानसपूजा समाप्ता ॥ then follow two stanzas:
श्रीमद्भजास्यपदसारसभृंगचेताः ० ॥ १ ॥ स्वप्नावभासममलं स्वव-
राजमेनं ० ॥ २ ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

1807.

819A. Foll. 83; size 15½ in. by 5 in.; indifferent Bengali handwriting; 8 or 9 lines in a page.

Gaṅgānākyāvalī, a treatise on the religious advantages of worshipping the river Ganges, of visiting it, and bathing therein etc., composed by *Vidyāpati*, under the patronage of *Viśvāsadevī*.

It begins:

स्वस्वस्तु वस्तुहिनरश्मिभूतः प्रसादाद्
एकं वपुः श्रितवतो हरिणा समेत्य ।
तन्नाभिपङ्कजसहोत्पमृणाललोलाम्
आविष्करोति हृदि यस्य भुजङ्गराजः ॥

It ends:

क्रियन्निबन्धमालोक्य श्रीविद्यापतिसुरिणा ।
गङ्गावाक्पावली देव्याः प्रमाणैर्विमलीकृता ॥

इति समस्तप्रक्रियाविराजमानदानदलितकल्पलताभिमानभव-
भक्तिभावितबहुमानमहामहादेवीश्रीमद्विष्णुसदेवीविरचिता गङ्गा-
वाक्पावली समाप्ता ॥ शकाब्दाः १७२९ ॥

Regarding the author, see Rāj. Mitra, Notices,

III., p. 235. See also Aufrecht, Cat. Bodl., no. 708. [H. T. COLEBROOKE.]

1808.

1059. Foll. 12; size 14½ in. by 3½ in.; folded to half the length; written in the Bengali character, about the end of the 16th century; 11 or 12 lines in a page.

Praṇavakalpa, a treatise on the nature and mystic import of the sacred syllable *Om*, ascribed to *Śaunaka*; with a commentary, by *Hemādri* (? from the *Caturvargacintāmaṇi*).

It begins: तच्च प्रणवप्रज्ञांशो ज्ञानकः ।

ओमिति ब्रह्मोमितिदमोमित्युद्गीयमक्षरं ।

प्रणवो हि परं ब्रह्म प्रणवश्चापरं स्मृतं ॥

एतेनैकतरं विद्वानुपासीनः प्रपद्यते ।

तथा च तैत्तिरीयश्रुतिः । ओमिति ब्रह्म ओमितिदं सर्वं
ओमित्येतदनुकृतिर्है स्म वा अप्योप्रावयेत्याप्रावयन्तीत्यादि ।
यद्वद्य जगज्जन्मादिकर्ता स ओमिति शब्द एव न ततो भिद्यत
इत्यर्थः । तथा इदं सर्वं विकारजातं ओंकार एव नान्यदित्यर्थः ।
तथा मायूक्कोपनिषदि श्रूयते । ० -- ॥ तथा च ज्ञानकः ।

अतः परं प्रवक्ष्यामि प्रणवमात्रयात्मतां ।

त्रैविध्यं यद्विदित्वैव मोक्षमृच्छन्ति योगिनः ॥

अक्षरस्त्रिसरश्चैव त्रिमात्रश्च त्रिवर्णकः ।

त्रिस्थानश्च अक्षरस्यश्च त्रिविधा त्रिमुखस्तथा ॥ ०

It ends:

अर्चनोपचारभूतहोमस्य संख्याविशेषमाह ।

अष्टाविंशतिमहो वा हुत्वा पापात्ममुच्यते ।

अहन्यहनि देवाचैनसमये दध्यादीनामन्यतमेन अष्टाविंशति-
महो वा आहुतीहुत्वा पापात्ममुच्यते ० एवं निष्कामस्य जपा-
चैनध्यानसमाधीन् कृत्वा फलमाह ।

क्रमेण नित्याभ्यासादधिकारीह मोक्षे ॥

एवं हि । नित्यं जपादेरभ्यासात्क्रमेण ज्ञानैः ज्ञानैः आत्यन्तिक-
कालं विद्याकर्मबन्धध्वंसलक्षणे मोक्षे ऽधिकारीश्चरो भवति ॥

इति ज्ञानकीयप्रणवकल्पः हेमाद्रिणा व्याख्यातः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

- Page 14a, ll. 6, 13, read, *Abhinava-Nārāyaṇendra* (अभिनव ०).
- ... 42a, l. 10. The *Āśvalāyana(grihya)kārīkās* are ascribed to *Kumārila-bhaṭṭa*; cf. Burnell, Tanjore MSS., p. 14a.
- ... 67a, ll. 1, 2, read, *Rāmakṛishṇa* of Kāśī, son of *Konera* (son of *Prayāga-bhaṭṭa*, grandson of *Anantaśarma*), and paṇḍit to *Vijayasīmha*. See p. 560a, note.
- ... 68a, l. 27, for अङ्गे read अङ्गे.
- ... 71a, l. 6, after 'cf.' insert, no. 293, above.
- ... 84b, l. 10 after, *Rāmacandra*, add, son of *Sūryadāsa*, and grandson of *Śaivadāsa*.
- ... 85a, l. 5 seq. This seems to be the continuation of no. 412.
- ... 87a, l. 20, for वसंते read वसंते.
- ... 92b. The *Chandogaparīśiṣṭa* is here erroneously ascribed to *Keśava Miśra*, on the strength of Colebrooke's statement, in the preface to his Digest (Misc. Ess., 2nd ed., I., p. 471, 'The *Chandogaparīśiṣṭa* by *Keśava-miśra*, a celebrated philosopher, and its commentary named *Parīśiṣṭa-prakāśa*, are works of great authority.'). The work is, in fact, identical with the *Karmapradīpa*, ascribed to *Kātyāyana* (*Dharmaśāstrasamgraha* I., pp. 603-644); and nos. 450 and 451 should accordingly have been given after nos. 460-463. See quotations at p. 521a of this Catalogue. Moreover, the *śloka* गोशालायाम् in the explanation of which the MS. is stated to terminate, would rather seem to belong to the *Vaśiṣṭha Chandogya-grihyaparīśiṣṭa*, from which another quotation is given shortly before, fol. 130b तथा च वशिष्ठोक्तं छन्दोग्यगृह्यपरिशिष्टे । अथ वृषोत्तमैविधिष्व्याख्यास्यामः । काश्चित्का पीथोनास्याम् (see *Raghunandana's* Institutes, I., p. 299; गोशालायाम् ib., p. 301, where the work is called *Chandogaparīśiṣṭa*). The last *śloka* of *Kātyāyana's* work occurring in the MS. (fol. 129b) is पर्वभिद्येव गानेषु (Dharmaś., last *śloka* of *khaṇḍa* 27, p. 641). But, unless *Nārāyaṇa's Prakāśa*, in the latter part of the work, confines itself to isolated glosses, there must here be considerable omissions, as the next preceding *śloka* (fol. 128b) is सकृदप्यहकादोनि (Dharmaś. 26, 15).
- ... 103a, l. 26, read, *Viśvanātha*.
- ... 137b, l. 6 (if indistinct), read, *Bāla*.
- ... 189b, l. 3, read, आसीत्सूत्रैर्गिरौ.
- ... 226a, ll. 4, 16, 22; b, ll. 2, 6, 11, 21: for आर्त्ति ० we have probably to read आर्त्ते ०; also b, l. 4, कौमुदेः श्रीहरेर्वीचस्पतेस्तस्य कुलोद्भवः ।
- ... 249b, l. 27, read, युद्धवीरो.
- ... 262a, l. 15, read, *Rāmānanda*; ib. 34, to *Bhaṭṭikāvya* add, *Sargas* 1-6.
- ... 271b, last line, add, Bhandarkar, Rep. 1883-84, p. 61, seq.
- ... 287b, l. 7, connect फणीतितटिनीनिकटे.
- ... 304a, l. 21, for A.D. 1740, read, A.D. 1684 (Samvat 1741).

Page 310a, l. 4 from bottom, read, *Harīhara*.

... 318b, l. 2 from bottom, after *Śubhaṅkara*, add, son of *Śrīdhara*.

... 319a, l. 11, read, सङ्गीतकल्पवृक्षे.

... 324b, l. 22, add, Pischel, Gött. Gel. Anz., 1885, p. 766 seq.

... 330a, l. 11, for—son of *Nemikumāra* and *Mahādevī* or *Vasundharā*—read, [son of *Soma*]. The work has been edited, together with *Vāmana's Kāvyaḷaṅkāra-Sūtravṛtti*, and the *Sarasvatī-kaṇṭhābharāṇa*, by *Anundoram Borooah* (1883); but neither this edition, nor Prof. *Zachariae's* review of it in the *Göttinger Gel. Anz.* (1884, p. 300 seq.)—where this *Vāgbhaṭa* is shown to be a different writer from the author of the *Alaṅkāratilaka* (no. 1157)—was accessible to the Editor at the time when those sheets passed through the press. The descriptions of nos. 1153-58, 1183-87, and 1231-32, recognizable by fuller details regarding the contents of the works, were drawn up by Dr. Haas; some of the initial and final verses having been added in the final redaction.

... 331b, l. 8, omit, 'author's.'

... 332b, l. 27, read, राहस्य.

... 391b, l. 23. This recension of the *Likhita-smṛiti* is actually called *Dāl-bhyasmṛiti*, in a MS. described in Rāj. Mitra's *Bikāner Cat.*, p. 372.

... 417a, last three lines, the *Hṛidayānārāyaṇa* of *Rāj. Sarvadhikarī's* enumeration seems purely imaginary and should be struck out; the line (acc. to *Cat.* no. 1500; *Aufrecht*, no. 718; Rāj. Mitra, V., p. 202) being:

Bhaveśa

Harasiṃhadeva

Darpanārāyaṇa (wife *Hīrā*)

Harinārāyaṇa Candrasīṃha (wife *Lakhimā Devī*)

? *Rūpanārāyaṇa* }
|
(*Rāmabhadra*) } cf. *Cat.* no. 1730.

... 417b, note. The *Vācaspati*, who was the son of *Keśava*, and father of *Lakshmīdāsa*, acc. to Prof. *Aufrecht*, was an astronomer of that name. Prof. *Aufrecht* is also of opinion that there were at least two Jurists of the name of *Vācaspati*.

... 489b, l. 17, to, *Aṇahillapāṭaka* add—i.e. *Aṇhūlvāḍ Pāṭan*, the *Patan* (on the *Sarasvatī*, in *Baroda*) of our maps.

... 527b, l. 23, separate नोपरि शीलितो.

